NOTITIA IVRIS BELGICI,

AVCTORE

FRANCISCO ZYPÆO
I. C. PROTONOT. APOST.
CANONICO, OFFICIALI,
ARCHIDIACONO ET VICARIO
GENERALI ANTVERPIENSI.

Editio poſtrema ab Authore aucta & emendata.



ANTVERPIÆ,
Apud Hieronymum & Ioan. Bapt. Verduſſen.
M. DC. LXXV.

Cum gratia & Priuilegio.

TYPOGRAPHI LECTORI BENEVOLO.

EN iterum Tibi Notitiam Iuris Belgici, toties expetitam, vt prodiret locupletioribus Indicibus & elegantioribus formis. Mole creuit ferè duplicatâ, quòd acceſſerint Additiones quas Author ſtudioſius enucleauit, poſtquam ann. 1648. Antonius Anſelmo typis emiſerat Edicta ſua Brabantica geminis voluminibus comprehenſa. Eas Mantiſſas & ſuperpondia Zypæana debemus Nobili ac eruditiſſimo Viro Domino Antonio van Berchem, Antuerpienſium Archipresbytero, ac Canonico Graduato, qui hæc omnia ſibi è ſchedis poſthumis Zypæi, Patriæ noſtræ Triboniani, deſcripſerat. Hæc autem, ingenitâ ſuâ benignitate nobis tradita, publici Iuris facimus: vtinam & publico fructu! quod ſaltem ſperare iubet peruulgata commendatiò prioris editionis, quamuis illa ſit anguſtiore finita pomœrio, neque ſuis, quos iam vides, abſoluta numeris. Sed ſic minutula pluuia ſæpè peperit imbrem. Vale, & impenſis noſtris vtiliter fruere, Typographiæq́ noſtræ labores boni conſule.

An cupis à Belgis Iuriſ-conſultus haberi?
Hoc volo. Zypæi Belgica Iura tere.

APPROBATIO.

NOtitiam Iuris Belgici Reuerendi admodum & Conſultiſſ. D. FRANCISCI ZYPÆI Archidiaconi Antuerpienſis prædeceſſoris mei, ab Auctore recognitam, & quam plurimis locis elucidatam & egregiè auctam, dignam cenſeo vt denuò typis mandetur. Datum Antuerpiæ 26. Nouemb. 1664.

C. VOOCHTS S.T.L. Canonicus
Archidiaconus & Lib. Cenſ. Antuerp.

INDEX

INDEX TITVLORVM.

A.

De Abigeis. 120
Abolitionibus & remiſſionibus. 123
Accuſationibus. 108
Acquirendo rerum Dominio. 56
Actionibus & obligationibus. 55
Aggeribus non rumpendis. 121
Aleæ luſu. 53
Alumine. 73
ad l. Iul. de adulterijs. 112
ad l. Iul. de ambitu. 129
ad l. Aquiliam ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. 51
ad l. Corneliam de Sicarijs. 114
ad l. Iul. Maieſtatis. 110
ad Macedonianum. 56
ad Velleianum. 57
Annona. 69
Apoſtatis. 112
Appellationibus. 45
Arbitris. 27
Arborum furtim cæſarum. 119
Aurifabris. 71
Auro. ibid.

B.

de Blaſphemis. 112
Bonis damnatorum. 127
Butyro. 73

C.

de Cadaueribus punitorum. 127
Cambijs. 61
Cauſa poſſeſſionis & proprietatis. 29
Cereuiſia. 73
Chartis. 72
Claſſicis. 148
Clericis. 10
Collegijs Artificum. 75
Concubinis. 90
Concuſſionibus. 118
Confeſſis. 38
Congrua parochorum portione. 13
Commercijs. 68
Communi diuidundo. 52
Compenſationibus. 59
Conſtitutionibus. 16
Conſuetudinibus. 16
Contrahenda ſtipulatione. 105
Cupro. 72
Cuſtodia reorum. 108

D.

de Decimis. 14
Dignitatibus. 141
Dilationibus. 30
Diuortijs. 87
Dolo Malo. 25
Dolo & contumacia. 37
Donationibus. 105
Donationibus inter virum & vxorem. 87
Duellis. 115

E.

de Edendo. 19
Edictis. 17
Emphyteuticis. 139
Emptione & venditione. 60
Epiſcopali audientia. 15
Epiſcopis. 10
Equis. 70
Euictionibus. 107
Exceptionibus. 41
Executione rei iudicatæ. 43
Expenſis. 28
Ex quibus cauſſis infamia irrogetur. 23

F.

de Falſa moneta. 129
Falſis. 117
Familiæ erciſcundæ. 52
Famoſis libellis. 120
Ferijs. 30
Feſtis. ibid.
Feudis. 80
Fide inſtrumentorum. 39
Finium regundorum. 53
Fructibus & litium expenſis. 44
Fundis patrimonialibus. 139
Furtis. 118

H.

de Hæreditate. 68
Hæreticis. 111
His quæ vi aut metu hæreditate vel actione vendita. 25
His qui ſibi mortem conſciuerunt. 128
His qui ſibi quid adſcribunt in teſtamento. 129.

I.

de Incendiarijs. 117
Incolis. 133
Iniurijs. 119
In integrum reſtitutione. 25
In ius vocando. 20
Introductio. 1
Iudæis. 109
Iudice delegato. 28
Iudicijs & qui pro ſua Iuriſdictione iudices dare poſſunt. 28
Iuramento calumniæ. 27
Iure deliberandi. 102
Iure dotium. 88
Iure emphyteutico. 79
Iure fiſci. 130
Iureiurando. 40
Iuriſdictione omnium Iudicum. 32

L.

de Legibus. 16
Leproſis. 140
Longioſis. 105
Litium Expenſis. 28
Locato. 78
Luitione redituum. 62

de Lupulo. 73
Luxu veſtium. 112

M.

de Maleficijs. 118
Mandatis. 78
Mathematicis. 116
Mendicantibus validis. 139
Mineralibus. 73
Modo mulctæ. 19
Modo procedendi. 47
Monopolijs. 76
Modo procedendi in cauſis criminalibus. 48
Mulctis. 129

N.

de Naturalibus liberis. 90
Naucleris. 134
Nauicularijs. ibid.
Nautico fœnore. 57
Ne quis in ſua cauſa Iudicet. 29
Nobilitate. 141

O.

de Obligationibus & actionibus. 95
Ordinationibus. 16
Orphanotrophis. 10
Operis noui nuntiatione. 106

P.

de Pactis, 21
Pactis dotalibus. 88
Panno. 70
Placitis. 16
Parochorum portione. 15
Pœnis, 126
Præſcriptionibus. 42
Prædijs minorum ſine decreto non alienandis. 93
Pecunia. 71
Pignoratitia actione. 55
Plus petitionibus. 30
Plus valere quod agitur quàm quod ſimulatè concipitur. 41
Poſtulando. 22
Probationibus. 38
Procuratoribus. 24
Pugnantibus in duello. 115
Purgatione Canonica. 125

Q.

Quando liceat cuique ſine Iudice ſe vindicare. 37
Quæ res exportari vel inferri non poſſunt. 74
de Quæſtionibus. 122
Qui bonis cedere poſſint. 105
Quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. 24

R.

de Raptoribus virginum & ſanctimon. 119
Raptoribus & incendiarijs. 113
Re mercatoria maritima. 134
Re militari. 143
Re militari nautica. 148
Rebus creditis. 54
de Rebus alienari prohibitis. 76
Rebus Eccleſiæ non alienandis. 15
Reditibus. 62
Religioſis & aleæ luſu. 53
Religioſis domibus. 7
Reliquijs. 13
Rei vindicatione. 50
Repudijs. 87
Rerum amotarum. 90
Reſcriptis. 19
Retractu. 62
Reuocandis his quæ in fraudem creditorum. 103.
Ritu nuptiarum. 85

S.

de Sacroſanctis Eccleſijs ædificandis & reparandis. 7
Sale. 73
Saltuenſibus. 139
Sapone. 73
Satiſdando. 27
Secundis nuptijs. 86
Seditioſis. 129
Sententia & re Iudicata. 42
Serico. 70
Seruis. 94
Seruitutibus. 51
Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. ibid.
Syluis. 139
Solutionibus. 106
Sortilegis. 116
Sponſalibus & matrimonio. 84
Sportulis. 28
Stupro. 112
Succeſſorio Edicto. 100
Suffragio. 54
Summa Trinitate & fide Catholica. 4

T.

de Tapetibus. 70
Temporum in integrum reſtitutione. 26
Termino moto. 119
Teſtamentis. 94
Teſtibus. 39
Tranſactionibus. 21
Treuga & pace. 120
Tutoribus. 92

V.

de Venatione ferarum. 138
Vectigalibus. 76
Veneratione ſanctorum. 13
Veteris numiſmatis poteſtate. 136
Vi & vi armata. 117
Vijs publicis. 120
Vino. 72
Vino aduſto. ibid.
Vnde legitimi. 100
Vnde liberi. ibid.
Vſufructu. 53
Vſuris & nautico fœnore. 57

FINIS.

NOTI-

NOTITIA IVRIS BELGICI. INTRODVCTIO.

SVMMARIVM.

1. *In edictis quæ obſeruanda.*
2. *Lex generalis, an particularis cognoſcitur.*
3. *Vt lex belli tempore lata, illo finito ceſſet.*
4. *An prioris iuris declaratoria, an noui poſitiua.*
5. *Conſultationes Conciliorum, vt condendis legibus præmitti ſoleant.*
6. *Publicatio in ſingulis prouincijs neceſſaria.*
7. *Clauſula*, Quia nobis ita placet, *&* De certa ſcientia.
8. *A præſcripto legis quaſi deſueta, vt non facilè recedatur.*
9. *Clauſula*, Reſeruata nobis facultate interpretandi.
10. *Clauſula*, Per prouiſionem, *& vt leges poſteriores derogent prioribus.*
11. *Vt hæ reuocantur, cum Reipub. damnoſa eſſe incipiunt.*
12. *An Princeps reuocare poſſit priuilegium, quod tranſit in formam contractus.*
13. *An abrogare conſuetudines.*

BELGARVM Ius hîc dicimus quod ſibi habent à Principibus conſtitutum, aut obſeruatione domeſticâ introductum. Eius Notitiam craſſa Minerua tradituri ſummatim indicabimus Edicta Principum, & mores vernaculos. Quoniam ergo frequens hîc mentio erit edictorum, conſtitutionum, ordinationum, placitorum, decretorum, reſcriptorum (quæ omnia nomine Edictorum comprehendemus, & cùm citanda erunt elemento E. ſignabimus, ſicut ea ex Digeſtis & Codice indifferenter ſub elemento L. allegari ſolent; & quò faciliùs ea fiant obuia, dedimus Seriem Edictorum ex ordine temporis ad bina Placitorum impreſſa volumina, libros, & rubricas relatorum) tribus verbis præmonendum putauimus, aduertendum ſemper eſſe ex inſcriptione, ijſque quibus initio ſalutem dicant, & in epilogo executionem mandent, an conſtitutio ſit generalis, an prouincialis, an ſpecialis territorium, locorumque ſingularium, magis in formam ſtatuti aut priuilegij, quàm legis communis edita; nam pro ea ratione illius virtus porrigitur: an in formam legis, edictique perpetui, an ad tempus, an per prouiſionem, & donec aliter ſtatuatur, lata; an alia illius puncta perpetuò, alia ad reuocationem præſcripta: ſiquidem per prouiſionem lata faciliùs tolluntur, perpetua porrò per non vſum non abrogantur, ſed contrarium vſum, eueniente caſu. vt Chriſtin. *vol.2. d.52.* iudicatum Curiæ Mechlin. refert. penes quem, dum ſæpiùs eum citamus in hoc Opere, fides ſit rerum iudicatarum; in quas quidem inquiſiuit, non ipſe interfuit, nec Curia ratas hactenus habet vt deciſiones, interim lex & ratio ab eo producta inſpicienda eſt. 1

Inquirendum eſt inſuper quæ in procemio ratio impulſiua, quæ finalis legis causa præmittatur, quæ legiſlatio quid permittat, iubeat, vetet; quâ qualitate legiſlator loquatur, & quibus, & quâ qualitate. Si omnibus ſalutem dicit, plerumque generalis lex eſt: & ad finem Conciliis omnium prouinciarum publicatio & executio iniungi ſolet: mandata prouincialia Præſidi & Concilio; ſtatuta & priuilegia iis, quos concernunt, inſcribi ſolent. 2

Rurſus ex procemio, & causâ finali conſiderandum eſt, an belli forſan ratio, 3
vt ſæpè fit, legi cauſam dederit; quæ cùm ratione pacis tempore ceſſet, *l.r. C. de*

caduc. toll. pax quidquid hoſtile eſt tollit; amneſtiam vt factorum, ita legum hoſtilium adfert. alioquin durat lex, quamdiu anima legis ſpirat.

4 Denique ſemper animaduertendum eſt, an lex prioris iuris ſit declaratoria, an noui poſitiua: illa ad priora porrigitur, hæc futuris & nondum perfectis dat formam negotiis: illa declarationis verbo, hæc præcepti, prohibitiooiſve in poſterum, poſthac, deinceps vti conſoeuit.

5 Solent etiam condendis legibus Principes noſtri præmittere conſultationes cum ſuis Conciliis, iuxta *l. 8. C. de conſtit.* plerumque ſupremis; publicationem autem omnibus prouincialibus, vt dixi, in epilogo iniungere. quæ etiam antequam illa fiat examinare ſolent, an Iuri patrio lex ooo refragetur, & poſt illud examen publicationis mandatum primipilari apparitori, ſeu Oſtiario dare. iuxta *art. 221. Inſtruct. Cur. Holland.* ſicut Concil. Trident. *ſeſſ. 22. c. 5. 6.* diplomata Romana ante executionem ab Ordinariis locorum examinari iubet, & ad quem modum litteræ Placiti Regij hîc obtinentur ſuper prouiſionibus beneficiariis Româ productis. Et valdè huiuſmodi examen in mandatis pœnalibus ante executionem requiritur. *l. ſi vindicari. C. de pœnis.* ſi quid fortè iratus Princeps ſcripſerit.

—— Da tempus ac ſpatium tibi:
Quod ratio nequit, fortè ſanabit mora.

6 Ea hîc publicatio eſt ſemper neceſſaria in ſingulis Prouinciis (quòd vnitæ quidem omnes ſunt, ſaluo ſingularum iure, adeoque nullæ alteris ſubiectæ) ſingularumque metropolibus, tametſi plures ſint; vt in Brabantia, Louanium, Bruxella, Antuerpia, Siluaducis; in Flandria, Gandauum, Brugæ, Ypræ, aliæ alibi. ante hanc promulgationem lex non ſolet obligare. Quinimò ne non vſu intereant leges, iuxta *l. de quibus. in fin. D. de leg.* ſolent edicta, cùm Principi Conciliiſve videtur, iterùm publicari, iuxta *l. rem non nouam. C. de iud.* qualia extant hîc multa edicta priorum confirmatoria, & inouatoria. Quin & in iiſdem legibus mandati noonumquam ſolet, vt certis temporibus publicatio iteretur, vt nupera edicta de moneta, publicationem ſingulis trimeſtribus renouandam præſcribunt.

7 Enimuerò ſolent quandoque Principes adiicere præter finalem clauſulam Regiam, *Quia nobis ita placet*, clauſulam, *ex certa ſcientia, & poteſtatis plenitudine*; quæ vtræque legis auctoritatem neruosè ſtabiliunt, & ſubditorum obedientiam obſtringunt, plerumque in rebus claris, atque indubitatis.

8 Vnde ſanè in rebus certò conſtitutis non facilè abſtinere oportet à legis præſcripto quaſi deſuetæ. *Non enim decenter leges ferre ſummo bono eſt tantum, ſed etiam ſancita accuratè cuſtodire, & ad effectum perducere, temeratoréſque & tranſgreſſores competentibus pœnis ſubiicere. Quæ etenim legum erit vtilitas, ſi in litteris dumtaxat conſiſtant, non etiam per ipſa facta atque opera vtilitatem de ſe prebeant?* Iuſtinian. *Conſtit. de Prouin. Præſid.*

9 Portò in aliis inſolitis nonnumquam ſolent adiicere clauſulam, *reſeruatâ nobis facultate interpretandi ordinationem, moderandi, augendi, minuendi.* Ex prioribus non facilè moleſtandi ſunt Principes, dixi in *Iudic. l. 3. c. 11. de relat.* ſed leges per leges explicandæ in ſecundis cùm inaudita ſe offert difficultas, benignè aditi ſe Principes patiuntur, beneuolè reſponſa dant interpretando, moderando, augendo, minuendo, quæ ſuprema lex, & ſalus publica exigit.

10 In rebus quarum natura ex temporum circumſtantiis variatur, ſæpè poſteriores leges feruntur, quæ prioribus derogant, cùm ſuperuenit cauſa, quæ ſi occurriſſet primo legiſlatori, eam fortè legem non tuliſſet. Plenæ ſunt Authenticæ Iuſtinianææ: & in rebus dubiis atque ambiguis ideò ſolent Principes adiicere clauſulas, *per prouiſionem, ad reuocationem, donec aliter ſtatuatur, &c.* Temporum igitur opportunitates, quod ad ſalutem publicam rogatum eſt, faciunt, vt ob eamdem abrogari debeat, ſæpè generatim, ſæpiùs per priuilegia ſpeciatim.

11 Sed & hæc ipſa frequentem patiuntur abrogationem: ſi quod in vtilitatem publicæ conſiderationis conceſſum eſt, incipiat vergere in nimium damnum, *c. ſuggeſtum. X. de dec.* ſi principatum aut *domanium* nimis imminuant, ſucceſſores non ritè conceſſa frequenter in priſtinum ſtatum reuocant, vt olim multa hîc à Maria Burgundica minorenni Principe extorta priuilegia, multùm nimis ex Principatu peteotia, per ſucceſſores abrogata ſunt: alioquin ſi huiuſmodi cauſa non ſuadeat, decet beneficium à Principe conceſſum, eſſe manſurum.

Sed

Sed neque poteſt Princeps priuilegium reuocare quod tranſiit in formam con- 11
tractus, ſiue cum extero, ſiue cum ſubdito initi, ſiue in cuius cauſam voluntariæ operæ, collationéſve præſtitæ ſunt, donationéſve remuneratoriæ; quando hæc præſtita ſunt Principi in rem publicam, defenſionem, vindictámve reip. bello aut pace, non verò in gratiam perſonæ dumtaxat: nam priuata obſequia ſeparanda ſunt ab obligatione Status publici. In hanc veniunt ſucceſſores Principatus, quamuis non hæredes perſonæ (vt ſolent regna ſucceſſorium ordinem quidem habere, non tamen ſucceſſionem hæreditariam:) ideoque quæ ex re Principatus facta ſunt, ſucceſſorem obligant, vt pleraque harum ditionum priuilegia meritis, ſanguine, ære magno obtenta ſunt. Qua de re diximus *in indice l. 3. c. t.* Sed neque 12
ex facto apud nos hoc rectè diſputari poteſt, cùm omnes Principes in inauguratione priuilegia ſemper confirment. Et tamen nec eſt indignè Principatus habendus. Siquidem Principem conuenit publicè priuatimque eſſe liberalem. adeoq; quamuis aliqua priuilegia ſunt ex ſimplici liberalitate conceſſa, numquam decet ea reuocari, niſi modum excedant, Principatumque grauiter lædant: præſertim ſi obſequia alia præſtita ant præſtanda, reſpectu quamuis perſonæ, cauſam dederint. Etiam Principatus intereſt non vilipendi perſonam Principis, quaſi quæ non poſſit, niſi ad vitam bene facere.

Enimuerò quid ſi ipſis Ordinibus Princeps priuilegia concedat? Ipſis quidem præſtatur iuramentum à Principe de non minuendo Principatu. *c. Intellecto. X. de Iureiur.* An igitur ipſi poſſint in ſuum fauorem promiſſa remittere ſanè apud nos ex Ordinum conſenſu pagi, villæ, prouentus dominici ſubhaſtantur, & oppignorantur; neque hactenus irritantur. Idem ergo in priuilegiis Ordinibus conceſſis admittendum eſt. Quoniam ſicut in voluntariis poteſt quis auctor ipſe eſſe in rem ſuam, *l. ſi Conſul. D. de adopt.* dummodo cauſa etiam aliqua ſubſit, non aperta prodigalitas; ita multò magis Ordines vt quilibet poſſunt ſibi promiſſa remittere.

Quod tamen diximus non poſſe Principem abrogare priuilegia, in formam contractus data, intelligimus vt id pro lubitu ſolo atque arbitrio non poſſit. ceterum ſi publica nonnunquam ſalus aliud exigat, aliter dixerimus: vt res etiam ſingulorum, publicæ neceſſitati cedunt, ſi pomeria, ſi vrbis muri prorogandi ſunt, ſi caſtra metanda, ſi munitiones extruendæ ſint; ſi quid aliud exigat ſolutâ lege neceſſitas.

An verò conſuetudini derogare Princeps poſſit, præſertim in Brabantia, vbi ſe 13
inueteratos vſus factos tectos ſeruaturum promittit, quærit Kindſchot. *tract. 1. de Brabantia c. 4. 5.* & ſane edicta plurima eiuſmodi clauſulas habent, quæ ea ſeruari iubeant, *non obſtantibus conſuetudinibus*: neque dubitari poteſt, quin Principi liceat abrogare conſuetudines locorum, perinde ac leges publicas, iuſta ex cauſa: ſed neque ſeruandarum promiſſa ad irrationabiles extendi. ceteris quæ interpretatio adhibenda ſit, latiùs proſequitur Kindſchot. *vbi ſupra c. 4. & 5.*

LIBER PRIMVS.

De ſummâ Trinitate & fide Catholica.

SVMMARIVM.

1. *Contra hæreſes remedium, Concilium Tridentinum.*
2. *EdictaPrincipum.*
3. *VVeſaliæ Vniuerſitas interdicta, ſicut & aliæ quæ non ſubſunt Regi, exceptâ Româ.*
4. *Solet tamen dari venia Orthodoxis, ali ibi eruditis,*
5. *Damnata itidem nominatim Vniuerſitas Leidenſis.*
6. *Louanienſis Academia priuilegijs augetur.*
7. *Erectiones Epiſcopatuum in Belgio.*
8. *Publicatum ibidem Concilium Tridentinum; in quibus reſtricta eius executio.*
9. *Comœdiæ de materia Fidei tractantes vetitæ.*
10. *Et famoſi Libelli.*
11. *In Spectaculis exhibendis quæ ſernanda, & in primis obtinenda Eccleſiæ cenſura.*
12. *Vetitæ iterum Comœdiæ de fide tractantes omnibus eccleſiaſticis.*
13. *Edictum tempore induciarum contra prauam doctrinam aut ſcandala, vt in Fœdere pacis Belgicæ de his cautum.*
14. *Synodus Cameracenſis & Mechlinienſis Principum Edictis approbatæ.*
15. *Magiſtri Scholarum vt admittendi.*
16. *Ab aduenis teſtimonia vitæ & religionis exigenda.*
17. *Typographia curanda ne religioni noceat.*
18. *Hæreticos denuntiare conſcij vt teneantur.*
19. *Concilia Oecumenica, ordinarium contra hæreſes remedium.*
20. *Fidei profeſſio, Fidei Controverſiæ, vt ex iure ciuili poßint decidi.*

1 INfelix ſæculum patrum noſtro-
rum eò deuenerat, vt *oporteret
hæreſes eſſe*. Peperit ergo hære-
ſiarchas Lutherum, Caluinum,
Memnonem, alios tanto nume-
ro, quanto nullum aliud. Romani mox Pon-
tifices de conſueto Eccleſiæ remedio cogita-
runt, & Concilium œcumenicum opponere
decreuerunt, tamquam ordinarium Eccleſiæ
antidotum; id per plura impedimenta in plures
annos protractum eſt. Auguſtiſſimus Impera-
tor Carolus V. promouit Concilij celebratio-
nem. atque interim legibus & armis tam in Im-
perio, quàm in Belgicis ſuis ditionibus fidem
Orthodoxam propugnauit; alijque poſt eum ha-
ctenus Principes noſtri quàm ſtrenuiſſimè. Edi-
dit Carolus V, hic Edictum 22. *Septemb.* 1520.
2 7. *Oct.* 1531. 15. *Nouemb.* 1531. 10. *Iunij* 1535.
22. *Septem.* 1540. de extirpatione Lutheranorum,
Anabaptiſtarum, ſacrum Baptiſma iterantium,
aliorumque hæreticorum, illorumve fautorum.
Vetuit de fide diſputari per laicos, communica-
ri cum hæreticis, haberi eorum ſcripta, vel li-
bros. alio E. 18. *Decemb.* 1544. diligenter iuſſit ob-
ſeruari, & per officiarios ſibi reſcribi nomina,
cognomina, doctrinam, vitam, mores, ceteraſque
qualitates parochorum; ne fortè ſub ouina pelle
Lupi in gregem Domini ſæuirent. alio E. 12.
Septemb. 1544. impreſſores, pictores, bibliopolas,
alioſque id genus compeſcuit. denique E. *vlt. Iu-
nij* 1546. Ludimagiſtros coercuit, & libros cen-
ſurâ Louanienſi prohibitos, edito indice, legi, 3
haberi vetuit. Et quoniam Weſaliæ ſine Ponti-
ficis aut Imperatoris auctoritate erecta erat v-
niuerſitas ſtudiorum, E. 7. *Mart.* 1544. ea inter-
dixit omnibus ſubditis; vetuitque ne quis eò ſtu-
diorum causâ concederet, liberos, nepotes, alios,
quorum curam haberet, eò mitteret, ad cuius ex-
emplum Philippus II. E. 4. *Mart.* 1569. & 7. *Febr.*
1587. inhibuit ob periculum Religionis genera-
tim, ne quis cuiuſcumque conditionis causâ ſtu-
diorum proficiſcatur ad alias vniuerſitates quàm
quæ ſubſunt in Belgica Regi, aut aliis eius regi-
onibus, ſolâ Româ exceptâ, niſi de licentia Re-
gia: iuſſit, vt qui ſtudent reuertantur, à paren-
tibus & curatoribus reuocentur, ſub pœna ar-
bitraria, etiam relegationis, quod & extenditur
ad eos, qui idiomatis mercimoniive diſcendi cau-
sâ minores viginti annis peregrè agunt.

Solet tamen ijs dari venia, qui in alijs Vni- 4
uerſitatibus Catholicis ſtuduiſſent, & Lauream
ſibi adepti eſſent, ſi examinati in ſtudijs ſatis eſ-
ſent prouecti, Fideique nullam labem intuliſ-
ſent, præſertim ſi Vniuerſitates fuerint, non tan-
tum à Principibus Orthodoxis, ſed etiam à Ponti-
ficibus inſtitutæ.

Rurſumque Philippus II. aduerſus naſcentes
hæreſes pœnales conſtitutiones edidit, 19. *Maij*,
1570. libros & ſcripta vetuit, alio rurſum indice
damnatorum publicato.

Idemque Philippus E. 26. *Mart.* 1582. damna-
uit vniuerſitatem erectam Leydæ, ſeu Lugduni 5
Batauorum, (vt vocant, quibus religio eſt ho-
diernis nominibus vti,) ob publicam Caluiniſmi
profeſſionem; vetuitque, vt ne animi iuniorum
reprobâ doctrinâ inficiantur, ne qui eo ſtudio-
rum causâ ſe conferant, maneantve, ſub pœna
quòd tanquam de hæreſi ſuſpecti, obtinere num-
quam poterunt officia, beneficia, dignitates, & ſi
per obreptionem obtinuerint, ab aliis impetrari
poterunt; parentibus curatoribuſque mandat,
ne minores eò mittant, miſſos reuocent; ſub pœ-
na quòd tamquam auctores hæreſios grauibus
pœnis, & iam bonorum confiſcationi ſubiicien-
tur.

E contrario, quò magis ad Vniuerſitatem 6
Louanienſem allicerentur ſtudioſi, vbi Catho-
licis dogmatibus inſiſterent, tum Carolus V.
tum Philippus II. nec non Albertus & Iſabella,
non tantum priuilegia à prioribus Principibus
& Pontificibus conceſſa; ſeruari voluerunt, ſed
etiam auxerunt; & ſingillatim Carolus, an. 1531.
Philippus, 23. ſept. 1573. Albertus & Iſabella
1617. placitum adiecerunt Bullæ Pauli V. quo-
ad nominationes beneficiales. Aliorum Pontifi-
cum

cum Principumque per iudicem. vide *Anſel. V. Vniuerſiteyt van Louen.* Extat libellus omnia illa extenſè referens; ſed Palladium illud non omnino vulgatur.

7 Cùm porrò Belgicæ ditiones latæ, & populoſæ admodum eſſent, vt pluribus paſtoribus opus eſſet, pro tam numeroſis gregibus in proba paſcua ducendis, & ad lupos nimis inualeſcentes pellendos, impetrauit Philippus II. à Romano Pontifice erectionem plurium nouorum Epiſcopatuum in Belgiò. Bulla recitatur *Vol.2. Edictor. lib.1. Rub. 2.* quamuis ſatis mendosè, *data Romæ 6. Decemb.* 1561. eam Haræus tractat *in Belgij Viniti Princip. tom. 2. ſub Philipp. II. inter initia tumultuum Belgicorum.*

8 Denique cùm magno Eccleſiæ Catholicæ beneficio, abſolutum nunc eſſet œcumenicum Concilium Tridentinum, ſtatim Philippus II. in belgio illud obſeruari, & publicari iuſſit; idque per Margaretam Regentem 24. *Iulij*, 1565. factum eſt: ita vt declararet Rex enixiſſimam ſuam eſſe voluntatem, vt reciperetur & ſeruaretur, ad illiuſque executionem implorantibus Epiſcopis brachium auxiliare, ſæculares Iudices promptè illud præſtarent. Quin & ſi Eccleſiaſtici Iudices negligentiores eſſent, Regi illi denuntiarent, quo remedium adferretur.

Sub ea tamen cautione, ne quid mutetur, aut innouetur circa Regalia iura, priuilegia ſuæ Maieſtatis, aut ſuorum vaſallorum, Statuum aut ſubiectorum; & ſpeciatim circa iuriſdictionem laicalem, ius patronatus, indultum ſeu ius nominationum, cognitionem cauſarum, & materiæ poſſeſſoriæ beneficiorum, decimarum poſſeſſarum, aut prætenſarum per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum (de quibus tamen hodie videndum Edict. *vlt. Auguſt.* 1608.) denique alia ſimilia iura. *Non*, inquit, *ad contrauemiendum dicto Concilio, ſed vt executio accommodetur naturæ cuiuſque Prouinciæ.* Et vlteriùs reſponſum eſt Concilio Friſiæ 6. *Iunij.* 1569. generatim publicandum eſſe Concilium: quod ſi porrò ſint aliqua loca, quorum priuilegia vſuſve lædi alicubi videantur, iis propoſitis ſpeciatim prouideretur.

9 Intermedio nihilominus tempore, nec cura priorum legum, nec nouorum edictorum ſollicitudo ceſſauit. Editum ſiquidem eſt aliud Edictum 26. *Ian.* 1559. vt nullæ comœdiæ, cantiones, verſus exhibeantur aut diuulgentur, in quibus tractetur materia aliqua fidei, aut ſtatus Eccleſiaſtici: moralis autem materia examinetur à principali Paſtore loci, aut magiſtratu; & ſi quid fidem aut Eccleſiæ miniſtros tangens fuerit, reiiciatur: ſi nihil ſit offenſiuum, exhiberi poſſit: ſin autem poſt cenſuram mutauerit aliquis quippiam, arbitrariè exemplari rigore puniatur, eademque in mutuis repræſentationibus obtineant, & Iudices diligentiſſimè in hæc animaduertant.

10 Deinde aliud prodiit Edictum 1. *Maij* 1566. *&* 19. *Februarij* 1593. quo vetiti libelli famoſi aduerſus ſalutem publicam, Maieſtatem, & iura Regia, eoſque qui ad gubernacula reipub. ſedent, ſub pœna patibuli, & confiſcationis bonorum.

Fr. Zypæi oper. tom. 2.

11 Denique huc referenda ſunt, quæ ſtatuuntur, *Tit. C. de Spect. ſcenic. & lenon. tit. de Maiuma. tit. de expenſis ludorum. Cod. lib.* 11. Vt ſemper ſeruetur honeſtas & verecundia, caſtis moribus perſeueret, diximus latiùs in *Indice l. 3. c 4. n. 3. & ſeq.* & vt *in lib. 1. C. de Spect.* ſpectaculorum ratio ad primates ciuitatis referenda eſt. *Christin. vol. 5. decis.* 82. Itaque ab Officiariis locorum facultas exhibendorum ſpectaculorum petenda, & probatio à Cenſore Eccleſiaſtico: ſemper enim in ludis ſpectaculiſque, ne quid honeſtatem offenderet, Eccleſia ad ſuam ſollicitudinem ſpectare cenſuit; ſicut de S. Ioanne Chryſoſtomo Breuiarium Romanum recitat, quòd ad argenteam Eudoxiæ ſtatuam in foro Sophiæ, ludos fieri prohibuerit. Veterum ſanctorum homiliæ frequenter inuehuntur in Chriſtianos, qui in publicis Ethnicorum ludis ſe exhiberent, & cum populo impudicè conclamarent.

12 Iterùm aliud 19. *May* 1570. latiſſimè typographos, bibliopolas, ludimagiſtros dirigens. 5. *April.* 1587. 15. *May* 1601. 11. *Mart.* 1616. quo ex integro vetitæ comœdiæ, tragœdiæ, ſpectacula, repræſentationes, cantilenæ, verſus directè vel indirectè religionem, mores bonos, ſtatum offendentia; ſcandalum, malum exemplum, cleri opprobrium quomodocumque continentia: ſed & ex ſacris ſcriptis quidquam applicantia, ob reprobos ſenſus, in quos ignari aut ſubdoli ea trahere poſſunt. Sed ſi quid ex geſtis Sanctorum ad eorum honorem repreſentare qui velint, à Cenſore approbetur; aut vbi is non eſt, à præcipuo Parocho, ac deinde à Magiſtratu, & officiario inſpiciatur: qui diligenter aduertant, ne quid fidem, moreſve lædat, nil fœdum dictu, viſuve ſit: adeoque & ad mutas repræſentationes edicta porriguntur, & maximè eos qui poſt viſitationem correcta non omiſerint, aut non viſa ingeſſerint punitos volunt: ſed neque probata exhiberi tempore diuinorum officiorum, ne populus vllatenus ab iis auocetur.

13 Tandem cùm bellum deſiiſſet in inducias, per eaſque commeatus & mutua frequentatio Prouinciarum induceretur, E. *vlt. Decemb.* 1609. vetitum, ne quis hîc prauam doctrinam publicè priuatimque ſeminet, prædicet; ne quis hîc degens apud Batauos prauis concionibus aliiſque exercitiis interſit; ſub pœna arbitraria, etiam banni: qui has ditiones frequentant, ne quid de religione ſtatuve publico diſputent, ne quod ſcandalum exhibeant, ne publicè priuatimque Pſalmos reprobæ lectionis cantillent; in templis cæremoniis publicis ſe conforment, aut abſint: in plateis S. Euchariſtiæ publicam reuerentiam exhibeant, aut modeſtè & tempeſtiuè ſe ſubducant: atque ita ſine ſcandalo ſe gerentes, vtantur eâ libertate, quæ ſubditis Regis Britanniæ addicta eſt in Hiſpaniis, *tract. ar.* 8. Iis verò, qui in vim induciarum, ad has ditiones domicilium transferrent, mandatum, vt leges patrias obſeruent: ſi ſecus fecerint, & palàm aliam religionem quàm Orthodoxá profiteri ſe iactitauerint, tamquam induciarum infractores, & tranquillitatis publicæ turbatores puniantur: idemq; receptum in tractatu Pacis Belgicæ 30. Ianuarij 1648.

14 Denique cùm Synodi Prouinciales Cameracenſis 1. *Iuny* 1587. & Mechlinienſis *vlt. Auguſti* 1608. quarum decreta ſeparatim edita ſunt, & recitantur in *Vol.* 2. *Edict. lib.* 1 *Rub.* 2. Philippus II. atque Albertus & Iſabella edictis deſuper reſpectiuè datis, earum executionem benignè promouerunt; & quod fidem Catholicam attinet, decreta earumdem Synodorum ſuis ſanctionibus iuuerunt, & nuncupatim Edict. ad Synod. Camerac. *art.* 1. 2. 3. ſtatuit vt magiſtratus perſonæque publicæ faciant profeſſionem fidei, iuxta formam præſcriptam, eamque quotannis renouent. Ad Mechlin. *ar.* 1. 2. & Camerac. *ar.* 4. vt Ludimagiſtri & librarij impreſſores, bibliopolæ à Principe admiſſi iuxta formulam Pij IV. & ludimagiſtri admittendi quidem à Scholaſtico, vbi is eſt, ſeu Archipresbytero rurali, & officiario principali: qui de vitæ probitate, peritia, & fide inquirant. Bibliopolæ addent, quòd libros probibitos non impriment, aduehent diſtrahent, denique colligabunt, Mechl. *ar.* 4. calcographi libros non imprimens, aut tractatus, niſi Principis permiſſu obtento, poſt Cenſorum examen, approbationemque, Mechl *ar.* 5. Bibliopolæ à Principe non admiſſi non ſe ingerant librorum diſtractioni, Mechl. *ar.* 6. nuncupatim in domibus mortuariis virorum eruditorum non fiat bibliothecæ diſtractio, antequam viſitata ſit: & ſi qui ſint libri damnatæ lectionis, reiecti, correcti, vendi permiſſi fuerint ab ordinario Cenſore, eiuſque permiſſu.

Mechl. *ar.* 7. nullæ comœdiæ, cantilenæ, verſus, carmina, imprimi poſſunt, niſi poſt examen permiſſa, iuxta E. 25. *Maij* 1601.

Mechl. *ar.* 7. Camerac. *ar.* 8. obſtetricum officium non exerceant, niſi admiſſæ à magiſtratu, non admittantur niſi peritæ in arte, vitæ probæ, Orthodoxæ religionis, ex iudicio Paſtoris, iurent ſe fideliter officio functuras, proles quibus operam dederint, intra tertium natalis diem Paſtori puerperæ denuntiaturas.

15 De magiſtris ſcholarum per Canones quidem decretum eſt, ne cui idoneo docendi licentia denegetur. *cap.* 1. *&* 3. *de magiſtris, Vt quicumque viri idonei & litterati voluerint regere ſtudia litterarum, ſine moleſtia & exactione qualibet ſcholas regere permittatur.*

Edicta autem noſtratia vetant quempiam publicè ſcholam aperire, niſi more quo diximus admiſſum. E. *vlt. Ian.* 1546. 29. *April.* 1550. §. *Voorts om te verſien.* 25. *Sept. verſ. om voorts te verſien.* At verò edictorum finis nullatenus contrariatur intentioni Canonum, illi quippe exigunt, vt qui docere intendunt ſint idonei, tum doctrina, tum fide & moribus, vt *gloſſ. inde* 1. *ad verba, qui ſit idoneus. d. c.* 3. *ad verbum, idonei.* cuius qualitatis examen edicta, à ſcholarchis, Archipresbyteris, ſeu Paſtoribus præmitti, ab iiſque cum principali Officiario ludimagiſtros admitti voluerunt, non quemlibet de ſua præſtantia ſententiam ferre. Contingit tamen aliter, vbi & in politicis multitudinem docere volentium ad certum numerum reſtringi, vt à ſelectioribus rectius inſtituatur iuuentus, & dum nimis multi lucellum ſectantur, magis idonei iſti muneri ſe ſubtrahunt, aliaque ſuſtentandæ vitæ ſubſidia, magis ſibi proficua quærunt; ſed dum huiuſmodi ratione penitius introſpiciuntur, vergunt ad eundem finem profectus publici; non diuertunt.

Eodemque edicto ad Synod Mechlin. *ar.* 19. & ad Camerac. ſeriò voluerunt Principes vt magiſtratus iuuent omni modo Epiſcopos, & eorum deputatos, ad erectionem ſcholarum Dominicalium, pro inſtructione egenæ iuuentutis, & fidei rudimentis addiſcendis; & pecuniam in eam rem neceſſariam, & ſtipendia ludimagiſtrorum ſubminiſtrent; coactis etiam per mulctas parentibus, & heris, vt liberos famuloſque ſuos ad ſcholas illas mittant.

16 Atque inſuper, iidem Principes E. ad Synod. Mechl. *ar.* 17. *&* 18. ſeriò iniunxerunt officiariis, vt fideliter aduigilent circa eos, qui de loco in locum migrant, & aduenas excipiant ſecundùm edicta Principum; parochi teſtimonia vitæ & religionis exigant à parochis vltimi domicilij ſcripta: & refractarij denuntientur vbi oportet.

17 Denique quoniam typographia in Belgio admodum augeſcit magno reip. bono, ne zizania poſſent inſeri, Principes luculenter 11. *Mart.* 1616. prouiderunt. Et edicto 29. *Octob.* 1626. in quo repetitum eſt quidquid Edicto 11. *Martij* 1616. quoad bibliopolas fuerat decretum. quod E. partim religionem, partim politiam reſpicit: quæ ad religionem ſummatim hic indicabimus, quæ ad politiam infrà *tit. de Colleg. artif* Præcipit ergo edictum vt nemo artem typographi aut bibliopolæ exerceat, libros, imagines, rhythmos diſtribuat, niſi à Curia admiſſus, Edicti obſeruantiam iurarit: vt admiſſio prævio examine fiat per commiſſarios ab Epiſcopo & magiſtratu loci deputatos, & ex Epiſcopi iudicio atque magiſtratus, & præfecti typographorum ab Epiſcopo committendi, docueritque candidatus de ſua Orthodoxa fide, & vitæ probitate; vt admiſſus ante vllum exercitium Epiſcopo & præfecto typographorum exhibeat litteras admiſſionis; & coram eodem Epiſcopo præſtet profeſſionem fidei: eiuſque rei notitia ſeruetur, & præfectus exemplum admiſſionis penes ſe retineat. Nihil imprimatur quantumuis exiguum, niſi à Cenſore, à Rege, Epiſcopo, & Magiſtratu committendo, probatum: niſi fortè litteræ Ordinationum, Elocationum, Motiua Iuris pro litibus priuatis, non luce publicâ: librorum verò tractatuſve maiorum imprimendorum etiam Curiæ accedat indultum: etiam veteribus libris & olim probatis, ſi quà augeantur aut mutentur: in librorum frontiſpicio *Acta* viſitationis referantur. Viſitatores & typographorum præfectus diligenter curent ne quid imprimatur indecens aut ſcandaloſum, Eccleſiaſtico aut ſæculari ſtatui aduerſarium: in eumque finem licebit illis viſitare ſemper officinas, domos, & quæcumque loca typographorum & bibliopolarum, eiſque ſubditorum, ac ſarcinas eò delatas; eique rei nullatenus poſſint obſiſtere: eædemque ſarcinæ proſtitui aut vendi non poſſint, niſi elencho librorum Viſitatori & præfecto edito: & eædem ſarcinæ non aperiantur, niſi præſente eodem Viſitatore, & præfecto ſi eis viſum fuerit: neque cuipiam libros,

cautile-

cantilenas, libellos vendere liceat, niſi typographo aut bibliopolæ iurato: ſed neque inferri huc poſſint libri in prouinciis vnitis impreſſi, ad exemplar hic ritè impreſſorum: vbi porrò mercatura viget, iubet edictum iniri rationem inueniendi ſalarij pro præfecto typographorum & Viſitatore; tametſi Conſil. Trid. *ſeſſ.* 4. *decret. de edit. lib.* approbationem gratis fieri velit: ſed agit de libris ſacras matèrias tractantibus: quamquam Concil. Later. ſub Leone X. loquitur generaliter: cuius pœnam applicat Concil. Trident. ſed non totum tenorem innouat, atque de eo Viſitatore agit cui tantùm incumbit diſpicere, ne quid contra fidem, aut mores bonos prodeat; hic autem de eo qui à Rege, Epiſcopo, & Magiſtratu conſtitutus ſit, cui etiam incumbat ne quid contra ſtatum politicum evulgetur.

18 Gliſcentibus etiam hæreſibus illud prudenter pluribus edictis, vt E. 10. *Iun.* 1535. aduerſus Anabaptiſtas opponitur, vt omnes conſcij eos denuntiare teneantur; alioquin ſubditi pro complicibus puniantur, quemadmodum crimen læſæ Maieſtatis ſolà conſcientià incurritur ſine reuelatione, *l. quiſquis C. ad leg. Iul. Maieſt.* Boſſ. *tract. læſæ Maieſt. n.* 47. *& ſeq.* quod optandum eſſet bonis ſæpè Catholicis inculcari, quorum plures idiotarum more putant id extra officium ſuum eſſe. Proditorem patriæ, Principis, Dei prodere boni ſubditi eſt, vt ſaltem ſi ob tempora non punitur, caueatur.

19 Enimvero fidei Orthodoxæ conſeruandæ, hæreſibus ſuffocandis, nihil æquè idoneum eſt, quàm Concilium œcumenicum, vt diximus: eo in primis ſcuto, ab origine Chriſtiana, Eccleſia via eſt, & noſtro ſæculo naſcentibus hæreſibus oppoſita fuit ſynodus Tridentina, cui eapropter brachium auxiliare præſtare tenentur omnes Principes orthodoxi, vt diximus *de Iuriſdict. Eccleſiaſtica & ciuili lib.* 4. *c.* 7. Per illam prognatæ difficultates ſatis declaratæ definitæque ſunt, rogati per illam Principes, *ſeſſ.* 25. *cap.* 22. *decreto de recipiendis & obſeruandis decretis Concilij*, ad operam iſtam præſtandam, vt quæ ab ea decreta ſunt, ab hæreticis deprauari aut violari non permittant: quòd ſi verò deinceps contigerit, nouas oriri difficultates, fideique controuerſias, moneri confidit ſummum Pontificem, vel pro celebratione generalis Concilij, vel per euocationem aliquorum, ex ea prouincia vbi enata fuerit illa difficultas, per quos negotium tractetur, causâ cognitâ definiatur, vel denique commodiore quacumque ratione, inquit Concilium, Pontifici viſum fuerit prouinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria & Eccleſiæ neceſſitate conſultari; extraordinaria quippe ſummi Pontificis prouidentia, cùm alioquin ordinarium remedium ſoleat eſſe Concilium œcumenicum, quod etiam ſynodus Conſtantienſis ſingulis decennijs celebrari voluit: ſed vix poſſunt toties tot Epiſcopi, ſine magna gregum ſuarum iactura toties abeſſe; ideoque ad prudentiam Pontificis ſatiùs referatur, cuius tamen Principes diligentiam, monitionibus ſuis, excitare poſſint, ſi quando in ſuis ditionibus opus videbitur œcumenica deciſione, vel nationali, aut alia conuocatione, vt in Conſtantienſi, Baſilæenſi & Tridentina ſynodo contigit, & in pluribus antiquis. Concilium autem œcumenicum conuocare, de fide decernere, ad Eccleſiam pertinet, diximus *lib.* 1. *de Iuriſdict. Eccleſiaſt. & ciuili c.* 40. *& cap.* 34. *& lib.* 2. *cap.* 85. *num.* 12.

Fidei Chriſtianæ profeſſionem initio complexum eſt ſymbolum Apoſtolorum: exinde Catholicæ ſymbolum Nicenum, depòſt Athanaſium, demum (vt natæ hæreſes) aliæ natæ formulæ, prout latius reſponſum eſt, *Reſponſ. de iur. canonic. noniſſ. Reſp.* 1. ſed & *Iuſtinianus l. reddentes, C. de ſum. Trinit.* ex Epiſcoporum aſſenſu profeſſionem ſingularem edidit, quam confirmauit Ioannes Papa ibidem, *l. inter claras, & l. liquet.* ita vt quiſquis ei contradictor exiſteret, alienum ſe ipſe à ſancta communione, alienum ab Eccleſia iudicare eſſe catholica, iuberetur: *contradictor*, inquit, *vtique* ſi ibidem dogmatibus expreſſis refragetur. Neque enim ea formula refert omnia Eccleſiæ dogmata, ſed quædam, quorum circa illa tempora magis feruebat controuerſia: nam pluribus alijs locis Iuſtinianus diuerſa alia ſuis conſtitutionibus inſeruit, adeò vt Cornelius à Reytelem, libello quem inſcripſit *Iuriſta Romano-Catholicus*, id eſt, iuridica Romanæ Catholicæ fidei confeſſio, qua Iuſtiniani maximi Imperatoris ante mille & pluribus annis publicatis legibus, præcipua S.R. Eccleſiæ hodie controuerſa dogmata, hoc, inquam, libello curioſo & admodùm ſtudioſo, hodiernas fidei controuerſias ex Iuſtinianeis legibus enodauit, vt qui à Catholica fide ſeceſſionem fecerunt, eiuſque decreta canoneſque contemnunt, ciuili ſaltem iure illa etiam firmata, dogmata porrò ſua, eſſe ſcientiam iam ante à tot ſæculis improbata, minùs contumaces agnoſcant. Poſtquàm verò Conc. Tridentinum damnauerat hæreſes, quas patrum noſtrorum ætas inuexerat, Pius IV. *Conſtit.* incipit *iniunctum, idibus Nouembris* 1564. copioſam formulam profitendæ fidei præſcripſit, quæ vbique gentium ſeruaretur, præſertim ab illis, qui dignitatibus, beneficijs curatis, & præbendis Cathedralibus damnarentur.

Edicta quæ ſpectant vlteriùs ad hæreticos comprimendos & puniendos à Principibus noſtris edita tangemus *infrà tit. de hæret.* ſed & huc reuocari poſſunt, quæ *in Iur. Pont. nou. anal.* diximus, *h. t.*

De Sacroſanctis Eccleſiis, &c. ædificandis, reparandis, &c. & de religioſis domibus.

SVMMARIVM.

1. *Clero immobilium acquiſitio vt hic vetita.*
2. *Eccleſiarum immunitas, quò locorum porrigatur.*
3. *Immunitas Eccleſiarum; qui ab ea eliminentur.*
4. *An hodie hic hæretici præcipuè externi, cùm quibus fœdus interceſſit.*
5. *Edictum ſuper reſtaurandis Eccleſijs.*
6. *Contra depredantes loca ſacra, Decreta & Edicta.*
7. *Edictum de Eccleſijs reparandis pertinet ad Eccle-*

ſias parochiales.

8. *Ædificans nouam Eccleſiam , de quibus cauere debeat.*

9. *Cura reparandarum Eccleſiarum ad quem pertineat.*

10. *An poſſeſſores decimarum per arreſtum cogi poſſint.*

11. *An decimæ magis obligentur, quàm alia bona.*

12. *Vt res ſacræ inter ſe iunctæ.*

1 VAria ſub hoc titulo Codicis ſacrarum ædium , collegiorumque priuilegia recenſentur, quæ magnâ parte adhuc religioſè ſeruantur, nonnulla tamen imminuta ; ſed potiſſimùm apud nos atque Gallos , quòd de donationibus in Eccleſiam collatis iure conceſſum eſt , vt valeant etiam ſine confectione actorum ad aureos vſque quingentos , apud nos non obtinet in immobilibus , ob Edicta vetantia clero immobilium acquiſitionem , ac tabulas legum Brabantiæ *an.* 1312. Comitum Flandriæ 1293. aliorumque, Car. V. 18. *May.* 1515. 29. *Octob.* 1520. quo Eccleſiis immobilia quocumque titulo vetuit tranſcribi. qua de re latiùs egimus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de for. comp. & tit. de immun. Eccl.* Diana *parte 6. tit. 3. per totum.*

Immunitas etiam Eccleſiarum ; monaſterio-
2 rumque complectitur domos infra illorum ſepta ſitas, vt eiuſdem ſunt naturæ, eademque exemptione nummi decimi & vigeſimi. E. 18. *Ian.* 1554. *art.* 1. & 5. E. 9. *Sept.* 1616. ædes Epiſcopales & Paſtorales gaudent , vt eò confugientes aſylo
3 gaudeant, *C. de his qui ad Eccl. confugiunt. X. de Immunit.* etiam ad paſſus 40. iuxta matricem , 30. iuxta minorem , *c. ſicut antiquitus c. quiſquis inuentus* 17. *q.* 40. *Ind. à Cur. Mechl. Chriſtin. v. 2. d.* 47. quoad præterita delicta non præſentia , quæ ibi fiant, *Indic. ibid. d.* 49. *n.* 12. plura diximus *in Iur. Pont. nou. anal. de immunit.* nec E. 22. *Iun.* 1589. *ar.* 22. præciſè ſeruatur, plures, quàm Conſt. Greg. XIV. eliminans, vtpote improbos, vagabundos, publicos fures , graſſatores , homicidas , aſſaſſinatores , ſacrilegos , hæreticos, Maieſtatis læſæ, aut ſeditionis accuſatos , qui vim Eccleſiæ aut iuſtitiæ intulerint , foro improbè ceſſerint. Hæc ſiquidem nimis generalibus , & indiſtinctis terminis dicta , diſtinguenda ſunt ex prioribus edictis , & ſententiis, quas Edictum hoc generatim citat, iure communi, & dictâ Conſt. Greg. XIV. alioquin omnis homicida ab immunitate arceretur , vt indiſtinctè loquitur Edictum , quod nullatenus recipitur. Ideoque vitandis controuerſiis valdè idoneum eſt , vt antequam reus ab Eccleſia permittatur extrahi , officiarius id petens ſub chirographo conſentiat , vt ſeruetur in deciſione Conſt. Greg. XIV. eamque ipſe ſeruare promittat.

4 Et quidem quod ad hæreticos pertinet, *In iure Pont. tit. de immunit. n.* 10. in hæreticos hic vt tales pœnas non exerceri , adeoque ad templa confugas non eijci diximus, tametſi non tantum E. 20. *Iun.* 1589. *ar.* 20. & E. 18. *Iul.* 1628. *art.* 23. eliminandos ſtatuat ; & multò minimè vſurpari eiuſmodi pœnæ nunc poſſunt cum exteris, quibuſcum ſine diſcrimine religionis pax Belgica eſt inita : quin ſi vi locis Catholicis deliquerint, immunitate locorum ſacrorum gaudere poſſint , tametſi à ſcandalis abſtinere debeant, iuxtà *art.* 19. *Tract. pacis Belgicæ* 1648. vt & Angli , ſecundùm Tractatum 1630.

Vaſtatis dirutiſque multis per Belgium Ec- 5
cleſiis, cùm extraordinaria illa tempeſtas malaciam veterum conſuetudinum recordiorumque reſpueret, *Ind. Cur. Mech. apud Chriſtin. v. 2. d.* 24. multæque ſubinde lites orirentur, vt ex ære publico iuſſæ ſubinde ſacræ ædes reparari , *ibid.* ad requiſitionem Synodi Prouincialis Mechlinienſis Principes noſtri ex ſingulari epikeia ſuper reparandis Eccleſiis per formam Edicti Regulamentum ediderunt , 2. *Octob.* 1613. quod deinde in Flandriæ Concilio promulgatum eſt, 21. *Iunij* 1614. cuius hanc ſummam dedimus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de ædiſ. & reparand. Eccl.* ſi qui ſpeciatim tractatus aut conuentiones inter aliquos initæ ſunt ſuper his ruinis , ſeruabuntur : ſin minùs , prouentus fabricæ impendentur tam in nouam ædificiorum exſtructionem , quàm antiquorum reparationem : in templis præſertim ruſticanis , ſub concione aut ſacro ædiles per populum collectam facient ; & gazophylacium in templo ſtatuetur , in quo recipiantur deuotæ ad hoc opus piorum oblationes. Deinde vbi hæc non ſufficient , ſubſidium ſumetur ab omnibus decimis in manu mortua exiſtentibus, ſiue liberis, & ad naturam primigeniam reuerſis, ſiue adhuc feudali , vel alio nexu aſtrictis ; ſiue in manu ſæculari exiſtentibus , quæ tamen doceri poſſint ab Eccleſia eſſe profectæ poſt Concil. Magnum Lateran. *ſub. Alex. III. an.* 1179. celebratum : vt caſu ita poſtulante per annos ſex triens illarum contributioni ſubijciatur. Contribuent, etiam iuxta iuris communis diſpoſitionem qui beneficia in iis Eccleſiis poſſident : nihil tamen poterunt ſtatuere ædiles , ſine iis quorum intereſt ; & ſine eorum conſenſu vetus forma ædificij non mutabitur ; ſed inibitur ratio magis conueniens ; vocatis in conſilium peritis, & minùs ſumptuoſa : edent etiam ædiles computus ſuos iis , qui percipient decimas , vt videant an benè adminiſtrentur , & quantum deſideretur : & vbi hæc non ſufficient , ex indultu Principali tranſibitur ad collectam , & capitationem eorum, qui in ea Eccleſia alimenta ſpiritualia recipiunt , & ſi caſus occurrat hîc non deciſus, recurretur ad Principem , aut eius Conſilium , vt amicabiliter, aut alioquin ſummariè, & ſine ſtrepitu tranſigatur , atque hæc omnia prouiſionaliter, ad excludendas infinitudines litium.

Quod quidem Edictum futuris negotiis inuentum eſt , adeoque ad iam reparatas Eccleſias non pertinet ; neque ad eas, vbi iuxta priora iura clerus iam officio eſt functus ; neque ad turres, ſeu intrinſecum ornatum : ſingularum porrò meſſium tertia debetur : nec ſimul tamen poſt plurium lapſum exigenda : defalcatâ etiam ſemper portione canonicâ parochorum , & damno fortuito. Quibus de rebus aliiſque pluribus egimus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de ædiſ. & reparand. Eccl.* & aduerſus deſtructores Eccleſiæ data actio cum fauore prælationis etiam ſupra dotem mulieris

lieris arreſto Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.*16.

6 Synodo quidem Cameracenſi *an.* 1586. *tit.* 14. c. 12. decretum quidem fuit, antiquam conſuetudinem eſſe ſeruandam: ſed in eo diſtrictu templa à fanaticis furoribus non corruerant: ſed & ſub pœna capitis inhibitum eſt militibus, ne Eccleſiis, Monaſteriis, piis locis vim vllam inferant, res auferant quantumuis exiguas; perſonis etiam reſpectum congruum deferre iubentur. E. 27. *Maij*, 1596. ſed & res profanas, ad loca ſacra delatas, eadem ſub pœna, *ibid. art.* 22. auferre vetantur: quin & in initio Belgicorum tumultuum vltimum ſupplicium propoſitum fuit ijs, qui templa, monaſteria, loca ſacra depredarentur, vaſtarent, incenderent, permiſſi impunè occidi: imò cum laude; E. 25. *Aug.* 1566. imò quicumque eiuſmodi delicta conſpiciunt, mox occurrere tenentur: vbi id populus neglexerit, priuilegiis exuitur; eodem Edicto, immunitate etiam Eccleſiarum non gaudent, qui in eos ſic peccauerint, ſeu vim aliàs intulerint. E. 10. *Iul.* 1628. E. *criminali* 1570. *art.* 66. ſed & Eccleſiarum, ſimiliumq́ue fabricarum vaſtatarum inundatarumq́ue quæ ſuperſunt materialia, auferri inhibitum eſt. E. *vlt. Oct.* 1563. *art.* 25. & ſpeciatim omnia delicta in locis pijs vindicat, mandato ducis ſiluarum præfecti: *Inſtructie vanden vvarant-meeſter, vlt. Feb.* 1548. *art.* 1. ſed neque monaſteria hoſpitibus grauari poſſunt à quoquam, niſi in eam rem fundata ſint, *mon. regulament.* 14. *May* 1422. *art.* 8. & edictum illud quidem, de repa-
7 randis Eccleſiis, pertinet ad parochiales. quibus olim quarta pars prouentuum portio cedebat, cuius rei conſideratione illorum poſſeſſores rectè obligari cenſentur, aliarum eccleſiarum ipſi rectores, *arg.* r. 1. *& vlt. de ædif. Eccleſiis*, & vicini, qui illis vti velint: quia ferendi non ſunt qui commoditatem amplectuntur & onus recuſant. *l. vnica C. de radic. toll. Pecq. de reparand. Eccleſ. cap.* 24. quo tractatu latè etiam proſequitur, qui ex aliis cauſis teneantur: præſertim quorum malitia ſeu negligentia Eccleſiæ ſub Belgicis tumultibus corruerunt; quare rectè *Iuſtin. auth. vt nullus ædificet oratorij domos, cap.* 1. *&* 2. vetuit ne quis nouas Eccleſias ædificaret, niſi de expenſis ad illarum conſeruationem, ſacra miniſteria, luminaria, & miniſtrorum alimentis neceſſariis caueret; tametſi qui ſe hodie dicunt reformatæ religionis, negent ſe huiuſmodi luminaribus indigere, ſed Solem ſibi ſufficere: ſed nec mirum, cùm neque habeant ſacra miniſteria, pro quarum reuerentia & iudicio ſuperni Luminis ab Orthodoxis cerei adhibentur; adeò vt ſub graui pœna vetitum ſit Sacerdoti, ſine igne & aqua ſacrificare, *cap. finali de celeb. miſſ.* ſicut in Leuitico 6 legitur: *Ignis in altari meo ſemper ardebit*; ſed illi neque altare habent. & in veteri Teſtamento Deus præſcripſerat luminaria, candelabra, lucernas, quamuis non minus Iudæis Sol ſufficere potuiſſet. In Principum triumphis, ingreſſu in prouinciam, & ſimilibus ſolemnitatibus, faces & tedæ accendi ſolent: adeò vt ciuitas Gandauenſis, dum Carolus, poſteà V. Imperator, ibi natus ad Baptiſmum deferretur, duo millia tedarum accenderit, quis ergo huiuſmodi cultum Deo inuideat, quem mortalibus præſtet:

Enimverò proprium eſt Eccleſiaſtici Iudicis 8
officium, curare vt reparentur Eccleſiæ. r. 1. *de offic. toto tit. de ædif. & repar. eccleſ. Conc. Trid. ſeſſ.* 21. c. 7. quod etiam laicos parochianos cogendos exprimit, quemadmodum *Pecq. de reparand. Eccl.* c. 28. dum quærit quinam in ea materia ſint iudices competentes? de iudicibus Eccleſiaſticis, inquit, nulla eſt dubitatio, quod & demonſtraui *de Iuriſd. l.* 1. c. 35.

Quoniam verò ſæpius decimas percipiunt, qui 9
extra diœceſim, Eccleſiam, aut domicilium ſuum habent, cogi poſſunt à diœceſano ad reparationem, per viam arreſti decimarum. Arreſtorum vſum conſuetudines hîc paſſim introduxerunt, & curiæ Eccleſiaſticæ ab immemoriali tempore in forum ſuum receperunt; neque improbari debet, eò quòd non ſit ab executione incipiendum: nam & illud argumentum ſibi obiicit Pecquius *de iure ſiſt. cap.* 2. ibidemq́ue docet illi locum non eſſe, vbi per conſuetudinem vſus arreſtorum pridem obtinuit; & verò non tam eſt executio, quàm iuriſdictionis fundatio, ſeu modus conſuetudinarius inſtituendæ cognitionis aduerſus non ſubditum. quare, in materia reparandarum Eccleſiarum, Eccleſiaſtici iudices per viam arreſti procedere iure poſſunt, quamuis nuper in Conc. Brabantiæ ſecus iudicatum dicatur, ſed fortè ex alio capite, quoad modum agendi ſpectarit; præſertim cùm concordata Brabantiæ, §. *in rebus merè Eccleſiaſticis*, materiam decimarum Eccleſiaſticarum non infeudatarum faciant cognitionis Eccleſiaſticæ, etiam contra laicos, in petitorio qualecunque eſt, dum quæritur, an & quatenus teneantur ad Eccleſiarum reparationem, quod eſt onus eccleſiaſticum. Quibus accedit, quod etiam Concordata, *in §. ſi laicus in actione perſonali*, etiam permittant conductorem huiuſmodi decimarum ex contractu coram iudice eccleſiaſtico conueniri.

Et verò ſublata arreſtandi facultate, videbitur auferri Eccleſiæ huiuſmodi cognitio, dum illi qui decimas percipiunt, Eccleſiam ſuam, ſeu domicilium habent extra diœceſim, quamuis ſint Eccleſiaſtici; quippe cùm non ſint ſubditi & extra territorium morentur, in illos ſtatui nihil poteſt per Eccleſiaſticum iudicem, ſi via arreſti, ab immemoriali tempore hîc conſueta, ei præcludatur; & tamen in læto Brabantiæ Introitu, omnes antiquæ conſuetudines addicuntur obſeruandæ.

Enimverò ſi Epiſcopus, ſeu Archidiaconus, 10
vt ſolet in diœceſi Leodienſi, viſitans, &c. Eccleſiam reparatione egere videns, ordinat hanc faciendam eſſe ſumptu huius vel illius poſſeſſoris decimarum, videri poteſt id facere ſicut prætores, qui viſitant vias, & mox reparari iubent per poſſeſſores vicinorum agrorum, vt exequendo poſſint, adeoq́ue & arreſtando, incipere, vt *in l. lectos, de perit. & com. rei. l. eos, qui de decurio. litemque, § ſi quis, ff. locati*, vt dixi *in Iure Pont. de accuſ. n.* 9. ſed hic modus vix apud nos vſurpatur, in hac materia exequendo, ſed arreſtando, ad fundandam iuriſdictionem in exteros, quod

valde

valde conuenit intentioni *Conc. Tridentini, ſeſſ.* 21. *cap.* 7. dum qui primùm cupit Eccleſias reparari, & per laicos, patronos, & quoſcumque prouentus Eccleſiaſticos poſſidentes, *quacumque*, inquit, *appellatione, exemptione, & contradictione remota.*

11 Porrò Edictū, quatenus decimas præcipuè ad reparandas Eccleſias vocat, non eſt Iuri ſcripto omnino conforme; quòd illas, præſertim Clericis ibi non reſidentibus aſſignatas, non ſic obligat. *VVameſ de repar. Eccleſ conſ.* 810 811. ſed magis eiuſdem Eccleſiæ beneficiarios, prout *Conc. Trid ſeſſ.* 21. c. 7. omnes, qui quoſcumque reditus ab Eccleſia prouenientes percipiunt: ſed Edictum credendum eſt cauſam ſumpſiſſe ex vſibus & recordiis, vt vocant, Leodienſis olim & Cameracenſis diœceſis, quibus ferè ſuberant hæ ditiones: quia etſi diuerſimodè, vtræque tamen decimas hoc onere grauant. Et verò *Conc. Trid. d. cap.* 7. non tantum prouentus Eccleſiæ ſeu ſabricæ obligat, quamuis hos ante alios, *ſed ſi illi*, inquit, *non ſunt ſufficientes, omnes patronos & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos*: adeóque & ante hos qui decimas percipiunt, etſi apud aliam Eccleſiam, cui aſſignatæ ſunt, reſideant: iure enim parochiali proueniunt, etſi per vniones incorporationis aliis fuerint aſſignatæ: & olim, dum adhuc ſtaret quadripartita diſtributio, fabrica ſuam quartam ſortiebatur, eóque onere affectæ tranſiiſſe cenſeri poſſunt ad quemcumque poſſeſſorem.

12 Quoniam verò titulus hic *de ſacroſ. Eccleſ* de locis agit religioni & pietati dicatis, proximus verò in Codice ſequens, de perſonis, & ex tamen duæ tractationes, vt inquit Cuiac. *in parat.* ita ſunt affines & coniunctæ, vt vix poſſit de perſonis tractare, qui non tractet de locis, & contrà: vnde & in decretalibus titulus *de religioſis domibus* annectit hæc verba, *& vt Epiſcopo ſint ſubiectæ.* vt ſignificetur hæc omnia ſpectare ad eorum auctoritatem & curam: ideò quæ de religioſis domibus & piis fundationibus hic dicenda forent, ad proximè ſequentem titulum reiecimus: atque inde repetenda ſunt.

De Epiſcopis, clericis, orphanotrophis, &c.

SVMMARIVM.

1. *Vtrum miſerabiles perſonæ ad Epiſcopi curam pertineant.*
2. *Et religioſæ domus, ſed parochiæ in primis & parochi.*
3. *Et Magiſtratus ſæcularis & in pia loca.*
4. *Clerici politicis legibus ſe conformare debent.*
5. *Brabanti & flandri non extra prouinciam in Ius vocandi.*
6. *Nec Belgæ in prima inſtantia.*
7. *Conſeruatoriæ litteræ vtrum vetitæ.*
8. *Dominium in Eccleſiam transferri hodie nequit ſine traditione.*
9. *Subſtitutio, ſi ſine liberis moriatur an per ingreſſum religionis, hîc ceſſet.*
10. *Profeſſus pro mortuo.*
11. *Ad quæ onera Eccleſia teneatur.*
12. *Loca ſacra gaudent priuilegio minorum.*
13. *Clericus in reali actione, fori priuilegio an gaudeat.*
14. *Varia Edicta circa pauperes & eorum ſubſidia.*
15. *Vt à parentibus coërcendi filij, ne mendicent.*
16. *Eleëmoſynæ à quibus diſtribuendæ.*
17. *Quibus incumbat cuſtodia gazophylaciorum.*
18. *Et quibus cura pauperum in ſingulis locis.*
19. *Conditio ſingulorum pauperum vt à magiſtratibus expendenda.*
20. *Vt doceantur pueri, qui ab eleemoſynis aluntur, ijdemque publicâ teſſerâ diſcriminentur.*
21. *Cura pauperum à parochis & concionatoribus commendanda.*
22. *De eleëmoſynis victitantes, ne popinas ingrediantur.*
23. *Non omnia tamen in vſu.*
24. *Rationes piorum locorum, quibus & quando reddendæ & vtrum interueniant Epiſcopi.*
25. *Eique Vicario ſeu alteri viſitanti exhibendæ.*
26. *Alienatio rei Eccleſiæ vetita.*
27. *Abuſus etiam fiſcales regij corrigere debent.*
28. *In Controuerſiâ alienationis rei eccleſiaſticæ ſequendi Canones.*
29. *Patrimonium ad cuius titulum ordinatus quis eum alienare non poteſt.*
30. *In litteris.*
31. *Clerico reſidentiam deſerenti alius ſurrogandus.*
32. *A patrono preſentandus idoneus.*
33. *ſimplicis beneficij poſſeſſor à reſidentia excuſatur.*
34. *Reſidens habetur qui Eccleſiæ cauſa abeſt.*
35. *Clerici ſi negotientur ne hic ſint immunes.*

COniungit Codicis auctor in vnum titulum 1
Epiſcopos tamquam ſacrorum antiſtites, qui vt patres atque paſtores populum Chriſtianæ religionis doctrinæ inſinuatione moderantur. *l.* 6. *C. de Epiſ. aud.* clericos, quaſi in ſortem & hereditatem Domini vocatos; orphanotrophos pauperum pupillorum; brephotrophos infantium; ptochotrophos mendicorum; xenodochos aduenarum; ægrotorum, inopum, debilium, inualidorum, curatores, educatores, hoſpites, aſcetrias atque monachos: quibus noſocomos & gerontocomos valetudinariorum, & ſenum curatores ſub ea Rubrica ſitæ leges adiungunt: vnoque contextu titulus priuilegia eorum & peculia connectit: v. g. vt omnes excuſentur à ſordidis, & extraordinariis muneribus, à parangariis, metatis, luſtralis auri collatione, ſiue functione aurariâ, tutelis, &c. vt his relictum inficiatione creſcat in duplum; his ſolutum indebiti condictione non repetatur; ad vindicandam iniuriam clerico, vel Epiſcopo factam detur popularis actio; atque ſimilia his plura, *h. t. de Epiſ.* & ſic proſequitur tit. C. proximè ſequens *de Epiſcopali audientia, & de diuerſis capitulis quæ ad ius curamque & reuerentiam Pontificalem pertinent.* Pertinent, inquit Cuiac. *in parat. h. t.* ad curam eorumdem pauperes, captiui, infantes expoſiti, meritoriæ puellæ, lenonum iniuria captæ, & oppreſſæ, & inſpectio operum publicorum, rationumque

que

que ciuilium, & pleraque alia officia pia & ſan-
cta; ne alij quàm Chriſtiani Aduocati recipian-
tur, *l.* 15. ne alij milites, *l.* 20. ne defenſores ple-
bis, *l.* 19. & generaliter. *l.* 12. *&* 18. *C. de hæret.*
ne alij quàm Orthodoxi ad rempub. curam, vel
iuuenum inſtitutionem admittantur.
2 Ad curam reuerentiamque Pontificalem etiam
pertinent religioſæ domus, de quibus extat *tit.
de religioſis domibus, & vt Epiſcopo ſubiectæ ſint.* ſed
in primis Eccleſiæ parochiales, & inſpectio in
parochos, Eccleſiarum regimen & diſciplinam,
in quibus ea propter etiam officium diuinum ex
ritu Eccleſiæ ſuæ Cathedralis peragi debet. *ſynod.
Camerac. an.* 1586. *tit.* 3. c. 15. Quid de collegia-
tis, vide *ibidem cap.* 2.
3 At verò de venerabilibus locis eorumque curâ
& adminiſtratione, vt ad Epiſcopos, atque etiam
ad ſæculares magiſtratus pertineat, latius dixi-
mus in *Iur. Pont. nou. anal. tit. de relig. domib.* de
iudiciis clericorum, de Epiſcopali audientia ſa-
tis ſuperque *tit. de for. comp.* Hic tantùm memi-
4 niſſe volumus Edictorum Principalium. atque
in primis E. 8. *Iunij* 1531. 27. *Nouemb.* 1548. vt
clerici in Flandria politicis ordinationibus, legi-
buſque realibus ſe conforment, ne politiam pu-
blicam interturbent, ne viarum, pontium, aliá-
ve onera rebus inhærentia auerſentur. 23. *May*
1531. vt territoriis inundatis clerici poſſeſſiones
ſuas cum aliis à mari vindicent, in aggerumque
ſumptus contribuant. Ne extra Brabantiam Bra-
5 banti, *Bulla aurea Car. IV. Imp. an.* 1349. *& Maxi-
miliani* 1. *confirmatione*, ne Flander extra Flan-
driam, E. 7. *Oct.* 1523. ne quis laicus ad forum
Eccleſiaſticum, niſi in negotiis Eccleſiaſticis tri-
bunali Eccleſiaſtico, per leges, canones, concor-
data attributis vocetur: adeoque vt id prænoſca-
tur, non niſi libellatà citatione. E. 23. *Auguſt.*
1486. 14. *Octob.* 1496. 20. *May* 1497. 2. *Dec.* 1522.
5. *Auguſt.* 1521. ne quis Belga extra ſuam pa-
triam, ſeu prouinciam in ius vocetur in prima in-
6 ſtantia. *Bulla Leonis X. data* 3. *Iulij* 1515. ſub ali-
quibus tamen reſtrictionibus, & dummodò cau-
ſæ per ipſos iudices in partibus infra annum ter-
minentur. Rurſum vetitum ne quis Conſeruato-
riis literis vtatur. E. 22. *Septemb.* 1500. Quini-
7 mò per idem Edictum 18. *May* 1515. 29. *Octob.*
1520. ceſſat lex *vlt. C. de ſacroſanct. Eccl.* quæ do-
minium in Eccleſiam transferri ſine traditione
priuilegiario iure permittebat, refragrante con-
ſuetudine; & Edicto ex iudicato Cur. Mechl.
8 apud Chriſtin. *vol.* 2. *deciſ.* 8. *n.* 3. Et quoniam
idem Carolus V. E. 21. *Feb.* 1528. regulares he-
redes fieri vetuit, ex teſtamento vel ab inteſtato,
iterùm ceſſat lex 45. *C. de Epiſ.* vt irrita fiat ſub-
9 ſtitutio precaria facta ſub conditione, ſi ſine li-
beris heres inſtitutus deceſſerit, eo tranſeunte in
clerum aut monaſterium, remittaturque ei con-
ditio ſuſcipiendorum liberorum.
10 Siquidem profeſſus religionem adeò pro mor-
tuo eſt apud nos, vt omnis hereditatis ſit inca-
pax, legitima liberorum ei non debeatur, teſta-
menti factionem etiam inter liberos non habeat,
ſuccedant ei propinqui ab inteſtato tamquam
mortuo, nihil monaſterio cedat, niſi quod ex-
preſſè donauit, legauit; ſed neque ſic immobilia,
ex edictis Principum. ſed pretium tantùm, ſi ven-
di ea iuſſerit, & pretium legarit. niſi quòd pu-
tant quidam ad momentum deberi immobilia,
donec ſcilicet vendantur, & ſic accipiunt Edicta.
Quod alibi diximus.
Iterùm Eccleſiaſticos eximit lex 5. *C. de ſacro-* 11
ſanct. Eccl. à muneribus, & tributis, *Iud. apud Chri-
ſtin. vol.* 2. *deciſ.* 9. ſed citra aduentitiam neceſſi-
tatem, cui hoſpitium, & angarias præſtant. *c.* 1.
2. *X. de immunit. Eccl.* ad muros excubant, *c. per-
uenit. X. eod.* & onera ferunt rebus antequam ad
Eccleſias venirent impoſita, *c. tributum* 11. *q.* 1. *c.
tributum* 23. *q.* 8. aut quæ naturà rei inſunt: vt
ad reparationem pontium, & viarum vicini fundi
obligantur, adeoque & illorum intuitu Eccleſia.
l. ad inſtructionem. C. eod.
Denique Eccleſiæ, hoſpitalia, & confraterni- 12
tates priuilegio minorum gaudent, & in integrum
reſtituuntur. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol.*
2. *deciſ.* 15.
Porrò clericus regulariter fori priuilegio vti- 13
tur, ſed in reali actione laudatus reſpondet co-
ram ſæculari. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin.
vol. 2. *deciſ.* 19. *in fin.* aliiſque caſibus *deciſ.* 20.
feudalibus, & realibus. *deciſ.* 22.
Quod attinet verò ad pauperum quorumcum- 14
que ſubſidia, infinita in Belgio erecta ſunt Xe-
nodochia, aliæque fundationes, largæque elee-
moſynæ erogantur. Carolus V. vt multa Edicta
ſeuerè ſcripſit aduerſus validos mendicantes, ita
etiam benignè pro veris pauperibus. E. 12. *De-
cemb.* 1515. ſingulis ſub teſtimonia principalis
officiarij intra parochiam ſuam, aut milliare il-
lius ambitus permittit ſtipem rogare, verè pere-
grinos vnam noctem in Xenodochiis hoſpitari.
ſed E. 7. *Octob.* 1531. valdè amplè *ar.* 6. *& ſeqq.*
de pauperum ſubſidiis diſponit, vetatque in pri-
mis, vt nemo quomodocumque mendicet, ſub
pœna ieiunij in pane & aqua, ac deinde correcti-
onis arbitrariæ, exceptis religioſis mendicanti-
bus, & leproſis: ita vt hi tamen ſignis ſuis con-
ſuetis diſcriminentur. Peregrini ſub ſimili pœna
non mendicent, niſi honeſti, voti aut deuotionis
cauſſà iter agentes, qui vnicà nocte in Xenodo-
chiis hoſpitari poſſint: pauperes de vno loco in
alterum migrare non poſſint, niſi bello, incen-
dio, inundatione proſtrati; de eoque docentes
hoſpitari, & ædes conducere poſſint. Qui autem
aliunde oriundi annum hîc reſederunt, remanere
poſſint, & de publicis eleemoſynis portionem
accipere.
Pueros etiam parentes à mendicitate cohibe- 15
ant, ſub pœna, quòd virgis corrigentur, & arbi-
trio magiſtratuum.
In ſingulis locis vnus pluréſve à magiſtratu
ſatellites conſtituantur, qui tranſgreſſores ap-
prehendant.
Omnium eleemoſynarum, menſarum ſancti 16
Spiritus, & ſimilium charitatiuarum largitionum
ſit communio: fiat vna burſa, & iudicio curato-
rum & præfectorum, eorum, qui à magiſtratibus
deputabuntur, fiat diſtributio. Quæ tamen pro
religioſis perſonis, etiam mendicantibus, relicta
ſunt, diſtribuantur iuxta tenorem fundationum.
In ſingulis parochiis ponantur gazophylacia,
tribus 17

tribus clauibus occluſa, prima parocho, ſecunda magiſtratui, tertia dictis curatoribus maneat: & deputentur à magiſtratu, qui hebdomadatim ſemel iterúmve in Eccleſia collectas petant, atque oſtiatim circumeant, & in ſingulos menſes coram magiſtratu, omnibuſque intereſſe volentibus computum reddant.

18 lo ſingulis ciuitatibus, & pagis aliqui deputentur à magiſtratu idonei, & maximè qualificati, qui hanc curam pauperum gerant; quæſtorem conſtituant, qui debitum computum reddat, atque ipſi diligenter inquirant in numerum, conditionem, ætatem, proles, opificium, lucrum, neceſſitatem, familiæ quanto ſubſidio egeant, omniaque in ſcriptum redigant.

19 Magiſtratus, iudicio notabilium, in maſſam vnam corrogent cuiuſcumque generis eleemoſynas, diſtribuendas ad diſcretionem deputatorum, in pane, pecunia, lignis, veſtibus, pro ſingulorum conditione. ebrioſis autem, otioſis, aleatoribus non pecuniam, ſed panem, ligna, veſtes in ſpecie tribuant. validi autem ad opera, & lucrum domum referendum cogantur, alioquin communione eleēmoſynarum priuandi, & arbitrariè corrigendi.

Ægri, puerperæ viſitentur, & à neceſſariis domi prouideantur, vt & pupilli, & expoſititij.

20 Pueri vel in ſcholas mittantur, vel ad opificia. atque hi dominicis & feſtis diebus orationem Dominicam, rudimenta fidei, à deputando ludimagiſtro doceantur, qui & eos ducat ad Sacrum, concionem, & veſperas, atque huiuſmodi pauperum vlteriùs circa omnino cura habeatur pro commiſſariorum conſcientia. omnes qui ab eleēmoſynis alentur, publicum aliquod ſignum deferant, ad eorumdem commiſſariorum iudicium.

21 Parochi omnes, & concionatores in concionibus, audiendis confeſſionibus, & ſcribendis teſtamentis cauſam pauperum diligenter commendent, querelis non facilè credant, ſed benignè dimiſſos ad commiſſarios reiiciant, quibus etiam immeritos indicent, & pauperes pudibundos, vt prouideatur. nemo hoſpitetur niſi per vnam noctem validos mendicantes.

22 Nemo pauperum de huiuſmodi eleemoſynis viuentium tabernas aut popinas ingrediatur, aleis, diſcis, globis ludat, ſub pœna arbitraria. nonnumquam tamen recreationis cauſâ hauſtum vnum, citra ebrietatem, cum vxoribus ſumere poſſint.

Et quò faciliùs perpetuò conſiſtat huiuſmodi ordinatio, poſſint officiarij, & magiſtratus locorum noua his ſtatuta adiungere, pro temporum opportunitate.

23 Atque hæc latiùs in gratiam pauperum iuuandorum proſecuti ſumus: etſi non omnia per temporum iniquitatem ſuam executionem ſortita ſunt: ſed neque quæ ſpectant eleemoſynarum communionem. & ſolet plerumque in rebus humanis communio contentiones generare. quod & in primitiua Eccleſia ſub ipſis Apoſtolis experientia demonſtrauit. *Act. c. 6.* cum factum eſt murmur Græcorum aduerſus Hebræos, quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum. vt omittamus ſingulorum fundatorum philautiam, & ſcrupulum fortè aliquibus motum à decreto Concilij Viennenſis, quod huiuſmodi communionem ad certum vſum piè relictorum Sedi Apoſtolicæ reſeruat. *Clem. quia contingit. de relig. domib.*

24 Enimuerò pro temporum præſentium ratione, edictis ſuis Philippus II. ad Synodum Cameracenſem *1. Iunij* 1587. *ar.* 12. 13. Albertus & Iſabella *vlt. Aug.* 1608. ad Synodum Mechlinienſem *ar.* 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. tam piè, quàm prudenter decreuerunt, vt ad conſeruationem omnium bonorum, fabricarum, hoſpitalium, menſarum ſancti Spiritus, & quorumcumque locorum piorum, Epiſcopi, iuxta curam à ſacris canonibus eis commiſſam, per ſe aut ſuos commiſſarios cum interuentione patronorum eiuſmodi fundationum, aliorúmve qui antehàc curam geſſerint, alioquin officiarij. principales certum perpetuumque diem præfigant, quo quotannis qui prouentus adminiſtrarint rationes reddant; ſub pœna pecuniaria ſi in diem publicatum præſtò non fuerint: & vbi pluribus ea adminiſtratio incumbit, deſignetur vnus, qui omnium nomine prouentus recipiat, exponat, aliorum tamen ſimul periculo. Rationibus reddendis, præter eos qui hactenus interuenerint, Epiſcopi eorúmve deputati adeſſe poſſint, ſine ſumptu tamen fundationum: & quod communi calculo fuerit decretum, ſumptu fundationis ſuſtineatur; ſi quis contrarias querelas detulerit, ad iudicem vtique ſæcularem, vt ait edictum, vbi hactenus Epiſcopi ſcilicet non interuenerint, ſed ab edicto tantùm vocantur: vbi autem iam olim maior Epiſcopis competiit auctoritas, ea nihil imminuta eſt edicto, de vetere aliorum iure non mutante.

25 Dum Epiſcoporum vicarij, aut alij quibus id mandatum fuit, pia loca viſitabunt, eius rei admoniti bonorum adminiſtratores exhibeant requiſiti ſuas rationes, tametſi iam auditas & ſupputatas.

26 Inhibetur omnis huiuſmodi bonorum alienatio, niſi ex graui neceſſitate, aut euidenti vtilitate. quibus caſibus examen diligens fiat ab Epiſcopis, iiſque ad quos hactenus recurſum fuit, & ab vtriſque impetretur decretum in ſcriptis.

27 Vbicumque notabilis abuſus deprehendetur per Epiſcopos, eorumve commiſſarios, certiores reddant fiſcales Regios ſuæ prouinciæ, qui prouideant. ſcilicet quibus caſibus Epiſcopi ſolùm interueniunt tamquam ab edicto vocati; alioquin ſi antiquitus alia eis competiit auctoritas, edicto non eſt reſtricta. vt antè diximus.

28 Vbi coram iudice ſæculari controuertitur alienatio rei Eccleſiaſticæ, ſequendi ſunt Canones, legeſque ciuiles illis non contrariæ, & conſuetudines, vt magis proficuæ iis cauſis fuerint. E. 4. *Iul.* 1568. *art.* 21. earumque rerum adminiſtratores, paratam pecuniam habentes, debent mox illam vtiliter impendere. Edict. 1. *April.* 1543.

29 Spectat ad Epiſcoporum, clericorumque tractatum, ex Edicto ad decreta Concilij Camerac. 1. *Iun.* 1587. *ar.* 9. Mechl. *vlt. Aug.* 1608. *ar.* 11. *&* 12. quò minùs clericus egeſtate ſordeat, vt quis patrimonium, ad cuius titulum ſacros Ordi-

nes ſuſcepit, alienare aut oppignorare non poſſit: niſi de alio prouiſus. atque tum de conſenſu Epiſcopi, aut aliàs retento ſaltem vſufructu, ad vitam naturalem, & quò minùs error ea in re accidat, bona in titulum patrimonialem data in litteris Ordinum ſpecificentur. Si ſecùs alienatio fiat, à Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. irritatur. Quare & ne in opprobrium Ordinis clericus mendicet, debita non ſoluit, niſi in quantum facere poteſt, *c. Odoard. X. de ſolut.* ideoque & bona in titulum ordinationis aſſumpta, vt ſtipendia ſunt exempta ab executione. *l. ſtipendia. C. de ex. rei iud.* vt & fructus præbendarum non niſi in ſubſidium, & ſaluo *d. c. Odoard.* ipſa autem bona nullatenus,
30 nus, ſeu ſors capitalis redituum. Neque obeſt doctrina Panorm. citata à Chriſtin. *vol.* 1. *d.*219. quòd ſatis ſit bona habere tempore ordinationis, & liceat poſteà alienare, quia paupertas voluntaria non reprobatur: quoniam ei doctrinæ obſtat d. Conc. Trid. ob indecentiam publicam in clerico, ſaluis Ordinibus mendicantibus. neque obeſt Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 20. executionem generaliter permittens, quia generalitas ea reſtringitur per exceptiones iuris, & ipſius Trid. Gutierr. *tract. de Iurament. confirm. p.* 1. *c.* 17. *n.* 9. In Gallia ſecus obſeruat le Maiſtre *tract. de criees. c.* 23. ſed malè, vt & in Gallia clericus ſe obligat ad carceres ſæculares. Bugnion. *leg. abrog. l.* 1. *S.*21. quæ pactio iure improbatur, & noſtris moribus: cenſuriſque punitur. *c. ſi. diligenti. X. de for. comp.* ab Innocentio III. poſt Concilia Mileuitanum & Carthaginenſe.

Ex E. 20. *Oct.* 1541. habemus vt Litteris Placiti ſuper prouiſionibus beneficiorum, curatorum & parochialium inſeratur clauſula, vt prouiſus teneatur reſidere, neque deſeruitorem poſſit ſubſtituere. Et Litteræ Placiti non concedantur ſuper facultate de non reſidendo in curatis, diſpenſatione ſuper ætate aut ignorantiâ idiomatis, vel coadiutotiis præbendarum, & beneficiorum ſimplicium.

31 Vt etiam ſtatutum eſt *in nouel. vt clerici qui recedunt.* vt clericis reſidentiam relinquentibus alij ſurrogentur, nec remeantibus emolumenta præſtentur. dicto E. 1. *April.* 1543.

32 Quin etiàm, qui Eccleſiam fundauerit, ſeu de ſuo dotauerit ius patronatus aſſequitur, ita tamen ne eo nomine Eccleſiaſticæ diſciplinæ vllatenus derogetur, ſed idoneos à patrono præſentatos clericos Epiſcopus admittat, alios reiiciat, *d. nouel. vt clerici qui recedunt cap.* 2. *nouel.* 123. *c. nullus laicus, cap. ſignificaſti, & tot. tit. de iure patron.* quomodo & ſynodus Dordracena cauit, ne prætextu patronatus in Eccleſiam peccetur.

33 In ſimplicibus beneficiis ferè conſuetudine paſſim inductum, vt poſſeſſores à reſidentia eximentur, contra veteres canones, & Conſt. Nou. *de diuerſis Eccleſiis. §. Interdicimus quid ſi. verſ. qui verò.* vbi fructus abſentibus denegantur, ſicut ſtipendia militi abſenti. *l. cùm allegas. C. de re milit. l.* 12. *tot. tit. X. de cler. non reſid.*

34 Pro reſidente habetur, qui Eccleſiæ cauſâ abeſt. vt latiùs diximus in *Iur. Pont. nou. anal. tit. de cler. non reſid.* addunt & reip. vt Principis Conſiliarios fructibus beneficiorum gaudere cenſuit

Curia Mech. apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 18. *l. reip. ex quib. cauſ. maior.*

Decernitur E. 21. *Februarij* 1528. vt Eccleſia- 35
ſtici non negotientur lucri cauſſâ, fundóſve conducant; alioquin oneribus ſubiaceant vt laici. ad conformitatem tituli, *Ne clerici negotiis ſæcular. ſe immiſc.*

§. De reliquiis, & veneratione Sanctorum.

CVrioſa Epiſcoporum ſollicitudo eſſe debet, eſtque E. ad decreta Synodi Prouincialis Mechlinienſis *vlt. Auguſt.* 1608. & Camerac. 1. *Iunij.* 1587. Mechl. *ar.* 21. cautum, vt quicumque pénes ſe habent aliquas reliquias, bona, munimenta, litteras ad loca Eccleſiaſtica ruinis collapſa pertinentes, deferant ad Ordinarios locorum in idonea tempora ſeruandas.

§. De congrua parochorum portione.

SVMMARIVM.

1. *Congruam portionem per Epiſcopos parochis aſſignatam exequuntur etiam Concilia regia, ſi requirantur.*
2. *Quòd decimæ ad eam teneantur.*
3. *Miniſtrantes peſte infectis vnde ſumptus exprimendi.*

SVccedit Epiſcoporum cura, vt qui laborant 1
in vinea Domini denarium diurnum accipiant, qui ſerunt ſpiritualia, metant temporalia. vnde iiſdem edictis ad Synodum Mechlin. *ar.* 15. & 16. Camerac. *ar.* 10. ad executionem per Concil. Trid. de congrua portione parochis aſſignanda, & per Synodos prouinciales decretorum, mandatur vt Concilia Regia, & magiſtratus omnem opem promptè operamque præſtent, viatoribus ſuis mandantes, vt re ipsà exequantur, quod per Epiſcopos decretum erit, ſeu per prouiſionem, ſeu diffinitiuè, & cùm opus erit eamdem congruam portionem tribuere per ſymbola, ſeu alias collectas, iuxta Epiſcoporum taxam, Concilia, & magiſtratus manum auxiliatricem porrigant. Et in ſubſidium negligentibus Epiſcopis Concilia Regia audiant parochorum querelas, præſertim interuenientibus Fiſcalibus, & competenter eis prouideant: publicè enim intereſt vt parochis ſit prouiſum congruenter.

Decreto Synodi Prouincialis Camerac. 1. *Iu-* 2
nij 1587. *ar.* 11. declaratum, deciſumque, vt ad congruam portionem parochorum, & reparationem Eccleſiarum ſuo ordine teneantur decimæ à manibus mortuis poſſeſſæ, quamuis olim in manu laica fuerint; quin & hodie poſſeſſæ à laicis, quæ probari poterunt profectæ ab Eccleſia, poſt Concilium Lateranenſe an. 1179. cui rei, quoad Eccleſias, poſtmodum pleniùs prouidit Edict. 21. *Iunij* 1614. in Concilio Flandriæ promulgatum, vt ſuprà tit. proximo latiùs diximus.

3 Cùm parocho prouiſum eſt congruè, ſi contingat oriri aliquam contagionem, tenetur, nec impediri poteſt, quin peſte infectis ſacramenta miniſtret; diximus *de Iuriſd. l. 1. c. 33. n. 11. l. 2. c. 13. n. 1.* quia tamen nec ſanos deſerere poteſt, nc & ipſe contagium ſpergat, debet alius aſſumi ſacerdos, qui infectis ſacra miniſtret, cuius ſumptus ex ærario publico, ſeu collectis parochianorum præſtandum decreuit Synod. Camerac. *an.* 1586. *tit.* §. *c. fin.* ſolent tamen qui Eccleſiaſticos prouentus eo loci percipiunt, etiam de ſuo contribuere, quod iuuat decretum Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *in principio.*

---

§. *De Decimis.*

SVMMARIVM.

1. *Decimæ inſolitæ non exigendæ.*
2. *Sed noualium non prohibentur ex fructibus ibidem decimari ſolitis.*
3. *Decimas inferre in horrea decimatorum hodie non ſolent agricolæ.*
4. *Decimæ, pars fructuum, non fundi.*
5. *A iure diuino profectæ.*
6. *Quæ ratione emphyteuſeos directis dominis ſoluuntur, abuſiuæ decimæ vocantur.*
7. *Iuxta valorem & quantitatem antiquam ſoluendæ, citrà fraudem, & quando.*
8. *Decimæ noualium vnde proueniant.*

1 NE verò Eccleſiæ miniſtri, dum ſacras decimas ſibi in alimenta vendicant, præter mores maiorum quidquam exigant, etſi omnium quæ gignit humus decimæ debeantur, & quidem decimus manipulus, vt nomen ipſum ſonat, tametſi hic pleriſque locis vndecimus de prædiallibus tantùm; de perſonalibus lucris nihil ſolui conſueuerit, & alicubi minor, tamen de decimis ſtatuit Carolus V. Imper. E. 6. *Nou.* 1520. vt nullæ decimæ inſolitæ exigantur, quàm quarum poſſeſſio habita fuerit per annos quadraginta: vt ſolitis contenti ſint decimatores: vt inſolitarum cauſa nemo ad iudices Eccleſiaſticos citetur, nemo compareat: motâ quæſtione ſuper viſu nouarum decimarum cognitio, & declaratio ſpectet ad Concilia Principis.

2 Declarauit tamen E. 15. *Septemb.* 1530. non eſſe inhibitas decimas ex terris noualibus percipiendas, talium fructuum, quorum in ea parochia decimæ ſolui conſuetæ ſunt iam olim, ſiue ante annos quadraginta, neque pullorum, agnorum, aliorúmve animalium in nouis ædificiis natorum, ſi ſimiliter in ea parochia exigi conſueuerunt.

3 Vnde etiam innnitur hodie non ſeruari hìc, vt populus teneatur decimas inferre in horrea decimatorum, iuxta antiquas leges, Malach. *c.* 3. *c. reuertimini.* 16. *q.* 1. *c. decimas.* 16. *q.* 7. quam obligationem à conſuetudine ſolutam conjecturare licet, quòd neque populus fideliter decimas ſoluere cœperit, neque decimatores fidere, ſed ipſi inſpicere & colligere. Hanc malitiam ſecutæ pœnæ quas D. Auguſt. minatur, *c. decimæ.* 16. *q.* 1. *c. decimas. Hæc eſt,* inquit, *Dei iuſtiſſima conſuetudo, vt ſi illi decimam non dederis, tu ad decimam reuerteris: dabis impio militi, quod non vis dari ſacerdoti.* An hæc Dei conſuetudo noſtra tempora non tenuerit, neſcio an quis non videat.

4 Quòd ſi tamen in his rebus non rectè actum erit, non tranſit vitium in fundi poſſeſſurem, quia decimæ fructuum pars ſunt, non fundi: ideoque pro reliquis non tenetur. Iudic. à Cur. Mechlin. apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 26.

5 Decimas à iure diuino profectas ex ſacris litteris ac Conciliis œcumenicis aliiſque canonibus ſacris plus ſatis conſtat. Et nihilominus apud Romanos in nonnullis prouinciis alioſque Reges vſurpatas. vt malè Grotius id oppugnet, in Iſagoge Iur. Holland. *l.* 2. *p.* 45. quòd veteres donationes multæ decimarum à Principibus ad Eccleſiam profectæ legantur, & olim Friſones ſuis Principibus decimas addiceebant. ſanè in Friſia decimas clero non ſolui dixi *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de Decimis.* ſed & hiſtoriæ clamant à Carolo Martello decimas pro magna parte, congruâ parochorum portione exceptâ, in ſumptus belli contra Saracenos fuiſſe arreptas, militibuſque conceſſas. qua de re, & *c. quia mota.* 16. *q.* 1. & quæ ibi ſubiunguntur. vide quæ habet Haræus in Annal. Brabant. ad annum 741. in Carolo
Martello. Et de noualibus multæ olim contentio- 6
nes, vt in *c. tua X. de Decim.* Duces Brabantiæ quidam ſui iuris facere voluerunt: Henricus III. totâ Brabantiâ Eccleſiæ teſtamento in *Feb.* 1260. reſtituit: & iam ante à toto Marchionatu Antuerp. cuius rei litteræ ſigillatæ adhuc in archiuis Capituli Antuerp. exſtant. Sed & Rationalium vitio ſæpè hæ contentiones accidunt: cùm enim terræ incultæ ſpectent per mores ad Principem ſeu vaſallos, qui territoria ab eis poſſident, & in emphyteuſim ſæpè datæ ſunt, atque indies dentur, ea lege vt decima fructuum ad dominos ſpectet, eaque decimi manipuli vernaculè vocari apud nos ſoleant, fit, vt ſæpiùs exinde hæc confuſa ſint, & in abuſum decimarum trahantur. neque enim ex iure Regio, quod Samuel, 1. *Regum. c.* 8. propoſuit, quòd populi Rex poſtulatus vineas addecimaret, interiit ius decimatum, quod iure diuino Leuitis debebatur.

7 Ne quis tamen intentione edictorum nouas decimas exigi prohibentium abutatur, & audactiùs Eccleſiam fruſtretur, rurſus Car. V. seriò iuſſit E. 7. *Iuny* 1554. vt decimæ ad antiquam quantitatem & valorem ſoluantur, vt fructus ex agro non auferantur, niſi idoneè denuntiatum fuerit decimatori eos eſſe auectioni paratos, vt adſit decimationi faciendæ: alioquin ſi dictâ horâ non comparuerit, liceat colonis fructus ſuos auferre, decimo manipulo, vel aceruo illi relicto. Quod & Philippus II. E. 6. *Iunij* 1564. iterùm firmauit, multis verbis mandans, vt decimæ integrè ſoluantur: iis Eccleſiaſtici pacificè vti, fruiſi nantur: fructus non ante aut poſt Solis occaſum, non monitis decimatoribus, non antequam in manipulos collecti, & in aceruos compoſiti fuerint, aſportentur.

8 Etiam declaratum eſt per litteras Prælato Poſtulano

ſtulano conceſſas 27. *Ianuar.* 1544. illud edictum non obſtare quò minùs qui noualium terram proſciderint, decimas ſoluant de fructibus, alioquin decimabilibus ibi natis, aut ſi animalia in ea parochia decimari ſolita, in nouis terris fuerint enutrita. Idemque alio E. 10. *au.* 1528. pro Clero Leodienſi in Brabantia, aut Namurcenſi ditione decimas obtinente; & ſi nouæ ſpecies fuerint plantatæ, ſeminatæ, nutritæ, anteà non viſæ, ſeruetur ius ſcriptum, diximus *in Iur. Pontif. de decim. & de* E. 15. *Septemb.* 1530. mox diximus.

---

§. *De rebus Eccleſiæ non alienandis.*

SVMMARIVM.

1. *Termini elocationum rerum Eccleſiaſticarum hic præſcripti, vt non excedantur.*
2. *Canones ſeruandi in alienatione rei Eccleſiaſticæ.*
3. *Emptor rei Eccleſiaſticæ vt nic perdat pretium.*
4. *Vt ſeruanda in alienatione præſcripta canonum non legum.*
5. *Litteræ fundationum exhibendæ Ordinariis.*
6. *Vt fiſcales curent prouentus beneficiorum patronatus Regij, ſui territorij.*

QVin & adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum fidelis & prudens Principibus cordi ſemper fuit. vnde mandant E. ad decreta Synodi Prouincialis Mechlinienſis *vlt. Aug.* 1608 *ar.*
1 20. vt termini elocationum rerum Eccleſiaſticarum iure præſcripti non excedantur, ſub pœna nullitatis. Synodus autem alios pratis, alios decimis, alios agris præſcripſerat, pro natura regionis; ſed Romæ ſubſtitutum eſt tempus tantum à iure præſcriptum: edictum autem conceptum eſt antequam Synodus probata Româ rediret: termini tamen eiuſdem Synodi, quos edictum probat, regeſti ſunt in Synodum Antuerpienſem 1609. *tit.* 21. *c.* 26 & Cametac. *ar.* 23 eoſdem terminos probat, & renouari vetat ante lapſum duarum tertiarum totius temporis reſpectiuè, & *ar.* 24. bonis Eccleſiaſticis proclamationes præmitti iubet: & *ar.* 22. vt omnes elocationes ad longum tempus, & Eccleſiæ noxiæ, ſine cauſæ cognitione, & Superiorum auctoritate initæ, per omnes iudices declarentur nullæ: non obſtantibus conſuetudinibus locorum contrariis: & redemptiones granorum, quorum dies nondum venit, vili prætio anticipato: denique *ar.* 21. vt generatim iudices aditi ſuper reſciſſione, aut nullitate locationum, aut contractuum Eccleſiæ noxiorum, iudicent ſecundùm canones, & leges canonibus non contrarias, edicta & conſuetudines ad maiorem Eccleſiæ vtilitatem obſeruatas.

2 Ipſæ autem alienationes perpetuæ E. ad Synod. Cam. *ar.* 2. Mechl. 28. 30. 31. omninò nullæ declarari iubentur, non factæ ſecundùm Canones, non obſtantibus locorum conſuetudinibus: ſed ſi neceſſitas requirat, vtilitáſve euidens alienationem ſuadeat, non fiat ſine Epiſcopi examine, & decreto, eorumq; qui ſolent interuenire.

Enimuerò non eſt hîc receptus rigor *l.* 14. *C. de ſacroſ. Eccl. l. fin. C. de fund. rei priuat. l.* 11. vt emptor rei Eccleſiaſticæ priuetur pretio: ſed illud ab Eccleſia recipit, ſi emptio ex cauſa vtili, aut neceſſaria processerat: alioquin regreditur ad venditorem. Iud. Cur. Mech. apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 11. *n.* 5. ſi in rem Eccleſiæ verſum non eſt, res cum fructibus ſine pretio reſtituitur. Iudicatum à Conſilio Brabantiæ inter Capit. Lirenſe & diuerſos bonorum Capituli emptores, aliosque contendentes. 3

Sed neque ſeruamus hodie in alienatione Eccleſiaſtica ſolemnitates *Auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. Eccleſ.* ſed præſcripta tantùm canonum. 4

Denique eodem E. Mechl. *ar.* 22. ſancitur, vt ad præcauendas in futurum tenebras, quicumque etiam Eccleſiarum patroni, penes ſe habent piarum fundationum Eccleſiaſticarum litteras, ea exhibeant Ordinariis locorum, & ad id inuiti cogantur. 5

Quin etiam E. 26. *Maij* 1587. ad præſeruanda iura Regia mandatur, vt omnes poſſeſſores paſtoratuum, aut capellaniarum, & quorumcumque beneficiorum patronatus Regij, eadem Fiſcalibus denuntient, exemplum fundationis, ſuæ collationis, & ſynopſeos omnium bonorum, atque regiſtrum conficiant, Præſidique ſanctioris Conſilij tranſmittant; & inpoſterum vacantibus beneficiis ſynopſis reuideatur, an nihil fructuum deperierit: in elocationibus autem nulla munera intercedant: fideiuſſores adhibeantur: alioquin ſucceſſores non teneantur: & inquirant Fiſcales quique in ſuo territorio diligenter, quæ beneficia ſint iuris patronatus, qui poſſeſſores, & vtrùm reſideant, & ad præſidem tranſcribant. 6

De Epiſcopali audientiâ

SVMMARIVM.

1. *Vt Epiſcopus iuriſdictionem, non tantum audientiam habeat.*

AD hanc quæ cauſæ pertineant latè proſecuti ſumus in *Iur. Pont. anal. tit. de for comp.* 1
quin & Epiſcopis veram competere iuriſdictionem *tit. de off. ord.* demonſtrauimus, non audientiam tantùm ſtrictam, & notionem, quæ pedaneis etiam tribuitur, quibus negant competere magnifica illa verba *iudicare, dare, dicere, addicere.* Iuſtinianus quidem vſus eſt eo verbo audientiæ inter tractatus ſacrorum, ſiue pro modeſtia vocis, & officij Epiſcopalis, ſiue propter plures cauſas merè ciuiles, atque inter perſonas ſæculares, quas ſub hoc titulo attribuit Epiſcopis audiendas, noſcendas, & ſententiâ terminandas, à qua etiam neget appellari. quamquam Welmbec. *in œconom. C. l.* 1. audientiam explicet iuriſdictionis exercitium, vt auditorium iuriſdictionis locum, *l. lecta. D. ſi cert. pet. l. contra.* §. 1 *D. de re iud. l. promd.* 7. *C. de poſtul. l. cum lege* 41. *de recept. arb.* Sed Cuiacius inquit: *Epiſcopi iuriſdictionem non*

habent, quia nec forum legibus habent, vt ait Valentinianus Nouel. de Epiſcopal. Iudic. nec apparitionem, nec executionem. vtpotè in proprietate ſermonis fori, & forenſis iudicij, non in plano & obuio ſenſu à iure dicendo, vt accepit prætor in *l. ait prætor. D. re iudic. l. voluit. § 1. D. de inter. act.* numquam enim Epiſcopi in foro iudicarunt, nec poteſtatem eam exercuerunt, ſi proprietatem iuriſdictionis ſpectemus, quæ competebat tantùm iudicibus maioribus, *l. 1. & ſeqq. D. de iuriſ. omn. Iud.* dè quibus tota notitia dignitatum vtriuſque Imperij, & commentaria Panciroli. ſub quibus nec comprehendi poſſit, nec iuriſdictionem, nec cingulum, nec forum habere ſupremus ille Iudex viuorum & mortuorum. Oſtendi *d. t. de off. ordinar.* Apoſtolos & Apoſtolicos ſucceſſores tribunal in Eccleſiis habuiſſe, poteſtatem iudiciariam exercuiſſe, ſententias dixiſſe, executos eſſe; & Petrum Ananiam & vxorem ſæculares de pretio agri mentientes, examinatos examinaſſe, ſententiâ & executione promptâ. In Chriſti regno datam eſſe virgam directionis, virgam ferream. altiùs ergo res repetenda eſt. *ſuſcipitiſne*, inquit Greg. Nazian. *libertatem verbi & libenter accipitis quòd lex Chriſti ſacerdotali vos ſubiicit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdit. dedit enim & nobis poteſtatem, dedit & principatum multò perfectiorem principatibus veſtris. c. ſuſcipitis d. 10.* Imperfectiſſimum ſanè, ſi iuris dicendi, apparendi, & exequendi poteſtate carentem. duæ ſunt ergo poteſtates, ſacra & ſæcularis, inuicem diſcretæ. *c. cùm ad verum, c. duo ſunt, c. ſi Imperator. c. 96.* non eadem vtriuſque ſymbola. habet illa infulas, tyaram, pedum, baculumque paſtoralem: hæc diadema, gladidium, aliaque quam plurima poteſtatis inſignia: illa ædem ſacram & Eccleſiam; hæc prætorium & forum: illa ligandi atque ſoluendi pontificium, omni rhompheâ ancipiti acutius; hæc exercitium, legionem, militem: neutra fruſtrà gladium portat, ſed vnà alterum ſub altero: hunc ab Eccleſia, illum pro Eccleſia exercendum: hunc ſacerdotis, illum manu Regum & militum, ſed ad nutum & patientiam ſacerdotis. De Eccleſiaſtica poteſtate eſt illud Ieremiæ, *Conſtitui te ſuper gentes & regna.* Extrauag. *vnam ſanctam de maior. & obed.* Itaque non rectè argumentantur, qui negant Eccleſiæ competere iuriſdictionem, ideò quia forum non habet, quia gladij poteſtatem non habet, quia territorium, quia fiſcum non habet, propriè & ex rigore verborum antiquo ſingula accipiendo; non ſecus quàm qui diceret hominem animal non eſſe, quia non hinnit, quia non rugit, quia non grunnit. Eccleſia à Deo auctoritatem habet de rebus & perſonis ad eam ſpectantibus ius dicendi, cauſas Eccleſiaſticas cognoſcendi, finiendi, exequendi, gladio ſpirituali per ſeſe exercendo, & temporali pro ſuo nutu. Non caret ergo ſuâ iuriſdictione ea Eccleſiæ poteſtas, quamuis non competant ei ſæcularis iuriſdictionis in ſenſu verborum rigido ac antiquo vocabulo, ſicut ſpecies oppoſitæ non carent influxu generis, etſi non conueniant ei ſpeciei oppoſitæ ſubiecta nomina, & iam hæc tam vulgaria vſus & agendi, & loquendi fecit, vt ſine indignatione hodiernæ Latinitatis, & iuriſdictio & forum, & territorium & fiſcus Eccleſiaſtica etiam vocentur, aliaque quæ in ſæculari ſolùm olim erant honore vocabula vſurpentur. *tot. tit. x. de off. Iud. c. 2. x. de off. leg. c. penult. & vlt. x. de confeſſ.* quæ dum argumentando ad veterem ſonum reſumuntur, oportet vt aures tonos illos veteres, & hodiernos diſtinguant, vt à ſono vocum antiquo vim rerum imprudenter oppugnari non admittant: tinnitum ratiocinando ſuperent: argumenta allidant ad illam petram B. Petri, *ecce duo gladij hic.* quos d. Extrauag. *vnam.* rectè diſterminat.

Dedimus etiam, poſt Iuris Pontificij atque hanc Notitiam Iuris, Tractatum de Iuriſdictione Eccleſiaſtica & Ciuili, quo vtriuſque limites penitus ſerutati ſumus; mores inſuper noſtros, Edicta Principum, & Concordata. vide Anſelm. Cod. Belg. verbo *Iuriſdictie int'gheeſtelijck.*

De Legibus, conſtitutionibus, Edictis, Ordinationibus, Placitis, conſuetudinibus, &c.

SVMMARIVM.

1. *Vt leges ferre ad Principes hodie pertineat.*
2. *Vt Belgicæ ditiones ſint conſuetudinariæ.*
3. *An populus liber peculiare ſibi ius condere poſſit.*
4. *Conſuetudines hic à Principibus ſeruandæ.*
5. *Si rationi tamen non aduerſentur, aut iuri patrio.*
6. *Actus plures ad eam inducendam requiruntur.*
7. *Vt conſuetudo ex facto, vincat ſtatutum, aut conſuetudinem, etiam à Principe approbatam.*
8. *Conſuetudines aliæ ſunt totius prouinciæ, aliæ ſingularum ciuitatum; vbi deficiunt, tum vicinæ generales recipiuntur.*
9. *Quo iure Belgæ hodie vtantur.*
10. *Edicta Principum vt hic & in Imperio ferantur.*
11. *Hoc tractatu, de moribus quaſi generalibus diſſeritur.*
12. *Conſuetudines ad Curiam prouincialem, vt emologentur, mittendæ.*
13. *Illa iudicium ſuum tranſmittat ad Principem.*
14. *Conſuetudines quædam per Conſtitutiones regias diſertè improbatæ.*
15. *Vt conſtitutiones publicentur.*

POſt ſacra ſequitur ius publicum; quod ad ſtatum publicum pertinet, legum rogatio, 1
Reip. adminiſtratio, bonorum, magiſtratuum, officiorum, munerum diſpoſitio. de quibus *lib. 1. 49. 50. pandectarum lib. 1.* & tribus poſterioribus Codicis. In Imperio Germanico aurea Bulla Caroli IV. & pluribus Receſſibus Ordinum Imperij, & in quaque rep. ſpecialibus munimentis.

Leges, Conſtitutiones, Edicta, Ordinationes, Placita ad Principes hodie pertinent, ex lege Regia, & pridem Leo Extrauag. Conſt. 78. ſtatuerat, ne ampliùs ſenatuſconſulta fierent abrogata *d. 9. D. h. t.* Conſuetudines tacitis vtentium moribus, non refragantibus Principibus, inducuntur. Quòd verò pertinet ad Reſponſa Prudentum, iis Auguſtus magnam auctoritatem adiecerat,

iecerat. quare ius etiam reſpondendi à Principe impetrandum erat, *l. 2. §. hu legibus. D. de orig. iur. l. fin. C. de aſſeſſ.* vnde etiamnum facultas creandi Doctores Principi reſeruata eſt: & in vniuerſitatibus Pontificia, & Regia auctoritate; non autem hodie per ipſos Reges exerceri ſolet: tamen hodie ea, quæ antiquitus fuit, abſoleta eſt: adeò vt quamuis olim iudices à Conſultorum Prudentum reſponſis non poſſent recedere *§. reſponſa. Inſt. de iur. nat.* nunc ſibi datis reſponſis non alligentur, nec Pythagorica dicentium auctoritas obtineat, & litigantibus data vix excuſent à pœna temerè litigantium, certè non ab expenſis ex E. 12. *Iul.* 1611. *ar. 9.*

2 Porrò Belgicas ditiones conſuetudinarias eſſe, iiſque mores primo loco Ius eſſe, & Conſtitutiones Principum, demum ius ſcriptum, ciuile, atque canonicum, diximus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de Conſt. n.* 11. quod vſque adeò in Brabantia obtinuit, vt tabulæ legum Brabanticarum à Ioanne Duce an. 1311. datæ, ex quibus perpetuum Ius Brabantis dicendum promiſit, vix ciuilia negotia complectantur, ſed maximè verſentur circa res criminales de compeſcendis vindicandiſve iniuriis, verbo, factóve illatis, furtis, incendiis, termino moto, arboribus furtim cæſis, pecude, armentóve abacto, damno dato, viâ impeditâ, pace publicâ, priuatâve fractâ, adulterio, ſtupro, raptu, homicidio, duello, accuſatione, dolo, contumaciâ, purgatione, iuſtitiæ negatione, denique expeditione publicâ militari, ne quis eâ indictâ emaneat, aliiſque id genus rebus publici magis iuris, quàm priuati, quaſi priuatæ cauſæ ex moribus pridem, vel in ſingulis locis, vel Prouinciâ quaſi totâ receptis, ſuam propriùs deciſionem haberent. Id enixè tamen cauit ne quâ pecuniâ iudices promoueret, ne litigioſa ipſi emerent, omnes ſecundùm eas tabulas æquo iure iudicarent, atque expeditè quidem, vt non impunè pluſquam ter requirerentur.

3 Igitur paſſim in Belgio populus ſuis conſuetudinibus vtitur. vt *in l. 9. D. de iuſt. & Iur.* dicitur omnes populos peculiare ſibi ius condere poſſe. quod quidem omninò poteſt populus liber, ſed qui alteri paret nihil quidem, quod legem illius offendat. *l. deprecatio. in fin. D. ad leg. Rhod. de iact. l. 3. §. diuus. de ſepulchr. viol.* expungebantur enim decreta eiuſmodi, ſi è re populi non eſſent, aut ambitioſa, *l. ambitioſa. de decret. ab ord. fac.* hodie quidem liberæ ciuitates ſtatuta iuri contraria condunt, & Imperij principes legis ferendæ, ſine confirmatione Imperatoria, poteſtatem vſurpant. Gail. *l. 1. de pace pub. c. 6. n.* 11.

4 Atque hæc quidem vbi collatis ſuffragiis quidquam decernitur: ſed quando populus tacito quodam conſenſu, ex facto plurium, probationéque publicâ, & patientiâ Principis, quaſi mores inducit, fulcitur magis auctoritate Principis patienter permittentis conſuetudo, quàm populi. Vnde prudenter Brabanti in læto Introitu, *ar.* 57. à Principe omnium vſuum, & conſuetudinum ſuarum obſeruantiam ſtipulantur.

5 Quod ita tamen obtinet, ſi rationi non ſint aduerſariæ, aut cum iure nobis ingenito pugnent, quales ſingulatim plures hîc damnatæ ſunt, vt referuntur *in Cod. Belg. verbo Coſtuymen, n. 9. & ſeq. & hic infrà in fine.* quare rectè Principes noſtri ſæpiùs, & Carolus V. quidem E. 7. *Oct.* 1531. Albertus autem & Iſabella E. 12. *Iunij* 1611. *ar.* 1. mandauerunt, omnes toto Belgio conſuetudines, quæ à Principibus probatæ non eſſent, ſcripto conſignatas ad ſuprema Concilia deferri examinandas, & porrò emologandas, ac deinceps populo ſeruandas priuatim, atque in iudiciis, ſine teſtium probationumque ſumptu.

Quoniam enim conſuetudo actuum frequentiam requirit, *l. 38. D. de leg.* vt nec bini ſufficiant, niſi admodum fortè ſolemnes, aut exigui collegij vniúſve hominis, de quo *l. 3. C. de Epiſ. audient.* fiebat, vt non per teſtes ſingulos, ſed tribus, curias, aut centurias teſtimonia ſuper conſuetudine excipi oporteret. Cuiac. 20. *obſ.* 5. tametſi iis non egeat notoria, Gail. 2. *obſ.* 31. *n.* 17. ſed ea tamquam ius ex officio ſuppleatur. *l. vnic. vt quæ deſ. part.* his diſpendiis caret populus, cuius mores litteris deſcripti, Principali auctoritate probati ſunt. 6

Principis emologatio tanti eſt, quanti authoritas legis; ſicut ergo conſuetudo tanti non eſt momenti vt rationes vincat, aut legem. *l. 2. C. quæ ſit longa conſuet.* ita nec conſuetudo, etiam vltra annos 30. de facto ſeruata, tanti eſt vt vincat ſtatutum, aut conſuetudinem à Principe iam olim approbatam, vt iudicaſſe ait ſupremam Curiam *Chriſtin. vol. 1. deciſ.* 291. qua de re tamen in Brabantia dubitarem, ob *art. 57. Læti introitus*, vbi Principes non tantum permittunt priuilegia à maioribus conceſſa, vſus & conſuetudines ab illis probatas: *maer oock de ghene die zy gruſeert, ghebanteert, ende herbraeht hebben*, quæ incolæ vſurparunt de facto, vt poſteriora, quamuis ex facto dumtaxat, videantur præualere prioribus, quamuis à Principe probatis: quia paris virtutis eas facit articulus, vt leges poſteriores derogent prioribus, ita etiam dicendum videtur hoc de conſuetudine ob authoritatem Principis, quam nanciſcitur ex hoc articulo, vt quamuis de facto tantum vſurpata, æquè tamen obliget atque à Principe ſingulatim firmata. quare etiam hîc conſuetudines, quamuis non emologatæ, tantæ ſunt authoritatis, vt non tantum vincant leges Romanas, ſed etiam noſtrorum Principum: dummodo Edicta conſuetudines non reprobent, ſeu ijs derogent, vt diximus *in Iure Pont. de Conſt. n.* 11. 7

Conſuetudines autem huiuſmodi quædam ſingularium ſunt ciuitatum, quædam totius prouinciæ, vt toto Belgio ſeruitutes ſublatæ ſunt, arreſta aliaque ſexcenta generatim inducta. quæ omnia populus, Principeſque, ſarta tecta ſeruari ſemper voluerunt. Vnde etiam cùm locorum ſtatuta diſertè mentionem non faciunt, vicinæ generales locum habere creduntur, *c. ſuper eo. x. de cenſib. c. 6. x. de conſuet. c. nouit. d.* 12. latiùs diximus *in iure Pont. nou. anal. tit. de conſuet. n.* 11. 8

Poſt conſuetudines, Principum conſtitutiones, edicta, ordinationes, placita, proximum ius ſunt, dummodo diſertè conſuetudini non derogent. nam eo caſu derogationes expreſſæ primum locum edicta habent. Poſt hæc an leges ciuiles Romanæ an canones in ordinem venerint olim, quæ- 9

ſuimus *h. t. in iure Pont. non anal.* hodie ferè extra peccati materiam legibus ciuilibus prærogatiua datur, & ſic nonnumquam videntur ſonare Principum noſtrorum edicta: præterquam quòd Brabanti tabulis legum Ioannis Ducis *anni* 1312. iubeantur caſus illic deciſis ſimiles ex argumento, & ratione illarum legum Brabanticarum iudicare. nec malè: ſiquidem verum eſt quod Grotius *in Iſagoge iur. Holland. l.* 1. *t.* 2. tradit Iudices apud maiores noſtros iurare ſolitos, præter leges patrias, ſe ius dicturos iuxta meliorem rationem, quam ſua religio, & diſcretio ſuggeret: vnde quod legum patriarum rationi innititur, hic æquius, iuſtius eſſe, nemo dubitet. Sed ex illo iuramento infert Grotius non inuenta generatim maiore equitate quàm legum Romanarum eas à Iudicibus eſſe pedetentim receptas. vt procliue eſt credere, ſimili ratione apud omnes ferè gentes poſt Iura illarum propria adſcitas fuiſſe Romanas leges, etiam apud Gallos, & Hiſpanos, vt illorum Iuriſconſulti tradunt, & horum leges Partitarum ſtatuunt: quamuis Imperio Romano non pareant: ſiue propter ſanctiſſimam legum Romanarum, quam diximus, æquitatem, quæ & Turcas Codice Iuſtinianæo vti adegit, vt quidam ſcribunt, & facilè credi poteſt, vbi placito Principum, aut decreto aliquo publico leges Romanæ recipiuntur; ſiue qood nec minùs veriſimile eſt, quòd Franci, Ghotique eiectis Galliâ atque Hiſpaniâ Romanis, non mox Iura omnia mutanda cenſuerint, quæ populus diuturno vſu placuerant: ſed ea populis retinere permiſerint. iis admiſſis quæ victores ſecum Iura deferebant, aut pro Imperio ſuo deinceps ſtabiliendo edicebant. Nec abſimiliter fortè Poloni, Lituani, Luſatij, Sileſij, Saxonum Iure vtuntur. Pet. Roys *in præfat. deciſ. Lituan.* quòd olim fortè apud eos Saxonum arma peregrinata fuerint, aut per commercia Saxonum leges placidè inſtillatæ citra Imperium, tamquam hoſpites, receptæ ſint. In caſu autem dubio an ciuitas aliqua, aut prouincia Iure Romano an alio vti præſumatur, omnes circumſtantiæ, & annales & priſca ſtatuta excutienda ſunt. vt in Sicilia quærit Maranta *Quæſt. leg. diſp.* 2. an Romanæ leges, an Longobardæ præualeant?

10 Igitur vt ad conſtitutiones & edicta Principum redeamus, quod Principi placet legis habet vigorem: ſiue edixerit, ſiue reſcripſerit, ſiue interlocutus ſit. *l.* 1. *C. de conſt. Princ.* dummodò conſtet voluiſſe Principem vt interlocutio vim conſtitutionis haberet. *l.* 2. *&* 3 *eod.* quare nec ſententiæ in Parlamentis ſupremiſve Conciliis latæ vim legis habent, niſi conſtet eâ mente ferri; cùm alioquin non exemplis ſed regulis ſit iudicandum. *l. nemo.* 13. *C. de ſenten. & interloc.* qua de re Chriſtin. *vol.* 1. *d.* 1. *vol.* 2. *d.* 51. *vol.* 2. *d.* 63. 65. In Imperio hodie conſtitutiones fieri ſolent in plena Principum & Ordinum congregatione, conſilij atque examinis ergò iuxta *l.* 8. *C. de conſtit.* & facilioris obedientiæ cauſâ: cùm plerique Imperij Status multa ex ſuprema poteſtate ad ſe traxerint; ſaluo tamen ſemper ſupremo Imperij apice, ſeu ipſâ ſoueraoitate. vnde dicitur Imperator etiamnum priuilegia ſolus contra leges tribuere. In Belgio, vt diximus in Præfatione, Principes ſolent ſuper legibus ferendis conſulere ſuprema Concilia: quin & prouincialia: & olim frequentiùs ſeu generales ſeu prouinciales Ordines. vt apud Brabantos olim Conuentus Cortenbergenſes. quemadmodum & tabulis legum Brabanticarum iuxta Ducem magna nobilium pars ſua ſigilla *an.* 1312. appendit.

Quapropter hoc in Opere, Conſtitutiones, 11
Edicta, Ordinationes, Placita, Decreta, Reſcripta Principum ſummatim indicabimus: nihil de ſingularium territoriorum conſuetudinibus dicemus; ſed de moribus quaſi generatim Belgicis dumtaxat, vbi ſe per opportunitatem ingerent. cum ea tamen præmonitione, vt ſæpiùs dum mores citamus, videri nolimus tales aſſerere, qui nullibi per Belgium non obtineant; ſed magis vulgariter quidem, tametſi loca quædam aut alios ſeruent, aut Ius retineant: atque inſuper malè ſtudiis ſuis & reip. conſulere, qui neglectis moribus noſtris Gallicos ſemper legunt, laudantque auctores: quorum pleræque deciſiones regni illius edictis axiomatibuſque innituntur: cùm nos moribus noſtris viuamus; adeò eorum curioſi, vt in brabantia iurent Principes ſe curaturos vt ij antiquum obtineant, vt omnes inueteratæ conſuetudines ſeruentur: quibuſcum immanè diſſident Galliæ edicta, axiomata, ſcriptorum quæ illorum ſententiæque inde deducuntur.

Quare E. 15. *Non.* 1531. *ar.* 3. omnes iuben- 12
tur, vt diximus ad Curiam prouincialem mittere emologandas ſuas conſuetudines. & negligentes E. 12. *Iulij* 1611. rurſus monentur vt id præſtent intra ſex menſes, vt quiuis de iure ſuo certiorari poſſit, & ſubleuari à ſumptuoſo onere probandi conſuetudines, quoquo loco inueteratas, quod comitem ſæpè habet opinionum & teſtimoniorum contrarietatem.

Additque E. 12. *Iulij* 1611. *ar.* 2. vt prouincialis 13
Curia huiuſmodi mores examinet, & iudicium ſuum vnà tranſmittat ad Principem, quaſque conſuetudines habeat pro notoriis, quæque vt tales ſine ſumptu informationum emologari poſſint: & ſi quid in iis quæ olim decretæ ſunt obſcurius aut iniquius deprehenderint, ſimul indicent, quâ luce, quâ mutatione opus videatur.

Qua in deliberatione meminiſſe oportebit Re- 14
giarum conſtitutionum, quibus diſertè quædam conſuetudines ſint reprobatæ: adeò exceptæ à generali Regis promiſſo, quo longæuis conſuetudinibus obſeruantia addicitur. E. 17. *Feb.* 1577. *n.* 10. & pacificatorio E. 12. *Sept.* 1579. v. g. vt crimina puniantur non ſecundùm conſuetudines, ſed edicta principalia. E. *criminal.* 1570. *ar.* 59. *&* 60. quod nunc tamen mutatum videtur ab Edicto 12. *Iul.* 1611. *art.* 46. vt qui certum ſtylum non habent, ſequantur decretum ſtylum Concilij ſui prouincialis, vt in ciuilibus *art.* 5. *ibidem* iubetur ſequi ſtylum maioris Curiæ, cui ſubiecti ſunt, ſic itidem E. *criminali* 1570. *art.* 61. item E. 22. *Iun.* 1589. *art.* 17 reprobata conſuetudo ne decoctores, qui foro ceſſerint, aliorumque criminum rei è domo ſua educi poſſint. Eodem E. 1570. *art.* 61. & 1589. *art.* 18. vt rei criminum, qui iuriſdictionem mutarint in aliud territorium tranſeuntes tuti ſint. Eodem *art.* 61. vt puniri ne-

queat

queat niſi crimen confeſſus, quod tamen priuilegijs etiam hîc firmatum, antiquum obtinet; rurſus reiecta eſt conſuetudo, ſicubi liceat ob dictum vnius teſtis indiſtinctè quem torturæ ſubjicere. *d. art.* 61. eodemque *& art.* 17.19. E.22.*Iun.*1589. vt non liceat eum apprehendere qui alium vulnerarit, quantiſper hic viuit; ibidemque rurſus improbatur conſuetudo, qua incolæ quorumcumque criminum rei, ſub cautione relaxentur; itemque quo adulteria leui mulctâ purgentur; item vt immunes ſint omnes, dum plures aliquem vulnerarint, præter eum qui conuincitur, aut ſatetur mortiferum ictum dediſſe; vel è contrario, vt omnes mortis rei ſunt, qui præſentes fuerint, quamuis aliàs non nocuerint; rurſus, vt ob leue furtum, vnum alterumue, vir pauper ſuſpendatur: qua in re etiamnum quidam iudices nimis ſunt acerbi, contra *c.3.& 5.de furt.* quamuis antiquæ quædam Tabulæ noſtrates in magna veterum paupertate, exiguam etiam ſummam rigidè puniebant. Iterum improbatur conſuetudo *d. art.* 61. vt res furto ablatas ſibi retineant officiarij. Iterum *d. art.* 61. *&* 19. vt niſi reus in crimine flagranti deprehendatur, perſequi non liceat. Generatim porrò dicendum eſt, quoties de conſuetudine quæritur, exigendum eſſe, vt religioni conueniat, diſciplinæ congruat, ſaluti proficiat. *c. conſuetudo. diſt.* 1. & quæ vlterius habentur *diſt.* 8. Conſuetudines porrò per Canones improbatas retulimus *de Iuriſd. l.2. c.2.*

De conſtitutionum publicatione vide quæ
15 diximus *Conſult. Canon. conſ.* 1. *de conſt.* & vt hîc fieri debeant in locis in quibus conſueuerint. vide E. 7. *Oct.* 1531. 20. *Oct.* 1559. etiam per compita, quò magis innoteſcant. *ib. in fin.*

De Reſcriptis.

SVMMARIVM.

1. *Reſcripta iuri conformia eſſe debent.*
2. *Reſcripta iuſtitiæ præſentanda intra annum.*

1 SÆpè per malas artes, importunitatemque poſtulantium contra ius vtilitatemque publicam impetrantur reſcripta, vnde iubentur Iudices ſecundùm iuſſionem exſpectare. de Reſcriptis autem Romanis, quatenus placito Regio egeant, videnda ſunt Edicta 28. *Octob.* 1495. 29. *Maij.* 1497.

Reſcripta iuſtitiæ perennia ſunt. *l. falſo. C. de*
2 *diuerſ. reſcript.* quæ tamen Iudicis probatione egent, anno pereunt: *c. plerumq; de reſcript.* vndè praxis induxit ad vitandas controuerſias, vt renouetur reſcriptum, ſi Iudici intra annum præſentatum non ſit; vtique quando reſcripta in eum finem data ſunt, vt ex ijs aduerſarius in ius vocetur. *cap. plerumque*, non vt ius explicetur: niſi & tempus illa allegandi adiectum ſit, *d. l. falſo.* Excipiunt tamen practici reſcripta quibus quis realiter citari, ſeu apprehendi iubetur: quòd ea exequendi facultas non ſit in arbitrio impetrantis. *Chriſtin. vol.2. deciſ.*78.

De modo Mulctarum.

SVMMARIVM.

1. *Mulctare qui Iudices poſſint.*
2. *An mulctam mutare.*

MVlctam dicere ad ſolos magiſtratus iure 1
pertinuit. *l. aliud.* 131. § *fin. de verb. ſignif.* denegatum defenſoribus ciuitatum. *l.1. & 5. C. de defenſ. ciuitatum.* hodie oppidorum & pagorum minimi Iudices mulctant, pro modo iuriſdictionis, aſſumpto argumento *l.2. ſi quis. iuſd. non obtemp.* & quia pleriſque præter cenſuales & feudales curias apud nos omnia cauſarum etiam criminalium genera cognoſcenda permittuntur, & cedunt mulctæ dominis locorum, & quæ per Regios Iudices aut Concilia infliguntur ipſi fiſco, *ex Ordin. penult. May* 1627. poteſt pars operi pio applicari. alioquin non debent, niſi ad fiſcum diuerti. iud. apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 86.

Sed neque delinquentibus vltra tertiam vicem 2
in anno imponi mulcta poteſt, præſcripta in *l. vlt. C. hoc tit.* neque hæc ob grauia flagitia induci, nec aliàs impoſita pro arbitrio mutari. *d. l. vlt.* ſed ſi ex cauſa ciuili inducta ſit mulcta, ob paupertatem mutari poteſt. *l.6. §. vlt. de off. præſid.* criminis reus, ſi non habet in ære, luet in corpore, ſeu aliàs hodie arbitrariè: quamquam & plena prætorij edicti, ſi quis ius dicenti non obtemperauerit, non alio coërcetur hodie pœnali iudicio, quàm cauſæ iacturâ. *l. contumacia* 53. *de re iud.* quare hodiernus ferè vbique ſtylus habet, vt in ius vocatus, ſua die non comparens, ſecludatur ab omni exceptione declinatoriâ; iterum citatus, nec minus contumax, à dilatoriâ, tertiò à peremptoriâ: nonnullibi adiudicatur actori ſua petitio: alibi ad probandum admittitur, litem ſolus peragit, & ſecundùm acta & probata ſententia profertur.

De edendo.

SVMMARIVM.

1. *Edere rationes & acta qui teneantur.*
2. *Modus edendi hodiernus.*

EDit apud Iudicem actor ſuam intentionem, vt olim formulas actionum impetrabat, antequam aduerſarium in ius vocaret. Et quoniam plerumque ex contractibus, teſtamentis, aliiſque ſimilibus cauſis actiones formantur; æquum eſt illorum inſtrumenta illos edere, qui in rem ſuam eas citant.

Sed & Argentarij rationes edere tenentur, eorumque heredes iis, ad quos ſpectat, eorum heredibus, quorumque, & quoties intereſt. *l.* 4. §. 1. §. *etiam l.* 7. *l.* 10. *D. de edendo. arg. l.* 3. §. *ſciendum.*

dum. D. ad exhib. & conſonat conſtitutio Gallica, de qua Coſtal. *in d. l. 7.* Ad horum rationem multò magis acta ſua edere tenentur notarij, ſcribæ, Graphiarij, ſerui publici, eorumque heredes: niſi iam in archiua publica delata ſint: cum enim qui in officia ſucceſſerunt, quibuſque cuſtodia & functio demandata eſt id præſtant. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. c. 20. iubet edi appellantibus acta prioris inſtantiæ omninò intra menſem. Conſtitutione quidem Gallicâ notarij tantùm ipſis contrahentibus edere tenentur, ſed tamen à Iudice ex cauſa, ſi cuius intereſt, & huic edere coguntur.

2 Non vtimur *Auth. offeratur. C. de litiſconteſt. Auth. generaliter. C. de Epiſc. & cler.* vt actor citato libellum offerat, porrigat, ſeu edat. ſed à Iudicis notario ſeu ſcribâ libelli exemplar reus accipit: inſtruuntur tamen aliquando lites communicatoriè, vt pragmatici vocant, & libello oblato Iudex in margine eiuſdem decernit, vt deſuper aduerſarius ad certum diem reſpondeat, iſque libellus cum decreto per nuntium aduerſario porrigitur: eodemque vlteriùs modo ea lis peragitur. Editiones inſtrumentorum ſolent fieri ſine die & Conſule ne quid in contrarium fabricetur; rationes tamen, quia aliter intelligi nequeunt, cum die & Conſule proferendæ ſunt. *l. 8. §. editiones. de edendo.* Hodie tamen inſtrumenta vix aliter edi ſolent, quàm anno, menſe, dieque expreſſo.

De in ius vocando.

SVMMARIVM.

1. *Citatio iuſſu Iudicis fit, ſaltem generalis.*
2. *Vt facienda in perſonam vel ad domum.*
3. *Vt citatio per edictum obtineat.*
4. *Vt in tempus idoneum fieri debeat.*
5. *Vaſallus an feudi dominum in ius vocare poſſit.*
6. *Vt magiſtratus, etiam maiores, rectè in ius hodie vocentur.*
7. *Vt pater à filio.*
8. *Quando in libello profeſſus eſt ſe filium.*
9. *Hodie amicâ interpellatione vt non ſit opus.*
10. *Realis citatio de domo fit hodie, ſed prævio iuſſu magiſtratus.*
11. *Arreſtum, & citatio realis fundant iuriſdictionem.*

1 Citatio ſine iuſſu Iudicis fieri nequit. multis tamen locis nuntio generalis datur. qui ita tamen accipiendus eſt, vt nihil inſolitum habeat; ideoque non extenditur ad citationem quæ facienda eſt per edictum, per tubam, per campanam, minùs per apprehenſionem, quæ realis eſt citatio: niſi fortè in flagranti crimine reus deprehenſus ſit. *l. 1. C. vbi Senatores. l. 1. C. quando liceat ſine Iudice vindic.*

2 In perſonam facienda eſt citatio, & ſi reus non inuenitur, ad domum: & hanc vſus ſuſtinet, quamuis nuntius reum curioſè foris non quæſierit. Si verò reus non in loco iudicij habitet, tum actor, tum reus domicilium ſibi eligunt, Imbert. *l. 1. inſtit. forenſ. c. 30.* Merula *lib. 4. prax. Holl. diſt. 4. ſec. 3. tit. 5. n. 4.* vagabundus autem, & qui latet per edictum citatur. Gail. *lib. 1. obſ. 57. n. 4.* & generarim creditores abſentes, cùm de pacto cum debitore incundo agitur. *arg. l. etiam 29. §. fin. D. de minor.* qui ad aſylum confugiunt, citari realiter, atque inde educi non poſſunt. *Nouella 17.* quod productum eſt ad omnes, qui ad Eccleſiam confugiunt. *l. 2. C. de his qui ad Eccleſ.* ſaluis diſtinctionibus, quas tum leges, tum canones *tit. de immunit. Eccl.* tum Gregor. XIV. conſtitutio adhibet, & mores recipiunt.

Apud nos propter incommoda Edictorum, quæ non perueniunt ad omnium notitiam, obtinet, vt qui per edictum citantur, intra Principis prouincias domicilium habentes, per ſpecialem nuntium ab oſtiario moneantur per litteras copiam citationis & relationis continentes, ex E. 15. *Ian.* 1535. 3

Sed & legitima citatio in tempus idoneum fieri debet, in feriatam diem facta citatum non aſtringit. *l. 2. ſi quis in ius vocatus non ierit. l. fin. C. de feriis.* quod tamen ſecus eſt receptum *in c. dilecti. de dol. & contumac.* vt ad proximum diem cenſeatur dilata. quod moribus ferè obtinuit. fortè propter clauſulam paſſim vſurpatam, vt ſi dies præſcripta iuridica non erit, in proximè ſequentem iuridicam citatus compareat. 4

Dum facit ſacra Pontifex, ſacerdoteſve, in Ius vocari non debent, neque dum ex ſuggeſtu verbum Dei proponunt. vaſallus feudi dominum in Ius vocare non prohibetur, quia quamuis liberti & patroni ſpeciem aliquam præ ſe ferant, fragilis tamen ea eſt, quia obligatio inter hos quam illos maior eſt: tota hæc ex beneficio reali naſcitur, illa ex manumiſſione perſonæ, cuius libertas res eſt inæſtimabilis; res autem feudalis pretiari poteſt: præſertim dum vt hodie inſtar reliqui patrimonij poſſidetur. de dolo tamen actio dari non debet: quia honori domini parcere tenetur. *inſ. de dol. & cont.* 5

Magiſtratus maiores olim conueniri non poterant *l. 2. D. de in ius voc. l. nec magiſtratibus. D. de iniur.* hodie ſecus obtinet, ne audacter graſſentur. 6

Quamuis multi æſtiment ſine venia prætoris patrem hodie in Ius vocari poſſe, Bugnion *l. abrog. l. 3. Synt. 104.* tamen non ſolet apud nos: vt tamen fiat, quod ſæpiùs vidi, numquam tamen filium vidi pœnam pendere 50. aureorum ab edicto propoſitam. 7

Quod eo magis diſſimulandum videtur, quando quis iudici libellum obtulit, profeſſus eſt ſe filium illius eſſe, de quo quæritur: nam ad hunc vbi iudex reſcripſerit, tacitè agendi veniam dediſſe videtur. *Gudelin. iur. nou. l. 4. c. 5.* 8

In Ius vocari quis poteſt quamuis non antè amicè interpellatus, ex *l. quidam. D. de ſeruit. vrban. præd.* quæ ſeruabatur cùm actionum formulæ à magiſtratu peterentur: hodie vrbanitas amicam interpellationem exigit quidem, ſed non inficit eius omiſſio actionem, idemque dicendum de heredibus ante nonum diem in Ius non vocandis, ex *Auth. item qui. Auth. ſed neque C. de ſepulch. viol.* vt honeſtati id tribuendum ſit hodie, non neceſſitati. 9

Quòd

10 Quod in citatione reali lege cauetur, ne quis de domo ſua, quæ tutiſſimum cuique refugium eſt, in Ius vocetur, *l. plerią. D. de in Ius voc.* vbiquequaque per mores non obtinet, ſed verbaliter ad domum citatur quilibet, & realiter in criminalibus, precario tamen iuſſu magiſtratus, niſi ſpecialius priuilegium obſtet, quale in Brabantia pleraque famoſiores ciuitates habent. *Vide ſupr. de ll.* 14. ſed nihilominùs E. 22. *Iul.* 1611. non ex lubitu officiariorum reales citationes admittit, ſed ſub graui cautione. de qua *inf. tit. de modo proceden. in crimin.*

11 Obtinuit etiam hodie paſſim, vt exteri arreſtentur, & ad iudicem loci in ius vocentur; de quo iure ſiſtendi particularem tractatum ſcripſit *Peckius.* Et non tantum perſonæ, ſed & res earum ſiſtuntur, & per huiuſmodi arreſtum fundatur iuriſdictio; adeò vt non tantum perſonæ arreſtatæ coram loci Iudice reſpondere teneantur, ſed & rebus arreſtatis actor, arreſti cauſam proponens, etiam alia à rebus ipſis aliena ſibi dari, præſtarive petere poſſit, & Iudex damnare, ſiue citatus compareat, ſiue per contumaciam emaneat, & executionem in rebus arreſtatis facere, & pro reſiduo auxilium petere à Iudice debitoris.

De Pactis.

SVMMARIVM.

1. *An pacto maioris partis creditorum, qui non ſit ſoluendo, cæteri accedere cogantur.*
2. *Pactum, vt filia dote contenta exheres ſit, an valeat.*
3. *Vt ex nudo pacto hodie detur actio, nec pœnitere liceat.*
4. *Pactorum alia publica, alia priuata: vtraque, ſed in primis illa, ſunt ſeruanda.*
5. *Vt hodie ſtipulari alteri liceat.*

1 Lites cœptæ ſæpè in pacta, tranſactioneſque deſinunt: quas rei in ius vocati circumſpiciunt. ex conſenſu fiunt pacta, neque paciſci quis cogitur ordinariè. ſed cùm debitor ſoluendo non eſt maioris partis pacto cæteri accedere coguntur, quo eum liberent. *l. 7. in fin. l.* 8. *D. de pact.* ſed contra decretum eſt E. 4. *Oct.* 1540. ne dentur litteræ, quibus creditor cogatur conſentire pacto, quod debitor inierit cum maiori parte creditorum, quo pars debiti remittitur, aut dies ſine cautione prorogatur. Vtrumque tamen Antuerpiæ vtilitatis publicæ cauſa ſecus receptum, ſiue ex iure retentum eſt, vt ſe pars minor maiori conformet, quoad innoxios debitores.

2 Pactum, vt ſi pater vitâ fungeretur, & æqua portione filia, quæ nubebat, cum fratre patris heres eſſet, legibus improbatur, adeò vt nec obliget, nec teſtandi facultatem reſtringat. *l.* 15. *C. de pact.* è contrario, vt dote contenta exheres ſit, etiam irritum eſt. *c. quamuis.* eod. *in* 6. Si tamen accedat iuramentum, ſuſtinetur. *ibidem.* ſed & mores vlterius proceſſiſſe arguuntur, vt etiam ſine iuramento huiuſmodi pacta valere cenſeantur, quod de dotalibus in primis receptum dixi infrà *de Iure dotium*, & initium dediſſe videtur *nouella* 19. *Leon. de pacto paterno ex æquo hæredem futurum filium.* præſertim quando iuſta æqualitas ſeruatur inter liberos agnatoſque proximos, aut alioquin propter nuptiarum inæqualitatem vxor alioquin ducta non fuiſſet.

Quia ex pacto nudè etiam actio hodie datur, videri poteſt non licere, re quamuis integra pœnitere in contractibus innominatis: vt per leges licebat, *l. 5. de cond. cau. dat.* ſed pœnitentiam excludi per efficaciam actionis, *Conſuetudines Antuerpienſes van Hant-ſchriſten art.* 4. 3

Pacta verò, aut publica ſunt, aut priuata, *l. 5. D. hoc tit.* de vtriſque recipiendum quod quærit *Vlpian. in l. ibid.* quid tam congruum fidei humanæ ſit, quàm ea, quæ inter paciſcentes placuerunt, ſeruare? Et porrò vt publica priuatis præualent, ita congruum eſt, vt eò magis publica quàm priuata ſeruare; qua de re latè diximus in *Hiatu Caſſani toto lib.* 2. & ſanè Principes noſtri Albertus & Iſabella, anni 1609. Inducias Belgicas religioſiſſimè ſeruauerunt; parem nunc Monaſterij pactum. 1648. Rex noſter ſcrupuloſè ſeruat, vt fide bona pactus eſt, ab omnibuſque ſubditis enixè iuſſit ſeruari, per magiſtratus etiam reſtitui, iuxta *art.* 51. quæ à fiſco hactenus, aut aliàs detenta forent. Sperandum etiam idem fœdus Batauos germana fide ſeruaturos. 4

Quare cùm fidei obſeruantes ſemper fuiſſe Germanos ſuper reliquos mortalium, refert Tacitus *lib.* 13. maiorum noſtrorum mores, quod vel nudo pacto, vel pro altero ſtipulante eſſet promiſſum, ſine exceptione præſtare ſolent: vnde & cambiorum vſus, & chirographorum, quæ vel numeranti, vel latori chirographi ſolutiones promittunt, actionem hic cenſetur dare, & pluribus locis, non tantum vt ſolui tamquam adiecto poſſit. 5

De Tranſactionibus.

SVMMARIVM.

1. *Vt publicis adminiſtratoribus, adeoq; Prælatis tranſigere liceat.*
2. *Non tamen de immobilibus.*
3. *Poſt rem Iudicatam tranſactioni quando ſit locus.*
4. *Super alimentis.*
5. *An ſuper lite pendente in ſuprema Curia.*
6. *Vt ex tranſactione ſine ſtipulatione miniſtretur actio.*
7. *An ſuper crimine capitali tranſigatur.*
8. *Officiarijs non licet tranſigere cum reis graui pœna plectendis.*
9. *Super occiſo quatenus tranſigant.*

Pactum & tranſactio etiam à magiſtris Vniuerſitatum fieri poteſt *l. 14. D. de pact.* niſi debitum ſit liquidum, aut pactum ambitioſum. *l. 37. eod. l. 12. C. de tranſact.* nam neque donare poteſt etiam qui mandatum habet cum 1

libera

libera poteſtate. *l. filius famil. 7. D. de donat. arg. l. contra 21. §. fin. D. de pact.* quare nec in liquidis, aut magni præiudicij negotiis Prælatus ſine Capitulo tranſigere poteſt. *c. 3. x. de tranſact.* & ibi Gloſſ. in minoribus poteſt. Panorm. *ibid.* donare ſiquidem & res minutas poteſt, *d. l. filiusfam. verſ. nonnunquam,* pro qualitate ſuæ dignitatis ; magis ergo tranſigere in rebus obſcuris, & minoribus, quando vtrimque de Iure ſuo partes aliquid de-
2 cidunt, inuicem dant, & accipiunt ; de rebus autem immobilibus tranſigere ne quidem cum Capitulo Prælatus poteſt, ita vt iis Eccleſia careat, arg. *l. Lucius. 46. D. de admin. tut.* ſine Superioris interceſſione, *tot. tit. de reb. Eccl. non alien.* ſed vt Eccleſiæ res immobiles tranſigendo datâ inuicem pecuniâ retineat, rectè fieri ſolet. niſi magna pecunia ea ſit, & Prælati conſumptioni non permiſſa, vtpotè in emptionem immobilium, aut pro ſecuritate inexſpectati caſus in theſaurum ſepoſita. & ita ferè vtimur. valetque in hac re conſuetudo, *l. plures. §. cum tutor. D. de adm. tut. d. c. 3.* neceſſitas. *l. 3. C. eod.* obſcuritas, *l. præſes. 12. C. de tranſact.* quantitas, *d. c. 3.*

3 Poſt rem iudicatam tranſactioni non eſt locus. *l. 7. de tranſact.* niſi in dubium vocetur, & nullitatis arguatur, *l. 11. eod.* aut exceptiones ſuperſint, quæ poſt ſententiam opponuntur. *l. 1. C. de iur. & fact. ignor.* reuiſio impetrata ſit. guarentigiata inſtrumenta, Bart. *in d. l. 7.* quia certa ſunt, & paratam habent executionem, tranſactioni ſubiacere negat. rectè quidem cùm certa ſunt : cæterùm ſi vitium formæ allegetur, aut quid ſimile ad deciſionem *d. l. 11.* pertinent.

4 Non poteſt tranſigi ſuper alimentis futuris ex vltima voluntate debitis ſine prætore. *l. 8. D. h. t.* ſed ſuper debitis ex contractu. *l. cùm hi. §. planè. D. eod.* ſed Senatus Pariſ. 20. Ian. 1605. quemque de quibuſuis hodie poſſe tranſigere cenſuit.

5 Non poteſt tranſigi ſuper lite pendente per appellationem in ſuprema Curia, niſi de eius conſenſu. Iud. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 96.* tum ob illius reuerentiam, tum fiſci compendium, quod ex mulcta temerè appellantis exſpectat. numquam tamen ſolet veniam non dare Curia & probare tranſactionem in ciuilibus cauſis.

6 Ex tranſactione quamuis ſine ſtipulatione facta mores noſtri non exceptionem tantùm, ſed & actionem concedunt. vt ex omnibus pactis ; ſed hac vel eò magis, quòd vtrimque aliquid datur, vel accipitur, vel remittitur : ſub quo comprehenditur quòd vel ſolùm à lite diſceditur.

7 Accuſare vt olim priuatis licuit, ita tranſigere ſuper crimine præter adulterium, & quod capite puniretur, non licuit. *l. tranſigere. C. de tranſact.* hodie licet tranſigere, non accuſare. nam publici officij nunc ſunt accuſationes. heres etiam de patris nece tranſigit hodie.

8 Edicto 1611. 12. *Iulij ar. 44.* cauetur, ne liceat Officiariis cum reis tranſigere ſuper criminibus extremo ſupplicio, perpetuo exilio, ſeu aliâ corporali pænâ ſecundùm edicta patriaſque conſuetudines dignis: & vt procurator fiſcalis huiuſmodi Officiarios & reos Iure proſequatur, niſi ſicubi Principes aliud priuilegium conceſſerint. quo & facit, *ar. 13. E. 9. Iul.* 1570.

Tranſactio autem, quæ fit inter Iudicem & 9
reum, nihil imminuit ius læſi, vel heredum occiſi ; nec contrà huius, proximi. ſiquidem tranſigere poſſunt, etiam mulier per mores. (etſi leges Romanæ heredem mortem non vindicantem priuent hæreditate, vt indignum) Chriſtin. *vol. 2. d. 151.* proximorum tamen tranſactio reliquos excludit, & in Brabantia abolitio aut remiſſio non poteſt dari ſine illa, nec alibi ſolet, ex Edictis, *de quibus infra tit. de abol. & remiſſ.* qui autem ante alios, & quomodo ſuper occiſo tranſigant, benè ex moribus noſtris Damhouder. *prax. crim. c. 145.* & Conſuet. Antuerp. *tit. 22.*

De poſtulando.

SVMMARIVM.

1. *Poſtulatur in iure quod amicè non poteſt obtineri.*
2. *Poſtulare non poteſt mulier.*
3. *Infames.*
4. *An obſit nobilitati.*
5. *Aduocati an admittendi ſine laurea.*
6. *Sine ea, de iure reſpondentium temeritas compeſcenda.*
7. *Poſtulare non poteſt Clericus contra Eccleſiam, neque vaſallus contra feudi dominum.*
8. *Vt pauperibus Aduocati gratis operam præſtare teneantur.*
9. *Iudex in dandis Aduocatis proſpicere debet, ne vni famoſos alteri tyrones aſſignet.*
10. *Quid hodie Belgis conceſſum in eligendo Procuratore, ſollicitatore, &c.*
11. *Aduocatorum priuilegia, vt vix nunc obtineant.*

NOn ſuccedentibus tranſactionibus, deſide- 1
rium ſuum actor apud Iudicem exponit, adeoque poſtulat, quod ab aduerſario amicè obtinere nequiuit.

Poſtulare fœmina iure pro aliis non poteſt. ſed 2
Germaniæ & Belgicæ moribus nec poſtulare pro ſe poteſt, & ſine curatore ad actum voluntariæ iuriſdictionis legitimam perſonam ſtandi in iudicio multis locis non habet : minùs pro propinquis poſtulare poteſt.

Infames poſtulare nequeunt, *l. 1. § remouet. de* 3
poſtul. procurare poſſunt. *§ fin. inſtit. de except.* non tamen in Camera Imperij. Gail. 1. *obſ. 43. n. 7. 8.* adeoque nec hîc apud ſumma ſubſellia ob eorum dignitatem.

Vnde & hoc animaduertendum, procuratores 4
apud ſumma ſubſellia non amittere nobilitatem. Iud. à Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 101.* de Aduocatis nemo dubitat : imò nobilis eorum ſtatus eſt, quamuis ſit obſcura natiuitas *l. 1. C. de Aduoc. diuerſ. iud. l. quiſquis in fin. C. de poſtul.*

Aduocati munus ſuſcipere vetatur. *l. perit. C.* 5
de Adu. diuerſ. Iud. niſi qui quinquennium Iuris ſtudio inſudarit : hodie ea tempora non ſeruantur : ſed idonei citiùs laureâ donantur in Vniuerſitatibus : ſine qua apud ſuprema ſubſellia non recipiuntur, ſed apud inferiora pleraque nec illâ opus eſt iis, qui fiduciam habent ſtudiorum.

apud

apud nos deſignati eſſe debent illi in Vniuerſitatibus Regiis. E. 4. *Martij* 1569. 7. *Februarij* 1587.

6 Sed ea quorumdam eſt hodie temeritas, vt de iure reſpondeant, non ſcriptis tantum lites agant, etſi iuris laureâ donati non ſint, ſed ne quidem Academiarum lumina viderint, ſed fori frequentandò pragmaticam aliquam experientiam ſolum adepti ſint, quos compeſci bono publico expediret.

7 Collega contra collegium poſtulare non poteſt, adeoque nec clericus contra Eccleſiam, neque ſecretò conſulere, ne quidem ſi diuerſa beneficia obtineat pro vna contra alteram, niſi in altera ſit Prælatus, & ſimiliter vaſallus contra beneficij dominum poſtulare non poteſt, quin feudo priuetur: niſi permittat dominus, aut iubeat magiſtratus. Buſ. *in comment. ad l. pen. & vlt. D. de poſtulat.*

8 Iis qui Aduocatum non habent, dat prætor, *l. 1. §. ait prætor D. de poſt.* moribus & plerarumque Curiarum inſtitutis cautum eſt, vt Aduocati pauperibus operam gratis præſtare teneantur: & ſi iuſſi à Iudice contumaciter negauerint, ex albo expungi poſſint. non etiam malè pleriſque locis ſenior aliquis Aduocatus pauperibus, præſertim in criminalibus cauſis, officium impendere tenetur, & honorarium aliquod ex publico percipit.

9 In dandis Aduocatis proſpicere debet Iudex, ne vmquam famoſos alteri tyrones aſſignet. *l. penult. C. de poſt.* quod & nunc obtinet in municipijs, fortè vbi pauciores ſunt; ſed hodie illa eſt pleriſque in locis copia, vt electio non ſit difficilis. rectè tamen occurrit *d. l. penult. in fin.* eorum fraudibus, qui cum pluribus tractant, vt aduerſario ſubtrahant paris defenſionis copiam: Oſtendit, inquit lex, *procul dubio iniquum à ſe litem foueri, & auctoritatem iudiciariam à ſe deluſam experietur.* ſunt ita hodie nonnulli, qui experientiâ, doctrina, facundiâ, eo loci præſtantiores omnes conſulunt, vt quaſi nunc præoccupatis, aduerſa eo deinde patrocinari non liceat, contra quos indubiè rectè præſumit Iudex.

10 Pactis Belgicæ Pacis 30. *Ianuar.* 1648. *art.* 30. etiam conuentum eſt, vt ſubditi alterarum ditionum eligere poſſint Aduocatos, Procuratores, ſeu ſollicitatores, quos lubebit, vt cauſas illorum agant.

11 Aduocatis per leges diuerſa competunt priuilegia, *toto tit. de aduoc. diuerſ. iud.* ſed ferè per mores ſunt antiquata vt paucis locis ea vſurpentur: exceptis ſupremis & prouincialibus curijs, ex Principum inſtituto, qui ferè *à vigilijs, aſſiſijs, & militari hoſpitio* dumtaxat immunitatem præſtant, quamquam nec ſatis ſemper, nec cuique iniquitas temporum, exundans cauſidicorum numerus, & non inſolens animorum plebeiorum inuidia, vel hanc patiantur Aduocatorum vitâ finitorum ſalaria, an iuxta *l. 15. §. 1. C. de aduoc. diuerſ. iud.* ſalaria præbenda ſint integri anni, dicimus infrà *de dignit. §. honorarium.*

Ex quibus cauſis infamia irrogetur.

SVMMARIVM.

1. *Alia iuris, alia facti.*
2. *Iniuriarum damnati infames, & vt in damnando infamia præcaueri poteſt.*
3. *An infamia hodie irrogetur, non tam ex cauſa, quàm ex pœna.*
4. *Infames ſunt, qui quæſtus cauſâ in ſcœnam prodeunt.*
5. *An & hodie damnati ex bonæ fidei actione.*

INfamia eſt quam iuris auctoritas ob turpem 1
cauſam irrogat. cuius varia genera *D. de his qui not. infam.* recenſentur, quorum autem apud bonos nomen grauatur extra has cauſas, non iure infames, ſed facto cenſentur. quibus Canoniſtæ iungunt eos, qui graue aliquod peccatum mortale commiſiſſe noſcuntur. *c. infam. 6. q. 1.*

Iniuriarum damnati infames ſunt. Ideoque 2
magiſtratibus conuenit, ſi animi leuitate pro more gentis in rixas & conuitia itum eſt, in ſententia præſeruare exiſtimationem damnatorum, ſi autem ſecus iniuriæ atrocitas poſtulet, rectè formidari leges atque iudicia patientur.

Pœna autem grauior *vltra legem impoſita, exi-* 3
ſtimationem conſeruat, inquit l. 13. §. pœna, de his qui not. ſed id hodie non creditur obtinere, tum quòd pœnæ arbitrariæ ſunt, atque adeò quòd illa grauiore famam magis ſupprimere cenſeatur, tum etiam, quia exiſtimant hodie infamiam irrogari non tam ex cauſa quàm genere pœnæ, etiam aduerſus *l. ictus, de his qui not.* quæ etiam mens videtur Buſij *ad d. l. ictus.* quamquam ego magis exiſtimem infamiam non irrogari, cùm ſine ſententia fuſtibus quis cæditur; ex illa autem paſſus fuſtigationem infamis fiat, vt diximus in *Iur. Pont. de accuſ. n. 9.* vt & inuſtio ſtigmatis, & expoſitio delinquentis in publica columna, ſimileſque pœnæ, vt tempore Bartholi impoſitio mitræ, vt ex eo Buſius, vbi ſuprà, per ſententiam irrogatæ. Sed & iterum quacumque actione conuentus vitat infamiam, ſi per procuratorem litiget, & in hunc ſententia concipiatur. ſed hic modus hodie non frequentatur; ſed magis prior. etſi enim per procuratorem actum ſit, ſententia tamen concipitur in reum.

Qui quæſtus causâ in ſcœnam prodeunt, infa- 4
mes ſunt. *l. 1. verſ. qui art. l. 2. § fin. §. de his qui not. infam.* quò referendi ſunt circulatores hodierni, lucri gratiâ actiones oſtentantes. Gloſſ. *d. § fin.*

Infamia quæ ex bonæ fidei actione damnatis 5
iure incumbebat, moribus non innotuit: vt nec à dignitatibus tales arceantur.

De Procuratoribus.

S V M. M A R I V M.

1. *Procuratorum forenſium hodie publicum officium.*
2. *Mandatum illorum vt probandum.*
3. *Vt femina procuratrix non ſit : adeò vt hodie vix rem ſuam agat per ſe.*
4. *Procuratorem qui dare non poteſt.*
5. *Cum ſucceſſore defuncti vt lis continuetur.*
6. *An poſt litis conteſtationem procurator reuocetur.*
7. *Procurator in rem ſuam ex ceſſione actionis, priuilegiatus eſt, non transfertur iudicium.*

1 MOres procuratorum forenſium , officium, quod iure priuatum fuit , publicum fecerunt : ad eoſque multa transtulerunt quæ Aduocatis incumbebant, ſeliguntur, iuramentum præſtant , inuiti partibus officium præſtare compelluntur. Et multi notariorum & procuratorum officio iidem funguntur. quod credunt alij eſſe contra *l. vniuerſos. C. de decur. & l. 2. de tabul.* ſed in eadem quidem cauſa fieri id nequit, ſed neque priuatus recipitur , ex *l. exigendi. C. de procur.* ſub cautione ad litem alterius defendendam ; ſed procurator albo publico inſcriptus , qui tamen litteras aliáſve mandati probationes habeat , & mandatum legitimum infrà breuem terminum exhibeat.

2 Probationes autem tales eſſe debent , quales exigunt ſtatuta , aut ſtylus Curiæ in qua litigatur, vt Mechliniæ vrbis ſtatuta habent, *tit. 1. art. 25.* vt procurator exhibeat mandatum , ſub ſigillo authentico, aut ſignatura Secretarij Principis , qua de re Chriſtin. *ad Conſtit. Mechlin. d. §.* quamquam & vſus paſſim Epiſcopis , Capitulis, magnatibus permittat procuratorium ſub ſuo ſigillo & Secretarij ſui ſignatura expedire.

3 Femina procuratrix non eſt. *l. feminas 41. D. de procurat.* & mores hic vix quidquam eam per ſe ſine tutore agere permittunt. & ſingulare eſt vt Pontifex Abbatiſſam procuratricem ſtatuerit, defendendi Iuris Sedis Apoſtolicæ *in c. cum dilecta de confirm. vtil.* ſed quod ſimul connexum erat cum iure exemptionis Abbatiſſæ , vnâ eâdemque operâ defendendum:

4 Procuratorem non dat excommunicatus. *Clem. vnic. de procurat.* neque bannitus ex Regno integro , ſed relegatus ex territorio municipali. Gail. *lib. 2. de pace pub. c. 12.* neque captus ab hoſtibus. *l. ab hoſtibus. D. ex quib. cauſ. maior.* ſed hoc propter Iura ſeruitutum : quibus inter Chriſtianos ſublatis , ea deciſio ceſſare videtur. & videmus captiuos per litteras & amicos de rebus ſuis, vt lubet, diſponere.

5 Morte mandantis mandatum finitur , niſi res deſierit integra eſſe. *l. ſi defunct. D. de procurat. §. rectè inſtit. mandat.* vt deſinit maximè per conteſtationem litis , quâ procurator fit dominus. *l. nulla. C. de procurat.* Itaque principali mortuo moribus ferè vbique receptum eſt, vt heredes citentur ad reſumendam litem : quamquam nec id neceſſarium ſit. Gail. *l. 1. ob. 109. n. 6. & 7.* neque curſum à procuratore continuandum impediat. Buſ. *ad d. l. defunctus.* ſed Iure Canonico per mortem rectoris Eccleſiæ omnimodo ſoluitur mandatum. *Clem. vn. de procurat.* quod nec abeſt à ratione , quippe cuius vti vſufructuarij Ius omne per mortem perimitur, adeóque nihil tum ſupereſt, quò eius mandatum porrigatur. 6

Difficilius iure ciuili quàm moribus, procurator poſt litem conteſtatam reuocabatur. *l. 17. & ſeq. hoc tit.* nam hodie mutatio ferè recipitur, cauſa nec cognita nec audita , ſed ita tamen , vt ſemper illæſa eſt mutatione , mutatio fiat. *l. 25. §. & hactenus. de edendo.* quare & retentioni vti poterat , donec dominus paratus eſſet ſoluere. *d. l. 25. in fin. & 26. hoc tit.* ſed hodie ſalarij cauſa, quod dominus controuertit, aut paratus non eſt ſoluere , retinere inſtrumenta litis vix permitteretur : ſed facilius expenſarum in litem erogatarum cauſâ,

Procurator in rem ſuam conſtitutus , non debet cauere in propria lite. *d. l. 25. § planè.* niſi mutandi iudicij cauſâ ita ſit conſtitutus. *tot. tit. de aliena iud. mut.* adeò vt & miles, etiam donatarius , experiri non permittatur , ſed prior dominus. *l. cùm miles. D. de eod. Vt rem magis* , inquit, *quam litem in militem transtuliſſe credatur.* Sed hodie creditur licere militi actione ceſſa experiri, ſed non ex ſuo priuilegio transferre iudicium, adeóque & idem dicendum erit de facta à laico ceſſione clerico, vti tractauimus *de Iuriſd. l. 2. c. 25.* quomodo etiam Conc. *Trid. ſeſſ. 14. de reform. c. 5. 7.* exemptis non permittit priuilegio ſuo vti, eis actione ceſſa, ſed originaliter eis competente , in verbo , quo minus ſi qua iura eis ex ceſſione competierint , ſuper illis liberè valeat apud Iudicem ordinarium conueniri. 7

Quod cuiuſque vniuerſitas.

S V M M A R I V M.

1. *In collecta communi, vt vota conferenda.*
2. *Reditus ſuper corporibus vt conſtituendi.*
3. *De debitis per ſtatus generales contractis cognoſcit Gubernator generalis.*
4. *Sicut de diſſidijs inter prouincias.*

COllegia licita Ius arcæ habent , *l. 1. §. quibus D. quod cuiuſque vniuerſ.* ad pecuniam communem ſeruandam, communi conſenſu collectam. nam iure decuriæ maior pars non conſentientes grauare non poteſt, ſine Principis permiſſu. *l. 2. & 3. C. nou. vectigal. inſtit. non poſ.* Buſ. *ad d. §. quibus.* niſi ſecus vetus conſuetudo permittat. vt multis ciuitatibus & Principibus non ſupremis in vſu immemoriali eſt. In pleriſque Belgicæ vrbibus Magiſtratus , Optimates, Collegia vota conferunt , & quod potiori parti placuit, Principi exponitur, qui neceſſitati auctoritatem accommodat. 1

Quare reſcripto 12. *Aug.* 1591. declaratum eſt, 2
reditus aliter ſuper opidis , aliiſque corporibus

conſti-

conſtitutos, nullos eſſe, quod exaudiendum eſt, niſi quatenus nummi in publicam rem verſi doceantur; quamquam apud Batauos ferè videantur ciuitates nunc liberarum inſtar pleno iure res ſuas agere. Potior autem pars non ex numero ſuffragantium dicitur, ſed ex pondere, quod ſingulis iam eſt olim tributum.

3 Ordinum etiam ſingularum Prouinciarum, & deinde Generalium mira hîc proportio. ſed ea non eſt huius loci. his tamen ob belli tempeſtates indultum, E. 16. *Ap.* 1594. vt debita per Status Generales contracta, quibus ſinguli in ſolidum tenerentur, cognoſcenda reſeruentur Gubernatori generali, & ſinguli litteras ad Audientiarium deferant, & Gubernator Iudices deputet, coram quibus omnes Ordines litteris comprehenſi, non ſinguli conueniantur: aliique omnes Iudices abſtineant à cognitione huiuſmodi cauſarum: quin & inſtructas eò remittant; nec ius quiſquam ſuum externis cedat, ſub pœna damnorum exinde ſecuturorum. Quæ ordinatio vt iuſta ex cauſa fuerit inducta, ab aliquibus tamen in grauem abuſum tracta eſt, vt difficultate conueniendi, atque aliàs plurium nomina in ſummis Reip. neceſſitatibus vtiliſſimè contracta, creditorum damno iniuſtiſſimè inutilia fiant. Sed & E. 17. *Feb.* 1577. *ar.* 18. de Ordinum debitis ſtatutum eſt pleniùs. & E. *vlt. Octob.* 1587. de quo inf. *tit. de reditibus.*

4 Commendatum fuit prouincijs Belgicis à Carolo V. vt mutuam fouerent amicitiam, & ſi quid diſſidij interueniret, per Gubernatorem componeretur, E. 15. *Nouemb.* 1531. *art. fin.* De Ordinum Belgij generalium conuentu, aut particularium prouinciarum vide E. 12. *Feb.* 1577. 21. *Feb.* 1578. 10. *Septemb.* 1597. & quoad Brabantiam *Latum introitum art.* 41. De debitis etiam contractis per Ordines generales, qualiter ſoluendis, vide E. 16. :... 1594. & nunc *Conuenta Pacis Belgica* 30. *Ian.* 1648.

De his quæ vi aut metu.

SVMMARIVM.

1. *Reſciſſionibus actionum metus cauſâ, qui terminus præfiniatur.*
2. *Ex eo quòd quid contractum ſit obſidionis tempore, non reuellitur.*

1 ACtio metus cauſâ ſeu in factum ex doli coactioniſve occaſione in annos 30. datur: in ſimplum ſcilicet, *l.* 14. *D. quod met.* Quod metus cauſâ geſtum eſt nullo tempore prætor ratum habet *l.* 21. *§. quod met. D. eod.* ſed E. 12. *Iul.* 1611. *ar.* 29. reſciſſionibus tempus annorum decem præſcripſit.

2 Contractus porrò non ideò reſcinduntur quòd obſidionis tempore ſint facti. *Extrauag. prag. Conſt. Iuſtin.* 7. Sed & ſi aliquis vt de vi latronum, vel hoſtium, vel populi liberaret, aliquid mancipauit vel promiſit, ad metum non pertinet: mercedem enim depulſi metûs tribuit. *Iul. Paul. recept. ſent. ad ſil. de integ. reſtit. lib.* 1. *tit.* 7. conſonat *l.* 9. *§. ſed licet. D. quod met. cauſ. geſt. erit.*

De Dolo malo.

SVMMARIVM.

1. *Actio famoſa de dolo, inter quas perſonas non detur.*
2. *Differentia actionum bonæ fidei, & ſtricti iuris, an ſublata.*
3. *An cauſidicorum clauſulæ actionum naturam mutent.*

IN parentes aut patronos famoſa de dolo actio danda non eſt, ſed actio in factum. *l.* 9. 10. 11. 12. *D. de dol.* quòd mores ad vaſallos & dominos feudorum tranſtulerunt. *c.* 1. *de mil. vaſal. qui contum. fuerit.* Sichard. *ad l. ſi ſuperſtite. n.* 4. *C. eod.* hominesque proprios, & dominos prædiorum in Germania, Polonia, &c. Inter quos ferè Iura patronorum & libertorum obtinent. Iaſ. *l.* 1. *in ſing. reſ. c.* 3. *n.* 34. 1

Viſum eſt quibuſdam differentias actionum bonæ fidei, & ſtricti Iuris, moribus Chriſtianis eſſe ſublatas; cùm omnia negotia bonâ fide peragi inter nos oporteat: ſed ita res ſe non habet: neque enim à ſtricti iuris negotiis dolum abeſſe non oportet: ſed denominatio à liberiori interpretatione aut ſtrictiori ſumpta eſt: ideoque quòd ſingulari conſtitutione Galliæ in aliquibus locis ea differentia ſit ſublata; Imbert. *enchir. iur. Gal. c. de euiction. an liceat agere vbi lis auctori non ſuit denuntiata*, ad alia loca non eſt porrigendum. 2

Adeoque etiam hodie in bonæ fidei contractibus liberior eſt iudicis authoritas, quàm in ijs qui ſtricti iuris ſunt: vbi coërcetur intra contractuum terminos, neque quamuis cauſidici libellis ſuis adiiciant clauſulam, *vt ſtatuat iudex quod bonum aut æquum ei videbitur*, id naturam negotij mutat, quæ ex pacto ſiue conuentione partium pendet, non furmulâ petitionis. 3

De in integrum reſtitutione.

SVMMARIVM.

1. *Reſtitutio in integrum vt hodie à Principe petatur.*
2. *Interdum ad abundantiorem cautelam.*
3. *Vt maior, tradens rem in minori ætate venditam, non excludatur.*
4. *Vt detur aduerſus contractum iuratum.*
5. *An reſtituatur qui veniam ætatis impetrauerit.*
6. *Quibus immobilium alienatio non conceditur.*
7. *An iunior coniugatus reſtituatur aduerſus immobilium alienationem.*
8. *Læſio grauior, in reſtituendis coniugatis minorennibus requiritur, quàm in alije.*
9. *Vt in omni parte litis hodie petatur reſtitutio.*

1 REſtitutio in integrum in foro ſæculari hodie à Principe impetratur. cuius litteræ ad Iudicem diriguntur, qui de cauſa cognitutus eſt: vt & de precibus cognoſcant, & ſi ita res ſe habeat in integrum reponat. quin & in quæſtione nullitatis, vis, metus, læſionis vltra dimidium, condictionis indebiti, vel ob turpem cauſam, & generaliter quando quis factum ſuum vult irritari, vſus introduxit, vt remedium à Principe poſtuletur. ſed credo magis ſecuritatis; vitandæque calumniæ, quàm neceſſitatis gratiâ eam praxim introductam.

2 Quia contractus dum ipſo iure nulli ſunt, reſciſſione non indigent. *l.16. de maiorib. l.3. C. de in integ.* id quod nullis edictis eſt abrogatum: ſed tamen ad abundantiorem cautelam peti ſolet in integrum reſtitutio.

3 Maior rem tradens in minori ætate venditam, non cenſetur alienationem approbare, ſed in conſequentiam facere tantùm, & ſic nec excludi à reſtitutione. Iud. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 133.*

4 Reſtitutio aduerſus contractum iuratum in Gallia, Bugnion. *leg. abrog. l. 1. ſat.* 198. etiam à ſæcularibus conceditur religioſiùs adhuc nos ad Eccleſiam, ex *c. fin. de for. comp. in* 6. ad effectum agendi recurrimus, ac deinde litteras Regias reſtitutionis in integrum impetramus.

5 Minorum reſtitutio obuia non conceditur ijs, qui veniam ætatis impetrarunt. *l. 1. C. de his qui ven. imp.* ſed eum titulum Bug. *leg. abrog. l. 1. ſat.* 110. cenſet abrogatum, neque hodie veniam impetrari: ſed apud nos frequentatur præſertim in iis, qui præcociâ induſtriæ ætatem præcurrunt, & mercaturæ ſe addicunt. tamen ſub ea immobilium alienatio nec per leges nec per mores datur.

6 Vtique ex ordinaria formula: nam & aliquando, ex ſingulari ratione, etiam immobilium alienatio conceditur, v. g. minor non niſi ædes aut prædia habeat, ſocietatem initurus eſt cum prudente conſanguineo mercatore, pecuniâ numeratâ opus eſt, quam conferat audito propinquorum iudicio; ſi expedire videbitur, permittitur ædes, aut fundos vendere, & in mercurialem ſocietatem conferre.

7 An autem, quia mores matrimonio iunctos curatelæ eximunt, ita etiam ætatis veniam cenſeantur facere, vt & immobilia vendere, atque aliàs in integrum reſtitui nequeat? Et quidem, quod ad immobilia attinet, non vbique coniuges annis minores diſtrahere permittuntur; non Antuerpiæ, per conſuetudines, *tit. van rechten gebonden perſoonen aengaet*, *art.* 12. reſtitutio autem in integrum aduerſus alios contractus, quæ his negatur qui veniam ætatis à Principe impetrarunt, in *l. 1. C. de his qui veniam.* per mores diſertè adempta non eſt; & ſanè nonnihil intereſt inter eos qui veniam ætatis à Principe impetrarunt, & eos qui matrimonium inierunt: ſæpe enim hoc inconſultò fit, etiam ab illis qui rebus ſuis ſatis adhuc ſupereſſe non poſſunt; in alijs reſtitutionem diſſuadet ratio publica, *ne hi*, inquit, *d. l. 1.* qui cum eis contrahunt, Principali authoritate circumſcripti eſſe videantur: quia inſtrui ſolet Princeps; an idoneus ſit, propinquorum, & magiſtratus ſui iudicio, qui veniam ætatis ab eo petit: in coniunctione matrimoniali nihil ſimile; quinimò, quamuis videri poſſint, qui matrimonium ineunt, rebus ſuis peragendis eſſe idonei, id tamen non ſatis eſſe ex eo apparet, quòd etiam minor qui ſe maiorem dixerit, reſtituatur, ſi non dolo id dixerit. *l. 1. & 3. C. ſi minor ſe maiorem.* præterquam quòd etiam is, qui à Principe impetrarat veniam, immobilia alienare nequit, *l. 3. C. de his qui ven.* ita multò magis dicendum de his qui per matrimonium eiuſmodi veniam imitantur; reſtitutionem autem huiuſmodi multis ſupremarum Curiarum præiudicijs, tum hîc, tum alibi concedi liquet ex ijs quæ habet *Chriſtin. vol. 2. deciſ. 132. ad finem.*

Exiſtimem tamen grauiorem læſionem, aut 8
fraudulentiorem circumventionem arbitrio iudicis eſſe requirendam in reſtituendis coniugatis, quàm alijs. *Chriſt. d. deciſ. 132. n. 16. Ponſ. ad l. 2. de minorib.* Conſuetudines Antuerpienſes permittunt etiam *tit. van ombehouden*, *art.* 83. vt magiſtratus ipſe ætatis veniam concedat, curatelæ eximat, contractus ſubſiſtant; ſed ſecurius Princeps ipſe aditur; de immobilibus tamen litigare, qui veniam à Principe non impetrauit, non prohibetur, quia non alienat. Si autem Iudex aduerſario addicat, vt præſumitur pro Iudice quòd benè iudicauit, ita ipſe quòd benè defenderit.

Ideoque vt lite pendente vel poſt prouocationem, non liceat. Imp. ſupplicare, vſus abrogauit: ſed in omni litis parte ſupplicatur hodie, & litteræ Regiæ obtinentur, ſed expreſſo litis ſtatu, eoque non obſtante.

De tempor. in integ. reſtitut.

SVMMARIVM.

1. *Tempora reſtitutionum ad decennium vt reſtricta.*
2. *An lapſu decennij excludantur actiones, quæ ad longius tempus durarent, vt ſimplex rei vindicatio prædij nulliter venditi.*
3. *Quamdiu duret tempus reſtitutionis pro milite.*

POrrò E. 1611. 12. *Iulij. ar.* 29. reſtricta 1
tempora reſtitutionum, vt omnes reſciſſiones & annullationes contractuum fundatæ ſuper læſione quantumcumque magnâ, fraude, circumuentione, metu, vi maiori præſcribantur decem annorum continuorum lapſu, à die actus, aut ceſſantis impedimenti, iuris aut facti.

Similis conſtitutio edita fuerat in Francia, ſed 2
ſuborta quæſtione, an cùm contractus ipſo iure eſſet nullus, v. g. fundi minorennis ſine decreto venditi, etiam vindicatio excluderetur, quæ aliàs ad 30. annos durare promulgatum eſt, ibi aliud edictum quo excluderetur. *Imbert. inſt. forenſ. lib. 1. c. 34. & in comment. ad v. incipit.* quamuis dum contractus nullitatis arguitur, obſeruandos annos 30. adhuc, ſentire videatur. *Mornac. & Auguſtin. ad l. vlt. C. h. t. Bugnon. de ll. abrog. lib. 1. cap. 38. lib. 2. ſect. 158. Rebuff. ad Conſt. Reg. de reſciſſion. contract. art. vnic. gl. 2.* At hic iudicatum memini in

Conc.

Conc. Brabantiæ, lapſo edicti tempore, excluſum eſſe eum, qui fundum à tutoribus ſine decreto venditum vindicabat, intra 30. à venditione annos; & mero iure nullitatis, nullo beneficio annullationis, vindicare ſe profitebatur. neque ob nullam læſionem reſtitutionem petere, de qua loqui videatur edictum, ſed mero ſuo iure dominij priſtini, cui non præſtaret impedimentum, qui de iure nō ſortiebatur effectū tutoris contractus.

3 Militi tempora reſtitutionum durante militiâ continuantur. *C. de reſtit. mil.* & aduerſus lapſum reſtituitur. Iud. Chriſtin. *vol. 2. d. 138.*

De Arbitris.

SVMMARIVM.

1. *Arbitria diebus feriatis tractari vt poſſint.*
2. *Vt arbitrij reductioni locus detur.*
3. *In reductione arbitrij, an adeundus iudex arbitratorum, an rei conuenti.*
4. *Sententia arbitrorum homologata quando mandanda executioni.*
5. *Compromiſſum in duos, vt ſi diſſentiant, eligant tertium, an valeat.*

1 QVamuis arbitria ad morem iudiciorum ſint redacta, *l. 1. & 36. D. de arbit.* & iudicia in ferijs ceſſent; *l. 1. 6. 9. d. c. vlt. x. de fer.* arbitria tamen diebus feriatis tractantur. Menoch. *de arbit. iud. caſ. 30. n. 12.* quod mores recipiunt. præſertim quando arbitri non adſtricti legibus, ſed vt viri boni & arbitratores ex bono & æquo ſecundùm conſcientiam iudicant: quibus ex compromiſſo datum eſt à rigore ſcripto, & iure partium nonnihil recedere, vt expediantur mutuâ contentione litigantes, quando ita bonum & æquum eſſe videtur.

2 Moribus negant obtinere *l. diem proferre. §. ſi plures. verſ. inde. D. de rec. arb.* nullaſque ſententias eſſe arbitrorum & Iudicum cùm 1. in 15. 2. in 10. 3. in 5. condemnat, & quaſi fauentem allegant *l. 4. C. de ſent. quæ ſine cert.* ſed nihil ea ad hanc ſpeciem facit, ſed incertitudinem quantitatis generaliter, quam Iulianus hîc negat, *quia,* inquit, *in hanc ſummam omnes conſenſerunt.* Sed cùm per mores arbitria valdè ſint eneruata, facilè ex hac cauſa reductioni locus dabitur; ſuperior etiam Iudex facilè ab inferioris ſententia appellationem recipiet.

3 Inſtar enim appellationis eſt reductio. *l. 32. §. 14. in fin. de arb. in verbo, quædam appellationis ſpecies eſt.* adeoque iure verius videtur, vt adeatur iudex arbitrorum, quamuis communius creditum ſit, adeundum eſſe illum, qui ſit ordinarius rei conuenti, vt ex pluribus refert *Chriſtin. vol. 2. deciſ. 142. l. 4. dec. 143. n. 8.* qua de re *de Iuriſd. Eccl. l. 1. c. 23. n. 13.* diximus, dum arbiter vnus eſt clericus, alter laicus, adeundum eſſe ſuperiorem clerici. *arg. cap. 39. de off. delegat.* nihilominus, abbreuiandarum litium cauſa, ſolet etiam ſenatus Brabantiæ reductionem à laude admittere, quod etiam Hollandia agit. *Meru. prax. ciuil. lib. 4. tit. 5. n. 1.*

4 Quin etiam adiri poteſt tergiuerſantis ordinarius, quando arbitralis ſententia vel expreſſè, vel ſilentio decem dierum, homologata eſt, quatenus poſſit executioni mandari, vt ſtatuit *l. 5. C. lib. 1.* non tamen ſolet iudex niſi parte audita executionem decernere; ſecus quàm petitur auxilium à iudice alterius territorij, pro ſententiæ executione per illum latæ, qui illud præſtat ſine cauſæ cognitione, vt diximus *de Iuriſd. l. 4. c. 3. n. 17.* & ſanè publicæ iudicum authoritati etiam tribuendum eſt, vt ex ſententia detur actio iudicati; ex arbitrio autem in factum dumtaxat *d. l. 5.* quamuis in Gallia eadem tribui laudis authoritas, quæ ſententiis dicatur, *p. l. 17. §. ſiue duos habet.*

Compromiſſum non valet in duos, vt ſi diſſentiant, eligant tertium, *quia in aſſumendo,* inquit, *poſſunt diſſentire*; admitti tamen illud videtur per *c. cum ſpeciali de appell.* & nihil per mores frequentius eſt, in quo minus diſſentiant, ſolet adijci, vt tertius neutri partium ſit ſuſpectus: adeoque vt ille arrogari, propoſitis plurium nominibus, an ex illis aliquos habeat ſuſpectos. & porrò ſi arbitri quoad tertium conuenire non poſſunt, effectu magis caret compromiſſum ex caſu qui vitietur ex formula, vt etiam in caſu conſenſus per legem valere videatur, ceſſante cauſa, ex qua vitium arguitur. 5

De ſatisdando.

SVMMARIVM.

1. *Cautiones etiam pignoribus fieri poſſunt.*

CAutiones prætoriæ ferè ſolæ fideiuſſionibus fiebant. *l. prætor 7. de præt. ſtip.* vnde ſatiſdationes ſic ferè accipiuntur. *l. 1. & tot. tit. D. qui ſatiſd.* mores tamen iudiciales cautiones etiam pignoribus permittunt. Weſembec. *in parat. eod. n. 7.* cautio iudicatum ſolui, & iudicium peragi vix hodie ſeruatur. Imbert. *lib. 1. inſt. for. c. 30.* Bugnion. *leg. abrog. l. 1. ſat. 73.* niſi litigantes alienæ iuriſdictionis ſint. 1

De iuramento calumniæ.

SVMMARIVM.

1. *Calumniator ex priuato iudicio an fiat infamis.*
2. *Quomodo coërceatur.*
3. *Fiſcalis an ſit exemptus à præſtatione iuramenti calumniæ.*

CAlumniator ex priuato iudicio non fit infamis. quamuis ex Conſtitutione Caroli V. ſecus videatur. Buſius D. *ad l. 1. D. de his qui not. infam.* qui & non frequentari cenſet. Nouellam 112. *c. 1.* quæ decimam litis partem pro expenſis calumniatorem refundere cogit; quam alij tamen alibi obſeruari tradunt, ſanè apud nos pœnam earum irrogatam nunquam vidi. 1

Nihilominus E. *vlt. Aug.* 1586. reorum, patronorum, procuratorum, ſollicitatorum, temeritatem, calumniam, doloſam tergiuerſationem, ac leuitatem mulctis coërcet, quin etiam ſuſpenſione, ſi culpa grauior fuerit. 2

Fiſcalis Procurator in Camera Imperij non præſtat iuramentum calumniæ, quamuis pars poſtulet. Mynſing. *cent. 1. obſ. 74.* Gail. *lib. 1. obſ. 90.* quamuis iure verius ſit eum teneri, cùm diſerto iure non eximatur; & receptum ſit priuilegiatum 3

Fiſcum non eſſe, niſi lege caueatur. conſuetudo autem aliter ſeruat. Gail. & quos citat. Moneri tamen à Iudice Fiſcalis poteſt, vt memor ſit iuramenti in officij ingreſſu præſtiti, ſub illiuſque obligatione agat aut reſpondeat ad id quod petitur.

LIBER II.

De Iudiciis, & qui pro ſua iuriſdictione Iudices dare poſſunt, & de Iudice delegato.

SVMMARIVM.

1. *Vt tergiuerſante Iudice imperentur à Principe literæ iuſtitiæ.*
2. *Hodie inſtantia biennio aut triennio non finiuntur.*
3. *Vt propter idem negotium, idem Iudex adeatur.*
4. *Vt iuſta de cauſa lis auocetur.*
5. *Alioquin prima inſtantia coram ordinario peragenda.*
6. *Vt delegationes hic & conſeruatoria prohibita.*

1 IVdicium exercere opus Dei eſt. ideò inueniri Reges, Principes, Iudices, ſummum horum crimen eſt negata Iuſtitia. In tabulis legum Brabantiæ etiam dilata poſt tertiam requiſitionem Iudicem officio priuandum legimus. ſed hodie litium multitudo, & actorum magnitudo non facilè iſti pœnæ locum facit. ſi qua tamen eſt tergiuerſatio, ſolet adiri Princeps, iſque literis, quas Iuſtitiæ vocant, mandat, vt cauſa, ſi diſpoſita eſt, expediatur: quin & deinde tergiuerſante adhuc Iudice cauſa euocatur. ita vt vſum non habeat *nouella* 85. *tit. vt differentes Iudices interpell. allegationes cogantur ab Epiſcopis hoc agere.* Solet etiam à dilata, denegataque iuſtitia appellari: præſertim in Curiis Eccleſiaſticis. ſine qua appellatione etiam nunc Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 20. poſt biennium facultatem facit adeundi Indices ſuperiores.

2 Alioquin Iudiciorum hodie inſtantiæ biennio aut triennio non finiuntur per mores, ſed ob litium multitudinem, tardigradum ordinem, & malitiam temporum perpetuantur. vt nec vſum habet titulus, *vt infra. cert. temp. crim. quaſt. term.* niſi quòd & nonnullibi mores inſtantiæ interitum admittunt, ſed facilè reſtaurant.

3 Quibus de rebus ad eundem Iudicem eatur, negat quæri in Gallia Bugnion. *leg. abrog. l.* 1. *ſat.* 181. ſed apud nos is titulus legeſque id genus non ceſſant, vt ob idem negotium cauſæque continentiam ad eumdem Iudicem eatur, dummodo vocandi ſubſint mediatè ſaltem eidem: non verò ſi extra prouinciam degant, quæ alterius ſupremum reſſortum non agnoſcat.

4 Iudicium ſoluitur vetante eo qui iuſſit indicare. *l.* 58. *D. de iud.* ſed Brabantiæ Principes iurant curſum Iuſtitiæ ſe non impedituros, ſed vnicuique ius dici iuſſuros, tribunalia conſueta ſeruaturos. quod tamen non impedit, quò minùs, ſi qua iuſta cauſa fuerit, ab aliquo Iudice lis auocetur, & per alterum iuſtitia adminiſtretur. vt indies fit.

Sic etiam inſtitutio Curiæ Hollandicæ negat iudicium ſolui reſcripto Principis, & Iunij 11. 1452. datum Hollandis eſt priuilegium, ne cauſæ eorum euocentur. idemque in rebus Eccleſiaſticis ſtatutum eſt à Concilio *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 20. vt cauſæ omnes coram ordinariis Iudicibus in prima inſtantia peragantur, quod & ante priuilegio Leonis X. Belgis erat conceſſum 3. Non. Iun. 1515. 5

Enimuerò E. 22. *Septemb.* 1500. de Iudice delegato id decretum, vt nullæ Conſeruatoriæ locum habeant, nullus iis vtatur, Conſeruatores obſtineant. Principes tamen ab eo edicto Vniuerſitatem Louanienſem exemerunt, pluraque Collegia. ex quo edicto etiam iudicatum, non poſſe aliquem, ex loco vbi illud obtinet, citari ad locum Conſeruatoris, vbi publicatum non eſt. Chriſtin. *vol.* 1. *d.* 53. 6

De ſportulis & expenſis.

SVMMARIVM.

1. *Sportulæ Iudici per tabulas Brabantiæ taxatæ.*
2. *Edicta de ſalariis commentarienſis, carnificis, &c.*
3. *Et officiorum publicas pecunias exigentium.*
4. *Executorum, accenſorum, viatorum vt exceſſus coerceantur.*

EX tabulis leg. Brab. an. 1312. Iudices qui equites aut pedites proficiſcuntur, ſportulas à domino accipiunt, tabulis pro caritate illorum temporum taxatas. 1

Latum E. 23. *Maij* 1401. *& vlt. April.* 1407. de carcerum præfectis, commentarienſibus, ſalariis, & annonæ taxis. nec non E. *vlt. April.* 1541. 7. *Octob.* 1546. (idemque & de mercede carnificis) ſed & E. *crim.* 1510. *ar.* 8. 39. 40. 2

Sed & E. 8. *Septemb.* 1518. præſcribitur taxa ſalarij Officiariorum pecunias publicas exigentium, quæ nullatenus excedatur. 3

Inſuper E. 1611. 12. *Iulij ar.* 6. omnibus executoribus, accenſis, oſtiariis mandatur ne quem concutiant, mandata ritè exequantur, cum modeſtia tamen congrua, & reuerentia; præſertim extraordinarij, qui magis diſſiti licentiùs ſolent peccare. 4

peccare. ad quorum coërctionem recurrere liceat ad locorum magiſtratus, qui querelas & accenſorum excuſationes, teſteſque audire poſſint, & ad Curiam vnde viator venit, mittant. quæ porrò prouideat.

Viarorum ſportulæ olim ſecundùm quantitatem cauſæ, hodie pro ratione itineris, laboris, periculi ſoluuntur, in ſingulorum tribunalium ordinationibus & ſtylo præſcriptâ taxa.

Ne quis in ſua cauſa Ius dicat.

SVMMARIVM.

1. *Iuſtitia etiam Principi adminiſtratur à Iudicibus conſtitutis.*
2. *Sed in cauſis fiſcalibus interuenit Aduocatus fiſcalis.*

1 QVamquam omnes ſentiant Principem ſupremum ſibi Ius dicere poſſe, non tamen id in vſu vmquam apud nos fuit. Sed Principes noſtri extra iudicium, & iuſtitiam à Iudicibus conſtitutis adminiſtrandam neminem malè excipiunt; in neminem vi atque imperio, ſed lege atque iudicio agunt.

2 In cauſis tamen fiſcalibus obtinuit, vt in ſuprema etiam Curia Aduocatus Fiſcalis interueniat, etiam examini teſtium contra Fiſcum productorum, & deciſioni interſit. Chriſtin. *vol.2.d.* 100. quin tamen aliter populo magis appareret Fiſci cauſas æqua cum aliis lance trutinari dubium non eſſe idem dicit *d.111.in fin.* præſertim cùm iure Fiſcus priuilegiatus non ſit, niſi desertâ lege exprimatur.

De cauſ. poſſeſſ. & propr.

SVMMARIVM.

1. *Petitorij & poſſeſſorij an coràm eodem iudice diſcutiantur.*
2. *In beneficialibus in poſſeſſorio cognoſcunt iudices regij; in petitorio ordinarius.*
3. *Vt in Flandria hereditatis petitio inſtituatur coràm magiſtratu loci, non aliquod interdictum poſſeſſorium in Concilio prouinciali.*
4. *Heredes ab inteſtato habeat dominij continuationem.*
5. *An à ſententia poſſeſſoria ſit appellatio.*
6. *Formula poſſeſſoria.*
7. *In Brabantia nemo de poſſeſſione deiicitur viâ facti, ſed iudicio tractari debet.*

1 CAuſa poſſeſſionis & proprietatis nihil commune habent. ſed in concurſu ordo cognitionum exigit, vt ſciatur quis petere, quis defendere debeat, poſſeſſor ſcilicet, adeoque quis is ſit, qui poſſideat. Et quamquam *c.2. h.t.* ſub eodem Iudice poſſeſſoriam, & petitoriam cauſam diſcuti ſimul permittat; id tamen Iure ciuili incognitum fuit: neque mores ſolent admittere, vt poſſeſſorium alibi tractetur, quàm apud Regios Iudices, & in beneficialibus pendente ibidem poſſeſſorio, non poteſt coram Eccleſiaſtico de petitorio cognoſci: ſed demum lite ibi finitâ, & plenæ executioni mandatâ ſententiâ. Attamen in materia ciuili in Conciliis poſſeſſorium retinendæ, totumque Ius proprietatis nonnumquam ſimul deducitur.

2 Quibus conformiter E. 20. *Maij.* 1597. ne beneficiorum, & diplomatum Romanorum cauſâ quis extra patriam trahatur, ſed in poſſeſſorio cognoſcat Principis Concilium, in petitorio Ordinarius loci in prima inſtantia, & in cauſa appellationis ante definitiuam quidem obtineat appellans delegatum intra patriam.

3 Edicto porrò 15. *Ian.* 1524. decretum, vt quiſquis in Flandria priuilegiati loci domo mortuariâ heredem fundare ſe volet, petitionem hereditatis inſtituat coram magiſtratu loci, non aliquod interdictum poſſeſſorium in Concilio Prouinciali. & ſi quem contingat ſecus facere, declarent Concilia interdictis ea in re apud ſe locum non eſſe, totamque cauſam ad Magiſtratum remittant, ſaluâ prouocatione.

4 Heredes alioquin ab inteſtato habent dominij continuationem: quin & per mores poſſeſſionis, & interdictorum beneficia. *le mort ſaiſit le vif.* (de quo Tiraquellus tractatum dedit) iiſque experiri poſſunt aduerſus particulares detentores, atque etiam totius hereditatis, vbi priuilegiaria huiuſmodi Edicta id non vetant.

5 A ſententia etiam poſſeſſoria ad ſupremum vſque tribunal Regium prouocatur, non tamen à momentanea, quam recredentiam vocant, eoque tantùm vtimur *lege vnica.C.ſi à moment.poſſ.*

6 Materia hæc nobilis eſt & perquàm vaſta, vt volumina Menochij teſtantur, eiuſque *formula non ſatis eſt cognita*, inquit Imbert. *Inſt. forenſ.l.1.c.16. pragmatica ariâ radibus, quamuis Iuris peritis*, atque in foro verſatur frequentiſſima. eam ipſe *eod.cap. & c.33. & ſeqq.* longo ſyrmate explicat. & ferè apud nos ita obtinet. ſed nonnumquam noſter vſus variat quædam, quæ in quaque prouincia ex Ordinationibus Conciliorum peti debent. vt Senatibus Prouincialibus ea hic cognitio tota defertur.

7 In Brabantia illud pridèm receptum eſt ex Teſtamento Henrici III. Ducis, *an.*1260. & Læto Introitu ſecutorum Principum, *art.1.* vt nemo viâ facti, ſed ex legibus & iudicio tractari debeat. & *art.1. noui Regulamenti* 12. *Maij* 1422. ſancitum, vt quilibet maneat in ſua poſſeſſione, donec per ſententiam iudicum competentium euincatur, vnde forte diplomata Romana, quibus aliquando iubetur, vt quis amoto aduerſario in poſſeſſionem mittatur, ſaluâ poſtmodum penitiori inquiſitione, huc non penetrant, ſed in poſſeſſione manutenetur, qui communiter debeat eam retinere.

De plus petitionibus.

SVMMARIVM.

1. *Vt pœna plus petentium moribus abrogata.*
2. *Num etiam exequentium.*

1 PLus petentium pœna nec hîc, nec in Gallia obtinet, ſed per vſum eſt abrogata, *l. vn. C. h. t.* pluris petitiones tamen vſus non probat: dum tamen actor centum petiit, & tantùm quinquaginta obtinet, ſi reus nec hæc obtulerit, condemnatur in omnes expenſas. Rebuff. *in proœm. Conſt. Reg.*

2 Quòd ſi autem quis plus debito per executionem petat v.g. ex inſtrumento, quod habet paratam executionem, aut ſententiam, cuius ſumma exinde pro parte ſoluta eſt, non incidet quidem in pœnas plus petentium, ſed expenſas, & damna pro religione iudicantis. loco etiam plus petens pœnas non incurrit: reſarcit tamen loci, in quo ſoluendum eſſet, vtilitatem, ſeu æſtimationem cambij. Sed tamen neque apud nos audiretur qui Antuerpiæ peteret quod Lugduni ſoluendum eſſet: quamuis ſubductâ vtilitate loci, ſi reus velit loco condicto ſoluere, & pacta ſeruare. quamuis Bugnion. *leg. abrog. l. 3. Synt.* 106. ſecùs ſentiat.

De dilationibus

SVMMARIVM.

1. *Dilationes iure Canonico & moribus arbitrariæ.*
2. *Dilationes ſolutionum obtinendæ à Principe.*
3. *Vt moratoriæ tamen litteræ non dentur, niſi præuiâ atteſtatione de damnis.*
4. *Earum tempus currit à die conceſſionis.*
5. *Exteris monitoriæ quatenus dentur.*
6. *De ſolutionum inducijs Kinſchot.*
7. *Apud eundem de ſecuritate corporis.*

1 IVre ciuili definita ferè ſunt dilationum ſpatia *l. 1. C. de dilation.* Iure Canonico & moribus arbitraria. *c. quoad conſult. de ſent. & re iud. c. oblatæ. §. licet. de appell.* ſcilicet pro neceſſitate largienda. *l. 1. C. de dil.* vnde naſcuntur Iudicum ex factorum circumſtantiis arbitria: non tamen ſunt ea ſpatia in ciuilibus iteranda, niſi ex graui cauſa. *l. 7. D. de fer.* quod tamen nec hodie in iudiciis frequentatur: niſi in quibuſdam Curiis, vbi Statuta omnes terminos faciunt peremptorios.

2 Solutionum dilationes admodum frequentantur. cui rei non minimam cauſam præbet, quòd ſpatia damnatis, confeſſiſque Iure conceſſa moribus non obtinent. Obtineri autem dilationum litteræ debent à Principe, vt & ceſſionis, ex ſtylo omnium Curiarum, non à Iudice, niſi ſupremo, qui Principem repræſentat.

3 Sed E. 20. Oct. 1541. conſtitutum fuit vt litteræ moratoriæ non darentur, niſi liqueret per atteſtationem idoneam de damnis & iacturis, quæ citra culpam obueniſſent: tenerenturque impetrantes vocare ad Concilium Prouinciale omnes ſuos creditores, præſtitâ cautione intra menſem, alioquin litteræ euaneſcerent: creditores cautionem poſſent controuertere: ſuper eaque de plano ius diceretur; dareturque menſis ad probandum cautionem eſſe idoneam; quòd ſi non præſtaretur, litteræ fierent inutiles: ſed & aduerſario menſis daretur, vt probaret cautionem non eſſe idoneam; alioquin pro idonea haberetur. in Gallia per mores aduerſus *l. vniuerſ. C. de precib. Imp.* cautio non datur. Bugnion. *leg. abrog. l. 3. Synt.* 106.

Porrò gratia litterarum moratoriarum currit à tempore conceſſionis, non præſentationis. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 70.* dantur ex ſpeciali cauſa priuati debitoris, vel communis afflictionis Reip. vt vaſtato agro, vt Edictum anni 1587. vel boni publici. v.g. vt aggeribus reparandis operam dantes, à creditoribus non auocentur. Iud. *ibid.* 4

In Brabantia reſcripta monitoria dari nequeunt exteris, niſi in forma iuris, data cautione in Brabantia, idque ſemel dumtaxat, *Additio Læti introitus* 1549 *art. 5.* 5

De ſolutionum induciis tractatum ſingularem dedit Kintſchotius, & praxim & formam quâ debeant poſtulari: diſſeritque an fideiuſſio etiam non petita præſtari debeat, an aduerſus eius omiſſionem reſtitutio detur, an cautio fideiuſſoria an pignoratitia eſſe debeat, quis probare debeat fideiuſſorem ſoluendo eſſe, an Principis litteris remitti ea poſſit, contra quas ſententias induciæ locum non habeant, quando hypothecæ aliæque caſus inducias impediant, an dilatio reo conceſſa proſit fideiuſſori, an obtentis induciis noua cautio ſit præſtanda, an prior extraiudicialis ſufficiat, an obtentæ ab vno correo proſint alteri; denique quanta dilatio concedi poſſit. Quæ omnia ſecundùm leges ex Edictis moribuſque noſtris determinat. 6

Alioque tractatu ſingulari de ſecuritate corporis, docet quomodo Princeps loco ceſſionis bonorum eam & ſaluum conductum concedere ſoleat, quomodo is differat à dilatione annali. an creditor ſecuritate non obſtante poſſit debitorem apprehendere, ſi litteras eſſe ſubreptitias probare offerat. an debitor in termino dilationis ex delicto ſeu aliàs iuſtè apprehenſus poſſit ab alio eo lapſo detineri. creditor damnatus in expenſas an poſſit opponere compenſationem debiti. Denique quid litteræ Status differant ab huiuſmodi ſaluo conductu. 7

De feriis & feſtis.

SVMMARIVM.

1. *Dies quando incipiat.*
2. *Kalendarium vt mutatum per Belgium.*
3. *Vt annus computetur à Kalendis Ianuarij.*

4. *Diebus feſtis quæ prohibentur.*
5. *Antiqua opificiorum regulamenta quatenus non mutanda.*
6. *De nundinis in diem feſtum incidentibus.*
7. *Propter periculum, quæ ſint licita die feriato,*
8. *Feriæ ordinariæ ſolæ ſeruantur.*

1 MOre Romano dies à media nocte incipit, & ſequentis noctis mediâ parte finitur. *l.* 8. *D. de fer.* quam diem ciuilem vocat Plinius. Germani, Belgæ, aliiq́ue Romanum morem, antiquum etiam quod feſtorum celebrationem recipiunt: non *c.1. & 2. x. eod.* à veſpera in veſperam. in Iudiciis tamen dies incipit manè, & finitur veſperi. Nouel. 82. *c.3. c. conſuluit de offic. deleg.* niſi pars in Iudicium nocturnum conſenſerit Bartol. ad *l.8.* treugæ à Iure inductæ ab ortu ſolis. *c. 1. de treug. Gl. in c.2. de fer.* Officia diuina à primis veſperis ad ſecundas. *c.1. & 2. x. de fer.* verùm quamuis dies naturalis tantùm ſit 24. horarum, tamen paſſim hîc fauores laxando indulgentias certo die conceſſis incipiunt à primis veſperis, nec finiunt in ſecundis, ſed ad finem diei extendunt.

2 Quoniam verò numeratis per annum diebus aliquot horæ & momenta ſupercreſcunt, eæ latenter tantum temporis ſpatium confecerant, vt paulatim ſolſtitia & æquinoctia correctionem debitam Paſchati, aliiſque feſtis neceſſariam requirerent. vnde Pontifex Romanus kalendarium mutauit, ac decem dies currenti anno ademit. & Rex E. 10. *Ian.* 1583. per Belgium eam mutationem ſeruari iuſſit, facto ſaltu à 10. Februarij vſque in 21. ita tamen vt præſcriptionibus, actionibus, dilationibus, ſolutionibus, reditibus, præſtationibus annuis, quæ pro rata temporis debentur, ea detractio nihil officiat: ij autem quæ obueniunt ob meſſes & fructus annuos, ſecundùm numerum annorum continuentur, detractionis non habitâ ratione.

3 Etiam anteà E. 16. *Iunij* 1575. mandauerat Rex propter varios errores, incommoda, lites, diſpendia nata ex diuerſiſſimo computandi modo, annos Dominicos, vt impoſterum per Belgicam vniformiter omnes publicè priuatimq́ue à Kalendis Ianuariis computent, ſub pœna correctionis, & reſarciendi damni, ſi quod alicui ex errore computus euenerit.

4 Igitur dies feſti à medio noctis vſque in medium noctis ſine ſeruili opere ſunt celebrandi. Circa eos ex malis moribus natæ bonæ leges. 7. *Oct.* 1531. 21. *Aug.* 1560. 20. *Sep.* 1607. & Edicta ad decreta Synodi Prouincialis Mechlinienſis *vlt. Aug.* 1608. & Camerac. 1. *Iun.* 1587. *ar.* 5.6.7. ſtatuunt vt diebus Dominicis & feſtiuis ſub ſummo Sacro, aut concione parochiali, ſeu aliàs ante meridiem, aut poſt meridiem ſub veſperis, nulli liceat obambulare in foro, locíſve publicis, aut ſecùs Eccleſiam; intrare tabernas, exceptis peregrinantibus; dare ſe luſibus, vel etiam exercitiis armorum ciuilium confraternitatum, tripudiis, piſcationi, obambulare in Eccleſia, ſiue ſub Officio diuino, ſeu aliàs ſub pœna arbitraria: aurigæ & nautæ naues & currus ſuos onerare nullatenus ad iter inchoandum, ſed neque cùm quò tendunt peruenerint exonerare; niſi neceſſitas omninò iuſſerit: agricolæ rus vexare, fructus metere; molitores, piſtores, laniones, cereuiſiæ coctores, aliiq́ue id genus homines, vitæ humanæ neceſſaria ſua opificia exercere, niſi neceſſitas exegerit; iudicio quidem Magiſtratus, quatenus de puro facto neceſſitatis quæritur; Archipresbyteri ruralis, aut vbi is non eſt, Paſtoris; quatenus de obligatione præcepti Decalogi ſeu Eccleſiæ agitur: quæ non habet alium interpretem, quàm Eccleſiaſticum Magiſtratum. Et ſic intelligendum E. *anni* 1607. vt & diſpenſatio ſuper obligatione non alteri competere poſſit; ſed tantùm ſuper declaratione facti; & ſic impropria locutione.

Quo ſenſu etiam accipiendum eſt quòd edictum ſtatuit, antiqua opificiorum regulamenta, à magiſtratu olim poſita ab Eccleſiaſticis non eſſe mutanda; ſed ſi ſuper ijs oriatur difficultas, ad Principem referatur: ſcilicet ſi cum inferioribus tranſigi non potuerit. Rarum id porrò eſt, eùm Eccleſiaſticis maturè cum illis tractet, qui æquâ aure matrem Eccleſiam audiuit. 5

In meſſe tamen ad ſeruandos fructus non moroſè conuenit diſpenſari in ruſticis operis. ſed & ferias meſſis mores ad tempora ſeminationis extendunt ex ratione *l. 1. C. de agric. & cenſit.* Coſtal. & Iaſ. ad *l.4. D. de fer.*

Inſuper ſi nundinæ annuæ aut hebdomadariæ incidant in dies feſtos aut Dominicos, reiiciuntur ab Edicto in antecedentes aut ſubſequentes dies: ſimiliq́ue ratione non licet ſubhaſtare bona mobilia, aut immobilia, ſed res venales publicare tantùm, & diem haſtæ indicere. Et quò promptiùs rei violatorum feſtorum corrigantur, licet per præuentionem ſæcularibus & Eccleſiaſticis officiariis eos perſequi, moderatè tamen: & ſi Iudex Eccleſiaſticus pecuniariam mulctam infligat, in ſententia (Trid. *ſeſſ.* 25. *c.3.* in exactione) pia cauſa exprimatur, cui aſſignetur. 6

Vt neceſſitas in operis, ita in Iudiciis legi derogat. quare cùm periculum in mora eſt, licitum ſit arreſtum in die feriata. Chriſtin. *vol.2. d.*158. & debitori fugitiuo manus iniicitur, & ſuſpectus ſiſtitur, idem & Pecq. *de Iur. ſiſtend. c.1.* & ſuſpectus de fuga ab ipſo creditore detineri poteſt. *l. ait prætor. §. ſi debitorem. D. quæ in fraud. cred.* eoq́ue magis à Iudice incompetenti, Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol.2. d.*168. & die aliàs inidonea. Solet tamen adiri ſuperior Eccleſiaſticus, ad eam ſiſtendi facultatem impetrandam, vbi res moram patitur. 7

Non ſeruat autem vſus *l. quadraginta. C. de feriis.* vt iure non agatur in Quadrageſimâ; & ſimiles: ſiquidem exceptis feriis ordinariis attenditur illud Pſalmiſtæ Pſal. 105. *Beati qui faciunt iuſtitiam omni tempore.* Indictitiæ etiam vix vſu veniunt, ſed Iudices ipſi ferias futuras plerumque indicunt.

De Iuriſdictione omnium Iudicum & foro competenti.

SVMMARIVM.

1. *Vt poteſtas gladij hodie ordinaria iuriſdictionis cenſeatur.*
2. *Suprema Concilia ſub nomine Principis pronuntiant.*
3. *Quæ res in eis tractentur.*
4. *Inſtructio Concilij Flandriæ Cameræ legalis.*
5. *Camera Renengarum.*
6. *Supremus Baillius Flandriæ.*
7. *Vt is requiſitus reos conſignet loci ordinario.*
8. *Eiuſdem noua inſtructio.*
9. *Locum tenentis ciuilis Gandauenſis & Teneramundani iuriſdictio.*
10. *Cancellaria & metropolium Brabantiæ.*
11. *Præfecti ſiluarum.*
12. *Vt originarij ſua prouincia muneribus publicis hîc præficiendi.*
13. *Quid moris alibi.*
14. *De exteris in Flandria, qui Flandros ab officio excludunt.*
15. *Vt de officio vel beneficio Principi reſeruato nullus diſponat.*
16. *Vt officia ſtipendiis carentia reſignare non liceat.*
17. *Iuramentum vt à promotis præſtandum.*
18. *Iudices à quibus abſtineant.*
19. *Ne cereuiſiam coquant.*
20. *Ne actiones emant.*
21. *Ebrioſi ne ſint.*
22. *Vt edictorum monitoriorum transgreſſores à magiſtratu puniendi, alioquin ipſi conueniri poſſint.*
23. *Vt ad onera publica cogi poſſint inuiti.*
24. *Monetarij, teloniorum conductores, non fungantur magiſtratu.*
25. *Edicta de annona ſeuerè ſeruanda.*
26. *Pœna criminum edictales ſeu legales reis imponantur, non pro Iudicum arbitrio.*
27. *Promoti ad magiſtratum fidei profeſſionem faciant, fidelitatem iurent & abſtineant à muneribus.*
28. *Nemo fungi poteſt duplici honore.*
29. *Officiarij ſunt ſub protectione Regis.*
30. *Reorum pœnæ ſubijciuntur, qui delinquentes eximunt.*
31. *Vt notarij per examen approbandi.*
32. *Examinatur axioma, quòd generalis renuntiatio non valeat, niſi præcedat ſpecialis.*
33. *Magiſtratus an extra territorium iuriſdictionem contentioſam exercere poſſit.*
34. *Vltra territorium ſuum poteſt iudex relegare in cauſa maieſtatis læſæ, tum diuinæ, tum humanæ.*
35. *Si læſa iuriſdictio Iudicis, ad Principem recurritur, non ſibi ius dicit.*
36. *Belgæ externum ad officia non admittunt.*
37. *Iudex non poteſt emere bona, quæ ſua authoritate ſubhaſtantur.*
38. *Aſſeſſorum publicum officium.*
39. *Senatus prouincialis examinat res iudicatas prouocantium ad Principem.*
40. *Caſus regij cognoſcuntur in prima inſtantia à Senatu prouinciali.*
41. *Sicut & nonnulli caſus recenſiti.*
42. *Plures ad eumdem iudicem euntes mediatè illorum ſuperiorem habere debent.*
43. *In criminalibus hodie non frequentantur remiſſiones.*
44. *In controuerſia iuriſdictionum lis euocatur.*
45. *Litteræ mandatorum vt abrogatæ.*
46. *Authores caſus hos proſecuti.*
47. *Appellationes omiſſo medio inhibitæ.*
48. *Vt deputati ciuitatum non arreſtentur.*
49. *Iuriſdictionem qui fundare dicantur.*
50. *Tutor apud iudicem, à quo datus, ad rationes obligatur.*
51. *Brabanti, vt extra Brabantiam arreſtari non poſſint.*
52. *Clericus ad forum ſæculare non trahitur; quid in cauſa reali?*
53. *Vt per diplomata Romana nemo extra patriam trahatur.*
54. *Eccleſiaſtici non vtantur cenſuris contra iudices ſæculares, ſed litteris requiſitorijs.*
55. *Nullus ſe obligat ſub pœnis cameræ.*
56. *Iudices militares milites iudicant; miles vagus à magiſtratu ordinario apprehendi poteſt, tradendus militari; deſertor vt ab ordinario etiam puniatur.*
57. *Officium Vicarij generalis exercitus.*
58. *Iuriſdictio Rectoris, Conſeruatoris Vniuerſitatis Louanienſis.*

TRiuialis hodie partitio eſt iuriſdictionum, 1
ſeu Iuſtitiæ, vt loquuntur, altæ, mediæ, & infimæ ad illam poteſtas gladij; ad mediam, quæ magis imperij quàm iuriſdictionis eſſe videntur; cetera ad infimam referuntur. atque alibi infimæ auctoritas domino directo ſolùm adſcribitur pro tuendis ſuis cenſibus, & notio quæſtiunum realium, ſeu quæcumque ad fundum ſpectant; reliqua quæ ſunt infra poteſtatem gladij, mediæ tribuuntur; ille altæ. ergo gladij poteſtas hodie pars eſt ordinariæ iuriſdictionis, eaque mandata tranſit, & per vicarios exercetur. Gudelin. *Iur. nouiſſ. lib. 4. c. 2. lib. 5. c. 13.* Nicol. Burgund. *tract. cont. ad conſuet. Fland. tract. 8. & 9.* In Principe ſtatuitur origo omnium iuriſdictionum, omnes ex eo fluere dicuntur, vt omnium magiſtratuum creatio ad Principem hodie pertinet niſi aliis ab eo conceſſa ſit. etiam olim Leo *Extran. conſt. 47.* abrogarat leges quibus Senatui prætores, decurionibus præfectos conſtituere licebat. Mores ferè noſtros conſtituendi magiſtratus tetigimus in Iudice *l. 1. c. 23. & 42.* Iuriſdictiones autem hodie ſunt inſtar perpetuorum magiſtratuum: & in eas pridem degenerarunt Duces, Comites, Marchiones, aliorumque nominum dynaſtæ effecti.

Suprema Concilia Principum quaſi relatione 2
ad eos factâ ſub nomine Principum pronuntiant: ſeu propter auctoritatem, ſeu quia ipſorum Principum ſedes in eo conſiſtorio eſt, vt videatur

Prin-

Princeps iudicium facere; tametſi tunc fortè abfuerit: Prouincialia ſeu inferiora Concilia ſententiis titulum Præſidis, & Conſiliariorum præmittunt; tametſi etiam Præſes fortè, aut plures Conſiliarij abſuerint.

3 Res grauiores hæc Concilia tractant, cauſas, caſus Regios, & appellationes. Pro Concilio Flandriæ propoſitæ inſtructiones, 15. *Feb.* 1385. 17. *Aug.* 1409. 9. *Maij.* 1522. 22. *Aug.* 1531. 16. *Iulij* 1533. 4. *Ian.* 1522. ſed priores propriùs accedunt ad mandata Principum Romanorum, pro præſidibus prouincias recturis, Codicillis inſcribi ſolita. vnde & olim ad ea Concilia vocabantur Equites, Barones &c. vt in *d. 1. inſtructione.* poſt primum quaſi præſidem vocantur Equites: vt & in Mechlinienſi accidit, vt videre eſt apud Chriſtin. *vol. 1. d. 3.* & in erectione Concilij Brabantiæ ſub Maria Burgundica Maximiliano I. Imp. quâ non tantùm cognitio iudicialis, ſed & regimen ditionis abſentibus Principibus tribuebatur. Subſequentes Flandriæ Inſtructiones magis ad iudiciarium litium ordinem dirigendum ſpectant, eorumque quæ eò pertinent quomodo, quibus de cauſis cognoſcere, de quibus non poterunt, quo ſtipendio tum illi, tum actorum ſcribæ, tum amanuenſes, tum de ſalariis ſingulorum, tum aduocatorum, procuratorum, oſtiariorum, nuntiorum, teſtium, &c. vt & in læto introitu Brabantiæ Carolus V. Concilium ſpondet perpetuò futurum quod ius dicat, & iuſtitiam adminiſtret, neque vlterius ſe extendit Concilij eiuſdem, & Mechlinienſis ordinationes, vt & Geldriæ & Hannoniæ extant in 2. & 3. Vol. Edictorum.

4 Eiuſdem Concilij Flandriæ, & ſuppoſitorum priuilegia, & immunitates ex arbitrio Parlamenti Mechlinienſis, & compromiſſo vrbis Gandauenſis explicatæ ſunt. 16. *Feb.* 1497. eiuſdem Concilij & territorij inſularum, Duaci, & Orchiacl iuriſdictionis exercendæ diſcreti termini, E. 11. *Iulij* 1619. datæ Gubernatori ordinationes, E. 7. *Decemb.* 1540. declaratumque quòd Edicta de homicidiis edita etiam in hoc territorio executioni mandanda ſint, E. 3. *Iun.* 1551. quodque gubernator & eius locum tenens in Concilio Flandriæ eas tantùm ſententias ſub periculo mulctæ ac expenſarum ſuſtinere teneatur, quarum executio fit non obſtante appellatione, E. 2. *Octob.* 1541. explicata & auctoritas Cameræ legalis Flandriæ, quam vocant, Præſidis, Conſiliariorum, Bailliui, territorij, hominumque feudalium: E. 4. *Sep.* 1527. nec non E. 18. *Decemb.* 1527. vt abſentes à loco in quo Conuentus Cameræ erat, poſſint & debeant idoneum ſubmittere ad iuuandam adminiſtrationem iuſtitiæ: ſi autem ipſi compareant, poſſint accipere ſalarium, vt reliqui Conſiliarij.

5 Cameræ etiam Renengarum auctoritas, iuriſdictio, Iura, ſtylus, ordo iudiciarius: E. 11. *Iun.* 1471. 9. *Martij* 1544.

6 Supremus Flandriæ Bailliuus, quem Soueránum vocant, E. 14. *Ian.* 1543. per totam Flandriam ſupremitatem Principis tuetur, in poteſtate gladij exercenda, in inquirendis & puniendis reis, cuius facultates eo diplomate narrantur. Et E. 17. *Octob.* 1514. eius auctoritas ſancita, vt nemo ab eo prehenſos eximat, ab eiuſve locum tenentibus, vt eximentes Procurator Generalis rigidè perſequatur.

7 Et nihilominus cautum E. 16. *Decemb.* 1514. ne id obſit priuilegiis ciuitatum, & municipiorum, aliorumque locorum: ſed requiſitus Iudici ordinario loci reos conſignet, cum ſuis informationibus, ſaluis expenſis in apprehenſionem factis.

8 Sed & nupero Edicto 8. *Auguſt.* 1617. data noua inſtructio eidem Souerano Bailliuo. Eius officium Reip. perquàm vtile eſt, quippe qui quaſi latrunculator Regius per Flandriam curam habet, vt malis hominibus prouincia purgetur: & præſertim ſupplet defectus officiariorum, qui in aliquos delinquentes per annum integrum neglexerunt inquirere.

9 Eſt etiam Iuridicus Gandauenſis: quem Locumtenentem ciuilem vocant: de quo Edicta 14. *Febr.* 1540. 7. *Martij* 1543. 9. *Decemb.* 1544. 8. *Mart.* 1551. 15. *Feb.* 1556. Inſtitutus is eſt à Carolo V. poſtquam omnia magnæ vrbis ſeditionis reæ priuilegia abrogaſſet: inter quæ vſurpauerant, vt ad ſuum tribunal vicinos in Ius vocarent. Surrogatus eſt ergo hic Iuridicus, vt intra certos ab vrbe lapides iuriſdictionem exerceat; & coram eo Gandauenſes diem ſuis debitoribus dicere poſſint. eidem leges præſcribuntur, ſecundùm quas cauſas peragat, iuriſdictionem exerceat. poſtquàm autem indulto Caroli V. 7. *Martij.* 1543. ad plures pagos ea iuriſdictio eſſet extenſa; iterùm 4. *Maij* 1544. inſtitutus Iuridicus Teneramundæ, etiam ſub nomine Locumtenentis ciuilis; coram quo tam incolæ Gandauenſes, quàm Teneramundenſes ſuos debitores in Ius vocare poſſent ex pluribus ſitis circumquaque pagis.

10 In Brabantia, poſt ſupremum in ea Concilium, ciuitates quatuor metropoles, tum ſuorum in prima inſtantia litigantium cauſas cognoſcunt, tum inferiorum territoriorum ſententias prouocati emendant. quædam tamen territoria ac municipia rectà ad Cancellariam appellant. pagi, præter metropoliticos, ad aliorum etiam territoriorum quique ſuos ſuperiores Iuridicos prouocant. Droſſardus Brabantiæ etiam officio quaſi latrunculatoris fungitur, & armatus prouinciam obit, & de vagabundis aliiſque reis pridem neglectis cognoſcit.

11 Eſt etiam præfectus ſiluarum, *VVarant meeſter*, cui ampla competit iuriſdictio, tum de ciuilibus lignorum emptorum, ſimilibuſque cauſis, tum de delictis in ſiluis commiſſis. Vide plenius *Cod. Belg. Anſel. v. VVarantmeeſter, v. VVout recht. v. Iacht, v. Zongenwout, v. Boſ. recht.*

12 Permittit nouella conſtitutio 149. vt Dei amantes Epiſcopi, cum prouinciarum indigenis & incolis, quos ſibi præſides eſſe velint, eos ſibi à ſacratiſſimo Principe concedi petant, niſi quòd hîc originarij ſeu naturales, vt vocant, atque in patria nati eſſe debeant, qui officijs & muneribus publicis applicantur, præſertim ordinarij Iudices, Conſiliarij, Scabini, Officiarij; ſed neque hæc omnibus priuilegia competunt.

13 Ordinarios quiſque locus ſuos Iudices habet

citra

citra grauem cauſam alij non dantur. Alibi alij atque alij ſunt Iudices: cuique ſuus mos eſt.

14 Conſtitutum in Flandria, E. 7. *Maj* 5555. vt nemo in Flandria aliquod officium obtinere poſſit, natus in aliqua prouinciarum, quæ Flandros ab officio excludat, exceptis Locumtenentibus Regis, & Gubernatoribus, & Equitibus Ordinis aurei Velleris.

15 Et alio E. 20. *Sep.* 5539. ne quis conferat, diſponat aliquod beneficium, aut officium quomodocumque: ſed ſoli Principi, ſeu Locumtenenti generali reſeruatum ſit: ſecus factum nullum ſit, & effectu careat.

16 Sed & E. 20. *Sep.* 1539. ne liceat officia ſtipendiis carentia cum pacto pecuniario reſignare, ſub pœna amittendorum officiorum, pecuniarum receptarum, prouiſionis inutilis, ſeu priuationis, & correctionis vtriuſque arbitrariæ: ſed ſi quis officium dimittere voluerit, libellum ſupplicem offerat priuato Concilio, vt ab eo idonei prouideantur.

17 Plenius etiam prouidit, etiam aduerſus ante promotos E. 2. *Maj* 1626. & ea ſuper re iurandum præſcribitur; forma iuriſiurandi etiam adiecta eſt E. 9. *Iul.* 1570. & vtroque edicto cautum, ne quis plura ſimul officia aut loci ſeruatorem habeat, ſed per ſe obeat, adeoque reſideat, munera non capiat, *d.* E. 2. *May* 1626. ſequeſter depoſitæ pecuniæ non ſit ipſe aliuſúe iuſtitiæ miniſter. *d.* E. 9. *Iul.* 1570. idemque *ar.* 13. *&* 581. *&* E. 12. *Iulij* 1611. *art.* 44. ne ſuper delictis capitalibus componant, ne ex ſub haſta publica diſtrahendis munus aut nummarium vinum, vt loquuntur, ſibi ſtipulentur. E. 12. *Iul. art.* 8.

18 Quin & ab omni ſpecie & occaſione mali Iudices abſtinere oportet, adeoque vetat E. 12. *Iulij* 2615. *ar.* 7. *&* 8. ne qui iudicant partem nanciſcantur in bonis quæ ærario addicuntur, aut mulctis pecuniariis, tametſi Auditores militares ab huius articuli praxi eximi videantur. Eadem æquitas ſuadet, ne Iudex habeat quotam taxæ expenſarum; ſed iuſtas ſportulas, pro ratione laboris. vt in bonis, quæ ſubhaſtantur, Iudices officiariíve nihil ex pretio ſibi paciſcantur, taxent, recipiant. ne vectigalia & impoſitiones, vt loquimur hîc, conducant. E. 20. *Sept.* 1577. *art.* 161. ſicut tutor probibetur rem pupilli emere, *l.* 34. *§. fin. D. de cont. empt.*

19 Quin & à ſordibus abſtineant, cauſiſque conniuentiæ: atque ita E. 15. *Octob.* 1541. cautum, ne officiarij cereuiſiam coquant hoſpitibus vendendam, néve ipſi hoſpitia, aut tabernas exerceant durante Officio, ſub pœna priuationis, & correctionis arbitrariæ.

20 Actiones etiam liteſque aliorum emere Iudices rigidè vetantur tabulis legum Brabantiæ, 5312.

21 Promoueri ad magiſtratum vetantur ſoliti inebriari, per errorem promoti; ſi perſeuerent in vitio, deponi iubentur *Edicto* 15. *Octob.* 1531. *ar.* 33. Magiſtratus & Officiarij, quo die promouentur, iurare debent ſe obſeruaturos edicta monetaria, E. 12. *Nou.* 1631.

22 Et ſi magiſtratus Edictorum monetariorum tranſgreſſores non condemnarint, officiarij pœnam ab illis exigere poſſint, quaſi fecerint litem ſuam. E. 24. *Octob.* 1559.

Electi ad exactionem onerum publicorum cogi poſſint inuiti. E. 9. *Septemb.* 1569. 23

Magiſtratu non fungantur qui partem habent in moneta regia, aut conductione teloniorum in Brabantia, *ex Lato Introitu art.* 16. 24

De annona iudicare, iuxta E. 52. *Octob.* 1598. repetitum Gandaui 21. *Octob.* 1608. ſeuerè iubentur edere ſtatuta edictis non contraria ſuper annona, permittuntur, E. 10. *Septemb.* 1597. & ſingillatim ſuper impediendis monopolijs, E. 11. *Octob.* 1573. etiam ciuibus præcipere, vt ſinguli de certa ſibi quantitate frumenti prouideant, E. 22. *Aug.* 1586. vti conuenit Belli tempore. 25

Iudices reis criminum pœnas edictales, aut in harum defectum, iuris communis irrogare debent, non pro ſuo arbitrio. E. 9. *Iul.* 1570. ſed rigor illius Edicti non paſſim obtinet. 26

Ad Magiſtratum promoti iurare debent, profiteri ſe eſſe fidei orthodoxæ, Regi fore fideles, iuſtitiam rectè adminiſtraturos, munera non capturos E. 9. *Iulij* 1570. ſed neque munera dediſſe, iterum exigit E. 2. *Maj* 1626. 27

Per leges Romanas vetitum fuit, ne quis duplici honore fungeretur. *l. honorem* 10. *de munerib. l. hac parte C. de proximis ſcrinio; Vt non occupentur*, inquit, *plura in vnum ſe commoda collaturi*, *nihilque reliquum ſe relicturi*; denique, dum quis plura ſectatur, neutrum benè peragat, *l. vlt. C. de aſſeſſ.* Id quod tamen non ſemper probari videmus in aulicis gratioſis; & Maria Burgundica Batauis conceſſit, vt pluribus honoribus fungi poſſent, *priuilegio* 4. *Mart.* 5467. *art.* 4. De beneficiis Eccleſiaſticorum vide quæ diximus *in Iure Pont. de Cleric. non reſid.* 28

Et verò quò magis intrepidè Iudices, atque officiarij munere ſuo fungantur. E. 6. *April.* 1513. E. 1570. *art.* 49. ſub ſaluâ guardiâ, & protectione principis eſſe declarantur omnes officiarij, & ad illius correctionem ſpectare eorum in officio errores, & exceſſus; præſertim carnificis, quem in executione criminalium ſententiarum errantem nemo inuadere poſſit, ſub pœna infractæ ſaluæ guardiæ, confiſcationis corporis, & bonorum: & vt impoſterum, ſi quid ſecus fiat, iuſtitiarij de facto obſiſtere tumultui poſſint. 2

Sed & edicto 17. *Octob.* 1514. E. 16. *Dec.* 1514. ſi quis delinquentes exemerit, Principis indignationi, & vindictæ arbitrariæ ſubijcitur, imò pœnæ quam ſubire debuiſſet reus. E. 9. *Iul.* 1570. ſed & omnes alij officiarij auxiliatrices ferre debent. E. 9. *Iul.* 5570. *art.* 44. *&* 45. quin & priuati qui fuerint requiſiti. *ibid. art.* 47. 30

Inſuper quia notarij quadamtenus ſunt Iudices voluntariæ iuriſdictionis, & Iudices chartularij vocantur; E. 7. *Oct.* 1531. decretum, vt notarij à Prouincialibus Conciliis per examen approbentur in ſcriptis; alij non exerceant tabellionis officium: ſub mulctâ arbitrariâ, & inhabilitatis ad illud, aliaque. Similiter Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 10. ab Ordinario examinari, & inidoneos iubet ſuſpendi ab exercitio: vtique *in negotiis*, inquit, *litibus, & cauſis Eccleſiaſticis*. vt edictum illud viceverſa in ſecularibus eſt accipiendum. Atque hæc 31

ita;

ita; quoniam *ex notariorum imperitia*, inquit Trid. *plurima damna & multarum occaſio litium oritur.* formulis ſuis imperitè negotia accommodant, non negotiis formulas. quarum etiam quædam ab iis paſſim ſine lege receptæ ſunt. v. g. vbique omnes hanc clauſulam frequentant, quòd ſponſores *renuntiant iuri dictanti, quod generalis renuntiatio non operetur, niſi ſpecialis præcedat.* cuius iuris tamen nulla lex facit mentionem, neque verum eſt. latiùs Bugnion. *leg. abreg. l. 2. ſec. 52.*

32 Lex *ſed etſi, §. quæſitum, D. ſi quis caut.* ſingularis in prætoriis ſtipulationibus, ad quoſcumque contractus extendendus non eſt, vt rectè ibidem *Baſius*; & verò neque id dicit, ſed magis quòd generalis pronuntiatio non comprehendat quæ in ſpecie quis non eſſet dicturus, vt in *c. in generali, de reg. iur. in 6.* ideoq́ue & conſtit. Nouel. *de tabel.* iubet, vt negotia, quibus præſident, per ſe præſtent, non operâ diſcipulorum: quod nec ſatis ſeruant. diem & Conſulem actis ſuis diligenter inſcribere debent, alioquin damnum reſarciunt. E. 16. *Ian.* 1575. Alia vide infra *Tit. de fide inſt.*

33 Denique nullus Magiſtratus extra territorium contentioſam iuriſdictionem exercet, quamuis voluntariam. *l. 2. D. de off. procenſ. c. nouit, x. de off. legat. c. poſt electionem. de conceſſ. præb.* mores tamen alicubi receperunt, vt de aſſenſu Magiſtratus loci etiam extra territorium in clauſis vrbibus ius dicatur, cui parendum ſit; quod ob vtilitatem publicam in bellicis tempeſtatum noſtrarum periculis, quæ nonnullibi forenſes profectiones vetuerunt, receptum tunc fuit, quod tamen non æquè ſine ſingularis aëris temperie hic ſeruatur.

34 Quoniam etiam ſuprà iuriſdictionem, ſeu extra territorium regulariter dicere nemo ius poteſt; ſequitur, neque vltra territorium ſuum poſſe iudicem, quem relegare. Nihilominus in cauſa læſæ maieſtatis, tam diuinæ quàm humanæ, ſecus permiſſum. E. 28. *Sep. art. 20. ad errones vagabundos.*

35 Sed neque qui iuriſdictioni præeſt ſibi ſuiſque ius dicere poteſt. *l. 10. D. de iuriſdict. tot. tit. C. ne quis in ſua cauſa.* de quo ſuprà. *c. poſtrem. de appellat.* quamquam in voluntariis ſecus ſit, *l. 1. D. de officio prætor.* & in arbitris electis, *l. quin etiam 6. D. de arbit.* & in Iudice, cuius non priuata perſona, ſed auctoritas læditur, *l. 7. D. de iuriſdict. tot. tit. D. ſi quis ius dic. l. 2. in fin. D. de iuriſdict.* & in ſupremo Principe, Menoch. *conſ. 403. n. 12. 13.* cum moderamine tamen *leg. vn. C. ſi quis in Imp. mal.* vnde pleriſque locis boni Principes nec læſæ maieſtatis crimen niſi per alios expediunt. non ſanè aliter apud nos. Sed & ſi læſa iuriſdictio videatur ab alio Iudice, neuter in alterum non ſubditum ſtatuere quid debet, ſed recurrere ad Principem, eiúſve Senatum ſuperiorem Margar. Regens. 20. *Decemb.* 1509. quod etiam ſeruari, ſi Eccleſiaſtico cum laico incidat controuerſia, voluit E. 4. *Octob.* 1540.

35 Quod verò titulo *C. vt nulli patria ſua adminiſtratio ſine ſpeciali permiſſu Principis permittatur.* decretum eſt, hodie non ſeruat vſus. Latè Bugnion. *l. abrog. l. 2. ſect. 95. l. 1. ſat. 46. l. 2. ſect. 40. 183.* Belgæ externum non admittunt; Brabanti, & quidam alij nec extra ſolum ſuum natos.

57 Sed neque in vſu eſt titulus *C. de contractibus Iudicum.* hodie liberè Iudices contrahunt. Bugnion. *l. ſat. 7. 8. l. 2. ſect. 96.* ſed ſi ſuper læſione oritur quæſtio, non exiguam iuris præſumptionem habent contra ſe: ideoq́ue aduerſarius ſuo leuiori probatione auditur. nullatenus tamen licet emere ab officio quod quis adminiſtrat, adeoq́ue non ea bona Iudici, quæ eius auctoritate ſubhaſtantur, *l. non licet. D. de contrah. emp.* id ſiquidem nimis vicinum eſt fraudi & concuſſioni.

38 Aſſeſſorum quoque officium olim publicum erat, & ex publico ſtipendium accipiebant. *D. de offic. aſſeſſ.* quamquam Seuerus rectè diceret militares habere ſuas adminiſtrationes, habere & litteratos: vnumquemque hoc agere debere, quod noſſet. Lamprid. *in Alex.* antiquum vitium id eſt; ſed nullum hodie frequentius. veniunt nonnullibi à Marte hodie ad Mineruæ negotia, qui vix illam à limine ſalutarunt; ad Martem abeunt, qui ætatem vſque ad ſenium abſque parmula triuerunt.

39 Senatus Prouinciales atque ſupremi maximè ſunt inuenti ad examinandas res iudicatas, prouocantibus ad Principem condemnatis: cui per publica negotia non ſit integrum ſemper priuatorum querelas expendere. Vnde & accidit vt ordinariè in prima inſtantia de cauſis priuatorum iidem Senatus non poſſint cognoſcere, Chriſtin. *vol. 1. d. 26. 27. vol. 2. d. 160.* exceptiones tamen eius rei quamplures ſolent proponi, & ditiones quidem Belgicæ vario in his iure vtuntur. quidam tamen caſus ferè communes ſunt.

40 Imprimis plerique, quos Galli vocant caſus Regios, quaſi Regiæ cognitionis. inter quos præcellunt quæſtiones ſuper iuribus, immunitatibus, iuriſdictionibus, domaniis, atque omni re dominica, & iure Principali ſupremitati competente, vel ad fiſcum aut ærarium ſpectante, & quidquid aduerſus ea iura admittitur: atque ita de crimine læſæ maieſtatis, falſæ monetæ, collegiis illicitis, ſeditionibus, vi armatâ, commeatus conductuſq́ue Regij violatione. Chopin. *de Iuriſd. Andeg. l. 1. c. 78.* Chriſtin. *vol. 2. d. 49.* Quo nomine cùm omnis clerus, presbyteri, monachi, moniales, Lombardi, iam antiquitus ſub ſalua guardia Principis fuerint, ſi offendantur, ad Principem cognitio pertinet, tabulis legum Brabantiæ 1312. quibus de rebus latè egimus *in Iur. Pont. non. anal. tit. de for. comp.*

41 Conſequenter de controuerſiis inter vrbes aut territoria motis, de diſſidiis ad arma vergentibus, inter nobiles alióſve incolas, de officiariis Regiis, quoad eorum officia attinet, de nobilibus in Brabantia, conſiliariis, aduocatis, aliiſq́ue practicis Concilio ſuppoſitis, qui coram eo ſemper conueniuntur, & clientes ſuper ſalariis & expenſis conueniunt. Equites etiam aurei Velleris apud ſupremum Senatum dumtaxat conueniuntur. Chriſtin. *vol. 2. d. 167.*

42 Querelæ pupillorum, viduarum, aliarumq́ue miſerabilium perſonarum ibidem recipiuntur, cognoſcunturq́ue, niſi quòd rationes coram Magiſtratu, qui tutorem dedit, excutiantur: neque

ex

ex actionibus ceſſis ad Principem trahere quem poſſint: neque niſi actor & reus eodem loco domicilium foueant, atque ad eumdem Iudicem ſpectent; aut ſumma quæ petitur ſit exigua. Ita Grot. *in Iſagoge Iur. Holl.* Chriſtin. *vol. 2. d. 161. ad tit. C. quando Imper.*

Iterùm cauſæ ſuper piis ſundationibus Regiis, quæ Iure minorum, priuilegioque gaudent.

Inſuper controuerſiæ poſſeſſoriæ, feudatariæ quamuis, & beneficiariæ.

Item ſuper chirographis, obligationibuſque officiariorum, nobilium, eorumque qui iuriſdictionem Concilij prorogauerint, eique ſe ſubmiſerint.

De exactionibus & concuſſionibus Officiariorum, iniuriiſque vice verſa his irrogatis, aut clericis, aut aliis perſonis priuilegiatis; & eorum quicumque de oppreſſione potentiorum conqueruntur.

Super vſurpatione noui iuris, aut facti inſolentis, ſuper priuilegiis ſubdito, exteróve conceſſis, conſuetudinibus de corruptela accuſatis.

De omnibus criminibus per annum incorrectis, ad ſupplendam inferiorum negligentiam.

De cauſis ex *l. diffamari. C. de ingen. manumiſſ.* proponendis.

De cauſis quarum rei plures ſub diuerſis iuriſdictionibus commorantur: ad vitandam continentiæ cauſarum diuiſionem.

43 Ita tamen, vt omnes pertineant mediatè ad ſuperiorem iudicem, qui eos in ius vocet. quare cùm hodie in criminalibus non frequententur remiſſiones, plures rei vnius criminis non facilè ad eundem iudicem trahuntur; quomodo etiam clericum & laicum correos, cum ad eamdem iuriſdictionem non pertineant, vix, niſi illa indiuidua ſit, praxis permittet ad eundem iudicem trahi. *Vide tract. de Iuriſd. l. 1. c. 32. n. 5.*

44 Rurſum ſi inferior Iudex iuſtitiæ expeditionem neget, aut nimium differat. Si inter inferiores Iudices, quis eorum ſit competens, controuerſia fuerit: qua ex cauſa lites ad Concilia euocari ſolent, tranſlatis eò cauſarum etiam inchoatarum actis. quæ tamen euocatio apud nos, præter hanc, ſimilémve cauſam rara, & vix permiſſa eſt.

45 Solent etiam nonnulla Concilia ad aliquorum querelas emittere litteras mandatorum, quibus aduerſario quid facere, aut non facere iubeatur. ſed quia plures ſæpè quæſtum decurrunt, non quia opprimuntur, ſed vt opprimant; tædio, moleſtiâ, ſumptibus aduerſarium vexent; nonnullibi graui pœnâ falſus impetrator mulctabatur: ſed quia gliſcenti malo nec illud remedium ſufficiebat, & iuriſdictionum inferiorum auctoritas nimium truncabatur, aliaque incommoda naſcebantur; cauterium legis priuilegiorúmve abrogatorium adhibitum eſt, aut alibi vſus, per rationem mandatis contrariam inualuit.

46 Ad mores noſtros hos caſus proſecutus eſt Merula *in ſua praxi lib. 4. tit. 1.* in Germania Gail. *lib. 1. obſ. 1. vſque ad 32.* in Hiſpania Couarru. *pract. quaeſt. c. 6. & 7.* in Gallia Imbert. *inſt. for. lib. 1. c. 23.*

47 Et quoniam appellationes omiſſo medio inhibentur, *l. 21. D. de appell.* quamuis per canones permittantur; neque ad Concilia Prouincialia ire permiſſum eſt omiſſis metropoliticis, aliiſve Iudicibus, ad quos ſecundùm mores prouocari ſolet; neque ad ſupremum Senatum omiſſo Concilio Prouinciali, niſi ſecùs hæc ſpeciali vſu alicubi obtineant.

48 Sed & priuilegium habent reuocandi domum legati, deputatique prouinciarum ac ciuitatum, neque vllibi arreſtari poſſunt. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 160.*

49 Iuriſdictionem fundant domicilium, contractus, delictum, vel quaſi, reique ſitus: mores dominis feudorum & rerum emphyteuticarum etiã in vaſallos & emphyteutas rerum cauſa, ſeu res ipſas potiùs iuriſdictionem tribuerunt; & multis locis Arreſta, quæ perſonis & rebus à quocumque Iudice iniiciuntur in illius territorio repertis.

50 Sed & tutela apud Iudicem, qui tutorem dedit, ad rationes dandas obligat: & officium, contractus, & delictum. Vnde commentarienſium Concilij E. *pen. April.* 1547. & captiuorum E. 26. *Mart.* 1547. delicta ad cognitionem Concilij pertinent; controuerſiæ autem ortæ ob annonam captiuorum, ad ordinarium.

51 Brabanti ſpeciali priuilegio Car. IV. extra Brabantiam arreſtari, aut quomodocumque conueniri non poſſunt, ipſi, eorúmve bona ſiſti, ſolo caſu denegatæ iuſtitiæ excepto. ſed E. 4. *Ian.* 1531. declaratum eſt iſtiuſmodi priuilegium, ſeu Bullam auream, vt vocant, non habere locum cis aut trans Scaldim in Flandria; neque obtinuiſſe contendit in Hollandia pridem ante Grotius *in Rep. Batava l. 5.* de Zelandiâ etiam & Mechliniâ iudicatum tradit Chriſtin, *volum. 1. deciſion. 355. in fin.* ideò quòd negent tempore conceſſionis eiuſdem Bullæ has partes fuiſſe Imperij; ſed harum deciſionum fides ſit penes auctores. neque enim omninò Brabanti aſtipulantur.

52 Qui Eccleſiaſticam perſonam in criminali vel ciuili cauſa trahit ad Iudicium ſæculare à iure ſuo cadit, iudicatum non tenet, & Iudex iudicandi poteſtate priuatur. *Auth. ſtatuimus. C. de Epiſc. & cler.* quæ conſtitutio quidem ſeruatur, ſed non illius pœnæ. In realibus tamen mores non ſeruant: quod in feudalibus etiam canones permittunt. in perſonalibus Eccleſiaſticæ perſonæ ſingulares coram ſæcularibus in Ius non vocantur. Bugnion. *leg. abrog. l. 2. ſect. 103. Contemptui,* inquit, *habemus. Auth. ſtatuimus. C. de Epiſc. & cler.* ſed in Gallia, quædam in Brabantia ſunt diſtinctiones per Concordata, alia alibi obtinent.

53 Ob diuerſa incommoda decretum pridem eſt E. 20. *Maij* 1497. ne beneficiorum & diplomatum Romanorum causâ quis extra patriam trahatur, ſed in poſſeſſorio cognoſcat Principis Concilium, in petitorio ordinarij loci, in prima inſtantia; & in cauſa appellationis ante definitiuam quidem, obtineat appellans delegatum intra patriam. ſed formula litterarum Placiti Regij ſuper diplomatibus beneficiariis eodem Edicto impetrari iuſſi, hodie ferè indiſtinctè ſonat, vt in cauſa appellationis delegatus impetretur in partibus: quamuis edictum id ſtatuerit de appellationibus ante definitiuam interpoſitis dumtaxat: volun-

tate

tate Regiâ, an ſcribarum feſtinâ breuitate id accidat, nondum ſatis comperi.

54 Sed & iuriſdictionum controuerſiis cautum eſt E.4. *Octob.* 1540. vt Eccleſiaſtici Iudices non vtantur cenſuris, aut monitionibus cenſurarum comminatoriis, contra Regios officiarios, & Iudices ſæculares, ſed requiſitoriis: quibus ſi obtemperare illi nolint, ſaltem ſuperſedeant ad menſem vnum; & interim prouideatur, ne illi fruſtrentur ſuâ requiſitione: alioquin officiarij arbitrariè puniantur. qua de re latiùs egimus *in Iur. Pont, nou. anal. tit. de for. comp. n.* 26.

55 Denique vetat idem E. 20. *Maij* 1497. ne quis ſe obliget ſub pœnis Cameræ; notarij, & publicæ perſonæ contractus cum ea clauſula non recipiant, alioquin puniantur arbitrariè, tamquam tranſgreſſores edictorum Principalium.

56 De Iudicibus militaribus, quos bellum noſtrum adeò diuturnum terrâ mariq́ue admodum auxit, diximus infrà, *tit. de re militari, & tit. de claſſic. & re milit. naut.* Vno hîc verbo meminerimus, militem ſine conductu, ſiue licentia ſui Capitanei vagantem, à magiſtratu loci apprehendi poteſt, vt tradatur ſuo Auditori. E. 27. *Maij* 1596. *art.* 32. E. *ult. Octob.* 1633. *art.* 27. ſed qui militiam deſeruerunt, apprehendi & puniri poſſint à magiſtratu ciuili. *Eodem* E. *art.* 21.

57 Præter militares Iudices ſæculares, quos Rex varios conſtituit, neceſſitas etiam Eccleſiaſticæ inter Caſtrenſes diſciplinæ induxit officium Delegati, Vicariiq́ue generalis exercitûs, de quo *in iure Pont. de off. ordinarij.* pacta illius & conuenta cum locorum ordinariis retulimus *nu.* 5. *in conſ. canon. de off. ord. lib.* 1. *conſult.* 2. & in *Reſp. canon. de off. iud. deleg. reſp.* 1.

58 Denique eſt iuridicus academicus Louanienſis Rector almæ Vniuerſitatis, qui iuriſdictionem exercet in omnes ſub ea comprehenſos: & alter, qui Conſeruator Vniuerſitatis dicitur, qui ex priuilegio pontificio regioq́ue ad ſuum tribunal vocat quoſcumque, quibus diem dici volunt, ſeu ſcholares, ſeu regentes, aut docentes; ita tamen vt clericorum, præſertim beneficiorum reſpectu ordinariorum authoritas vigorem ſuum retineat, ſecundùm pacta etiam & conuenta, *quæ in Iure Pont. de off. deleg. n.* 6. & quoniam præter cætera priuilegia eidem Vniuerſitati conceſſa etiam illud tributum eſt, ne qui cum iactura ſtudiorum extra muros Vniuerſitatis trahantur, ſtatuti etiam ibidem ſunt quinque iudices, qui de appellationibus cognoſcant, quamuis etiam in erectione illius Vniuerſitatis Ioannes Dux Brabantiæ renuntiauerit omni iuriſdictioni perſonali, reali, ac mixtæ, quoad eos qui ad Vniuerſitatem pertinerent, hodie tamen ad regium Brabantiæ ſenatum poſſeſſoriæ trahuntur, aliæq́ue quibus poſſeſſionis aliqua ſpecies imponi poteſt. De Vniuerſitatis iuriſdictione paſſim agunt DD. præſertim ad *auth. habita,* C. *ne filius pro patre,* & nos *in Iuriſd. l.* 1. *c.* 15. *& in Iud. lib.* 3. *cap.* 2. *l.* 4. *c.* 3. *n.* 7.

Quæ huc ſpectant quamplurima diximus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de foro comp.* quò ne actum agamus, nos referimus, & nominatim quoad ea quæ ſpectant Concordata inita inter Carolum V. Imp. vti Ducem Brabantiæ & Comitem Namurci & Epiſcopum Leodienſem *an.* 1541. quæ confirmata dicuntur per Paulum III. & acceptata per Epiſcopum Cameracenſem, quamuis non verbotenus, præſertim aduerſus ſpeciales concordias, & res pro ſe iudicatas, de quibus *d. t. n.* 24. *&c.*

Quando liceat cuique ſine Iudice ſe vindicare.

SVMMARIVM.

1. *Deſertorem militiæ quatenus liceat occidere.*

NEmini licet iniuriam ſuam ſine Iudice vindicare: paucis caſibus exceptis *tit. C. quando liceat cuique ſine iud. vind.* qui caſus tamen ipſi per mores non admittuntur; niſi concurrat neceſſaria ſui ſuorumq́ue defenſio. v.g. deſertorem militiæ iure licuit opprimere; non licet moribus: niſi fortè populantem & latrocinantem. quo modo principio belli noſtri ciuilis plures ſunt cæſi, neque inquiſitum in percuſſores: quin & per ſententiam inquiſitos memini abſolutos. Idem accidit reſumpti mox poſt inducias belli tempore, multis Croatis, qui nullâ diſciplinâ coërceri poterant, à paganis hîc illic oppreſſis. Sed neque ex *l. ait prætor. §. ſi debitor. D. Quæ in fraud. cred.* hodie debitorem priuato licet apprehendere, ſed adiri Iudex, & decernere debet, niſi fortè ex ipſo actu fugæ mox ad Iudicem ducatur. Sed & deſiit mutua apprehenſio, quâ partium vtraque in carcerem detrudebatur; ne homines nullius pretij honore & opibus digniores infeſtent, atque horum famam, dum illis nulla reſidua eſt, deterant. 1

De dolo & contumacia.

SVMMARIVM.

1. *Vt ſemper abeſſe debeat à iudicijs.*
2. *Contra contumacem quomodo procedatur,*
3. *Contumax ſi non habet in ære, an ob tergiuerſationem puniri poßit in cute.*
4. *Non auditur niſi refuſis expenſis.*
5. *Rei criminum abſentes quomodo puniantur.*
6. *Citato ad agnoſcendam ſcripturam contumace, illa pro agnita habetur.*

QVoniam pauca adhuc occurrunt dicenda circa ea, quæ ad Iudicium peragendum pertinent, viſum eſt interrumpere ordinem Codicis, & hîc ſequi ordinem Decretalium, vt vno halitu ſtadium hoc litigiorum decurramus. Itaque ſuccedit de dolo & contumaciâ locus. vtrumque à Iudiciis abeſſe & leges & canones enixè deſiderant. 1

Poſt peremptorium edictum ſi non compareat reus, lis pro deſerta habetur. Cuiac. *l.* 9. *obſ.* 22. hodie ex *Nouel.* 112. *& Nouel. Leonis.* 108. etiam 2

lite nondum conteſtatâ contra abſentem, etiam poſt annum proceditur: etiam ad condemnationem, quod & in Gallia ſeruatur, ita vt actor tamen intentionem probet. Boër. *deciſ.* 63. *n.* 8. *&* 9. Bugnion. *leg. abrog. l.* 1. *ſ.* 24. 191. in Gallia duabus dilationibus contumax damnatur. quod & nonnulla Concilia in cauſis minoribus, & communicatoriè inſtructis obſeruant. & apud nos Merula *in prax. Holland.* Ex tabulis autem legum Brabant. an. 1312. qui primò ſecundò & tertiò citatus non comparet, pro reo habetur. Si de rebus capitalibus agitur, maioribus mulctis cogitur, aut reus habetur.

3 Nemo ob contumaciam & tergiuerſationem ſolam, aut dilationem temerariè petitas, aut exceptiones fugitiuè propoſitas, in cute punitur, quamuis in ære non habeat; tametſi ſecus innuat *c. finem litib. x. h. t.* neque frequentatur ex contumacia in poſſeſſionem miſſio ex primo aut ſecundo decreto, ſed in ter vocatos contumaces tam in actione reali, quàm perſonali ad definitiuam proceditur.

4 Semper tamen id ſeruatur, vt cum contumax ad iudicem venerit, non ante audiatur, quàm expenſas & damna ob eius contumaciam ab aduerſario tolerata, refecerit. *l. ſancimus* 13. *C. de iud.* niſi fortè iuſti impedimenti probatione contumaciam purgauerit.

5 In Germania autem & Italia, rei criminum proſcribuntur abſentes, facta ſæpius occidendi facultate; in Francia in eorum imago ſuſpendio aut alio ſupplicio afficitur; hîc magis exilio & bonorum publicatione mulctantur.

6 Atque E. 7. *Mart.* 1536. E. 23. *Iunij* 1542. citatus ad agnoſcendam ſcripturam, ſi non compareat, tamquam contumax ſecluditur, à reſponſione, ſcriptura eius habetur pro agnita, & conſignatio indicitur. Idque in Curiis etiam Eccleſiaſticis receptum eſt.

De confeſſis.

SVMMARIVM.

1. *Confeſſus in iure pro iudicato eſt, & coram Notario vt iudice chartulario.*
2. *Rei criminum vt ex propria ore hic condemnandi.*
3. *Inficiatus chirographum ſuum vt hodie arbitrariè puniatur.*

1 SEntentia ex voluntate contrahentium, *l. ſi conuenerit. D. de ſent. & re.* & confeſſio in Iure facta, accedente iuſſu Iudicis, executionem habet; vt & alicubi contractus coram notariis initi: quaſi iuriſdictionem voluntariam hi exerceant. ſicut enim confeſſus in Iure pro iudicato eſt, *l. vnic. C. de confeſſ.* ſic in Iure confeſſus cenſebitur in voluntariis coram notario contractum ſuum profeſſus. & fortè *d. l. vn.* non tantùm reſpexit confeſſionem ex lite factam, ſed & actus & contractus apud acta, apud Iudicem factos; vt & alibi inſtrumenta guarantigiata, dotalia, tranſactiones, & diuiſiones hæreditatum eamdem prærogatiuam obtinent. Buſ. ad *l. 4. D. de fid. inſtrum.*

2 Quia pleriſque his locis criminum rei ex priuilegio damnari non poſſint, niſi ore proprio crimen fuerint confeſſi, ſolent quæſtioni ſubiici qua extorqueatur confeſſio, dummodo teſtimonia & indicia ſufficiant ad torturam: nam & alicubi duo teſtes ex priuilegio itidem requiruntur. Vide *infrà de quæſtionibus.*

3 Qui inficiatur chirographum ſuum, ſi conuincatur, duplum iure pendit. *Auth. contra qui propriam. C. de non num. pec.* ſed hodie negans in mulctam pro religione Iudicis condemnatur.

De Probationibus.

SVMMARIVM.

1. *Regiſtra parochialia plenam fidem faciunt.*
2. *Narratiua litterarum Apoſtolicarum quid probent.*
3. *Notoria quatenus egeant probatione.*
4. *Libri mercatorum quatenus probent.*
5. *Quatenus proxenetarum.*

1 AD vitandos ſumptus probationum teſtimonialium, iuſſum eſt E. 12. *Iulij* 1611. vt Magiſtratus quorumcumque locorum quotannis exemplum deſumant ex regiſtris parochialibus, in quibus notantur baptiſmata, matrimonia, ſepulturæ, & in archiua ſua referant: alterumque ad ſuperiorem territorij Iudicem tranſmittant; regiſtriſque & exemplis iſtis plena fides habeatur, cùm de ætate probandâ, coniugio, morte, promotione ad Ordines, prouiſione beneficiariâ, ſeu ſæcularis officij collatione, in integrúmve reſtitutione, ſimilibúſve cauſis agetur.

2 In Gallia ſublata eſt diſpoſitio *Clementin. litteris. de probat.* Concordata *tit. de ſublat. Clem. litteris.* non apud nos; ſed ſi quid in ſuſpicionem vocetur, admitti contraria probatio poteſt.

3 Notoria probatione dicuntur non egere. negat id in Gallia obtinere Bugnion. *leg. abrog. l. 6. coll.* 108. ſed vereor ne id hîc non obtineat. v.g. allegetquis turrim eſſe in ſua vrbe, quis Iudex deſuper indicet probationem? ſed non omnia veniunt ſub notorium, quæ vulgus vocat.

4 Libris mercatorum ex Bulla Pauli III. vſque ad viginti, Pij IV. vſque ad triginta ducatos fidem dari in ſtatu Romano, dixi *in Iure Pont. h. t.* Cæterum id non malè quidam ita recipiunt, ſi negotium interueniſſe conſtet, vt modus & quantitas probetur; at ſi quis negat cum mercatore ſe vmquam negotium habuiſſe, exemplo pernicioſum illis videtur, vt illius ſcripturæ credatur; nullam autem fidem tribuunt in ijs quæ ad ipſam mercaturam non ſpectant, v.g. quòd emente Titio Caius fideiuſſerit.

5 Proxenetarum etiam libris credi poteſt, vbi iurati & immatriculati ſunt, plenam libris, ſicut mercatorum, fidem eſſe adhibendam, *conſultis. Batau. p. 1. conſ.* 248. præſertim vbi non de ſuo ſalario, ſed de pactis mercatorum agitur, ita tamen vt ſubſint arbitrio iudicis.

De

De teſtibus.

SVMMARIVM.

1. *Quatenus teſtes in ſingula capita recipi poſſint.*
2. *Qui à teſtimonio repellantur.*
3. *Iudex teſtem hodie non repellit, niſi parte opponente.*
4. *Teſtes hodie non torquentur.*
5. *Aduerſarius aduocatum partis in ius vocare poteſt.*
6. *In contractibus ſcriptis, ſolutio per ſcripturam probari non debet, ſed teſtes ſufficiunt.*
7. *Vt teſtium dicta publicanda.*
8. *Vt praſtent iuramentum.*
9. *An aliâ formulâ iuramentum exigi poſſit, quàm ordinariâ.*

1 NVmerus teſtiũ eſt in arbitrio iudicantis *l.1. §.fin. D.de teſtib.* ſed iure Galliæ in ſingula capita, non vltra decem recipi poſſunt. quod & in Statutis Cur. Eccl. Prouincial. Mechl. *tit. de mod. proced. ar.45.* præſcribitur: niſi probanda ſit conſuetudo, aut Iudex aliter decreuerit. ſi quando v.g. non determinatum factum, ſed indicia illius & coniecturæ tantum ſe offerunt, ex *c. cùm cauſam. §. volentis. x.h.t.*

2 Calumniæ damnati à teſtimonio repelluntur. *l.13.§.lege Iulia. D.de teſtib.* quod ad accuſatos, ſi crimen probetur, per Ius Canonicum porrigitur. *c.ſuper eo. x.de teſtib.* etiam poſt emendationem in criminalibus, non in ciuilibus. *c.teſtimon. eod.* ſi accuſati in vinculis aut cuſtodiâ publicâ erant, in teſtes non recipiebantur. *d §.l.Iul.* ſed nec publici iudicij reus inuitus. *l.20. D. eod.* volens autem quantum fidei mereatur, Iudex, vt in laborantibus fama, arbitratur. *l.21. §.1. D.eod.* repellitur & criminoſus fœnerator, præſertim ſummè improbus. *c.quamquam. e.pen.de vſur.in 6.* feminas ad teſtimonium praxis admittit, tam in criminali, quàm ciuili cauſa; tam in foro Eccleſiaſtico, quàm ciuili: tametſi Ius ciuile & Canonicum nonnihil diſſonet; ſed Iudex æſtimat quantum fidei tribuat.

3 Moribus Iudex teſtem non repellit, ſed demum parte opponente. ipſius tamen arbitrio relictum manet, quantum fidei tribuat. *l.3.§.1. & 2.l.21.§.1.D.de teſtibus.*

4 Quod autem in l.21.§.1. dicitur, ſi ea rei conditio ſit vbi harenarium teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogimur, ſine tormentis teſtimonio credendum non eſſe, mores noſtri non recipiunt, qui teſtes quantumuis viles ſine tormentis admittunt. Sed rurſus æſtimat iudex quantum fidei detrahat vtilitas. nonnullibi tamen in cauſis criminalibus, rei tormentis ſubiecti etiam de conſortibus interrogantur.

5 In qua cauſa quis aduocatus fuit, teſtimonium non dicit, *l.vlt.h.tit.* aduerſarius tamen poteſt illum in teſtem vocare. *Chriſtin. vol.1. Dec.83. Anna. Rob. rer. iud. l.2.c.vlt.* quod tamen extendi non debet ad ſecreta à cliente ei commiſſa *Chriſt. ibid.* id enim naturali obligationi, ad ſecretum quemlibet conſtringenti, aduerſatur.

6 Quod etiam ſtatutum fuit in *l. teſtium. C.h.tit.* debiti in ſcriptis contracti ſolutio per ſcripturam itidem probari debere, aut per teſtes numero quinque, hodie non ſeruatur, ſed in ore duorum aut trium ſtat omne verbum: eoque id magis obtinet in contractibus, cùm etiam in vltimis voluntatibus receptum ſit, vt duorum teſtium & Notarij fide ſubſiſtant.

7 In multis locis dicta teſtium non ſolent publicari, ſed nomina tantùm. vt in perſonas ſolùm de qualitate & moribus quippiam obiici liceat, dicta religioni & prudentiæ Iudicis examinanda committantur. Sed E. 12. *Iulij* 1611. *ar.*10. decernitur, vt dicta teſtium vbicumque publicentur ſecundùm Iuris ſcripti normam. Interpretatio autem E.28. *Nov.*1611. permittit, vt in criminalibus cauſis, vbi hactenus informationes aliæque probationes ſecretæ fuerunt, vſus inueteratus locorum ſeruetur. niſi forſan Ordines Prouinciæ aliud in poſterum poſtulauerint. edictumque locum non habeat etiam in ciuilibus cauſis anteà concluſis, quamuis ab iis appelletur. Inſuper iubetur, vt in vno eodemque volumine teſtium perſonæ reprobentur, & dicta confutentur, ſub vna dilatione: & ſimili ritu ſaluentur: vt probationes non fiant eorum, quæ reprobando vel ſaluando allegata fuerint, niſi Iudex viſis actis decreuerit, deſignatis factis tantùm cauſæ idoneis, & ſine quibus eam non potuerit decidere.

Teſtes corporale iuramentum præſtare iubentur. id eſt ad librum Euangeliorum, aut Imaginem Crucifixi: ſed pleriſque locis eleuatis prioribus tantùm digitis manus dexteræ duobus. hodie ſolent iurare Sacerdotes manu pectori appoſitâ, *in verbo Sacerdotis*: qui Regi iuramento obſtricti ſunt, & in dignitate aut officio maiori aliquo conſtituti, deponunt *ſub obligatione iuramenti Regi praſtiti.* Monachi *ſub obligatione votorum.* Auguſtinus hanc formulam, *coram Deo, in anima mea*; exhibet. *c.ſi peccatum. 22. q.1.* quod amplius eſſe ait, quàm *eſt, eſt, non, non*; quo vtuntur Memnoniſtæ; & vbi tolerantur, ſub eâ formulâ à Iudicibus in teſtes recipiuntur: quòd ij omnia iuramenta pro illicitis habeant. Caluiniſtæ ac Lutherani per Deum iurant, non factâ mentione Sanctorum: quòd eorum ſecta hos non reuereatur; & quorumdam improbitas ea ſit, vt dicant eâ mentione infici iuramenti formulam, nec dicendæ veritatis obligatoriam fieri.

9 An autem alia iuramenti formula, quàm ſuprà dixi, exigi poſſit, vide *nouel.77. Anna. Rob. rer. ind. l.1.c.11.* & quæ dixi de *Iuriſ. l.2.c.14.* an porrò aſſertio in verbo Principis, ſub fide & honore, &c. valeant pro iuramento, vide *Mynſing. cent. 2. obſeru. 17. Gail. l.2. obſ.59.*

De fide inſtrumentorum.

SVMMARIVM.

1. *Quot perſona inſtrumento priuato interuenire debeant,*

 2. *Scrip-*

2. *Scriptura quam quis inſiciatur contra ſcribentem probat.*
3. *Notarius qua ſeruanda, nominatim quando perſonæ eis incognitæ.*
4. *Notarij quibus edere inſtrumenta ſua teneantur.*
5. *Diſpoſitio de re excedente 308. florenos, fieri debet in ſcriptis.*
6. *Tonſura, votum, ordo, litteris probanda.*
7. *Inſtrumentum, quod cauſam debiti non continet, an ſit inefficax.*
8. *Et ſi arrha data ſunt, perfecto nondum contractu, pœnitere licet.*

1 INſtrumentis priuatis tres olim teſtes ad probationem adhibebantur: hodie tabellio & duo teſtes aſſumuntur: vix plures quamquam & id Cuiacio ad *Nouel.* 73. viſum eſt ſufficere, ex mente Iuſtiniani, vt tabellio vnius teſtis officium, & numerum facere videatur.

2 Iure autem ſcriptura, à ſolis contrahentibus ſignata, non ſufficiebat ad probationem. *auth. ſi quis vult, in fin. qui potiores in pig.* ſed per mores noſtros, cùm debitor ſcripturam non inficiatur eſſe ſuam, ſatis eſt ad probationem, id quod & E. 12. *Iul.* 1611. *art.* 19. probat, vt in negotiis, quæ excedunt trecentos florenos, ſcriptura conficiatur, vel ſub chirographo partium, vel notarij teſtiumque præſentiâ, qui inſtrumentum ritè expediat, quod tamen ſecus quàm *l. ſcripturas C. qui potior. in pig.* in immobilibus hypothecam non tribuit, ſed per edicta opus eſt vt immobilium hypotheca conſtituatur coram magiſtratu rei ſitæ, ſeu Curia domini. Mobilium autem fragilis eſt cautio per mores, nam etſi contrahi poteſt coram notario vel priuatim, tamen niſi pugno coërceatur, ſed in manum tertiam venerit, ius pignoris euaneſcit, contra *l.* 10. *C. de remiſſ. pignor. diximus infrà de pign. action.*

3 Sed E. 4. *Octob.* 1540. cautum vt Notarij protocollum habeant omnium contractuum, & actuum, ex tempore celebrationis digeſtum, in ſingulis ſubſignatum, accuratè cuſtoditum, ſub pœna priuationis, inhabilitatis, correctionis: nec quidquam geſtū ſcribant per perſonas ſibi ignotas, niſi teſtes viri probi, & ipſis noti ſint, qui affirment tales eſſe principales, quales ſe indigitant; illudque actis inſcribatur, eorumdemque domicilium. quod & in Magiſtratibus ſeruari optandum eſſet, vt de ignotis perſonis acta non ſcriberentur. quamuis ſcriba fortè vnius nonnullam notitiam ſibi eſſe aſſerat: quia Edictum teſtium notitiam perſonarum aſſerentium numerum exigit, & notitiæ teſtimonium annotari: & ex facto difficultates nonnumquam natæ id ſuadent.

4 Idonei etiam per examen notarij vt ſint, exigit E. 7. *Octob.* 1531. & dixi *ſup. de Iuriſd. om. Ind. §. inſuper.* & edere ſua inſtrumenta teneantur ijs, quorum intereſt, *ſup. de edendo.* ſed & quoties à miniſtris fiſcalibus requiſiti fuerint, edere debene ſua regiſtra. E. 6. *Decemb.* 1586. quod idem de magiſtratibus ſtatuit. Puniuntur, ſi contractus vſurarios ſcripſerint, *ex ſynodo Camerac.* 1586. *tit.* 23. *cap.* 4. & edictum ad illam *art.* 20. Si alicui titulum nobilis adſcripſerint cui veriſimiliter ſciebant non competere. E. 14. *Dec.* 1616. *art.* 9. Si contractus minorennium nuptiales ſcripſerint ſine conſenſu propinquorum. E. 4. *Oct.* 1540. Si contractus pecuniâ non permiſſâ conuentos. E. 18. *Mart.* 1633. *art.* 63. 64. 65. Si in teſtamentis ſibi fuiſſe adſcripſerint. E. 12. *Iun.* 1611. *art.* 12. Si in reditum emptionibus pretium conuentum non inſcripſerint. E. 5. *Mart.* 1572. Si in materia homicidij atteſtationes conſcripſerint, dum in ea materia informationes reſeruantur magiſtratibus. E. 22. *Iun.* 1582. *art.* 12. Si inſtrumenta non ſcripſerint in charta ſigillata, durante tempore edicti 11. *Iunij* 1648. *art.* 7. Alia, quæ ad notariorum aliorumque ſcribarum officium faciunt, vide *in Cod. Belg. Anſelmi, verbo ſecretariſſen.*

Denique E. 12. *Iulij* 1611. *ar.* 19. decretum, vt 5
quiſquis diſponere voluerit de re excedente valorem aut quantitatem trecentorum florenorum, ſeu per vltimam voluntatem, donationem, contractum nuptialem, venditionem, ſeu quamcumque conuentionem; id faciat in ſcriptis ſiue ſub chirographo, ſiue coram Notario & teſtibus, ſeu aliis publicis perſonis, ſecundùm dignitatem rei de qua agitur, qui ſuper ea legitimum conficiat Inſtrumentum; quod ſolum recipiatur ad probationem rei geſtæ; adeò vt Iudices aliam probationem per teſtes ſupra tenorem Inſtrumenti admittere non poſſint.

Atque *ar.* 21. eiuſdem E. 1611. vt probatio- 6
nes tonſurarum clericalium, votorum regularium, Ordinumque Eccleſiaſticorum & ſententiarum per litteras fiant, non per teſtes: niſi fortè regiſtra deperdita allegentur, quando teſtes recipi poterant.

Inſtrumentum, quod cauſam debiti non con- 7
tinet, niſi actor debitum probauerit, inefficax eſt. *l. cum de indebito §. vlt. de prob. cap. ſi cautio, de fide inſtrumentor.* Antuerpiæ, aliiſque ferè emporijs, etiam ſine cauſa obligatorium cenſetur, niſi qui ſcripſit indebitum probet. & ſic ferè litteræ cambij indeterminatam hanc cauſam continent, *valorem, à ſcribente receptum eſſe.* Nonnullibi ex chirographo inducitur condemnatio, & reſeruatur in penitiorem indaginem exceptio indiſcretæ cautionis.

Quod conuenit vt ſcriptura interueniente ce- 8
lebretur contractus, niſi is in mundum redactus ſit, & numeris omnibus abſolutus, effectu caret, *l. contractus, de fid. inſtrum.* ſic tamen vt in ſecuritatem futuri contractus arrhæ datæ ſint, illo non ſecuto, amittantur, aut duplicentur, *§. illud. ibid.* atque ita perfecto contractu, non licet pœnitere; etiam factâ arrharum iacturâ, ſed tum demum cùm imperfectus manſit, & qui emere vel vendere pollicitus eſt, emere iam vel vendere recuſat. *d. §. illud.*

De Iureiurando.

SVMMARIVM.

1. *Iuramentum in litem vt ferè moribus ſublatum.*
2. *Non licet exigere iuramentum formâ improbatâ.*

3. Sup-

3. Suppletorium non facilè deferendum.

1 MOribus Franciæ Iuramentum in litem ſublatum ſcribitur, ſed nec hîc vſurpari admodum vidi; ſed Iudices non exactoris voto, ſed bono & æquo id quod intereſt definire. De forma qua iurant teſtes, dixi *tit.de teſtib.*

2 Superſtitioſam aut improbatam nemo exigere poteſt, vt *in nouella* 77. vt non luxurientur homines contra naturam, nec iurent per capillos Dei, aut aliquid huiuſmodi, cuius rei iudicium vt ad Eccleſiam ſpectat, dixi *de Iuriſd. l.2.c.* 14. *n.4.& ſeq.*

3 Alicubi rarus vſus eſt iuramenti, quod inopiâ probationum ſuppletur, iuxtà *l.3.C.de reb. cred.* Apud nos vſus illius eſt frequentior, ſed tamen non leuiter deferendum, ſed circumſpectè, iuxta ea quæ requirit *Mynſing.cent.1.obſ.68.Gail. lib.2. obſ.94.lib.1.obſ.*108. atque in primis expendi debet quæ ſint perſonarum & cauſæ circumſtantiæ, *iuxta cap.fin.§. final. de iureiur.* vt omninò ſit legalis perſona cùm ſuppletorium iuramentum deferatur, quippe per quod quis in cauſa ſua quadantenus iudex conſtituatur.

Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur.

S V M M A R I V M.

1. *Veritas ſimulationi præualet.*
2. *An idem obtineat in rerum immobilium alienatione.*

1 RAtio eſt, quia pluris eſt veritas rei geſtæ, quàm inſtrumenta conficta 1 & quia actus agentium non debent operari vltra illorum intentionem, & contractus conſenſum requirunt, quem excludit ſimulatio: neque id dubium pati in rebus, quæ à ſolis contrahentibus ſimulantibus dependent.

2 Sed controuertitur, an in rerum immobilium alienatione idem obtineat, cùm inueſtitura fieri debeat à domino, ſeu magiſtratu rei ſitæ, qui deueſtit & inueſtit contrahentes, neque ipſe diſſimulat, vnde ſi quis iterum ad rem ſuam vult regredi, aliâ deueſtiturâ & inueſtiturâ opus eſt, vnde nummum rurſus quadrageſimum fiſco perſoluendum eſſe declaratum eſt. *Interpret.op't placcart vanden 40. penninck, art.17.apud Batauos,* & facit *l.1.C.ſi quis alteri vel ſibi,* ſed hîc id non euincit; ſed ſequitur id quod actum eſt, quamuis agens tertium deceperit. adeoque exiſtimem etiam in immobilibus veritatem ſimulationi præualere, quamuis fiſcus illud ſibi nolit, & ſimulationis probatio per præſentiam iudicis difficilior reddatur, præſertim apud nos E. 12. *Iulij.*1611. *ar.*19. quod vetat teſtes recipi, quaſi plus dictum quàm ſcriptum ſit; ſed ſolis inſtrumentis ſtari iubet. at verò & illud in proprijs ſuis terminis retinendum eſt, vt extra illos à iure receſſum non ſit: illi agunt quando plus dictum aſſeritur quàm ſcriptum: neque corrigitur hic titulus, plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. Stabit ergo *l.præcipimus, C.de appellat.*

Fr.Zypæi oper.tom.2.

De exceptionibus.

S V M M A R I V M.

1. *Exceptio non numeratæ pecuniæ quatenus hodiè obtineat.*
2. *Statur inſtrumento profitenti numerationem, donec contrarium probetur.*
3. *Excommunicatus, in iudicio, etiam vt actor, hodie auditur.*
4. *In excommunicatione per annum inſordeſcens, vt excidat officiis.*

EXceptio non numeratæ pecuniæ, quatènus 1 priuilegiata eſt, & onus probandi in chirographarium creditorem transfert, hodie non obtinet; niſi fortè intra paucos dies à ſcripto chirographo; ſi deluſus debitor numerationem profeſſus mox ad Iudicem recurrerit: quatenus autem priuilegiata non eſt, ſed inſtar reliquarum exceptionum, perpetuò datur. ideò rectè nonnullibi inueſtituræ litteræ intra triduum non expediuntur, vt ſi ſolutionem profeſſus venditor ſpe fruſtretur, mox præiudicium auertere poſſit.

Similiter ceſſat titulus *De dote cauta non numerata.* quia ſtatur inſtrumento profitenti numerationem; ſi non doceatur contrarium. ita tamen vt reſpectu tertij creditoris, cui vxor vult priuilegio dotis in pignore præferri, non ſtetur profeſſioni mariti; ſed numerationem vxor debeat probare.

Sed & aduerſus excommunicatos excipi ſolet, ne in Iudicio, vt actores, audiantur. *c.fin.de except.c.1.eod.in 6.Clem.1.eod. Sacrificiis interdicti,* inquit Cæſar *lib.6. de bel.Gall. in numero impiorum ſceleratorumq́, habebantur, ij omnes de via decedebant, eorum aditum ſermonemq́, diffugiebant, ne quid incommodi contagione acciperent.* negant in Gallia, ac alibi in ſæcularibus tribunalibus eam exceptionem, pietate maiorum firmatam, hodie eſſe in vſu. Sed & hæc ceſſat exceptio in Concilio Conſtantienſi, Baſſileenſi & Lateranenſi vltimo, ſi ſpeciatim denuntiatus non ſit excommunicatus, aut notorius clerici percuſſor. 2

Sed & excommunicatus per annum inſordeſcens eſt infamis. *Auth.credentes.C.de heret.* cui patere non poſſunt portæ dignitatum officiáve conferri. ſuſpectus etiam eſt de hæreſi, & contra eum, vt talem procedi iubet Trid. *ſeſſ.*25.*c.*3. & vt vult Menoch. ſtatim hæreticorum pœnis ſubiectus eſt, quæ ipſo Iure operantur. *D. de Arbit. l.2. c.5. c.*416. *num.*59. adeoque poteſt poſt annum citari, vt declaretur excidiſſe officiis, beneficiis, &c. 3

De Præſcriptionibus.

SVMMARIVM.

1. *Ex edicto quibus rebus biennio præſcribitur.*
2. *Interpretatio deſuper.*
3. *Præſcriptio 30. annorum ferè vniuerſalis.*
4. *Datur & contra eum qui cauſam habet à fiſco.*
5. *Ceſſat tempore belli.*
6. *In commercia cum rebellibus vetitis, quoad pœnas, præſcriptio quinquennalis.*

1 MObilium vſucapio ex *l. vſucap. D. de vſuc. & ſimilib.* ferè vbique hodie deſijt, & cum rebus ſoli eodem tempore præſcribuntur, quod annis ferè paſſim triginta abſoluitur. Vt & actiones perſonales annis durant triginta. ſed politicæ quietis cauſâ E. 4. *Octob.* 1540. decretum, vt omnia ſalaria Aduocatorum, procuratorum, ſecretariorum, medicorum, chirurgorum, apothecariorum, clericorum, notariorum, mercedes famulorum, operariorum, pretia mercium ad conſumptionem venditarum, ſi impoſita iure exigantur intra biennium operæ præſtitæ, mercíſve traditæ, nec poſteà iure exigi poſſint, niſi chirographum ſcriptum ſit; ac tunc quidem contra principalem debitorem, alioquin poſt mortem intra biennium contra heredem, poſtquam mors creditori innotuerit: poſt lapſa hæc tempora, nomina ea habeantur pro ſolutis, nec detur actio.

2 Attamen E. 24. *Febr.* 1549. data interpretatio Edicti anterioris, quòd non comprehendantur pragmatici, Aduocati, procuratores, qui vltra biennium officia continuant; ſed præſcriptio incipiat à lata ſententia definitiua in principali & dependentibus terminata.

3 Præſcriptio plerorumque locorum conſuetudinibus vniformis eſt, vt diximus, triginta annorum: apud Batauos extrauagans tertiæ partis centum annorum. Grot. *in Iſagoge Iur. Holland. l. 2. p. 7.*

4 Negant in Gallia Bugnion. *leg. abrog. l. 6. coll.* 122. & hîc multi practici, *legem*, *benè à Zenone. C. de quadrien. præſcript.* ſeruari, vt qui cauſam à Fiſco habet, non ſtatim ſit ſecurus, ſed domino competat rei vindicatio, ad annos triginta. vt in hac etiam cauſa currat tantùm vniformis præſcriptio. Quoad Fiſcum tamen obtinet tit. C. *Ne rei dominica vel templorum vindicatio temporis exceptione ſubmoueatur.*

5 Sed neque belli tempora fundis hoſtiliter occupatis ad præſcriptionem valent. Cuiac. *in parat. C. de præſcript. 30. vel. 40. an.* vbi docet, Afris & Hiſpanis aduerſus Wandalos, Romanis aduerſus Gothos lege ſubuentum fuiſſe & in Induciis Belgicis 1609. *ar.* 27. diſertè ita cautum fuit. vt & pace Anglica 4. *Aug.* 1604. 5. *Nouemb.* 1630. Barauica 30. *Ianuar.* 1648. *art.* 56.

6 Commercatio cum rebellibus & contrauentio edicti 29. *Iul.* 1626. declarantur præſcriptæ quinquennio. E. 28. *Ian.* 1628.

De ſententia & re iud.

SVMMARIVM.

1. *Sententia in ſcriptum referenda.*
2. *Fertur in dominum, non procuratorem.*
3. *Pecunia quando conſignanda.*
4. *Ex chirographo agnito.*
5. *Cauſa ſententiis hodie non additur.*
6. *Non neceſſariò partes citandæ ad audiendam pronuntiationem.*
7. *Interlocutoria retractari poteſt, & ſæpe per definitiuam ſolet.*
8. *Vt ſententiæ, durante bello lata in abſentes, executioni mandari nequeant.*

1 SEntentia in ſcriptum referri, *l. 1. C. de ſent. ex breuic. recit.* & Iudicis manu ſignari iubetur à Leone *Conſt.* 45. & ex breuiculo recitari, *C. de ſent. ex breuic. rec.* niſi Iudices ſint illuſtres aut res viles, *l. 2. C. eod. tit.* aut Epiſcopi inter ſuos pronuntient, *auth. niſi. eod.* Per ſcribas notarioſque ferè hodie hæc fiunt: niſi quòd adhuc in Curiis Eccleſiaſticis Officiales ipſi pronuntient.

2 Sententia ferri ſolet in procuratorem, qui litem conteſtatus eſt. *l. 23. C. de procurat.* adeò vt in dominum lata nullitatis arguatur, *l. 1. C. de ſentet. interloc. omnium Iud.* id tamen ſecus ſe habet moribus noſtris, & Cameræ Imp. Gail. *lib. 2. obſ.* 109. *num. 3. &c.*

3 Frequens eſt hodie ſententiæ formula, quæ iubet pecuniam, quæ primâ fronte ex chirographo alióve liquido inſtrumento apparet deberi, ſub cautione ſolui vel conſignari. Conſignata in æde ſacra olim, *l. acceptam. C. de vſur.* aut apud virum locupletem & bonum fiebat. hodie pleriſque locis apud Iudicum ſcribas; apud quos ſi caſu pereant, deponenti pereunt, tamquam domino, *l. licet. §. rei. D. de depoſ.* ad quem fortuita ſpectant.

4 Conſignatio ex ſchedula per reum ſignata indicitur, ſi chirographum à ſe ſcriptum fateatur, E. 7. *Martij* 1536. quod idem fieri iubet ſi per calumniam negaſſe conuincatur, reſeruatis in cauſam principalem defenſionibus.

5 Sed neque Iudices hodie ſententiis cauſas inſerunt, vt olim ſæpiùs ſolebant. *l. quod ait. D. de his qui not. infam. debet addere*, inquit, *cur miles mittatur.* niſi id ſpeciale ſit, ob militiæ diſciplinam. ſed veriùs neque hîc additur cauſa, cur ignominiâ afficiendus fuerit miles, ſeu quo demerito; ſed tantùm vult lex miſſionem ita fieri, vt conſtet an ob culpam aliquam mittatur, an ob meritum, an excuſationem.

6 Neque citatio hodie neceſſariò ſit ad audiendam ſententiam, vt olim: aliàs res non videbatur iudicata, *l. quæſitum* 60. *D. de re iud.*

7 Iudex ſententiam interlocutoriam retractare poteſt. *l. quod iuſſit de re iud.* id quod ſæpè contingit per definitiuam, præſertim tacitè, vt quamuis litigantes admiſſi ſint ad probandum factum aliquod, idque probauerint plenè, non tamen ex eo obti-

obtineant in curiis etiam eccleſiaſticis, vt ipſe iudex in integrum reſtituat, ita & grauamen per interlocutoriam illatum reuocat.

8 Sententiæ, latæ durante bello Belgico inter eos qui iuri ſteterunt, iudicemque agnouerunt, adeoque in rem iudicatam tranſierunt, congruè executioni mandari poſſunt; ſed quæ in abſentes indefenſoſque latæ ſunt, executioni mandari nequeunt, ſed debent ex integro partes audiri coram iudice nunc competente, *ex pace Belgica 30. Ianua. 1648. art. 22. & 23.* idemque ante conuentum erat *in inducijs an. 1609. art. 1.*

De executione rei iudicatæ.

SVMMARIVM.

1. *In executione ordo mobilium aut immobilium non ſeruatur.*
2. *Quæ executioni ſubijci non poßint.*
3. *Debitor qui non ſoluendo eſt, hodie incarceratur.*
4. *Priuilegium dotis an liberis competat.*
5. *Separatio bonorum defuncti fit à bonis heredis & quomodo hic computetur.*
6. *Creditores priuilegiati.*
7. *Ciuitates an habeant tacitam hypothecam.*
8. *Fiſcus priuilegiatus quoad debita, non quoad pœnam.*
9. *Ordo creditorum.*
10. *Bona creditorum non æſtimanda, ſed haſtæ ſubijcienda.*
11. *Iudex delegatus an exequatur ſententiam ſuam.*
12. *Debitores fiſcales ad ſolutionem cogendi intra 8. dies.*
13. *Debita fiſcalia magiſtratus loci exequi poſſunt.*
14. *Quæ ſeruanda in ſubhaſtatione immobilium.*
15. *Solutione executori factâ, vt liberetur reus.*
16. *Clericus, miles, ſoluunt quantum facere poſſunt.*
17. *Læſo in ſubhaſtatione vltrà dimidium, an ſubueniatur.*
18. *Vt in executione non ſit vtendum excommunicatione.*

1 EXecutio hodie ad quadrimeſtre aut aliud certum iuris ſpatium non differtur, nec ordo mobilium, immobilium, & nominum ſeruatur; ſed quod promptiſſimum eſt mox à ſententia (id eſt, pleriſque locis intra dies decem à monitione, ſeu ſummatione, vt vocant) executioni ſubiicitur.

2 Inſtrumenta etiam agricolarum, vt nec pignori dari, ita neque executioni ſubiici poterant, quò minùs colendæ telluri, & ſationi, & annonæ incommodaretur. id hodie minùs ſeruatur: ſed tamen iis parcitur, dum alia bona reperiri poſſunt. quod & in aduocatis, ſcholaribus, & Eccleſiaſticis obtinet. Bugnion. *leg. abrog. ſat. 242. l. 2. ſec. 58.* & alicubi in omnibus artificibus, quoad artis inſtrumenta. in militibus etiam quoad arma, *inſ. de re milit.* & ſtipendia, ne executionem patiantur ſupra quam facere poſſunt. *l. miles 6. D. de re iud. l. item ſi miles 18. eod.* niſi ſint in dolo. *l. qui cum ſe eod.*

Sed & deficientibus bonis debitor in carce- 3
rem hodie detruditur, vt vel ſic ſoluere cogatur, contra *l. minimè. C. de appell. l. ob as De act. & obl.* imò & creditor debito excidebat, tantumdem reddebat, & in cute luebat, *Auth. imò à debito. C. de act. & obl.* ſed & feminæ contra *Auth. hodie. C. de cuſtod. reor.* in carcerem mittuntur: ſed rariùs ob debita pecuniaria, niſi fortè pœnalia, aut fiſcalia.

De priuilegio dotis mulieris cauit Iuſtin. *l. aſ-* 4
ſiduis C. qui pot. in pig. quod tamen ipſis dumtaxat competere, non liberis volunt, ſed mores Antuerpienſes *tit. van preferentie art. 18.* liberis idem ius concedunt quod matri, vtique inter perſonales creditores.

Solent etiam, cùm defuncti creditores poſtu- 5
lant, illius bona ſeparari à bonis heredis, quò illis non obſit concurſus creditorum heredis: ſed infra quinquennium à morte defuncti *l. 1. §. præterea. §. poſt multum. D. de ſepar. bon.* ita & praxim eſſe in Gallia ait Bugnion. *leg. abrog. l. 6. coll. 113.* alioquin *d. §. poſt multum.* computat quinquennium ab adita hereditate, ſed moribus defunctus ſtatim inueſtit heredem; ideoque nunc quinquennium computatur à morte illius.

Quoniam verò dum vnus creditor debitorem 6
pulſat, plures ad rem diuidendam concurrere ſolent, inter creditorum perſonalium priuilegia à moribus refertur cauſa mercedum, famulorum, & artificum, rerum in victum & medicinam traditarum, medicorum honoraria, & ſimilia; ſed ante omnes ſumptus in funus moderatè pro qualitate defuncti facti. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 194. n. 3.*

Ciuitas autem non habet hypothecam tacitam 7
præterquam ex conſuetudine, aut priuilegio. quod videntur habere ciuitates, quas dicimus Imperiales, quæ merum & mixtum imperium habent. Gail. *l. 2. c. 130.* ciuitas Antuerpienſis etiam inter creditores pone fiſcum habet ius prælationis.

Fiſcus autem quoad debita, non pœnas fiſca- 8
les, creditoribus præfertur. *l. non puto. D. de iur. fiſc.* vt pluries iudicatum fuit: numquam enim deſunt, qui fiſci priuilegia dilatare cupiunt; ideoque eamdem crambem recoquunt.

Cæterorum creditorum ordinem optimè diſ- 9
ponit Gudelin. *Iur. nouiß. l. 4. c. vlt.* & nos nonnullos in ordinem redegimus in *Iudice l. 2. c. 10.*

Porrò edicti 17. *Iunij* 1456 eſt abolita conſue- 10
tudo, ne quis creditor teneatur bona debitoris in ſolutum accipere, pro pretio quod æſtimatores dixerint: ſed Iudex bona haſtæ ſubiiciat, admiſſo etiam creditore; & licitatori plus offerenti addicat, pretium inter creditores diſtribuat.

Eſt & illud hîc animaduertendum, quamuis 11
Iure Canonico Iudex delegatus ſententiam ſuam poſſit exequi. *c. cùm ab Eccleſiarum, de off. ord.* non tamen Iudex delegatus Iure ciuili. *l. 15. D. de re iud.*

Vectigalium publicorum debitorumque Fiſ- 12
calium fauorabilis cauſa eſt: ideoque mandatum E. 10. *Maij* 1515. vt debitores fiſcales à loci officiario ad ſolutionem cogantur, intra octo dies poſt requiſitionem; alioquin id facere poſſit oſtiarius Regius ſumptu dicti officiarij.

13 Sed quoniam & id inuidioſum, neque cuilibet lubet aleæ iſti ſe ſubiicere, E. 14. *Mart.* 1605. permiſſum, vt executio fiat viâ Regiâ per oſtiarios Concilij Mechlinienſis, aut prouincialis eorum quæ debentur, ex cauſa impoſitionum, ſeu vectigalium, in neceſſitates belli indictorum, ſub ſalariis taxæ Concilij, factâ facultate Magiſtratibus locorum, vt de exceſſibus cognoſcant; locorum tamen officiariis etiam liceat exequi huiuſmodi debita, ſub conſueto tamen ſuo ſalario.

14 Præter amplas longaſque inſtructiones Executoribus propoſitas, vbique vitandæ nullitatis, ſeruandæque æquitatis causâ, præſcriptus eſt, E. 26. *Aug.* 1545. 9. *Ian.* 1548. 13. *Ian.* 1552. modus quem oſtiarij Flandriæ ſeruare teneantur in ſubhaſtatione bonorum immobilium, ex ſententiis voluntariis, aut in inuitos latis: taxa expenſarum, cum nummo quinto Principali.

15 Solutione executori factâ, rebuſque per eum diſtractis, recepto pretio liberatur eatenus reus. Chriſtin. *vol.* 2. *deciſ.* 255.

16 Sed miles & clericus, aliique, qui tantum coguntur ſoluere quatenus facere poſſunt, *l. miles* 6. *de re iud.* quando exinde ampliùs poſſunt, iterum petiuntur. Solent Auditores militares tertiam partem ſtipendij creditoribus permittere, reliquum militis neceſſitati ſeruare, atque ampliùs cùm iniqua eſt ſolutio ſtipendiorum.

17 Rebus ſub haſta venditis, ſi qua fraus interuenerit, ſubueniri dominis ſolet *ex l. ſcitos C. de reſciud. vend. l.* 1. *C. de præſcript.* 30. *annor.* ſed hodie mores etiam ex læſione vltra dimidium pretij id non ſolent permittere: & porrò ſubhaſtatione authoritate ſupremi ſenatus facta, decretoque illius interpoſito, nullis ſolet ſubueniri; niſi non omnes ſolemnitates obſeruatæ arguantur, quando ſupplicanti læſo aduerſus nullitatem ſolet prouideri.

18 In executione etiam hodie ab Eccleſia facienda decreuit Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. non vtendum excommunicatione cùm captio pignorum, & diſtrictio perſonarum commodè fieri poteſt.

De fructibus & litium expenſis.

SVMMARIVM.

1. *Compenſatio expenſarum.*
2. *Quando grauis ſubeſt cauſa, permittitur.*
3. *Delinquentes condemnandi in expenſas.*
4. *In confiſcatione bonorum, expenſæ quomodo ſoluenda.*
5. *Quomodo taxanda.*
6. *Pauper & fiſcus gratis litigant.*
7. *Appellans victus reſtituit expenſas.*
8. *An & appellatus victus?*
9. *Fructus reſtituendi quomodo æſtimentur.*
10. *Quomodo rerum litigioſarum valor?*
11. *Poſt concluſam pacem Belgicam, qui fructus reſtituantur.*
12. *Æſtimantur quanti fuerint ſex annis proximis.*

EXpenſarum condemnatio pœna fuit temerè litigantium. vnde ſi quis iuſtam cauſam habere videbatur litigandi, à pœna excuſabatur: præſertim reus; qui poſſeſſionem ac ius ſuum non tenetur deferere indiſcuſſum: ſed cùm illud nimis molliter ſeruari cœpit, adeò vt illam vitaret ſi quis aduocati alicuius cenſurâ dumtaxat iuſtam cauſam habuiſſet, E. 12. *Iulij an.* 1611. *ar.* 9. cautùm eſt, vt compenſatio expenſarum non fiat niſi graui admodum de cauſa: ne quidem inter conſanguineos. & iam pridem ad vitandas calumnias & tergiuerſationes eſt omninò edictum deſuper editum *vlt. Aug.* 1586. quod reorum, patronorum, procuratorum, ſollicitatorum calumniam, temeritatem, doloſam tergiuerſationem, ac leuitatem mulctis coërcet; quin etiam ſuſpenſione, ſi culpa grauior fuerit. 1

Nihilominus dicendum eſt, cùm grauis ſubeſt cauſa, compenſationem expenſarum per edictum permitti: illa enim eſt virtus illius vocis, *niſi*, vt ſi poſtponatur orationi prohibenti, caſum exceptum permittat, & è contrà. quare dum perplexũ eſt thema, & varietas negotij, quando ius ſcriptum neutrum litigatorum ſubdi debere rationi ſumptuum, exiſtimem à iure non eſſe receſſum, quod disertè propoſitum eſt *authent. poſt. iuſiurandum C. de iud.* ſed dumtaxat à nimia illius iuris extenſione, in caſibus non expreſſis. 2

Sed & E. 16. *Oct.* 1599. disertè cautum eſt, vt delinquentes condemnentur in expenſas litium: quod obtineat etiam quando aliquibus locis bonorum eſt confiſcatio, ſed non generalis. 3

In cauſis criminalibus taxam ſpiculatoris E. 7. *Octob.* 1547. proponit. de aliis expenſis Inſtruct. Concil. Fland. 22. *Auguſt.* 1531. *ar.* 5. 6. Inſtruct. 26. *Iulij* 1533. *ar.* 3. 4. vt dum bonorum confiſcatio per ſententiam Concilij irrogatur, vaſalli domini territoriorum, quibus aliqua bona cedunt, ad expenſas pro illorum rata teneantur. vt cùm de criminibus poſt annum in Concilio agi cœpit, & ad Magiſtratuum requiſitionem rei ex cauſa remittuntur, iidem expenſas ſoluant qui officio defuerint, ſeu rei. 4

Olim Iudex circumſpectâ litigantis qualitate expenſarum ſummam taxabat, delato victori iuramento, vt infra eam quantitatem iuraret, quantum expendiſſet, & in tantum omninò victum condemnabat. hodie victor libello ſpecificè comprehendit expenſas, victus eas arguendo diminuit; tum porrò Iudex taxat, & ſolet ferè vnumquodque forum præſcriptam omnium taxam habere. 5

Fiſcus & pauperes ex vſu gratis litigant. de illo ait Cuiac. *tit. de ſportul.* extitiſſe Conſtitutionem Græcam: de his eſt Nouella *de mandat. Princip.* de iis qui cum illis litigant, *lex vlt. h. t.* 6

In cauſis appellationum appellantem victum reſtituiſſe ſumptus olim in quadruplum ſatis conſtat ex Iulio Paulo *Recep ſenten. l.* 5. *tit.* 37. ſed *l.* 4. *C. h. t.* cauſam protrahens in longinqua examina pro æſtimatione tantùm Iudicis condemnationem ſuſtinet. ſed liberaliter poteſt Iudex ob veteris Iuris æquitatem æſtimare. In eam ſumptuũ ſupputationem veniunt viatica, *L. cum quem. D. de Iud.* ſed neceſſaria. vt ferè in longas cauſas tria 7

ſolent

8 ſolent æſtimari. Appellatus ſi vincatur, vix olim ſolet in expenſas damnari cauſæ appellationis. Cynus *in l.generaliter. C.de reb.cred.* quaſi non temerè litigarit, ſed iuſta ex cauſa, qui Iudicis pro ſe ſententiam habuerit: pro qua præſumitur, quæ pro veritate habetur: ſed *lex preperandum.* §. *fin. autem.C.de Iud.* inſtantias non diſtinguit, quibus victus victori condemnetur in expenſas: & per appellationem omnia reducuntur ad ſtatum litis conteſtatæ, quo obiecta non militant. & E.12. *Iulij* 1611. *ar.*9. indiſtinctè victori expenſas adiudicari vult, niſi extra communem ordinem iuſta cauſa ſecus ſuadeat; non ergo generalis, atque ordinaria appellationis ſufficiet.

9 De fructibus autem in quorum reſtitutionem reus damnatus eſt, cauit E.12. *Iulij* 1611.*ar.*23.vt illorum liquidatio non fiat ad valorem quanti plurimi, ſed eum, qui quotannis plerumque fuerit regiſtris inſcriptus locorum, vbi publicæ ſunt nundinæ, quæ regiſtra Magiſtratus habere teneantur.

10 Ad eumdem modum eodem edicto *ar.*22. proſpectum, vt vbi de rerum litigioſarum valore quæritur, & teſtium probatione opus eſt, Iudex cogat conuenire partes in certum numerum perſonarum in arte peritarum: & ſi conuenire nequiuerint, Iudex ipſe aliquos denominet, qui rem æſtiment, iuxta tempus, quo quæſtio pertinet, neque permittat vlteriorem partibus inquiſitionem.

11 Fructus bonorum, qui ex pace Belgica 30.*Ian.* 1648. reſtituendi ſunt, qui ceſſerunt poſt diem concluſæ pacis, integri anni debentur, qui anteceſſerunt non reſtituuntur. *art.*54. *tractata pacis.* De mercedibus autem confiſcatorum bonorum, vide *art.*37.38.

12 Ex fructibus rerum ſolet fieri æſtimatio, quanti ferè illi fuerint ſex annis proximis. E. 18. *Ian.* 1554.*art.* 9.E.9.*Sept.*1596. *art.*41. vbi *art.*1. initur ratio centeſimi nummi ex rata mercedis annua, & *art.*3.13.17. E.18. *Ianuar.*1544. nummi decimi & vigeſimi.

De appellationibus.

S V M M A R I V M.

1. *Appellatio iuris beneficium non eximit appellantem, ſed an iudicem à quo ſuſpectum faciat.*
2. *Appellatio redigit caſum ad terminos litis conteſtata; exinde an poßit beneficium reſignari.*
3. *Apoſtoli & dies fatales an hodie ſeruentur.*
4. *Forma appellationis inſinuanda iudici à quo.*
5. *Omiſſo medio in Flandria, non appellatur in foro ſæculari.*
6. *Non appellatur à ſententia per diffinitiuam reparabili.*
7. *Lites à quatuor Membris Flandria deciſa, ex iiſdem actis definienda.*
8. *In criminalibus in Belgio non appellatur.*
9. *Origo eius.*
10. *Non appellatur à decreto apprehenſionis, neque arreſti.*
11. *In appellatione cauſa beneficialis, delegatus intra patriam impetrandus.*
12. *Temerè appellantes vt puniantur.*
13. *Non appellatur ab ordinatione politica.*
14. *Confeſſus non appellat.*
15. *Neque contumax.*
16. *In pluribus cauſis appellatio non admittitur.*
17. *Iudex à quo vt citetur ad ſuperiorem.*
18. *Vt ipſe iudex non condemnetur ad expenſas.*
19. *Appellans non allegata allegare, non probata probare poteſt.*
20. *Appellationi vt liceat renuntiare.*
21. *Appellatio vnius an alteri proſit.*
22. *An & appellatio aduerſarij.*
23. *Hodie ſæpius quàm ter appellatur, dum ab infimo ad ſummum peruenitur.*
24. *Ab Epiſcopo temporalem iuriſdictionem exercente, an ad Archiepiſcopum appelletur.*
25. *Via nullitatis, ſine iniquitate & appellatione, vt aperiatur.*
26. *Nullitates qua attendenda, & conſtitutio Clementis VIII.*

APpellatio beneficium Iuris eſt læſis datum 1 aduerſus iniquitatem Iudicum, ſeu ignorantiam. *l.*1. *D.h.t.* & cùm, qui iure ſuo vtitur, dicatur nemini facere iniuriam, non iniuriatur Iudici, qui ab eo prouocat. *l.& in maior.C.eod.* à conuicio tamen abſtinere debet, *l.illud. D. eod.* vt & Iudex ab iniuria carcerum, aliaque.*l.non rectè. C.Theod.h.t.* & in cauſa nihil innouare. *tit. appel. pend. nihil innou.* viciſſim non ideò poteſt Iudicem declinare, quòd in alia cauſa quis ab eo prouocauerit. *c.propoſuit.c.ad hac. x. de appell.* quamquam ſuſpectus fieri is poſſit, & recuſari; maximè accedentibus aliis circumſtantiis. *d. c. propoſuit.* vnde in Gallia praxis eum, qui in vna cauſa appellat, in aliis eximit: niſi de Regiis Iudicibus agitur. Bugnion. *leg.abrog. l.*6.*coll.*31.

Poſt appellationem dicitur res ad ſtatum litis 2 conteſtatæ reducta, ideoque condemnatum poſt appellationem poſſe beneficium reſignare. *c. dudum 2.de elect.c.per tuas.de ſimon.c.ex litteris. c. fin. de exceſſ. Prælat.* ſed videtur id in fraudem fieri, ideoque nulliter, ex ratione *c.2.de renunt. in 6.* vbi ſi quid de proximo imminet, ad idque vitandum fiat permutatio, irrita cenſetur. quo facit & *c.vn. de perm. in 6.* quod permutationem in fraudem factam irritat, & *l.poſt contractum. D.de donat.* priorem tamen ſententiam pro indubitata practicari in Curia Romana ex *M. Anth.Gennen. & Piaſcetio* tradidi *in Iur. Pont. nou. anal. de pœn. num.* 3.

In appellationibus apoſtoli in foro ſæculari 3 peti non ſolent, nec fatales dies ſeruari, ſeu præſcripta Iure tempora ad introducendam, proſequendam, & finiendam appellationem; ſed quæ ſingularum curiarum ordinationes proponunt. paupertas non appellantem intra fatales dies excuſat. *l.Si.* 8. *verſ. Si. hi. D. mand.* quod Automnus ad eam l. firmatum SC. Burdegal. 1585. tradit.

Sed & edictum 2. *Maij* 1500. ſtatuit vt appel- 4 lantes teneantur ſtatim per inſtrumentum formam ſuæ appellationis Iudicibus, à quibus appel-

lant,

lant, inſinuare; alioquin Iudices earum rationem
habere non teneantur: ſi renuntiauerint, eamdem
inſinuationem faciant; alioquin effectu careat ap-
pellatio, pro nulla, deſerta, non releuata habea-
tur: & E. 9. *Nou.* 1522, vt querela appellationis
ſeu quæuis alia proponatur intra annum à lata
ſententia, exceptis minorennibus, aut abſenti-
bus, aut aliâ notoriâ causâ, & benè fundatâ ra-
tione in contrarium: de qua ſuperiores Iudices
priùs cognoſcere, & pronuntiare, quàm cauſæ ſe
immiſcere debeant: nec iniungere poſſint reſ-
ponſionem ad omnes fines abolitâ conſuetudine
in contrarium.

5 Sed neque permittuntur Flandri E. 7. *Oct.* 1523.
omiſſo medio appellare ad Parlamentum Mech-
linienſe: minùs in prima inſtantia eò cauſam de-
ducere. Chriſtin. *vol.* 1. *deciſ.* 26. 27. *l.* 21. *D. de ap-
pel.*

6 Nec licet appellare à ſententiis per diffiniti-
uam rêparabilibus. E. 15. *Febr.* 1548. quod & ve-
tat; ne appellationes recipiantur, ſed in cauſis
perſonalibus teneantur victi conſignare ſummam
in quam ſunt condemnati, & creditor eam recipe-
re poſſit, ſub fideli cautione, de eadem reſtituen-
da, vnà cum expenſis Iudicis, ac partis, ſi ita poſt-
modum Iudicetur; & in realibus victor ſi ita
mox in poſſeſſionem mittatur, ſub ſimili cautio-
ne de re cum fructibus & expenſis reſtituenda.

7 Mandat etiam E. *vlt. Iun.* 1495. vt lites à qua-
tuor Membris Flandriæ deciſæ ex iiſdem actis
definiantur, an benè vel malè iudicatæ ſint: ſic
tamen, vt acta transferantur debitè clauſa, ſigilla-
ta, & præſentibus procuratoribus partium recog-
nita: & Iudices ſententiam ſuam ſic latam de-
fendant.

8 In criminalibus Iure prouocare licet: & in
Gallia nihil frequentius: ſed apud Belgas pleroſ-
que non licet. quare & 16. *Nouemb.* 1517. lata in
Concilio Flandriæ ſententia criminalis ſuprema
eſt, neque ab ea datur appellatio. quin etiam E.
28. *Septemb.* 1528. mulctæ per Concilium Flan-
driæ indictæ executioni mandantur, non obſtan-
te appellatione, & ſine illius præiudicio: & quæ-
ſtor Regius qui eas receperit, ſi Iudicium emen-
detur, mox reſtituit.

9 Quæ res originem fortè traxerit ex priuilegiis,
quæ plura hîc loca habent, ne quis capitis dam-
netur, niſi ore ſuo crimen liberè confeſſus; hinc
enim neque per leges Romanas licet appellare. *l.*
2. *C. quorum app.* quia quodammodo ſuâ ſententiâ
condemnatus eſt. *l.* 1. *de confeſſu.*

10 Quare & E. 24. *Ian.* 1502. *Ordinat. Concil. Bra-
bant. ar.* 607. appellationes non recipiuntur ab ap-
prehenſionibus, & arreſtis; ſed appellantes cor-
riguntur: ſcilicet quia neque à ſententia capitis
hîc appellatur. adeoque nec à tortura & ſimili-
bus interlocutorijs. E. 14. *Maij* 1508. 16. *Nouemb.*
1517. Sed vbi in criminalibus appellationi locus
eſt à definitiua, etiam concedendus eſt à decreto
carceris, vel apprehenſionis, apprehenſione ipsâ,
vel incarceratione: quia per definitiuam repara-
ri non poſſunt. Idque non tantùm Iure ciuili con-
ceditur, ſed & poſt Trid. à Cardinalibus Inter-
pretibus Concilij. quod & Clemens VIII. diſertè
ſtatuit, *Decreto* 1600. *incip. ad tollendas. ar.* 10.

In beneficialibus E. 20. *Maij* 1497. in petito- 11
rio Ordinarius loci aditur in prima inſtantia, &
in cauſa appellationis ante definitiuam delegatus,
qui cognoſcat, intra patriam impetrandus eſt.

Clerici etiam ſub graui mulcta 50. lib. vetan- 12
tur ante definitiuam temerè appellare. *l.* 2. *C. de
Epiſcop aud. l. ſi clericus.* ſed canones permiſerunt:
neque mores certam ſummam, ſed arbitrariam
temerè appellantibus infligunt. Sed pleraque
Concilia fatuæ appellationis certam ſummam ha-
bent præſcriptam: quam pro re nata tamen &
demeritis augent, & minuunt & remittunt: illud
quidem rariùs, hoc indies. Sed & rurſum Concil.
Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 20. ante definitiuam aut definiti-
uæ vim habentem vetuit appellari.

Sed neque ſolet per mores plerorumque hîc 13
locorum admitti appellatio in his, quæ ad poli-
tiam ſpectant. quod & in Curia Mechl. Ordina-
tionibus comprehenſum eſt, apud Chriſtin. *vol.*
2. *d.* 66. rebus iudicatis firmatum.

Confeſſus etiam & contumax non appellat: 14
quin reiectus fuit Iudicio Curiæ apud Chriſtin.
vol. 2. *d.* 89.

Quinetiam in criminalibus locis, vbi licet ap- 15
pellare, non licet contumaci, per E. 1570. *art.*
66.

Sed neque in cauſis contrauentionum aduerſus 16
edicta monetaria, appellatio executionem indi-
ctæ pœnæ ſuſpendit. E. 15. *Octob.* 1531. *in fine.* 14.
Apr. 1511. *art.* 28. 21. *Maij* 1618. 18. *Martij* 1633.
art. 104. neque executionem gabellârum, ſeu im-
poſitiunum, E. 18. *Decemb.* 1579. neque taxam 17
onerum per deputatos factam, ſed aditur officia-
rius loci, ſeu receptor. E. 9. *Sept.* 1569. *art.* 7. In
materia poſſeſſionis retinendæ non admittitur ap-
pellatio per ordinationes Concilij Brabantiæ,
art. 473. neque vbi de precarijs, ſubſidijs, vijs,
partibus, & ſimilibus rebus agitur, vbi mora pu-
blico bono refragatur, per eaſdem ordinationes
art. 590. neque citatione perſonali, apprehenſio-
ne perſonarum, & bonorum à Concilio decreta,
appellanti datur inhibitio. *art.* 607. neque à taxa
expenſarum, *art.* 629. Sententiæ etiam latæ in
materia venationum non ſuſpenduntur per ap-
pellationem. E. 31. *Aug.* 1613. *art.* 107. 2. *Mart.*
1631. *art.* 107. Neque mulctæ ob contrauentio-
nes edictorum ſuper ſiluis datorum. E. 6. *Maij*
1560. *art.* 12. Denique appellatio à Concilio ma-
ritimo, ſiue Admiralitatis, debet intra dies decem
interponi, & intra ſex ſeptimanas introduci, &
exinde proſequi ſub pœna deſertionis, & conſig-
nari mulcta 60. florenorum. E. 5. *Ian.* 1624. Vi-
de *Chriſtin. vol.* 4. *deciſ.* 95. *n.* 4. neque aduocati
conueniri ſolent. *ibid. n.* 5. neque medici, vt dixi
infra ad l. Cornel. de ſicar.

In aliquibus locis, vt & in Gallia, Bugnion, 18
leg. abrog. l. 1. *ſat.* 208. ſolet Iudex, qui pronuntia-
uit, tamquam qui litem ſuam fecerit, ad ſuperio-
rem citari: quod alicubi adhuc obtinet, non vbi-
que: ſumptus tamen ſuſtinet litigator, niſi ipſe
Iudex ex dolo aut ſordibus condemnetur.

Ob expenſarum omiſſionem non licet appel- 19
lare. *l. fin. C. quando prouoc. non eſt neceſ.* aliud au-
tem videtur praxis recipere. Appellans non alle-
gata allegare, non probata probare iure poteſt. *l.*

per

per hanc. C.de tempor. app. hodie pleriſque locis, cùm in ſcriptum lis redacta eſt, ex eo ſcripto deciditur, benè vel malè iudicatum ſit; niſi appellans litteras Regias impetret, quibus nouarum allegationum probationumque facultas ei fiat. vt de Flandriæ quatuor Membris mox diximus ex E. *vlt.Ian.* 1495. Et cùm ex nouis factis mutatur ſententia, prior Iudex mulctari numquam poteſt.

20 Appellationi licet renuntiare. *l.48. C.de appell.* ex ratione generali, *legis, ſi quis in conſcribendo. C. de pact.* ſi nondum Superiori eſt præſentara, *c. quamuis. de elect. in 6.* ſed apud nos, & Gallos, Bugnion. *leg. abrog. l.6.coll.75.* donec deciſa ſit appellatio. Vt tamen pœna temerè appellantium in ſupremis ſubſelliis euitetur; ſolet venia Regia impetrari. vt de tranſactione diximus *ſuprà eo. tit.* vt proniùs videatur dicendum *d. c. quamuis.* ſpecialem conſiderationem habere in negotio ſacrarum electionum, & prauitatis circa eas occurrentis, quam numquã diſſimulari religio & fauor publicus, cui pactis priuatorum nequit præiudicari, exigit. & aliàs manendum in regula *d.l.48. C. de appell.*.

21 Alterius appellatio alteri prodeſt. *C. quando vnus ex plur.* negat id Bugnion. *leg. abrog. l.2. ſect.* 131. in Gallia obtinere, eumque qui non appellauit, nec expenſas quidem recuperare. Ego hîc à Iure non auſim diſcedere, cui diſertæ conſuetudines, ſiue notorius vſus non obſtet. vt nimiùm ſæpè exilit Bugnionus.

22 Vnde etiam appellatio aduerſarij, vt eadem alter vti poſſit, ſi qua parte læſum ius ſuum exiſtimet, *l.vlt.C.de appellat.* ſed etiamſi id à iudice, ad quem prouocatum eſt, petierit, vix fieri ſolet, dum creditur acquieſcere ſententiæ, de qua nullatenus ipſe quæritur; adeoque quæri ſolet, aut prouocari à minima.

23 Ne liceat ter in eadam cauſa prouocare per leges decretum eſt: ſed vſus ex multitudine tribunalium ſubalternorum tolerat, vt ſemper vſque ad ſumma Concilia Regia peruenire liceat: quæ finem litibus imponant: nec ad hæc tamen licet, omiſſis mediis: vnde vltra tertios aliquando veniendum eſt Iudices.

24 Vbi Epiſcopi, ſeu alij Prælati temporalem exercent iuriſdictionem, iubet *c.Romana. §.debet. de appell.in 6.* (cuius autographi exemplum videre licuit ex archiuis Atrebat. cuius Epiſcopus olim Remenſis Eccleſiæ fuit ſuffraganeus) ad Archiepiſcopum appellari, niſi conſuetudo aut priuilegium ſecus obtineat, vt ſcriptores obtinere dicunt ferè paſſim. Huius §. *debet.* diſpoſitionem pro Eccleſia Leodienſi ſingulari libro, quem inſcripſit *Vindicias libertatis Eccleſiaſticæ*, defendit Ioan. Chokier: vt recipiendæ non ſint in Camera Spirenſi appellationes ab ea interiectæ, ſed tantùm apud Archiep. Colonienſ. introducendæ. Apud nos extra controuerſiam ad Iudices laicos referuntur appellationes, quæ ab Epiſcopis interponuntur, in iis cauſis, quas per ſe ſuoſve cognouerunt, ratione iuriſdictionum, ob pagorum territoriorumque eis competentium dominia, quaſi illæ glebæ ſint aſſcriptæ, aſtrictæque, & Superioribus territoriorum dominis ſubiectæ; quas verò cognouerunt vt Epiſcopi, ſine dominio temporali, v.g. vbi & quando in Brabantia Epiſcopi cognoſcunt ex Concordatis ſeu vſu immemoriali inter laicos etiam vtrimque litigantes de teſtamentorum contractuumque antenuptialium valore, bonis amortizatis, aliiſque cauſis temporalibus pluribus, à ſententiis huiuſmodi officij Epiſcopalis ſolà auctoritate latis appellatur ad Archiepiſcopum, ſeu Sedem Apoſtolicam. Sæcularia hæc vocantur Iudicia à D. Paulo 1. *Cor.6.* temporalem iuriſdictionem vocat Innoc. IV. *in d.§.debet.* niſi vt ferè hodie is verborum ſonus accipiatur de iuriſdictione ratione territorij, non officij Epiſcopalis competente; quo caſu non vidi hîc vmquam appellationes aliò, quàm ad Superiores territoriorum poteſtates dimiſſas. *Vide de Iuriſdict. l.2.cap.79.*

Per viam nullitatis in Gallia contra Ius dicta 25
aut facta vix emendantur, ſed appellatur à die ſaltem notitiæ, ſeu conſilij habiti, poſt plures etiam annos. nec recipitur tit. *quando prouoc. non eſt neceſſ.* Bugnion. *leg. abrog. l.2. ſect.128. l.1. ſat.20. l.2. ſect.133.* ſed nec in Germania nullitas, niſi ſimul iniquitas allegetur, Gail. *cent.1. obſ.42.* aliiſque tribunalibus, Chriſtin. *vol.1. d.348.* Apud nos cautelæ abundantioris cauſâ appellationis nomen nullitati adiungitur: ſed neque omninò reiicitur, cùm ſimul iniquitas proponitur, etiam poſt appellandi tempora; aduerſus quæ rurſus ad cautelam reſtitutio poſtulatur.

Clem. VIII. 5. *Id. Febr.* 1592. *Conſt. inc. litium.* 26
nullitates attendi vetuit, niſi ex defectu iuriſdictionis, mandati, citationis. ſed in materia nouæ inſtantiæ formandæ, quando appellationum tempora lapſa eſſent, præcisè Clemens non loquitur, & æquitas aliquando ſuadebit.

De appellationum materiâ, reuiſionum, & ſupplicationum, eorumque quæ circa res accidunt, ad mores noſtros latiùs videri poteſt Chriſtinæus *vol.1. deciſ.11. vſque* 49. De relationibus vt hodie non frequentantur, alibi diximus in *Iur. Pont. non anal. de appell.*

De modo procedendi.

S V M M A R I V M.

1. *Formula actionum & rigor iuris in modo procedendi, vt hodie non ſeruetur.*
2. *Vt exceſſus executorum corrigantur.*
3. *Interrogatoria actiones an abrogata.*
4. *Ex E. 30. Ian. 1545. in quibus cauſis ſummariè procedendum.*

POſt iudicialia omnia non importunè hîc incurrit Modus procedendi, quaſi qui per anacephaleoſin repeteret, quæ ſingulatim dicenda 1
fuiſſent. Sed id longioris moræ eſſet futurum. diximus in *Iudice lib.2. c.7.* hîc tantùm ea inſeremus, quæ noſtratia. ſiquidem, vt in Gallia Bugnion. *leg. abrog. l.1. ſat.64.65.185.186.* non ſeruamus iudiciarias formulas, ſeu rigidum ordinem 2
iudiciorum, per leges præſcriptum: vt nec actionum

num nomina exprimimus, nouſvé operis prohibendi ſolemnia, ſed ſubſtantialia tantùm, atque ordinem vernaculum, ſeù domi cuiuſque natum. Vt & pridem, atque ab origine ſua Mandata atque Inſtructiones habuerunt Principum hîc Cōcilia Ordinationeſque circa modum procedendi. Mechlinienſe, Brabantiæ, atque Hollandiæ habent ſuas impreſſas ſeparatim, atque in poſtremas optimè ſcripſit Merula.

Geldriæ etiam Concilium atque Hannoniæ, ſuas habent præſcriptas leges, quæ relatæ ſunt in duo volumina Edictorum Belgicorum, nuper ab Anſelmo edita ſimul cum Mechlinienſibus & Brabanticis.

Concilium Flandriæ in libro Edictorum datas 15. *Feb.* 1385. 17. *Aug.* 1409. 9. *Maij* 1522. 22. *Aug.* 1531. 16. *Iulij* 1533. 4. *Ian.* 1522. ſed quoniam paſſim quædam vſu obſoleta erant, vt res ſunt humanæ, quædam melior vſus mutauerat, quædam nonnullibi temporum ratio deſiderabat; rectè Principes noſtri E. 12. *Iulij* 1611. mandauerunt, vt omnia Principum Concilia, vbi ſunt illorum Fiſcales, accuratè præſcriptos mandatorum ſuorum ſeu inſtructionum terminos obſeruent; & ſi quid mutatione egeat, ad Principem referant: idemque præſtent inferiores Iudices, qui ſtylum iudiciarium habent emologatum. quē qui non habent, iis præſertim ruri mandet Curia Prouincialis, vt eum quo vtuntur tranſmittant, ritè ordinandum: niſi alius videatur præſcribendus: atque interim eo vtantur, quo ſuperiores illius territorij. Quare ritè Camera legalis Flandriæ probatas Ordinationes obtinuit 9. *Maij* 1618. continentes modum procedendi, ſtylum, Iura atque ſalaria Curiæ eiuſdem feudalis. prout & Concilium Flandriæ 20. *April.* 1624. Inſtructionem accepit ad rectam adminiſtrationem iuſtitiæ, & filum iudiciarium probè texendum, officia Senatorum, ſcribarum, patronorum, procuratorum, executorum, viatorumque complectentem, atque hos quidem vltimos latiſſimè dirigentem. Sed & pridem præuenerat Cancellaria Brabantiæ; quæ iam à 13. *April.* 1604. ab Alberto & Iſabella reuiſas acceperat, atque emendatas Ordinationes. Inſecuta ſunt Concilia alia, ac pleraque tribunalia. Sed & pluries in Concilio Flandriæ occurrentibus incommodis prouiſum eſt. Reprehendit plures exceſſus Ordinatio 27. *Iulij* 1619. atque alia 17. *Februarij* 1594. ſpeciatim executores dirigens in bonis feudalibus, emphyteuticis, allodialibus, reditibus, actionibus, mobilibus ſubhaſtandis. 27. *Iulij* 1619. & in ſportulis atque emendis exigendis. 8. *Iunij* 1582. vtque omnes emendæ per Concilium Flandriæ iudicatæ non obſtante appellatione executioni mandentur. & 21. *Nouemb.* 1619. vt omnes ſententiæ, quæ non excedunt quingentos florenos, non obſtante appellatione ſub cautione executionem ſortiantur. Exſtat etiam Concordatum inter Concilium Flandriæ, & ciuitatem Gandauenſem ſuper Concilij iuriſdictione, & ſuppoſitorum immunitate. quæ omnia cùm ſingulatim ſpectent Concilium Flandriæ, latiùs non exequemur.

2 Sed quoniam frequentia exceſſuum executorum prouocauit Principum religionem, iidem generaliter decreuerunt E. 12. *Iulij* 1611. vt omnes executores, accenſi, oſtiarij iniuriis abſtinerent, neminem concuterent, mandata ritè exequerentur, cum modeſtia tamen congrua & reuerentia; præſertim extraordinarij, qui magis diſſiti licentiùs ſolent peccare. ad quorum coërcitionem recurrere liceat ad locorum Magiſtratus; qui querelas, & accenſorum excuſationes, teſteſque audire poſſint, & ad Curiam, vnde viator venit, mittant; quæ porrò prouideat.

Interrogatoriæ actiones iam olim in deſuetudinem abierunt. *l.* 1. §. 1. *de interrogat. actionib.* tametſi in cauſis criminalibus nonnullibi rei per interrogationes examinentur; cæterum ex iure canonico interrogationes ſupplent poſitiones & reſponſiones. *cap. vnic. de litiſconteſtat.* quas vſus retinet pluribus locis. 3

Generatim porrò in procedendi modo commendatum illud eſt à legibus, & edictis, vt cauſa diligenter examinetur, & in lite celeriter procedatur. & præſertim in E. 30. *Ianuar.* 1545. mandatum eſt vt aduerſus contrauentores illius Edicti, nuncupatim ſuper luxu veſtium, exceſſu donationum ad ſacrum Baptiſma, quæ non fiunt in pauperes, ſuper vſurariis publicis, adminiſtriſque, ne ſacris interſint, ſummariè ita procedatur, vt intra ſemeſtre ſententia detur, executio fiat, alioquin ij per quos ſteterit mulctam ipſi ſoluant; nec ob eam tamen rei exonerentur, & officiarij Iudices negligentes Fiſcalibus denuntient. Neque aduerſus has ordinationes admittatur exceptio, quòd non generatim fuerint obſeruatæ, ſed quiſquis fuerit in numerum reorum relatus, innocentiâ ſe purget, non numero ſociorum. Vide vlterius *Codicem Anſelmo, Verbo procedure.* 4

De modo procedendi in cauſis criminalibus.

SVMMARIVM.

1. *A ſententia criminali in Belgio non appellatur.*
2. *In criminali cauſa quomodo officiarius procedere debeat.*
3. *In apprehenſione rei qua ſeruanda.*
4. *Proceſſus criminalis vltra ſex menſes non protrahatur.*
5. *An concluſio in cauſa criminali capienda.*
6. *Pœna infligenda ex EE. vſu aut iure.*
7. *In arbitrarijs materia grauitas ponderanda.*
8. *Officiarius in criminalibus non tranſigit.*
9. *Saluum conductum quis det.*
10. *Rigor E.* 9. *Iulij* 1570. *in criminalibus non ſeruatur.*
11. *Inſtructio criminalis vnde petenda.*
12. *Cadauera occiſorum viſitanda, cum chirurgis legitimè admiſſis.*
13. *Crimineſos officiarij omnes apprehendere poſſunt.*
14. *Saluus conductus non datur etiam ab habente poteſtatem, niſi priùs parti ſit ſatisfactum, & apprehenſi infrà triduum conſignandi.*

1 QVàm vtile eſt vt reſpublica careat malis hominibus, quies populi, & tranquillitas obſeruetur, noxiique compeſcantur; tam iuſtum eſt, vt ritè atque ordine in reos inquiratur: præſertim vbi appellatio à ſententia criminali, vt pleriſque Belgicæ locis, non recipitur. adeoque ſanctiſſimè Principes noſtri Albertus & Iſabella E. 12. *Iulij.* 1611. *ar.* 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 47. ſtatuerunt, vt in criminalibus cauſis Iudices, qui ordinarium certumque ſtylum procedendi non habeant, eo vtantur qui decretus eſt pro ſuo Prouinciali Concilio.

2 Vt officiarij ſtatim atque notitiam habuerint per famam, rumorem, querelam, denuntiationémve partis, rem in flagranti crimine inuentum apprehendant: ſi deprehendi ſic non potuerit, ritè fiat informatio: & ſi Iudex ſemiplenam probationem, aut vehementem ſuſpicionem inuenerit, reo manus iniiciatur; aut dies dicatur ad comparendum perſonaliter, iuxta delicti & perſonæ qualitatem: & ſi res ad bonorum confiſcationem ex Iuris edictorúmve præſcripto diſpoſita ſit, ſimul annotentur, & apprehendantur rei bona.

3 Ne cui tamen inſonti ſtruatur calumnia, non liceat officiariis cuiquam manus iniicere, qui fixos habet lares; aut ad comparendum perſonaliter in Ius vocare niſi in flagranti delicto deprehendatur, aut Iudex ex informationibus decreuerit, aut ad inſtantiam partis formalis per accuſationem, vbi ea in vſu eſt, procedatur.

4 Reo apprehenſo aut perſonaliter comparente, Iudex, officiariuſque mox ſe dent inſtruendo proceſſui, ſub breuibus & peremptoriis dilationibus, ritè ſe informent, omniaque iure præſcripta peragant, ad culpandum, excuſandúmve reum; litemque ſummariè inſtructam, quàm primùm Iudices finiant; etiam in arduis ſemeſtre ſpatium non excedentes: & ſi notabilis negligentia diſſimulatióve reperiatur, Concilia Prouincialia cauſam ad ſe euocent, mox expediendam: illoſque Iudices, atque officiarios pro merito caſtigent.

5 Et ne officiarij cauillos patiantur, ſufficerit illos concludere ex iis quæ proponent, informationibus, confeſſionibus, & probationibus, vt delictum puniatur pro ratione Iuris, edictorum, ſeu alia pœna quæ iuſta æqua videbitur.

6 Iudices porrò pœnas imponant Edictis præſcriptas, ſeu quas vſus patrius recepit; alioquin quas leges ſcriptæ proponunt, adminiſtratâ bonâ & æquâ iuſtitiâ.

7 In arbitrariis porrò æquè arbitrentur, & pro grauitate cauſæ conſilium petant à peritis in Iure & praxi, benè ponderent delictorum qualitates, & circumſtantias, vt proportio ſeruetur criminis, & pœnæ.

8 Non liceat officiariis cum reis tranſigere, ſuper criminibus extremo ſupplicio, perpetuo exilio, ſeu corporali pœnâ, ſecundùm edicta patriaſque conſuetudines dignis: & procurator Fiſcalis huiuſmodi officiarios, & reos iure proſequatur: niſi ſicubi Principes aliud priuilegium conceſſerint.

Reis criminalibus nulli officiarij Principales aut ſubalterni ſaluum conductum concedant; ſub pœna nullitatis, correctioniſque arbitrariæ eorûdem.

9 Id quod E. *crimin.* 1570. *art.* 29. & E. 22. *Ian.* 1589. *art.* 24. cautum fuerat, vt non liceret niſi Principi, ſeu Gubernatori Belgij; ſecreto tamen Concilio id ad tempus permiſſum. E. 1. *Iul.* 1616. *art.* 26. & Cancellaria Brabantiæ, E. 10. *Iul.* 1628. *art.* 27. Plura vide *inferius tit. de abolitionibus & in Cod. Belg. Anſ. verbô van geleyt.*

10 Fuit & aliud edictum complectens Inſtructionem criminalem ſub gubernatione Albani Ducis 9. *Iulij* 1570. emiſſum: ſed, quòd eius rigorem iniqua hæc tempora non paterentur, non vndequaque ſeruatum: præſertim ob E. 8. *non.* 1576. *Pacificationis Gandenſis, art.* 5. quod rigorum illius, edictorumque contra hæreticos latorum ſuſpendit. Vnde & Ordinatio data eodem 9. *Iul.* 1570. ſuper ſtylo & modo procedendi in cauſis criminalibus, ſuum finem non eſt aſſecuta, & E. 12. *Iul.* 1611. vt diximus, Iudices, qui proprium non habent ſtylum, Prouincialis Concilij, non Ordinationem 9. *Iul.* 1570. ſequi iubentur.

11 Sunt tamen præclara multa atque è re publica ſtatuta in vtroque eo edicto, quæ optandum eſſet in vſum reuocari. multa ea ſunt, iiſdemque edictis, præſertim quòd ſtylum tangit, ſatis ſummariè propoſita; ad quæ idcircò Lectorē remittimus.

12 Sed & E. 13. *Iun.* 1626. declarauit, vt non cenſeatur ſatisfactum 12. *art. edict.* ſuper homicidiis. 1. *Iun.* 1618. vt cadauera per chirurgos viſitentur, niſi Magiſtratus & officiarij aſſumpſerint Iuratos, legitimè admiſſos, & à Magiſtratu approbatos chirurgos.

13 Quin etiam pridem E. 1. *Iul.* 1510. ordinatum, vt criminoſos omnes officiarij poſſint apprehendere; nec remittere teneantur officiario negligenti: à diligenti autem recuperent expenſas rationabiles in apprehenſionem factas.

14 Et E. 27. *Octob.* 1469. 2. *Maij* 1500. decretum, vt nullus officiarius poſſit malefactoribus, reis, aut bannitis dare ſaluum conductum, nec pati eos verſari in his locis, ſed ſine reſpectu vllius ſalui conductus, niſi ſub ſigillo Principis conceſſi.

Sed & quantæuis auctoritatis ſit officiarius, nullum ſaluum conductum det reis cuiuſcumque criminis, niſi primùm parti ſatisfactum ſit, & de conſilio Concilij, cui interinamentum committitur, & litteras ſuas intra trimeſtre ei offerant verificandas, ſub pœna quòd erunt inefficaces. & E. 12. *Decemb.* 1554. vt apparitores magni & ſecreti Concilij reos intra triduum poſt apprehenſionem conſignent in carcere Iudicis, cui per litteras cauſa cognoſcenda committitur, ſub pœna correctionis arbitrariæ. *Vide Anſelm. verb. Procedure in Crimin. V delicten.*

LIBER III.

De rei vendicatione, & acquirendo rerum dominio.

SVMMARIVM.

1. *Dominium quomodo transferatur.*
2. *Hodie per inuestituram.*
3. *Res ipſa non afficitur niſi coram magiſtratu ſitus.*
4. *Quamuis conuentiones perſonaliter obligent.*
5. *Fundi inundati inueſtitura datur à Præpoſito exaggerationis.*
6. *Conuentiones ab edictis non tolluntur.*
7. *Aedificium alieno fundo inædificatum, vt æſtimetur.*
8. *Rem in nundinis liberis emptam emptor non reſtituat, niſi reddito pretio.*
9. *Rem ſequuntur quæ rei adhærent & inhærent.*
10. *Quæ agrum, cuius fructus in venatione eſt?*
11. *Quæſtus inhoneſti non reſtituuntur.*
12. *An refectiones impediant executionem.*
13. *Litteræ in aliena charta ſcriptæ, cui cedant.*

1 TRaditione rerum dominia transferuntur. *l. tradit. C. de pact.* & clauium pro re ipſa. *l. 1. C. de donat.* aut ſi quis donet ſeruato vſufructu, *l. 28. C. de donat.* quando generaliter, qui alterius nomine ſe conſtituit poſſidere dominium transfert. *l. 18. D. de acquir. poſſ.* ſic & hæres vindicat, quod hæreditati obuenit. *l. 64. de furt.* & legatarius rem legatam. *l. 80. de legat. 2. lib. 1. C. de donat. quæ ſub mod.* & vetus dominus rei venditæ ſub pacto commiſſorio eo non ſeruato. *l. 4. Cod. de emp. & vend.* Iura tamen, nomina, & actiones perſonales venditione & ceſſione transferuntur. *l. vlt. C. de hæred. vel. act. vend.* & beneficia ſolâ collatione *c. ſi tibi. de præb. in 6.* & feuda ſolâ inueſtiturâ. *c. 1. quid ſit inueſt.* & ibi DD.

2 Moribus autem noſtris per inueſtiturarum ſolemnia generaliter coram dominis & Magiſtratibus rerum ſitarum dominia transferuntur; & vix aliter; niſi rebus in dotem datis, inter cohæredes diuiſis, aut teſtamento datis, legatis. quod multis locis diſertè conſuetudines expreſſerunt, nonnullibi tamen practici controuertunt. Sed in Brabantia deciſum, vt diuiſione huiuſmodi dominium transferatur. Chriſtin. *vol. 1. d. 362.* quamuis edicta 10. *Feb.* 1538. aliaque nullam dominij tranſlationem, niſi coram Magiſtratu rei ſitæ videntur agnoſcere, nulli reditus aut obligationes hypothecas afficere, niſi recognitæ coram Curia feudali aliáve à qua tenentur. Chriſtin. *vol. 1. d. 94.* decretumque vt condemnationes voluntariæ contineant clauſulam, vt ſint ſine præiudicio directi domini, & iuris quinti nummi; alio-
3 quin Ius reale nullum pariant. Et quoniam fraudes multæ re vna diuerſis venditâ, aut obligatâ contingebant, E. 6. *Dec.* 1586. iterùm declaratum, non aliter res affici niſi coram Magiſtratu ſitus. quemadmodum olim in Iure ceſſio fiebat coram Magiſtratu, cedente domino, vindicante eo cui ceditur, addicente prætore: quæ legis actio vocabatur. mandatumque Edicto, vt omnium alienationum, obligationumque Regiſtrum ſeparatum locorum ſecretarij conſcribant, & ab anteceſſoribus ſcripta congerant, inſertis bonorum oneribus, contrahentium, & Iudicum nominibus; eademque Regiſtra poſt mortem ſecretariorum in arcam deferantur, cuius clauem ſucceſſor habeat; vt omnibus quorum intererit, copiam facere poſſit; curentque Magiſtratus per idoneas pœnas, vt hæc omnia ſic obſeruentur: teneanturque omnes, qui auctoritate publicâ aliquos contractus actuſque exceperint, ſua regiſtra Fiſcalibus Regiis, atque officiariis exhibere, vt prouideatur aduerſus diſpoſitiones in Fiſci præiudicium factas. Huiuſmodi Regiſtra in archiua reponi iubet Iuſtin. *Conſtit. de defenſor. ciuit. §. quæ verò.* & magno Reip. malo, notariorum regiſtra non vbique ſatis exactè huic conſtitutioni ſeruandæ conformantur.

Rurſus E. 12. *Iulij.* 1611. *ar.* 15. renouatum 4
edictum 6. *Dec.* 1586. vt nullæ alienationes, obligationes, fideicommiſſa rem afficiant, niſi coram Curia vnde dependent. ſed tamen *ar. 24. & 25.* Fiſci tacita hypotheca in bonis adminiſtratorum, eâ ordinatione non comprehenditur. quod & tralatitium eſſe dicendum eſt, ad eos creditores, quibus Ius tacitam hypothecam concedit.

Singulare eſt, vt fundi inundati, non ſoluen- 5
tibus dominis onera ad exaggerationem indicta, ſubhaſtati emptoribus addicantur, neque alius quàm exaggerationis Præpoſitorum inueſtiturâ egeant. E. 8. *Aug.* 1602. aliiſque paſſim conceſſum *anno* 1649.

De iure reali ſemper ago, ſiue ſolemni inueſti- 6
tura non acquirendo: nam ipſæ conuentiones ab edictis non irritantur. Vide *infrà de empt.*

Iure dominus rem ſuam vendicat. ſed multo- 7
rum locorum moribus emptam in nundinis, aut foris liberis, ſi à venditore pretium non poſſit recuperare, emptor non reſtituit, niſi redhibito pretio, quod iuratus declarat ſe ſoluiſſe. Idem priuilegium nonnullibi habent veteramentarij: & ſolebant habere qui Menſas fœnebres exercebant: & nunc habent Montes pietatis, ad modum quo ſumptum recuperat, qui rem ab hoſtibus redemit. Iud. Cur. Mech. apud Chriſtin. *vol. 2. d. 113.*

Rigidè

8 Rigidè etiam cum iis agit lex, *ſi inter. 5. ſed & id D. de rei vindic. §. cum in ſuo. Inſt. de rer. diuiſ.* qui in alieno ædificant. Et ſic vidimus reductâ ſub Regis obedientiam Antuerpiâ, cum iis agi, qui in fundis Eccleſiaſticis ædificauerant, vt tantum reſtitui iuberetur, quanti materia æſtimaretur à fundo ſeparata; quam malæ fidei poſſeſſor poſſet auferre. Sed alioquin extra eam improbam fidem, quamuis fundo ædificium cedat, fundi tamen dominus condemnari ſolet, vt eum dumtaxat recipiat, reddito ſumptu, quo pretioſior factus eſt; aut ſuper fundo, atque ædificio penſio imponatur, ex meliorationis æſtimatione, ſi maluerit. Bugn. *leg. abrog. ſat.* 202.
9 *l.1.*

Rem ſequuntur quæ rei inhærent, aut adhærent; & paraphraſi vernacula, quæ terrâ aut clauo annexa ſunt. De columbis, cuniculis, piſcibus viuariis columbariiſque detentis, diſputant nonnulli, *l. funes 15. D. de act. empt.* aſſerit piſces qui in piſcina ſunt nec ædium eſſe, nec fundi, *l. 3. §. item feras. D. de acq. poſſeſſ.* piſces qui in ſtagno ſunt à nobis non poſſideri: verùm *l. ſi reditus agri. l. ea-*
10 *dem. l. quæſitum. §. in agro. D. de inſtruc. & inſtrum. leg.* ſi reditus ex melle conſtat, aluei, apeſque continentur: aues quæ in inſulis maritimis continentur, ſi ager ex venatione, aut aucupio reditum habuit, venatores & aucupes, canes, & plagæ: rem ergo ſequuntur legatam, datam. præſertim ſi faueat conſuetudo, vt multis locis hæredem immobilium ſequuntur. alibi ſecus vſus habet. vt in Francia Balduinus fundi partes hæc cenſeri tradit, *Inſt. de rer. diuiſ. §. iis au-*
11 *tem.*

Sed & fructus poſſeſſor reſtituit, vſque ad quæſtus inhoneſtos. *l. ſi poſſeſſor. 54. D. de petiter.* ſed mores Chriſtiani id non admittunt, ne parti-
12 ceps criminis petitor fiat.

Sed neque refectiones & emponemata *ex Conſt. Car. IX. ar. 52.* 1566. executionem reique reſtitutionem in Gallia retardant, datâ tamen cautione. ſed hîc vidi per plures annos ſuper his poſſeſſores poſt rem abiudicâtam liti-
13 gantes.

Litteras in aliena charta ſcriptas domino cedere deciſum eſt in *§. littera de rer. domin.* adeoque carmen aut hiſtoriam quam inſcripſeris. Vindicanti tamen domino chartam, exceptionem doli mali obſtare, donec impenſam ſoluerit; quod vt obtineat in ſcriptione communi, tamen numquam videtur in eo qui ſuas meditationes inſcripſerit, quæ vnicuique ſunt inæſtimabiles, & quandoque ſine immenſa iactura vulgari nequeunt, quo caſu potius ratio admittenda eſt, quam ſubſequenter de pictura ponit Iuſtinianus, quòd ridiculum ſit picturam Appellis vel Parrhaſij viliſſimæ tabulæ cedere, idque aliqui credunt per mores recipi, qui magis ſpectent æquitatem quàm iuris Romani ſubtilitates.

De ſeruitutibus.

SVMMARIVM.

1. *Ius altius tollendi.*
2. *Iura vicina.*

IVs altiùs tollendi ſeruitus eſt, quando prædio vicino incommodari poteſt. nempe ſu- 1
pra conſuetam altitudinem ædificium tollere non licet. *l. lumin. de ſeruit. vrb. l. 1. C. de ædif. priuat.* quod & moribus Germaniæ receptum tradit Gail. *lib. 1. obſ. 69.* vnde conſtitui poteſt, vt is modus & altitudo excedi poſſit. quæ pactio ius ſeruitutis continet, cùm aliàs vbi vicino non incommodatur, in cælum vſque ædificium tollere libertas naturæ ſit. *l. 9. l. vlt. D. de ſeruit. præd. vrb. l. 8. C. de ſeruitut.*

Vt nemo immunis ſit ab ijs legibus, quas iura vicina vocant, *gebuerelycke rechten*, pluries de- 2
cretum eſt. Vide *citationes edictorum Cod. Belg. verbo ſeruituytèn.*

Ad legem Aquiliam & ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur.

SVMMARIVM.

1. *Si quadrupes pauperiem fecerit, æſtimatur boni viri arbitrio.*
2. *Pecus quod nocuit vt includere liceat.*
3. *Fiſcus pecora in fundos dominiales acta non ſibi vendicat.*
4. *Damnum iniuriâ datum quomodo vendicetur; edicta quæ damnum ſingillatim prohibent.*
5. *Hodie incendij cauſa vicinæ ædes non diruuntur.*

SI quadrupes pauperiem fecerit, dominus eius 1
æſtimationem rependit, aut quadrupedem noxiæ dedit. hanc deditionem Ordinatio Imperij, *c. 130.* mutauit in æſtimationem boni viri arbitrio rependendam; apud Saxones autem, qui noxam recipit, tenetur ſimpliciter; qui pro derelicto habet, non tenetur. Weſembec. *in com. tit. ſi quadrupes pauper. n. 6.*

Pecus alienum quod nocuit, non aliter quàm 2
meum agere, aut includere licet. *l. 39. D. ad. leg. Aquil.* cuſtodire licet, donec dominus ſciatur: apud nos in ſtabulum, aut cuſtodiam dominicam agitur donec facta pauperies reparetur ſeu caueatur. nihilominus ſi remotior eſt domini cuſtodia, per vigintiquatuor horas, includere licet. *In omni ferè Regione*; inquit Bugnion. *l. abrog. l. 4. ſyn. 65. l. 2. ſec. 233. & l. 6. coll. 21. conſuetudines locorum enumerat.*

Quare nec hodie obtinet *l. 1. C. de fundis & ſal- 3
tibus in domini re lib. 11.* vt pecora, in fundos dominiales acta, mox fiſco vendicentur, ſed damnum & mulctam luunt, ſecundùm edicta & inſtructiones, quæ de ſiluis agunt. Vide quæ dixi *infra de fundis patrimon.*

4 Iniuriâ damnum dari multi apud nos veteres recenteſque leges prohibent. E. 7. *Sept.*1536.11. *Ian.*1548. ne quis ſepes, aut qualiacumque munimenta domorum, hortorum, ſyluarum, agrorum frangat, vellicet, ſub pœnis pecuniariis, quas pro filiis etiam & famulis ſoluant parentes & heri. Nemo animalia immittat; quæ pauperiem facere poſſint in alienum fundum, agrum, viuarium; nec conductor quidem in rem conductam; ita vt locatori damnum detur in ſurculis, aliiſque ad eum ſpectantibus: ſub mulctis pecuniariis, quæ duplicentur ex nocturno maleficio. Nemo quid auferat, exſcindat, virgulam, perticam, &c. prata communia nemo faciat, ſuprà quam olim conſuetum ſit: nemo in communis prati partem quamuis demeſſam, antequam demeſſum ſit totum, beſtiis immittat, quarum tranſitus ſine noxa non ſit: nemo quâcumque ratione damnum det, accretionem lignorum quocumque inſtrumento impediat. Quiſque diligenter caueat, ne animalia ſua alienum fundum ingrediantur; ſub mulctis, quæ incurrantur, quamuis is cui damnum datum eſt non conqueratur; quamuis etiam pauperies facta non ſit: non obſtante quocumque vſu in contrarium, qui corruptela eſſe declaratur. Officiariis credatur iuratis, quoad officium ſuum referentibus; reſpectu mulctæ: ſed quoad id quod partis intereſt, ſummariè ſine figura Iudicij, damni probatio fiat coram Iudice loci, ſumptu partis contrauenientis Ordinationi. quin imò ipſi parti credatur cum vno teſte; viro aut muliere, quoad deprehenſionem alieni animalis in agro ſuo: quin & facta oculari inſpectione damni dati, parti permittetur quantitatem damni iuramento æſtimare. quin & exinde ſtatutum eſt ſolâ relatione officiarij damnum probatum fore, ſed duo viri boni per Magiſtratum deſignandi damnum æſtimabunt. quod mox cogetur refundere dominus animalium ſeu paterfamilias. officiarij ſtatim agant ad pœnas ſummariè, & expedito Iudicio, ſine vlla interpretatione, mutatione, moderatione pœnarum, ſub pœna correctionis arbitrariæ.

5 Ex iuſto metu arcendi incendij causâ, qui vicinas ædes dirueret non tenebatur ex *l. Aquilia*, quia non iniuriâ damnum dederat, quamuis ignis eò non perueniret. Hodie vſus dirui non permittit, ſed communibus operis extingui, & proximas ædes multa aquæ aſperſione, ſeu aliàs præuenire.

Familiæ erciſcundæ.

SVMMARIVM.

1. *Diuiſio quomodo fiat.*
2. *An contra diuiſionem detur reſtitutio.*
3. *In collationes quæ veniant.*

1 Diuiſio bonorum officio Iudicis fit. *l.*3. *D. fam. ercif.* ſolet tamen maior diuidere, minor eligere, in Germania & Saxonia. Gail. *lib.*1. *obſ.*126. *nu.*14. Mynſ. *cent.*4. *obſ.* 37. Tiraquel. *de primog. q.*60. & in terris Eccleſiæ id obſeruandum vult Fachin. ad rationem *c.*1. *de parochiis*. ſed multis locis obtinuit, vt communi conſenſu tot partes fiant, quot ſunt coheredes, ac tum ſorti res committatur. Si res indiuiſibilis ſit, venum exponitur, aut alter æſtimat, alterique offert, vt vel ſic emat vel coheredi vendat. Sed quia ſæpè æſtimator diues eſt, alter pauper, cui nec emere integrum ſit, nec iniuſtè æſtimato carere velit; ſolet publica ſubhaſtatio frequentior eſſe.

Quòd ſi in ipſa diuiſione magna fuerit inæqualitas, datur reſtitutio. Bugnion. *leg. abrog. l.*1.*ſat.*43. quòd ſi res ſit diuiſa, quam mores alicui faciunt præcipuam, repetitur: ſed ſi ſuper illius iure fuerit ante diuiſionem contentio, intelligitur tranſactum ſuper ea eſſe, neque datur reſtitutio. Iudicatum Curiæ Mechlinienſis apud Chriſtinæum *volum.* 2. *deciſ.* 182. *num.*3. ſuper æſtimatione autem facilior eſt reſtitutio, & ſumptis aliis artis peritis alia indicitur æſtimatio. Iudicatum Curiæ Mechlin. apud Chriſtinæum *vol.*1.*deciſ.*260. 2

Collationes hodie fiunt tum dotis, tum aliorum datorum, ita demum ſi parentes expreſſerint, ceſſat collatio. *auth. ex teſtam.C.de collationibus*. quod pleriſque locis per mores etiam receptum eſt, niſi fortè ex mente parentum aliud appareat, vt per conſuetudines Antuerpienſes *tit. van ſcheydinge ende deylinghe art.*31. *& ſeq.* quod ſtudiorum causâ impenſum fuit filius non confert; nec alij veſtes, quæ nuptiarum causâ non fuerunt factæ, vel leuiuſculas donationes, quæ ad inæqualitatem non pertinent, vt & hîc rectè de minimis non curet prætor. 3

De communi diuidundo.

SVMMARIVM.

1. *Expenſa in communem domum facta quatenus refundentur.*
2. *Qui tignum alieno ædificio immittere vult, debet ſumptuum partem repræſentare.*

Qvi in communem domum reparationes feciſſet, ſocio nolente partem ſoluere ſolidum dominium impetrabat *l. cum duobus.* §.*idem. D. Pro ſocio*. qui in vicino ædificauit, ſi nolit vicinus contribuere, dominium in ſolidum adipiſcitur, *l.ſi vt propenis. C.de ædif. priuat.* neutrum ex integro apud nos obtinet. Non ſanè prius, ſed agere permittitur, vt expenſæ neceſſariæ ei refundantur; pro vtilibus penſio conſtituatur; dummodò non inuito ſocio factæ ſint: nam in re communi melior eſt conditio prohibentis. In vicinis autem ædificiis, quatenus in vicini ſolo ædificatum ſit, vtimur eo iure quod *ſuprà de rei vend.* dicimus de eo qui in alieno ædificat. 1

Si tamen murus tantùm ſit qui fundos terminet, niſi vicinus ſumptum pro parte ferre velit, cedit ſtructori; ſi poſteà tignum velis immittere, 2

tere, aut aliàs vti, debet ſumptuum partem repræſentare Sed an non præſcriptibilis, vide quæ dixi in *Hiatu Caſſani, lib.1.cap.15.*

Finium regundorum.

SVMMARIVM.

1. *Per quot annos huic actioni præſcribatur.*

1 FInium regundorum actioni per annos 30. præſcribitur *l.vlt. C.fin. regund.* quod admiſſum non videtur in finibus parochiarum, & diœceſium. *c. ſuper eo. de paroch.* quod de finibus Regnorum & Principatuum Coſtalius aliique cenſuerunt; & mores ſeruare videntur. Vnde æternæ in finibus quæſtiones.

De vſufructu.

SVMMARIVM.

1. *Siluam cæduam vſufructuarius vt cadat.*
2. *Ius lignandi.*
3. *Beneficiarij ſuccidere grandes arbores an poſſint.*
4. *Fructus poſt mortem vſufructuarij vt diuidantur.*
5. *Vectigal rei fructuariæ à quo ſoluatur.*

1 SYluam cæduam, quæ ſuccidi & renaſci ſolet, *l.30.D.de verb. ſig.* fructuarius cædere poteſt, *l.10.11.12. D.de vſufruct.* annis conſuetis. ſed & vendere: etſi auctor non ſolet. *l.9.§ final. ibid.* grandes arbores cædere non poteſt, *l.11. eod.* Christinæus *volum.1. deciſ.129.* iudicatum refert. demortuas tamen accipit, & nouas ſubſtituit *l.18. eod.* non vi ventorum eiectas, quæ cedunt proprietario *l.19. in fin. eod.* aufert ille tamen quantum ſufficit vſui villæ. *d.l.12.* ſeruato tamen ſemper priori vſu patrisfamilias. *d.l.9. in fin.* vnde & quædam ſyluæ ſic habentur, vt non ſint regulariter cæduæ, ſed quotannis maiores aliquot arbores: vſusfructuarius modum conſuetum ſeruare poterit.

2 Sic alicubi ſyluæ communitatum habentur, & ius lignandi. quod ex vſu regionis maximè pendet. In Gallia ſine deſignatione cuſtodum ex huiuſmodi ſyluis amputare nihil licet. alibi procurator Principis interpellandus eſt; qui modum, locum, tempus præſcribat. quod & nuper Leodienſes obſeruare cœperunt.

3 Beneficiarij ſanè fructuariorum inſtar grandes arbores ſuccidere non poſſunt: niſi ferè ea obſeruent, quæ in rerum Eccleſiaſticarum alienatione præſcribuntur. ſed cùm adeò grandes ſunt, vt ſine accretione iam inutiliter ſeneſcant, non facilè tantùm concedendum, ſed ſæpè & mandandum videtur, vt ſuccidantur, periculiſque bellicis aliiſque caſibus ſubducantur, & pretium in comparationem prædiorum Eccleſiæ vtilium, aliorúmve redituum, non in vſus beneficiariorum vertatur.

Fructuarius fructus perceptos tranſmittit ad hæredes, *l.8.2.l.12. §.fruct. D. de vſufruct.* perceptos; intellige à ſolo ſeparatos. *l.13. quib. mod. amittit.* ad quam rationem idem de vaſallo ſtatuendum videtur, & in beneficiario recipit Gloſ. *in c. præſenti. de off. ordinar. in 6.* ſed rectiùs Annæus Robert. *rerum iud. l.3. c.3.* exiſtimat pro rata temporis fructus diuidendos, tamquam præmia ſeruitij præſtiti, vt ſerui fructuarij locatarum operarum penſio pro rata temporis diuiditur. *l.25.§. ſi oper. l.26. D.de vſufruct.* beneficium enim datur propter officium. & ita decretum in Synodo Antuerpien. 1609. *tit.18. c. vlt.* Vide quæ dixi in *Conſult. canon. de ſucceſſ. ab inteſt. conſ.4.* 4

Cùm exactus olim decimus & vigeſimus nummus 18. *Ian.1554. art.3. 12.13.17.18.* pars vſufructuario, pars proprietario incubuit; quod & aliàs non ſemel obſeruatum eſt, quando ſimile ædibus, ſeu caminis vectigal impoſitum. 5

De religioſis, & aleæ luſu.

SVMMARIVM.

1. *Sepulcralia monumenta vendi nequeunt.*
2. *Chriſtiani in loco ſacro ſepeliendi.*
3. *Luſus alea vetitus.*
4. *Ex eo non datur actio neque repetitio ſoluti.*
5. *Pœna in ludentes falſis aleis.*
6. *Luſus ex induſtria pendentes vt non ſint vetiti.*
7. *Quid ſi miſceantur alea.*
8. *Sponſiones, ſuper ſucceſſibus rerum publicarum, vetita.*

DE ſepulchralibus monumentis ſtatuit *lex 4. C.h.t.* à nemine iure dominij vendicari. 5
vnde nec vendi nec emi poſſe iudicauit Curia Mechl. apud Chriſtin. *vol.2.d.195.* & qualitatum inſcriptarum probationem facere in his quæ nemini obſunt, etſi non ſemper conficere.

Quæ porrò de religioſis & ſepulchro violato D. & C. leges tractant, earumque pœnæ, pro 2
magna parte ceſſant hodie; cùm non licet Chriſtianos citra peccati pœnam non excommunicatos extra loca ſacra ſepelire. *c. fraternit. x. de ſepult.* quin & *l.2. C. de ſacroſ. Eccleſ.* ceſſat ne quis in templo ſepeliatur, ne corpora humana ſedem cum Apoſtolis & Martyribus habeant. & *l. mortuorum. h.t.* nam in ædibus ſacris non Magnates tantùm, ſed & promiſcuæ ſortis homines tumulantur. permittit *c. præcipiendum 13.q.2.* ſepulturam in atriis, porticu exedris: ſed humana ſuperbia aſcendit ſemper.

Luſus aleæ multis pœnis à Iure coërcetur: ſed 3
eæ in vſu non ſunt. Ad eam referri poſſunt ſortilegia; quæ E. 2. *Maij* 1526. prohibentur, ſub pœna amittendorum præmiorum propoſitorum, & collatæ pecuniæ: iis exceptis, quæ pro Eccleſiis, & cauſis piis ſunt conceſſa.

Generali tamen conſuetudine receptum eſſe creditur, vt neque actio detur victori, iuxtà *l.1.* 4
C. hoc. tit. ita nec repetitio victo, ſi ſoluerit, quaſi

vtrimque turpis ſit cauſa ; ex qua neque actio competat neque repetitio *l.3.de cond.ob turp.cauſ.* ad eam referri.

5 *Edicto 14.Aug. 1459. art.2.* truncatione pollicis mulctat eum qui falſis aleis luſerit, quin etiam pœnam irrogat officiali conniuenti. & E.31.*Aug.* 1610. aleas aliundè ferri vetitum, certumque vectigal impoſitum ; non tamen id in Brabantia receptum ; quia non præuio Ordinum aſſenſu emiſſum, ſine qua pecunia imperari hîc non ſolet.

6 Sub aleæ luſu non comprehenditur taxillorum, ſeu alius ex induſtria pendens, nec ſponſio tertiorum, qui decertant ſuper futurâ aliorum victoriâ : tamquam periculi pretio deſignato. Iud. à Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol.2.d.93.*

7 Qua de cauſa credi poteſt inducta conſuetudo, quam alij aſſerunt, quòd aleæ luſus ſit permiſſus; cùm non ſimpliciter aleâ luditur, vt ferè olim, ſed luſus talis eſt, vt quamuis miſceatur alea, præualeat tamen ludentis induſtria ; dummodo dolus abſit & falſitas aleæ, & præſenti pecuniâ ludatur, non aliis rebus ſuppoſitis, quantitas non ſit nimia, caueaturque à cauſis quas proponit *lex vlt. C.h.t.* Sponſiones etiam aliæ mero iure ſubſiſtunt, *l. quodcumque 45. §.1. & l. Attitia de verb. oblig.* ſolent tamen improbari, quaſi ſit hominis prodigi, cui etiam aliàs liciti contractus interdicuntur ; tolerantur tamen aſſecurationes, quæ ad fortuitas cautiones ſpectant, quæ tamen ad negotiorum periculoſorum communicationem pertinent, & bonó publico ſubſeruiunt, adeóque edictis noſtratibus probata ſunt, de quibus *Anſelm. verba Aſſecurantien.*

Sponſiones ſuper ſucceſſibus rerum publica- 8
rum, victoriis, ciuitatum deditionibus, ſimilibuſque cauſis ſæpiùs hîc prohibitæ ſunt. meritò; tum quia aleam redolent, ſine induſtriâ marſupia expilantem ; tum maximè quòd occaſio datur arcana hoſtibus prodendi, ob quæ ſperatæ victoriæ è manibus elabantur.

LIBER IV.

De rebus creditis.

VEnditor ſi fidem non habuerit de pretio, rem vendicat, etiam cùm emptor cedit bonis. Fidem non habitam ferè per mores credi ſolet, ſi ſolutio mox fieri debuit : habitam, ſi illa in diem dilata eſt.

De ſuffragio.

SVMMARIVM.

1. *Officiarij non inſtituendi qui munera dederunt.*
2. *Pœna in promotos per munera.*
3. *Iuramentum promoti præſtare debent ſine reſtrictione mentali.*
4. *Sicut & præſtat prouiſus de beneficio Eccleſiaſtico.*

1 VT Iudices ſine quoquo ſuffragio promoueantur, vt iure communi *Auth.vt Iudices. c.7.§. 8. & 10.* ita & ritu priſco apud Brabantos pridem obtinuit, & Reſpub. benè inſtitutas. Greg. Tholoſ. *in ſyntag.l.36.c.29.n.11.* Exſtat opuſculum D. Thomæ ad Aleidem Brabantiæ Duciſſam ſuper ea re conſultantem. Ioannes Brabantiæ Dux an.1312. pro ſe, & ſucceſſoribus Brabantiæ Ordinibus promiſit, nullos officiarios conſtituendos, qui munus, aut pecuniam daturi, aut mutuaturi eſſent. quod ſecuti Principes exinde in læto Introitu Brabantiæ promittere ſolent.

2 Tandem Philippus IV. E. 2.*Maij* 1627. pro omnibus ſuis ditionibus Belgicis ad publicas querelas prouinciarum cenſuit prouidendum, ne officia Iuſtitiæ cuiuſcumque nominis, aut gradus, venalia habeantur ; cum dedecore Iuſtitiæ, & ſubditorum oppreſſione, eorúmve causâ quocumque prætextu quidpiam recipiatur ; præter conſueta iura ſigilli ; etiam à quibuſcumque vaſallis, quarumcumque iuriſdictionum gradum obtinentibus ; ſub pœna quòd eadem officia ipſo Iure vacabunt ; ab aliis impetrari poterunt, & pro eâ vice à Rege conferentur; dantes munera & accipientes officiis priuabuntur, & omni vitâ inhabiles erunt. idemque cenſendum de iis officiis, quæ dependent à Magiſtratibus pagorum, ciuitatum, territoriorum. Quamuis pecunia in ipſos horum vſus non priuatos collatorum verteretur, niſi Ius contrarium prætendatur, cuius munimentis examinatis ſtatuatur quod ratio dictauerit. Quod vt faciliùs obtineat, in omnibus prouiſionum literis inſeretur formula præſtiti Iuramenti ; *quòd prouiſus nemini quidpiam dederit*, &c. Annotabiturque in actis præſtatio Iuramenti, cùm prouiſo literæ tradentur, aut ad exercitium recipietur. Idemque in creationibus magiſtratuum, quibus ſub pœna nullitatis, priuationis officij, quod eo ipſo impetrari, & à Rege pro illa vice conferri poterit, inhibetur : ne ante præſtitum huiuſmodi Iuramentum exercitio ſe immiſceant. Et quamuis Edictum de futuris ſe diſponat, non tamen præterita vult conniueri, ſed in illa inquiri, ſecundùm Ius & priora edicta puniri. Quoad officia viatorum, executorum, ſimiliúmve oppignorata, donec importunitas illorum reſignationē permiſerit, pretium inter contrahen-

tes ſuper deſignatione conuentum apud acta annotabitur.

3 Præfatio Regis totuſque edicti ſtylus & adiectæ pœnæ ſatis indicant enixam Regis voluntatem, vt plano verborum ſenſu iuretur, ſine reſtrictionibus mentalibus, *non dedi ſcz., non publicè, non indignus, non vltra ſolitum. Periuri ſunt*, inquit Auguſtin. *ep.224. qui ſeruatis verbis, expectationem eorum quibus iuratum eſt, deceperunt. quâcunque arte verborum quiſquis iuret, Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit ſicut ille cui iuratur intelligit. c.quacumque 22.q.5. Fraus ergo aſtringit, non diſſoluit periurium.* Cic. *l.3.off.* Romani Senatu pepulerunt eum qui ita iuramento abuſus eſſet, non attendentes *quid ipſe iurando cogitaſſet, ſed quid ab illo ij, quibus iurauerat, expectarent.* Auguſtin. *d. ep.224. lex varienius. C.ad leg. Iul. repetund.* ad mores ferè noſtros, edictomque, iubet magiſtratus *iuratos inter cetera depromere ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis neque dediſſe quippiam, neque daturos vnquam poſtmodum fore ſiue per ſe ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis ſacramentiq́.* & ſimile olim Cato Senatuſconſultum *obtinuerat*, vt magiſtratus *iurato iudicio ſe offerre cogerentur, atq; ibi rationem peroti magiſtratus reddere.* & retento eodem Iureiurando corruptis tamen in Pop. Rom. moribus non dubitat tamen Auguſtin. *l.3. de Ciuit. c.2.* non admiſſa reſtrictione (*non vltra ſolitum*) cenſere; *corruptiſſimis moribus adhuc mos iurandi ſeruabatur antiquus, non vt à ſceleribus metu religionis prohiberentur, ſed vt periuria quoque ſceleribus cateris adderentur.* Latius de huius iuramenti vinculo Reſponſum dedit an. 1634. Facultas Theologica & Iuridica Louanienſis, & argutias callidorum exploſit probatis auctoribus. Mihi conſtat ad relationem Matthiæ Houij Archiepiſcopi Mechlin. ſuper huiuſmodi exceſſibus reſpondiſſe Albertum Pium, mentem ſuam eſſe, vt ex vetere formula iuraretur, & periuri punirentur.

4 Quod verò de ſæcularibus officiis E. 2. *Maij* 1626. ſtatutum eſt, etiam in Eccleſiaſticis beneficiis eſt expreſſum, vt nominationes, prouiſiones & collationes nullæ fiant ſubrepente minimo; quinimò antequam recipiatur, iurandum præſcribitur prouiſo, quòd nihil dederit, idemque iam olim ſtatutum erat E. *crimin. an.*1570. *art* 4. *&* 5. De collationibus Romanis & quæ fiunt iuxtà concordata Germanica, vide *Cod. Anſelm. verbo beneficium.* plura ex edictis, vt vendi pretio, aut ex mutuò impetrari, vel obtenta elocari officia vetantur; ipſiq́ue officiarij vt gerere ſe debeant, vide *Anſelm. Cod. verbo officiers.*

De actionibus & obligationibus.

SVMMARIVM.

1. *Diſpoſitio de re excedente* 300. *florenos, fieri debet in ſcriptis.*
2. *Cambia, chirographa, contractus, ineundi nummis per edicta probatis.*

1 MVltis grauibuſque de cauſis prudenter ſtatutum eſt E. 12. *Iulij* 611. *ar.* 19. vt quiſquis diſponere voluerit de re excedente valorem, aut quantitatem trecentorum florenorum, ſeu per vltimam voluntatem, donationem, contractum nuptialem, venditionem, ſeu quamcumque conuentionem; id faciat in ſcriptis, ſiue ſub chirographo, ſiue coram Notario & teſtibus, ſeu aliis publicis perſonis, ſecundùm dignitatem rei, de qua agitur: qui ſuper ea legitimum conficiat Inſtrumentum, quod ſolùm recipiatur ad probationem rei geſtæ: adeò vt Iudices aliam probationem per teſtes ſupra tenorem Inſtrumenti admittere non poſſint.

2 Obligationes, chirographa, cambia, aſſignationes ſolui debent nummis per edicta probatis; contracta ſub moneta reproba ſunt irrita. E. 14. *April.* 1612. *art.* 31. *&* 21. *Maij* 1618. *art.* 14. 15. 60. 61. *&* 18. *Mart.* 1633. *vlt. Octob.* 1641. *vide infrà de veteribus numiſmatis poteſtate, & quæ habet Anſelm. Cod. verbo obligation.* vbi etiam ex E. 7. *Mart.* 1636. & interpretatione ... *Maij* 1639. vt ex chirographis inducatur conſignatio, & primo die iuridico poſt citationem agnoſcendum ſit chirographum; quod ſi quis inficiatus fuerit, defenſionibus ſuis priuetur: ita tamen vt die iuridico proponere poſſit peremptoriam exceptionem, quam infrà octiduum probet, ſeu infrà dilationem ordinariam, ſi dies iuridici ex ſtylo tribuuntur, & longiorem dilationem habeant; quin etiam exceptio declinatoria proponi poteſt, quæ iudicium aliò transferat.

De pignoratitia actione.

SVMMARIVM.

1. *Contractus antichreſis vt hic permiſſus.*
2. *De mobilibus oppignoratis an detur actio, dum in tertiam manum venerint.*
3. *Poſterior creditor vt poſſit hodie pignus diſtrahere.*
4. *Veniente die ſolutionis an diſtrahere liceat.*
5. *Pignus prætorium ex miſſione, an abrogatum.*
6. *Creditor conſentiens pignoris diſtractioni, an ius ſuum amittat.*
7. *Pignore diſtracto, & programmate moniti, & tacentes ius amittunt.*
8. *Authoritate iudicis diſtrahitur hodie pignus, non autem impetratur dominium.*
9. *Prior creditor quatenus poſteriori præferatur.*

PIgnori accedunt fructus pignoris exſtantes, 1 eoque ſoluto reſtituuntur, conſumpti ſorti imputantur. tamen antichreſis Iure Ciuili admittitur, vt cedant creditori fructus; Canonico reprobatur: exceptis certis caſibus. vſus noſter admittit. A Principibus noſtris etiam Ordinum conſenſu, dominiis, villis, pagis oppignoratis frequenter celebratur: dummodò debitori perpetua ſit facultas luitionis, non autem creditori repetitionis ſortis: & incerti fructus non æſtimentur vltra iuſtum reditum. v. g. nummi

16. atque ita in Germania Mynſing. *l.6.obſ.71.* frequentiſſimum hunc contractum lure, & vſu probat, aliiq́ue alibi. dixi in *Conſult. Can. de pig. conſult.2.*

2 Mobilium pignus ferè creditori traditur, quaſi in pugnum detur : vſus illud cum hypotheca confundit; frequentiùs tamen hæc de immobilibus accipitur. de mobilibus autem oppignoratis ferè non datur actio per locorum mores cùm ad tertium poſſeſſorem venerunt. Inde Galli axioma tradunt, *meubles n'on point de ſuite.* quod & arreſto Cancellariæ Brabantiæ deciſum refert Chriſtin. *vol.1.d.274.& Chriſtin. ad conſuet. Mechlin.l.3.tit.7.n.7.Fab. in ſuo Cod.l.8.tit.6.defin.lib.6.tit.25.def.11.* vbi & de fideicommiſſo & quolibet alio in mobilibus, iure tamen de dominio hîc nolunt, *prior tempore potior iure eſt*; poteſt tamen poſterior priori debitum offerre, & in illius locum ſuccedere. *l. fin. Cod. de his qui in cred. prior. loc. fint.*

3 Sed quia olim poſterior creditor pignus diſtrahere non poterat, niſi priori debitum ſolueretur. *l.8. C. qui potior. in pig.* atque hodie poſterior creditor auctore iudice pignus diſtrahere poteſt, ſine præiudicio tamen prioris. ita *Autumn. in d.l.1.* huiuſmodi obligationem in deſuetudinem abiiſſe cenſet; ſi tamen aliter prioris interſit ſuccedere in ius prioris. ſcio non ſemel huiuſmodi obligationem factam eſſe, ſucceſſionemq́ue admiſſam.

4 Subtiliter in *l.8.§.ſi omnia h.t.* diſtinguitur inter hoc pactum, vt niſi ſua quaque die pecunia ſoluta eſſet, vendere pignus liceret, & hoc, ſi qua pecunia ſua die ſoluta non erit, vt hoc caſu, poſt quamq́ue diem pignus vendere liceat ; non illo, niſi vltima dies venerit. Sed ſimplicitas moralium actionum vix hodie illam interpretationem admitteret, quum mens contrahentium cenſeatur, vt veniente die diſtrahere liceat, quo pecuniæ iam debitæ ſatis fiat : idq́ue in annuis reditibus, quarum canones ceſſerunt, liquidum eſt.

5 Pignus prætorium quod ex miſſione in poſſeſſionem inducebatur, per leges cum ipſa miſſione videtur exoleuiſſe, nihilominus per plurium locorum ſtatuta obtinet vt in vim rei iudicatæ prærogatiua tribuatur ante chirographarios creditores. quinimò nonnullibi obtinet vt ſolum arreſtum bonis iniectum prælationem tribuat.

6 Creditor conſentiens pignoris diſtractioni, adeò ius ſuum amittit, vt quamuis illud iterum reciderit in manus debitoris, quamuis præſentia & futura obligarit, ius pignoris non reuiuiſcat. *l. fin. C. de remiſſ. pig.* quod tamen Automnus à iuris ratione & moribus noſtris alienum exiſtimat; enimuerò intelligendum illud eſt, ſi pignus vendatur ſciente & conſentiente creditore : ſed ſi edicatur rem hypothecæ obnoxiam eſſe, ſeu reditu annuo grauatam, dicendum nihil præiudicari creditori, ſed rem tranſire cum ſuo onere.

7 Diſtractio pignoris per leges creditori permiſſa eſt, *l.1.& tot. t. de diſtract. pignoris*, etiam alio iniuſtè vendente, *l.17. C. de diſtr. pign.* ſed ſi programmate admoniti alij ius ſuũ executi non ſint, ius pignoris amiſiſſe cenſentur. *l.6. & 8. C. de remiſſ. pign.* id quod hodie ferè fit, cum authoritate iudicis pro executione rei iudicatæ res diſtrahantur; præſertim ſupremi Senatus iudicio, quo citari ante ſolent quicumque ius aliquod in rem haſtæ ſubiectã prætendunt; & contumaces ab omni iure ſecludi, neque poſt rem ritè peractam reſtitui; cui rei etiam fauet *l.13 C. de euict.*

Solet etiam ius dominij impetrari *l.1. & 2. C. de iure dominij impetrando*, ſed hodie de eiuſmodi re princeps nõ interpellatur, ſed authoritate iudicis res diſtrahuntur, admiſſo etiam creditore, vt licitatione ſuperior rei dominium acquirat. neutrum ergo obſeruatur quod dicitur *in auth. hoc niſi C. de ſolut.* vt liceat debitori rem immobilem in ſolutum alterius debiti dare, & creditori petere, ſed exceptio quæ in fine authenticæ proponitur, vt creditor emptorem præſtet, ſiue ſeipſum, vt ſupremum licitatorem, ſiue exterum ; & ferè ſolet creditor offerre quantum ſibi debeatur, ſi res tanti ſit, & nemine pretium augente, illam ſibi emptam habere. 8

Prior creditor pignus habens, poſteriori præfertur, non cautum quoad ſortem, ſed etiam vſuras poſt ſecundi pignus lapſas. *l.18.§. qui potior. in pig.* id tamen multorum locorum ſtatutis ſecus obtinet, quoad vſuras, aut redituum canones vltra triennium lapſos, quæ æquiora videntur quam E. *Caroli. V.* ne vltra trium annorum canones exigantur, & conſuetudo Mechlinienſis, *tit. van chijſen art.9.* quæ excipit caſum iuridicæ interpellationis, aut nouæ permiſſionis. 9

Ad Macedonianum.

SVMMARIVM.

1. *Dignitate ſoluitur patria poteſtas.*
2. *Macedonianum etiam locum habet in pecunia in creditum accepta.*
3. *Solutum tamen non repetitur.*

QVi ad ſummas dignitates peruenimt, ipſo iure patriâ poteſtate ſoluuntur. *Nouell.81. c.1.* ideò in eis ceſſat Senatuſconſultum Macedon. quod in filiiſfam. locum tantùm habet ; tametſi olim res ſe ſecus haberet. ideoque filiusfa. Conſul Macedonianum implorare poſſet. *l.1.§. fin. D. ad Macedon.* & mores noſtri *d.c.1.* conſonant, imò paſſim ferè per nuptias, & ſacerdotium patria poteſtas ſoluitur. & ob hanc cauſam minus obtinet per mores SC. non verò, quod Automnus ſcripſit, omnis dignitas facit ceſſare SC. eò quòd non niſi maiores ad eas promoueri poſſint, quoniam non de minoribus, ſed de filiisf. illud agit. quod ideoque in iis non ceſſat, per quas non ſoluitur patria poteſtas. 1

Tametſi porrò Macedonianum propriè obtineat in mutuo, non incongruè tamen dicimus etiam locũ habere in pecunia ad reditum accepta. æs ſiquidem alienum eſt, in quo incommoda locum habent; quæ Senatuſconſultum præfatur: nec reditus quoad hæc à mutuo diſtat : tametſi aliter in ſecuritatem conſcientiæ concipiatur, quo vſuræ vitium vitetur. facit *l.3. §. is autem. D. ad Macedon. Buſ. de ann. red. l.1.c.5.n.8.* 2

Quod

3 Quod ſolutum eſt non repetitur, quia naturalis obligatio manſit, tamen condemnatus exceptionem retinet, quam opponere poſſit in executione *l.8.in fin.ff.hoc.tit.* vbi idem de Velleiano dicitur, & in *l.1.Cod.de iur. & facti igno.* militi permittitur omiſſas exceptiones poſt ſententiam proponere: ſed praxis hodierna appellanti permittit non allegata allegare, quod ſi à ſupremo ſenatu iudicatum fuerit, reſtitutio in integrum poſtulatur.

Nummos extantes negat condici Vlp. *in l. ſed ſi 9. §.hoc.D.eod.* Automnus ait à Curia Pariſ. *Id April.*1588. datam prælationem vt in mercibus extantibus venditori præ ceteris creditoribus.

Ad Vellianum.

SVMMARIVM.

1. *Mater pro filio fideiubens an nunc teneatur.*
2. *An femina Velleiano renuntiare poſſit per iuramentum.*
3. *Vt hoc beneficio excludantur magnates femina, ſub fide & verbo principis promittit.*
4. *In inſtrumento renuntiationis Velleiani, an duo teſtes ſufficiant.*

1 MAtrem pro filio fideiubentem teneri cenſuiſſe Senatum Pariſ. 26. *Nou.*1545. & Burdegal. 24. *Auguſt.*1568. contra *l. ſi fideiuſſ. D. eod.* tradit ad eamdem l. Automnus. vt & edicto Henrici IV. ſublatum eſt hoc SC.1607.

2 Non hîc feminam renuntiare Velleiano poſſe, vt *l.vlt.in fin.ff. eod.* & ratione *l.penult. C. de pact.* vſu receptum eſt, dummodo de illo beneficio benè fuerit inſtructa, ſed quoniam diſſentiunt nonnulli relati à Fachineo *Controu. l.2. c.6.* ſolet aliquando adiri iuramentum, quod etiam aduerſus ipſas leges valet, vt in *cap. quamuis de pact. 6.* id omnem exceptionem Velleiani remouet *cap. reſcriptis cap.23. contingit x. de iureiur.* adeò vt interpretes mulierem, etiam non certioratam, ab eiuſmodi beneficio excludi per iuramentum cenſeant, quos citat *Gail. lib.2. obſ.77. n.9. & ſeqq.* ſi modò enormiter non ſit læſa, quòd tunc dolus præſumatur, & iuramentum non debeat eſſe vinculum iniquitatis; ſed veriùs exiſtimo abſolutione opus eſſe, ad effectum agendi, dum iurans nihil committit aduerſus bonos mores, aut præiudicium tertij, quamuis qui iuramentum exegerit in dolo ſit & peccauerit, & ſic loquitur *cap. cum contingat.* mulieres enim ſeruare debent iuramenta, ſine vi & dolô ſponte præſtita, cùm in alterius præiudicium non redundant, nec obſeruata vergunt in diſpendium ſalutis æternæ. quod autem ait de vi & dolo, accipiendum eſt de tali qui tollit iurantis conſenſum, tunc enim ipſo iurè non tenet iuramentum, ſed aliàs tenet quidem, ſed per exceptionem eliditur, quæ tamen viâ regiâ proponi non poteſt, ſed præuia abſolutione, vt deciditur in *cap. ſi verò §. & cap. verum 15. de iureiur.*

3 Quod dici ſolet inter ſimplicem loquelam & iuramentum Deum non facere differentiam, id in popularibus hominibus effectu rarò locum habet: ſed in magnatibus promiſſionem factam ſub fide principis, militis, &c. praxis æquiparare ſolet iuramento. *Mynſing.obſeru.cent. 1. obſeru. 17. Gail. l.2. obſ. 59.* adeoque mulier magnæ dignitatis, quæ ſub tali fide promittit, iurare videtur, & excludi à beneficio Velleiano, ſicut in *d.cent.reſcript verbo & eius vxor quod fide interpoſita promiſerit, ſoluere compellatur.* vt magnates fuiſſe appareat: quia ibidem Pontifex iubet, donec paruerint in terra v. & vxoris ipſius diuina officia celebrari.

Requirit lex antiqua 23. C. *h. t.* renuntiationem beneficij Velleiani, inſtrumento per tres teſtes ſubſignato, alioquin decreuit eam non officere. ſed per mores noſtros duo teſtes ſuffecerint, niſi vt Antuerpiæ obligare ſe mulier non poſſit, niſi coràm magiſtratu, aut res excedat trecentos florenos, tunc enim inſtrumentum ritè confectum requiritur ex E. 12. *Iulij* 1651 *Art.*19. 4

De vſuris & nautico fœnore.

SVMMARIVM.

1. *Mercatores pecunias collocare ad 12. in centum poſſunt, ſed in annum vnicum.*
2. *Contractus triplex, ſocietatis, aſſecurationis, certi pro incerto lucro, an vſurarius.*
3. *Menſas fœnebres exercentes, quatenus tolerati.*
4. *Pœna adiecta contractui, an vſuraria.*
5. *Vſura ex mora an debeatur.*
6. *Ad vſuras tenetur vtens pecuniâ penes ſe depoſitâ.*
7. *Vſura rei legata quomodo debeantur.*
8. *Quomodo rei iudicata.*
9. *Vſuras in annum ſtipulatus, an eo lapſo ad vlteriores teneatur.*
10. *In reditibus luendis an totius anni vſura ſoluenda.*
11. *Reditus nouus ex cambijs lapſis, an conſtari poſſit.*
12. *Vt vſuras, ſi qua competierint ſtipulatus, an nihil agat.*
13. *Oblatio debiti an ſiſtat vſuras.*
14. *Publici fœneratores à diuinis arcentur.*
15. *Verùm intereſſe rectè exigitur.*
16. *Durante bello regias partes ſecutis conceſſa immunitas, ne ſoluant reditum creditori aduerſa parte ſtanti.*

REdituum pecuniariorum præſertim perſonalium cauſa valdè imminuit vſurariã praxim. ſed & quoniam mercatorum ob pecuniæ ex induſtria ſua fructũ libertas intra terminos damni emergentis, lucrique ceſſantis vagabunda vſurariis legibus multam fraudem faciebat; vetuit Carolus V. E. 4. *Oct.*1540. ne mercatores pecuniã collocent ad maius lucrum, quàm duodecim in centum; idque in annum dumtaxat vnum; prout veriſimiliter collocatâ in merces pecuniã lucrati fuiſſent: aliter initi contractus ſint irriti, nec alij quàm mercatores, aut cum eis lucrum & 1

damnum communicantes pecuniam elocent ad annuum lucrum; ſub pœna confiſcationis eiuſdem pecuniæ, atque punitionis in vſurarios publicos decretæ.

2 Sed & vſurarios contractus imminuiſſe multis videtur in vſum frequentem nuper vocatus contractus triplex, ſocietatis, aſſecurationis, & certi pro incerto lucri pactum. vt ſcilicet quis mercatori centum in ſocietatem conferat, eam ſortem mercator ſecuram faciat, & in vicem decem ſortè aut quindecim, quæ ſocietas parere poſſet, quotannis mercator ſoluat ſex, quam formam negotij quamuis ab aliis oppugnatam eruditè defendit Malder. *de Iuſt.tr.5.c.2.d.9.* Leſſ. *de Iuſt. l.2. c.25.d.3.* ſi modò verè, quod ſcribitur, agatur; non dicis tantùm cauſa; & pallium vſuræ quæratur. quam canones & Caroli V. edictum vetuit, quando ſors collocatur cum lucro, & facultate repetendi. & diſertè Pontifex Roman. Sixtus V. *Conſtit.inc.deteſtabilem, data* 12. *Kalendas Nou.*1586. damnauit. ſed in futurum atque *poſthac*, vt loquitur Conſt. non vt ex Iure naturæ vſurariam. vt benè Malder. Adde quòd ipſa Conſtit. præfatur de illis, qui ſpecioſum & honeſtum ſocietatis nomen ſuis fœneratitiis contractibus prætexunt, atque ita de fraudulentis. Vnde qui verè ſocietatem non intendunt, non mercatoribus, nec in mercaturam dant, eo nomine non excuſantur ab vſura. quod quia ſæpè, ne dicam plerumque, fit; plenus periculi eſt hic collocandi modus. Denique quidquid theoricè diſputetur, praxis contractus triplicis non facile in Iudiciis approbabitur. vt & in Cõcilio Magno improbata aliquando dicitur. & E.4. *Oct.* 1540. ſatis videtur aduerſari; & Paulus V. iuſſit Sixti V. Conſt. obſeruari. & Synodus Antuerp. 1609.*t.5.c.*12. Confeſſariis diligens examen iniungit. alioquin ſinguli contractus per ſe licent. & in c. *per veſtras. x. de donat. inter vir. & vxor.* marito ad inopiam vergente, nec cauente, dotem Pontifex iubet committi mercatori, vt de parte honeſti lucri vir onera matrimonij ſupportet. ſed non dicitur ibi ea pars alio pacto determinari, nec ſors aſſecurari.

Sed & edictum latum eſt *vlt. Oct.*1563. ſuper aſſecurationibus, & nautico fœnore, legeſque iis datæ; eæque auctæ E.25. *Ian.*1570. & forma data iuxta quam ſolam aſſecurationum contractus iniri poſſent. ſed nec eam libertas mercatoria ſeruat.

3 Fuerunt iam ante plura ſæcula in his ditionibus, qui ex indulto Principis Menſas fœnebres exercerent, de quibus latiùs egimus *in Iur. Pontif. nou.anal.tit. de vſur.* quas Edictum 10. *April.*1510. ſuſtulerat, ſed publica neceſſitas rurſus inuexerat; & rurſus Edictum 30. *Ianuarij.*1545. coërcuerat; vt fœnebrem menſam exercentes, partem in ea aut adminiſtrationem habentes, diuinis officiis non interſint, alioquin priuilegium amittant; & vt publici vſurarij puniantur. Denique E.8. *Maij* 1606. ſuppreſſerat officium Superintendentis menſarum fœnebrium: & quibus indulta eſt tolerantia, vt eam exerceant, vetuerat ne in ſingulas libras Flandricas per hebdomadam vltra duos quadrantes exigerent, qui per annum conficiunt 21. in centum. ſed & hunc exceſſum ſuſtulerunt nunc hîc Montes Pietatis, magno beneficio Reipublicæ hic erecti: quorum etſi adhuc onus debitores obliget ad decem in centum quotannis; ſpes tamen eſt breuî rebus paulatim conſtitutis, rationeque temporum emendata, leuiori adhuc grauamine indigentibus commodatum iri.

Pœnæ adiiect per leges permiſſæ quantitati 4
die certa non ſolutæ, tamquam vſurariæ, & per canones damnatæ à moribus reiiciuntur. ſed adiectæ facto, in odium non ſeruatæ fidei, tolerantur: præſertim cùm fieri ſtipulantis intereſt.

Multò igitur minùs vſuræ hodie ex ſola ſti- 5
pulatione, exceptis vt dixi mercatoribus, permittuntur. & ſæpè vix addici ſolent hodie vſuræ ex mora in bonæ fidei contractibus, ſed à die iuridicæ interpellationis; excepta ſemper venditione, in qua numquam poteſt æquum eſſe rem & pretiũ habere, fructus percipere, nullaſque vſuras pendere: alitérve reſarciri quod abeſt venditori.

Rectè tamen videtur per leges ad vſuras, is te- 6
neatur apud quem pecunia depoſita eſt authoritate publica, ſi eâ vſus ſit. Idem moribus obtinere creditur, quod non tantùm ex mora, iuxtà *l.* 2. *C.de poſſ.* ſed ob violatam fidem grauiùs exceſſerit, & furto ſe obſtrinxerit. *l.3. & 4.ibid.* præſertim quòd ex officio pecuniam ſeruandam ſuſceperit.

Rei legatæ vſuræ, vt poſt litem conteſtatam 7
debeantur, ex *l.1. & tot.tit. C.de vſuris. vt æquum videatur.* tamen de fructibus rei legatæ non eadem æquitas apparet, cùm quod ex meo natum eſt, meum ſit; rei autem legatæ dominium ad legatarium tranſeat ſtatim à morte teſtatoris *l. Atticia* 64.*de furtis.* adeoque fructus, *l.39. cùm ſeruus.§.1.fructus.l.86.ſi tibi §.2.de legib.l.4.2.Herennius.ff.de vſuris conformiter. l.2. practic.quæſt.q.*33. quamuis Faber in *Cod.l.6. def.24. de vſur.* fructus nonniſi à tempore deberi exiſtimet.

De vſuris autem rei iudicatæ etiam multi cen- 8
ſent hodie non deberi, vt *in tot. tit. C. de vſur. rei iudicatæ*, decernitur. *Chriſt. vol.4. deciſ.*105. *Antonin ad l.2.C.de vſur.rei iudicatæ. Rebuff.ad conſtit. regias gloſ.5.n.*90. ſed demũ tunc cùm in ſententia addictæ ſunt, illud ſanè conſtat nõ addici centeſimas, vt *in d.tot.tit.* poſt quadrimeſtre à lata ſententia addicuntur; & verò credi poteſt, aduerſus leges vſurarias ſcrupulum iudicantibus iniectum eſſe per canones, qui non ſemper admittunt quod leges permittunt. vnde neque ſemper etiam in bonæ fidei contractibus à tempore moræ. ſed iuridicæ interpellationis addici ſolent, vt dixi.

Qui vſuras in annum ſtipulatus eſt, ſi debi- 9
tor exinde non ſoluerit vltrà ſtipulationem non debentur. *l.creditor 7. C. de vſur.* quamuis aliqui eas educere velint ex mente contrahentium, quaſi pecunias ſuas poſt annum etiam noluerint eſſe inutiles; ſed hoc propoſitum mente retentum odium vſurarum meritò retardat, niſi ſpeciales circumſtantiæ aliud ſuadeant, v.g. mercatorum ex mora iacturam ſuſtinentium, lucroque oblato carentium.

Qui pecuniam ſub vſuris accepit in annum,
inuito creditore non ante poteſt ſoluere, quàm 10

ſi totius

ſi totius anni vſuras, per *l. qui Romæ*, *§ 22. de verb. oblig.* quod etiam in annuis reditibus luendis quorumdam locorum conſuetudines exigunt, & illud in mercatoribus vſus habet alicubi, quia illorum intereſſe poteſt lapſa occaſione alia benè collocandi; in alijs vſuræ ſtipulatio prohibitæ, vt dixi, dum creditor ſortis repetitionem ſaluam habet in reditibus. etiam iuſta ratio canones exigi vlteriùs quàm lapſi ſint, non permittit: huiuſmodi enim pactum vſuram ſapit, & pretium edictis præſcriptum excedit, quando vltra ratam lapſi temporis exigitur, id quod nondum debetur, ante tempus redimendi; non omne eſt liberum, quod etiam edicta exigunt, vt iudicio ſupremi ſenatus Mechlinienſis irritatum aliquando fuit pactum, ne reditum intra certos annos redimere liceat.

11 Vſuras vſurarum ſtipulare nullatenus licet. *l. fin. C. de vſur.* reditus tamen nouus ex canonibus lapſis conflari poteſt, quia non eſt acceſſio, ſed nouum debitum; ita tamen vt grauior non fiat cauſa debitoris, quin ſeparatum hunc luere poſſit, dixi in *Iure Pont.* pleniùs. vide apud *Chriſt. vol. 1. deciſ. 49. vol. 3. deciſ. 43. n. 6.*

12 Stipulatio vſurarum ſub his verbis, *& vſuras ſi quæ competierint*, nullius eſt momenti, ſi modus certus non adiiciatur. ita *l. 31. de vſuris.* ſed notarij tamen plerumque hodie ſtipulantur hac formula, *cum debito intereſſe*, quales ſunt vſuræ quæ in regione frequentantur, *l. 5. in princ. l. 37. de vſur.* adeoque cùm hîc reditus ſint prohibiti grauiores in centum, illud intelligitur debitum intereſſe. amplior mercatoribus eſt facultas ſtipulandi, ſiquidem rei veritate pluris interſit: ſed niſi id expreſſerint, non exiſtimo adiudicandum. An aliis autem liceat ſtipulari cum facultate ſortis repetendæ quando lubet, vide quæ dixi in *Iure Pont. de vſur. n. 2.*

13 Ad vſuras ſiſtendas oblationem & conſignationem exigit *lex ſi creditori C. de vſur.* quamuis aliqui interpretes, præſertim practici, ex ſola oblatione ſiſti vſuras exiſtimem, idque conſuetudines aliquæ ſequantur, ſed oblationem exigunt realem, nummis præſentibus, *clinckende ende blinckende*, inquiunt, ſed æquius eſt, & aliis locis moribus receptum, vt & conſignatio ipſa fiat.

14 Fœneratores publici ex E. 30. *Feb.* 1545. *in fin.* vetabantur ſub diuinis officiis apparere, ſub pœna priuationis priuilegiorum, quorum indulto fœnebres exercebant, & in Synodo Cameracenſi *anno* 1586. *tit. 9. c. 6.* publici fœneratores ab altari arceantur; & ſic ferè loquuntur antiqui Canones. Sed multis locis vſu receptum eſt, vt fœneratores pro concione ſingulis Dominicis excommunicentur, quamuis tamen ob id euitandi non ſint, quantiſper nominatim non denuntientur. iuxtà decreta Concilij Conſtantienſis, Baſileenſis & Conſtantienſis vltimi, ſi quis fœnebres menſas ſine priuilegio principali exercuerit, bonis omnibus priuatur, E. 9. *April.* 1510. & E. 6. *Iun.* 1570. *art.* 59. & 60. vſurarij omnes puniri iubentur ſecundùm leges Romanas, atque edicta principalia; non conſuetudines dumtaxat locales, ſed etiam 5. *Iun.* 1586. *art.* 20. contractus vſurarij declarantur irriti, & magiſtratus, ſeu notarij, qui illos exceperunt, iubentur eoſdem reformare, neque in poſterum tales excipere, ſub pœna quod contra eos agetur, tamquam vſurarios.

15 Quæ edicta de vſuris loquuntur, de lucris illicitis intelligenda ſunt, non de eo quod verè intererit, quod rectè exigi poteſt, vt dixi *in Iure Pont. nouo de vſur.* & mercator quidem decimo die poſtquam ſolui & pecunia debuit, aduerſus debitorem proteſtatus; exinde poteſt intereſſe computare atque exigere, ex E. *vlt. Octob.* 1541.

16 Durante bello ex E. 31. *Oct.* 1587. *art.* 15. intereſſe, vſuras, ſeu reditum ſoluere non tenebantur debitores, partes regias ſecuti, illis, qui ſub rebellibus degerent ex induciarum etiam interpretatione 7. *Ian.* 1650. ij, quorum bona fiſco addicta, ſeu annotata erant, cùm alia non haberent, immunes erant à reditibus, ſimilibuſque debitis, vt & in tractatu pacis 1648. *ar.* 64. ab omnibus oneribus & reditibus, ſpeciatim hypothecatis, eximuntur; quæ verò bona ad fiſcum non fuerunt delata, cum omnibus fructibus reſtituuntur, *art.* 35. Sed quid ſi debitor pecuniam ob minas non deferentibus, fiſco eiuſmodi bona intentatas, non auſus fuit pecuniam tranſmittere, an iuſtus metus ab vſuris non excuſet? vtique ſi bona fide, non colore, ſed vero metu id acciderit; ſi verò alioquin moram admiſiſſe cenſeatur, immunis haberi non debeat, nam ſi pecuniam eiuſmodi impendit, quæ iniquitas erit illius fructuum à creditore, quaſi domino peti? ſin otioſam retinuit, prauo conſilio, parabolicum illud *Matthæi* 25. reponi poteſt, *Oportuit te committere pecuniam nummularijs, & veniens ego recepiſſem, vtique quod meum eſt, cum vſura.* Sed tamen perſonarum fidei bonæ, veri metus aut coloris circumſtantiæ admodum comparandæ ſunt, & tum porrò æquitatem ſequetur religio iudicantis.

De Compenſationibus.

S V M M A R I V M.

1. *Compenſatio vt admittatur hodie, regiis litteris impetratur.*
2. *Non fit ipſo iure; admittitur etiam cùm debitor non eſt ſoluendo.*

1 HVunc titulum Curiæ Eccleſiaſticæ in liquidis etiamnum ſeruant, ſed in tribunalibus ſæcularibus pleraque locorum ſtatuta non admittunt: niſi beneficio litterarum Regiarum, aut quod res connexæ ſint, & quaſi alteræ alteris dependentes.

2 Nihilominus vt per leges fit ipſo iure compenſatio, obiici tamen illam oporteat; ita & Antuerpiæ obiici debet, nec intelligitur ipſo iure fieri, *Coſtum. tit. van betaelingen art.* 8. tamen ſi contingat aliquem foro cedere, ſeu non ſoluendo fieri, qui iam de rebus ſuis diſponere non poſſit, adeoque nec compenſare, ſi id ad eius arbitrium pertineret; tamen cùm in controuerſiam deſcenditur inuitis creditoribus fit compenſatio debiti & crediti illius, qui non eſt ſoluendo. *ibid.*

art.

*art.*13. quod tamen requirit vt creditum contractum fuerit, aut antequam alter deſineret eſſe ſoluendo.

De Emptione & Venditione.

SVMMARIVM.

1. *Quando ſuccurratur emptori rei cenſualis aut feudalis, pro allodiali vendita.*
2. *Qui pecus morboſum vendit, ad damna tenetur.*
3. *Stelionatus crimen, cùm venditur res ſpecialiter obligata, eo ſubticito.*
4. *Aedes diruere quatenus domino liceat.*
5. *Dupla ſtipulatio hodie deſiit; an id quod intereſt vltra duplum peti poſſit.*
6. *Rei venditæ, etſi nondum traditæ, periculum ad emptorem pertinet, etiam in rebus immobilibus ante inueſtituram.*

1 VSitatiſſimus & optimæ fidei eſt hic contractus. ideoque & ob latens vitium res redhibetur; aut, ſi vſus non omnimodo eſt inutilis, quanti minoris æſtimata foret, ſoluitur. Quare ſi rem putans emere alaudialem, & liberam, reperit cenſualem, aut emphyteuticam; quanti ideò minoris valet, pretio detrahit. ſi autem feudalem tali nexu, ob quem ementi inutilis ſit, v.g. perſonalem militiam aut alias ſimiles operas debentem, niſi venditor libertate donari curet, clericus redhibet, ſeu cuicumque ea pro ſuo ſtatu inepta eſt, ſed quoniam pleraque feuda hodie inſtar patrimoniorum poſſidentur, non niſi quanti minoris agi ſolet. Iud.Cur.Mechl.apud Chriſtin. *vol.*2.*d.*69.

2 Qui pecus morboſum vendidit tignúmve vitioſum, emptori ad damna tenetur. *l.*13.*D.de act. empt.* Imò ſi fundum peſtilentem eſſe tacuit tenetur. *l. etiam* 49. *D.de adil. edict.* quin & ſi malum vicinum eſſe non dixerit, *l.ſæpè* 35. *verſ.ſiquis. D. de contrahend. empt.* ſed hoc vſus non ſequitur in iis quæ extra rem ipſam ſunt. quamquam Automnus *in Cenſur. ad l. Iulian.*13 *D.de act. empt.* negat in Gallia ob pecus morboſum aut tignum vitioſum actionem quanti minoris dari, & ſtomachatur aduerſus eos quibus id diſplicet; ſed immeritò: præſertim ſi & latens vitium difficilè nec ex tempore poſſit deprehendi, nec ex minimis ſit, ſed de quo prætorem curare oporteat. quid quòd ipſe Automnus laudet Pariſ. ſententiam quæ declarauit ſponſæ iuſtam eſſe cauſam non contrahendi matrimonij, quòd chirurgi vnum ſponſo teſticulum exſectum renuntiaſſent, & tamen generare poſſet, cùm ob generationis potentiam ſpadonem non eſſe morboſum dixerit Vlpian. *in l.idem.* §. *Caton. D. de adil. edict.* ſed tamen nonnumquam ad curandam herniam ſectis ſpermaticæ venæ ſunt intercisæ, adeoque periculoſa foret ſponſæ experientia; notus quamuis hîc fuerit miles cui ſclopeto abraſus fuit teſticulus in famoſo duello Lackerbetiano, qui ex vxore tamen pòſt plures adhuc proles habuit.

3 Sed & nonnumquam ſolet in venditione admitti ſtellionatus, quod quidem crimen varium eſt, ſed potiſſimum ſpectatur, cùm quis rem ſpecialiter alicui hypothecatam, ſubticito eo onere, alienat, non verò cùm generaliter dominium taxat: generalis enim hypotheca alienationem non impedit. *Chriſt.vol.*4.*deciſ.*201.

4 Iure vetitum eſt domos villaſque diruere, adeò ſeuerè, vt quamuis alienum tignum iunctum ſit, vindicatio non detur, ſed pretium ſoluatur per mores rure ſitæ domus; & villæ pro arbitrio dominorum deſtruuntur, modò arces, turres, fortalitia non ſint, ad decorem defenſionemque regionis conducentes: ſed in vrbibus, ne illarum aſpectus deformetur, niſi ex licentia magiſtratûs, ædes diruere non permittitur, iuxta *l.*2.*&* 3. *C.de ædif. priuatis.* niſi ſpondeatur ex ruinis ædificium dignius ſurrecturum. in quam rem ad excitandos ædium dominos, nonnullibi ex publico contribui ſolet, & ex *l.*1.*ff. ex quibus cauſis tac.pign.* conceditur tacita hypotheca illi, cuius pecuniâ ædificium reparatum eſt, quamuis non illi, cuius pecuniâ res empta. *l.*17. *C. de pignor.*7. *C.potior.in pign.*

5 Sed & deſiit moribus duplæ ſtipulatio, nimium ex vſurario fœnore redolens. ſed emptori, cui res euicta eſt, ſufficit reſtitutio pretij, ſumptuumque, & damnorum. quæ indemnitas tota præſtatur, nec reſtrictam vmquam vidi per moderamen *legis vnic.C.de ſent. quæ pro eo quòd inter.* v.g. venditus eſt reditus, is poſt annos multos euincitur, præſtabuntur canones & quidquid emptori abeſt, etiamſi duplum excedant. Loquor de caſibus certis, quos ſolos taxat *d.l.vnica*, incertos veritati relinquit: reſecat tamen opinionem, affectionem, machinationem, &c. quæ planè explicat *Cuiac. in parat. C. eod. tit.* Et ego anno 1605. Louanij pro iuris laurea repetij; ſed exinde in praxi, vt dixi, illius taxam recipi in iudiciis non vidi, & eruditos aliquos practicos deſuper conueni, qui idem referunt. quod eò mirum minùs videri debet, cùm etiam vſuras magis odioſas aduerſus *l.*27.§. 1. *C.de vſur. nouell.* 121.138. dupli terminos excedere receptum ſit, etſi olim id non obtineret, cùm vſuræ per partes eſſent ſolutæ; ſed quæ tantæ reſtarent vt duplum excederent. *l.*10. *C.de vſur.d. nouell.* 121.138. *vbi Cuiac.* etiam caſum partialium ſolutionum comprehendit: tamen praxi receptum volunt, vt ſolutæ ſimul & reſtantes duplum poſſint excedere. *Sande lib.*3.*tit.*14. *definit.* 8. *in fin.* & reddunt rationem, quaſi vſuræ hodie non tam ſint lucratoriæ, quàm compenſatoriæ eius quod intereſt, dum ijdem tamen volunt id quod intereſt duplum etiam hodie excedere. Excipiuntur porrò reditus annui *d. nouell.* 121. *& ibi Cuiac.* & illorum ſorte imitatione debita vſuraria, præſertim pignoribus fulta, vt olim *d.l.*27. quæ ſi verè damnum emergens aut lucrum ceſſans adiunctum habent, rationem certè redituum annuorum non parum mutantur, etſi huiuſmodi compenſatio eſt, quod eo nomine intereſt, iuſta videtur cauſa duplum excedendi; non vſque adeò mirum erit, ſi in caſibus certis ex *d.l.vnic.* verùm intereſſe duplum excedere hodie non prohibeatur.

6 Venditione perfecta, periculum rei, quamuis nondum traditæ, ad emptorem pertinet, §.*cùm*

à inſt.

à inſt. de empt. quare ſi domus incendio, fundus chaſmate perierit, inundatúſue ſit, iactura ad emptorem pertinet, etiam apud oos 1 non obſtantibus edictis, quæ ad transferendum dominium rerum immobilium præſentiam magiſtratus exigunt, vt dixi ſuprà *de re iud.* quoniam multæ eiuſmodi edictorum coouentiones ipſos improbant, quæ ſæpè tractatus plures & moras longas exigunt, ne dicamus apud Belgas Bacchum in illis ſæpè proxenetam agere, quæ non conueniunt reuerentiæ magiſtratus, ſeu directi domini; nec ratio edictorum aliud exigit, ſcilicet vt tranſlato apud acta dominio, alióue iure reali conſtituto, palam de eo conſtaret, neque per ſtellionatum aliquando tertius deciperetur, qui non neglexiſſet in acta inquirere, regiſtra inſpicere; errant igitur qui aote eiuſmodi inueſtituram iudicialem emptiones, ſimiléſue contractus per edicta nullos eſſe, aut rerum venditarum periculum ante ad emptorem non ſpectare exiſtimant.

---

§. *De Cambiis.*

SVMMARIVM.

1. *Cambia vt permiſſa.*
2. *Eorum praxis.*
3. *Acceptanda, aut mox refutanda.*
4. *Solutio cambij, nummis per edicta permiſſis, facienda.*

1 SVbtiliùs mercatorum praxis commentata eſt, quàm veterum legum ſimplicitas ſanxerit. Iure tamen & praxi ſunt permiſſa. ſiquidem E. *4. Mart.* 1551. quod iohibet ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum, ne quis io poſterum cambia contrahat Lugduni ſoluenda, ſeu eò pecuniam traiiciat, ſeu aliter negotietur; idem nundinas & ſorum cambiaque transfert in ciuitatem Imperialem Auguſtam, eóque probat. Edictum illud belli tempeſtas dederat, exinde atque nunc pace reduce Lugdunenſia cambia, hactenus frequentantur. Sed tamen de cambiis ſiccis, vt vocant, alij Lugdunenſia, Galli *eſcomeſſes*, vbi re ipſa non numeratur pecunia, latum hîc eſt E. 31. *Octob.* 1541. prohibitiuum.

2 Cambiorum iuſtitiam accuratiſſimè tractat Leſſius *de Iuſt lib. 2. c. 23.* quem virum omni theoriâ Theologicâ inſtructiſſimum conſtat ex Louanienſi Vniuerſitate ex profeſſo Antuerpiam veniſſe, vt cum ſubtiliſſimis mercatoribus conferret, de cambiorumque praxi inſtructus æquitatem diſſeriando excuteret. Eam proponit *d. 5.* defendit quantum ex communi timoratorum virorum vſu licita habetur *d. 6.* & quæ circa eam praxim occurrunt, quatenus liceant, examinat etiam attentâ Conſtitutione Pij V. *de Cambiis, d.* 7. 8. 9. 10. 11. Sed Grotius *lib. 3. p. 13. Iſagoges Iur. Holland.* forenſem vſum exequitur, vt non is tantùm cui litteræ cambij diriguntur poſſit nummos, qui iubentur, numerare; ſed quiuis alter, qui litteras voluerit, vt loquuntur, honorare: & acceptâ apocha litteris inſcripti, iubentem exinde conuenire. vt cui litteræ offeruntur teneatur eas acceptare ſoluendas, aut reiicere. vt teneatur inſtitor litteras cambij acceptare ſcriptas ab eo, quem rebus ſuis agendis, eum cambiendi facultate præpoſuit. vt qui litteras acceptauit, veniente die teneatur ſoluere, ſaltem in ſure conuentus probatâ acceptatione per prouiſionem ſub cautione: vt eà conuentione acceptantis noo obſtante, agi poſſit aduerſus principalem litterarum ſcriptorem, alterutroque ſoluente alter liberetur. vt ante diem numeratio fieri non debeat, alioquin periculum ex mutatione ſortunarum campſarij numeranti incumbat. atque econtrariò ſi die veniente non numeret, damnum eidem, atque id quod intereſt immineat: vt campſarius litteris cambij quamuis acceptatis, noo ſolutis, poſſit renuntiare, idque acceptanti indicare, niſi acceptans in pecuniam ius aliqnod habeat, & *l. 3. p. 45.* vt ſi recuſentur litteræ, campſarius proteſtari debeat, actaque infrà triduum conficere, ſi die veniente non ſoluantur, iofrà octiduum, aliúdve breue tempus: alioquin campſorem poſteà conuenire non poſſit. ſi porrò alter apertè ſolutionem neget, latitet, aut non ſit ſoluendo, mox ea debeat præſtare: ſaltem infrà triduum. ſed neque cum eo paciſci poſſit, ſed ſolutionem tantùm vrgere, litteraſque cambij remittere, & quàm primùm campſorem certiorē reddere. ſed & poſſit campſarius, ſi res campſoris in deterius vergant, cautionem à campſore exigere ſuper ſorte, & ſumptibus cambij & recambij in caſum, quo difficultas fiat in ſolutione. vt per acceptationem tertij non liberetur campſor, ſed campſarius in eum caſibus quibus ſuprà agat, & nihilominùs etiam ad acceptaniem regrediatur; exhibitis litteris cambij non ſolutis. Sed nullibi hæc materia aliæque mercatoriæ rectiùs proponuntur quàm in nouis Conſuetudinibus Antuerpienſibus, quæ ab incude Curiæ breuî prodibunt, probatæ quidem redierunt; ſed oondum typis mandatæ.

Cambiorum litteræ, ſtatim cùm allatæ ſunt, 3 ex E. 25. *Maij* 1537. acceptandæ ſunt, aut refutandæ; acceptandæ quidem ſub chirographo, aut coràm ootario, aut teſtibus: & cùm dies ſolutionis venerit, eadem præſtanda, alioquin iudex cui ſummariè conſtiterit de acceptatione, conſignationem iudicet.

Et ſolutio quidem facienda nummis per edicta 4 permiſſis, non per delegationem aut aſſignationes, quæ inuitis obtrudi non poſſunt; quæ etſi 5 acceptentur, manet tamen debitor obligatus donec alter ſoluerit. E. *vlt. Oct.* 1541. quòd ſi pecuniâ reprobâ, aut permiſsâ vltra valorem, initum ſit cambium, habebitur irritum, ſi modò exceptio intra biennium proponatur. E. 18. *Mart.* 1633. *art.* 60. 61. quinimò cambium ex lege contractum, vt pecuniâ reprobâ oumeretur, & ſuo poſt tempore permiſſa reponatur, irritum eſt, nec ex eo conueniri quis poteſt. E. 14. *April.* 1611. *art.* 21. *&* 33. *Maij* 1618. *ar.* 16. E. 18. *Mart.* 1633. *art.* 60. 61. ſed & proba pecunia maioris monetæ eſſe debet, ita vt non recipi debeat minor argenteo ſolido, ſiue ſcellinco. E. *vlt. Maij* 1644. *art.* 18. ſed neque permutatio fieri permittitur ſpecierum

maiori pretio, quàm ſingulis per edicta ſit inditum. E. 14. *Sep.* 1619. *art.* 15.

---

§. *De retractu.*

SVMMARIVM.

1. *Ius retrahendi vnde fluxerit.*
2. *Intentandum intra annum.*
3. *Retractus gentilitio præſcribitur poſt annum ab inueſtitura.*
4. *Proclamationes præcedere debent.*
5. *In feudis quibus competat. Agnatis præ domino competit.*
6. *An & competat per mores, ratione cenſus, aut ſeruitutis.*

1 IVs retractus conſuetudinarium eſt, paſſim ferè receptum; etſi non vbique eodem modo. & quamuis diſſonet illud à Iure Iuſtinianæo. *l. durum, C. de contrah. empt.* habet tamen affinitatem cum *l. ſi in emptione, D. de Minor.* vbi minor reſtituit qui ſe paſſus eſt ſuperari in licitando venditi, re quæ maiorum fuit. & quidem fluxit à Iure Hebræorum, *Leuit. c.* 25. & Conſtitutione Cæſaris Romani de Iure protomiſeos, apud Harmonop. *l.* 3. *tit.* 3. & Frederici, apud Cuiac. *lib. ipſius* 5. *de feudis.* & à Iure Canonico ſatis probatur in *c. conſtitutus. x. de in integr. reſt.* & verò per conſuetudinem ferè generalem nunc inſtar Iuris communis habetur. atque in Brabantia quidem ex tabulis Ioannis Ducis an. 1312. lex patria eſt, adeoque interpretationem ibi, vt Ius commune, non locale ſtatutum recipere debet. Et competit ratione ſanguinis, vt etiam filio heredi non denegetur. neque enim oppugnat factum defuncti, ſed laudat: ex eoque ius retractus vt fundo & fonte deducit, eoque & præſtat illud, niſi quatenus beneficio Iuris conſuetudinarij in eum transfertur venditio, vt dolo facere cenſeretur emptor, ſi tradi ſibi peteret, quod mox reſtituere eum oporteret. vt iudicatum Mechliniæ arreſto Curiæ refert Chriſtin. *vol.* 1. *dec.* 239. ſed neque heres ſemper præſtat defuncti factum; ſiquidem tunc minimè cùm defunctus etiam expreſsâ voluntate beneficio aliquo Iuris eum priuat. eadem Curia apud Chriſtin. *vol.* 1. *d.* 270.

2 Porrò eſt E. 12. *Iulij* 1611. *ar.* 37. conſtitutum, vt generatim, & vbicumque Retractus habet locum, intentetur intra annum, à die inueſtituræ in contractibus voluntariis; decreti, in ſubhaſtationibus iudiciariis. vt illudque tempus currat aduerſus omnes abſentes, minores, maiores, cuiuſcumque qualitatis; inhibitâ aduerſus eum lapſum reſtitutione. quâ tamen generali clauſulâ non exiſtimem derogatum ſpecialibus locorum legibus in contrarium. videtur tamen derogatum *d. c. conſtitutus. x. de reſt. in integ.* quod minoribus concedit in integrum reſtitutionem ad retractum.

3 Super his E. 20. *April.* 1616. data interpretatio quòd retractus gentilitius ex 37. *ar. Edict.* 1611. non faciente mentionem proclamationum, poſt annum ab inueſtitura, vel decreto, præſcriptus ſit, quamuis conſuetudinariæ proclamationes non doceantur factæ: ſed ſicubi iis factis, aut non factis conſuetudo breuius tempus retractus introduxerit, edictum conſuetudini nihil derogauerit. Vt ex tabulis legum Brabantiæ in *Maio* 1312. allodia, feuda, fundi venditi in Eccleſiis poſt Miſſas Dominicas publicantur ad tres quindenas: & qui exinde ante inueſtituram non venerit, ius retractus non habet: niſi extra prouinciam fuerit, aut legitimam neceſſitatem paſſus. particularibus tamen plerorumque Brabantiæ etiam locorum conſuetudinibus tempus annale datur.

Et ex ſenatus-conſulto etiam Ordinum Brabantiæ 3. *Iul.* 1466. proclamationes fieri debent, vt cuique ſuum ius retractûs ſeruetur. 4

Ius retractûs in feudis domino & agnatis competit, ſed in concurſu his præ illo. *l.* 2. *feud. tit.* 19. *§. porrò ſcire.* vt retractum bonorum feudalium E. 6. *Nou.* 1520. domino feudali permittit ſoluto eodem pretio, vt dominio ſuo applicare poſſit, ſalua conſanguineorum prærogatiua. Mores ferè retractum generatim in immobili patrimonio, ſed in rebus recens acquiſitis non vbique receperunt. ſed tabulis legum Brabantiæ *anni* 1312. immobilia indiſtinctè videntur retractui ſubiecta. 5

Conſuetudo etiam introduxit pleriſque locis, vt ſi qui fundi cenſum debeant, ſi alteruter vendatur, alterius dominus illum retrahere poſſit; quin & nonnullibi obtinuit, vt & dominus cenſuarius, ſicuti directus dominus emphiteuſeos, retrahere poſſit venditam rem cenſualem; ſed E. *vlt. Iun.* 1548. poſtulantibus Antuerpienſibus, decretum eſt, vt huiuſmodi cenſus excedere debeat quatuor florenos. iterumque obtinuit pluribus locis, vt ratione ſeruitutis retractui locus fiat. vt ſi fundus dominans vendatur, ſeruitutis dominus poſſit illum retrahere. 6

---

§. *De reditibus, & eorum luitione.*

SVMMARIVM.

1. *Perſonales reditus an ſint improbati.*
2. *Reditus pecuniâ emptus, an poſſit conſtitui irredimibilis.*
3. *Conueniri poteſt, vt ſors repetatur, ſi non conſtituatur hypotheca.*
4. *Omnes reditus naturâ ſuâ irredimibiles.*
5. *Irredimibiles conſtitui vt vetitum.*
6. *Vt redimi poſſint pretio & nummis quibus empti fuerint.*
7. *Etiam pijs cauſis debiti, vt ſint redimibiles.*
8. *Super feudis conſtituti, & in manum exteram tranſlati, quomodo redimantur.*
9. *Quo nummo ſint communiter conſtituendi moribus noſtris.*
10. *Reditus ſuper 4. Membris Flandriæ, an reducibiles ad grauiorem taxam, quàm ritè conſtituti ſunt.*
11. *Ciuitatum corpora reditibus grauari quomodo poſſint.*

12. Re-

12. *Reditus contra edictum minori pretio conſtitutus, eſt vſurarius.*
13. *Reditus in ſpeciebus frumenti ex pecunia conſtitui prohibentur.*
14. *De quibus ex litteris conſtitutionis non conſtat de quantitate numerata, quomodo reduci poßint.*
15. *Empti pecuniâ quantitatis incerta, tertio venditi, vt redimi poßint.*
16. *In redemptione ratio valoris pecunia numerata quomodo aſtimetur.*
17. *Qui reditus ſub reductione non comprehendantur.*
18. *Soli reditus pecuniarum, clero conſtituti, ſunt irredimibiles.*
19. *Creditor tenetur ad exhibitionem litterarum creationis.*
20. *Numerata quantitas in litteris exprimenda.*
21. *Prater expreſſa nihil ex pactis edicta mutant.*
22. *Creditores plures canones quàm tres exigere non poſſunt.*
23. *Reditus creati per florenos, &c. redimi poſſunt quocumque genere moneta.*
24. *Conſtituti autem in certa ſpecie pecunia, non expreſſo pretio, redimi poſſunt monetâ eiuſdem valoris, qua currit extinctionis tempore.*
25. *In petiis mutuis ſolutio facienda in nummis, quo pretio erant tempore mutui.*
26. *In nummis conſignatis facienda reſtitutio in yſdem ſpeciebus.*
27. *Quando reditus praſumatur redimibilis, quando irredimibilis.*
28. *Pecuniâ emptus eſt redimibilis.*
29. *An ex antichreſi nummus decimus debeatur directo domino.*
30. *Legitimus reditus vt conſtitui non poßit minori nummo, quàm decimo ſexto.*
31. *A communitatibus reditus conſtituti, ſine indulto regio, non ſubſiſtunt.*
32. *Quomodo ſubueniunt debitoribus, quorum poſſeſſiones bello fuerunt deſtructa.*
33. *An debitoribus damna paßis, qui ante edicti publicationem creditoribus ſoluerunt, detur condictio ſoluti.*
34. *Reditus reproba pecunia conſtituti, nulli.*
35. *Pace Belgica, facta reſtitutio aduerſus edicta, ne creditoribus apud hoſtes degentibus, fieret ſolutio.*

1 REdituum pecuniâ emptorum exiſtimatio diu cum vſuræ nota pugnauit, ſed ab ea vindicata eſt Conſtitutionibus Calixti III. Martini V. Pij V. ſed prioribus Extrauagantibus magis narrári quàm ſtatui videbatur eos reditus in rebus conſtitui, quaſi fructuum délibationem: ſed Pius V. demum reditus rebus non impoſitos improbauit. non tamen ea Conſtitutio vbique vſu recepta eſt, nec in Belgio eam obligare docet Leſſ. *lib.2. de Iuſt.c.22. d.13.* nec in Gallia Bognion *leg. abrog. lib.6. collec.69.* vtpotè non deciſionem Papalem, ſed conſtitutionem politicam, Hactenus ſiquidem in Belgio & mores & edicta perſonales reditus agnouerunt; quos defendit Leſſius vbi ſuprà *d.4.* etiam ad vitam emptoris conſtitutos, qui rariùs rebus imponuntur, aut hypothecas recipiunt: vt alij quos hereditarios vocamus, qui perſonali quidem obligatione debentur, ſed in ſecuritatem hypothecam recipiunt: quâ chaſmate pereunte, perſona venditoris & heres tenetur; venditâ tamen priùs conuenitur poſſeſſor paſſim ferè per mores.

Sanè Conſtitutio Pij V. etiam omnes reditus pecuniâ emptos eâdem ſemper vult eſſe redimibiles. non tamen cum iure naturæ pugnat conuentio vt ſint irredimibiles. quin nec cum ea conſtitutione ſi tanto grauior ſors ſoluatur quanti iuſtè æſtimetur onus negatæ redemptionis. Leſſ. vbi ſup. *d.5. & 12. n.92.* poſt Nauar. vt plura inſuper ſunt in eadem Conſtitutione, quæ vt diximus cum natura iuſtarum conuentionum Iure non pugnent, ſed poſitiuo dumtaxat, quod regiminis Eccleſiæ ratio, periculi vſurariorum contractuum, & æquitatis ſuaſit. quod liquidum eſt ex ipſis conditionibus, ſub quibus dumtaxat & non aliis cenſus emi Conſtitutio mandat: nam priores quidem Pontifices mágis reſponderunt ſuper iuſtitia contractuum initorum quàm contrahendi formulam præſcripſerunt: Pius autem eas conditiones ita requiſiuit, vt contrarios contractus fœneratitios habendos decreuerit. vtique iudicio fori externi, non autem quòd omnes Iure naturæ ſint vſurarij. nam Conditiones ad 14. reducuntur; videlicet, 1. vt cenſus conſtituatur ſuper re immobili, frugiferâ, certis finibus deſignatâ. 2. numerato tempore contractus coram Notario & teſtibus iuſto pretio. 3. nulla fiat anticipata ſolutio, nec alia vmquam niſi pro rata lapſi temporis. 4. non obligetur venditor ad caſus fortuitos, ſed cenſus re peremptâ extinguatur. 5. nullo pacto venditori alienandæ rei libertas reſtringatur, aut emptori ad laudemia obligetur. 6. Dominus rem vēditurus indicet cenſuario conditiones, & pretium, ad menſem eum exſpectet, & aliis præferat. 7. nullo pacto venditor ob moram cenſuario obligetur ad pœnam commiſſi intereſſe, aut expenſas. 8. cenſus ex penſionibus non augeatur. 9. onera extrinſeca venditori aut emptori incumbentia, v.g. fiſci, aut Domini decima, vel quinquageſima in alterum pacto non transferatur. 10. re pereunte in totum vel in partem pro rata pereat cenſus. 11. ſemper cenſus poſſit redimi pretio, quo eſt emptus. vbi tamen non exigitur vt per partes poſſit redimi, vt poterant reditus, de quibus Calixtus III. & Martinus V. erant conſulti. 12. vt venditor redempturus ante bimeſtre emptorem præmoneat, qui exinde intra annum redimere cogi poteſt, poſt annum non poteſt. 13. vt emptor venditorem numquam aliàs ad redemptionem cogere poſſit. 14. vt pretium cenſus ſemel conſtitutum augeri vel minui non poſſit, ob temporis vel contrahentium qualitatem, aut aliud accidens, quo ipſe venditor grauetur. Conditiones hæ ſanè ſeipſas produnt, quòd non ex Iure naturę omnes, ſed magna ſui parte ex voluntate legiſlatoris ſint natæ. vt latiùs apud Leſſ. *d. c.22.* & rectè *d.12*, is ſtatuit Iure naturæ in cenſibus non aliud requiri, quàm vt ſit æqualitas ſecundùm æſtimationem inter cenſum & pretium; & ſi aliqua pacta acceſſerint præter contractus naturam; ea prudentis arbitrio compenſentur. Sed & id notandum eſt, eam Conſtitutio- 2

nem tantùm agere de cenſibus pecuniâ emptis, alio titulo conſtitutos non attingere.

3 Quamquam autem prohibitum ſit, ne redituarius exigere poſſit ſortem, id tamen eo caſu eſt permiſſum, cùm in arbitrio debitoris ponitur, vel ſortem reſtituere, vel hypothecam dare. E.21. *Ian.* 1621.

4 Et quoniam redituum naturam, ad emptionem venditionemque omnes referunt; ſequitur naturâ quidem ſuâ habendos fuiſſe pro irredimibilibus, niſi ex pactis conſtitutionibuſque aliter eſſet prouiſum. ſiquidem pactum reſolutiuum emptionis per conſtitutiones apud nos in eſſe cenſetur. & contrarium pactum improbatur E.21. *Feb.* 1528. ſi modò pecuniâ emptus ſit reditus, nō ſi donatâ re, vel vendita reſeruatus, aut perpetuâ locatione conſtitutus, ſimilíve titulo citra pecuniam numeratam.

5 Quo eodem E. quia domus, molæ, ſundi itredimibilibus reditibus grauati non reparabantur, & inculti deſerebantur; priuato publicoque incommodo vitando decretum ad inſtantiam quatuor Membrorum Flandriæ, ne in poſterum reditus irredimibiles in Cnmitatu Flandriæ vendi, hypothecaríve poſſint; & antehac conſtituti ſi vendantur intra annum denuntiationis hypothecæ domini eodē pretio ſoluto exonerare ſe poſſint, ſaluo iure retractus gentilitij, ac portionarij, ſecundùm mores.

6 Sicut & omnes reditus irredimibiles hypothecati intra vrbes priuilegiatas redimi poſſunt pretio & nummis quibus empti fuerint, ſi de quantitate & qualitate conſtiterit, alioquin conſtituti poſt annum 1472. nummo vigeſimoquinto, antiquiores trigeſimo, ad valorem vltimò ante edictum illud taxatum. exceptis reditibus feudalibus, cenſualibus, fundiariis, dominicis, antiquarum fundationum, diuini cultus, & pauperum; & ſaluis indultis ſuper alio pretio conceſſis.

7 Quin & E.12. *Nou.* 1446. Philippus Bonus declarauit, reditus fundis Brabanticis per emptionem, donationem, ſeu aliàs impoſitos, ſeu deinceps imponendos, Eccleſiaſticis & pijs cauſis debitos, redimibiles fore pecuniarios, nummo vigeſimo, frumentarios ſecundùm communem patriæ taxam, niſi fuerint litteris patentibus amortizati, aut primæuæ fundationis, determinati ad anniuerſaria, miſſas, aut eleëmoſynas ſpecificatas. Effectum amortizationis habere debent litteræ veterum principum, quibus conſenſum dederint, vt feuda reditibus in perpetuas pias cauſas grauentur; quippè ea eſt ſubſtantia amortizationis, & ante aduentum principum Burgundiorum ad has ditiones, ignotum fuit hîc illud vocabulum.

8 Et in Brabantia Carolus V. 19. *Octob.* 1520. edixit ne feuda grauentur in poſterum reditu irredimibili, ſed redimibili dumtaxat denario vigeſimo, & leuiori. & reditus olim ſuper feudis conſtituti in diuiſionibus hereditatum, quoties in manum extersm transferentur redimi poſſint, eo pretio qun diſtrahentur: ſi pretium conuentum non ſit, denarin 25. alij etiam reditus redimentur ſoluta ſorte principali qua olim conſtituti fuerint: quæ ſi non apparet, denario etiam 25. currente monetâ. Non tamen huiuſmodi reditus familiares, ſeu ex herediis diuiſis prouenientes, erunt redimibiles, donec in manum exteram transferentur. & in huiuſmodi tranſlatione dominus directus poteſt vti iure retractus, ſaluo iure conſanguinei conſuetudinario. Vide etiam Edict. 18. Nou. 1446.

9 Reditus namque communiter perpetui, nummo decimo ſexto conſtituendi ſunt, vitales octauo, adeoque conſeruamus in his *l. computationi* 68. *ad l. Falcidiam.* dixi communiter, quia aliquando neceſſitas publica, raritas & caritas pecuniæ exigit, vt indulto Regis grauiori nummo à ciuitatibus & prouincijs, reditus venderentur, adeoque æquitas *d. l.* 68. pretium mutare poſſit; ſed ad vitandam ſuſpicionem vſuræ, indulto regio opus eſſet, pro politia ſori externi alioquin arbitrio boni viri æqualitas pretij & reditus vitalis ſtatui poteſt: ſed cùm neceſſitas pretium mutauit, mutato tempore contractus, non irritantur.

10 Quare rectè reditus ſuper quatuor Membris Flandriæ conſtituti, reſcindi aut reduci ne poſſint, cauetur. E. 1. *April.* 1543. vtique ne in poſterum, vbi neceſſitas publica poſtulauerit, nemo pecuniam reip. credere velit; ſed ſi ordines pecuniá leuiori cenſu corrogare poſſint, antiquos reditus extinguant, & deinceps minores vſuras ſoluant nouis creditoribus: huiuſmodi enim reſtitutio, quæ fit inuitis redituarijs, iniqua non tantùm eſt ob violatam fidem pactorum. *l. 1. de pact.* ſed maximè quòd iuſtitia diſtributiua conſeruetur, quæ non permittit onus reipub. commune in paucorum humeros inclinare.

11 Enimverò quemadmodum in *l. 3. C. de vend. reb. ciuitatis*, principis aſſenſu opus eſt in vtraque Roma; in prouincijs præſidis ita ſolent, huiuſmodi ob alienationem à ciuitatibus, alijſque corporibus adiri principes. *Chriſt. vol. 5. deciſ.* 80. neque id mirum, quia reip. minoribus comparantur, in quarum diſtrahendis prædijs decreto præſidis opus eſt; quinimò in rebus ipſis fiſci, domanioque principis alienandis, ſolemnitates requiruntur. *Chriſt. ibid.* & nihilominùs ſolutio ritè facta liberat debitorem: alioquin quatenùs dumtaxat rationem reipublicæ profeciſſe doceatur. *l. vnic. C. de ſolut. & liberat. debit. ciuit. l.* 12. quare pecunia mutuò accepta per ſpecialem, quamuis mandatarum rempub. non obligat, niſi quatenus in vtilitatem illius verſa eſt. *argum.* E.12. *Maij* 1591. aliud fuerit vbi ciuitas libera eſt, & quoad peculiarem adminiſtratinnem rerum ſuarum, ſuperiorem non ſolent agnoſcere.

12 Propter diuerſa incommoda quæ oriebantur ex creatione, ſolutione, & extinctione redituum; viſum eſt Regi prouidere ſingulis. Itaque E.5. *Martij* 1571. *ar.* 5. ſtatuit, vt quoad creationem redituum pecuniariorum edicta ſeu conſuetudines rigidè obſeruentur; ſub pœna quòd ſi minori pretio conſtitutus fuerit reditus, cenſebitur vſurarius, & contractus irritus, & contrahens punibilis.

13 Quoad reditus pecuniâ tmptos in ſpeciebus ſiligineis, frumentariis, aliorúmve fructuum ſoluendos, aduerſus *l. oleo. C. de vſur.* ſed conformiter Conſtitutioni Gallicæ *anni* 1565. in poſterum ij, vt Reipub. noxij, debitoribus nimiùm graues,

quoad

quoad creditores de vſura ſuſpecti, celebrari prohibentur; ſub pœna nullitatis, confiſcandæ ſortis, & correctionis. Sed in conſtitutis ante edictum, ſi ex litteris conſtitutionis de pretio numerato conſtet, ceſſabit in poſterum ſolutio ſpecierum, & dabitur pecunia annua ad ratam nummi decimiſexti numeratæ ſortis.

14 Si de quantitate pretij numerati non conſtet, inquiretur ſumptu debitoris quanti in foris venierint ſpecies tribus ante ac tribus poſt creationem annis; reduceturque ſors ad annorum communem ſummam, & illius nummum decimumſextum pro reditu in poſterum ſoluet debitor: pendente autem inquiſitione, ſoluet conuentas ſpecies ſub cautione creditoris de reſtituendo, ſi quid ſpecies ſic ſoluendæ pecuniam annuam determinandam exceſſerint.

15 Vbi verò reditus pecuniâ incertæ quantitatis empti, certâ quantitate tertiò venditi fuerint, numeratâ eadem quantitate, poterit debitor defungi.

16 Et ne dum debitoribus conſulitur, creditoribus iniuriâ damnum detur; inibitur in redemptione ratio valoris intrinſeci, ſecundùm quem litteræ produnt pecuniam numeratam, aut alioquin quem præſcripſerint vltima Principum edicta creationem præcedentia, quibus veriſimile eſt contrahentes ſe conformaſſe: ſed quoad annuam ſolutionem ſeruabuntur edicta, quæ fuerint ſolutionis tempore.

17 Sub moderatione autem & reductione non comprehenduntur reditus dominici, canones emphyteutici, cenſuales, perpetuæ locationes, ſeu reditus reſeruatiui, & antiquarum fundationum, ad pias cauſas, à fundatoribus ſuis bonis impoſiti originaliter, qui relinquuntur in terminis Iuris. vt etiam reditus ex cauſa familiæ erciſcundæ, dotis, doarij, aliáve quàm pecuniæ numeratæ; qui viribus ſuis & contractuum, & terminis Iuris relinquuntur: etiamſi in tertiam manum deuenerint. ſaluis etiam priuilegiis, & conſuetudinibus, quas aliqua loca redemptioni fauorabiliores habent.

18 Poſtmodum 26. *Octob.* 1572. in ſecreto Concilio pro Clero aduerſus Nobiles & Ciuitates Comitatus Namurcenſis, latâ ſententiâ declaratum eſt, quòd ſoli reditus pecuniâ numeratâ conſtituti clero ſint redimibiles, quodque ad debitorem pecuniæ numeratæ probatio ſpectet.

19 Poterit tamen debitor poſtulare, vt creditor ſiue clericus ſiue laicus litteras exhibeat creationis; & creditor id præſtare tenebitur, ſub iuramento: neque vlla poſſeſſione aut præſcriptione ſe tueri poterit aduerſus exhibitionem; niſi de dominicis, aliiſve id genus cenſibus agatur, quibus poſſeſſio & patria conſuetudo ſufficiet, quæ intacta manet.

20 Atque vt in poſterum ritè caueatur, Notarij & quicumque redituum contractus ſcribunt, numeratam quantitatem diſertè in litteris exprimant; ſub pœna nullitatis, & correctionis ſcriptoris.

21 Declaratque edictum præter expreſſa, nihil ex pactis redituum immutari.

22 Fraudibus verò creditorum cuiuſcumque generis redituum occurrere volens, decernit ne in poſterum illi poſſint exigere pluſquam triûm annorum canones, niſi iuridicè debitores fuerint interpellati, & dilatione petitâ, iterùm ſoluturos ſe conſtituerint, ſed hic articulus vix vſu obtinuit.

Succeſſit exinde E. 25. *Iunij* 1601. ſuper redi- 23
tibus pecuniariis, ſiue pecuniâ emptis: vt quamuis valdè æquè conſtitutum eſſet E. 5. *Mart.* 1571. vt in luitione redituum, in frumento, ſiligine, aliiſq; ſpeciebus ſoluendorum, inſpiceretur etiam valor intrinſecus atque extrinſecus monetæ, qui fuiſſet tempore creationis, quoniam ex interuallo temporum æquâ ferè proportione valor ſpecierum monetarumque mutaretur, idemque ſuo quodam modo videretur militare in pecuniariis reditibus, pecuniâ emptis, & illâ eâdem extinguendis, quòd venditor frugi ea olim fortè fundos comparare potuerit, qui valorem nunc æqualem habent ſorti nunc extinguendæ, ad priſcum monetæ valorem reductæ: tamen ad litium multitudinem, ſententiarumque contrarietatem vitandam; viſum eſt Principibus ſtatuere, vt reditus pecuniâ creati per litteras in forma emptionis, diuiſionis, pignoris, ſeu antichreſis, facultatis redimendi, aliorùmve contractuum, & obligationum creatarum per florenos, libras, francos, ſtuferos, ſolidos, ſimiliaque nomina communiter numerantia, redimi poſſint quocumque genere aureę argenteæve monetę ſecundùm edicta vſualis tempore luitionis: tametſi in contractibus ſpecies aureæ argenteæve æſtimato pretio deſcriptæ ſint, iuxta illius temporis edicta, non habitâ ratione vel aucti poſtmodum vel imminuti valoris: ita vt ſors redimi poſſit currente monetâ, vt eâ annua hactenus facta eſt ſolutio. quod in omni genere librarum Flandric. Artheſienſium, Brabanticarum, Turonenſium, Pariſienſium, Francorum, ſolidorum obtinebit, & Carolo-florenorum, realium, coronarum, ſimiliumque aureorum, & argenteorum nummorum quibus vulgò numeratur.

Ceterùm quando reditus, onera, antichreſes, 24
hypothecæ, obligationes, conſtituuntur in certis ſpeciebus aureis aut argenteis, Carolinis, coronatis, ducatis, eædemque ſpecies numeratæ ſunt, ſine expreſſione pretij, aut æſtimationis; luitio ſeu redemptio eorumdem redituum fiet in eiſdem ſpeciebus, ſi reperiantur: ſin minùs, in alia moneta; ad valorem, quo illæ ſpecies æſtimatæ erunt per edicta: quæ obtinebunt tempore extinctionis. ſi tamen in tertiam manum reditus illi currente monetâ deuenerint, lui poterunt moneta tempore extinctionis currente.

In puris autem mutuis, in ſolius mutuatarij 25
vtilitatem datis, ſolutio facienda eſt in iis nummis & pretio, quod erat tempore mutui, ſecundùm edicta, aut ſecundùm quod verè numeratio facta eſt, ne ſua creditori liberalitas ſit damnoſa.

In depoſitis autem aut conſignatis nummis 26
apud priuatum aut publicum ſequeſtrum, quia contrectari illi non poſſunt, reſtitutio facienda eſt in ſpeciebus iiſdem in indiuiduo, ſaltèm numero eiſdem, pondere, & menſurâ.

Cùm porrò de titulo non apparet, & an redi- 27

mibilis ſit reditus, quæritur; inter priuatos pro tali habendum facilè ſtatui poteſt: non æquè in iis, qui debentur piis cauſis. Chriſtin. *vol. 1. d. 303.* & nos Deo dante dicemus in Conſultationibus canonicis.

28 Siquidem ſtatuimus omnes & ſolos reditus pecuniâ emptos eſſe redimibiles, non alijs contractibus conſtitutos. Couar. *var. reſ. lib. 3. c. 10. num. 5. l. ſi Stichus. §. ſtipulatio. de verb. oblig.* ibi, *ſtipulatio annua vna eſt & perpetua. l. veteres, C. de contrah. ſtipul. l. ſi pactum. D. de probation.* & ratio eſt, quia omnes contractus firmi ſunt natura; retractationem aut reſolutionem non habent, niſi ex pacto. nulla ſiquidem lege, quod venditum eſt reuendi præcipitur, quod in emphyteuſim, perpetuam locationem, hereditatis diuiſionem, ſeu quemuis alium contractum datum perpetuò cum iuris ſeu dominij tranſlatione reſtitui præcipitur: ſoli reditus pecuniâ empti per Conſtitutiones Pontificum & edicta Principum redimendi facultatem annexam obtinent. Igitur ſi priuatus reditum poſſideat, ex empto poſſidere creditur, quoniam is frequentiſſimus eſt inter priuatos contractus. Eccleſia autem teſtamento, dono, legato frequentiſſimè ſolet acquirere: is titulus interueniſſe ergo præſumetur. Euerard. *in loc. commun. acciden.* ſic in contractibus cùm non liquet præſumitur interueniſſe qui ſolet, *l. certi condictio. §. ſi nummos. D. ſi certum petatur.* ideoque transfertur onus probandi in aduerſarium. Euer. vbi ſup. *d. l. ſi pactum, D. de probation.* vbi id actum intelligitur quod plerumque ſolet, & ideò contra regulam petitor, non qui excipit, probare debet. vnde fit vt ita ſæpiùs à diuerſis etiam ſummis tribunalibus ſit iudicatum: ſed numquam ſolemniùs quàm vt diximus à Concilio priuato 26. *Oct.* 1573. pro clero Namurcenſi, interpretationem edicti 1571. poſtulante aduerſus Nobilitatem & ciuitates eiuſdem Comitatus, omnes & ſolos reditus pecunia emptos eſſe redimibiles, & ad debitorem ſpectare probationem pecuniæ numeratæ. Sanè ratio *legis annua 20. D. de annuis legat.* quamuis in priuatis legata ſint temporalia, data ſacerdoti ſeu miniſterio templi facit eſſe perpetua: vtique coniectura voluntatis & finis teſtatoris: ob quæ idem reſponſum eſt *in l. 23. 24. 26. ibidem.*

29 Ad rationem reditus pertinet antichreſis, per quam in vicem interuſurij rei oppignoratæ fructus aſſignantur. & E. 21. *Ian.* 1621. pro territorio Teneramundano, extenſo litteris Regiis 3. *Iulij* 1623. ad territorium Waſianum & Bruxell. eodem die & anno declaratum eſt, luitionem perpetuò fieri poſſe, non in pactum deduci, ne ante certum tempus poſſit: deberi tamen ex ea directo domino nummum decimum, vbi is in alia alienatione aut reditus hypothecatione deberetur; ſi tamen reditus per chirographum aut voluntariam condemnationem conſtitutus fuerit, cum pacto ſufficientis hypothecæ aſſignandæ, aut alioquin redemptionis intra triennium faciendæ: permittitur in pignus, vt vocant ſtabile, id eſt, quod in vſuras non currat, fundos dari in triennium, quin etiam in aliud triennium renouari ſine ſolutione decimi nummi. Si porrò vlteriùs prorogetur reditus, & creditor ſtabili illo pignore ſit contentus, amittet illud ſuum nomẽ, cenſebiturque aſſignatio hypothecaria, ſubiecta oneribus decimi nummi, &c.

30 Porrò ex iis quæ citauimus edictis alijſque pridem latis, (quale & in Gallia 1601. cùm antè ibi grauiores permitterentur) ſatis conſtat legitimum reditum hîc conſtitui nummo decimo ſexto, non minori: niſi Princeps ſpeciatim indulſerit. vt E. 1. *April.* 1543. cùm Ordines Flandriæ in ſumptus belli quadringenta millia coronatorum addixiſſent, eaque pecunia non poſſet corrogari, permiſſum iis fuit vt in reditus ſumere poſſent, excedentes ordinariam præſtationem, adeoque vſque ad ratam denarij duodecimi, datâ creditoribus ſecuritate, numquam eos reditus vſuræ accuſandos: cum derogatione iuris, edictorum, conſuetudinum contrariarum, pro ea vice & neceſſitate. cum mandato etiam, vt omnes adminiſtratores publici, priuatique pupillorum, hoſpitalium, ſi quas pecunias haberent, in reditum locandas, ad Ordines deferrent, ſub pœna, quòd alioquin ipſi iis, ad quos illæ ſpectarent, de ſuo ſupplere tenerentur, quanti alibi minoris emiſſent; atque inſuper mulctæ nomine quintum nummum ſortis ſoluere fiſco, delatori & officiario per tertias.

31 Sed nec eo quidem nummo decimo ſexto ſecurè reditus emuntur à ciuitatibus & communitatibus. quippe quæ iure minorum cenſentur in mutuo, & ſimilibus obligationibus contrahendis. Quare E 12. *Maij* 1591. declaratum per Regem, reditus ſine indultu Regio conſtitutos à ciuitatibus ſeu communitatibus non ſubſiſtere: ſed ſi cauſæ legitimæ ſubſint, illis ritè probatis, creditores debitoreſque indultum illud poſtulare debere.

Offert ſe hîc & E. *vlt. Octob.* 1587. quod etſi temporaneum fuerit, ſpereturque Deo benè iuuante locum deinceps ex integro non habiturũ; atque illud ipſum futuros caſus ad terminos Iuris arbitriumque Iudicis remittat; tamen propter ſuam æquitatem, quodque nonnumquam tales ſe caſus offerant, qui in facto alicui edicti membro conformentur, ſimilique ferè iure etiamnum Iudicum arbitrio ſoleant definiri; non inutile operæ pretium cenſeri poteſt, ſi & hîc illius edicti ſubſtantiam referamus.

32 Vaſtatis igitur ciuili bello prouincijs Belgicis Rex miſeris debitoribus ſuccurrit: primò, vt quorum poſſeſſiones inutiles dominis fuerunt, aduerſus eos eorúmve bona procedi non poſſit per arreſta, aut executiones; ſed creditores teneantur adire per libellum ſupplicem Concilia Regia, ſeu alios Iudices idoneos; vbi debitores euocati, quod videbitur, reſpondeant: niſi latitent aut ſuſpecti ſint de fuga; qui detineri poſſint vſque ad præſtitam cautionem. Allegantibus debitoribus damna & poſſeſſionum vaſtationes veriſimiles, dabantur Commiſſarij, qui partes remiſſione aliqua aut dilatione debiti redderent concordes. ſi minùs id obtentum erat, ſummariè inſtituebatur liticula ſuper veritate damnorum; atque interim creditorum arreſta & executiones ceſſabant. Id tamen quod auditis partibus per prouiſionem ſeu aliàs decernebatur, non obſtante appellatione execu-

executioni mandabatur. Reſtituit Rex in integrum omnes, quorum damno res à creditoribus ſubhaſtatæ erant, dummodò ſumptus & lapſoa canones ad moderationem Iudicis ſoluerent. & ſi in tertiam manum deuenerant cum graui læſione, poterant litteras reſtitutionis obtinere, quatenus iuſtum æquumque videretur. Quibuſcumque reditibus non ſuberat perſonalis obligario, & hypotheca inutilis fuerat, dabatur remiſſio omnium annorum, quibus ſeri, meti, aut habitari non potuerat. Si tamen exigui ſint canones, vt potiùs in recognitionem dominij deberi cenſeantur, inſpecto valore pacifici temporis, quàm mercedem perpetuæ conductionis; non dabatur remiſſio, ſed duplicabatur canon vſque ad integritatem ſolutionis & debitor deſignare tenebatur omnes hypothecæ terminos, quò clariùs fructuum ratio iniretur. ſpectabaturque valor ſpecierum debitarum, communis per annos anteà decem; vetabaturque exigi rigidus iniquorum temporum. Præſtationes quæ rationem mercedis annuæ referebãt remittebantur, pro ratione damni, quod ſumptu debitoris probaretur. Ad hoc genus ſpectare cenſentur præſtationes quæ ſeptimam partem prouentuum excederent; ad prius, quæ non excederent. Hæc de reditibus, iuribus, præſtationibus annuis. Quoad verò mercedes rerum conductarum, integræ remittebantur, vbi nihil fructuum haberi potuerat: pro parte, vbi pars fructuum obuenit, parte conductor fruſtratus eſt. ſecundùm pleniores diſtinctiones Iuris. Quod verò ſpectat ad reditus cuiuſcumque generis, quibus ſubeſt perſonalis obligatio, rigore cuius debitores, quorum bona iacent proſtrata, exigi tamen poſſent; nihilominus quòd eâ ratione multi afflicti peſſumdari poſſent, & damna diuiſa minùs lædant, ſi quiſque de publico malo aliquid ſentiat, præſertim in reditibus pecuniâ emptis, naturâ ſuâ ſatis odioſis, qui eapropter realibus perſonales fauorabiliores cenſeri non debeant, ex æquo & bono edixit Rex, vt vbi notabilis iactura debitoribus obuenerit, dilatio congrua tribuatur: vbi omnibus prouentibus exciderint, remiſſio fiat ad ratam temporis & proportionem iacturarum: habitâ etiam ratione ſtatus conditioniſve debitorum; quibus ipſa remiſſio proficiat, & ſolis, non autem tertiis. Quoad Status, ciuitates, collegia, communitates Eccleſiaſticas & ſæculares, quàm primùm perſpiciant diligenter, quâ ratione iuſtis debitoribus ſatisfaciant: ne tamen indebitè præcipitentur, exponent rerum ſuarum ſtatum Regi rationeſque conceptas creditoribus faciendi ſatis, & pro æquitate prouidebitur. Mandat interim Rex, vt omnibus ex æquo debitoribus ſoluant: ſi quibus plus ſolutum eſt, tantiſper in poſterum careant, donec ij quibus minus eſt ſolutum, ad eamdem proportionem peruenerint: ſub pœna, quòd ſecùs ſoluta tantiſper ex rationibus reddendis delebuntur; excidentque ab edicti gratia: præterquàm quòd fundationibus, hoſpitalibus, miſerabilibus perſonis pro ſua qualitate & paupertate prælatio aliqua poſſit dari. Quoniam verò ex ijs qui partes Regias fuerant ſecuti Rex multis debita, & canones ex bonis illorum debitos ijs, qui ab aduerſis partibus ſtabant, dono dederat; mandat eam voluntatem ſeruari; & conciliationes ac reſtitutiones ciuitatum tantùm porrigi ad ſecuta tempora, niſi gratia pleniùs fuerit conceſſa. Et canones lapſos ijs annis quibus debitores partes Regias ſecuti, bonis ſuis erant eiecti, vetat Rex exigi; ſaluo regreſſu aduerſus eos qui prouentus receperunt, ſaluis etiam tractatibus Conciliationum quę obtinent etiam reſpectu domanij Regij; nec non obligationum chirographariarum, per quas mercatoribus interuſuria ſunt promiſſa. Et quoniam plura ab Ordinibus prouinciarum debita ſunt contracta, quibus ſinguli obligentur in ſolidum, reiecto beneficio diuiſionis, & ordinis, ne dum rebelles conueniri non poſſent, conciliati nimiùm grauentur; vetitum ne qui conueniantur ſuprà debitam portionem, legitimè contractorum debitorum quam aliqui perperàm ne nunc quidem ſoluunt. Ne verò gratia aliquos reddat negligentiores, edictum porrigitur ſolùm ad eos, qui habitare, ſerere, metere non potuerunt, viciniâ totâ ſimiliter deſertâ, aut afflictâ, neque ad tempora futura canoneſque ceſſuros, quorum remiſſiones, moderationes, dilationes, remiſſæ ſunt ad arbitrium Iudicis, formandum ex dictamine Iuris, cauſarum circumſtantijs, facultate colendi, fructuſque percipiendi. Reſeruatâ Regi facultate interprætandi, ſi qua obſcuritas offerri viſa fuerit, ob quam Iudicibus neceſſarium videbitur illum conſulere.

33 Hinc nata conſultatio à Concilio Flandriæ propoſita, an debitoribus damna paſſis, qui iam ante edicti publicationem creditoribus ſoluerant, ex edicto daretur condictio; & quid de fiſco cenſendum foret, qui priuatis ſucceſſerat? ad eamque reſponſum eſt. 14. *Maij* 1588. non admittendam repetitionem ab eo qui ſuum recepit, validâ obligatione debitum, niſi fortè ex *ar.* 4. dum creditor poſſidet hypothecam, quam inito calculo, remiſſione, & moderatione factâ reſtituere iubetur. Sed & eodem articulo inuenitur ex enormi læſione dari aduerſus tertium in integrum reſtitutionem, quæ omnibus expenſis, vili diſtractione, alijſque circumſtantijs, ſaltem ex clauſula generali, *ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur*, obtingere poſſet; fiſcum verò cur iure auctorum, quibus ſucceſſit, actiuè & paſſiuè vti non poſſit ac debeat rationem non videri. Et iterùm 6. *Maij* 1591. eidem Concilio Flandriæ ad caſum, quo quis reditum promiſit datâ hypothecâ, quę poſtmodum hoſtiliter inundata eſt, nec aliter diſertè in litteris obligata perſona, vrgente creditore eam naſci ex contractu emptionis, & venditionis reditus, nec tolli ſublatâ hypothecâ, debitore edicti gratiam implorante, eamque opportunam eſſe, quamdiu infrugifera eſſet hypotheca; reſponſum per edictum Iuri ſcripto non eſſe derogatum: neque illud extendendum extra terminos: edictum loqui. *arreſt.* 10. de debitoribus quamuis perſonaliter obligatis, ab iniuria belli valdè afflictis: conſiderandas omnes circumſtantias, quæ nonnumquam nõ minùs afflictis alibi creditoribus, quàm debitoribus fauorem conciliant.

34 De onere redituum ſuper inundatis terris exaggerandis, dicimus infrà; denique reditus pecuniâ reprobâ conſtituti, vt nulli ſint, neque iu-

re exigi poſſint, decernitur, E. 14. *April.* 1611. *art.* 31. 32. E. 18. *Mart.* 1633. *ar.* 60. E. 21. *Maij* 1618. *art.* 14. 15.

Debitor, cùm bona ab hoſte poſſidebantur, 35 creditoribus in ditionibus hoſtilibus degentibus, ad ſolutionem redituum nõ tenebatur, ex E. 31. ... 1587. quin & *Ian.* 30. 1648. quilibet in integrum reſtitutus eſt, quatenus bona fiſco delata non fuerint, adeoque vbi ſiluit fiſcus iam tenetur debitor, ita tamen, vt ſi alicui ſpeciatim Rex aut ſtatus debitum mobiliare, mobiliaremve actionem donarint, ante pacis concluſionem, extincta ſit petitio. Plura de reditibus, eorumque ſolutione, vide *Anſelm. C. Belg. verbo renten, & v. leenen, & v. chijnſen.*

De hereditate vel act. vend.

SVMMARIVM.

1. *Annui reditus vt inter immobilia referantur.*
2. *Nomina vt communicentur per matrimonium.*
3. *Vendito nomine, periculum ad quem ſpectet.*
4. *Actio hypothecaria vt in ſolidum detur aduerſus poſſeſſorem.*
5. *Ceſſionarius agere poteſt ad ſolidum debitum.*

1 NOmina nec in mobilibus ſunt, nec immobilibus; ſed, ſi actum eſt de tota rerum ſubſtantia, voluntas præ ſcriptura valet; & omne patrimonium comprehenſum videbitur: nominaque & actiones ad mobilia directæ pro mobilibus; ad immobilia pro immobilibus habebuntur: vt eam ferè praxim mores receperunt. Buſ. *de redit. l. 1. c. 3.* Et dum annui reditus inter immobilia referuntur à *Clem. exiui. §. cumq; annui. de verb. ſignif. l. Iube. C. de ſacroſ. Eccl. l. hac edicta. C. de ſecund. nupt.* de reſeruatiuis quidem & irredimibilibus nihil eſt dubitandum. de redimibilibus autem tamquã ad nutum volatilibus quæſtio moueri poterit: & deciſum memini à Concilio Brabantię rebus impoſitos, ſiue hypothecatos pro immobilibus habendos, non hypothecatos autem pro mobilibus. ſed agebatur de diuiſione inter heredes conſanguineos & Eccleſiam; vbi ea in immobilia ſuccedere non poterat: alioquin inter capaces aut reſpectu alio, perpetuus reditus quamuis non hypothecatus, non mox pro mobili haberi, non alienari poteſt, aut conſumi à Prælato: itaque rurſum intentio contrahentium, ſtatuentium, vſuſque regionis; ac negotium de quo agitur, attendendum erit, & ſuæ cuique conſuetudines, quæ ſæpiùs hac in re ſunt variæ. Buſius *d. c. 3. n. 12.*

Nomina quoad actiones vtiles tantùm cedi 2 poſſunt. *l. penult. & tot. tit. de hered. vel. act. vend.* Buſius *ad l. 3. D. pro ſocio* putat moribus Transiſulanię tam nomina quàm bona communicari per matrimonium, & ſublatum titulum *C. ne vxor pro marit.* niſi ſoluto matrimonio vterque ſoluendo ſit, aut pactis dotalibus aliter conuentum: alioquin enim coniuges pro alterutrius debito tenentur. niſi quòd Antuerpiæ mulier pro dote, alijs perſonalibus creditoribus præferatur; ſed rebus in victum traditis, alijſque nonnullis ex cauſis & ipſa obligetur.

Venditor nominis non tenetur præſtare debitorem locupletem, *l. 4. D. hered. vel act.* adeò vt ſi debitor paulò pòſt cedat bonis, citra dolum. *l. 74. §. fin.* ceſſionario non proſit. 3

Actio hypothecaria perſonalis in ſolidum datur 4 aduerſus poſſeſſorem. *l. 1. & 2. C. de hered. action. l. 2. C. ſi vn. ex plur. cred.* quod & mores receperunt in annuis reditibus, qui ex re præſtantur: qui ex conſtitutionibus Pontificijs, & Principalibus, atque moribus ipſis ius quoddam proprietati æquè ſimile atque hypothecæ continent. Vnde Mudæus poſt Boërium hodierno vſu hypothecariam in reditibus quamdam principalem actionem cenſeri tradit, *tit. de pignor. & hypoth. n. 2* ita vt partialis hypothecæ poſſeſſor ad diuiſionem prouocare non poſſit. ſed de propria reditus natura vide Buſium *de Redit. l. 1. c. 2.*

Moribus non placuit *lex, per diuerſas.* & *l. ab* 5 *Anaſt. C. mandati.* ſed poteſt ceſſionarius agere ad ſolidum debitum ſupra pretium à ſe numeratum: & quamuis pars ex empto, pars ex donato habeatur. multis tamen locis obtinuit, vt intra annum per modum retractus venditum nomen eodem pretio à debitore numerato extinguatur. quod & in reditibus, ſimilibuſque iuribus receptum eſt; etiam alicubi, vt perpetuò ſic liceat redimere. quando autem liceat ex E. 5. *Martij* 1571. ſuprà diximus *tit. de Empt. §. de Redit.*

De commercijs.

SVMMARIVM.

1. *Belgium floruit commercijs.*
2. *Nundinarum immunitas.*

IAm ante plura ſæcula tãta in ditionibus Belgicis commerciorũ fuit exundantia, vt nullus orbis vniuerſi ſit angulus, qui potuerit exæquari. teſ- 1 tes Bruge. vbi iam ſub Philippo Pulchro Rege Frãciæ Regina vxor tantas opes, luxum & pompã vidit, atque inuidit, vt indignabunda ſit quæſta, ſe non ſolam in regno Reginam, ſed in ſolis Brugis trecentas reginas vidiſſe. Quis exterus credat dum ſupputat *in Antuerpia* Scribanius, dum florida ſtaret illa, quotannis in externis mercimoniis abſumptos quinquaginta auri milliones, præter ea quæ intra vrbem atq; Belgium diffunderentur? ac præter pecuniariam negotiationem arteſq; mechanicas, quas longo ordine proſequitur. Sed & in Louanio Lipſius pannorum immenſam quantitatem, innumerabilem textorum numerum refert. Et in Mechlinia Gramaius teſtatur an. 1370. fuiſſe in oppido textrinas ter mille ducentas; *Non venientibus,* inquit, *in numerum lanarijs, pãni tonſoribus, phrygionibus, linteonibus, culcitrarijs, pileonibus, zonarijs.* & ſupputant periti in ſingulas textrinas numerandas perſonas ſubſidiarias duodecim: adeoque numerus 3200. duodecies ductus creſcit ad 38400. magnum numerum vnius artis in vna ciuitate; neque prima. alibi alia negotiatio & opificia viguerunt,

guerunt,

guerunt, in toto ferè Belgio, vt quæque ciuitas in aliquo præcelleret, vſque ad infelicia hæc bellorum ciuilium tempora: quibus per 70. nunc annos vigentibus, mirum tamen eſt, quantum adhuc commerciorum artiumque ſuperſit: atque præſertim apud Batauos, ipſoſque Amſterodamenſes. de cuius vrbis mercimonijs, quæ ſcribuntur non facilè quis crediderit, qui non viderit. Hanc ob cauſam diligenter ſemper à Principibus noſtris curatum eſt, vt merces probæ eſſent, artes propè exercerentur, ſingulíſque ſuæ leges priuilegiaque priuatim data. ſed & ſæpiùs cùm res exigerent, conſtitutiones publicæ latæ ſunt, quibus incorruptæ merces, arteſque ſeruarentur, vigerent, atque floreſcerent.

4 Sed & commercationis miniſtræ ſunt nundinæ, quarum priuilegia & immunitates Lætus Brabantiæ introitus commendatas habet, *art.* 43. 44. ad quas omnibus incolis merces ſuas deferre licet ſub iuſto telonio, *art.* 46. priſca quantitate, *art.* 21. *additionis ſecunda ad Lætum introitum.* Peccantibus tamen in monetaria edicta, immunitas non ſuffragatur, *d. art.* 44. & officiarij locorum nundinas ſimileſque conuentus diligenter debent proſpicere num fortè criminoſi aliqui miſceantur. *E.* 15. *Feb.* 1566.

---

§. *De annona.*

SVMMARIVM.

1. *Frumenta non niſi conſuetis nundinis comparanda.*
2. *Qua in eis ſeruanda.*
3. *Grana efferentes quilibet apprehendere poteſt.*
4. *Ad euitandam caritatem qua vitanda.*
5. *Quomodo procedatur contra non ſeruantes ordinationes frumentarias.*
6. *Taxa annona à magiſtratu facienda.*

1 ANte omnia cura annonæ ſemper fuit: eam in rem numeroſa edicta prodierunt. 9. *Maij* 1515. 19. *Aug.* 1522. 24. *Mart.* 1523. 18. *Octob.* 1527. 23. *Sept.* 1531. 14. *Maij* 1532. 8. *Octob.* 1535. 26. *Nou.* 1544. 5. *Octob.* 1545. 22. *Maij* 1546. *vlt. Iunij* 1546. 6. *Dec.* 1549. 12. *Sept.* 1551. 24. *Oct.* 1551. 13. *Ian.* 1552. 12. *Octob.* 1598. 14. *Nou.* 1625. 22. *Nou.* 1644. Ad vitandam annonæ caritatem, ac flagellationem, vetitum ne frumenta efferantur cuiuſcumque generis: nemo ruri aut domi compararet; ſed ad conſuetas nundinas venalia deferantur: contractus lecus facti irriti ſint. Ordines in finibus ſtationarios habeant, qui ſecretò inquirant, & ſiſtant: liceat tamen ad exercitum Principis deferre, & cuique quantum ſibi opus erit in vſus domeſticos emere.

2 Grana aliundè allata per auerſionem extra forum emi poſſint, ſed emptores ordinationi ſe conformare teneantur. nemo in nundinis ſupra neceſſitatem ſuæ familiæ, emere poſſit. nemo vt extra prouincias efferat, aut intra eas alibi vendat; contractus alioquin irriti ſint. ruſtici ipſi ad forum annonas venales deferant, annonarum mercatores nec in foro emere poſſint; niſi poſt forum campanæ, horâ decimâ antemeridianâ æſtiuo tempore, vndecimâ hiberno pulſatæ: vt incolæ interim neceſſaria ſibi comparent opportuniùs. licet tamen rurſus cuique in vſus ſuos rure emere quanto quis opus habet, & fruges in ſuo aut conducto natas quocumque intra Prouincias transferre, & diſtrahere. ad certum tempus panis & cereuiſiæ coctores in rem ſuam extra nundinas emere poſſint, in vrbibus, quæ habent ius ſtapulæ, extra forum emere poſſunt: qui emunt vt alibi vendant in his ditionibus, ſi nauigio efferunt, cautionem dent ad ratam valoris empti frumenti de eo alibi vendendo: teneantur etiam referre teſtimonium Magiſtratus vbi vendiderint, & antequam efferant deſignent locum, quò tranſlaturi ſunt. emptio granorum adhuc creſcentium ſit irrita; ſalua pretij fortè ſoluti reſtitutione intra menſem. quod idem obtineat in granis iam in horrea reconditis. ſic tamen vt poſſit tantum ex iis tradi, quantum vſus familiæ emptoris requirit.

Omnes priuati poſſint apprehendere efferentes, & tradere loci officiario omnes Magiſtratus & officiarij iurent obſeruationem ordinationis. 3
Emptio fiat ad nundinas ſolitas, dies; & horas quæ ſint à decima matutina vſque ad primam pomeridianam, poſt quam qui in alias partes harum ditionum efferre volent, emere poſſint; ſed empta vſque ad horam ſecundam in foro relinquere teneantur; vt incolæ tantum ad ratam conuenti pretij ſibi exinde ſumere poſſint, quanto opus habeant pro familia in tres menſes qui emunt ad efferendum in alias harum ditionum, emere non poſſint niſi grana, quæ reipſa in forum delata ſint, vel totâ quantitate; vel parte, quæ reliqui ſpecimen præbeat; ſub pœna nullitatis. & pœnæ contrauentorum variantur, & augentur.

Ad euitandam caritatem rure panis albus non coquatur; hoſpites non potitent; ſed viatores neceſſarium edulium & potum tantùm habeant. cereuiſia non coquatur niſi infra certum valorem, niſi in priuatum cuiuſque vſum in tres menſes. ad nuptias vocari non poſſint vltra perſonas viginti: Et quod *Edict.* 30. *Sept.* 1613. ad plures eſt extenſum. coctores cereuiſiæ venalis hordeo acauenâ ſimilibuſque granis tantùm vtantur, non frumento aut ſiligine. pretium cereuiſiæ Magiſtratus ponat; ſingulorum ædes & granaria viſitet: quod cuique ſupereſt, ſupra neceſſitatem familiæ vſque ad Septembrem cogatur vendere, pretio à Magiſtratu ſtatuendo. nemo ab his ordinationibus vllo priuilegio ſit exemptus. aliàs per pœnas procedatur tamquam contra rebelles, & contemptores publicæ ſalutis. 4

Nulla Conciliæ quamuis ſuprema executiones retardent: procedatur ſummariè ſine figura Iudicij; & præuentioni fiat locus: & præuenti ob negligentiam Iudices pœnas ipſi luant: ordinatio locum habeat in granis, etiam huc delatis per mare Balticum ex prouincijs ſecus illud ſitis. nullus etiam commeatus efferatur extra has ditiones, niſi quòd naucleri tantum ſumere poſſint, quanto itineri maritimo opus erit. vt ſpicæ non colligantur, niſi poſtquam fruges in manipulos 5

eruht

erunt collectæ: vt coloni in agros ſuos demeſſos animalia non immittant, niſi poſtquam pauperes viginti quatuor horas habuerint poſt auectas fruges colligendis ſpicis. vt nemo fruges ſcindat, metat, auferat, aut quocumque modo ſuretur, ſactâ fide per duos teſtes ſine figura Iudicij, vt fur puniatur, qui ſecùs faxit: cuilibet priuato liceat tales apprehendere, & alter alteri ſuppetias ferre teneatur: liceat dominis pagorum & officiarijs aliquos deſignare, qui inuigilent, & in his rebus delatores ſint, & teſtes. liceat officiariis ſingulorum ædes viſitare, & qui agros non colunt, & ſupra quàm apparenter collegerint, frumentum habent inquirere, interrogare; & ſi ordinationi contrauentum ſit, punire; ſi competentes Iudices ſint: ſin minùs, remittere ad competentem. publicetur hæc ordinatio non in maioribus & conſuetis tantùm locis, ſed ſingulis pagis, parochijs, & vicis. Atque hæc quidem pleraque edicta lata ſunt leuandæ annonæ caritati, aut præueniendæ: quorum etiam quædam capita non ſeruantur, dum fames, aut grauis caritas non vrget, quali tempore ferebantur. Cęterùm alia ſunt quibus belli tempore inhibita frumenti ad hoſtes auectio capite ſancitur. de quibus *tit. prox. quæ res exportari.* & *tit. De re milit.*

6 Et ne pro lubitu quiſque quanti velit annonam vendat, eaque ſupra rationem increſcat; E. 7. *Octob.* 1531. de conſilio Ordinum generalium iniunctum eſt Magiſtratibus, vt cùm res exiget illius taxam ſtatuant à Curia approbandam. ſed quoniam nulla in re pretia menſurarumque genera magis variantur, rarò huiuſmodi taxa vſurpatur, præterquam in œnopolijs; minùs ob eam ad aulam recurri ſolet. Alia quæ ex EE. *Vide* Cod. *Anſelmo* V. *Coren.*

§. *De panno.*

SVMMARIVM.

1. *Lana & pannus Anglicus inferri vetitus.*
2. *Exceptis lanis Noui Caſtri, & qui inferri poſſint.*

1 VT panni mercatura, textoria, totaque lanificij ratio reſtituatur; E. 8. *April.* 1494. lana & pannus Anglicus prohibetur ne inferatur, illatus intra paucos dies efferatur; onera à nautis, aurigis non recipiantur, niſi affirmatum fuerit, lanam & pannum abeſſe; ſub pœnis grauibus: non obſtante ſaluo conductu, qui eò non porrigitur. ordinatio regiſtris vrbium inſcribatur.

2 Edicto tamen 17. *Nou.* 1497. excipiuntur minorum gentium panni, pauperum vſui maximè ſeruientes, qui inferri poſſint. rurſum E. 24. *Mart.* 1528. vetitum, ne lana ex Anglia inferatur, niſi per portum Iccium, & inde per Grauelingam ſoluto illic vectigali, ſub pœna confiſcationis; exceptis lanis Noui Caſtri, *de Neuf-Chaſtel* quæ iam olim à ſtapula Caletana ſunt exemptæ, In eamdemque rem ſunt E. 13. *Iun.* 1570. 15. *Maij* 1587. 3. *Iunij* 1592. 21. *Iulij* 1593. 18. *April.* 1594. 15. *Iunij* 1600. 27. *Mart.* 1627. quæ pleniùs recitamus ſub titulo, *Quæ res exportari aut inferri non poſſint.*

§. *De tapetibus.*

SVMMARIVM.

1. *Edicta præſcribentia diſciplinam pro tapetibus & ſerico.*

REferendum & huc Edictum 16. *Maij* 1544. 1
vlt. Decemb. 1553. præſcribens diſciplinam eorum qui tapetes texunt, tam quoad artem, quàm quoad magiſtrum, miniſtros, tyrones, iura introitus, & ſimilia. E. 27. *Septemb.* 1606. plures regulas præſcribens ſerico parando, tingendo, texendo, emendo, vendendo, inferendo, efferendo, quibus textura & mercatura proba ſeruetur. & 3. *Martij* 1618. proximi obſeruantiam inculcans: & quoniam id, non vt oportuit ſeruatum fuit, nunc vetatur, ne qua omninò ſerica extra prouinciam tincta quocumque colore inferantur; omniaque opera exinde manu facta, ſub dicta pœna: exceptis ijs, quæ ex Hiſpania aut Italia deuehuntur. qui alia ſub ſe habent, aut exſpectant, extra prouincias illa demittant intra menſem.

§. *De ſerico.*

SVMMARIVM.

1. *Serica quæ inferri vetita.*

ET quoniam ex rudibus ſericis filis ex Syria 1
alijſque Orientis partibus huc delatis textrinæ aptandis, magnus de plebe numerus victitare ſolebat; eaque vtilitas illatis aliis minoris pretij ex vicinis prouincijs magna parte ceſſauit; vetita ſunt huiuſmodi fila ſerica rudia, vel parata, & tincta ex Gallia, Germania, &c. huc inferri; ſub pœna commiſſi, & dupli.

§. *De equis.*

SVMMARIVM.

1. *Equi extra prouinciam educi vetantur, ſub pœnis.*
2. *Tempore belli hæ pœna aucta.*
3. *Ad mercaturam equorum admiſſus, iurare debet obſeruationem edictorum.*
4. *Tempore belli, induci ab hoſtibus equos vetitum.*

SVper equis etiam multæ leges æquiſſimè la- 1
tæ, in belli & pacis vtilitatem. E. 23. *Iul.* 1522. 7. *Octob.* 1531. *ar.* 42. 14. *April.* 1540. 10. *Iun.*

154:

1542. 6.*Maij* 1545. 24.*Ian.* 1546. 18. *Sep.* 1549. 2.*Decemb.* 1550. 13. *Mart.* 1551. 19. *Septemb.* 1551. 27.*Octob.* 1553. *vlt.Maij* 1556. 14.*Mart.* 1558. 5. *Dec.* 1629. & ſingulatim vt Aulæ, & equeſtri ordini, & turmis ordinatis ad perpetuam limitum defenſionem ſit opportuniùs prouiſum, vetantur educi extra prouincias equæ cuiuſcumque ætatis, & equi quadriennio minores, quiq́ua non excedant altitudinem quindecim palmarum: ſub graui pœna, nemo incola aut aduena equos emat rure, atque extra liberas nundinas; exceptis aulicis, & turmis ordinatis, in vſus ſuos ementibus. equi venales ad forum ducantur de die per vias regias: ad diem nundinarum principalem, & horam: venditor ſciens emptorem equos extra prouincias ducere velle, ijſdem pœnis teneatur: & quicumque alij conſcij erunt, nec denuntiarunt, itidem grauiter mulctentur: qui venales equos ad forum duxerint, loci officiario aut commiſſario quantitatem exactè denuntient; & vbi vendiderint, emptorum nomina: ſub pœna confiſcationis equorum, & centum florenorum in ſingulos equos pro prima vice, ſecunda dupli, tertia banni, & correctionis arbitrariæ. qui ad nundinas in finibus venales equos ducunt, ſimiliter quantitatem officiario mox indicent, & quò eos ducere velint, nomina ſua, & domicilium: & vbi vendiderint, ad commiſſarium redeant; emptorum nomina, & domicilia indicent: qui requiſiti mox docere teneantur, quid de emptis equis egerint: ſi emptores emiſſe ſe negent, probare venditor, aut pœnam luere tenebatur. qui pro Cameraceſio ruſticanos equos ducunt intra dies quindecim teſtimonium referant ſcabinorum, vbi vendiderint. ſummariè procedatur contra tranſgreſſores.

2 Denique ardente bello anno 1551. *&* 1556. addita pœna eſt ſuſpendij educentibus equos ad hoſtem, & confiſcationis bonorum: etiam pro prima vice. antequam ex nundinis emptos mercatores educant, inſcribatur ſchedulæ numerus, altitudo, qualitas, color equorum; & intra triduum à regreſſu eamdem ſchedulam repræſentent ad regiſtrandos eoſdem equos. quicumque opem operámve præſtiterit educendis equis, in pœnas incidat: famuli qui eduxerint, examinentur; etiam per torturam, ſuper dominis, & conſciis: qui ſoluendo non erunt fuſtigentur, & aliàs corporaliter caſtigentur: qui nocturno tempore, & extra vias regias equos ducunt; intra quatuor milliaria à finibus ſiſti à quouis poſſint, & in Iudicium ad examen duci: aurigæ ſi equos habent magni valoris cautionem præſtent de ijs reducendis: qui in finibus ſunt ad obſeruandam eductionem diligenter obſeruentur ab officiariis maioribus; & ſi diſſimulauerint, alij conſtituantur: procedatur ſolâ veritate inſpectâ, ſine ſubterfugiis: vnicâ in probationem dilatione conceſsâ: pronuntietur pro eo qui apparentiori iure vtitur: ſententiæ executioni mandentur, non obſtante oppoſitione aut appellatione, & ſine illius præiudicio: nemo admittatur ad mercaturam equorum rure habitans: qui in vrbibus admittetur, iuret obſeruationem ordinationum, & officiario conſtet de eius probitate & fidelitate: officiarij, ſi in matricula culpam commiſerint, corrigantur priuatione officij: qui requiſiti docere non poterunt vbi iumenta vendiderint, ſi qualitas & circumſtantiæ ſuadeant, cenſebuntur arbitrio Iudicis contraueniſſe ordinationi: ſi ex equitibus turmarum ordinatarum aliquis abutatur facultate ſibi factâ, & externis aut ſuſpectis equos ſuos vendiderit, corporaliter corrigatur; etiam capite pro ſecunda vice. qui in via ſunt ad educendos equos, pœna teneantur; quamuis nondum finibus egreſſi.

3 Edicto 13. *Mart.* 1551. eadem inſuper amplіantur: & nominatim vt nemo ad mercaturam equorum admittatur, niſi eius edicti iurata obſeruantia.

4 Inteſtina bella prouocarunt edicta etiam contraria, ne equi ex hoſtilibus prouincijs in regias inducerentur, 10.*Octob.* 1608. 6.*Mart.* 1616. 12. *Ian.* 1622. 29.*Iul.* 1625. 22 *Decemb.* 1626. *vlt. April.* 1627. 18.*Sept.* 1627. 16. *Aug.* 1629. 11. *Sept.* 1629. aut ex neutralibus locis per ditiones rebelles in haſce traducerentur, niſi ex indulto, licentia, ſeu aliàs certo modo Sed cùm per pacem Belgicam 1648. omnis commercatio rurſum ſit permiſſa, etiam hæc, belli causâ ante prohibita, redintegrata eſt cenſenda.

---

§. *De auro, atque pecunia, aurifabris, &c.*

SVMMARIVM.

1. *Aurifabris quæ vetantur.*
2. *Comparare materialia aurea aut argentea vetatur, & vt empta, palàm exponi debeant.*
3. *Edicta ſuper exercitio aurifabrorum.*

1 Etiam cautum eſt E. 22. *Octob.* 1553. 15.*Decemb.* 1593. 19.*Febr.* 1607. ne efferatur ne quidem damnata hîc moneta. qua de re paulò pòſt plura. Nunc de aurifabrorum arte atque mercimonijs. E. 8.*Maij* 1515. 13.*April.* 1551. in primis vetitum eſt, ne æs deauretur niſi pro Eccleſiaſticis ornamentis, & equitum ſellis, &c. vt non vendatur, mutetur, oppignoretur deauratum, niſi auro cum mercurio molito, vt non conficiatur aureum quippiam, alio metallo admixto, niſi modo & quantitate ibidem præſcriptâ; exceptis liberis nundinis, vbi exteri mercatores ſua diuendere poterunt, vt cryſtallum, albi ſapphiri, amethyſti, topazij, aliſve lapilli, qui auro inſerti diamantes referunt, auro non inſerantur: nemo huiuſmodi lapillos auro inſertos vendat, mutet, oppignoret: emptores redhibere poſſint: vt alij lapilli, & diamantes auro ritè inſerantur.

2 Vetat etiam edictum 24.*Mart.* 1562. ne aurifabri materialia aurea vel argentea comparent, & quæ eis licet comparare, publicè in officina per dies octo ſuſpendant, vt ſi fortè furtiua ſint, dominis integrum ſit vindicare, niſi fortè ipſum venditorem probè nouerint. Vide infrà quæ dixi *de Collegijs artificum.*

3 Denique ſuper exercitio aurifabrorum datum

eſt

eſt & aliud edictum 20. *Octob.* 1608. confirmatum alio ſuper moneta; vulgato 21. *Maij* 1618. *artic.* 17. & aliud iterùm 14. *April.* 1612.

§. *De cupro.*

DE cupro itidem edictum eſt 10. *Iul.* 1590. 29. *Iul.* 1599. 24. *Ian.* 1605. ne opera fiant cum alterius metalli mixtura.

§. *De chartis.*

DE chartis 10. *Octob.* 1530. vt probæ ſint, & quę vtrimque ita atramentum recipiant, ne perfluat, ſed vtriuſque paginæ ſcriptura legi poſſit.

§. *De vino.*

SVMMARIVM.

1. *Vina, quæ* ſtomme *vocant, inferri vetita.*
2. *Aliaq́ vina ijs mixta.*
3. *Vina Francica vt ad menſuram vendenda.*
4. *Illata deferenda ad proximam gruem.*
5. *Vini pretium à magiſtratu ſtatuendum.*
6. *Vt venditori permittatur vinum effundere.*
7. *Alia ad vina emenda diſtrahendaq́ pertinentia.*

1 VIna etiam Francica ſæpiùs inhibita inferri, de quo mox alibi, præſertim belli tempore. ſed omninò ſemper ea vina quæ improbè cocta ſunt; *ſtomme* vocant. quæ prohibuit E. 4. *Augusti* 1628. ſub pœna mille florenorum in ſingula vaſa.

2 Quod etiam repetitum eſt 24. *Aug.* 1628. vt eadem pœna committatur, quamuis huiuſmodi vina alijs tantùm ſint immixta ſimul, quippè venenoſa atque letifera, *l.* 1. §. 3. *de peric. & commerc. vend.*

3 Sed & E. 29. *Septemb.* 1508. mandatum, vt vina Francica, & Burgundica, aliáve ob vitiatas menſuras vaſorum, tam in locis ſtapulæ, quàm aliis ad menſuram vendantur, ſub pœna confiſcationis eorum, quæ in vaſis iuſto minoribus deprehendentur.

4 Et E. 27. *Martij* 1510. vt vina illata deferantur ad proximam *gruem* (inſtrumentum eſt quo in portibus dolia, merceſq́ue è nauibus excipiuntur) vt ibi menſuræ debitæ ſubiiciantur; nec antè diuendantur, niſi liqueat ſpectare ad incolas harum ditionum; qui transferre poſſint ad locum domicilij, & ibi ordinationi parere. officiarij negligentes mulctas ipſi luant.

5 Ad hæc E. 21. *Decemb.* 1549. vini pretium ſtatui à Magiſtratu iubetur, tam venditi per auerſionem, quàm per menſuram: & vt diligenter is aduigilet, ne ſupra æquum augeatur: exteri mercatores in ſtapula alijſq́ue foris vnâ horâ ante noſtrates mercatores vina ſua venalia proſtituere poſſint: quæ à noſtratibus mercatoribus non emantur directè vel indirectè, niſi poſt horam illis prærogatam: vt ſinguli incolæ citra mercatorum monopolia æquo pretio comparent, quo opus habent; vt nemo vina corrumpat, immixtis alijs ſubſtantijs, ſub pœna centum florenorum, & arbitrariæ correctionis, & interdictæ in poſterum negotiationis, tabernæ, hoſpitij, &c. officiarij negligentes arbitrariè corrigantur, & incommoda reſarcire teneantur. Vide *Cod. Belg. Anſelmi, verbo VVynen.*

Venditori permittitur vinum effundere, ſi va- 6
ſis ſuis opus habet, nec emptor monitus venit vt illud recipiat: ſed ſanè, ſi qua alia ratione venditor neceſſitati ſuæ, exuberante nimiùm vindemia, prouidere poſſit, nullatenus id mores admittunt: ſed ſi pro neceſſitate ſua expenſas fecerit, alioquin non facturus eas recuperat, vini retentione, iuxta *d. l.* 1. § *commodius.*

Exactè etiam E. 24. *Iul.* 1599. quæ ad vina e- 7
menda diſtrahendaque pertinent, iam ante E. 21. *Decemb.* 1592. rurſus permiſſa E. 24. *Mart.* 1636. Vetita denique vina de Ay & Montagne, E. 2. *Ian.* 1640. quæ ſine conſenſu regio, & per vias non regias ſeu licitas inuehuntur, in commiſſum cadant. Iterum E. 9. *Decemb.* 1640. quibus legibus vina de Ay inferenda, Vide *Cod. Belg. Anſelm. verb. VVynen.*

§. *De vino aduſto, alijſq́ diſtillationibus.*

SVMMARIVM.

1. *Vina aduſta ex quibus coquenda.*
2. *A quibus & quomodo vendi non poſſint, ſub pœnis.*
3. *Per edicta ſecuta auctis.*

QVin & vina aduſta, ſimileſq́ue diſtillatio- 1
nes in ordinem rediguntur. E. 20. *Mart.*
1601. vt coctores non vtantur granis, ſiligine, ſi-
milíve ſubſtantiâ, pomis, pyris putridis, ſed fæ-
cibus vini dumtaxat, aut cereuiſiæ; neque vina
ea præbeantur, niſi publico loco, exiguâ quanti-
tate, paruulâ menſurâ, per modum medicinæ;
non domi in cubiculis locíſve à publico conſpe-
ctu remotis, in modum compotationis: adeoque 2
vendi non poſſunt ab iis qui vinum venale, aut
cereuiſiam proponunt. E. interpret. 22. *April.*
1605. ſcilicet publicè omnibus petentibus, ſeu
qui hoſpitium exercent, ſed neque cereuiſiæ co-
ctores vinum aduſtum à ſe diſtillatum vendere
poſſint, niſi in magna quantitate, vaſis, medij,
quarti, octaui.

Edicto 20. *Octob.* 1622. continetur eadem prohibitio; auctis pœnis, etiam exemplaris correctionis, aduerſus officiarios negligentes.

§. *De cereuiſia.*

S V M M A R I V M.

1. *Cereuiſia ex quibus coquenda.*

1 SVccedit cereuiſia; potus Tacito etiam in *Moribus Germanorum* notus, ex aqua, hordeo, frumento, alijſque granis, & lupulo infecta. quam E.5.*Dec.*1589. coqui iubet ex probis granis, & lupulo; alias herbas ſubſtantiáſve miſceri vetat, vel coctores domi habere. vaſa iubet reſtitui, non confringi, aut diſtrahi. E. 10.*Iunij* 1596. renouato 9. *Februar.*1611.

§. *De lupulo.*

LVpulo ergo etiam E. 13.*Auguſt.*1621. vetitum immiſceri improbas herbas, mandaturque omnibus officiariis, & in locis nundinarum mercium curatoribus, vt diligenter inquirant.

§. *De ſale.*

SAlem omnibus quantumuis adeò neceſſarium E. 31.*Auguſt.*1609. coqui ſine Principis indulto, permiſſum non eſt. Edictumque 3.*Auguſt.*1617. vt ſubditi harum ditionum ſalem *de Brouage* non emant niſi in vſus ſuos, non vt reuendant aliquibus Francis, qui aduerſus Regis ſui edicta & iura dominica mercentur. quod E. 28.*Mart* 1618. rigidioribus terminis eſt repetitum. Vide *Infrà quæ res exportari*, §.*Sal.*

§. *De butyro.*

LOcum tandem ſibi poſtulat butyrum: ſine quo Belgæ nec cœnas, nec prandia, nec ientacula norunt: niſi qui domeſtici nunc cibi pertæſi neoterico modo externum luxum affectant. Et quoniam in Flandria magna eſt butyri copia, atque mercatura; ad vitandas fraudes, E. 31.*Iulij* 1628. decretum eſt, vt non vendatur, niſi in vaſis publicâ auctoritate ſignatis, certi ponderis & menſuræ: latiùs expreſſæ *ord.*31.*Iul.* 1628. *Concilij Flandriæ.*

§. *De alumine.*

S V M M A R I V M.

1. *Cognitio controuerſiarum de alumine, cui competat.*
2. *Quod ex Leodienſi agro inuehitur, vbi ſiſtendum.*
3. *Permiſſio inferendi aluminis extranei reſtricta.*

ALumen E. dirigit 10. *Ian.* 1583. vt Iura Regia, emendæ, & confiſcationes ritè ſeruentur, & cui cognitio controuerſiarum inde naſcentium competat. 1

Edict.8.*Maij* 1599. vt quod ex Leodienſi agro vehendum has ditiones tranſit, in ciuitate Traiectenſi aut Namurcenſi ſiſtatur: indicato loco quò vergat, & quantitate, ſoluto iure Regio, datâ cautione de alibi vendendo, receptoris Regis ſyngrapha accipiatur, & proximo loco exhibeatur. 2

Edicto 24.*Nou.*1612. permiſſio aluminis inferendi extranei valdè reſtricta, ad loca vbi ſiſti debeat modus inferendi, illati ſignandi, vendendi, transferendi, &c. præcipitur; idemque E. 14.*Oct.* 1627. multò arctiùs. 3

§. *De mineral.*

MIneralia, *Callamynen*, E. 15.*Nou.*1588. vt ne aliundè inferantur, ſed Limburgenſia recipiantur; quo dominia Regia non minuantur.

§. *De ſapone.*

S V M M A R I V M.

1. *Sapo ex quibus confici non poſſit.*

SApo, vt ne conficiatur ex hepatis aut iecoris pinguedine, ſed puro oleo. E. 8.*Mart.* 1597. neque ex balenarum pinguedine, ſeu alio inidoneo aut noxio ſmegmate. nec hæc emere liceat, aut domi habere, aliaque quæ eò pertinent. vt ne quiſquam ex vnitis exterſſve prouincijs alia poſſit inferre, quia impura pinguedine confici ſoleant. Rurſus E. 4.*Septemb.*1623. eadem prohibitio traditur. 1

VT. Iudicibus olim non licebat agros, cæteraque quæ ad victum non ſpectabant comparare in prouincia, in qua præſidebant, *tit. C. de Contract. Iud.* ita neque aduocatis iiſque qui Iudicibus aſſidebant. *l. aduocati. C. de aduoc. diuer. Iud.* neque militibus vbi militabant. *l. milites. D. de re milit.* ſed nihil horum apud nos hodiè obtinet.

Plura ſunt quę ad hunc titulum etiam ſpectant repetenda ex titulo, *De re militari*, &, *Quæ res exportari vel inferri non poſſint*. &, *de Collegiis artificum*, quæ per connexionem ad ſe mutuò prouocant. Vide *Cod. Anſelm.* V. *Commercien.* V. *Coopliedon.*

Quæ res exportari, vel inferri non poſſint.

S V M M A R I V M.

1. *Aurum, argentum, pecunia, efferri vetita; iter facturus quam pecuniam efferre poſſit.*
2. *Frumenta & equi, ex Weſtphalia quomodo huc inuehi poſſint.*
3. *Certificatio vbi emptorum & ſoluti vectigalis requiritur.*
4. *Mercaturam exercens iurat ordinationes.*
5. *Pecora extra ditiones non educenda.*
6. *Spectantia ad munitionem Belgicam efferri vetita.*
7. *Venditiones inſtante bello Gallico facta, ab iis qui in partibus aduerſis erant, nulla declarantur.*
8. *Sal ſubnigrum non efferendum.*
9. *Album ex regijs ditionibus, & vnitis prouincijs efferri, & inferri nunc permiſſum.*
10. *Metalla efferri vetita.*
11. *Lanea fila.*
12. *Niſi ſub certo modo & vectigali.*
13. *Vt lupulus exportari permittatur, item & lana.*
14. *Lanificia in Anglia confecta, vt vetita.*
15. *Vina Francica vt emenda.*
16. *Proſcribuntur improbè cocta.*
17. *Cuprea opera, quibus alia metalla mixta.*

1 SAtis diximus *tit. de re militari*, ad hoſtem arma, commeatum, equos, & quidquid hoſtili commoditati poteſt ſeruire, exportari non poſſe. ante reliqua primum locum obtinet aurum argentúmve, etiam damnata hîc moneta. neque porrò ampliùs quis efferre poteſt, quàm iter quod quiſque agendum habet, exigat. E. 22.*Oct.* 1553. 15. *Dec.* 1593. 19. *Febr.* 1607. quapropter iter acturi ab officiario loci requiſiti quantitatem pecuniæ efferendæ indicare teneantur. ſimiliter ne quis aurum argentumque non ſignatum efferat. omnia ſub grauibus mulctis; quæ etiam poſt factum exigi poſſint. qui ſcientes compoſuerint, auexerintve onera aurea argenteáve, arbitrariè etiam in cute puniantur.

2 Frumenta etiam prohibentur exportari edictis quæ longo ordine tit. *de commerciis. §. ante omnia cura annona.* citauimus. quæ eadem dicimus de equis. ac inſuper fraudi præcauendæ, E. 22.*Sept.* 1626. prouiſum, vt qui equos, equas, pullos ex Weſtphalia huc induennt, teſtimonio muniti ſint, quòd ibidem nati ſint, educatique; cum notis, colore, ſtigmatibus, quibus certò dignoſcantur; ne ſub eo nomine vetiti ex Batauia irrepant.

3 Et E. 4.*Iunij* 1627. vt certificatio ſufficiat, quòd empti ſint in regionibus Regi obedientibus, aut neutralibus, ſi dimidium vectigal, quod licentiæ nomine penditur, ſoluerint.

4 Et E. 14.*Mart.* 1558. vt equorum mercaturam nemo exerceat, niſi qui Edictum hoc iurauerit obſeruare; prohibitiuum ne quis equos extra ditiones has educat, atque pluribus articulis amplians vetera.

5 Denique generatim E. *vlt. Iul.* 1585. ne quis cuiuſcumque generis pecora extra ditiones educat: præcauendæ caritati annonæ, militari licentiæ, & hoſtium commodo.

Ad extremum E. 6.*April.* 1589. vetitum ne 6
quis efferat arma, ſeu quidquid ſpectat ad munitionem bellicam: ne quis merces vetitas efferat, inferat: ſub pœna commiſſi, & quadrupli; niſi licentiâ ſpeciatim obtentâ, continente nomina mercatorum, inſtitorum, famulorum, quantitate & qualitate mercium. quas vetitas paucis recenſet Edictum, quale ante paucos annos rurſus editum ſpecialius: permiſſa deinde cum vnitis prouinciis mercatura, ſoluto in ſingulas merces præter vetitas certo vectigali Licentiæ nomine.

Denique animaduerſione eget, quòd inſtante, 7
iam bello Gallico E. 1.*Iun.* 1526. declarauerit vẽditiones per exteros factas mobiliũ vel immobilium bonorũ, ſi poſtmodum venditores contigerit in partibus aduerſariis eſſe; nullas futuras.

Sal etiam E. 20.*April.* 1627. ſubnigrum, vt ne 8
efferatur in alias ditiones: album & excoctum ſiſtatur in ciuitate Namurcenſi, aut Wertenſi, ibidemque diſcutiatur, an non ex vetitis locis deuenerit: quòd ſi ita, vt vetitæ merces habeatur: ſi non, ſchedula commeatus detur.

Sed neque ex his ditionibus ſal incoctum eue- 9
hi poteſt, niſi modo præſcripto ab E. 20.*April.* 1627. 16.*Iun.* 1627. ſal album nunc atque coctum ex regijs ditionibus, & prouincijs vnitis efferri & inferri poterit reciprocè, ſub eo dũtaxat vectigali, quod pro rudi ſoluitur, ex *pact. Belg.* 30.*Ian.* 1648.

Metalla inſuper, æs, cuprum, ceteraque id ge- 10
nus, vetera quamuis & confracta, E. *vlt. Oct.* 1612. efferri vetita.

Lanea item fila, E. 12.*Iul.* 1593. lana aut linum 11
non textum, rigidè & multis verbis, E. 15.*Iun.* 1600. & iterùm *vlt. Ian.* 1610. *pluribus articulis.*

E. 9.*Mart.* 1578. 10.*April.* 1625. 27.*Mart.* 1627. 12
3.*April.* 1628. de inferenda lana ſub certo modo & vectigali.

Coria, E. 28.*Ian.* 1549.

Cereuiſia in ditiones fœderatas. E. 5.*Ian.* 1596.

Lupulus, ob aridam ſterilitatem *an.* 1567. E. 7. 13
Sept. ad tempus efferri prohibitus: ac deinde E. 4.*Iul.* 1575. donec aliter permitteretur. nunc antiqua commercandi libertas obtinet, niſi quando ob bella aut ſterilitatem prohibetur.

Quomodo lupulus, qui ad vnitas prouincias, aliáſve exportatur ſignari, ponderari, vectigal ſoluere debet, vide E. 17.*Dec.* 1613. *penul. Aug.* 1617. 14.*Oct.* 1606. 29.*April.* 1607. 18.*Nouem.* 1607. Nunc ex pace Belgica anni 1648. commercium liberum eſt.

Ligna denique exportari vetita E. 5.*Dec.* 1623.

Res vetitæ inferri diuerſi etiã generis ſunt. ſed 14
primum locum dabimus panno Anglicano, quem E. 15.*Maij* 1587. proſcripſit, & quæcumque alterius generis lanificia in Anglia contexta, quin & veſtes ex panno Anglicano confectas. E. 18.*April.* 1594. ſed per E. 27.*Mart.* 1627. permiſſum vt rudis lana ex amicis ſeu fœderatis regnis in has ditiones poſſit inferri. ſed & E. 3.*Iun.* 1592. imperatũ, vt panni aliaq; lanificia Anglica mox exhibeantur, & quæ proba ſunt ſigillo muniantur: ſoluto vno floreno, iure Regis in ſingula: quæ improba inferentur, in poſterum fiſco addicantur.

Vina

15 Vina etiam Francica 21. *Maij* 1546. 12. *Iun.* 1546. ita habita, vt nemo incola harum ditionum vina Francica emptum eat, empta huc deferat, aut cum Gallis ſocietatem in eam rem habeat: Galli inferre poſſint, quantum, & quando lubet: Belgæ emptum ire aut mittere poſſint, quanto in vſus ſuos quiſque domeſticos opus habet. vtilitas ordinationis eſt, vt vetitâ hinc efferri pecuniâ, Galli pretium vinorum hîc venditorum in mercimonia noſtratia collocent.

16 Sed E. 21. *Dec.* 1549. reſtituta emendi & inuehendi facultas; eoque diuertendi, vbi antiquô ius ſtapulæ fuit, ſoluto ſine fraude vectigali proſcriptis tamen perpetuò vinis improbè coctis. E. 8. *Auguſt.* 1628. chartæ etiam inferri vetitæ. E. 10. *Octob.* 1530. niſi probæ & atramenti vtrimque capaces.

Mineralia *Callamynen*, E. 15. *Nou.* 1583.

17 Cuprea opera quibus alia metalla mixta E. 10. *Iul.* 1590. pluribus articulis: quibus acceſſit Epiſtola Regia 29. *Iul.* 1599. qua terminus duorum menſiũ datus ad probandũ ea extra has ditiones vẽdita, prorogatur ad trimeſtre. & ſucceſſit E. 24. *Ian.* 1605. atq; iterùm *edictum vlt. Oct.* 1613 eamdẽ prohibitionem pluribus articulis complectens.

Cęterùm durantibus his bellis commercia cum prouincijs quę à Rege defecerunt ſæpiùs ex integro prohibita fuerũt. E. 14. *Aug.* 1598. nuper innouato. exinde quædã inde inferre, quædã efferri eò vetita: quędam permiſſa nunc rurſus addita horum taxa vectigali. nunc pace liberum commercium. Vide *Anſelm. v. commercien, verbo cooplieden.*

De collegiis artificum.

SVMMARIVM.

1. *Vt quis medicinam exerceat, quid requiratur.*
2. *Cadauera occiſorum viſitanda per chirurgos iuratos.*
3. *Quoad artem librariam quæ cauta.*
4. *Quoad aurifabros quæ ſeruanda.*
5. *Qui habent artem ſcrutandi ferri fodinas, ne in Sueciam abeant.*
6. *Textorum tapetium regula.*
7. *Quæ circa ſerici mercaturam & manufacturam ſeruanda.*
8. *Purpuræ & veſtium ſericarum vſus.*

1 EX litteris Principum edixit Conciliũ Flandriæ 18. *Nou.* 1623. ne quis medicinam exerceat niſi ab altera Vniuerſitatum Belgicarum renuntiatus Doctor ſeu Licentiatus, vel examinatus, & idoneus iudicatus ab altera: vel à Doctoribus Cameræ ſuæ Celſitudinis. neque ſtipendia ciuitatis quis obtinere poſſit; niſi ſit ibidem promotus; aut propter excellentem peritiam, vt ſuprà examinatus, gratiam meruerit.

2 Et E. 3. *Iun.* 1626. vt non cenſeatur ſatisfactum 12. articulo Edict. ſuper homicidiis 1. *Iun.* 1616. vt cadauera per chirurgos viſitentur, niſi Magiſtratus & officiarij aſſumpſerint iuratos, legitimè admiſſos, & à Magiſtratu approbatos chirurgos.

Quoad librariam artem E. 11. *Mart.* 1616. 29. 3
Octob. 1626. *art.* 1. cautum eſt, vt nemo libros imprimat, vendat, diſtribuat, veteres aut nouos, imagines aut rhythmos, niſi à Curia admiſſus, & in verba edicti iuratus, ſub pœna exilij, & trecentorum florenorum quoad Typographos. 20. quoad bibliopolas: deinde vt nemo ad huiuſmodi artem admittatur, niſi eam didicerit apud iuratum Typographum ſeu bibliopolam; & ritè examinatus ſit per commiſſarios ab Epiſcopo & Magiſtratu loci deputatos, & ex Epiſcopi iudicio & Magiſtratus, & præfecti Typographorum ab Epiſcopo committendi, ſub pœna nullitatis admiſſionis: admiſſus litteras ſuas Epiſcopo & præfectò exhibeat; atque hic exemplum ſeruet. Nihil ſine cenſura imprimat; ephemerides etiam non ſine licentia Curiæ, pro ſingulis auctoribus ſeparatim impetranda, & tempore quod in frontiſpicio prænotabitur; inhibito etiam ne ſub nomine fictorum Auctorum prodeant, neque chronica aut hiſtoriolæ; & vt permiſſæ imprimantur correctè, inſigni charactere, & bona charta: omniumque Impreſſor tot exempla ad Concilium mittat; vt omnibus ſufficiant. Libri, tractatuſque maiores ſine Curiæ Indulto non imprimantur: neque Typographi extra ditiones quidpiam imprimi curent, antequam in his ditionibus aliis Typographis propoſuerint, an eâdem lege & probitate id velint ſuſcipere; quantumuis pretio differenti: & dum nemo conditionẽ acceptat, Typographi tamen de iis quæ foris impreſſa fuerint, reſpondere teneantur. In frontiſpicio libri aut calce referatur Acta viſitationis, priuilegij, tempus, locus, nomen Typographi, & pretium, quo æſtimatus fuerit ab eo cui Curia cõmiſerit. Viſitatores probatorum à ſe librorum exemplum exigent, in loco publico ab Epiſcopo deſignando ponendum: ipſo exemplari cum exemplis collato penes Typographum manente. Sarcinæ etiam aliundè allatæ elenchi edi, & probari debeant. Libri viſitati, & vt ſuprà probati, vendi vbique poſſint, ſine vlteriori Typographorum ſollicitudine. Omnibus circumforaneis inhibetur vbicumque vendere libros, cantilenas, rhythmos, ephemerides, imagines, réſve ſimiles: ſed eas omnes vendi oporteat per ſolos iuratos Typographos & bibliopolas. Sed neque vendere hîc liceat libros in prouinciis Vnitis impreſſos: tametſi referant nomina, cenſuras, & indulta, ſub quibus fuerint hîc antè impreſſi. Sed pace belgica commercia reſtituta & Typographi ſignum præli aliúdve ſuæ profeſſionis indicium ædibus ſuis proponant. & vbi librorum mercatura viget, ineatur ratio ſalarij pro viſitatore & præfecto inueniendi. Cætera quæ ad hoc edictum ſpectant ſuprà retulimus ad *tit. de ſum. Trinit. & fid. Catholic.*

Aurifabrorum diſciplina ſtabilita eſt, Edictis 4
8. *Maij* 1618. 13. *April.* 1551. vt aurifabri rure agentes redigantur ſub collegia vrbana, eorũ diſciplinam ſeruent, inſcribantur, ſigna tranſmittant, & opera à ſe fabricata: aliis ſigna ſua non cõmodent: æſtimatores debitum iuramentum præſtent: Decani in fraudes inquirant: etiam domos ingrediantur, ciſtas & arcana aperiant, pręſente officiario loci: ſi qua non probè fabrefacta exiſtiment,

ſub Inuentario auferant : ſi quis eis iniurietur, officiarius rigidè corrigat : præter conſuetum iuramentum Decani etiam huius ordinationis obſeruantiam iurent. ſi diſſimularint, aut ipſi contrauenerint; duplum luant : operarij publicè ad plateam, vt inſpici poſſint, operentur : externus ad opificium non admittatur, niſi bonæ famæ, & bic in libero loco ritè inſtructus, iuxta loci diſciplinam : ſi quis quippiam emerit, per ſex dies in officina publicè proſtituat; alioquin pro complice furum habebitur; ſi res poſtmodum furtiua apparuerit. opera prohibita in nullis aliis locis, domibus etiam mortuarijs venales exponi poterunt. omnia ſub idoneis pœnis.

5 Ferrarijs & metallarijs 21. *Nou.* 1621. prohibetur, ne quis in Sueciam tranſeat ex iis, qui artes habent ſcrutandi montes, & ferricinas, ferri eruendi, liquefaciendi, fundendi, ſcindendi, ſeu aliter vexandi. tum ne incommodo harum ditionum ars hîc vtilis aliò migret; tum ne qui ſubditi improbâ doctrinâ inficiantur : contractus irriti declarantur, quibus aliqui operam & migrationem ſpoponderunt; vt nec arrhas acceptas reſtituere oporteat; & ſollicitationes in eam rem prohibentur, ſub pœna capitis.

6 Textorum tapetium regulæ præſcribuntur E. 16. *Maij* 1544. *vlt. Decemb.* 1553.

7 Serici E. 27. *Sept.* 1606. 3. *Mart.* 1618. mercatura & manufactura dirigitur, qui bulluri, nullis mixturis grauari, nihil ex grauato ſerico confici, texíve, grauatum aliundè inferri, vendi, excepto Italico, non poſſit : iam antè granatum deferri ad Magiſtratus, & extra ditiones efferri debeat.

8 Purpuræ & veſtium holoſericarum vſus olim, & nundinæ, commerciaque interdicta erant. C. *de veſtib. olob. l.* 1. *t. d. temperent. l. fin.* adorare purpuram dicebantur, qui Principem ſalutabant, quia is ſolus eâ induebatur. Exinde Cardinalium ea inſigne, & Parlamentorum. Alexander Imp. Rom. veſtes ſericas raras habuit, holoſericas numquam induit, ſubſericas numquam donauit, ſed luxus noſtrorum temporum ad fęcem etiam plebis hæc tranſtulit : nequidquam veteribus legibus, aut Principum neotericis edictis obſtantibus. quæ noſtratia citamus infr. *tit. de adult. & ſtup.*

De rebus alienari prohibitis.

SVMMARIVM.

1. *Res non afficitur niſi coràm magiſtratu loci, vbi ſita eſt.*
2. *Si res empta aliquo onere credantur affecta, quomodo purgentur.*

1 QVoniam indies multorum damno fideicommiſſa, ſubſtitutiones, alienationum prohibitiones, hypothecæ ſubijciuntur; E. 6. *Dec.* 1586. decernitur, vt nullæ res ipſas afficiant, niſi fuerint recognitæ coràm loci Magiſtratu. quod vt fiat intra tres menſes à bonorum apprehenſione curabunt grauati : alioquin fructus amittent, ad opus ſubſtituti : atque aliàs pro arbitrio Iudicis mulctabuntur.

Porrò aduerſus huiuſmodi incommodorum pericula proſpexit E. 12. *Iul.* 1611. *ar.* 36. vt ſi quis dubitet, ne fortè res emptæ aliquo onere ſint affectæ, ſeruitutéve, prohibitione alienationis, aut ſimili; poſſit à Principe litteras impetrare, conſignato pretio, citatis omnibus qui prætendere quidpiam poſſint, & litterarum præſcripto executioni mandato, iuxta ſtylum Inſulis & Tornaci pridem vſitatum, bona empta purgare. Deducta origo huius praxis ex *l. diffamari. C. de ingen. manumiſ.* ſed hæc diffamationem præuiam exigit : lex noſtra emptoris dubitatione contenta eſt. 2

De monopoliis.

SVMMARIVM.

1. *Monopola quibus ſub pœnis prohibeantur.*
2. *Sub iiſdem qualibet mercimonia monopolium redolentia.*

MOnopoliorum vitium ex infami auaritia malum eſt, quod ſemper vetabitur, & ſemper retinebitur. documento eſt multitudo ſuprà Iuris Romani leges Conſtitutionum Principalium in eam rem editarum. Igitur E. 7. *Oct.* 1531. cautum, vt à nullis mercatoribus, opificijs aut collegijs conuentiones aut ordinationes fiant redolentes monopolia, illicitóſve contractus, priuatim aut publicè noxios, ſub pœna banni, confiſcationis, & correctionis arbitrariæ. additurque vt Magiſtratus huiuſmodi ſtatuta condita caſſent, fiſcales negligentiam ſuppleant, & inuigilent. E. 4. *Octob.* 1540. iterùm præcipitur, vt monopolia omnia mercatorum, & opificum ceſſent. vt aliàs ſæpiùs antè decretum : & E. 21. *Decemb.* 1549. 1

Quin & plura ſunt alia E. 8. *Maij* 1535. 15. *Nou.* 1531. 11. *Oct.* 1573. 10. *Sept.* 1575. 4. *Octob.* 1585. 10. *Sept.* 1597. 12. *Octob.* 1598. 12. *Mart.* 1599. 12. *Mart.* 1627. 21. *Nou.* 1614. Omnium ſumma eſt, vt abſtineatur ab omni ſpecie commerciorum, conuentionumque opificum & commercantium, quæ monopoliorum rationem redoleant, ipſique etiam magiſtratus noua, ſi opus fuerit, ſtatuta condendo prouideant. E. 11. *Octob.* 1577. 2

De vectigalibus.

SVMMARIVM.

1. *Iuſta vectigalia vt fauorabilia.*
2. *Seruanda æqualitas in communis oneris ſupportatione.*
3. *Pecunia publica quomodo exigenda.*
4. *Salarium taxantium publicas pecunias exigentium.*
5. *Vectigalia ſoluenda ſecundùm antiquum monetæ valorem.*
6. *Taxa vectigalium publicè proponenda; pœna eam excedentium.*

7. *Vectigalia proponenda ſeruata proportione ad media.*
8. *Soli ſupremo Principi competunt.*
9. *Cuius eſt indicere vectigalia, & qualiter.*
10. *Merces quæ inferuntur indicandæ teloniorum conductori.*
11. *Immunes à telonijs qui.*
12. *Brabantis permiſſa libertas nauigandi, ſub aſſueto pridem telonio.*

1 ODioſa capitatio eſt, & cenſibus eximenda.
C.lib.11. *de Capitatione ciuium cenſibus eximenda.* fauorabilia tamen iuſta vectigalia, cauſâ
neceſſariâ, æquâ proportione indicta, & benignè
exacta. vnde *tit. de immunitate nemini concedenda.*
*C.lib.*10. vt neque releuatio eſt tributorum petenda, *l.*1. *de collat. donat. l.*10. neque è contrario ſub
pretextu tributorum operæ exigendæ. *C. lib.*10.
ne opera à collat. ſed & peræquatorum, & diſcuſ-
2 ſorum officium fauorabiliter inuentum eſt. hoc
ad fraudes vitandas, rationibus fiſcalibus iterùm
diſcuſſis, & ad calculum atque examen reuocatis.
C.lib. 10. *de diſcuſſ.* illud ad æquitatem ſeruandam
in communis oneris ſupportatione. & ſi quis prægrauatus ſit, alius porrò nimis leuiter oneratus,
vt ea onera peræquentur, vt vtriuſque bilances
æquis onerum momentis atque æquilibrij conſiſtant. *tot. tit. C. de cenſib. cenſitor. & peræquator. l.*11.
Ex qua cauſa peræquationis nata in Belgio edicta
plura 16. *Maij* 1515. 11. *Octob.* 1517. 19. *Dec.* 1517.
21. *Sept.* 1519. 12. *Nouem.* 1520. Et cùm per interna & externa bella multæ ciuitates & territoria deſtructa atque imminuta, aliæ terræ inundatæ, alibi negotiatio imminuta, mutata, alibi aucta
eſſent; æquum viſum eſt antiquam taxam ſingularum vrbium, territoriorum, municipiorum, pagorum, vicorum ſub Ioanne Burgundo Comite
Flandriæ, *anno* 1408, factam nouare, eamque rem
præclaris viris committere, qui amplius biennio
rebus omnibus inquiſitis, peræquanda omnia &
ſingula nouam taxam conceperunt, & Carolo V.
annuente ſeruari, & litteras ad Cameram Inſulenſem mitti mandante promulgarunt; ac nominatim in illius executione obſeruari mandarunt æqualitatem, conſideratis facultatibus, negotijs & exercitio cuiuſque eo in loco, vbi domicilium habet; niſi fortè alibi terras, prata, molas exerceat, vbi taxari poterit pro rata illius exercitij dumtaxat. vt quiſque poſſit vti frui ſyluis, viuarijs ſuis, & vendere ſine taxa ſuprà antiquitùs vſurpatam. vt conductores decimarum
extra domicilium non taxentur; vt iidem commiſſarij difficultates ſuboricntes componant, aut
decidant; eorum ſententiæ executionem habeant;
non obſtante appellatione; ſi grauem difficultatem repererint, vt ad Conciliũ priuatũ referant.
Sed & 6. *April.* 1516. 25. *Febr* 1537. edictum
3 eſt, vt qui pecunias publicas exigunt, ſyngraphas
ritè ſignatas mittant, latè & ſpecificè continentes
cauſas, terminoſque pecuniæ, quæ exigitur; nullo
alio cũ Regia pecunia onere admixto. vt nõ fiant
donationes ex pecunia publicâ, ſed quiſquis ſolutâ quotâ liberetur. quòd ſi pecuniâ extraordinariâ opus fuerit, ob acceſſorios ſumptus, & extraordinaria onera, ea non leuetur, niſi de communi
populi conſenſu cuiuſque loci & indulto Principis. nec exactores vtantur executoribus Regiis,
ſed officiarijs locorũ, ijque ſalarium antiquũ non
excedant: qui pecuniã publicam receperint quotannis, & quoties opus fuerit, rationes & reliqua
reddant. Edictũ iſtud quotannis publicetur. Caueant exactores à vexis & compoſitionibus: ſi
excedant ſalarium puniantur 20. ſtuff. in executionibus duplum, in exactionibus triplum, & pœnam arbitrariam luant.
Sed & E. 8. *Sept.* 1518. ſcripta taxa ſalarij offi- 4
ciariorum pecunias publicas exigentium, & ſeuerè decretum, ne ea vllatenus excedatur. 2. *Auguſt.*
1531. vt id minùs fieret iuſſi collectores vectigalium in ſuis tabernis chartam proponere ſpecificè
continentẽ quid ex quaque merce ſolui debeat.
7. *Octob.* 1524. declaratum ob telonium Zelandicum ſuprà antiquum vſum lintea Flandrica grauari non poſſe. 6. *Octob.* 1523. ſub vectigali Tornacenſibus conceſſo Flandros mercatores non
comprehendi. 21. *Dec.* 1549. naues vino onuſtas
non exonerandas, niſi in totum ſoluto vectigali:
& qui in vſus tantùm ſuos aduehunt à vectigali
immunes per famulitia ſua aut homines ſuos id
faciant; neque aliis diſtribuant, immunitate alioquin priuentur.
Controuerſiis vitandis cautum E. *vlt. Octob.* 5
1539. vt telonia & vectigalia Regia ſoluantur, ſecundùm antiquum monetæ valorem, quoniam
vulgus monetam auxit, & mercem deteriorauit,
nec manet proportio Iuris antiqui.
Taxa etiam vectigalium data, E. 20. *Octob.* 6
1622. ex mercibus, quæ in Franciam deferuntur,
exigendorum, quam conductores & collectores
publicè proponunt ſub pœna 100. florenorum:
vt quiſque quantum debeat perſpicere poſſit: neque amplius exigãt ſub pœna quadrupli. ſi in ſuſpicionem fraudis venerint, poſſint officiarij à
mercatoribus & inſtitoribus iuratò, exigere veritatem: ſi recuſent, eorum ſumptu fiet inquiſitio: ſi
offerant iuramentum, neque eo ſit contentus conductor, huius ſumptu: ſi fraus commiſſa erit, res
in commiſſum cadet, & apprehendetur, pœnâque
dupli exigetur: & ſi iuſta erit ſuſpicio, poterunt
perquiri currus & naues, aperiri ſarcinæ, & excuti præſente prætore loci, ne qua priuilegia offendantur: ipſique officiarij & miniſtri ſubijciuntur protectioni Regiæ, ne quis eis, quę dicta ſunt
exequentibus, verbo vel facto iniurietur; alioquin
corpore & bonis luiturus.
Pauperibus qui ex induſtria ſua tantùm victi- 7
tabant onus non imponebatur, ſed ditioribus incumbebat. Bald. *in l. etiam. C. de re iud.* hodiè grauior onerũ pars multis locis annonæ cereuiſiæve
imponitur, & qui mille annuos nummos poſſidet, non tantum edit, bibit, aut luit oneris, quantum qui nec vnicum; qui in diem viuit, qui ex
ſtipe diurna cœnam parat, & fœcundam ſobolem
in circuitu menſæ habet. meliùs alibi tributa iſtâ
proportione ex omni fundo exercitioque, ac vndique colliguntur, atque ita plus ſoluit, cuius pluris intereſt rempub. ſaluam eſſe.
Vectigalia Regia ſunt. neq; indici poſſunt, aut 8
competere alij, quàm ſupremo Principi. vt nec
alia ſubſidia, dona, collectæ à vaſallis recipi, ſub

pœna dupli, & arbitrariæ correctionis ſine ſpeciali Principis indulto. E. 22. *Aug.* 1531.

9 Et quidem pro arbitrio regis, ſupremíve principis, induci vectigalia poſſunt, quippè quæ ad maieſtatem pertineant, dixi in *Indice lib.* 4. *c.* 2. §. 10. *& cap.* 30. ita quidem vt pro ratione neceſſitatis iuſta ſint, atque moderata, vt ibidem latiùs. eoque ſpectare cenſenda eſt Pacificatio Gandenſis, E. 12. *Sept.* 1579. vt Belgicæ ditiones nullis oneribus grauentur ſuprà quàm ſoluerunt ſub Carolo V. ſeu quatenus ſingulæ quoad ſe prouinciæ conſenſerint.

10 Quò minùs fraus fiat vectigalibus regijs, nullis nauibus aut curribus merces aliáve bona telonio obnoxia, antequam onus illud ſolutum ſit, & quæ inſeruntur indicari debent ad primam cuſtodiam, neque exonerari poſſunt, niſi præmonito conductore teloniorum, declaratâ verâ qualitate, quantitate, numero & menſura. E. 16 *Mart.* 1616. quin etiam immunes à telonio, bona tamen ſua indicare debent, *eodem* E. & quidem exhibere immunitatis teſtimonium. *ibid.* & poſſunt nihilominùs conductores vbique habere ſuos exploratores. E. 2. *Sept.* 1602. 10. *Iun.* 1624. telonio Flandrico præſcripta eſt ordinatio 20. *Oct.* 1622. Zelandico, quod Antuerpiæ recipi ſolet, 1. *Iul.* 1626.

11 Immunitatem à telonijs per omnes has ditiones à Carolo Audace obtinuerunt, ob ſortia ad Noueſium facta, Mechlinienſes; ære numerato impetrarunt Bruxellenſes, quamuis non adeò vniuerſaliter. 18. *Sept.* 1627. atque itidem Antuerpienſes 22. *April.* 1644. vtique quantiſper pecunia principi numerata non reſtitueretur. Studioſi itidem Louanij commorantes, eò venientes redeunteſque per omnes ditiones Ducis Brabantiæ, liberi ſunt à telonio, indulto Philippi boni 18. *Aug.* 1640. Qui porrò immunitatem prętendunt iurant coràm Magiſtratu ſui domicilij, quòd immunitatem ſuam alijs non communicabunt, ſed pro bonis dumtaxat in ſolidum ſuis vtentur. E. 16. *April.* 1616. non opus eſt vt ipſi perſonaliter ad telonij loca accedant, ſed teſtimonium magiſtratus ſui ſufficit, vt eò mittant, *eod. E. & addit.* 2. *ad latum introitum Brabantia.*

12 Brabantis, per Lætos principum introitus, iam inde à Ioanne & Wenceſlao, anno 1355. omniumque ſucceſſorum, permiſſa eſt libertas nauigandi commeandique, ſub aſſueto pridem telonio. Anglis etiam in Hiſpaniam merces traijcientibus addicta libertas eſt ex fœdere anno 1604. præter vetera vectigalia; vt itidem Regis Hiſpaniæ vnitarumque prouinciarum reciprocè ex fœdere 1648. *art.* 10. Plura huc ſpectantia. Vide *Anſelm. Cod. v. tollen, v. impoſitien.*

Mandati.

SVMMARIVM.

1. *In mandato qua imputantur.*
2. *An mandato vendendi comprehendatur facultas recipiendi pretium.*

EX *l. inter* 26. §. *non omnia. D. eod.* mandatarius non omnia quæ erogauit imputat: vt ſi in languores aut latrones incidit: nam hæc caſibus magis quàm mandato imputantur. quod & de legato in itinere ſpoliato creditum eſt: & Cuiac. notandum ſcribit: ſed æquiùs Accurſius, nec hic §. inquit, de curialitate debet ſeruari. quæ ſententia, inquit Automnus *hic in cenſur.* vſu comprobata eſt. fortè nec malè diſtinxeris, vt ſi caſus merus ſit, qui præcogitari non potuit, non præſtetur, ex regula generali *l. contractus, D. de reg. iur.* ſed ſi quis periculoſum iter indies inceſſum alteri mandauerit, quod expenſum erit in lytrum, redemptionémve, aut commeatum rectè imputabitur, tamquam mandatum comprehenſum; niſi mandatarius in ſe periculum receperit; quippè hic non verus caſus eſt. & ſic ſocius quod medicis datum, *l.* 61. *D. pro ſoc.* & quod latronibus, *l.* 52. *D. eod.* imputat in communes expenſas. Vide *infra de re militari.* 1

Mandatum vendendi, an comprehendat facultatem pretij recipiendi, diſputatur inter interpretes apud *Fachin. l.* 2. *controu. cont.* 91. & ſanè vbi connexionem habent venditio & ſolutio, affirmatiuè reſpondendum videtur, vt ſi quis præpoſitus eſt exercendæ tabernæ, mercium quas vendit pretium recipit; & eo ſenſu accipienda videtur *l. quod ſeruum, de ſolution.* vt negotiatio in peculio, ſeu quouis amplior, vtrumque ex mente mandantis complecti videtur. Cæterùm, cui mando vt fundum meum vendat, non itidem mandaſſe videor, vt pretium recipiat; alioquin quilibet & proxeneta, qui centum fortè non habet in bonis, recipere poterit tot millia, quod nullatenus cum praxi noſtra & contrahentium conſuetudine conuenit, Ideoque ſub hac diſtinctione de mandato videtur ex vſu ſentiendum: feciſſe autem intelliguntur contrahentes, quod fieri ſolet. 2

Locati.

SVMMARIVM.

1. *Spolium committit, qui rem alieno nomine poſſeſſam ſuo vult poßidere.*
2. *In dubio, quis Dominus, quis poſſeſſor, ex circumſtantijs iudicandum.*
3. *Locator, quantumuis dies ſolutionis non aduenerit, ſi colonus labi facultatibus credatur, ſibi prouidere poteſt.*
4. *Coloni ſuſcepti in regiam protectionem, feruente bello.*
5. *Conductor ab emptore expelli non poteſt.*
6. *Si ædes à ſpectris infeſtentur, iuſta eſt migrandi cauſa.*
7. *Conductor an poßit alteri conductas ædes locare.*
8. *Conductor vt præferatur emptori.*
9. *Tacita reconductio quouſque extendatur.*

COnductor priùs rem reſtituere conductam debet, & tum de proprietate agere. *l. ſi quis. C. eod.* eam *l.* Automnus in *Cenſura ad hanc l.* putat ius nouum continere, & Imbertus à foro receſſiſſe; 1

ceſſiſſe;ſed non rectè. ſpolium ſiquidem committit qui rem alieno nomine hactenus poſſeſſam ſuo incipere vult poſſidere; ſpoliatus autem ante omnia eſt reſtituendus : & ita conſonat quod ait Automnus iudicatum Burdegal. 14. *Mart.* 1611.

2 Si autem non conſtat conductor quis aut Dominus ſit, qui reditũ cenſúmve debeat, ex quantitate debiti, prouentus, alijſque circumſtantijs iudicandum erit. E. 31. *Octob.* 1587 *art.* 8.9. Vide *Maſcard.* V. *locatio concluſ.* 993.

3 Quòd ſi colonus labi facultatibus credatur, vt ſi immaturè horrea euacuerit, poteſt locator, in vim tacitæ ſuæ hypothecæ, ſibi prouidere, quantumuis dies ſolutionis nondum venerit. E. 11. *Octob.* 1573. iumenta aut inſtrumenta colonorum non poſſunt executioni ſubijci nec illi conueniri pro oneribus publicis, niſi pro ſua quota. E. 12. *Ian.* 1586. 10. *Sept.* 1597. equi aratris addicti immunes ſunt à nummo centeſimo. E. 9. *Sept.* 1569. *art.* 52.

4 Cùm poſt initium belli ciuilis vaſtarentur prouinciæ, coloni ſpecialiter ſuſcepti ſunt in regiam protectionem. B. 15. *Mart.* 1581. E. 12. *Ian.* 1586. per quæ edicta, aliaque eius temporis, Philippus II. colonis & agriculturæ agrorumque Dominis, & redituarijs ſeriò proſpexit. Vide *ſup. de empt. & vend. § de reditib. verbo vaſtatis.* permiſit & in flagranti occidi eos, qui equos, iumenta, inſtrumenta ruſtica rapere conarentur; obſtrinxit capitaneos, & locorum officiatios, qui neglexiſſent ablata furto recuperare. Quàm longè abſunt hæc à deploratiſſimis moribus noſtræ militiæ! De remiſſione colonis facienda, quid per edicta ſit cautum, Vide *Anſelm. Cod. v. quijtſcheldinghen.*

5 Qui fundum locauit, dum vendit, ſtipulari debet, vt colono frui liceat pro tempore conuento, ne frui prohibitus aduerſus eum agat ex conducto *l.* 25. §. 1. *ff. h. tit.* ſed hodiè pleriſque locis obtinuit, vt conductor ab emptore expelli non poſſit; è contrario colonus etiam ſucceſſori ſingulari pactis cum anteceſſore ſtare tenetur, ſecus quàm in *l.* 22. *h. tit.* prout de herede dicitur *l.* 10. C. *eod.*

6 Qui ædes locat, præſtare debet, vt pacificè vti, frui liceat: ideoque qui ob iuſtum timorem emigrat, mercedem non ſoluit. *l.* 27. § *h. tit.* quæritur ergo, ſi ædes à ſpectris infeſtentur, an iuſta migrandi cauſa? & iuſtam eſſe dicendum eſt, & ita nonnullibi iudicatum dicitur: præmitti tamen inquiſitionem velim, an fraudulentæ non ſint illuſiones hominum, & aduerſus dæmoniacas damnatorum ſpirituum terrificationes, preces & exorciſmos adhiberi; experimento ſiquidem conſtat, infeſtationes huiuſmodi multis locis accidere, terribilem ſtrepitum excitari, ſupellectilia concuti & locis ſuis moueri, aliquando poſt exorciſmos ceſſare; imò apparere ſpiritus, qui vota atque opera pia impleri poſtulent, quibus pactis terrores ceſſent; alicubi, poſt adhibitos etiam exorciſmos, nondum compeſci dæmones, malignos ſpiritus, maleficiorum effectus, quos etſi quidam negent, ac præſertim cacodoxi, Catholici tamen & fide credunt, & experimento non paucis locis ſentiunt, eoque huiuſmodi ex locis iuſtam eſſe migrationem dicendum eſt.

7 Conductori, habitare ædes conductas ſi non lubeat, poteſt alteri elocare, *l.* 60. *h. tit.* plurium locorum ſtatutis expreſſum eſt, ne id liceat, alibi licet. ſed quoniam hoc in contractu valde exuberat æquitas, illa exiget, vt ſecundus conductor ſit paris conditionis, non litigioſus, non improbus, non eam artem exercens quæ ædes nimiùm deterat, vel qui fundum ita exerceat ſine ſtercoratione, vt finiente contractu maneat quaſi ſimplex terræ elementum.

8 Vt conductor præferatur emptori, quod plurium locorum ſtatuta hîc habent, eatenùs recipiendum eſt, quatenùs conductio maneat infrà terminum decennij: nam quæ perpetua eſt, aut decennium excedit, ſolemnitate opus habet eadem, qua immobilium alienatio. *argum. cap. 1. de de reb. Eccleſ. non alienand. cap. vnico eodem in extrauag. communib. Chriſt. vol. 1. deciſ.* 130. *num.* 11. porrò apud nos reale in immobilibus non acquiritur, niſi ex inueſtitura coràm Domino, curia, ſeu magiſtratu rei ſitæ; locatio autem decennalis creditur vtile dominium transferre: eget ergo ſimili inueſtiturâ; & verò vocabulum noſtrum teutonicum *huere*, ad nouennium porrigi, nec vltrà videtur. igitur ſtatutum, *huere gaet voor coop*, in proprijs terminis eſt accipiendum, quò minùs recedatur à iure communi *in l. empt. C. locati.*

9 Termino locationis elapſo, tacita reconductio in annum facta cenſetur prædijs ruſticis, ſi partes ſtatuerint: in vrbanis autem, quatenus habitauerint. *l.* 3. §. *impleto h. tit.* ratio differentiæ eſt, quoniam ruſtici fructus ſemel dumtaxat in anno colligunt, ædes autem quotidiè habitantur: quare Dominus eum Inquilinum qui facit importunè, iubere poteſt migrare inquilinum, vt plurium locorum ſtatutis continetur quia non benè fruitur, cui idoneum migrandi tempus non relinquitur, vt ædes alias conducere poſſit, & contractus hic admodum nititur æquitate; ſed cui publica vectigalia conducunt, compelli iure videntur ad veteres penſiones, ſi nemo tantum offerat, *l.* 11. §. *fui de publica.* Sed id reprobatur in *l.* 3. §. *cùm quinquennium, de iure fiſci*, & prætereà non ſimpliciter loquitur *d.* §. *vlt.* ſed *qui maximos*, inquit, *fructus ex redemptione vectigalium conſequuntur*, vt ſpecialis ſit caſus inſoliti lucri, qui obliget vltra tempus conuentum: quamquam nec illum ipſum vſus hodiernus ſeruare videtur.

De Iure emphyteutico.

SVMMARIVM.

1. *Allaudia, feuda, vel cenſus, quando præſumantur.*
2. *Ordinatio ſuper cenſibus, canonibus, emphyteuſibus, ſpectant ad curiam cenſualem.*
3. *Limitrophi fundi commeatum & alimenta præbent præſidiarijs.*
4. *Agrum deſertum quatenus occupare alteri liceat.*
5. *Emphyteutâ fundum alienante, retractus an laudemia videantur.*

1 PLeriſque locis res omnes à pagorum territoriorumque dominis feudali emphyteutico

vel cenſuali nexu dependent, raræ optimo iure poſſidentur: alicubi alaudia ſunt vtroque nexu ſoluta: ſed rariora hæc, feuda quidem frequentiora; cenſuales res aut emphyteuticæ aſſiduæ ferè, vnde quibus locis alaudia rata non ſunt, talia præſumuntur, quia præſumptio eſt pro libertate, non feuda. Iud. apud Chriſtin. *vol. 1. d.* 124. vbi cenſus aſſidui, res cenſuales præſumuntur, ex ratione *l. 9. D. de Probat. in verbo, plerumque.* Emphyteuta dominum directum ſemper agnoſcere debet: ideoque & fundos requiſitus quamuis non titulos oſtendere. Iudic. apud Chriſtinæum *volum. 1. d.* 173.

2 Magna præclaraque Ordinatio data eſt 13. *Iul.* 1602. ſuper cenſibus, canonibus, emphyteuſibus, alijſque id genus iuribus ſpectantibus ad Curiam Comitatus Flandriæ cenſualem, quam Renengarum, ſeu Hofredeningam vocant. quò ſpectant antiquiſſima Comitatus iura, extra illa quæ feudalia ſunt, quæ vt multa ſingularia complectitur, ita pleraque Comitatus illius terminis circumſcripta: ad quæ quiſque, dum vſus exiget, recurret. & multa nihilominùs habet ex iis quæ *lib. 11. C. tit. 50. & ſeqq.* traduntur. quæ pleraque dominica ſeu domanialia ſpectant: prædia publica, dominica, & limitropha. in primis *tit.* 22. vt ruſticani tributa pendere, nec terram deſerere poſſint. *tit.* 53. vt neque ad munera alia auocentur. *tit.* 54. non à dominis poſſint grauari. ſuprà antiquum cenſum. *tit.* 49. nec alius pro alio. 56. ſed peræquatores cenſus impares emendent. 57. deſertos agros fertilibus adiungant, & occupari alioquin poſſint. 58. ad extraneum habitatores Metrocomiæ loca ſua non poſſint transferre. 55. ſicut hodiè vicini ius retractus alicubi habent.

3 Limitrophi fundi commeatum & alimenta præbent præſidiarijs limitum. *l. 1. C. 11. de fund. & limit. l. nulli. §. 1. de fund. patrim.* Terræ, paludes, paſcua publica & priuata Principis, *C. l. 11. tit.* 61. patrimoniales fundi, ſaltuenſes, emphyteutici vnà cum mancipiis & colonis. *tit.* 62. (ſi fugerint, retrahendis. 63.) Auguſtales. 64. rei priuatæ, & ſaltus diuinæ domus. 65. aliorumque nominum. *tit. ſeq.* de quibus infrà *de Iure fiſci* latiùs.

4 Ad meliorandum in emphyteuſim agri dantur, & vt cenſu Reipub. ſoluatur, oneraque impoſita. vnde ſi quem cenſitus agrum deſereret, alteri eum occupare, colere, & niſi prior dominus intra biennium rediret, ſibi habere licebat. *l. qui agros. C. de omni agro deſert.* eam legem Bugnion *leg. abrog. l. 1. ſat.* 231. negat in vſu eſſe. quod & hîc credi poteſt, vbi adeſpota Principi cedunt. nihilominus anno 1587. ſuadente totâ vaſtitate ditionum, & annonæ immensâ caritate Philippus II. facultatem omnibus fecit agros deſertos occupandi, ſerendi, & donec ſumptus reſtituerentur habendi. vnde, contagio multis familijs extinctis, non minima pars ad non ſuos dominos abijt, & penes illos exinde etiamnum hæret.

5 Emphyteuta per *l. vlt. C. h. tit.* irrequiſito domino fundum emphyteuticum vendere non poteſt, ius retractûs is habet, aut pro conſenſu nummum quinquageſimum, ſed is vix alicubi obtinet, nec vbique retractus; ac denique quamuis loca ſterilia atque inculta alicui concedantur, nomine cenſus ferè ſolent dari, adeoque quotannis exigi, nec ob dilatam biennalem aut triennalem ſolutionem res committi, niſi huiuſmodi pactio expreſſa fuerit, vt hodiè requiratur prouiſio hominis pro ea, quæ fuit prouiſio legis.

De feudis.

SVMMARIVM.

1. *Vt feuda clerici, non Eccleſiaſtica, capiant; aliqui aliàs per ſe incapaces per ſubſtitutos ſeruiunt.*
2. *In feuda an femina ſuccedat.*
3. *Inueſtitura feudi coram paribus curia facienda.*
4. *Fundum quando releuari debeat.*
5. *Vaſallus Domino quod præſtet iuramentum.*
6. *Homagium quod complectatur.*
7. *Iuramentum an per procuratores præſtari poſſit.*
8. *In feuda quomodo ſuccedatur.*
9. *Naturales legitimati an ſuccedant.*
10. *An adoptatus.*
11. *Vaſallus Domino operam militarem quatenus præſtet.*
12. *Feuda, an ab alijs oneribus libera.*
13. *Feuda non nobilitant poſſeſſorem.*
14. *Alienare, oppignorare non licet.*
15. *Iura feudalia hodiè realia.*
16. *In Flandria feudum ſine indulto principis vendere non licet.*
17. *Dominus inuitis vaſallis feudum alienare poteſt.*
18. *Feudum amittit qui à Domino inueſtituram non petit, aut inficiatur.*
19. *Dominus iure ſuo excidit, ſi vaſallum malè excepit.*
20. *Et vaſallus ob ingratitudinem erga Dominum.*
21. *Dominus feudi poſſeſſionem ingreditur, ob neglectam inueſtituram.*
22. *Vaſalli catalogum ſuorum ſubfeudorum edere debent.*
23. *Qui dominium aliquod ex pignore regio oppignoratum habet, titulos aliorum ſub eo iurium edere debet.*
24. *Feuda vi difficilè præſcribantur.*
25. *Cauſa Domini & vaſalli, à Paribus curia cognoſcenda.*
26. *Modus procedendi in curia feudali Flandria.*
27. *Facultas de feudis teſtandi vt impetrari ſolet; alia eò ſpectantia.*

Feudum iure dari poteſt non clerico tantùm, ſed & Eccleſiæ. *l. 2. feud. tit.* 40 *§. vlt.* 1
ſed apud nos non feuda tantùm, ſed & quæcumque immobilia in Eccleſiam tranſcribi vetitum eſt, niſi Princeps gratiam fecerit, amortizaueritve. perſonæ tamen clericorum & vetera & noua feuda capiunt, & obſequia per ſubſtitutos præſtant. Baro *de benef. l. 2. c.* 12. quare & cæci, muti, ſurdi in feuda ſuccedunt, cùm per ſubſtitutum obſequia præſtare poſſint, etſi Longobardi non vſquequaque admiſiſſe videantur. *c. 1. an mutus feud. retin. §. mutus. tit. Epiſc. vel Abb.*

Non

2 Non diſſimiliter natura feudi eſt, vt niſi aliud per inueſtiturã probetur, ad ſolos heredes maſculos iure pertineat; at id contrà mores noſtri mutarunt, vt niſi contrarium probetur, paſſim feminæ ſuccedant. generatim enim receptum eſt ferè paſſim vt ob ſexum, corporis vel animi vitium, aut vitæ profeſſionem feuda, eorúmve ſucceſſiones non amittantur: admiſſo vtique ad militiam, & ſeruitia ſubſtituto. quibus conſonat *c. ceterùm. de Iudiciis. c. ex tranſmiſ. de for. comp.* tametſi monacho, tamquam ciuiliter mortuo (quod non eſt in alijs clericis) propinqui hîc mox ſuccedant. olim quidem in Flandria ſecùs ſe res habuit. & adhuc Edictum extat 10. *Nou.* 1366. vt in feudis non inueſtiatur ciuis, clericus, aut baſtardus, ſine indulto Principis: ſi vaſallus id fecerit, illius ipſius feudum arreſtetur, nec relaxetur, niſi à Principe: nullus ciuis, aut clericus in alio fundo inueſtiatur, niſi omnia onera ferre promittat, quæ ferunt vicini.

3 Inueſtitura autem facienda eſt coram paribus Curiæ. *l. 2. feu. tit. 2. & 32. in princ.* tamquam teſtibus magis idoneis, propter iuramentum. *l. 2. feud. tit. 58. §. idcirc.* duobus ſaltem, *ibid. §. quod autem,* ſi modò Dominus tot habeat conuaſallos: alioquin extranei poſſunt adhiberi. *dd. locis.* quod edicta Principum noſtrorum ad omnium immobilium tranſlationem porrexerunt, vt eorum dominia non transferantur, niſi coram Curia feudali, cenſuali, decurionibus, ſeu ſcabinis. vt alibi pleniùs diximus.

4 Sed & feudum releuari debet intra annum & diem. *l. 2. feud. tit. 24 in princ.* vel olim annum & menſem. *l. 1. feud. tit. 22. in princ.* hodiè per mores intra ſex ſeptimanas. & E. 17. *Iul.* 1527. *vlt. Ianuar.* 1630. atque cùm vaſallus mutatus eſt non tantùm, ſed etiam cùm dominus; releuatio renouanda eſt. *l. 2. feud. tit. 24. in princ. & tit. 32. § de veteri autem.* non tamen iuramentum, *c. veritatis. x. de Iureiur.* quia hoc ad ſucceſſores extenditur; ſed recognitio & reuerentia.

5 Siquidem vaſallus domino præſtat iuramentum: quod plura capitula complectitur. ab eo tamen eximitur Eccleſia. *c. de negot. ſuper quo in extraord. c. feud. c. nimis. x. de Iureiur.* quamuis mores ſubſtitui velint hominem morientem, vt loquuntur, & confiſcantem: ſeruandis vtique iuribus directi domini: quæ magnâ parte per amortizationes extingui ſolent. minores porrò vſque ad ætatem doli capacem inducias habent. neque enim antè iurare permittuntur.

6 Homagium, quod alij hominium dicunt, complectitur iuſiurandum fidelitatis, & ſubiectionem; vt vaſallus diſcinctus, ſupplex, ac venerabundus, pro diuerſis regionum moribus admittatur ad oſculum, manuumque tactum, præſertim nobilis. Vnde voces oris & manuum obligatoriæ in feudalibus paſſim conſuetudinibus: quamquam & per os iuramentum, & per manus pacti fides rectè intelligatur.

Exinde vaſalli directi domini homines, & fideles dicuntur: feudi ratione ſubditi, & iuramenti causâ, ad fidelitatem adſtricti. *Homagij*, inquit, *c. veritatis. x. de iureiur. & fidelitatis puritatem abſque tergiuerſatione obſeruare teneantur.*

7 Iuramenti porrò præſtatio per procuratorem fieri poteſt. *l. 2. feud. de inueſt. vet.* ſed ſi dominus exigat per vaſallum ipſum, non procuratorem, facienda eſt. & alicubi domini procurator ad vaſallum ipſum mittitur. Principes noſtri ob impedimenta nuper poſſe fieri inueſtituras, etiam per procuratorem, conſtituerunt: ſed tamen ſi domini interſit à vaſallo honorari ſpeciatim, generali illo decreto id non videtur ſublatum. & inter Reges magnoſque vaſallos & olim, & noſtris temporibus, hæc quæſtio diſputata eſt. Mantuana controuerſia recens eſt, cuius inter prima capita hæc etiam altercatio fuit: nec ſemel ſed quàm ſæpiſſimè inter Reges Galliæ, & Flandriæ Comites olim agitata; tergiuerſantibus Comitibus in Galliam venire, ob non tutum acceſſum: & tamen Galli tantis olim ſtudiis illum Regum ſuorum rigorem iuſtum dixerunt, quantum nunc aduerſus Imperatorem mutata ſcena pro Mantuano exclamarunt. Bugnion ſanè generatim *leg. abrog. l. 6. coll. 37. Apud Gallos*, inquit, *non præſtatur fidelitas per procuratorem, niſi legitima excuſatio ſummatim probetur.* congeritque ſtruem Conſuetudinum.

8 Succeſſio porrò feudi non eſt hereditaria inteſtati ſucceſſio, ſed ex prouidentia & formula primi acquirentis, adeoque in illud ſucceditur à filio non vt herede, quin imò repudiatâ hereditate. *l. 2. feud. tit. 45. & tit. 51. §. filius.* quamuis per mores ferè noſtros, qui feuda ad inſtar patrimoniorum penè redegerunt, magis quaſi in bona vltimi poſſeſſoris ſucceditur: atque ita non niſi aditâ ſimul hereditate. Gudelin. *de feud. p. 3. c. 1. n. 11.* ſic tamen hæc obtinent, vt paterna feuda conſanguineis & agnatis, materna vterinis & cognatis deferantur: vt non quocumque modo proximus, ſed ex ea linea proximus, vnde feuda deuenerunt, ſuccedat: & ſic neque mas vnius cognationis feminam alterius excludat. quod tamen nec vbique obtinet, præſertim cùm ſemel in familia vltimò defuncti radices egerint, id eſt, cùm ſemel paterno aut materno ſucceſſorio iure delata fuerint.

9 Naturales in feuda non ſuccedunt, quamuis legitimati per reſcriptum. *l. 2. feud. §. natur.* ante delatam ſucceſſionem. Hottoman. *ibid.* nam delatæ iam ius tolli nequit. *§. cùm autem. inſtit. de hered. quæ ab inteſt. deferunt.* per ſubſequens tamen matrimonium legitimati ſuccedunt. Couarr. *epitom. decret. p. 2. c. 8. §. 2. num. 29. 30.* quia magis legitimi, quàm legitimati cenſentur. moribus tamen etiam per reſcriptum legitimati ſuccedunt. Rebuff. *ad Conſt. Regias tom. 2. tract. de litt. naturalit. gloſſ. 1. num. 10.* quod tamen nec hîc vbique obtinet. niſi diſertè litteris ſit expreſſum.

10 Sicut fideicommiſſum legatumque ſub conditione, *ſi quis ſine liberis moriatur*, adoptionis commento non excluditur, *l. fideicommiſſum 76. D. de condit. & demonſtrat. l. ſi ita quis 11. D. de leg. 2.* ſic & feuda in adoptatos non transferuntur. Molin. *ad conſuet. Pariſ. §. 8. gloſſ. 1. num. 33.* niſi ſicubi libera vt reliqui patrimonij ſit diſpoſitio, & ſucceſſio, aut gratia Principis impetretur. vt non ita pridem nobilis beginæ agnomen gentile, & feuda transferri vidimus in adoptatum. tametſi etiam

adopt-

adoptatio naturam imitari deberet, illique per vitæ inſtitutum naturales liberi agnaſci prohiberentur: neque per leges mulier adoptare poſſet, niſi ex reſcripto Principali. ſed hoc ei erat conceſſum.

11 Vaſallus porrò operam militarem domino pręſtat per ſe ſubſtitutúmve ſuum: ſed non proprijs impendijs procul extra ciuitatis ſuæ territoria. *C. Extra ord. antiquatum eſſe.* quod mores alicubi ad dies quindecim, duos, tréſve menſes extendunt: alij nullatenus extra ditionem domini ſui: vt alij neque perſonaliter, niſi perſona domini adſit proficiſci tenentur. Semper tamen ratio habenda eſt facultatum prouentuumque feudi, moris Curiæ, ac regionis, & cauſæ ob quam feuda inuenta. apud Lombardos de modio 12. denarij, in Theutonia fructuum pars tertia, *l. 2. feud. tit. 40. §. ſimiliter.* & deinde dimidia, *l. 2. tit. 55. §. firmiter.* tribuebatur, hoſtenditia ea ſubuentio vocabatur, quaſi ab hoſte: tametſi non tutelæ tantùm, ſed & honoris cauſâ comitatus faciendus eſſet. *l. 2. tit. 52. §. vlt.* Romam ſcilicet, cùm Longobardi adhuc cum Romanis bellarent, vel cùm ſuſcipienda ibi Corona poſtmodum fuit.

12 Qua ex cauſa vaſalli aut militarent ipſi, aut fructuum partem ſoluerent; alijs oneribus feuda grauari iniquum erat. adeoque cùm Belgæ ipſi ex legibus antiquis militarent, immunia erant feuda. E. 16. *Iul.* 1515. 8. *Sept.* 1518. *Chriſt. vol. 6. deciſ.* 16. Sed cùm hodiè militiæ diſciplina ſit mutata, etiam immunitas feudorum non ſeruatur vſquequaque, niſi fortè quoad veteres precarias, quas vocant, in Brabantia; apud Batauos autem, feuda, vt reliqua patrimonia, quibuſcumque collectis hodie ſubijciuntur, prout etiam non ſeruatur lex *Senatorum, Cod. de dignit. lib.* 12. vt Senatorum bona ſint immunia: ſed pleriſque locis contribuunt ſine differentia poſſeſſorum; tametſi quædam onera alicubi nobiles non ſubeant. Clerus etiam iure liber eſt; ſed iniquitas temporum & bella, religionem ſpectantia, immunitate verbotenùs ſalua, ſubſidia extorſerunt, qua de re latiùs dixi *de Iuriſd. Eccleſ. lib.* 3.

13 Feuda quamuis nobiles titulos præ ſe ferant, apud nos non nobilitant poſſeſſorem. imò magni tituli extinguuntur, cùm feudum in manum ignobilem venerit. E. 14. *Septemb.* 1614. quod intelligo per emptionem aut aliter quàm ſucceſſionem; vt ſi mater ignobili nupſerit, & ex ea nepos ſuccedat auo.

14 Alienatio feudi & pignoratio iure feudorum vetita eſt. *c. 1. de probib. feud per Frederic.* niſi domino conſentiente, nec in iudicati executionem capi poteſt niſi ipſa commoditas vtendi fruendi. *argum l. commod. D. de re iud.* quod Cameræ placuit. Gail. 1. *obſ.* 197. *n.* 2. cuius executionis effectus finitur redeunte feudo ad dominũ aut agnatos. Gail. *ibid. num.* 5. & hæc iure quidem, atque in Imperio: ſed in Gallia, & ferè apud nos, præſertim in Brabantia, patrimonialium & alaudialium vice ſunt, diſtrahuntur agnatis non requiſitis, & domino inuito. In Flandria non æquè. ſed aſſentiente agnato proximo, vel iurata paupertate, & annuente domino. ſubhaſtantur tamen, ſed excuſſis allodijs. Vide ordinationem Conc. Flandriæ 27. *Iul.* 1619. *Chriſt. vol. 6. Dec.* 95. Merula in praxi *l. 4. d. 4. ſ. 5.*

15 Feuda igitur multis locis per mores inter viuos alienantur, ſine domini conſenſu. qui acceptis laudimiis alterum inueſtire tenetur, qui per ſe aut ſubſtitutum ſeruitia præſtet, vt domino nihil decedat. quippè cùm hodie onera feudalia rei potiùs cohæreant, quàm perſonæ: cùm Iure Longobardico vaſalli æſtumarentur non tam ex poſſeſſione rei, quàm contractu, pacto, iuramento, tamquam voluntarij ſubditi: vt incolæ alicuius regni, etſi nihil à Rege poſſideant, perſonali tamen obligatione ſubijciuntur. Vnde populus, qui à Regis obedientia deſciuit, ſi ditionem ſuam feudi nomine à Rege poſſidere profiteatur, conuenta obſequia per ſubſtitutum præſtiturus, valdè mutat cauſam ſubiectionis, cùm priùs perſonaliter omnes & ſinguli de populo necterentur, nunc reali tantùm cauſâ, vt diximus generatim feudorum ferè cauſam hodiè realem eſſe: & ducet Gudelin. *de feud. p. 4. c. 2. num.* 17 poſt Charon. *l. 5. reſp.* 60. Choppin. *de doman. Franc. l. 3. tit.* 39. *n.* 2.

16 In Flandria tamen E. 27. *Auguſt.* 1460. 25. *Febr.* 1537. 23. *Iun.* 1552. ſpecialiter decretum eſt, vt nemo feudum vendere poſſit, ſine indulto Principis: vt illud non concedatur, niſi cum clauſula, ne emptor magis immunis ſit à confiſcatione, quàm venditor: vt iura dominicalia exactè petantur, & rationes & reliqua reddantur. Vt indultum hoc à Camera computuum Inſulenſi, vel à Concilio Flandriæ detur. Vt indultum non niſi detur ad oppignorandum feuda à Principe releuantia, & Communitatibus ob legitimos ſumptus factos à territorijs, pagis, ob lites, reliquationes, Eccleſiarum, pontium, veterum operum reparationes, non nouorum exſtructiones, aſſiſias aut impoſitiones: nec exigi hæc poſſint vnà cum ſubſidiis.

17 Rurſus vt iure feudorum alienatio inhibita eſt vaſallis, ita & dominis: ſed viciſſim vt per mores inuito domino feudum vaſallus alienat, ita & dominus inuitis vaſallis. & cũ hæc omnia realia ſint facta, vaſalli emptorem in conſequentiam poſſeſſionum ſequuntur. Gudelin. *de feud. p. 4. c. vlt. in fin.* ſicut glebam aſcriptitij. *l. 2. C. de agric. & cenſit.* & prædium ſeruitutes. *L. cum fund. D. commun. præd.*

18 Alienationem amiſſio imitatur. amittit iure feudum vaſallus, niſi à domino inueſtituram petat. *l. 2. feud tit. 24. 40. 55. §. prætereà ſi quis.* multò magis ſi dominum neget, & feudi conditionem inficietur. quod vltimum & mores ſeruant; etſi non ęquè rigidè primum, ſed tanto vaſallum tempore fructibus priuent, quanto dominum neglexerit.

19 Sed & dominus ſi vaſallum malè exceperit iure ſuo excidit, ob domini que crimen vaſallo fundi proprietas conſolidatur. *tit. Qualiter dominus feudi propr. priu.*

20 Vaſallus igitur ob ingratitudinem feudo excidit. ſi tamen tergiuerſatione factum obſcurare, aut Iuris vmbram prætendere velit vaſallus, declaratoriâ opus eſt. *arg. c. cùm ſecund. de heret. in 6.* & auctoritate Magiſtratus ad poſſeſſionem adipiſcen-

cendam. *l.1.feud.tit.22.§.vlt.* ſed ſi vacuam poſſeſ-
ſionem dominus inuenerit, factum, & ius euidens
fuerit, & citra periculum armorum, in vim directi
dominij ſui poteſt dominus modis omnibus feu-
dum in vſus ſuos redigere. *l.2.feud. tit.55.§. fir-
miter.* vnde poſt amiſſum feudum illud inuadens
tamquam violator pacis punitur. *l.2.feud.tit.52.
§. quicumque.* & dominus feudo aperto manum
iniicit, poſſeſſionemque ingreditur ob neglectum
inueſtituram, non exſpectatâ condemnatione.
Molin. *ad conſuet. Pariſ. tit.1.§.1.Gloſ.4.* & ſi fru-
ctus ante inueſtituram poſt manum domini inie-
ctam vaſallus vſurpet, grauiter punitur. Molin. *d.
tit.1.§.19.* & vice verſâ, ſi dominus vaſallo iu-
ſtitiam non facit, poteſt vaſallus eum deprædari.
l.2.feud.tit.22.§.ſi verò vaſal.

21 Vt ſanè à moribus admiſſæ ſunt ſtipulationes,
vt in his, ita & in emphyteuſibus; ſi emphyteutę
defecerint in ſolutione canonis, vaſalli in præſta-
tione obſequij, liceat dominis iure ſuo, Iudice
non adito, fundum ſuum ingredi. quod tametſi
obſiſtente aduerſario aliquando non liceat, non
accidit defectu iuris viriúmve pacti; ſed extraneâ
circumſtantiâ, quæ etiam vetat dominum, qui
rem ſuam inuenit ab alio occupatam, armis vin-
dicare. poſſeſſionem armis defendere licet, repete-
re non licet.

22 Quò minùs feuda amittantur, minuantur, prę-
ſcribantur, dominíve iure ſuo excidant, ſeriò de-
cretum eſt. 27.*Aug.*1460. vt omnes vaſalli cata-
logum edant ſuorum feudorum, deſignatâ quan-
titate, qualitate, limitibus, iuribus, ſeruitiis, ope-
ris, feudis ſubuaſallorum dependentibus: idem-
que ſuis dominis præſtare teneantur ſubuaſalli, &
cogi pœnis à ſuis dominis, & hi apprehenſione
feudorum. & fiant exacta regiſtra, quæ cum vete-
ribus conferantur, quibus ſi quid defuerit, dili-
genter inquiratur. & rurſum 23.*Iul.*1594. iuſſum,
vt omnes vaſalli feudorum catalogum, limites, iu-
ra, ſeruitia, ſubfeuda deſcripta ferant ad Curiæ
ſuæ feudalis præfectum.

23 Et ne per confuſionem iura etiam regia immi-
nuantur, decretum eſt E.22.*Iul.*1632. vt qui op-
pignoratum poſſident aliquod dominium, titu-
los exhibere teneantur, in quorum vim ſub eo
poſſideant alias curias cenſuales datariáſve: ſub
pœna iacturæ iuris huiuſmodi.

24 Præſcriptio feudorum admodum difficilis eſt,
cùm non liceat mutare cauſam poſſeſſionis. *l. ſi
quis conduct. C. locat.* ſed neque pręſtationes domi-
no debitæ, ſi pluries certo nummo redemptæ
fuerint, ideò præſcribuntur, vt eo inuito illo ſem-
per ſolui poſſint. Iud. Chriſtin. *vol.2.d.95.*

Cauſæ domini & vaſalli à paribus Curiæ cog- 25
noſcuntur, ſed Iudices vaſallos poſt ſententiam
ad ſuperiorem Curiam appellatos ire decretum
eſt, *tit. 22. §.vlt.l.1.* rationem vtique ſententiæ
reddituros. ſicut in Belgio & Gallia Iudices quaſi
primariò, aduerſarij ſecundariò ad defendendam
ſententiam citantur: tametſi reuerà defenſio ma-
gis partibus incumbit, neque iure neceſſarium eſt
Iudicem citari. Rebuff. *ad Conſt. Regias in præfac.
tract. de appell. num.31.& ſeqq.* niſi ex profeſſo ani-
mosè aduerſus eum agatur tamquam qui dolo,
nimiáve imprudentiâ litem ſuam fecerit.

In Flandria porrò ſingularis ordinatio data eſt 26
19.*Maij* 1618. continens modum procedendi,
ſtylum, iura, atque ſalaria Curiæ feudalis Flan-
driæ, quam Cameram legalem vocant. quam vti
& Cameram Renengorum ſeu Hofredeningam,
à pluribus ſæculis in Flandria ſupremam, & So-
ueranam fuiſſe rectè tradit Damhouder. *prax. ciuil.
c.56.232.* & quoad ius dicendum ſuper feudis in
Brabantia, vide *Anſelmi Codicem, v. leenen.*

De feudis Batauis latè Grotius *in Iſagoge Iur.* 27
Holland.l.2.p.41. Chriſtinæus de multis diuerſa-
rum regionum. *vol.6.* Gudelin. vniuerſaliùs *tracta-
tu ſingulari de feudis.* Sed quia variatur vbique ad-
modum hæc materia; ſpeciales feudorum leges
cuique ſuo loco ſunt excutiendæ. & apud nos
Conſtit. Caroli V. data 15.*Nouemb.*1531. & Phi-
lippi Boni 1446. Dicitur etiam hîc ſæpiùs iudi-
catum, feudorum vſus ſeu ius commune feudo-
rum non aliter hîc ſeruandum quàm rationi con-
ſonet: & locorum conſuetudines generales etiam
ad feuda extendi, quando conſuetudines feuda
non excipiunt. Chriſtin. *volum.1.d.268.num.7.*
pleniùs *volum.1. d.284. 299.* Apud Brabantos
plerumque obtineri ſolet & promiſcuè concedi-
tur facultas de feudis teſtandi. quam ſingulari tra-
ctatu *de licentia teſtandi*, quæſtioneſque circa eam
occurrentes explicuit Kindtſchot. an teſtator il-
lius mentionem facere debeat, an vaſalli eam
poſſint concedere, an eâ non obtentâ diſpoſitioni
defuncti heredes poſſint contradicere, an ſi con-
tradicturum teſtator ex aliis bonis tantò minùs
capere iuſſit obſeruetur voluntas, an licentia à
Duce Brabantiæ obtenta proſit quoad feuda in
Brabantia quidem ſita ſed à vicinis Principibus
releuata, an in feudo mixto & irregulari licentia
ſit obtinenda, an formula ſanet teſtamenta ſolo
chirographo teſtatoris firmata; an facta in vim
huius facultatis diſpoſitio impediat proprietatis
deuolutionem conſuetudinariam ſoluto matri-
monio.

LIBER V.

De ſponſalibus, & matrimonio.

SVMMARIVM.

1. *Filij-familias matrimonium, contractum ſine parentum conſenſu, validum.*
2. *Sicut & tutoris filij cum pupilla.*
3. *Pœna in minores, neglectis parentibus aut mamburnis contrahentes.*
4. *Innouata & aucta.*
5. *Huiuſmodi filij-familias à matre & patre vt exhæredari poßint.*
6. *An & maiores annis.*
7. *Magiſtratus, ſi rationes parentum diſſentiendi legitimæ non ſint, contrahendi facultatem facit.*
8. *Siue ciuilis, ſiue Eccleſiaſticus.*
9. *Qui examinet, an diſſenſus ſit irrationalis.*
10. *An per matrimonium minorennium inducatur bonorum communio.*
11. *Sponſalium contractui pœna vt rectè adijciatur.*
12. *Longinqua peregrinatio non ſoluit ſponſalia.*

1 SPonſalium, matrimoniorumque libertas nouiſſimè à Concil. Trident. *ſeſſ.24. de matr.c.1.& 9.* aſſerta eſt. vt nec filij familias à parentibus, nec ſubditi à dominis, aut ſuperioribus, ſiue ciuilibus ſiue etiam militaribus, vt nuper S. Congr. Concil. Trident. Interp. declarauit, quomodocumque impediri poſſint. & comprehendit *d.c.9.* omnes cuiuſcumque gradus, dignitatis aut conditionis exiſtant, (vt verba ſonant) adeoque Reges & Principes & eo ſanguine ortos.

2 Ideoque quamuis tutor pupillam iure nec filio deſpondet vxorem, *l.tutor. D.de ſponſal.* nec rector prouinciæ ſubditas, *l.vnic. C.ſi rector prouinc. ſponſal.ded.arr.l.vn. C.ſi quacumque præd. poteſt. ad ſuppoſitar. ſua iuriſd. nupt. contan.aſpir.* tamen canones, & illis nixi mores hoc matrimonij libertati conceſſerunt. nihilominus & alicubi locorum ſtatutis aduerſus huiuſmodi tutores cautum eſt. non quidem impedimentum ſtatuendo, quod ſoli Eccleſiæ, non laicis competit, nec verba in ipſum matrimonium dirigendo, ſed in factum tutoris, præſumptam fraudem, &c. quod & facit ipſa *lex, ſi tutor. C.de interd.matr.*

3 Rurſum quia tutor perſonæ, curator bonis datur; curator nuptias adultæ impedire iure non poteſt. *l.ſciendum. 20. D.de ſponſal. l.in copuland. D. eod.* tamen tutori maior auctoritas videtur dari, *argument. lib. 1. Cod. eod.* ſed iterùm hodiè Mamburni tutorum & curatorum officium peragunt, & ijdem manent vſque ad maiorem ætatem. ſed & per canones matrimonij libertatem impedire non poſſunt: ſed ex E. 4. *Octob.* 1540. & 23. *Nou.* 1623. minores ciuilibus pœnis coërcentur, ſi neglectis Mamburnis, ſicut filij-familias ſi contemptis parentibus matrimonium inire præſumpſerint. ſiquidem Carolus V. priori Edicto prohibuit, vt nemo ſollicitet, aut abducat filiam viginti annis minorem, promiſſis matrimonialibus, aut de facto matrimonium cum ea ineat, citra conſenſum patris, aut matris, proximorumque conſanguineorum, ſi illis careat, aut demum Magiſtratus. alioquin nullum donarium, aut quodcumque lucrum in vim matrimonij, conſuetudinis, teſtamenti, donationis aut quomodocumque ſuper bonis filiæ adipiſcetur, tametſi poſtmodum matrimonio conſummato ſuperuenerit conſenſus parentum, conſanguineorum aut magiſtratus. ſimili pœnâ innodetur mulier, quæ iuuenem vigintiquinque annis minorem ſeduxerit. Nemo huiuſmodi matrimoniis interſit, conſentiat, coniunctos hoſpitetur, ſub pœna centum florenorum, ſeu graui arbitrariâ. Notarij contractus aut promiſſa huiuſmodi non ſcribant, ſub pœna priuationis, & arbitrariâ. Fiſcales animaduertant diligenter, vt huius ordinationis tranſgreſſores ſine conniuentia puniantur. Sed edictum hoc ferè agit de ſpecie raptus & clandeſtinis matrimoniis, quæ dolis & malis artibus conciliantur, in quas fertur, & ijs pœnas proponit.

Philippus autem IV. poſteriori edicto prius illud innouauit, decreuitque, vt filij-familias minores vigintiquinque annis, qui inſciis aut inuitis parentibus, & omnes minores qui ſine conſilio & conſenſu proximorum conſanguineorum, paterni & materni lateris, & tutorum ſeu curatorum cuiuſcumque ſint qualitatis, contraxerint, incapaces ſint omnium lucrorum, quæ directè vel indirectè alter ab altero petere poſſet, per conuentiones, donationes inter viuos aut cauſâ mortis, teſtamenta, ſucceſſiones, conſuetudinem, ſeu alium quemcumque modum; declarando irritas quaſcumque conuentiones & donationes in alterutrius vtilitatem pactas: eaque diſpoſitio vigeat, quamuis poſteà parentum conſenſus ſuperueniat. 4

Poſſint huiuſmodi etiam filij-familias à patre & matre exhæredati, nec recipiatur querela ſub prætextu legitimæ, dotis, alimentationis, aut conſuetudinariæ deuolutionis, quoad bona profecta à latere ſuperſtitis, qui ex eis filio inobedienti ius adimere poterit; non alijs tamen, quibus ex eadem deuolutionis ius aliquod debitum ſit. 5

Non comprehenduntur eâ conſtitutione filij-familias maiores vigintiquinque annis, dummo- 6

dò

dò conſilium patris & matris requiſierint. ſed neque iʲ quorum matres ad ſecundas nuptias conuolauerint. quibus duobus caſibus conſenſum exſpectare non tenentur.

7 Ei verò caſus hoc Edicto prohibitos exiſtimo nihilominùs iuxta præfationem referendos ad Edictum anni 1540. quod parentum diſſenſum ad cenſuram Magiſtratus remittit: qui rationes exiget; quæ ſi legitimæ non fuerint, Magiſtratus officium ſupplebit. & auctoritate ſuâ contrahendi facultatem faciet, & pœnæ eximitur quòd auctore Iudice fit.

8 Sub Magiſtratu tam Eccleſiaſticum quàm ciuilem accipio: quò magis edictum conſtet nolle aduerſari *c.9.ſeſſ.24. de mat.* Trid. anathema ſtatuenti ipſo facto incurrendum per eos, qui quouis modo directè vel indirectè minis & pœnis ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogunt, quò minùs liberè matrimonia contrahant. præſertim cùm id ſit Iuris communis, inciuilem parentum detrectationem ad Magiſtratum remittẽtis. *l.19. D. de rit. nupt.* quod eò magis apud nos rationabile eſt, ſi apud Batauos Miniſtri hæretici hac in parte vicem Magiſtratus obeunt. Grot. *in Iſagoge Iur. Holl. l.1. p.5.* ad vitandas tamen calumnias ſuaſero, vt ciuilis etiam Magiſtratus iudicium interueniat. Pœnæ Edicti 1540. *&* 1623. graues ſunt admodum, ſi nõ reflectantur ad mentem Eccleſiæ, quam ibidem Trid. *c.1.* explicat; ſcilicet matrimonia clandeſtina, & à filijs-familias ſine conſenſu parentum contracta, quamuis rata ſint, nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit: vnde punibilia quidem apud nos ciuiliter hæc matrimonia ſemper ſunt habita, non tamen irrita: etiam apud Batauos Grot. *vbi ſuprà.*

9 Igitur dum ſe caſus offert, qui in Eccleſia præſident adeundi ſunt, an ad illas cauſas ſpectet vt Eccleſia illum deteſtetur, & prohibeat; an verò iuuandi ſint iuuenes cenſurâ ſuperiorum, aduerſus parentum ſæpè inſolens & irrationabile imperium: quod non proficiſcitur ex præcepto 4. Decalogi, cuius interpretatio ad Eccleſiam pertinet; & in quo edicta fundantur, ac ſæpiùs honoris & obedientiæ parentibus debitæ mentionem faciunt; ipſumque E. 1623. *ar.2.* apertè ſignificat non agi aduerſus ipſum matrimonium, ſed puniri inobedientiam ac irreuerentiam filiorumfam. quę ſeparata ſunt.

10 Negat Grotius *in Iſagoge Iur. Holl. l.2. p.11.* per minorennium matrimonium inuitis parentibus initum induci bonorum communionem: quod noſtra edicta non dicunt: ſed quodcumque lucrum negant dumtaxat, doarium conſuetudinarium, aut conuentum. quòd ſi tamen communio ſit lucroſa, v.g. aliquibus locis bonorum ab altera parte illatorum, ſine neceſſitate reuerſionis ad latus vnde profecta ſunt, vt ſolet in ſocietate ſors cuique ſua reſtitui, tum recipi Grotij opinio poteſt ob rationem & verbum *lucri*, quo vtitur edictum; ſed quoad communionem coniugalium operarum, ex eaque ſocietate prouenientium lucrorum, eò nec ratio nec verba edictorum ſpectant: atque ita manebimus in Iure conſuetudinario expreſsè non correcto.

11 Libertati matrimonij etiam aduerſatur pœna: inhoneſtum enim viſum eſt vinculo pœnæ matrimonia conſtringi ſiue futura ſiue iam contracta *l. Titia. 134. D. de verb. oblig.* conſentire videtur *c. gemma. x. de ſponſal.* Sanchez *de matr. lib. 1. diſp.* 30. Automnus tamen *in Cenſura ad d. l. Titia.* pœnam ſponſalibus adijci contra bonos mores hodiè non eſſe exiſtimat; quia pudor repudio oneratur: pœnam tamen à Iudice definiendam, & ita iudicatum ait Burdeg. *ann.* 1584. & Sanchez *vbi ſuprà n.15.* à fidem violante damnum repeti poſſe, quamuis non in vim pœnæ adiectæ, tamen ratione iniuſtitiæ admittit. & *nu.9.* laudat Tiraquellum qui tradit valere ſtipulationem pœnalem aduerſus repudium, lege Euangelica iam non permiſſum. & verò non ſatis mihi facit cur non idem in ſponſalibus validis ſit recipiendum, à quibus per canones reſilire non licet; & ſponſi nolentes per cenſuras coguntur, cùm per leges liceat ea diſſoluere *l. 1. C. l. 10. D. de ſponſal.* & ſanè *d. c. gemma.* loquitur in ſponſalibus dumtaxat impuberũ; quæ illos non arctant. tamen quoniam hæc ſententia aduerſus eam eſt quam Sanchez dicit omnium, examine eget, ſi quando res poſtularit: ceſſare tamen pœnam non dubito vt acceſſoriam quibus ex cauſis ſponſalia iuſtè ſoluuntur, aut cenſuræ locum non habent, nec maligna eſt contumacia, ex Iudicis inter libertatem matrimonij & promiſſi fidem arbitrio.

12 Sponſalibus de futuro contractis, ſi ſponſus peregrinatum abeat, neque intra tres annos reuertatur, licet ſponſo alteri nubere. *l. 2. x. de repud.* quod tempus non videtur requirere *cap. de illis bafft.* Sed loquitur de illis qui terram ſuam deſerunt, adeoque ſpem non faciunt reditus, vt ſponſa de futuro ex notabili mutatione non teneatur ſponſum ſequi in longinquas terras, prout teneretur fortè vxor, adeoque quamuis longinqua ſit peregrinatio, vt in Indiam occidentalem, quia tamen paucis aliquando menſibus illa hodiè peragitur, non ſufficeret diſſoluendis ſponſalibus: dum conſtat peregrinatum eſſe ſponſum, animi quàm primùm licebit, redeundi, adeoque hæc ad cognitionem, arbitriumque iudicis pertinent, vt pro ſua prudentia ſtatuat, expenſis ijs, quæ tradit *Sanchez. de matrim. l. 1. diſp. 54.*

De ritu nuptiarum.

SVMMARIVM.

1. *In matrimonio laudabiles ritus ſeruandi.*
2. *Nuptialium inſtrumentorum vicem non ſubeunt parechorum libri.*
3. *A Sacerdote benedicendæ nuptiæ.*
4. *Ad nuptiale conuiuium quot vocari poſſint.*
5. *Nemo tamen armatus intereſſe.*

1 Ritus nuptiarum ſubſtantiales præſcripſit Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de matr. c. 1.* vt corã parocho proprio, & duobus ſaltem teſtibus ineantur: denuntiationes, benedictiones, alioſque laudabiles ritus in quaque regione cõſuetos retineri voluit:

ſed eorum omiſſio matrimonij ſubſtantiam non vitiat : & ritus quos inſuper exigit Euariſtus in *c.aliter* 30. *q.*5. ſubſtantiales non ſunt , ſed qui magnum Sacramentum deceant.

2 Adeoque & *nouell. c.*4. §.1. *Si quis voluerit,* inquit, *legitimè vxori copulari , & non facere nuptialia documenta , non ſic quandocumque , & ſine cautela effuſè & ſine probatione hoc agat , ſed veniat ad quamdam orationis domum , & fateatur ſanctiſſimo illius Ecclesiæ defenſori ; ille autem adhibeat tres aut quatuor exinde reuerendiſſimorum clericorum atteſtationes conficiat.* Concilium porrò Tridentinum exigit parochum proprium , & duos teſtes, quamuis non clericos , parochum etiam habere librum , & copulatos inſcribi mandat ; non tamen id ad formam pertinet ſubſtantialem, ſed ad probationem dumtaxat : ideoque non inſcripti non deſinunt eſſe coniuges, quamuis duriori probatione grauentur , vt dixi in *iure Pont. de paroch. n.*5. & cùm diſtinguat illa nouella à nuptialibus inſtrumentis huiuſmodi geſtorum annotationem , rectè dicitur talia matrimonia ſine nuptialibus inſtrumentis & ſine ſcriptis fieri : ſcriptura enim hæc,vt dixi,ad probationem rei geſtæ,non formam , pertinet.

3 Pridem obſoleuit ritus ducendi vxorem vſu, farre, coëmptione , vt & teſtamentorum vſus per æs & libram, & emancipationum imaginariæ venditionis ritus , vetuſtatis memoriæ ; aliaque id genus. Solet hodiè inter ritus populares etiam conuiuium nuptiale affectari.

4 Sed quia nonnulli exceſſiuum numerum conuiuarum inuitabant , cautum eſt E. 7. *Octob.* 1531.*art.*28. vt qui nuptias celebrant , perſonas tantùm proximas viginti inuitent , & vnicum diem durent , ac ſequens prandium : qui ſecùs faxint , viginti florenos ſinguli luant. quod E. 10. *Decemb.*1612. renouatum eſt, ſed extenſum ad quadraginta paria. ſub pœna quòd tam ſponſi, quàm conuiuæ mulctam 20. florenorum incurrant : cum declaratione quòd Magiſtratibus aut officiariis facultas deſuper diſpenſandi tributa nō ſit , & diſpenſantes ipſi ad 25. florenos mulctentur. Iterumque E. *vlt. Decemb.*1613. Principes idem vetuerunt reſtricto numero ad 32. paria,cum prorogatione ad ſecundum diem , ſub pœna 20. florenorum, quam ſponſi incurrent pro numero aut tempore excedente. Ad eumdem modum vetitum in exequiis conuiuas adſciſcere : ſed ſi qui amici aliundè aduenerint,poterunt à ſuperſtite & heredibus moderatè excipi ; alioquin ad arbitrium Iudicis pro ratione exceſſus mulctandis.

5 Sed quoniam Bacchus ſæpè mortem prouocat , ſi in nuptijs ſolemnibuſque conuiuijs iurgia oriri contingat, præſto eſſe iubentur locorum officiarij , vt compeſcant, E. 22. *Iun.*1589. *art.*6. 10. *Iul.*1628. vt quicumque adſint , vt mediatores ſe debeant interponere , *art.*7.1589.*art.*11. 1628. adeoque nemo eò venire debet armatus, ſub pœna amittendorum armorum,atque alia arbitraria. E. 1589.*art.*9.1628.*art.*12.

De ſecundis nuptiis.

SVMMARIVM.

1. *Mulier intra annum luctus nubens , non eſt infamis.*
2. *Stipulationes de non admittendo ſecundo marito, ſublatæ.*
3. *Pœna olim cælibatui conſtituta aduerſum libidinoſos, renouanda.*
4. *In Hiſpania matrimonio priuilegia conceſſa.*

SEcundas nuptias multæ leges pœnis proſequuntur. tempus luctus , vltimis legibus 1
annale, prioribus decem menſium , *l.*2.*C.de ſecund.nupt.* per canones abrogatum eſt *c.penult.& vlt.x.d.tit.* quod moribus ſequimur ob ſacræ paginæ auctoritatē : quâ D.Paulus poſt viri dormitionem ſolutam facit vxorem à lege viri , vt cui vult nubat in Domino. ceſſat ergo infamia. non tamen cetera legum ſtatuta,quæ non tam nuptias ipſas reſpiciunt , quàm fauorem liberorum. ne quid ei ex vitrici aut nouercæ ſeciore affectu derogari poſſit.quod in Gallia ſeruari teſtatur Boër. *deciſ.*186. & apud nos etiam edicto cautum eſt *anno* 1611. *art.*28. non enim mens D. Pauli fuit aliquid corrumpere ex publicis legibus , iura patentum,& liberorum iuſtè moderantibus.

Multò magis ſublatum eſt,ne mulier, quæ li- 2
beros haberet , ſecundum virum admitteret, quamuis maritus ab ea id ſtipulatus eſſet. *l.ambiguitates. C.de indict. vid.toll.* vetitumque deinceps ſubire huiuſmodi iuramenta , in quibus omninò peierare promptum eſſet : *Non. Conſt. de his qui iterant. nupt.* §. *enimuerò quem deinceps.* vt etiam legatum non amittat ſecundò nubens, relictum ne nuberet : aduerſus *Auth. cui relictum. C. de indict. viduit.* Bugnion *abrog.leg.*2.6.*coll.*112. ſed neque ob ſecundas nuptias, ex *l.*1.*C.vbi pup.educ.deb.* matri negatur filiorum educatio.

Quin & olim pœnæ conſtitutæ erant cœliba- 3
tui ; quæ amore virginitatis , & vitæ caſtæ ſublatæ repeti deberent in eos, qui vinculum matrimonij oderunt , vt vagis aut focariis libidinibus diffluant. vt & præmia trium , pluriumque liberorum : quò magis Reſpub. legitimis ciuibus repleatur , domi ſit fortis , & foris terribilis. Sic in Gallia nuper receptum arreſtis Curiarum tradit Bugnion *leg. abrog. l.*6. *coll.*66. vt immunitatem à tutela curatelaque habeat , cui terni ſunt liberi.

Et antè aliquot annos , multa priuilegia pro- 4
poſita ſunt in Hiſpania vxorem ducentibus & liberos procreantibus ; bella quippè in vtroque orbe geſta viros defenſioni regnorum neceſſarios exhauſerant.

De repudijs & diuortijs.

SVMMARIVM.

1. *Coniux alteri nubere non poteſt, niſi certo nuntio, viri morte probata.*
2. *Diuortij cauſa fornicatio.*
3. *An & ſæuitia.*
4. *Mulier à viro, qui in probatione adulterij defecit, vt poſſit diuertere.*
5. *Vxor iniuſtè diuertens non mox amittit dotem.*
6. *Matrimonij vinculum per adulterium non ſoluitur.*

1 LIcuit olim poſt annos quinque abſente marito alteri nubere. *l. vxor. de diuort.* ſed id non permittit Auth. *ſed hodie. C. de repud.* Leo Imp. *Nou.* 33. *can.* 1. *cauſ.* 34. *q. vlt.* Senat. Burdeg. 14. *Aug.* 1591. minùs canones *c. in præſentia. x. de ſponſ.* niſi certo nuntio eius morte probatâ. Siquidem nullâ mariti culpâ vinculum matrimonij ſolui poteſt, quod Deus coniunxit: non ergo abſentiâ diuturnâ, ſed ſolâ morte. Ideoque D. Paulus eam non ſoluit à lege viri, niſi is dormierit. dormire ergo maritum probare debet, quæ alteras nuptias poſtulat. ſi falſis tamen rumoribus perſuaſa alij nupſit ordinariæ vindictæ non ſubeſt, ſed ſi ficta mariti mors arguatur. *l. miles.* 11. *§ mulier. D. de adult.*

2 Quia de cauſa ceſſant leges de repudiis. *c. an quod.* 33. *q.* 2. diuortium tamen ex cauſa fornicationis admittitur: ſæuitiâ etiam, ſeu ſimili, quæ reductiuè ad illam ſpectare poteſt. non autem indiſtinctè ex omnibus relatis in *l. conſenſu. C. de repud.* ea enim lex corrigitur per *c. quaſiuit. x. de diuort.* quo etiam maximè ſublatum eſt iudicium de moribus, quod & leges abrogarant. *l. vlt. C. de repud.* vt ex cauſa criminis diuortium non liceat, niſi alter fidei religionem corrumpere velit, *d. c. quaſiuit.* vel adulterium committat carnale, *c. ex litteris. x. eod.* vel ſpirituale, *c. de illa. c. quanto. x. eod.*

3 Vel nimia ſit ſæuitia, *c.* 1. *x. eod. c. litteras ex tranſmiſſa.* & ibi DD. *x. de reſt. ſpol. c. interfectores. d. l. ex conſenſu.* non partium lubitu ſed Eccleſiæ iudicio præuio. *c. ſæculares. c. admonere* 33. *q.* 2. Nimia autem eſt ſæuitia quæ ad periculum vitæ pertinet, ac aliàs ex arbitrio iudicis, quæ excedat correctionem patriam, *l.* 4. *C. de pat. poteſt.* eamque, emendationem quæ marito, vt propinquis *l. vn. C. de emend. propinq.* tributa eſt, & magis ſi excedat, emendationem ſeruorum, quam ab ingenuis alienam dicit *d. l. ex conſenſu.* de qua *l. vn. C. de emend. ſeru.* quæ virgis & loris fieri ibi permittitur, ſed non fuſtis aut lapidis ictu. quemadmodum diſertè in *Auth. vt liceat matri & auiæ. §. ſi quis autem,* marito illicitum declaratur vxorem flagellis aut fuſtibus verberare. quod tamen ob eam verberationem non permittitur ibi diuortium Belgicæ mulieres pro iure noſtrate nollent agnoſcere: ſed tamen non tam inſtrumenta ſæuitiæ, quę ſæpè ad terrorem aſſumuntur, quàm ipſa crudelitas inſpicienda eſt, & mariti acerbitas, periculumq; vxoris, & an ei cautio nulla ſufficiat. videri poteſt Sanchez *de mat. l.* 10. *d.* 18. *n.* 14.

Diuortio ob adulterium poſtulato, ſi vir in probatione defecerit, ad talionem videtur teneri, per *auth. vt liceat matri & auiæ, cap. cauſas,* 9. ſed hodiè talio & inſcriptio ceſſat. 4

Exiſtimem tamen, vxorem huiuſmodi iniuriâ affectam, poſſe diuertere; & recipere dotem, & lucrari antenuptialem donationem, iuxtà *d. c.* 9. exiſtimem iterum vxorem iniuſtè diuertentem, non mox amittere dotem, iuxtà *d. auth. cap. quia* 13. ſed bona apud maritum manere ſecundùm priſtinam cauſam, & nihilominus poſt huiuſmodi diuortium quæſita à marito lucra non communicari vxori: quia ipſa à communione coniugali prior receſſit. Solent tamen qui ſecuriùs rem ſuā agunt, iudicis ſententiam petere, que diuortium tolleretur, præſertim cùm ſine iudicio Eccleſiæ diuertere non liceat, ſine quo ad hæredes tranſmittere contentio, quis diuortio cauſam dederit? præſertim ſi à marito in vxorem aliquando ſæuitum fuerit flagellis aut fuſtibus, ob quam iniuriam per *d. auth. cap. ſi quis* 14. tantum vxori præſtare tenetur, quanta eſt pars tertia antenuptialis largitatis. quæ pœna etſi per mores deſierit, non aufertur tamen arbitrium iudici, qualiter huiuſmodi iniuria ſit reparanda; adeoque qui non interpellato iudice in diuortio manet, huiuſmodi tricas, & communionis legalis quaſi adhuc durantis quæſtionem nondum habet ſopitam. 5

Porrò matrimonij ritè contracti vinculũ ſemper manet, quamuis cohabitationis ſocietas ſoluatur; neque porrò adulterium ſoluit vinculum, quamuis cacodoxi ſecùs dicant, ex malè intellecto Chriſti reſponſo *Matthæi* 9. dum à prohibita ſeparatione excipit cauſam fornicationis, quę verba ad ſenſum orthodoxum optimè explicat *Malderus in Meditationibus Theologicis diei & Meditat. de matrimon.* & præterea ab initio primitiuæ Eccleſiæ ſeparari ob adulterium coniuges, non alteri nubere permiſſi fuerunt, *cap. fidelis* 32. 47. *complacuit ibid.* & *Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de matrim. canone* 7. anathema dicit docentibus ſolui matrimonij vinculum per adulterium; & latè *Sanchez de matrim. l.* 10. *cap.* 8. 6

De donationibus inter virum & vxorem.

SVMMARIVM.

1. *Donationes inter virum & vxorem ſunt affectæ liberis, ſuperſtite iterùm nubente.*
2. *Vt ſunt immodicæ iure prohibitæ; non quæ xenij nomine dantur.*

EDicto 12. *Iul.* 1611. *art.* 28. vbi donationes inter virũ & vxorem licent, ſiue per vltimam voluntatem, ſiue inter viuos, & liberi communes ſupererunt; ſi alter ſecundas nuptias iniuerit, ſi cõſtiterit Inſtrumento publico beneficij nominę à defuncto bona ad ſecundò nubentē profecta, ita affecta liberis illis ea cenſentur, vt non liceat in ſecundam coniugem ex ijs quippiam conferri. 1

Donationes inter duos coniuges prohibitæ 2

ſunt, quamuis ſtrenæ aut xenij nomine, ſi immodicæ ſunt; ſed ſi impenſæ ſunt in mundum muliebrem, jocalia, veſtes, quibus ſe honeſtiùs tueantur, ſecùs eſt. *l.31.§.ſi vir.h. titul.* & conſonat conſuetudo Antuerpienſis, *tit. van rechten van gebonde perſoonen aengaende, art.53.& ſeqq.* ſicut & contrà cùm aliquid adipiſcendæ dignitatis gratia ab vxore in maritum collatum eſt, catenus ratum eſt, quatenus dignitati ſupplendæ opus eſt. *l.41.& ſeqq. h.tit.* ſed iterum, ſi illa pecunia immodica eſt, ſoluto matrimonio in rationes lucri & damni coniugalis ſocietatis imputanda veniet.

De iure dotium, ſocietate coniugali, vxoria mariti tutelà, pactiſque dotalibus.

SVMMARIVM.

1. *Doaria vt vſu frequententur.*
2. *Communio bonorum vt morte ſoluatur.*
3. *Bona communia poſt mortem alterutrius coniugum quomodo diuidantur.*
4. *Fructus bonorum communium ad quem ſuperſtitum ſpectent.*
5. *Alicubi bonorum communio inducitur ſolo conſenſu, matrimonio perfecto.*
6. *Inducitur & copulâ ſubſecutâ.*
7. *Aduerſus dotem an mulier reſtituatur.*
8. *Doariorum exceſſus reſtricti.*
9. *Exceſſiua doarij conuentio non ſemper vetita.*
10. *Pactum, ne ob impenſas neceſſarias agatur, an valeat.*
11. *Clandeſtina pacta ſuper dotibus & doarijs vetita.*
12. *Pacta dotalia ſuper futura ſucceſſione an ſuſtineantur.*
13. *Æqualitas in donatione propter nuptias & dote non ſeruatur.*
14. *Curator per errorem amplius promittens, quàm facultates minorennis paterentur, vt non teneatur.*
15. *Pacta de acquiſitis quouſque ſe extendant.*
16. *Dos quando reſtituenda.*
17. *Proprietas rei ex pecunia dotali empta, cui cedat.*
18. *Fructus rei dotalis, ſoluto matrimonio quomodo diuidantur.*
19. *Fundus dotalis à viro non praſcribitur.*
20. *Beneficium, ne maritus condemnetur, niſi in id quod facere poteſt, an hodiè ſublatum.*

1 DOtium Romanarum, & donationum propter nuptias ſtrictè acceptarum vſus euanuit apud Belgas; communio bonorum coniugalis ferè hæc abſorbet doarium quod ſuperſtes ex bonis præmorientis lucratur, inter omnes per pacta aut conſuetudines frequentatur. Gudelin. *Iur. nouiſſ. l.1.c.8.& 11.*

2 Communio porrò coniugalis bonorum morte ſoluitur. ſi tamen ſuperſtes diuiſionem non fecerit, continuatur communio etiam ſuperuenientium lucrorum, non tamen hæreditatum, donorumque. Buſius ad *l.59.D.pro ſoc.* vnde Antuerpiæ hæredes exigunt à ſuperſtite negligente duplicem ſynopſim; alteram bonorum, quæ fuerunt tempore quo ſolutum eſt matrimonium; alteram, quo agitur: iiſque datur optio, vt dimidium ſumant ex ea, quam maluerint. contra communes Iuris regulas, finita ſocietate damnum tamen ſocietatis ſicut emolumentum communicantes. *l. verum.§.in hæredem, l.actione.§.ſi.in rem.l.adeò.* vbi Buſius. *D. pro ſoc.* quòd ſi ſuperſtes ad ſecundas vel vlteriores nuptias tranſeat, onus hoc ſecum transfert, eodemque maritum obligat vſque ad mortem ſuam aut diuiſionem.

Sed vtrùm & hic poſt illius mortem, extinctaſque primæ ſocietatis coniugalis reliquias, in eodem onere maneat, & ad aliam exinde coniugem, & hic rurſus ad alium reciprocatis fortè decies coniugum mortibus illud transferat vſque ad diuiſionem, quæritur? conſuetudo Antuerpienſis impreſſa *tit.41. art.94.* negat coniugem ad plura Inuentaria teneri quàm duo, eorum bonorum quæ fuerunt tempore mortis primi morientis, deinde eorum quæ fuerunt tempore mortis ſuperſtitis ex primo matrimonio: non ergo eorum quæ exinde ſuperſtes ex officij fortè aut induſtriæ fructibus lucratus eſt: quia cùm ſtatutum ſit ſtrictæ interpretationis, de vno ad alterum non debet extendi. 3

Sed omninò eorum fructuum quos ex communibus bonis recepit, quid ſi pecunia fuerit communis & mercatus ſit? prædia quidem ex pecunia pupillari vel cum pupillis communi empta iure pupillorum fiunt, vel cum eis communicantur. ſed priuilegium quidem id pupillorum eſt, non maiorum. ſed an & eorum qui ſocij fuerunt & hæredum, an verò vt in aliis contractibus ad vſuras teneatur ex mora quondam ſocius, qui alienam pecuniam recepit? videri poteſt Gloſſa in *§.ſi in rem.v.quidquid.* 4

Alicubi tamen bonorum communio coniugalis, ſolo conſenſu perfecto matrimonio, ſine illius conſummatione, cenſetur inducta: nam traductio ad domum, vel concubitus, ad matrimonij ſubſtantiam non pertinent. *Gail.lib.2.obſ.80.n.4.* vbi plures citat. 5

In aliquibus ſponſus pro marito eſt, ſponſa pro vxore: non tamen id in bonorum communione inducenda, aut lucris dotalibus mores receperũt. & vix in coniugibus nuptijs præſenti conſenſu perfectis, ſi nondum copula ſit ſecuta, aut ſaltem thori coniugalis ingreſſus. vt nec vſus ſequitur *l.16.C.de donat. ante nupt.* ex oſculo ſponſæ dimidiam ſponſalitiæ largitatis concedentem. 6

Aduerſus donationem & dotem mulier læſa per leges reſtituitur; hodiè non æquè, quamuis exceſſiua dos ſit addicta, aut doarium in contractu antenuptiali, ſine quo fortè matrimonium nõ ſucceſſiſſet, & dirimi illud cùm non poſſit, adeoque nec aliter in priſtinum ſtatum reſtitui, huiuſmodi donatio retractari non poteſt. 7

Quoniam verò in pactis dotalibus & doarijs non exigui exceſſus ab aliquibus cõmittebantur; Principes E.12. *Iulij.1611.ar.26.& 27.* ad illos reſtringendos ordinarunt, vt nuptias inituræ etiam ſponſæ cuiuſcumque qualitatis, & quicumque pro iis ſtipulantur eo contenti ſint, quod 8

conſue-

conſuetudines tribuunt ſuperſtiti, in bonis defuncti: conuentionalia tamen doatia ad certam ſummam annuam permittuntur; dummodò ſi quæ proles exiſtent, non excedatur dimidia prouentuum immobilium.

9 Itaque vbi proles non erunt, non irritatur huiuſmodi exceſſiua conuentio; quin & alicubi per communionem coniugalem, cùm ſine dotalibus inſtrumentis nuptiæ incuntur, ſæpè alter ex alterius bonis plus acquirit quàm exceſſiui doarij conuentio tribueret, quibus locis vix læſio poterit inueniri, ſi conuenerit, ne ob impenſas neceſſarias ageretur, pretium non erat ſeruandum: quia tales impenſæ dotem ipſo iure minuebant. ita *l. 5. de pact. dotal.*

10 Sed hodiè, huiuſmodi pacta ſuſtineri exiſtimandum eſt: quippè ſicut etiam inæquales ſortis partes, ſiue lucri, ſiue damni, iure non improbantur. quòd ſi pactum non ſit meliorationis magnæ, & expenſæ quæ perpetuam rei conſeruationem ſpectant, exiſtimari ſolent, & in tantum ex lucro ſortis coniugalis deduci.

11 Sed & quemadmodum E. 23. *Nou.* 1623. clandeſtina minorennium matrimonia pœnis ciuilibus plectit, ita & clandeſtina pacta aduerſus publicos contractus inita ſuper dotibus & doariis, quæ fiunt inſcijs propinquis, aut alterâ parte: adeoque improbantur, vt publicis tabulis ſtandum ſit, & ſecreta pactio paciſcentibus non ſuffragetur. quod & Senatuſconſulto Pariſienſi probatum refert Agnæus Robert. *Rerum iudicatarum, l. 1. c. 2.*

12 Alioquin pacta dotalia moribus maiorem efficaciam habent, quàm legibus: præſertim ad vltimas voluntates reſtringendas, aut diſpoſitiones hæreditarias. ſiquidem ex *l. pactum. C. de pact. l. hæreditas. C. de pact. conuent.* etiam in contractu nuptiali ſuper futura ſucceſſione irritantur; moribus ſuſtinentur: præualet in his conſideratio ſocietatis: qui contractus huiuſmodi pactum ſocietatis morte ſoluendæ admittere poteſt. Volunt tamen nonnulli, illis tunc eos niti ſolemnitatibus, quæ in vltimis voluntatibus requiruntur. vnde hodiè ex E. 12. *Iulij* 1611. *artic.* 12. contrahentiũ, notarij, & teſtium ſubſignatione opus videretur, quatenus redolent vltimas voluntates, & futuræ ſucceſſionis pactionem continent. id quod tamen neceſſarium non videbitur, cùm ſuſtineri poterunt vt pacta ſocietatis.

13 Ad eamdem rationem moribus obtinuit, vt abrogata habeatur *authentica æqualitas. C. de pact. conuent.* & impares conuentionum leges ſuſtineantur.

14 Curator dotis nomine per errorem promittens ampliùs quàm facultates minorennis paterentur, ipſe non tenetur *l. cum poſt. 43. §. 1. de adminiſt. tutor.* quia promiſit vt tutor, & mulier quidem tenetur quantum & quando facere poteſt, atque hodiè, cùm ob coniugalem ſocietatem maritus debita vxoris ſoluere debeat, eò minùs curatorem conuenire poteſt: quia nomine vxoris eũ reddere indemnem teneretur: adeoq; vt quem de euictione tenet actio, multò magis repellit exceptio; ita maritũ curator remouebit per exceptionem doli mali, cùm nomine vxoris negotiorum geſtorum actione teneretur. quando tamen maritus aliàs vxorem adducturus eſſet, exceptione non poteſt ſubmoueri, *l. 5. §. ſi enim de doli mali except.* ſed de dolo malo mulieris ibi agitur: adeoque quia vxor eſt ſub tutela viri, & hic ad eius debita tenetur, perſonã ſtandi in iudicio illo non habet, remouebitur maritus, qui dolum vxoris præſtare tenetur.

15 Plerumque de acquiſitis ſtante coniugio, cui tota, vel pars cedet, conueniri ſolet, & ſoluto matrimonio diſputari, quò ſe vſque illa pacta extendant: & iudicatũ eſt à Curia Parlamen. Mechlin. apud Chriſtin. *vol. 2. decif.* 58. non deberi ea, niſi vt in ſocietate deducto ære alieno: vbi porrò de ſucceſſionum iure agitur, ea diſtinguuntur aduerſus bona iam ante matrimonium habita. porrò in ſocietate omnium bonorum veniunt hæreditates & legata; in quæſtum autem quæ operâ commercioque ſociorũ non alienâ liberalitate obueniunt, *l. 9. D pro ſoc. l. 16. D. de Inſt. act.* quamuis adiectum ſit *& lucrorum l. 13. D. eod.* quod verbum tunc capit interpretationem ex priori. Autom. *in cenſ. ad l. 3 §. cùm ſpecialiter. D. pro ſoc.* poſt Cuiac.

16 Soluto matrimonio dos reſtituitur. ſed hodiè non exſpectatur ex *l. vnic. C. de rei vxor. act.* annus; nec annua, bima, trima dies; ſed ſtatim reſtituuntur quæ exſtant. pecuniæ ſoluendæ etiam mora non datur; ſi quidem mox dare maritus poſſit. pleriſque tamen hîc locis ſex ſeptimanæ conceduntur, rebus cùm defunctæ heredibus ſupputandis, tranſigendis, & familiæ erciſcundæ, ſeu communi coniugali diuidundo.

17 Per leges Romanas, res ex pecunia dotali empta, videbatur fieri dotalis, *l. 84. de iur. dot.* per *l. 12. C. eod.* non obtinet, niſi aſſenſu mulieris emptio facta ſit, vt *gloſſ. vtrobique.* per mores alicubi ſoli illi acquiritur, qui inueſtitus eſt: ſic tamen vt pretium ſorti debeat, alicubi, non obſtante inueſtitura, vtrique rei emptæ proprietas acquiritur.

18 Propter ſocietatem etiam coniugalem nõ preciſè ſeruatur *l. 6. & 7. ſol. matrim.* quoad computationem fructuum; ſed vxor ſuperſtes fundum ſuum recipit quali ſtatu tunc eſt, ſiue pendentibus, ſiue perceptis fructibus; nam percepti & impenſi veniunt in rationes ſocietatis, meliorationes autem magnæ ex partibus lucri mulieri debiti deducuntur.

19 Fundum dotalem non præſcribi; ſaltem aduerſus vxorem, dum eſt in poteſtate viri, præſcriptionem non currere iudicauit Senatus Pariſ. 5. *April.* 1558. præſertim cùm per mores vxor ſit in poteſtate viri, actiones ſuas exercere non poſſit, adeoque impeditæ agere non currat præſcriptio. quod conſonat E. 1611. *ar.* 29. computandi tempus reſtitutionis petendæ ex quo ceſſarit impedimentum iuris vel facti.

20 Quod verò Automnus *in Cenſur. l. vxor. 55. de don. inter vir. & vxor.* Iure Gallico beneficium ne maritus condemnetur, niſi in id quod facere poteſt ex *l. 12. D. ſol. matr.* ſublatum eſſe ait, hîc nemini ſcio abdicatum.

Rerum amotarum.

SVMMARIVM.

1. *Rerum amotarum actione vxor quatenus conueniatur.*

1 MVlier furtum in bonis mariti dicitur non committere, in *l. 1. D. de act. rer. amot.* propter pudorem. ſiquidem tranſacti matrimonij reſpectu non furata dicitur vxor, ſed amouiſſe; lenitate verbi triſtitiam rei mitigante. tamen in rei veritate furtum iure ineſt, cùm res aliena inuito domino tractatur. ſed cùm hodiè apud nos vera bonorum communio per matrimonium inducatur, verè maritus & vxor bonorum communium domini fiant; etiam fit vt parciùs ob id de furto cenſendum ſit: ſed & vt nec eatenus rerum amotarum, aut ſpolij teneatur vxor, niſi fortè quoad adminiſtrationem. quod his locis conſiderandum eſt, cùm fortè ob ſæuitiam mariti vxor, vt fieri aſſolet, domo ceſſit; mundum muliebrem, cymelia, veſtes ſuas, & de communi pecunia partem in neceſſitates ſuas contulit.

De concubinis.

SVMMARIVM.

1. *Vetitum, ne quid minorennes concubinis relinquant.*

1 DIximus in *Iur. Pont. non. anal. tit. de cohabit. cler. & mulier.* hac de re ſatis. Id hîc tantũ referemus vetitum eſſe. E. 4. Oct. 1540. & E. 12. *Iul.* 1611. ne quid minorennes ſuis concubinis poſſint relinquere. Denique mores priuilegia nulla hîc tribuunt concubinis, quæ leges ciuiles dabant: vt nec in Gallia: Bugnion *leg. abrog. l. 1. ſ. 18.* & fortè deſinere incipiebant cùm Leo *Extrauag. conſt.* 91. vniuerſum vetuerat vt concubinam habere non liceret. rectiùs enim mores noſtri canones, qui peccatum è medio populi Chriſtiani tolli deſiderant, omniaque illius incentiua. Vide *Mansfeld. Magiſterium milit. lib. 2. part. 2. cap.* 19.

De naturalibus liberis.

SVMMARIVM.

1. *Nati ex Eccleſiaſticis aut coniugatis, non legitimantur niſi ex ipſo Regis conſenſu.*
2. *Ex ſacrilegis nuptijs nati, neque matres ipſorum, ex ſucceſſione aut donatione patris aliquid accipere poſſunt.*
3. *Quæ pœna non extenduntur in filios presbyterorum, natos extra nuptias.*
4. *Naturales an teſtari hodiè poſſint.*
5. *Modi legitimandi ſunt, reſcriptum principis, & matrimonium.*
6. *Illegitimi ab officijs & honoribus arcentur.*
7. *In poſtulanda legitimatione quæ exprimenda.*
8. *Legitimati, quatenus patri ſuccedant.*
9. *An ii vim reſcripti de feudis teſtari poſſint.*
10. *Legitimatus, per ſubſequens matrimonium, an ſuccedat in feuda & primogenia.*
11. *An & natus ante intermedium matrimonium.*
12. *Odioſa opinio, in caſu ſpeciali, cedit virtuti matrimonij.*
13. *Deflorator virginis ad quid teneatur.*
14. *An pater dotare debeat virginem à filio corruptam.*

NAturales cùm poſtulantur præſcripto legitimari, hîc E. 20 *Oct.* 1541. *ar.* 31. vetat dari litteras legitimationum natis ex Eccleſiaſticis, religioſis, aut coniugatis; niſi de expreſſo Regio conſenſu, & gratia ſpeciali: ob ſpecialem turpitudinem in his omnibus apparentem. tametſi non in omnibus æqualem: vtpotè non ex æquè damnato per leges coitu natis. de qua re latiùs diſſeruimus *In Iur. Pont. non. anal. de ſucceſſ. quæ ab inteſt.* 1

Quòd ſi ſacerdotes non tantùm fragilitate carnis victi liberos ſuſcitarint ex amica, ſed ſacrilegas nuptias adiecerint. liberi ex illicitis nuptiis nati neque naturales neque nothi ſunt, neque ex donatione neque ex ſucceſſione quidquam percipiunt à patribus, ſed neque matres ipſorum. ſed ea omnia capit Eccleſia, in qua ſeruierint. ita habent verba *l. 44. C. de Epiſc. & cler.* quam citat Cuiac. *conſ. 2.* & ſuppleuit Contius in *Prætermiſſis in C. ad fin.* ſed pro Eccleſia vſus fiſcum magis vocat in non profectis ab Eccleſia; ſed in Brabantia immobilia fiſco cedunt, mobilia is cum Eccleſia diuidit. §. *bona in concord.* & huiuſmodi nuptiarum mentionem faciendam in legitimationibus puto, ob ſpecialem turpitudinem & pœnas *d. legis* 44. 2

Quas non puto obtinere in presbyterorum filiis extra huiuſmodi nuptias natis, per ea quæ latè vbi ſuprà in Analyſi: & in inceſtu valdè conſiderat Tridentinum *de reform. mat. c. 5.* tentatum de facto conſummatumque matrimonium, ſuprà carnis vitium fragilitate humana admiſſum cuiuſmodi matrimonium à ſacerdote attentatum hæreſim redolet, damnatam ab eodem Trident. *ſeſſ. 24. can. 9.* & ſpecialiter inſectatur Conſtitutio Leonis 79. Naturales hodiè in rigore non accipiuntur per mores: ſed intelliguntur quicumque ex perſonis liberis ſiue ſolutis nati ſunt, ſiue concubina mater fuerit, ſiue non. 3

Naturales an teſtari poſſint in Batauia diſputatur Grot. *in Iſagoge Iur. Holland l. 2. p. 15.* Antuerpiæ ac fortè totâ Brabantiâ non poſſunt; niſi legitimas proles relinquant, aut Dux indulſerit. 4

Naturales non legitimantur hodiè per oblationem Curiæ factam. vt *l. 3. l. 9. C. h. t.* nec ſi pater in teſtamento *ſuos* eos vocet, vt *Auth ſi quis. C. eod.* ſed ſolo matrimonio ſuperueniente. *c. tanta. x. qui filij ſunt leg.* vel Principis reſcripto, vt *l. quis in prouinc. §. 1. de rit. nupt.* quando autem Papa, inter 5

ter conſanguineos diſpenſat, vt matrimonio iungantur, & acceſſoriè legitimat proles, etiam antè natas; ea legitimatio in gratiam & conſequentiam matrimonij recipitur; non ſi à Papa citra matrimonium, quoad ſæcularia daretur. adeoque conceſſa intuitu matrimonij ceſſat, ſi matrimonium ſecutum non fuerit. Gutier. *de mat. c. 74. num. 216.* minùs recipitur à Comitibus Palatinis, & Doctoribus viginti annis ſua profitentibus conceſſa, ex Gloſſ. *ad l vnic. C. de profeſſ. qui in vrbe Conſtant.* vt nec Notariorum ab his facta creatio, ſed neque hæc à Papa facta in rebus ſæcularibus, niſi à Concilio probetur. E. 7. *Octob.* 1531.

6 Moribus etiam priuilegijſque naturales ab honoribus & officijs remouêntur: ſecùs quàm *l. 3. §. 2. D. de decur.*

7 Cæterùm in poſtulanda à Principe (cuius in Brabantia hac in re auctoritate fungitur Senatus Brabantiæ) legitimatione, omnia exprimere oportet quæ in aduerſum poſſint Principem mouere: an quis naturalis ſit, vel ſpurius, aut damnato magis ex coitu ortus. ſtylus tamen non habet, vt quis ſe dicat ex concubina natum. quia etſi peccata ſint grauiora, quò infelicem diutiùs animum detinuerunt; tamen quia concubinatus olim Iure ciuili non fuit damnatus, & hodiè in rigore verborum rarus eſt, ſtylus ſoluti & ſolutæ mentionem tantùm facit. ſic & ex ſtupro natus, etſi Iure ciuili olim ille coitus erat punibilis, quia hodiè tamen ſine vi admiſſus grauiter non punitur, exprimi etiam is non debet. Sed ea omninò ſunt exprimenda, quæ hodiè ſunt matrimonij impedimenta, ob quæ inter parentes conſiſtere matrimonium non poterat. vnde ille *ar. 31.* E. 1541. quem initio citauimus, eſt natus. quin etiam ſi vtrimque ſint coniugati, aut alio nexu affecti, id etiam eſt explicandum, quia retardat gratiam Principis.

8 Legitimati autem à Principe in feuda etiam ſuccedunt (quæ bonorum appellatione veniunt, & apud nos inſtar ferè patrimonialium poſſidentur) ſi, vt ſolet, id litteris diſpoſitiuè ſit expreſſum, quamuis non in incerta ſupplicatione, quòd ea vix porrigatur, ſed nomina tantùm, & ſtatus, quem diximus, ſupplicium: cætera ſecretarij ſuppleant ex formula. Non tamen ſuccedit legitimatus, ſi liberi extent legitimi: & litteræ cenſentur etiam ſubreptitiæ, ſi hos extare non fuerit ſignificatum, ad effectum ſucceſſionis. Ad quam etiam non admittitur aduerſus patris voluntatē: adeoque neque præteritus patris rumpit teſtamentum poſt legitimationem ſcriptum: cuius in legitimatione conſenſus non ad actus illius ſubſtantiam, ſed ſequelam ſucceſſionis, adeoque executionem legitimationis intelligitur requiri. Declaratum tamen fuit à Concilio Brabantiæ *an.* 1592. legitimatis prolibus hæredibus inſtitutis, fideicommiſſo vniuerſali grauatis, deberi legitimam liberam. Ab inteſtato autem patri (qui in eo conſenſu perſeueraſſe præſumitur) legitimatus ſuccedit, non obſtante clauſula litteris inſeri ſolita, *ſine præiudicio venientium ab inteſtato*: quæ non hoc ſpectat, ſed ne legitimatus illis, qui in legitimationem non conſenſerunt, ſuccedat. tametſi Conſuetudo Antuerpiæ ſecùs dicatur obtinuiſſe, & ſecundùm eam DD. claſſici ſentiant, alijque in aduerſum etiam præterito permittant teſtamentum dicere nullum, & exhæredato inofficioſum.

Sed an alia clauſula litterarum quæ legitimato permittit de bonis ſuis etiam feudis teſtari, non ſecùs quàm ſi legitimo natus eſſet matrimonio, tam ſit efficax, vt ſine aliis litteris ad eam licentiam ſpectantibus id facere poſſit, non ſatis conſtat: Ego exiſtimem ita efficacem eſſe. nam niſi id dicamus, verba illa, vt de feudis teſtari poſſit, erunt illuſoria: beneficio autem Principis iuuari, non decipi nos oportet. neque obſtat alioquin ſecuturum legitimatos plus iuris habituros, quàm legitimos; non enim id ſequitur, ſed per ius habebunt; cùm legitimi etiam facultatem teſtandi de feudis obtinebunt, vt hi per hanc clauſulam. neque enim prohibitum eſt vni chartæ plura ſimul Principis priuilegia inſcribi, ſi modò diſertis, vt hic, verbis exprimantur. Denique legitimatus hîc à Principe animaduertere debet vbi litteras ſuas curet expediri; nam in Concilio ſecreto expeditæ quoad bona in Brabantia ſita effectu carebunt, quòd ea prouincia illi non ſubſit, & lege patriâ nullum diploma illic ſit efficax, niſi ſigillo Brabantiæ munitum. ſic in Brabantia expedita alibi difficultatem patientur: tametſi Brabantiæ Concilio ſubditus fuerit Orator. Quibus de rebus omnibus optimè Kintſchotius *tract. de legitimat.*

Sed vt legitimatus reſcripto cum legitimis non ſuccedit, ſic legitimatus per ſequens matrimonium contrà cum legitimis alijs ſuccedit, non tantùm in bona generatim, ſed & feuda & primogenia; quia legitimatus per ſubſequens matrimonium, in omnibus & per omnia eſt legitimus. *c. tanta, x. qui ſunt fil. legit.* etiam quoad feudalia & primogenia. Cuchus *in inſt. maior. l. 5. de matr. num.* 135. 140. 142. etiam indiſtinctè: vt communiter per canoniſtas teneri tradit Panorm. *in d. c. tanta.* Et *in iſtud*, inquit, *non requirit vt nullum matrimonium ſit intermedium inter natiuitatem filiorum & contractum matrimonij, cum muliere illorum matre.* 10

Neque dici poteſt ius filiis intermedij matrimonij quæſitum per ſubſequens matrimonium non poſſe auferri, quia nullum eſt quæſitum in bonis patris, viuo patre, de iure: (nam excipio conſuetudines vbi per matrimonij diſſolutionem proprietas bonorum etiam patris deuoluitur ad liberos) & cùm legitimitas ſit iuris poſitiui, non naturalis, nihil eſt mirum ius legitimandi per ſubſequens matrimonium etiam extendi ad eos, qui ante intermedium matrimonium nati ſunt: quia vt docet textus *in d. c. tanta* & benè ponderat ibi Panorm. *ea eſt vis matrimonij.* neque dari ratio poteſt, niſi quæ iam refutata eſt, cur non eadem ſit vis & efficacia matrimonij, quando aliud matrimonium fuit intermedium, quàm quando non. 11

Odioſa quidem videtur hæc opinio, quando pater poſt honeſtum matrimonium ſolutum redit fortè ad veteres ancillares aut viles amores, & matre ductâ priores naturales legitimat, & hos vili matre natos dignis nuptijs ortis vult præfe- 12

ri; & ideò non pauci in contrariam ſententiam iuerunt; ſed hoc per accidens ita ſe habet, & caſus contrarij ſe offerre poſſunt. quæritur autem hîc ſine mundano reſpectu, quæ ſit vis matrimonij; & an eo impediri poſſit illa, quæ adſcribitur per *d.c.sancta.*

13 Ex ſtupro virginia non violento, violator tenetur ad dotandum vel ducendum, *cap.1. de adult.& ſtup.* & ad prolem alendam; quòd ſi antè & defuerit facultas, tenetur auus nepotem alere, non tantùm naturalem, ſed ex adulterio natum, ſaltem ex æquitate canonica, de qua in cap. cùm haberet X. de eo qui duxit in matrim.quam *per adulter.polluit.* quia cenſetur necare qui non alit. *l. necare de agnoſc.liber.* adeoque rectè debet ceſſare *tit.ne filius pro patre, vel pater pro filio conueniatur.*

14 Cùm igitur de alendis liberis ex filio natis, vt rectè cenſuit Senatus Sabaudiæ apud Fabrum in ipſius *Cod.lib.4.tit.9.def.3.* quamuis non æquè illud recipiendum ſit, vt teneatur ad dotandam virginem à filio corruptam; quia non ex maleficio filij tenetur pater, ſicut ex naturæ dictamine ad ſanguinem ſuum ſeruandum, dicta *l.necare.* nec ſufficit quòd ibi permiſit ſenatus, dotem poſſe imputari filio in legitimam, quandoquidem viuo patre nec cedit, nec venit dies legitimæ; quin & mori filius poteſt, adeoque nec heres eſſe, & ſic nec capere legitimam, quæ pars hæreditatis eſt: viuentis autem nulla eſt hæreditas.

De tutoribus.

SVMMARIVM.

1. *Hodiè ad tutelam ſimul cognati & agnati vocantur.*
2. *Mater & auia tutrices quibus renuntiare debeant.*
3. *Legitima tutela nunc defertur à magiſtratu.*
4. *Iudæi, non Iudæorum tutores eſſe poſſunt.*
5. *Neque cacodoxi Catholicorum.*
6. *Satiſdare omnes tutores tenentur.*
7. *Non poſſunt donare de bonis pupilli.*
8. *Neque litigare, niſi de aſſenſu magiſtratus pupillaris.*
9. *Matrimonio ſoluitur tutela.*
10. *Tutores quotannis reddere rationes debent.*
11. *Magiſtratus, qui tutores cauere non curarunt, moribus an conueniantur.*
12. *Adultis proximi conſanguinei curatorem aſsignari curant.*
13. *De ſuſpectis qui cognoſcat.*
14. *In criminalibus iuniores perſonaliter reſpondere debent.*
15. *Vxori mente captæ vt curator dandus.*
16. *Sicut & furioſo & prodigo.*
17. *Miles & Clericus vt à tutela exempti.*

1 Lege XII. Tab. ad agnatos vt hæreditas, ita & tutela deferebatur. ſed nouo iure ſuccedunt cognati cum agnatis. *Nouel.118.* vnde. Cuiac. *ibid.* & alij in *Auth. ſicut heredes. C. eod.* ad tutelam cognatos vt agnatos vocari cenſent, quod mores probant. qui plerumque binos mambornos, hinc cognatum, illinc agnatum legunt.

Mater & auia omnibus à latere cognatis præferuntur in tutela: *Nouel.118. c.5.* etiam mater auo; ſed tutrices eſſe permittuntur, non coguntur. *d.c.5.verbo, permittimus.* ſed permiſſæ renuntiant Velleiano, ſecundis nuptiis, & omni auxilio. *Auth.matri.C.quando mul.tut.off.fung.* generaliter & ſpecialiter; quamquam generalem ſufficere. Bort. *ibid.* autumat. & ferè mores matres tutrices ſine vlla exceptione habent obligatas, & per ſecundas nuptias ipſo iure tutelâ priuatas. de re tota Bugnion *leg. abrog.l.2.ſect.12.* & alicubi honoraria patris ac matris tutela eum fauorem habet, vt omnium bonorum vſumfructum conferat, donec pupilli peruenerint ad maiorem ætatem. 2

Tutela legitima ipſo iure defertur; à Magiſtratu tamen vt decernatur mores requirunt; & conſtitutio Carol.V. Auguſtæ *an.1548.* adeò vt vis ea ceſſet quam Ius ciuile dat, tenentur tamen proximi adire Magiſtratum, vt tutores det. parenti ſuperſtiti plurimum defertur, quoad educationem & matrimonium minorennium: datis autem tutoribus defertur adminiſtratio bonorum. 3

Iudæi per mores hodiè non Iudæorum tutores eſſe nequeunt, contra *l.15.§. iam autem.D.de excuſat.tut.* vbi alij veros Iudæos, alij Chriſtianos intelligunt, vt initio à Gentibus dicebantur. Alciat. *3.diſpunct. c.8.* ſic & Conſtitutio Pij V. *incip.aliàs.* & *c.nullus c. omnes 28.q.1.* Iudæorum medicorum operâ vti nos vetat, ſi aliorum copia detur. 4

Multò magis à tutela Catholicorum remouendi ſunt cacodoxi, vbi tolerantur; quinimò Ordines vnitarum prouinciarum E. 30. *Aug.*1641. vetuerunt Catholicis fieri tutores illorum pupillorum, quorum alter ſaltem parens fuiſſet reformatæ, vt illi vocant, religionis. 5

Non omnes olim tutores ſatisdabant. *§.1.Inſtit.de ſatiſdat.tut.* Carol. V. *an.*1548. *tit.31.Conſtit. Imper.* cautionem ab omnibus exigi iuſſit. ea ferè fit moribus ſub hypotheca omnium bonorum. pauperem ſed fidelem non remoueri traditur *l. ſuſpect.8. D. de ſuſpect. tut.* quod quidem moribus negant obtinere. ego exiſtimem adminiſtrationi non admouendum ſed admotum, niſi quid aliud accedat non remouendum. 6

Tutor donare non poteſt. *l.22. D. de adminiſt. tut.* niſi illuſtrium perſonarum arg. *l.13. D.eod.* & *c.1.x. de donat.* vel ſolemnis ſit conſuetudo. *l.plures.§.cùm tutor. D. de adm. tut.* quamuis honeſta cauſa ſit, vt munus nuptiale inſolitum matri pupilli. *l.1.§.Præterea.D.de tut.& rat.* Per leges pecuniam pupillarem ſub fœnore elocat tutor; per canones id non licet, neque per E. 1. *Iul.*1587.§. 20. datum ad Synod. Camerac. 1586. 7

Tutoribus per mores ſolet eſſe inhibitum, ne litigent de rebus pupillaribus, niſi conſulto Magiſtratu pupillari, ſub pœna luendi de ſuo expenſas, ſi cauſâ ceciderint. quod & in ædilibus & ſacrarum facultatum adminiſtratoribus Synodus Antuerp. 1609. *tit.21.c.25.* decreuit: procuratorem autem dare ipſi alioquin ante cauſæ initium 8

per

per mores poſſunt, cùm per *l.neque tutores. C. de procur.* ante litem conteſtatam non poſſent.

9 Matrimonio per mores ſoluitur tutela. niſi ex cauſa iuſta à Magiſtratu erit prorogata. quod ſolet nonnumquam fieri, quoad diſtractionem ſaltem prædiorum; aut in iis, qui veniam ætatis à Principe obtinuerint: niſi iis diſertè ab eo ſit poteſtas facta alienandi etiam immobilia.

10 Tutor non niſi finitâ tutelâ rationes reddit *l. in fin. D. de tutor. & ration. diſtrah.* ſed Conſtitutiones Principum & mores quotannis rationes reddi iubent. quod niſi fecerint, ac poſtmodum appareat negligentes eos fuiſſe in collocanda pecunia pupillari, ipſi in pœnam vſuras ſoluere iubentur. quæ quotannis ſorti adiùnguntur, & alias vſuras pœnales pariant. meritò, cùm tantum pupillis abſit, per eorum negligentiam. quæ non cenſetur excuſata, niſi quotannis Magiſtratum pupillarem acceſſerint, indicaturi ſe collocandi opportunitatem non inuenire: qui tum porrò decernit quod opportunitas ſuadet.

11 Magiſtratus conueniuntur in ſubſidium, qui tutores cauere non curarunt. quod moribus Germaniæ, & Galliæ abrogatum ait Gothofred. *Rub. C. de Magiſtrat. conueniend.* quod tamen recipiendum non eſt, ſi dolo egerint, aut culpâ dolo pari.

12 Inuitis adultis curator non datur, niſi ad lites. *§. 2. Inſtit. de curat.* hodiè tamen mores proximis conſanguineis iniungunt, vt conſtitui curatores adoleſcentibus curent, & Magiſtratus municipales ſponte ſua conſtituunt: vt olim iuſſu aut monitu præſidis. *l. 5. D. de confirm. tutor.*

13 Iidemque de ſuſpectis cognoſcunt atque remouent, vt ad prætores præſidéſve olim ea cognitio ſpectabat. *§. datum, inſtit. de ſuſpect. tut.* nunc ferè defertur ijs, qui iuriſdictionem habent mediam, vt loquuntur, & in ciuitatibus nobilioribus ſingulare ferè collegium cauſis pupillorum eſt præpoſitum.

14 In cauſis criminalibus minores defendi à tutoribus debent, quos ſi non habent, dare iudex debet. *E. ſuper proceſſ. criminal. 9. Iul.* 1570. Etiam in cauſis criminalibus authoritas minoribus præſtanda eſt, per *l. 4. C. de author. præſt.* vt cautiùs illorum iudicia tractentur; ſed per mores perſonaliter reſpondere tenentur, adeoque ad iudicij validitatem non opus eſt authoritate tutorum; non ſolent tamen illi officium negligere, ſi qua ratione poſſint à deteriore calculo illos expedire, vt loquitur *d. l. 4.*

15 Virum vxori mente captæ curatorem dari non oportet inquit *l. vtrum. D. de Curat. fur.* ſed iudicatum ſecus Buſdeg. 5. *Maij* 1594. ait Automnus *in Cenſur.* & per mores ordinarius tutor eſt: ſed hoc caſu conſanguineum addendum putarem ob ea bona, quæ ſoluto matrimonio ad conſanguineos ſpectabunt.

Curator etiam furioſo datur & prodigo, quòd ſi hic ſanos mores, ille ſanitatem receperit, ipſo iure deſinunt in poteſtate eſſe. *l. 1. de curat. furioſ.* ſed pleriſque locis in prodigo requiritur declaratio iudicis, quæ etiam publicari ſolet, vt antè cautela conſuet. Antuerp. *tit. van onbeiaerighe kinderen.* quali decreto opus non eſt furioſo, cuius furor ceſſat euidenter. 16

Miles nec volens ad tutelæ onus admittitur, *§. idem eſt in mil. 14. Inſtit. de excuſ. tut.* quod meritò transfertur ad Clericum, cæleſtis militiæ cohortalem, & exprimit *cap. Cyprianus 21. quæſt. 3.* 17

De prædiis minorum ſine decreto non alienandis.

S V M M A R I V M.

1. *Qui rem à pupillo, ſeu ab Eccleſia emit, quæ probare teneatur.*
2. *Decretum magiſtratus domicilij, an ſufficiat ad alienandum prædium, extra iuriſdictionem eius ſitum.*

QVi à pupillo rem comparauit, probare tenetur ſe tutore auctore, & Iure non prohibente emiſſe. *l. 13. §. qui à pup. D. publician. in rem act. l. 16. C. de præd. minor.* eodemque modo qui rem Eccleſiaſticam emit, probare tenetur ſe ab iis emiſſe, quorum auctoritas neceſſaria eſt, eoque Iure non prohibente quod de rebus Eccleſiæ non alienandis editum eſt. cæterùm iis probatis, quæ ſic ad rei ſubſtantiam pertinent, cetera aduerſario incumbunt. *c. ſi fortè de elect. & electi poteſt. in 6.* & ita ſæpiùs vtraque in ſpecie à ſupremis Curiis memini iudicatum. 1

Decretum interponere præſidē prouinciæ, vbi res minorum ſitæ ſunt, liquet ex *l. 16. C. h. tit.* ſed vt dabantur tutores à magiſtratu, vbi patrimonium habebant, *l. 1. in fin. C. vbi tut. petan.* hodiè vbi domicilium defunctus pater habuit, hereditas ſeu domus mortuaria eſt ſita: adeoque & hîc magiſtratus decretum interponit, quamuis prædium extra eius iuriſdictionem ſit ſitum. Securitatis causâ quidam decretum poſtulant ab vtroque, *Conſuet. Mechlin. tit. van onbeiaerighe kinderen, art.* 21. adeoque exigit decretum magiſtratus, quando minores illi ſubſunt, vt & ſi prædia alibi ſint ſita, inueſtituras ibi ritè factas eſſe, adeò ipſis non ſufficiat, vt neque ius ſuper ijs diceretur. 2

LIBER VI.

De ſeruis.

SVMMARIVM.

1. *Adſcriptitiorum conditio quando redempta in Flandria.*
2. *Captini, per mores an mutent ſtatum.*
3. *Melius cathallum pro emancipatione hominum, ſeruitijs & angarijs Comiti Flandriæ obligatorum, non aliorum, ſoluitur.*
4. *Serui, in Gallia & Belgia, liberi vt fiant.*
5. *Quatenus hodiè hoc ſeruitium ceſſet, & leges ſuper eo lata.*
6. *Sicut & actio de peculio.*

1 SEruorum vſus inter vtrimque Chriſtianos obſoletus eſt, adſcriptitiorum nonnullibi ſupereſt: eorum conditio annuâ inter viuos penſione, in mortuis honorario, quod cathalli optimi nomine apud nonnullos Flandrorum venit, redempta eſt de qua latiùs Nic. Burgund. *ad Contr. Fland. conſuet. tract.* 15. Famuli conductitij ſunt: ita vt ea operarum locatio nihil libertati officiat, vt vix admittatur, vt ea in perpetuum fieri poſſit. gloſſ. *in l. paſt. cert. C. de liberal. cauſ.* vt vendere ſe hodiè homo in ſeruitutem non poteſt. quod & Leo *Extrau. conſt.* 59. vetuerat.

2 Res bello captæ mobiles quidem hoſtium fiunt, non immobiles, niſi ex ſingulari delicto in fiſcum redigantur. captiuorum vxoribus nec alijs nubere vel olim licuit. *Extrau. conſt.* Iuſtin. 33. & captiuus teſtari poteſt. *conſt.* 40. & ei filius heres eſt. *conſt.* 36. aduerſus *l. 1. C. de postlim. reuer.* & ſpecialiter ſeruis Imperatorijs de rebus ſuis ſtatuere permittebatur. *conſt.* 38. captiui per mores non mutant ſtatum, iure ſeruitutis & poſtliminij etiã abrogato. quare nec hodiè per captiuitatem interrumpitur præſcriptio, aduerſus *l. denique* 19. *D. ex quib. cauſ. maior.* monachi ciuiliter pro mortuis habentur, ſerui verè non ſunt r liberi hodiè in patris ſunt poteſtate; ſed dumtaxat vſque ad matrimonium, niſi ſolemniter emancipentur, monaſterium ingrediantur, Sacerdotes ordinentur, magnâ dignitate ornentur.

3 Igitur E. 1152. Comitis Guidonis Flandriæ pro emancipatione ſeu manumiſſione hominum ſeruitijs & angarijs Comiti Flandriæ obligatorum, à quibus ſemiſſis omnium cathallorum poſt mortem exigebatur, nunc quotannis vir denarios tres, mulier vnum pendit, & in morte melius cathallum: id eſt, *non domum*, inquit, *non armentum, ſed pecus melius de domo, vel aliud ornamentum*, idque quoad eos, qui *ſub propria Comitis Iuſtitia, ac domania, non autem aliena, quamuis in terra Flandria* commorantur: qui priſtino nexu tunc manebant obligati: ſed exinde & hæc penè vbique abolita, aut redempta. In aliquibus tamen locis reliquiæ ſuperſunt, vt iuxta *l. quemadmod. l. colonus. C. de agricol. & cenſit.* deſerere rura, canonem dominicum debentia non poſſint. quinimò bona naturâ libera in ſubſidium vocentur, quæ aliundè eis obuenerint: contra Galliæ, & plerarumque harum ditionum mores. Bugnion, *leg. abrog. l.* 1. *ſ.* 34.

Quapropter ſeruos in Gallia beneficio regionis liberos fieri, pluries iudicatum refert Charondas *du droict François. lib.* 2. *c.* 2. & apud Belgas eumdem vſum eſſe Iudicio Parlamenti Mechlinienſis conſtat. quod aliquando libellum domini ſeruum fugitiuum requirentis reiecit, quòd regiones noſtrę modò perſonalem ſeruitutem ignorent. vt adſtipulante Clenardo & Molano, Gudelin. *Iur. nouiſſ. lib.* 1. *c.* 4. & Pius V. Conſtitutionem edidit qua ſeruum baptiſmate ablutum, fieri liberum voluit, qui ſub tutelam ciuis Romani confugerit. 4

Quare hîc ferè ceſſat hodiè omnis de ſeruis, adeoque & poſtliminio ſcripti Iuris prudentia, quæque per tota illius volumina ſerpit diſciplina: niſi quatenus exinde probabilis argumentatio deducitur ad filiosfam. & monachos. 5

Quare & actio de peculio, aut ſimilis, quaſi ceſſante cauſa, vix hodiè vſurpatur, quia ſeruos non habemus: filij autem familiàs, quibus conceſſum eſt peculium, in quo negotientur, quaſi emancipati ferè cenſentur; per ſimilitudinem tamen obtinet in clericis regularibus, qui adminiſtrationem aliquam habentes, v. g. in paſtoratibus exiſtentes, peculio tenùs obligant monaſterium, vt durante adminiſtratione ipſi in ſolidum conueniantur, ſaluo in executione priuilegio *cap. Odoardus, de ſolut.* 6

De teſtamentis.

SVMMARIVM.

1. *Mores à iure in hac materia vt deficiant.*
2. *Libera in Brabantia eſt diſpoſitio.*
3. *In Flandria reſtricta alicubi.*
4. *In Geldria teſtandi facultas ſublata.*
5. *Fœmina, an ſine marito teſtari poſſint.*
6. *Iuris ſcripti ſolemnia non ſeruantur.*
7. *Reducta ad ſimplicitatem iuris gentium.*

8. Non

8. *Non tamen vbique receptum in teſtamento pagani, quod in teſtamento militis.*
9. *Filij familias de omnibus bonis vt teſtari poßint.*
10. *An in teſtamento cæci maior ſolemnitas requiratur.*
11. *Pro parte teſtatus & inteſtatus an diſcedere quis poßit.*
12. *Subſtitutio pupillaris, vel quaſi, an moribus obtineat.*
13. *Legata ritè ſequi debent inſtitutionem heredis, non præcedere.*
14. *Rem alteri obligatam legante, quis luere teneatur.*
15. *An duæ cauſæ lucratiuæ in eamdem cauſam concurrere poßint.*
16. *Vbi in loco domicilij & rei ſitæ diuerſi ſunt mores, quinam ſint ſequendi.*
17. *Quibus à minoribus non rectè legatur.*
18. *Donationes adminiſtratoribus factæ, pro meritis, iudicis arbitrio an admittantur exceßiuæ.*
19. *Quod relinquitur teſtibus an minuat fidem.*
20. *Clauſulæ fideicommiſſorum, ſubſtitutionum, alienandi prohibitionum, regiſtrandæ in actis.*
21. *Cuiuſcumque generis ſpurijs relinquenda alimenta.*
22. *Fideicommiſſa ad tres gradus reſtricta.*
23. *In Gallia ad quartum gradum extenſa.*
24. *An quando res deuenit ad ſecundam ſubſtitutionem, eadem poßit alienari.*
25. *An hodiè fiſcus ſuccedat in rem incapaci relictam.*
26. *Excommunicatus an inteſtabilis; an hæreticus.*
27. *Teſtamenta à morte teſtatoris, quibus & quando exhibenda.*
28. *Legitima & Trebellianica, an ſimul deducantur; an à cauſis pijs.*
29. *Inuentario non confecto, an amittatur Trebellianica vt Falcidia.*
30. *Teſtamentum prius, quatenus poſteriori reuocetur.*
31. *Plures codicillos quis facere poteſt.*
32. *An & plura nunc teſtamenta fieri poßint.*

1 IN cauſis acquirendi poſt mortem, quantum mores à Iure deficiant tradit Gudelin. *Iur. nouiſ. lib. 2. c. 5.* vt heredis inſtitutio nonnullibi moribus neceſſaria non ſit: vt teſtamentum vocetur, in quo legata tantùm reperiuntur: vt teſtatus, quis & inteſtatus decedat: vt ius accreſcendi non obtineat: vt ex certo tempore, vel ad certum tempus heres eſſe poſſit: vt exheredatio liberorum neceſſaria non ſit: vt pupillaris ſubſtitutio non agnoſcatur: an lex ſalcidia à moribus agnoſcatur. *lib. 2. c. 11.* ſed tamen hæc omnia non ſunt omnium locorum.

2 In Brabantia liberrima eſt diſpoſitio, & arbitrium cuique rerum ſuarum inter viuos, & per teſtamentum, vt etiam feuda viuus nec domino nec agnato conſentiente alienet: teſtamento etiam ex indulto Principis.

3 In Flandria non æquè feuda, neque viuus non conſentiente agnato, niſi iuratâ paupertate, abdicat: & teſtanti non æquè obuia eſt venia Principis. & verò aliarum rerum immobilium non eſt libera teſtantibus diſpoſitio; quia trientem dumtaxat veteris patrimonij, acquiſitorum autem herediorum binum trientem dare legare licet.

In Batauia magna etiam eſt teſtandi libertas: 4
quamuis non apud vicinos omnes. vt teſtatur Grot. *in Iſagoge l. 2. p. 14.* vt in Geldria teſtandi facultatem ſublatam (conſuetudine enim tolli poteſt) refert Buſius ad *l. 1. D. Qui teſtam. fac. poſſ. num 7.*

Et Tacitus *de moribus Germanorum* teſtatur, ip- 5
ſis teſtamentorum vſum fuiſſe ignotum. quem & in regno Daciæ non fuiſſe conſtat, ex *c. 2. x. de conſuet.* ex verbis ibidem ſuppletis. neque à Pontifice id ibi improbatum. cùm nihil diuino Iuri aduerſetur. In aliquibus hîc locis feminis, vt ſine marito contrahere non licet, ita nec teſtari: alibi, & frequentiùs, teſtari ſine marito licet, etſi non contrahere.

Generatim quod formam teſtamentorum at- 6
tinet, Iuris ſcripti ſolemnia hîc non ſeruantur, & in ſenectute Romani Imperij defeciſſe multum videntur. vnde in Conſtitutionibus Leonis legitur, 40. 41. 42. vt captiui teſtamenti factionem habeant, vt in ciuitatibus quinque, in itineribus verò & agris tres teſtes ad teſtamentorum fidem ſufficiant, vt ſufficiens numerus teſtium teſtamentum ratum faciat; tametſi id neque illorum ſubſcriptiones neque ſignacula habeat. ſed mores receperunt ferè paſſim vt ea ſufficiant, quæ canonibus, *in c. cùm eſſes. x. de teſtam.* ſed. E. 12. *Iulij* 1611. vbi ij non ſunt emologati, oportet, vt teſtamento teſtator, teſtes, notariuſque, aut paſtor ſubſcribant.

Rectè Iuſtinian. Inſtit. de fideicommiſſarijs 7
heredit. *Nobis*, inquit, *in legibus magis ſimplicitas quàm difficultas placet*, & in §. ante heredis inſtitutionem, *Inciuile*, inquit, *putamus*, *ordinem quidem ſcripturæ ſequi*, *ſperni autem teſtatoris voluntatem.* Eadem ratio maioribus noſtris perſuaſit, vt in teſtamentis, quæ leges priuatæ ſunt, eam viam inirent, quæ ſimplici veritati, & non cæremonioſæ ſubtilitati propior eſſet: adeoque ſubtilitates vltimarum voluntatum, iam à legibus ciuilibus inuectas, teſtantibus relinquerent, & iuro gentium diuinoque, quo *in ore duorum & trium teſtium ſtat omne verbum*, contenti eſſent, quod etiam leges ciuiles in militibus admittebant, ita tamen vt non reijceretur ſubtilior inſpectio ad coniecturandam conſeruandamque defunctorum voluntatem.

Atque adeò quibuſdam hæc placent, vt vbi- 8
cumque differentia eſt inter pagani & militis teſtamentum expreſſa legibus, quod in milite diſpoſitum eſt, in quocumque hodiè pagano recipiendum exiſtiment: ſed id nondum vbique receptum; non ſanè apud nos, qui etiamnum Romanas aquilas ſupra curiam ſenatoriam ſpectamus.

Itaque quamuis per leges filius-familias in po- 9
teſtate aliena conſtitutus facere non poſſit teſtamentum. *Inſt. quibus non eſt permiſſ. fac. teſtam.* per mores tamen, filij-fam. non tantùm de caſtrenſi, ſeu quaſi caſtrenſi peculio, quod poſteriores etiam leges receperant, ſed & de bonis aduentitijs, aut quibuſcumque alijs quæ eis competant, teſtari non impediuntur, niſi quòd magna parte Brabantiæ,

bantiæ,

bantiæ, ſoluto matrimonio, immobilium proprietas deuoluatur ad liberos, etiam illorum quæ à ſuperſtite profecta ſunt, reſeruato huic vſufructu, quem *erfftocht* vocant, ad quem reuerti oportet proprietatem, ſi liberi præmoriantur, cum eaque conſolidari, qui adeò de eiuſmodi proprietate diſponere non poſſunt.

10 Cæcum etiam putant quidam non poſſe, niſi ſeruata *l.8.C.qui teſt.fac.poſ.* aut ſaltem paulò maiori quàm in alijs requirat conſuetudo, ſolemnitas ſaltem vnius teſtis accedat, aut ſaltem valde exactè præſcripta conſuetudinum, edictorumque ſeruentur, vt dixi *in reſp.canon. de teſt.reſp.3.* putant tamen alij, ſola fide notarij & duorum teſtium, communi aliorum iure poſſe teſtari cæcum, à communi conſuetudine exceptum non eſſe, ſi nulla ſit fraudis ſuſpicio.

11 Ad eumdem modum, cùm heres ex parte dumtaxat, aut re certa inſtitutus eſt, reliqua hereditas ei per leges accreſcit: non vbique id mores recipiunt: ſed per eos ceſſat ſubtilis conſideratio, ne quis pro parte teſtatus, pro parte inteſtatus diſcedat. Moribus alicubi magis placet ſequi voluntatem defuncti, quatenus expreſſa eſt; quatenus autem expreſſi non eſt, præſumi magis defunctum voluiſſe bona deuolui ad conſanguineos, heredeſque ab inteſtato, quàm extraneos, ex ea iuris etiam ratione, vt quatenus quod non mutatur, ſtare non prohibeatur, *l.ſancimus, C.de teſtib.* eoque denique ſpectat, vt contra *§.heres, inſt.de hered. inſtit.* per mores liceat heredem ex certo tempore, vel ad certum tempus ſcribere. iterùm contra *§.impoſſibilis, ibid.* vt impoſſibilis conditio habeatur pro non adiecta. videtur quibuſdam vitiari diſpoſitionem, quaſi non certa fuerit voluntas teſtatoris, quæ alioquin pleniùs interpretanda eſſet, *l.12.de reg.iur.* ſed magis ridicula: quam adeoque teſtator effectui dari noluerit. Tam leges ergo quàm mores illi, ſequuntur voluntatem, ſed in ea coniectanda diſſentiunt.

12 Alicubi etiam pupillaris, aut quaſi pupillaris ſubſtitutio non obtinet per mores, alicubi & in pagano obtinet, vt etiam poſt pupillarem ætatem valeant, quod in milite dumtaxat leges admittunt, *l.centeno de pupil. ſubſt.* vt voluntati ſecundetur potiùs quàm ſubtilitati, ſi modò pupillus, cùm adoleſcens factus fuerit, teſtatus ipſe non fuerit: ſed neque facilè omnes admiſerint.

13 Quamuis Iuſtinian. *in § ante heredis inſt.de leg.* decreuerit, & antè & poſt heredis inſtitutionem legata dari poſſe, contra veterem ſubtilitatem, non tamen illa eius mens fuit, vt vellet præcedere legata, ſequi inſtitutionem quia non negat iuſtum illum ordinem eſſe, vt baſis & fundamentum teſtamenti, quod eſt heredis inſtitutio, illa priùs ponatur, & ſequantur legata: ſed ob ordinem præpoſterum noluit inefficacem fieri voluntatem. quare non rectè notarij ſolent præmittere legata, & ad finem ſubijcere inſtitutionem, quamuis ea formula non vitiet inſtitutionem.

14 Rem alienam legatam heres præſtare debet, ſi poteſt, ſin minùs æſtimationem. obligatam autem heres luere tenetur, maximè cùm teſtator conditionem eius non ignorauit, aut ſi ſciſſet, legaturus aliud, quod non minus eſſet, fuiſſet. *l.6. C. de fideicom.* ſi tamen expreſſerit obligatam eſſe; videtur leg. ſſe cum ſuo onere, atque ita ferè legatum prædium reditus impoſitus comitari; non luere heredem ex coniectura mentis ferè videbitur, vt voluntatis quæſtio in æſtimatione iudicis eſt, *l.7.C.de fideicom.*

Iterum quod in *d.§. ſi res aliena, inſt. de legat.* dicitur, duas cauſas lucratiuas in eumdem hominem & eamdem rem concurrere non poſſe, tamquam iuris Romani ſubtilitatem quidam per mores negant receptum, ſed potiùs ſimplicem teſtatorum voluntatem, quæ exitum habere poſſit, admittendam eſſe, cùm illius liber debeat eſſe ſtylus: benignius interpretanda ſit, neque remoranda, dum nihil aduerſus bonos mores naturales implicat. 15

Vbi porrò in loco domicilij & ſitus rerum mores erunt diuerſi, quoad libertatem diſpoſitionis, ætatem, formam & ſolemnia; opus erit ſequi mores rei ſitæ. Ex E. 12. *Iulij* 1611. *ar.* 13. quod ad litteram obſeruandum eſt, quoad formam, vt non ſufficiat æquipollens. Chriſtin. *vol.*2. *d.*4 præſertim vt ſubſcribat teſtator, notarius, ſeu parochus, teſteſque. ſed neque ſcriptor poteſt in commodum ſuum quid ſcribere, quamuis dictante teſtatore. *l. Diuus.D.ad leg.Corn.de falſ.* edictum hoc latiùs examinaui *in Inr.Pont. nou.anal. tit. de teſtam.* & Chriſtin. *vol.*1.*d.* 350.35 t. Conſule & *reſp.b.tit.Cod. Anſel verbo teſtamenten.* 16

Ita hæc obtinent, vt edicto tamen *ar.*14. declaretur quòd huiuſmodi libertas eò vſque non porrigatur, vt bona per vltimam voluntatem, vel inter viuos dari poſſint tutoribus, curatoribus, inſpectoribus, adminiſtratoribus, vxoribus eorum, aut liberis durante adminiſtratione. vt pridem 1540. à Cæſare edictum fuit, omnimodò ſub pœna nullitatis, exceptis parentibus, auis, fratribus, & ſororibus, quorum vicino ſanguini alia qualitas non officit. 17

Sed tamen interpretatio E. 28. *Nou.* 1611. comprehendi declarauit etiam reditus hypothecatos & perſonales, domos, aliaque bona naturam fundorum immobiliumque ſortientia quamuis per mores locorum in familia diuidunda, ſeu aliàs mobilium iure cenſeantur. quinimò neque donationes pro ratione hereditatis, & meritis adminiſtratorum arbitrio Iudicis exceſſiuas eſſe admittendas. 18

Teſtibus quod voluerit teſtator relinquere non prohibetur, *l.21.C. de teſtam.* Id Automnus in *Cenſura* vult aduerſari æquitati; ego fidem dono legato minui nò dubito: & cùm ſeptem teſtes leges requirerent, eos honorari non inconuenieus adeò videbatur; hodiè cùm duo per canones & mores ſufficiant, non ſatis omni exceptione maiores viderentur, rectè; niſi fulciret eos publica notariorum fides, quæ tanti eſt hodiè, vt fortunæ totæ illorum chirographo contineantur. 19

Enimuerò mandatur *ar.*15. vt obſeruetur edictum 6. *Dec.* 1586. adeoque nullæ clauſulæ fideicommiſſorum, ſubſtitutionum, alienandi prohibitionum, ſimiliáve onera res ipſas afficiant, niſi notificentur, & regiſtrentur, ſeu in acta referantur Iudicis rei ſitæ, curiæve feudalis, vnde dependent. 20

pendent. quod ipſum curare incumbit ei, ad quem primò ſpectant commoda, ante initam bonorum poſſeſſionem, ſub pœna committendorum fructuum ei, in cuius gratiam ex clauſulæ ſunt adiectæ.

21 De clericorum teſtamentis ſatis diximus *in Iur. Pont. non. anal. h. t.* & de conſuetudine teſtandi de acquiſitis ex beneficio, quam & refert diuerſis arreſtis etiam Curiæ Mechlin. aliarumque Belgicarum probatam, Chriſtin. *vol. 2. d. 19. n. 6.* De naturalium teſtamentis diximus ſuprà *de natural. lib.* & *Iur. Pont. anal. tit. de ſucceſſ. quæ ab inteſt.* generatim dicendum eſt, poſſe debereque cuiuſcumque generis ſpurijs patrem tantum relinquere, quantum in alimenta ſit neceſſarium, ſecundùm qualitatem & facultates. *c. cùm haberet. x. de eo qui duxit quam polluit.* ſed ea pro natis ex ſolutis liberaliùs æſtimari poſſunt, pro natis ex damnato coitu non item; quia ex decreto canonum naturale debitum tantùm conſideratur, quod cùm ſolutum eſt leges ciuiles vlteriùs abrogatæ non ſunt. In filio presbyteri Curia Flandriæ aliàs reditum annuum ſurrogarat in alimento, bonis à patre ei relictis conſanguineis adiudicatis. Curia Mechlin. ipſa bona ad vitam habere arreſto permiſit, congrua pro alimentis. Chriſtin. *vol. 1. deciſ. 161.*

22 Fideicommiſſa, ſubſtitutiones, & alienandi prohibitiones, quæ per leges in infinitum licet extendere, per E. 12. *Iul.* 1611. ad tres gradus reſtringuntur.

23 Etiam primo inſtituto computato, & ità quidem, vt vlteriora fideicommiſſa nullius ſint momenti, ſed tribus dumtaxat perſonis proficere poſſint. In Gallia per conſtitutiones regias ad quartum gradum extendi poſſunt, quomodo cōmuniter accipitur nouella 159. vt reſtitutiones fideicommiſſi vſq; ad quartum gradū ſubſiſtant; quamquam Cuiacius eamdem nouellam ad ſingularem ſpeciem reſtringat, extra quam iure liceat in infinitū extendere fideicommiſſum, dummodò id diſertè ſatis exprimatur, vide *Croner. lib. 4. cap.* 100. Idemque edictum etiam porrigitur ad fideicommiſſa anteriora, vt quæ poſt edictum aperiuntur, tertium obtineant, ſeu tribus dumtaxat proficiant.

24 Ita quidem poſtquam fideicommiſſa deuenerint ad inſtitutum, ab eoque ad primum ſubſtitutum, ac deinde ad ſecundum ſubſtitutum, hic iam poſſit alienare, ex interpretatione quam citat *Codex Belg. Anſel. verbo fidei commiſſen* §. 7. de qua tamen ſcio aliquos dubitaſſe: quia dum ſecundus ſubſtitutus poteſt alienare, effectum amiſit fideicommiſſum, & ſubſtitutio tantum bis operata eſt, ſecùs quàm concluditur *in d. nouel.* 159. à qua non vlteriùs videtur poſſe recedendum, quàm edicto expreſſum ſit.

25 Si quis fidei heredis commiſerit, & heres clàm permiſerit reſtituere ei quem leges capere vetant, id fiſco applicatur. *l. imperat. 43. de iur. fiſc.* ſed ſi viuo teſtatore diſceſſerit, manet apud heredem, *l. vlt. de quibus vt ind.* etiam mores ea ferè heredibus ſeu agnatis relinquunt, quæ fiſco leges Romanæ deferebant, dixi *in Reſp. de teſtam. reſp. 4.*

26 Excommunicatus inteſtabilis à pleriſque creditur. Gloſſ. *in c. decernimus. de ſent. excommunicat. in 6.* ſed id non tam quia ipſe eâ in habilitate affectus ſit, quàm quia tam à Notario quàm teſtibus vitandis. vnde cùm hodiè per Concil. Baſil. non niſi denuntiatus, & clerici notorius percuſſor vitetur; in his ſolùm obtinebit. quin & de facto, ſi nec hi vitentur, ſed coram notario & teſtibus teſtentur, actus non erit irritus. quin & Buſ. ad *l. 8. D. qui teſt. fac. poſſ.* nec hæretico, nec reo læſæ maieſtatis teſtamenti factionem interdictam moribus credit, niſi condemnatio ſecuta ſit. Sed Carol. V. Edictis ſecundùm leges cauit iam ab ipſo criminis incurſu hæreticum pœnis teneri, etiam irritæ alienationis bonorum ſuorum, ſed poſtmodum ob edicta illa interruptis commerciis, interpretatus eſt edicta de fraudulentis alienationibus. Hargus *in Belgij vniti princip. ſub. Carol. V.*

Edictum eſt 6. *Decemb.* 1586. vt omnes hære- 27
des intra quadrageſimum diem à morte defuncti iis ad quos ſpectat exhibeant teſtamenta, codicillos, donationes causâ mortis, ſeu cuiuſcumque vltimæ voluntatis inſtrumenta, vt omnes quid ſibi debeatur perſpiciant, & quamprimùm fieri potuerit ſoluantur, ſi ritè debeantur. ſin minùs, quod iuris eſt fiat, ſub pœna quòd qui celare ea conabuntur, pœnâ falſi ac dupli punientur: qui porrò citra dolum tergiuerſati fuerint, mulctâ pecuniariâ, & eo quod partis intererit: omnes verò tabelliones, aliíve, qui teſtatorum nuncupationes receperint, intra eumdem terminum iis ad quos pertinet indicent eas ſeu loci Magiſtratu: ſub pœna ſuſpenſionis, arbitrariæ correctionis, eiuſque quod partis intererit: quòd ſi curiones inſtrumenta ſcripſerint, poſt mortem aut promotionem illorum, ea deferantur ad arcam, in illam rem vbique ſtatuendam, tribus clauibus claudendam: cuius ſucceſſor paſtor vnam pagatim, alteram prætor, tertiam ſcriba habeat.

Multi in patriis his conſuetudinariis, nomi- 28
natim Brabantia, vſitatam negant Falcidiam aut Trebellianicam. alij in alijs aiunt. quin & legitimam & Trebellianicam ſimul deduci iuxta canones; tametſi leges non ita faueant. qua de re dixi *in Iur. Pont. non. anal. tit. de teſtam. num. 21.* & vtramque adiudicatam arreſto Cur. Mechlin. refert Chriſtin. *vol. 1. d. 315.* nec Trebellianicæ deductionem à teſtatore poſſe prohiberi. *d. 316.* Trebellianicam & Falcidiam in relictis ad piam cauſam ceſſare, quamuis non ſemper. *d. 320.* Paulus ſanè *lib. 4. recep. tit. de SC. Pegaſiano.* Falcidiam decerpi negat ex Deorum donis; etſi videatur aduerſari *l. 1. §. ad municipum legata vel etiam ea quæ Deo relinquuntur lex Falcidia pertinet. D. ad l. falcid.* ſed ibi Cuiac. legit, *non etiam quæ, &c.* vt ſentiat cum Paulò. Antuerpienſium porrò mores, magis quàm videntur vicini, ad ius ſcriptum accedunt, & omnibus quartis locum faciunt.

De facultate teſtandi de feudis, quæ in Brabantia obtineri ſolet, tractatum ſingularem dedit Kindtſchotius, cuius ſumma capita indicauimus *ſuprà tit. de feudis.*

Falcidiæ tamen beneficiū amittitur non confe- 29
cto inuentario, *auth. ſed cum teſtatio. C. ad l. Falc.* id non æquè placuit de Trebellianica ſupremæ Cu-

riæ Mechlin. *Chriſtin. vol.1.deciſ.*317. & meritò, ne huiuſmodi pœna legalis extra legis terminos extendatur. Cæterùm ad retinendæ Falcidiæ beneficium, ſatis eſſe videri poteſt, vt inuentarium fiat ſecundùm *l. vlt. C.de iure delib.* neque requiri eas ſolemnitates, quas edicta noſtratia requirunt, quæ retulimus *infrà de iure delib.* quia horum cauſa finalis eſt, prouideri indemnitati creditorum: neq; verba de legatarijs faciunt mentionem, ideoque à iure receſſum vlteriùs non videtur *l. præcipimus, C.de appell.* vocatis ergò ſcriptis legatarijs & confecto ſecundùm *l.vlt.* inuentario, non videtur heredi, qui neque litteras à principe impetrauit, neque alias edictales ſolemnitates ſeruauit, denegandum legis Falcidiæ beneficium.

Teſtamentum infirmatur poſteriori teſtamen-
30 to ſolemniter condito, *§. poſteriore, inſt. quib. mod.teſt infirm.* non ſola voluntate, qua teſtator prius teſtamentum noluerit valere, *§.ex eo, autem ſolo, ibid.* quod vtique etiam moribus receptum eſt in caſu ibidem expreſſo, vt ſi quis aliud teſtamentum condere Incipiens, & prius reuocans, ſupremam voluntatem morte præuentus perficere non potuerit. conſonant *Conſuetudines Antuerp. de teſtam. §. vlt.* ſed quoniam teſtamenti ſolemnitates per mores reducti creduntur ad ſimplicitatem militarium teſtamentorum, *Gudelin. de iur. nouiſſ.lib.2.c.*11. *in fin.* ſtandum videbitur teſtium probationi, declarantium voluiſſe teſtatorem teſtamentum ſuum infirmari, & inteſtatum ſe mori: ſed quoniam hæc ipſa extrema voluntas eſt, & E. 12. *Iul.*1611. illiuſque interpretatio, quam retuli *in Iur. Pont. h. tit. num.*20. quamcumque ſupremam voluntatem complectitur, dicendum videtur hanc ipſam reuocationem ſcripto coràm notario, & teſtibus, ab omnibuſque ſignato faciendam eſſe. hodieque ſic priorem partem *d.§. vlt. in Conſuet. Antuerp.* accipiendam eſſe; atque hæc ita, niſi incidamus in caſum, quo teſtator tabulas ſuas conſcidit, iuxtà *l.1.§. conſulto, & tot. tit. de his quæ in teſtam. delentur.* vbi in *l.fin.* deciditur, duorum inſtrumentorum vno cancellato, alterum non vitiari. At verò E. 12. *Iul.*1611. *art.*9. aliam quàm inſtrumentorum probationem non admittit. cùm itaque apud notarium, ſeu acta iudicum, maneat ſcriptura matrix, protocollum, ſeu regiſtrum, niſi & ibi cancellatum, deletum fuerit, dicendum videbitur ſtare teſtamentum: prudens autem iudex, ſeu Notarius, non permittet ſine teſtibus cancellari.

31 Et quoniam hodiè plerisque teſtamentis ſolet adijci clauſula codicillaris, & mori quis poſſit cum pluribus codicillis, qui inuicem non contrarientur, rectè etiam notarij ſolent in poſterioribus adijcere clauſulam reuocatoriam anteriorum, tollendi dubij gratia, an codicillarem diſpenſationem vtramque ſtare teſtator voluerit, ex regula *quod non mutatur, cur ſtare prohibeatur? l. ſancimus C.de teſtam.* & disertè deciſum eſt, plures quem codicillos facere poſſe, *§.codicil.inſt.codicil.*

32 Eadem ratione nititur deciſio *§.non tantum inſtit. eod.* & quoniam miles mori poteſt etiam cum duobus teſtamentis, *l.loquebatur* 19. *de mult. teſt.* non videtur aliquibus etiam nunc recipiendum in paganis: ideoque quòd nunc omnium teſtamenta redacta ſint ad ſimplicitatem militarium; quod quidem non auſim mox affirmare, niſi ſub clauſula quā habet *d.l.*19. ſi teſtator hoc ſpecialiter expreſſerit, id eſt, ſi in poſteriori dixerit, velle ſe etiam priùs valere: tunc enim interpretabuntur vnicum eſſe teſtamentum, quamuis in pluribus membranis ſcriptum, ſiue relatum, priùs ineſſe poſteriori referenti, iuxtà *l. aſſe toto de hered. inſtit.*

Vnde liberi, vnde legitimi, & de ſucceſſorio edicto.

SVMMARIVM.

1. *Mores in ſucceſſionibus ab inteſtato, vt à legibus diſſideant.*
2. *In vnitis prouincijs quæ legitima ſucceſſio.*
3. *Spurio quis ſuccedat.*
4. *Materna maternis, paterna paternis.*
5. *An aliquando per leges Romanas.*
6. *Vt aſcendentes deſcendentibus per mores vix ſuccedant.*
7. *Peregrinis ſuccedit fiſcus.*
8. *Quibus non?*
9. *Monachus profeſſus hîc ab inteſtato non ſuccedit.*
10. *Niſi ſint religioſi Societatis Ieſu.*
11. *In Flandria priuilegiati loci heres non vtitur interdictis poſſeſſorijs.*
12. *Conſanguinei vltra decimum gradum non ſuccedunt.*
13. *Succeſſio* vnde vir & vxor, *an moribus ſublata.*
14. *Si incertum ſit, an teſtator viuat, proximo bonorum poſſeſſio vt detur.*
15. *In territorio VVaſiæ, nepotes per repreſentationem ſuccedunt patruo.*
16. *Quod & locum habet in vlterioribus gradibus.*
17. *An & linea tranſuerſali.*
18. *Filius, cui minus legitimâ relictum, quo effectu querelam exerceat.*
19. *Bonorum poſſeſſio hodiè à defuncto continuatur in heredem.*
20. *Et quidem ipſo iure in quibuſcumque.*
21. *Abſtinenti autem paterna hereditate quatenus ex ea emere liceat.*
22. *Clerice ab inteſtato quomodo ſuccedatur.*

IN ſucceſſionibus ab inteſtato delatis non parum leges Romanæ & mores diſſident. Ordo 1
naſcendi & ſexus nihil apud Romanos prærogatiuæ in bonis tribuebat: hodiè in feudis maſculi fœminas excludunt, & primogenitus prærogatiuâ gaudet. quod & alicubi obtinet in aliis bonis immobilibus.

In prouincijs vnitis ſingulare edictum editum 2
ab ordinibus 1. *April.*1580. quo legitima ſucceſſio, ſeu quæ ab inteſtato defertur, deſcripta eſt, quamuis poſteà anno 1599. pro Weſtfriſia tenaciùs pro moribus ſuis inhærente, quædam ſecùs admiſſa ſint. Vide *Gudel. lib.2.cap.*14.*in fin.*

Naturales cognatos proximos iure heredes habent ; ſed moribus fiſcus baſtardo ſuccedit : niſi à Principe teſtandi facultatem obtinuerit : alicubi teſtari ei licet , & inteſtato mater,& ex ea nati ſuccedunt : ſi liberos habet vbique heredes ſunt. N. Burgund. *ad controuerſ. conſuet. Fland. tractat.* 13.

3 Spuriis ergo Princeps hîc ſuccedit,niſi liberos relinquant, matrem , aut fratres ex ea. quin & locorum domini nonnullibi id iuris obtinent. quod tamen arreſto reſtrictum refert Bugnion *l.5 leg. abrog.cent.*23. ad tres circumſtantias : vt ſpurij in eorum territorio ſint nati, domicilium fouerint, & deceſſerint ; cuiuſcumque defectum locum facere Iuri Regio. Legitimatus autem à Principe ſuccedit patri , & matri , qui in legitimationem conſenſerint ; ſi modò ſoluti fuerint, inter quos poterat fuiſſe matrimonium ; quamuis non fuerint naturales , ad rigorem nominis *in §. ſi igitur. in Auth.quib.mod.eff.legit.l.diui.l.cùm quis.C.de nat. lib.* qua de re latiùs egimus in *Iur.Pont.nou. anal. tit.de ſucceſſ.quæ ab inteſt.n.*3.

4 Pleriſque conſuetudinibus immobilia paterna paternis, materna maternis ſeruantur : Iure Romano , præſertim feudalia originis bonorum ratio habita non fuit.

5 Rerum tamen diſcrimen admittitur , vt poſt fratres ex vtroque parente coniunctos vocentur illi, qui ex alterutro dumtaxat iunguntur ; ſed in bona à patre profecta ſoli conſanguinei , in materna vterini , in cætera vtrique : id enim anterior conſtitutio in Cod. præſcripſit. *l. de emancipat.C.de legit.heredib.* cui nouellæ nuſquam derogant : id quod tamen de feudis abſque rebus immobilibus intelligi ſolet. Cæterùm pecuniæ atque mobilia , eumdem reſpectum non retinent; ſed multis idem locis , in omnes hereditates duo latera conſtitui ſolent , vnum paternum , maternum alterum , in quæ ſcindatur hereditas , & vtrumque accipit dimidiam.

6 Sed & eo Iure aſcendentes deſcendentibus ſuccedebant : per mores vix id obtinet ſoluto matrimonio. Bonorum etiam collatio quatenus ob emancipationem inducta eſt , per mores ceſſat; quatenus ob æqualitatem , non minùs obtinet: atque adeò alicubi , vt nulli liberorum liceat aliquid præcipuum dare, nullum prędilectum filium habere; vt loquuntur.

7 Peregrini iure agnatos heredes habent. hodiè in Gallia fiſcus peregrinorum bona , ſi iure regni donati, ſeu naturalizati non fuerint, occupat, ſed ab eo rigore pax Madritienſis Belgas exemit, cuius tamen obſeruatio vix ea in re obtinuit. apud Hannones idem ſeruatur rigor aduerſus Francos, alioſque qui vltra Scaldim ſub eis fuerint : non aduerſus Brabantos , Leodienſes, Germanos. Gudelin. *Iur.nouſ.l.5.c.*10. N. Burgund. ad *conſt.conſuet.Fland tract.*14.

8 Ex tractatu pacis 24. *Aug.*1604. 5. *Nou.*1630. ſubditi Regis Hiſpaniæ, in Anglia morientes , & vice verſa Angli in ditionibus Regis Hiſpaniæ, conſanguineos relinquunt heredes, idemque conuentum per inducias Belgicas *an.*1609.*art.*33. & tractatu pacis 30. *Ian.*1648. quoad ſubditos regiarum ditionum & vnitarum prouinciarum.

9 Iure ſcripto monachus monaſterium heredem habet. ſed E. 21. *Feb.*1528. moribuſque nulli profeſſi , eorúmve nomine monaſteria in vllas hereditates ſuccedere , bonáve apprehendere poſſunt (intelligo ab inteſtato; nam ex teſtamento, quatenus immobilia non tangantur , nihil prohibere videtur) & profeſſus , vt pro mortuo omninò ſit ciuiliter ; diximus latiùs ſuprà *de Epiſcop. & cleric.*

10 Excipienda eſt Societas IESV, cuius religioſi vſque ad vltimam profeſſionem ſunt hæreditatis capaces ; ſed illâ factâ nullatenus , non ex edicto tantùm ſed & ex ſuo Inſtituto. Quamquam E. illud conceſſum ſit quatuor Membris Flandrię, neque in omnibus aliis prouinciis idem videatur publicatum : tamen ferè id plerorumque locorum mores habent : tametſi ſciam alicubi non ſemel ſecùs iudicatum , & pridem Euerard. *conſ.* 210. huiuſmodi conſuetudines oppugnet. Lætus Introitus Brabantiæ *ar.*15. *add.*2. pati poteſt interpretationem, vt immobilia titulo ſucceſſionis monaſteriis non acquirantur retinenda , non autem vetentur mobilia, pecunia, reditus redimibiles, (nam tales acquirere nummo 16.18.20. redimibiles anno 1516. & 1521. Eccleſiaſticis in Brabantia conceſſum eſt) ſed vereor ne vſus non ſatis ſuffragetur.

11 Iure Romano poſſeſſoria interdicta habet hæres. ſed E. 25. *Ian.*1524. iubet, vt quiſquis in Flandria priuilegiati loci domo mortuaria hæredem fundare ſe volet, petitionem hæreditatis inſtituat coram Magiſtratu loci, non aliquod interdictum poſſeſſorium in Concilio Prouinciali.

12 Denique conſanguinei ad decimum tantùm gradum ſupputatione ciuili ſuccedebant: præ reliquis ſuccedebat fiſcus : mores fiſco locum non faciunt , quamdiu ſuperſunt quocumque gradu conſanguinei. ſic & Regnum Gallię Henrico IV. delatum agnatione deducta à S. Ludouici progenie, quæ iam longè decimum gradum exceſſerat. neque recepta fuit argutia eorum , qui poſt eum gradum ad populum recidiſſe eligendi libertatem argumentabantur: ſicut in priuatis deuolueretur ſucceſſio ad fiſcum.

13 Et ideò neque in Francia , Bugnion *leg.abro.l.5.cent.*17. locus eſt ſucceſſioni , *vnde vir & vxor.* qui à remotiſſimo quoque conſanguineo excluditur, nulloque apparente à fiſco : cui cedunt adeſpota. ſed neque vxori pauperi ex *Authent. præterea, C.vnde vir & vxor.* cedit quarta bonorum defuncti mariti locupletis, ſiue liberos habeat , ſiue non, neque hîc vllibi vſuueniſſe memini.

14 Enimverò quum viuentis nulla eſt hereditas, quamdiu incertum eſt, an quis in fata conceſſerit, adiri hereditas illius non poteſt. *l.4. C.de poſtlim. reuerſ.* mores tamen proximo heredi bonorum poſſeſſionem ſub inuentario & cautione, poſt aliquos abſentiæ annos ; permittere ſolent. Vide *Chriſt.ad conſuet.Mechlin.tit.*16.*art.*28.

15 Sed & E. 5. *Ian.*1531. ordinatum eſt, vt in territorio Waſię ſublata ſit conſuetudo, quę nepotes à ſucceſſione patruorum & auunculorum, amitarum, materterarum excludebat: ſed in poſterũ illi cum his admittantur per repræſentationem: quæ tamen non vlteriùs locum habeat in prone-

potibus, &c.cum irritatione, ſi quid ſecùs actum iudicatumq́ue fuerit.

16 Quod E. 19.*Maij* 1556. ita interpretatur, vt repræſentatio locum habeat etiam in vlterioribus gradibus, in territorio Waſiæ, vt in reliqua Flandria.

17 In linea etiam tranſuerſali alicubi in infinitum repræſentatio locum habet, alioquin vbi illa ceſſat, proximus totam hereditatem capit, niſi iterum ibi mores, ex vtroque latere, paterno & materno heredes exigant, vt diximus. gradus autem & proximitas in ſucceſſione ſecundùm leges ciuiles conſideratur, vt in E. 12.*Iul.*1611.*art.*12. ſed cùm de matrimonio tractatur, gradus computantur ſecundùm ius canonicum.

18 Filius cui legatum tantùm eſt relictum, præſertim legitimâ minus, per inofficioſi querelam facit locum ſucceſſioni ab inteſtato. Iud. Cur. Mechlin. apud Chriſtin.

19 Succeſſio hodiè ita plenè defertur, vt & poſſeſſio continuetur à defuncto in hæredem ſine alia apprehenſione bonorum. *Le mort ſaiſit le vif.* ideoq́ue non obſeruatur *l. cùm haredes. D. de acquir. poſſ.* ſed neque tit. *C. de Iur. delib.* nec tit. *quor. bon.* & ſimiles, qui adipiſcendam hæredis poſſeſſionem aliquatenus ſpectant: ſed Regiâ viâ hæredi poſſeſſoria iudicia dantur, non ſecùs quàm defuncto, quem etiam non in Iure tantùm, ſed & facto poſſeſſorio per mores repræſentat. & inde etiam traditur, hæreditatem non aditam, aut agnitam per mores transmitti: quia in momento mortis defuncti inueſtitur proximus hęres: adeoq́; neque interdicere fideicommiſſum morte hæredis.

20 Atque hæc iuris poſſeſſioniſq́ue in heredem tranſlatio fit ipſo iure, non tantùm in ſuis heredibus, ſed etiam quibuſcumque alijs ſucceſſionis capacibus defuncto proximis.

21 Qui paterna hereditate abſtinuit, ſi per fraudem bona emit, à creditoribus conuenitur, *l. ſi is* §. 1. *de acquir. hared.* non itidem ſi bona fide, *l.* 2. *C. de repud. hered.* & cùm hodiè bona authoritate publica ſubhaſtentur, nuperrimè licet abſtinenti emere, quamuis ſub alieno nomine.

22 De ſucceſſione in peculium clericorum etiam ab Eccleſia profectum tam teſtamento quàm inteſtato ſatis diximus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de teſtam.* teſtamenta quidem ritè condita ſeruari, inteſtatorum immobilia ferè paſſim conſanguineis, mobilia Eccleſiæ ſeu Epiſcopis, & Capitulis quibus ſuberant, cedere, etiam beneficiorum fructus nondum perceptos, pro ratâ tranſacti temporis.

De Iure deliberandi, & beneficio Inuentarij.

SVMMARIVM.

1. *Beneficium inuentarij hodiè litteris regijs conceditur.*
2. *Sub eo adiens hereditatem quid facere debeat.*
3. *Intra quod tempus impetrare.*
4. *Vt mobilia ſub haſta publica vendere.*
5. *Lapſo anno quid heres declarare debeat.*
6. *Durante illo fructus recipere poterit.*
7. *Qui præſcripta ſolemnia non ſeruauerit, pro herede ſimplici habetur.*
8. *An teſtator cauere poſſit, ne heres vtatur inuentario.*
9. *Qui hereditatem ſub inuentario admiſit, litteris regijs impetratis, repudiare poteſt.*
10. *Qui ſimplex heres eſt, an ad ſolutionem debitorum teneatur iure canonum & conſcientiæ.*

SVſpectæ ſæpè ſunt viuorum, defunctorum- 1
q́ue facultates: ſæpè plus homines de ijs ſperant; quàm in illis ſit: ideò ne adeundo eorum hereditates, aut ſe immiſcendo, quaſi contrahendo obligarentur heredes creditoribus, primùm eis datum fuit remedium ac tempus deliberandi, adire hereditatem an repudiare, immiſcere ſe an abſtinere vellent ſcripti aut legitimi heredes, & quia adhuc poſt deliberationum ſpatia; ignota ſæpè nomina emergebant, locupletius remedium Iuſtinianus inuenit, vt ſcripto bonorum Inuentario, vltra hereditatis vires heres non teneretur; Illud beneficium olim quiſq; à Iure habebat, nunc praxis introduxit, vt litteris Regiis concedatur.

Quoniam verò eo beneficio plures abuſi ſunt, 2
in creditorum præiudicium; Principes noſtri propiùs his proſpexerunt; adeoq́ue E. 20.*Oct.* 1541. conſtituerunt, vt qui hereditatem adire volent ſub beneficio Inuentarij, litteras à Rege impetrare teneantur, atque infra dies quadraginta facere & perficere Inuentarium, atque exinde per expertos Iuratoſq́ue à Magiſtratu loci, ſub quo eſt hereditas, deputatos, ſatagere vt res omnes æſtimentur, cautionemq́ue præſtare de rebus probè ſeruandis, creditoribus legatariiſq́ue iuſtè ſoluendis, idq́ue ante omnem apprehenſionem: quam ſi ante hanc cautionem fecerint, pro heredibus ſimplicibus habeantur, ſed eâ cautione prę-ſtitâ poſſeſſionem bonorum retineant. Liquidorum autem debitorum ſolutio non retardetur propter illiquida; ſed creditores liquidi cautionem præſtent de reſtituendo pro ratâ quâ oportebit, ſi illiquidi aduerſus heredem obtineant.

E. autem 12.*Iulij* 1611. *ar.* 30. vt beneficium 3
Inuentarij non porrigatur ad præiudicium creditorum, heredes teneantur impetrare litteras huiuſmodi beneficij intra trimeſtre ſpatium ab exceſſu defuncti, & intra dies quadraginta à litteris impetratis Inuentarium ſcribere, & perficere, & ante bonorum apprehenſionem cautionem præſtare ſuper repræſentatione mobilium, & intra quinquaginta exinde dies à Iudice ad quem ſpectabit, obtinere litteras citatoriales, cum clauſula requiſitoriali quoad creditores ipſi non ſubditos, vi quarum prætorio ritu conſueto affixis etiam programatibus citentur quicumque actionem aliquam aduerſus defunctum prætendant, vt eam coram Iudice domicilij defuncti proponant, ac probent, certioratis etiam de re tota iis creditoribus, qui ſpecialiter noti ſunt perſonaliter, aut ad domum ſaltem, cum clauſula pœnali, quòd quicumque ea in re defecerint, ſiquidem in his ditionibus egerint, intra ſex menſes, ſi fo-

ris

ſis intra annum à die publicationis actione exci-
dant, tum quoad bona tum quoad pretium inter
creditores diſtributum ; ſed ad reſiduum actio
eis erit ſalua.

Facto proclamate præſcripta omnia mobilia
4 vendantur ſub haſta Iudicis iubentis , quamuis
non præſentis , ex interpretatione Antuerpienſi-
bus data. 16. *Decemb.* 1611. omnibus ad licitatio-
nem admiſſis, plus offerenti; & pretium conſigne-
tur ſtatim diſtribuendum inter creditores priui-
legiatos, ſi qui fuerint: ſin minùs, inter eos, quo-
rum nomina erunt clariora : ſub cautione, ſi quid
poſtmodum oportuerit, de reſtituendo.

Lapſo anno exploratiſque viribus hereditatis
5 an ſimpliciter eam adire , an beneficium conti-
nuari velit, tenebitur heres declarare : priori caſu,
adiudicabuntur ei bona hereditaria, poſſeſſionem-
que retinebit ſub onere debitorum ſoluendorum:
altero mox Iudex procedet ad ſubhaſtationem
publicam immobilium, vt pretium creditoribus
tribuatur : niſi heres deſideraret fieri eorum æſti-
mationem, eademque excedat , aut ſaltem par ſit
quantitati debitorum : quo caſu eadem poterit
retinere, conſignato mox pretio creditoribus tri-
buendo.

Poſſit etiam heres durante anno fructus bono-
6 rum recipere , atque etiam actiua nomina præſti-
tâ cautione : lapſo autem anno, ſubhaſtatio , ſeu
æſtimatio vt ſuprà mox ſuccedat.

Si quid eorum quæ hîc præſcripta ſunt adamuſ-
7 ſim non ſeruauerit, bonaque apprehenderit, bene-
ficio excidat ; & pro hærede ſimplici habeatur:
inhibitâ omnibus Iudicibus in integrum reſtitu-
tione, aduerſus harum ſolemnitatum omiſſionem.

Si quis per vltimam voluntatem vbi libera eſt 8
bonorum diſpoſitio cauerit, ne hæres ſub benefi-
cio Inuentarij hæreditatem adeat , voluntas ſer-
uetur : dummodò ille non fuerit in gradu deſ-
cendentium quippè non eſt æquum vllateous li-
beros hæreditate priuari: & tamen neque liberos
neque ſeruos neceſſarios hæredes mores noſtri
agnoſcunt.

Quin etiam clauſula quæ litteris beneficij ſo- 9
let inſeri, dummodò nullus ſit qui velit heredita-
tem ſimpliciter acceptare , addita in gratiam cre-
ditorum & legatariorum, non excludit impetran-
tem alio iam apparente , quin & ipſe tum poſſit
ſimpliciter hæreditatem acceptare. Kindtſchot.
reſp. 30. ſed neque ſub Inuentario adiens poſteà
inutilis moleſtiæ pertæſus repudiare prohibetur,
litteris Repudiationis in eam rem impetratis,
Kindtſchot. *Reſp.* 31.

Quòd ſi quis, neglecto inuentario , ſimpliciter 10
hereditatem adierit , ex rigore legum Romana-
rum , & conſuetudinum , ad debitorum inte-
gram ſolutionem tenetur , quamuis non æquè id
credatur quoad forum conſcientiæ, dixi *de iuriſ-
dict. lib.* 2. *cap.* 48. Et quidam etiam exiſtimant, ex
æquitate canonica non teneri vltrà facultates,
quæ fuerint in hereditate , *arg. cap. quamquam de
vſur* 6. quod tamen illud diſertè non exprimit,
& non dedignantur canones ſequi leges, *cap.* 1. *&
2. de noui oper. nunt.* dum aliud non ſtatuunt , *l.
præcipimus, C. de appellat.* dummodo perſonæ, quæ
priuilegium habeant , ne vlteriùs quàm facere
poſſint, exigantur ; vt clerici *cap. Odoardus* ſuprà
facultates non moleſtentur.

L I B E R VII.

Qui bonis cedere poſſint, & de reuocandis his quæ in fraudem creditorum.

S V M M A R I V M.

1. *Quid ſeruare debeat qui litteras ceſſionis impetrat.*
2. *A creditoribus fatigari nequit, niſi ad pinguiorem fortunam deuenerit.*
3. *Littera ceſſionis aduerſus quæ debita vim non habeant.*
4. *Fugitiui omni beneficio ceſſionis priuantur.*
5. *Qui fortunæ iniuriâ ſoluendo non eſt , an ſit liber à ceſſione.*
6. *An & vxores quæ mercaturam exercuerunt.*
7. *Fugitiui quomodo puniantur.*
8. *Quæ pœna obtineant, & ſi poſteà creditoribus ſatisfecerint.*
9. *Diſſentientes creditores aliorũ pacto an obligentur.*
10. *Littera ceſſionis cui committenda.*
11. *Vt in fraudem creditorum alienata reuocentur.*
12. *Qui ſoluendo non eſt, an amittat ipſe iure adminiſtrationem.*
13. *Nolendo acquirere , an quis creditores fraudare cenſeatur.*

SEcabantur, qui creditoribus ſatisfacere non 1
poterant, apud veteres, mitigatâ eâ crudeli-
tate datũ priuilegiũ vt bonis cedere poſſint.
apud nos illud beneficiũ obtinet: ſed tamẽ aduer-
ſus pluriũ abuſus per conſtitutiones creditoribus
proſpectum. In primis decretũ E. 20. *Oct.* 1541. vt
qui litteras impetrarunt ad ceſſionem faciendam,
eas in Iudicio infra menſem offerant , vnà cum
ſynopſi iurata omnium bonorum, eademque de-
relinquant creditoribus, dimiſsâ poſſeſſione ; pe-
tantque decretum perſonaliter ipſi , nudo capi-
te , atque diſcincti. Bona derelinquant credi-
toribus : vnico lecto , & quæ eò pertinent re-
tentis , vnoque ex quolibet ſuppellectilium ge-
nere ; vt tamen vaſa , aut ſtannum retinere non

poſſint. niſi iſta fecerint, beneficio ceſſionis excidant.

2 Qui ritè ceſſerunt poſtmodum fatigari à creditoribus non poſſunt, niſi aliud acquiſierint, quod idoneum emolumentum habeat. *§. cum eo quoque Inſt. de action.* quando agitur in id quod facere poſſunt, quod iudicis arbitrium recipit.

3 Huiuſmodi litteræ vim non habeant aduerſus res iudicatas, obligationes ſub ſigillo Regio, Cōciliorum, Magiſtratuúmve, vrbium priuilegiatarum, aut coram auditoribus Regiis, ſub ſigillo in id à Commiſſariis ſeruato; niſi ad inopiam deuenerint omninò citra culpam.

4 E. autem 7. *Octob.* 1531. cauit vt fugitiui edictis domum reuocentur; niſi redierint perpetuò proſcribantur, & nihilominus omnes contractus per fraudem initi, ſint irriti, iiſque vel quâcumque præuentione arreſtorum, conſuetudine, priuilegijs contrarijs non obſtantibus in concurſum veniant omnes creditores. Iterùm, vt qui foro cedunt, & per fraudem ab aliis auferunt pecuniam, merces, nomina, habeantur, prout eos Imperator declarat, pro furibus manifeſtis, eorumque occultatores, & receptatores fraudis conſcij, niſi eos officiario manifeſtent; & qui in rebus eorū fraudulenter verſantur, aut cum fugitiuis negotiantur, vt ſocij, aut aliter creditores eorum ſe ſimulant, aut fraudibus eorum quomodocumque opem ferunt, omnes omnium locorum immunitatibus priuentur, extrahi poſſint, & conuicti publicè puniantur, ſine conniuentia, ad exemplum, bona ſequeſtrentur ad conſeruationem iuris omnium creditorum.

5 Conſtitutione nouella 135. decretum fuit, ne quis cogatur bonis cedere; ſcilicet qui bona non decoxerit, ſed fortunæ iniuriâ lapſus ſit, ita vt vitio careat, iureque ſe non eſſe ſoluendo: liberatur enim is ex vinculis, & carcere, & ignominiâ ceſſionis, per *d. auth. ibique Cuiac.* id quod in debitoribus hîc ſæpiùs accidit, qui codices ſuos fideliter edunt, frugalitatem diligentiamque probant & fortunæ inuidiam. alijs locis pluribus rigidius agitur, vt vix ſine ſolemni ceſſione ab ærumnis carceris liberantur.

6 Vt vxores quæ palàm mercaturam, & tabernam exercuerunt, debitis ſtante matrimonio contractis ſint obnoxiæ.

7 Rigidè mandatur E. 4. *Octob.* 1540. vt conſtitutiones latæ ſuper fraudibus eorum, qui cedunt foro, diligenter obſeruentur. Quibus additur, vt debitores qui à loco ſui domicilij aliò tranſibunt, ſolutione non factâ, bona ſua celabunt, aut ſecretò in alios in fraudem tranſcribent, habebuntur pro furibus manifeſtis, quietis publicæ perturbatoribus, & publicis graſſatoribus: mandatur omnibus Iudicibus vt vbicumque repertos ſine vlla immunitate apprehendant, ſine vlla figura Iudicij procedant, de fuga & fraude conuictos ſuſpendio puniant: alioquin ipſi ad integra debita ſoluenda cogendi. Qua pœna etiam tenebuntur, qui fugitiuorum bona celant, nec Magiſtratui indicant: qui ceſſiones recipiunt, aut ſimulatas ſupra verum debitum obligationes, & ſi non fuerint ſoluendo, laici fuſtigatione puniantur, clerici temporalium bonorum executione. Vxores quæ palàm cum maritis negotia exercuerunt, vt illę ſint obligatæ, omnes contractus poſtquam foro ceſſerint, remiſſiones aut prolongationes tamquam bono publico noxiæ ſint irritæ, neque ſolemnitatibus vllis, iuramento ſeu litteris Regiis firmandæ, nec poſſint Iudices eas confirmare, earúmve in iudicando rationem habere.

Et quamuis huiuſmodi fugitiui, creditoribus 8
ſuis poſtmodum ſatisfecerint; pro admiſſo tamen ſemel delicto, Iudices eos vt ſuprà puniant, alioquin officio excidant; nec locorum domini poſſint ſaluum conductum in præiudicium creditorum vllis debitoribus dare. ſed omninò teneantur iubere ſiſti, donec cautionem præſtiterint; vxoribus mercatorum pro dote alijſque bonis verè illatis, vt mores permittunt, ſaluum eſto ius prælationis. pro doariis autem & qualibuſcumque lucris in præiudicium creditorum non competat: ſed hi omninò præferantur. Conſonat E. 4. *Oct.* 1620. E. crim. 1570. *ar.* 16. E. 22. *Iunij* 1589. E. 10. *Iulij* 1628. 1. *Iul.* 1616.

Sed neque litteræ dentur, quibus creditorum 9
pars aliqua cogatur aliis, qui remiſerint debiti partem, ſe conformare. vt meminimus ſuprà de Pact ceſſante per E. 4. *Octob.* 1540. *l.* 8. *D. de pact.* & eodem modo in Gallia iudicatum ait Automnus Burdeg. 25. *Ian.* 1608. diſſentientes creditores ex aliorum pacto non obligari; & conſequenter etiam ceſſare. *l. Imperat.* 60. *D. eod.* vt potioris priuilegio ceſſante ceſſet cognatorum digniorum & maioris ſummæ prælatio, etiam vbi bona veneunt ceſſet *l. cùm bona. D. de priuil. cred.* & *l. reſcriptum. D. de pact.*

Denique ſtatuitur E. 3. *Ian.* 1541. vt litteræ 10
ceſſionis committantur illi Iudici, cui optimè minorique partium vexatione atque expenſa iure committi poſſint debeantque.

Quæ in fraudem creditorum alienata ſunt, viâ 11
regiâ per leges reuocantur. per mores eam in rem litteræ Regiæ ſolent impetrari, vt in Gallia. Bugnion *leg. abrog. l.* 1. *ſat.* 59.

Ex conſtitutione Caroli V. videtur *VVameſio,* 12
conſ. 63. *cent.* 4. ex eo tempore quo detectum eſt aliquem non eſſe ſoluendo, amiſiſſe ipſo iure adminiſtrationem, quod & mores ſeruant Antuerpienſes, *tit. van fugitiuen, art.* 2. 3. 4.

Non fraudantur creditores, inquit Vlpianus in 13
l. 176. *de reg. iur. cùm quid non acquiritur à debitore, ſed cùm quid de bonis diminuitur;* & præterea inquit idem in *d. l.* 6. *qui fraudem, qui cùm poſſit aliquid quærere, id non agit vt acquirat, ad hoc edictum non pertinet.* Alicubi tamen, vt Mechliniæ per conſuetudines *tit. vlt. art.* 6. & 7. qui bonis ceſſit obuenientem poſteà hereditatem repudiare, aut obuenturæ renuntiare non poteſt: ſed creditoribus eas licet delatas acceptare.

LIBER VIII.

De donationibus.

SVMMARIVM.

1. *Iuniores quibus donare prohibeantur.*
2. *Non ſunt prohibita donationes illis ab alijs facta.*
3. *Abſenti facta an acceptatio neceſſaria.*
4. *Donator vniuerſalis, ſi ſoluendo non ſit, an donatarius hodiè directè conueniri non poßit.*
5. *Ad fontem baptiſmalem quatenus donare vetitum.*

1 QVamuis puberibus teſtari permiſſum ſit; tamen ob ætatis imbecillitatem, fraudibus aliorum obnoxiam cautum E. 4. *Octob.* 1540. vt omnes donationes inter viuos, aut causâ mortis, & legata à minoribus facta curatoribus, eorúmve liberis, bonorum adminiſtratoribus, patrinis, concubinis ſint irritæ.

2 Hæc executio facit, vt ab alijs factæ donationes, etiam inhoneſtæ, non cenſeantur prohibitæ. *l. affectionis* 5. *de donat.* præter militem *l.* 2. *C. de donat. inter vir. & vxo.* quod adeoque vt in clericis recipiendum ſit, non paganis, dixi in *Iur. pont. de teſtam. n.* 18.

3 Abſenti ante acceptationem facta donatio, iure Romano vires non habebat. *l. abſenti ff. h. tit.* hodiè acceptante notario qui inſtrumentum ſcribit, abſenti per mores acquiritur.

4 In donatario vniuerſali ad vitandum circuitum creditur hodiè, ſecùs quàm in *l. hered.* 28. *ff. h. tit.* directè conueniri poſſe donatarium, ſi donator eſt non ſoluendo. *Chriſt. vol.* 4. *deciſ.* 190. vbi Paponem & alios citat; quemadmodum etiam ſecùs quàm in *l. poſſeßio* 49. *de acq. vel omitt. poſſ.* §. *vlt.* hodiè poſſeſſionem per procuratorem, & actionem ſine ceſſione nobis quæri creditur.

5 Inter luxus quibus prodigè homines depauperantur, politicâ prouidentiâ vetitum E. 7. *Octob.* 1531. 30. *Ian.* 1545. vt ad fontem Baptiſmalem exceptis pauperibus donare nihil liceat; ſaltem non ſupra tres florenos.

De litigioſis.

SVMMARIVM.

1. *Res litigioſa an poßit alienari.*
2. *Saluo quidem iure tertij.*

1 VIx hodiè litigioſi vitium alienationem impedit: ſed ex tabulis legum Brabantiæ 1312. Officiarij aut Iudices res litigioſas comparare non poſſunt durante litigio. quod & Conſtitutio Gallica vetat Carol. V. porrò quando neceſſitas aut vtilitas rem in Iudicium deductam ſuadet alienari, vt id fiat abſque vitio, & pœna litigioſi, ſolet gratia Principis impetrari: ſed vt ad cautelam ſcrupuloſi id ſeruent, vulgares ſimpliciter hîc ambulant, & eâ omiſsâ confidenter.

Sed ſemper ſaluo iure tertij, ita vt ſententia 2
contra alienantem lata executioni mandari poſſit; etiam contra poſſeſſorem.

De contrahenda ſtipulatione.

SVMMARIVM.

1. *Ex pactis datur hodiè actio.*
2. *Abſenti per acceptationem notarij acquiritur.*
3. *Stipulationibus facti vt rectè pœna adijciatur.*
4. *Heres factum teſtatoris quatenus præſtare teneatur, ſi induſtria erat ignota alijs.*
5. *An res vendita præcisè ſit tradenda.*
6. *Vt ſubtilitas iuris Romani circa verborum obligationem non ſeruatur.*

STipulationes hodiè non frequentantur, nec 1
earum eſt neceſſitas: ex pactis actio datur per mores; fortè ortos ex ſententia interpretum, qui Iure Canonico ex nudo pacto actionem tribuunt, vel quod magis fidei datæ in rebus licitis habenda ſit ratio, quàm legibus verborum deferendum.

Abſenti cuiuis per ſtipulationem, ſeu ſimpli- 2
cem acceptationem promiſſionis notarij publici acquiritur. Papa *deciſ.* 49. & 222. vnde & ſecretarij oppidorum rectè pro abſentibus ſtipulantur; & ijs mediantibus nunc paſſim abſentes in bonis immobilibus inueſtiuntur.

Stipulationes facti, vt ad faciendum præcisè 3
obligare exiſtimo, ita & per mores à iudice manu militari, carcere, ſeu aliàs cogitur qui poteſt facere; cui tamen non lubet expectare, vel experiri huiuſmodi incommoda, adijcere poteſt pœnam, ſi factum non erit, quæ etiam per canones & mores toleratur, vt dixi *ſuprà de vſur.* præſertim ſi ſtipulantis intereſt. & conſulta eſt huiuſmodi adiectio ad ſubleuandam difficultatem probandi id quod intereſt, §. *non ſolum Inſtit. de verbor. oblig.* Enimverò promiſſiones faciendi etiam in heredem tranſmittuntur, quando tale eſt quod ab eo præſtari poteſt. *l.* 13. *l. vlt. C. de contrah. ſtipul. vt non diſcrepet,* inquit, *d. l. vlt. factum à donatione, ſed*

ſit lex noſtra per omnia ſibi conſentanea , & *d.l.*13. *cur*, inquit, *quod in principalibus perſonis iuſtum eſt, non ad heredes & aduerſus eos transmittatur?* Et infrà , *quare, cùm penè ſimilis omnium hominum natura eſt, non etiam facta omnes , vel plus , vel paulò minùs adimplere poſſint , ut ex huiuſmodi ſubtilitate cadant hominum voluntates.*

4 Quòd ſi ergo tale ſit factum quod pendeat à perſonali induſtria, nec alius explere poſſit, dicendum eſt per mortem promiſſoris ſolui obligationem : quia neque ratio patitur quem ad impoſſibile obligari , & diſcutiendus eſt ſenſus contrahentium , & quod veriſimile eſt inter eos actum, vt ratiocinatur *d.l.vlt.* & vt dicitur in *d. l.vnic.* §. *ne autem, x. de caduc. toll. ſi talis eſt*, inquit, *verborum conceptio, vt facti natura; & quod relictum eſt ab alio impleri non poſſit , tunc etſi lucrum ad aliquem peruenerit , non tamen & grauamen ſequi , quia hoc neque ipſa natura concedit, neque teſtator voluit.* Et infrà. *quia omnis teſtatoris voluntas in ipſius ſolius perſona intelligitur concluſiſſe, vt Cuiac. & Donel. ad l.*64. *d. v.* Senſus ergo & voluntas contrahentium ad poſſibilem obligationem reſtringenda eſt , vt ſi Deus vitam dederit , teneatur promiſſor pro ſua induſtria factum præſtare : ſin anteà in facta conceſſerit , nec alius ita præſtare poſſit , extincta ſit cum perſona obligatio ; ſi culpam defunctus ex mora contraxit , teneatur heres ad id quod intereſt; ſecundùm regulas locati & conducti , prout etiam venditor preciſè tenetur tradere & vacuam poſſeſſionem præſtare, *l. exempt.* §. 2. *l.* 30. §. *vlt. de actio. empt.* §. 2. *Inſt. de donat. l.* 4. & 10. *C. de actio. empt.*

5 Tametſi *Chriſtin. vol.* 3. *deciſ.* 75. *n.* 5. rei venditæ traditionem præciſè faciendam non eſſe aſſerat Senatum ſupremum cenſuiſſe, ſufficereque præſtationem eius quod intereſt: ſed *l.* 4. *C. de action. emp.* id ſanè non permittit : neque iudicis ſententia procaciæ venditoris adſtipulari debet , ſed contractus nominatos , præſertim bonæ fidei iubere impleri, niſi aliud malit emptor, aut tradi amplius res poſſit , quo fortè caſu cenſura Senatus obtinuit; ideoque *Charondas lib.* 12. *reſp.* 24. vide iterùm *Chriſt. vol.* 1. *deciſ.* 323. arreſtum refert in contrarium. ſic *Inſtit. de donat. ad exemplum* , inquit, *venditionis noſtra conſtitutio donationes habere in ſe neceßitatem traditionis voluit* , & in bonæ fidei iudicijs nihil magis bonæ fidei congruit , quàm id præſtari, quod inter contrahentes actum eſt , *l. ex empto. de action. empt.* adeoque conuenit , vt res vendita omninò tradatur. §. *pretium, Inſt. de empt. & vend.*

6 Multa porrò ſunt in *tit. Inſt. de inutilib. ſtipul.* ex ſubtilitate iuris Romani propoſita circa verborum obligationem , quæ ritè concepta eſſe debeant, vt iure illo obſtringerent. Sed hodiè conuentiones ſeriò contractæ, ſi nihil habeant quod cum bonis motibus pugnet, obſeruantur ſaltem in vim pacti, iuxtà *cap.* 1. & *tot. tit. de pactis*. Quare & quod de fideiuſſore dicitur , vt obligari nequeat vltrà quam obligatus ſit principalis , §. *de fideiuſſ.* rectè negatur per mores obtinere, ſi modò conuentio & ſeria ſit & clara : ſiquidem dubia interpretationem capiet ex iure , vt non plus ſit in acceſſione , quàm in principali, & verò quod plus, ſeriò & clarè promittitur, iam non eſt acceſſio, quia non habet cui accedat; ſed noua & principalis promiſſio per mores dubium non habet, quum fideiuſſor pluris ſaltem obligetur in concurrentem quantitatem : & qui per mores æquiparant fideiuſſorem & conſtitutorem , hunc vt conſtitutorem habent.

De ſolutionibus.

SVMMARIVM.

1. *Vt differre debitum vſque ad mortem debitoris ſuſpectum ſit.*
2. *Legata indebita, intuitu piæ cauſa , an condicantur.*
3. *Solutiones probâ pecuniâ fieri debent , vt non in ſpecie permiſſâ.*

SOla diuturnitas temporis non excludit debiti petitionem : niſi quæ ſufficiat præſcriptioni. de qua *ſup. tit. de præſcript.* ſed tamen qui differt petere vſque ad mortem eius , quem dicit debitorem, ſuſpectus eſt ; & facilè accedentibus aliis indiciis contra eum iudicatur. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *volum.* 2. *d.* 113. vnde id Conſuetudines Antuerp. ad Iudicis arbitrium remittunt. 1

Indebitum ſolutum rectè condicitur ; excipiuntur legata intuitu piæ cauſæ, §. *ex quibuſdam, Inſt. de oblig. quæ quaſi ex contr.* ſed hæc exceptio pœnalis potiùs quàm pia videtur , ideoque non ſolet frequentari , præſertim cùm ex ignorantiâ perfecta ſit ſolutio, nec ſatis iuſtum videtur , ex ea res cuipiam ſuas auferri. & Eccleſia dicitur cultrix iuſtitiæ. Vide *Balduin. & Hotoman. ad d.* §. *ex quibuſdam.* 2

Solutiones in proba moneta fieri debent , vt dixi *Infrà de veteris numiſ. poteſt.* vt etiam in ceteris nummis aureis argenteiſque permiſſis , in huiuſmodi ſpeciebus ſolui non debeant ; ſed ſufficiat quæuis moneta , ab edictis probata , vt cautum eſt. 18. *Mart.* 1633. ita tamen, vt nemo teneatur monetam argenteam , tribus aſſibus minorem recipere ampliùs, quàm decem in centum : vel aſſes plures ampliùs , quàm quatuor in centum a vel cupream monetam ampliùs, quàm decem in ſingulas vices E. 18. *Mart.* 1633. *art.* 114. 3

De operis noui nuntiatione.

SVMMARIVM.

1. *Etiam in rebus Eccleſiaſticis nouum opus nuntiare licet.*
2. *Proteſtari de damno hodiè ſolitum.*
3. *Fontem vicini in fundum ſuum an hodiè deriuare liceat.*
4. *Vt quis in publico ædificet , principis licentiâ opus eſt.*

Adeò

1 ADeò odioſa eſt nouitas, quæ alteri præiudicari poſſit, vt etiam in Eccleſijs & rebus Eccleſiaſticis receptum ſit, vt nuntiatione facta ſi quid conſtruatur, deſtruendum ſit, *cap.1. h.tit.* quamquam lapilli iactus, ſimiléſve cæremoniæ legum Romanarum hodiè non ſeruentur, ſed vel iudex adeatur, vel ſi poſſeſſio noſtra attingatur, incontinenti reſiſtere liceat.

2 De damno etiam infecto, quamuis non caueatur, non tamen alius eo nomine in poſſeſſionem mittitur: hodiè & proteſtari ſolet de damno, ſi quid euenerit.

3 De aqua pluuia arcenda etiam actio datur, ſi vicinus in fundum noſtrum deriuat. *l.1.de aqua plu.* ſed ſi in ſuo fundo ſodiens, fontem noſtrum auertit, nihil poteſt agi, ſi non animo nobis nocendi, ſed ſuum agrum meliorem faciendi, id fecit, §. *denique ibid.* quod quidam hodiè non licere exiſtimant; ego ad arbitrium iudicis remitterem, qui diſpiciat circumſtantias, vt animum detegat: etſi verè tantùm fodiens perdere voluerit, nullatenus vicino nocere, impunè ſit: ſed ſi ſuprà quàm opus eſt fontem auerterit, boni vicini mores ſeruare cogetur.

4 Principis indulto etiam opus eſt, vt quis in muris, & portis, turribus vrbium habitet. *l.vlt.ne quid in loco ſacro fiat,* in publicóve ædificetur. *l.2. ne quid in loco vel itin. publ. fiat.* hodiè permiſſu ferè magiſtratuum id conceditur in multis locis: alibi tamen non ſine Principis licentia.

De euictionibus.

SVMMARIVM.

1. *Venditor, lite mota, ad defendendum tenetur.*
2. *Quid defendere?*
3. *Vicem conuenti ſubire.*
4. *Non tamen transfert iudicium.*
5. *Denuntiato non ſufficit dicere, nolle ſe defendere.*
6. *Non tantùm quoad proprietatem, ſed etiam poſſeſſionem.*
7. *An in omni caſu.*
8. *An ſuo ſumptu.*
9. *Quid ſi iudex abſoluit ab expenſis.*

1 VT pretium emptor dare, ita rem tradere venditor tenetur, adeoque vacuam poſſeſſionem, & præſtare euictionem, ſiquidem lis moueatur: nam *quamdiu res euicta non eſt*, inquit, *l. 3. C.de hoc tit. auctorem ſuum propterea, quod aliena, vel obligata res dicatur, conuenire non poteſt*: ſcilicet ad præſtandam euictionem; *alioquin mota*, inquit *l.14.h.tit.quaſtione, interim non ad pretium reſtituendum, ſed ad rem defendendam, venditor conueniri poteſt.* & conſonat *l.qui abſentem 75. de procurato.* in verbo *& cogi venditor rurſus defendere.*

2 *Defendere autem, eſt eamdem vicem quàm reus ſubire*, inquit, *l.ſed 59.h.tit. defendere, eſt id facere quod dominus in litem faceret*, *l.empti actio. C.h.tit. interpellare*, inquit, *venditorem, ſeu ſucceſſorem eius debes, vt tibi aſſiſtant, cauſamq; inſtruant*, adeoque titulos & documenta proferat, *l.titius 48.de actio.empt.* in verbo *iudicio cogendus oſtendere ex inſtrumentis hereditarijs, quid iuris defunctus habuerit, & in l.creditor 52. §.1. h.tit.* verbo *vt inſtrumenta de quibus quæreretur, exhibeantur.*

3 Atque adeò quidem venditor venit in vicem emptoris, vt illius iudicem ſequi debeat, neque ex ſua perſona iudicium aliò transferre. *l. venditor de iudic.* ſeu domum reuocare ex ſuo priuilegio, *l.1. C. vbi in rem act.* quod etiam in ordinationibus Concilij Brabantiæ *ar.515.* expreſſum eſt; adeò vt receptum ſit, ne clericum quidem excuſari, quin vbi iudicium conceptum eſt, cauſam debeat defendere, vt refert *Ceuallos, pract. de cognit. per viam violentiæ p.2.q.45.* à Vicario generali Toletano condemnatum Canonicum, vt reum eat defenſum coràm iudice ſæculari.

4 Vbi aduertendum eſt, rectè clericum coràm iudice Eccleſiaſtico fuiſſe conuentum, vt defenſionem ſuſciperet, quippè à iudice emptoris, tamquam non ſuo, cogi non poterat, vt nec quilibet venditor, cuius idem iudex non ſit ſuus, vt dixi *de Iuriſd.l.1. cap.25. nu.7.* denuntiare tamen poteſt, vt dixi *ibidem*, litem motam eſſe, & niſi compareat denuntiatus, officio functum eſſe emptorem declarare, vt ei poſteà nihil obſtet de euictione agenti.

5 Ex quo conficitur, quorumdam practicorum errorem eſſe, exiſtimantium ſufficere denuntiato, vt declaret ſe defenſionem nolle ſuſcipere; ſufficit id quidem emptori ad effectum, vt exinde ſecurus poſſit, & inſtante actore, teneatur in lite pergere, quò etiam ſpectat *art.513.& art.528.D. de ordinatio*; ſed non eximit venditorem, quin competenti iudicio conuentus, emptorem defenſum venire debeat. *d.§.mota.d.l.qui abſentem. d.l. empti actio*; ſic obligat *l.1.C.de peric.rei vend,* vt cauſæ agendæ adſit, *l.29.hoc tit.vt de re*, inquit, *agenda adſit. l. ſi parentes C. eod. vt defendat l. cùm ſucceſſor eod. aſſiſtat negotio*, ſic *Ragneau en ſon Indice des droitz Royaux, in verbo, guarant.* explicat vocem *guarant*, authorem qui liti ſubſiſtit, & defenſionem ſuſcipit. & in verbo *guarantir*, *eſt*, inquit, *liti ſubſiſtere, & defenſionem ſuſcipere.* citatque *Cuiac.qui ad tit. 38.lib.4. feudorum*, vt *guarantare* vel *guarantiſare*, ſit *defenſorem ſe profiteri, & cauſam ſuſcipere.* Ita ille.

6 Et porrò defendere, non ſolùm quoad proprietatem debet, ſed etiam quoad poſſeſſionem. *l. exempto. §. idem Neratius. l. emptorem de action.empti.* quod ita tamen accipiendum eſt, vt non teneatur arma induere, ſed ſufficiat in iudicio defendere, quamuis etiam aduerſus facti moleſtationem promiſiſſet de euictione: quia huiuſmodi verba intelligenda ſunt ſecundùm contractus naturam ex iure. *Oldendorp.claſſ.4. art.1. quod ſi.* quæ eſt, vt venditor præſtare debeat, *vt in lite*, inquit, *d.§.idem Neratius, in poſſeſſione potior ſit*, vbi gloſſa id accipit de interdicto *vti poſſidetis.*

7 Sed quoniam caſus ſunt quidam, quibus, non debetur euictio, *cap.fin.de empt.*& quod Couarr. latè explicat *variar. reſol.l.3. c.17.*& nominatim ſi iudex per imprudentiam rem abiudicarit, *l.ſi per imprud. de euict.* ſic etiam dicendum videtur, ſi euidens eſt calumnia actoris, non teneri venditorem

ditorem interpellatim ad defenſionem , ſed reſpondere poſſe, ſe nolle defendere, vt enim ratio *d. l. ſi per imprudentiam*, illa eſt, quod talis caſus fortunæ ſit adſcribendus, & periculum rei emptæ ad emptorem pertineat : ita etiam dicendum videtur de caſu altero, vt ad emptorem ſpectet.

8 Adeoque, quamuis controuertatur, an venditor ſuo ſumptu defendere debeat emptorem, vt reſponſum eſt de liberto ſuo, victu veſtituque operas præſtare debere, *l. 18. de oper. libert.* quod rectè & ad vaſallos domino militantes transfertur, ſi militia non ſit longinqua, ſeu minùs ſumptuoſa, apud *Fachin. controuerſ. lib. 2. cap. 38.* tamen magis videtur obtinuiſſe, vt legitimos ſumptus præſtet, quibus opus ſit, vt emptor in lite potior declaretur.

Cæterùm ſi iudex pro emptore pronuntians, 9
expenſas compenſauit, ſeu aliàs actorem ab illis abſoluit, de quo caſu quæritur apud *Fachin.* exiſtimem verius eſſe, ſi iudex per imprudentiam, aut iniuriam, ita pronuntiauit, eum caſum quoad expenſas, eodem iure cenſeri debere, quo habetur quoad rem ipſam. quòd ſi in modo litigandi culpam commiſerit emptor, quæ iſti pronuntiationi cauſam dederit, illi imputandum erit, quòd iuſtis defenſionibus iuſtè non fuerit vſus, *l. 29. §. 1. l. 27. h. tit.* ſi venditor culpa ei ſua, non alteri, nocere debeat. ſin autem cauſæ iuſtitia eam pronuntiationem exegit, ex cauſa rei, ſeu defenſioni inexiſtenti meritò apud venditorem refertur, qui tradere, & defendere debuit,

---

L I B E R IX.

De accuſationibus.

S V M M A R I V M.

1. *Denuntians, deficiens in probatione, an teneatur ad expenſas.*
2. *Pœna talionis abrogata.*
3. *Accuſatis datur aduocatus.*
4. *Accuſatio criminalis quanto tempore perficiatur.*

1 OLim cum inſcriptione de populo quilibet accuſare poterat. hodiè ea accuſatio, & inſcriptio, talioque defuit. Denuntiare quidem flagitium licet cuilibet, ſed accuſare tantùm officiario publico. Sed neque denuntiatio fit eâ ratione ac fine, vt denuntiantem, niſi probet, obliget ad expenſas, ſed vt Euangelica ſit : qualis in *c. fin. x. qui mat. accuſ. c. cum I. & A. x. de re iud.* & porrò Eccleſia illa expenſa faciat, quòd ex re delinquentis ſit ad correctionem, vt qui per ſe non potuit, per Eccleſiam lucretur fratrem ſuum. Qui denuntiat vt exinde Iuridicè contra delinquentem procedatur ad punitionem, & exemplum ; is deficiente probatione per leges obligatur ad expenſas : accuſator autem publicus non ſolet damnari in expenſas, niſi euidens eius calumnia ſit. Imbert. *Inſt. for. l. 3. c. 2.* Damhoud. *prax. ciuil. c. 2 22. nu. 7.* Sed neque fideiuſſorem de lite perſequenda.

2 Apud nos ante pauca ſæcula accuſatio adhuc frequentabatur. Vnde ex tabulis legum Brabantiæ 1312. qui alterum iniuſtè accuſabat talionem patiebatur. ſed eius rei vſus hodiè deſiit. quamquam in foro Eccleſiaſtico recipi adhuc poſſit ob Concil. Trident. quod *c. qualiter & quando. x. de accuſ.* innouat. *ſeſſ. 24. c. 5.* at neque vmquam id vſurpatum vidi : ſed arbitrariam punitionem ſuccedere ; vt vſus arbitrarias fecit omnes ferè pœnas, præſertim non corporales. vt & in Gallia, Bugnion *leg. abrog. l. 1. ſat. 60.* vide infrà *de pœnis.*

Accuſatis Iure Aduocatus datur, *l per omnes.* 3
C. de defenſor. ciuit. ſed mores patrocinia non admittunt, niſi reus antè ore ſuo reſponderit.

Accuſatio criminalis viginti annis præſcribi-
tur, *l. 12. C. ad l. Corn. de falſis.* etiam hodiè, vt 4
dixi in *Iur. Pont. de immunit. num. 11.* quin & apud Batauos Boreales, præter homicidium, incendium & furtum, niſi officiarius intra annum reos in ius vocarit, præſcripta ſunt ex priuilegio Margaretæ 1346.

De cuſtodia reorum.

S V M M A R I V M.

1. *Innocentes citò abſoluendi.*
2. *De quibus ſuſpicio tantum eſt, ſub cautione relaxandi.*
3. *Inferiores iudices catalogum captiuorum ad ſuperiores tranſmittere debent.*
4. *Carceris in pœnam vſus.*
5. *Vinculis quando rei conſtringendi.*
6. *Carcerum effractores quomodo puniendi.*
7. *Brabantorum quoad carceres priuilegia.*
8. *Quid apud Flandros.*
9. *Qui de carceribus ſcripſerint.*

LEges captiuos negligenter haberi ſeuerè ve- 1
tant, *l. pen. C. h. t.* frequenter à Iudice viſitari iubent. *l. vlt. eod.* ne his humanitas clauſis per corruptos carcerum cuſtodes negetur ; noxius citò

citò puniatur, innocens abſoluatur. *l.* 1. *C. eod.* & cuſtos ſingulis ſaltem menſibus Iudicem certiorem memoremque reddat, qui, quâ cauſâ, quâ valetudine, quâ ætate ſint captiui. *l. fin. C. eod.* ſed hoc vſus non præciſè ſeruat: vt plura alia: non aliquâ vernaculâ lege obſtante, ſed negligentia.

2 Quin potiùs E. *criminal.* 1570. *art.* 39. 40. 41. 42. 43. legibus Romanis non derogant, ſed addunt; quin & *art.* 53. iubentur iudices, ſi rei deprehendantur innocentes, quàm primùm eos dimittere, ſi non liqueat, ſed tantùm ſuſpicio ſit, ſub cautione fideiuſſoria, iuratoriáve relaxare: excepto grauiori delicto, ex quo vetatur relaxatio. E. 1. *Iul.* 1616. *art.* 20.

3 Edictum tamen criminale 1570. *art.* 34. iubet inferioribus iudicibus catalogum captiuorum quater quotannis ad ſuperiores tranſmittere, etiam regijs Concilijs non vltra annum captiuos ſuos detinere, *art.* 39. ibidemque & *art.* 40. viſitari etiam carceres mandantur, an infecti ſint, an fœteant, & carceratis neceſſaria miniſtrentur. Huc pertinentia, Vide *Anſelm. Cod. Belg. v. ghevangeniſſen.*

4 Quamquam Iure ciuili carcer inuentus non ſit in pœnam, ſed cuſtodiam reorum; tamen canones in pœnam vtuntur. *c. quamuis. de pœn. in* 6. & maximè mores, quin & ſæpiùs edicta, & ſtatuta.

5 Sed & carcer cuſtodiæ ſufficit, vt vincula rei pati non debeant, niſi grauitas criminis ac fugæ periculum, ex arbitrio iudicis aliud ſuadeat, *l.* 1. *C. h. tit.*

6 Effractores carcerum quidam pœnâ ordinariâ, quaſi conuictos & confeſſos, alijque arbitrariâ condemnandos putant; mores incœptam inquiſitionem peragunt, & ſi nocens deprehendatur, fortè ordinariam pœnam augent: ſi innocentes ferè ignoſcunt, quòd ſanguinem ſuum qualitercumque redimere voluerit.

7 In ciuilibus cauſis Brabantus capi, & in carceres detrudi non poteſt, ſed in omnibus ciuitatum carceribus cuſtodiri, ex *læto Introitu art.* 51. ſed neque hominem boni nominis & famæ in carcerem agi licet, ſed præuiæ requiruntur informationes, *art.* 54. ſed neque è domo educi. *art.* 10. *ſecundæ additionis.* neminem denique captiuum è Brabantia extrahi eſt licitum, *art.* 57. neque incolam Antuerpienſem extra vrbem, ex priuilegio Ioannis Ducis *anno* 1306. *Sancti Nicolai* & priuilegio Sigiſmundi.

8 Sed & executores in Flandria cautiuum intra tridnum ad manus iuſtitiæ tradere debent. E. 12. *Decemb.* 1550.

9 De carceribus & carceratis ampliſſimè ſcripſit Farinac. aliique. Conciliorum apud nos Inſtructiones diligenter cauent de officio Commentarienſis: & breuiter id, ſed benè tractat Damhouder. noſter *prax. crim. c.* 17. De expenſis captiuorum, E. 23. *Maij* 1401. *vlt. April.* 1407. de commentarienſium officio, delictis, Edict. *pen. April.* 1547.

De Iudæis.

SVMMARIVM.

1. *Iudæi, quorum incapaces.*
2. *Vbique eis habitare licet.*
3. *Ex Brabantia ſunt relegati.*

Per leges iure ciuis Romani vtuntur Iudæi. 1
l. 7. *C. de Iud.* adeoque poteſtate in liberos, Coſtal. ad *l.* 3. *de his qui ſunt ſui.* ſi filij tamen ſint conuerſi à parentibus ſeparantur. *c. Iudæor. cum ſeq.* 28. *qu.* 1. non tamen ſunt officiorum, aut dignitatum capaces, *l. vlt. C. eod.* neque legatorum, *l.* 5. *C. eod.* neque matrimonij cum Chriſtianis, *l.* 5. *C. eod. c. Iudæi. c. vlt.* 28. *qu.* 1. habitationis victuſque communis cum eis, *c. nullus. c. omnes ibid.* medicinæ præbendæ, *d. c. nullus.* ad neceſſitates tamen publicas & onera tenentur, *l.* 4. 9. *C. eod. l.* 15. *D. de excuſ. tut.* & decimas, *c. de terris. x. de decim.* carent iure aſyli, *l.* 1. *C. de his qui ad Eccleſ. conf.* iure teſtimonij aduerſus Chriſtianum, *c. non poteſt* 2. *q.* 7. vt nec eis ſuppletorium iuramentum ſit deferendum, ob cauſam *d. c. non poteſt. & c. vlt. §. fin. x. de iureiur.* quod ſecùs tamen in Camera Imperij obtinet Mynſ. 5. *obſ.* 6. vbi & præſcripta eis iuramenti forma; idem 6. *obſ.* 20. vbi tamen per ſe litigant, non per procuratorem Chriſtianum P. M. Wechner. *obſ. l.* 3. *v. Iud.* cum *d. l.* 5. *C. eod.* eis ſolemnem morem ſeu communem permittere videatur in iudiciis: vt & commercia *l.* 7. *C. eod.* ſic tamen vt ſuprà Iuris regulas ſœnerantes coërceri poſſint. Gail. 2. *obſ.* 5. *in fin.* templa, ſynagogas non nouas, *l.* 3. 13. *vlt. C. eod.* ſynedria, *l. pen.* ſeniores, *l.* 14. primores, *d. l.* 8. *pen.* arbitros, *d. l.* 5. iura defenſionis, *d. l.* 13. & alia ciuium Rom. *l.* 7. 8. *tot. tit. eod.* adeoque etiam immobilia poſſidendi, *l.* 3. 8. 13. *C. eod. d. c. de terris.* ſed Paulus IV. 23. *Martij* 1556. id eis inhibuit.

Per mores tamen non vbique eis habitare li- 2
cet, ſed id ad Principum arbitrium pertinet, Regalia tamen poſſidentium; vt videtur exigere Bulla Aurea Carol. IV. *c.* 9. ſi tamen publicè fœnerentur, eo nomine habitare vetantur, *c.* 1. *de vſur. in* 6.

In Brabantia olim ſub ſaluo conductu Princi- 3
pali fuiſſe Iudæos ex tabulis legum Brabantiæ ann. 1312. conſtat. Exinde poſt impietatem in ſacram Hoſtiam Bruxellis commiſſam perpetuò ſunt relegati, ſententiâ Ducali ob eos ſacrilegos latâ. quin & nouis Chriſtianis ob plurium perfidiam abeſſe iuſſum nouis Edictis 17. *Iul.* 1549. E. *pen. Maij* 1550. adeò vt Albertus Pius poſt inducias cum Batauis contractas negarit in vim illarum facultatem huc veniendi N. Iudæo Amſterodami degenti; tamquam cui alia, quàm belli ciuilis, cauſa obſtaret.

Ad legem Iul. Maieſtatis.

SVMMARIVM.

1. *Criminis læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ ſpecies.*
2. *Capita delictorum aut perſonam principis ſpectant, aut Rempub.*
3. *Memoria reorum damnatur.*
4. *Pro reo intercedens, iure infamis fit, moribus non.*
5. *Sub tumultibus Belgicis, diuerſa aduerſus reos maieſtatis edicta.*
6. *Vetita eſt etiam omnis cum hoſte communicatio.*
7. *Item maledicentia libelliq́; famoſi in principes & magiſtratus.*
8. *Quando primùm communicatio cum ſtatuum partes ſequentibus interdicta.*
9. *Rebelles declarari etiam qui in partes neutrales receßiſſent.*
10. *Pax Belgica anni 1648. omnem hoſtilitatem extinxit.*
11. *Ad repræſalias deuenire vetitum.*
12. *Niſi in caſibus à iure permiſſis.*
13. *Rei læſæ maieſtatis habeantur, qui apud rebelles olim manerent.*
14. *In Brabantia, dum princeps bellum ſuſcipere non poßit niſi aſſenſu ordinum, an anteà quis pœnas incurrat.*

1 MAieſtatis læſæ crimen diuinæ atque humanæ grauiſſimum eſt. Illius variæ ſpecies quas breuiter enarrat Damhouder. *prax. crim. c.* 61. ſed prima atque potiſſima hæreſis. de qua mox. huius etiam plures. de quibus idem *c.* 62. *& ſeqq.* edicta noſtratia mox notabimus.

2 Atque reduci ad hoc læſæ humanæ maieſtatis poteſt, quidquid committitur aduerſus perſonam non tantùm, ſed & dignitatem, & auctoritatem, omneſque notas Imperij. de quibus latè egimus *in Iudice lib.* 4. *c.* 1. *& ſeqq.* ſed alio atque alio gradu eiuſmodi commiſſa conſiſtunt : & quædam tam humili, vt ex circumſtantiis ſuis aliquando excuſentur. Capita delictorum ſunt, quæ perſonam Principis, aut Reipub. ſalutem ſpectant.

3 De huius criminis grauitate nihil ſatis dici poteſt. reos leges viuos damnant. *l.* 1. 2. 3. 4. *D. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. Maieſt.* & mortuorum memoriam, vt nec lugere illos liceat. *c. ſi quis cum* 6. *q.* 1. *c. licet Heli. de Simon.* adeoque nec epitaphium aut ſacrophagum illis imponere honorandæ memoriæ causâ, quæ in illis damnata eſt. quod & in hæreticis obtinet, extra ſacrum locum ſepultis, qui ſemper eis negatur.

4 Quin adeò exoſum eſt hoc crimen, vt ſi quis pro reo intercedat, infamiâ notetur *d. l. ſi quis*, §. *denique.* ſed id per mores non creditur obtinere.

5 In tumultibus Belgicis edita ſunt aduerſus Maieſtatis reos diuerſa edicta: atque inter cætera 7. *Oct.* 1579. & 2. *April.* 1582. quibus acta omnia tamquam à priuatis facta irritabantur, præſertim contra eos, qui partes Regias ſequerentur. ſic vt hi ſemper poſteà in bona ſua regredi poſſent. quod & Iudicato Parlamenti Mechlin. firmatum refert Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 14. etiam ſolus hoc in crimine conatus punitur. quod etſi in Gallia deſuetum ſcribat Bugnion *leg. abrog. l.* 1. *ſat.* 57. non tamen apud nos deſijt. quamuis in aliis criminibus recipiatur ; vt non puniatur aggreſſor inſanis nullo ſecuto effectu contra *l. ſi quis infant. C. de ſicar.* nec pernicioſæ libidinis ſola voluntas, contra *l.* 1. *D. de extraor. crim.* neque caſus *l. Diuus. D. de ſicar.* neque furti attentati non facti, contra *l. ſi quis ſeruo. C. de furt.* contrectati non ablati ſed mox relati ante deprehenſionem, contra *l. falſus.* §. *qui alienum. D. de furt.*

Crimen maieſtatis læſę diuerſimodè commit- 6
titur. *l.* 1. *& tot. tit. ad l. Iul. Maieſt.* dum cum Franco, Anglo, alijſque bellum fuit, facilè iure communi vſi ſumus, diuerſis tamen edictis vetita commercatio & quæuis alia communicatio, vt dixi *ſuprà, quæ res exportari, & inf. de re militari.* Initia autem belli Belgici magis tumultus fuerunt quàm bellum, & ſeditio causâ religionis mota, quæ etiam per pacificationem Gandenſem videbatur extincta ; adeò vt & Ioannes Auſtriacus, Regis frater, declaratione Edictali 25. *Ian.* 1578. neminem reum habendum declararit, qui pacificè ſe gereret ; ſed paulò pòſt, cùm numeroſus ordinum exercitus illi eſſet obiectus, belli ſpeciem turbæ palàm induerunt ; tametſi induciæ *anno* 1609. quoad præſcriptiones belli tempus computant, *art.* 27. ab *anno* 1567.

Quod rurſus Bugnion ſcribat *l.* 1. *ſat.* 86. abo- 7
litum tit. *C. ſi quis Imp. maledixerit.* non vtique apud nos mox obtinet; vt lubricum linguæ acerbè puniatur: ſed ex perſonis hominum dicta penſantur, atque examinantur : atque præſertim an vini patriſque Liberi culpa, an bibentium, liberè nimis homines locuti fuerint. alioquin etiam Edicta 1. *Maij* 1566. 19. *Febr.* 1593. compeſcunt malignam maledicentiam in Principes, & Magiſtratus, libelloſque famoſos.

Itaque E. 23. *Aug.* 1578. omnis communicatio 8
cum ijs, qui ordinum partes ſequerentur, interdicta fuit, adeò vt nec compoſitio nec redemptio incendiaria permitteretur, & per litteras Comitis Mansfeldij, tunc Belgij gubernatoris 16. *Iul.* 1593. contributiones hoſtiles crimini læſæ maieſtatis adſcriberentur, quilibet armis reſiſtere, frumenta in vrbes conuehere, pontes deſtrui, viæ impediri, pabula comburi, ferra molaria auferri, in turribus & Eccleſijs cuſtodias haberi paſſim iuberentur ; idemque repetitum E. 9. *Feb.* 1599. ſic bellatum eſt vſque ad inducias 1609. iiſque lapſis antiquum obtinuit, & iure rebellum iterùm bellum in eos actum, qui arma aduerſus regem reſumpſerant.

Adeò vt E. 25. *Ian.* 1624. in eorum numero 9
eſſe declarati ſint, qui à partibus illorum ſtetiſſent, quamuis in ditiones neutrales ſeceſſiſſent, ibidemque iure ditionum donati, ſeu naturalizati eſſent, quantiſper ſpeciales conciliationis regię litteras non obtinuiſſent.

Donec pace Belgica 30. *Ian.* 1648. omnis ho- 10
ſtilitas extincta eſt, & ditiones ſui iuris redditæ, & amicæ ſunt factæ.

Conuentumque, vt quamuis aliquæ fierent à 11
priuatis

priuatis pactorum infractiones, ne quidem ad repręſalias, ſeu litteras marcæ, vt vocant, deueniri poſſet, niſi in caſu manifeſtè denegatæ iuſtitiæ, vt moris eſt; ita *art.60. d. pacis*, & antè *art.11. induciarum, ann.*1609. cauſa ritè cognita, & in caſibus per leges imperiales permiſſis, & ordine illarum ſeruato, quæ clauſula eiuſdem eſt energiæ atque altera, *prout moris eſt*.

12 Quippè legitimo gentium vſu receptum eſt, vt repręſaliæ non concedantur, niſi à principe, ſeu poteſtate, ſub qua agit, qui damnum iniuriâ dedir, ritè petatur, vt illud reparetur, petitioque neglecta ſit, dixi *in Iudice lib.4. cap.27.* ſed quoniam eiuſmodi repręſaliæ triſtia eſſe præludia, & in bellum aliquando deſinere ſolent, ſperandum eſt, fœdus germana fide inítum, tam religiosè ſeruatum iri, vt nemo huiuſmodi remedijs opus habeat, ſi negotia ipſius aliquam epilepſiam paſſa fuerint.

13 Quin etiam vbi princips bellum ſuſcipere, præſertim alienum, ſine ordinum aſſenſu non poteſt, vt in Brabantia *ex læto Introitu art.3.* quamuis idem, ex cauſa alterius ditionis, cum alio principe bellum gerat ſubditus, negotiorum fortè cauſa, in huius ditione, cùm bellum oritur, exiſtens, non mox in crimen læſæ maieſtatis, bonorúmve periculum incidit.

14 Vt dici poteſt de Brabanto in Luſitania degente, cùm hæc in rebellionem incidit, antequam ex aſſenſu ordinum Brabantiæ, bellum hîc publicaretur. quomodo etiam Burgundiæ Comitatus incolis, Heluetiæ confœderati amicitiam ſeruant, quibuſcum Heluetij, quamuis ex alio capite, cum illis regi Hiſpaniæ bellum ſit.

De hæreticis.

SVMMARIVM.

1. *Edicta à Carolo V. contra hæreſes, à Philippo II. confirmata.*
2. *Datum pluribus vrbibus, ſub fidem regiam reductis, tempus, quo ad ſanam doctrinam redirent.*
3. *Vt refractarij, ex Belgio eiecti, in Angliam refugi.*
4. *Pacificatio Gandenſis à Ioanne Auſtriaco probata.*
5. *Palatinus à Ferdinando Imp. Germaniâ depulſus.*
6. *Edicta hæreſeos crimen ſpectantia.*
7. *Cœtus & diſputationes de fide fieri prohibentur.*
8. *Rigor edictorum, de conſilio ordinum generalium, mandatus olim executioni.*
9. *Edicta contra Anabaptiſtas.*
10. *Signum Crucis humi ſculpere vetitum.*
11. *Hæreſim etiam ſæcularia iudicia perſequuntur.*

1 QVamquam Carol. V. vt inuictiſſimus ita & prudentiſſimus Princeps aduerſus naſcentes hæreſes ſalutaria euulgarit edicta, etiam de Ordinum generalium conſilio; quæ etiam Rex Philippus II. quem Sapientem nominarunt, confirmauit, & auxit: quamquam etiam in Initiis Belgicorum tumultuum, vt eorum rigorem remitteret, & quæſtionum in hæreticos acerbitatem mitigaret, rogaretur; exorari tamen non potuit, quin Parmenſi Duci ſorori Regenti reſcriberet, vt eam rem ſummo ſtudio procuraret; quòd neque Reipub. vtiliorem neque ſibi gratiorem vllam poſſet. Creſcentibus tamen malis coacta fuit eadem Parmenſis nouum Conuentibus Ordinum edictum proponere, quod recitat Haræus *in Annal. tumult. Belg. ſub Philipp. II. ad annum* 1566. quod iam pridem & pluries Reges Galliæ facere ceperant. Sed neque temporum malignitas moderatiora iam edicta tulit, cerebris eâ phreneſi tactis, ſtomachis nauſeabundis iam non ea remedia erant, in venenum ſalubria pharmaca vertebantur.

2 Itaque tantis tempeſtatibus res verſæ inuerſęque ſunt, vt ſumma pœnarum in prouinciis, quæ non Religionis orthodoxæ, & Regis ſimul iugũ excuſſerant, hæreticis incumberet dumtaxat, vt exceſſe iuberentur. quin & multis in fidem Regiam receptis vrbibus induciæ datæ ſunt biennales, quadriennaleſque; intra quas in ſe deſcenderent, ad mentem doctrinamque ſanam redirent. Quo conſilio nihil ſalutarius fuit, innumeris interim ad Eccleſiam redeuntibus. vt ſæpè aliis in rebus, ita & nonnumquam in hoc negotio periculoſum eſt extrema perſequi.

3 Albanus ann.1572. refractarios omnes Belgicis ditionibus euerterat, ditiones pacarat, niſi quòd profugi quidam mari ſe commiſerant, & plerumque in Angliæ portibus hoſpitabantur, piraticam alioquin exercentes. Interpellat illi Reginam, ex fœdere, dicit non permiſſum: illa importunè coacta iubet omnes excedere, commeatum eis vendi vetat: illi rem arduam aggreſſi, quam antè nec cogitatione auſi, deſperationem in ſpei cauſam vertentes, ad continentem vela vertunt, Brilam tentant, & intercipiunt. Vnde initium rediuiui belli, quod hactenus gliſcebat, vſque ad inducias *ann.*1609. & pacem *an.*1648.

4 Pacificatio Gandenſis, quam & Ioannes Auſtriacus probauit, rigorem veterum aduerſus hæreſes edictorum ſuſpendit, donec Ordinibus generalibus coactis, quod è Repub. eſſet Rex ſtatueret.

5 Ferdinandus III. Imperator, Ferdinandum Palatinum Boëmiâ, Palatinatu, totaque Germaniâ exturbarat, ſociaque arma depulerat, &, quæ Romanas non viderat, illius victrices aquilas venerata eſt vltima Thule. Immenſus eius zelus, à Saxone aliiſque veterum Eccleſiaſticarum opum poſſeſſoribus res in priſtinum ſtatum reſtitui poſtulabat. è verſis cineribus reſuſcitati ignes; qui incendium per totam Germaniam protulerunt, Suecum Wandalorum progeniem in meditullium Imperij immiſerunt, ad omneſque fines cædes, incendia, vaſtitatem diffuderunt. pro viribus & temporum ratione hæc tractanda ſunt. vt diximus in *Iudice l.4. c.4. n.6.*

6 De hæreticis diximus *ſup. de ſum. Trin. & fid. Cath.* ſatis latè: repetendum hîc tantùm tribus verbis, quod ad eorum punitionem inter criminales tractatus ſpectat. Itaque E. 8. *Maij* 1521. narratâ origine damnationis errorum Lutheri à Leone X. proponitur inhibitio librorum eius, proſcriptio, & adhærentium: mandatur vt contra hære-

ticos procedatur tamquam reos Maieſtatis : vt bona confiſcentur, dimidiam delator, vel accuſator auferat: contra ſuſpectos inquiratur: libri comburantur : picturæ item & imagines , errorem, ſcandalum, turpitudinem continentes : ſine cenſura nulli imprimantur , & vt rei Maieſtatis impreſſores puniantur. Edicta ſæpiùs repetita atque aucta. 22.*Sept.*1540. 12.*Sept.*1544. *vlt.Iun.*1546. 29.*April.*1550.

7 Et E. 17.*Iul.*1526. 14.*Oct.*1529. 7.*Oct.*1531. ne cœtus fiant, lectiones , diſputationes de litteris ſacris, doctrinâ Lutheri , aliorumque reprobatorum libri reprobati comburantur : foris allati non vendantur. nulli imprimentur ſine cenſura. Ludimagiſtri reprobatos libros aut dogmata diſcipulis ſuis non proponant.

8 Et quidem Edicta 7.*Oct.*1531. 4.*Oct.*1540. lata ſunt de conſilio Ordinum generalium , vt rigoroſæ ordinationes contra hereticos executioni mandentur. quò minùs quidam excuſantur , qui rigorem edictorum de ſuo conſilio latorum in anſam rebellionis citarunt.

9 Nuncupatim autem E. 10.*Iun.*1535. contrà Anabaptiſtas ſeuerè decretum inter cætera vt omnes eos denuntient, aut complices habeantur.

10 Nemini licere ſignum Crucis humi ſculpere leges dictant. *C.nemini licere.l.Iudaeos. C.de Iudæis.* vtique ignominiæ causâ. cauſa manet vetita, vbique tamen paſſim vſus ſculpturam admiſit in marmore & ſilice. Bugn. *leg.abrog.l.1.ſat.*192. quem irrepſiſſe credo quòd initio more Chriſtiano tumuli quaſi ex pietate , vt ab ethnicis dignoſcerentur, ſic compoſiti à multis fuerint. nunc etiam Sacerdotum ſarcophagi hoſtiæ & calicis figurâ paſſim ſignantur: quod alij rectiùs omittunt. aliis enim notis & litteris ſignari poſſunt.

11 Hæreſis crimen naturâ Eccleſiaſticæ cognitionis eſt , ſed moribus noſtris & ex Concordatis Brabantiæ illius vindictam etiam ſæcularia tribunalia perſequuntur ex Conſtitutionibus Principum in hæreticos latis, ſed quarum, vt diximus, pœnæ hodiè non ita frequentantur. *Vide Anſelm. V.Kettere.*

De Apoſtatis.

S V M M A R I V M.

1. *Apoſtata in ſua monaſteria reducendi.*

1 INter primos hæreſeon fructus apoſtaſia eſt ab Ordine. quæ initio frequens excitauit E. 17. *Feb.*1535. vt apoſtatas religioſos fugitiuos nemo hoſpitetur, omnes mox denuntient, officiarij apprehendant , & in monaſteria ſua reducant , & qui litteras diſpenſationis habent , antequam de ea cognoſcant Iudices per eas delegati, in loco aliquo Eccleſiaſtico ſequeſtrent , donec executioni mandentur: ſumptibus eorumdem religioſorum, eumdem locũ in citatoriis exprimendo; & ſi inde ſine licentia diſceſſerint, nec ſint ſoluendo, ſumptu ſuorum monaſteriorum: deferendo interim habitum, donec diſpenſatio executioni mandetur. & ſi locum deſignatum deſeruerint, arbitrariè puniantur. & qui aliter fugitiuis conſilium aut auxilium præſtiterint, ducentis florenis mulctentur.

De blaſphemis.

S V M M A R I V M.

1. *In blaſphemos edicta.*
2. *Quomodo puniantur.*
3. *Quæ pœna mitigata.*
4. *Alia ex edictis pœna.*
5. *In foro Eccleſiaſtico ſeruanda conſtitutio Leonis X.*
6. *Ad blaſphemiam ſpectat frequens peierandi mos.*

ALter fructus hæreſeon eſt blaſphemia frequens in Deum , in Sanctos aſſidua. Inde nata hîc frequentia edicta, vt & in Gallia, quæ citat Duret. *tract.de pœn.v.blaſphem.* 9.*Mart.*1510. 3.*Mart.*1514. 5.*April.*1556. 9.*Februar.*1566. 1

Hîc edicto *vlt.Nou.*1517. decretum, vt qualeſcumque blaſphemi , & execrabiliter iurantes ſeuerè puniantur, primo pecuniâ arbitrariâ; ſecundò publicâ in theatrum expoſitione , & linguæ inciſione; tertiò fuſtigatione per locum vbi acciderit, perpetuo banno , ſub pœna mortis ſine remiſſione. 2

Edicto 5.*Ian.*1518. repetita ordinatio : ſed mitigatæ pœnæ ; Primò 60. ſol. Fland. ſecundò dupli , tertiò tripli , & ſex dierum ieiunium in pane & aqua; quartò expoſitio ad ſex horas. 3

E. 7.*Oct.*1531. *art.*43. vt blaſphemi rigidè puniantur, per carcerem menſtruum in pane & aqua; grauiùs qui Deum abiurant animo improbo, præter carcerem lingua tranſcindatur , aliàs arbitrariè in cute luant, ſine conniuentia. alioquin Iudices ſtatus ſui periculum patiantur. 4

Edictales pœnæ ſeruandæ ſunt , omiſſis capitalibus ex illa conſt. *vt non luxur.hom. cont.nat.§. quia verò ſtatuti.* à quibus per illas videtur receſſum. *l.qui cum vno.§.qui poſt.D.de re milit.* Similiter hodiè in foro Eccleſiaſtico obſeruanda eſt conſtitutio Leonis X. à Pio V. innouata contra blaſphemos. & *ar.fin.c.*1. Concil. Camerac. 1586. 5

Ad blaſphemiam ſpectat , peierandi frequens inter ſermocinandum aliquorum mos. quem fortè in Francis olim notauit Saluianus *lib.4.de prouid.Dei.* vt citat Bugnion *leg. abrog.l.4.lem.*56. ſub his verbis; *Francus periurium ipſum , ſermonis genus putat eſſe, non criminis.* 6

Ad legem Iuliam de adulteriis , & ſtupro, & de luxu veſtium , &c.

S V M M A R I V M.

1. *Luxus veſtium cohibetur edictis.*
2. *Quæ moribus non ſeruantur.*
3. *Neque leges veſtiariæ in Gallia.*

4. *Adul-*

4. *Adulteri publici ad magiſtratum non promouendi.*
5. *Lauare ſe in conſpectu populi, vetitum.*
6. *Inſpectio corporis quatenus vetita.*
7. *Adulterium quomodo hodiè puniatur.*
8. *Quomodo per Canones.*
9. *Accuſare de adulterio quis poßit.*
10. *Committitur etiam cum meretrice.*
11. *Pœna ſtupri.*
12. *Quomodo vis probetur.*

1 PAupertas ex luxu; atque ex eodem luxuria naſcitur: vt ergo huic origo retardetur, ille coërcendus eſt, quare E. 7. *Octob.* 1531. *ar.* 43. vt luxus veſtium cohibeatur articulis ibi ſeptem prohibitæ ſunt veſtes, quæ ſingulorum gradibus non conueniant. ſed prohibitionem nequior vſus obliterauit, iterùm remedio egens.

2 Iterùm E. 30. *Ian.* 1545. aliquot hîc articuli inſurgunt aduerſus luxum veſtium, quem mores conniuentiores iterùm remiſerunt.

3 Iterumque E. 27. *Maij* 1550. latæ leges veſtiariæ: quas nec tempus inſecutum ſeruauit, fortunâ quamuis afflictâ. nec meliore fortè Gallia fruitur. vbi nec feliciùs ſeruantur leges ſumptuariæ, nec Ordinationes Statuum Aurelian. nec edicta Regum. 26 *Iulij* 1420. 12. *Iulij* 1549. 22. *Apr.* 1569. 4. *Feb.* 1567. 29. *Maij* 1547. 22. *Aug.* 1561. De quibus Duret. *Tract. de pœn. v. veſtimente.*

4 Sed & in vino luxuria eſt. ebrietatem ergo etiã Carol. V. E. 7. *Octob.* 1531. *ar.* 27. 30. 33. coërcere voluit, vt mox latiùs ad *l. Corn. de ſicar.* Ipſos autem adulteros publicos idem Princeps E. 4. *Octob.* 1540. vetuit Magiſtratibus gerendis admoueri.

5 Leges Romanæ adeò caſtæ fuerunt, vt nec nudum quidem militem in flumine lauari permittant in conſpectu exercitus, ne oculi militum inceſtentur; ſed remotiùs. *l. ſuper. C. de re milit. l.* 10. quod & caſtarum ciuitatum edictis ſæpiùs proclamatur, ſed non vſquequaque ſeruatur.

6 Propter verecundiæ rationem etiam abolita eſt inſpectio corporis ad agnoſcendam pubertatem. *l. fin. C. quemadmodum tut.* niſi ſi de nullitate contracti fortè matrimonij agatur, & malitia ætatem ſuperaſſe allegetur: tum enim inſpicitur habitudo corporis: ne contra verum fortè matrimonium pronuntietur; cuius Sacramenti ratio præ verecundia valet.

7 Cæterùm crimen hoc adulterij hodiè nimis molliter punitur: pecuniariis plerumque mulctis: quandoque expoſitione in theatro ad ignominiam, traductione infami per plateam, proceſſione in lineo induſio, & delatâ ad templum candelâ, adulteræ veſte ſupra genua præciſâ, ad ſubſannationem, aut ſimili arbitrariâ. latiùs Damhouder. *prax. crim. c.* 89. Duret. *tract. de pœnit.* Gudelin. *Iur. nouiſſ. l.* 5. *c.* 18. *n.* 18.

8 Per Canones ſanè grauiter punitur hoc crimen, caluatione, excommunicatione, exilio, alijſque, vt dixi *de Iuriſd. lib.* 1. *cap.* 48. graue ſiquidem hoc crimen eſt, & perperam arguitur Alexander IV. quaſi inter minora computet, *cap.* 4. §. *fin. de iudic.* quippè comparatiuè illic opponitur dumtaxat cum illis minoribus criminibus, ex quibus ſuſpendi, vel deponi, vel ab altaris miniſterio rei perpetuò ſunt remouendi: illis enim minus eſt adulterium.

Per leges Romanas reos adulterij duos ſimul 9
marem & feminam, ex eadem cauſa fieri, vetitum erat, *l.* 19 §. *fin. h. tit. l.* 8. *C. eod.* ſed ordine peragi debebant, adeò vt adultero abſoluto, mulier ſecura eſſet, *l.* 17. §. *quæritur*, *h. tit.* hodiè quia accuſatores ex officio ſunt publici, non prohibentur vtrumque ſimul accuſare, vnde nec ordo accuſandi, & priuilegium quo maritus, pater, conſanguinei, & demum extranei accuſare poſſunt, de quo latè *VVeſemb. in parat. h. tit.* hodiè obtinet.

Iterum *per l.* 22. *Cod. eod.* ceſſat adulterij cri- 10
men in ea, quæ formam venalem paſſim meretricio more proſtituerit; ſed mores id non obſeruant, cùm non deſinat in meretrice verum eſſe adulterium, atque etiam in correo, ſi congreſſus notam illis habeat conditionem. quare etiam meretrici vis illata, & in capite punitur, vt hæc conditio crimen non immutet; ſed niſi res liqueat, non facilè turbanda ſunt quieta matrimonia, dixi *de Iuriſd. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 48.

Stupro voluntario pœna hodiè non imponi- 11
tur, aduerſus §. *ſed & ead. Inſt. de pub. Iud.* violento ſtupro ex tabulis legum Brabantiæ 1312. grauis pœna proponitur, capitalis quidem vt legalis, ſed inſuper in modo acerbior: vt ſcilicet ei, qui intactam virginem aut fœminam ſtuprauerit, aſſere ceruix amputetur. hodiè ferè vbique gladio punitur tam ipſe reus, quàm qui opem præſtant. & conniuentes parentes exilio. Et vim illatam probari volunt proclamatione in vrbe: at rure in ſyluis violatæ iuramento ſed hoc, vt recipiatur quoad pœnas ciuiles violatæ applicandas, quoad tamen criminalem punitionem recipi non poteſt: ſed nec facilè in ciuilibus, niſi aliæ circumſtantiæ, indicia, & præſumptiones adſint.

Quemadmodum procedit *l. ſi quando. C. vnde* 12
vi. vt ſi quando vis in iudicio fuerit patefacta, quoad qualitatem verũ credatur ſacramento vim paſſi, conſideratis circumſtantiis: ita ſi vis illata probetur, credetur vlteriùs virgini. eodemque modo procedit *c. vlt. x. de his quæ vi.* Deuteron. *c.* 22. puella liberatur à pœna ſi in vrbe clamauit, ſed & ſi in agro, quamuis hoc nemo audierit: non tamen ſola mulieris aſſertione reus damnatur. ſed ſi probetur aut fateatur vir tentatam vi puellam in ſylnis, iuramento eius virginitas, & violatio probari poterit quoad effectus ciuiles.

De raptoribus virginũ, & ſanctimonialiũ.

SVMMARIVM.

1. *Pœna raptus.*
2. *Anathema contra dicentes, religioſos & ſacerdotes validè poſſe contrahere.*
3. *Quatenus permittatur raptæ mulieri nubere.*
4. *An per hoc ceſſent pœna.*

RAptus Iure capitalis eſt. & tabulis Brabãtię 1
1312. ſtatuitur, vt qui minorennẽ ſeduxerit, agnatus quamuis & cognatus, vitâ & bonis priuetur;

uetur.lex *raptori.C.de Epiſc.& cler.*parentibus permittit raptores interficere : quod vſus non permittit. vt nec alios caſus. vt ſuprà diximus, *Quando liceat vnicuique ſine Iudice ſe vindicare.* Quòd & marito leges adulteram cum adultero deprehenſam occidere permiſerunt, nec canones, nec mores recipiunt. *c. inter hæc & ſeq. 33. q. 2.* multò minùs ſuſpectam tantùm, & vno teſte delatam. *c. admonere 33. q. 2.* faciliùs tamen huiuſmodi homicida propter leges abolitionem impetrat. ſed per *c. quicumque 33. qu. 2.* non abſolutionem, niſi poſt publicam depoſitis armis pœnitentiam cum eſt adultera deprehenſa: cum ſuſpecto tantùm multò grauiorem. *d. c. admonere.*

2 Raptus ſanctimonialium multò eſt magis capitalis. *l. vn. C. de rapt. virg. ſanctim.* & contracta cum apoſtatis matrimonia omninò ſunt irrita. Conc. Trident. *ſeſſ. 24. de matr. can.* 9. ſiue ea matrimonia tententur à regularibus, ſiue à Sacerdotibus. damnatque eos Trid. anathemate qui contrahere eos poſſe, aut contractum matrimonium validum eſſe dicunt, non obſtante lege Eccleſiaſticâ, & voto. & liberi ſcienter ſuſcitati omninò ſunt ſpurij : ſed ignoranter, ex bona fide mulieris poſſunt ſuccedere. *c. ex tenore. x. qui fil. ſint legit.* vbi aduertendum, quàm rectè Concil. legis Eccleſiaſticæ meminerit, ob Ordines ſacros: voti, ob profeſſionem : vt meminerimus non parum ea differre. Vnde & traditur prolem ſuſceptam ex coniuge tranſlato ritè ante conſummationem ad religionem, eſſe ſpuriam: ad Ordines tantùm promoto legitimam. Sanchez *de mat. l. 9. d.* 38. Iud. Cur. Mechl. apud Chriſtin. *vol. 2. d.* 40. quia per religionis ingreſſum ſoluitur non conſummatum matrimonium. *tot. tit. x. de conuerſ. coniug.* per Ordines ſacros non item. *Extrau. antiq.* Ioan. XXII. *de voto.* proles tamen eſt irregularis, & inſtar illegitimæ quoad beneficia, atque Ordines. *c. litteras. de fil. presbyt.*

3 Sed neque raptæ licuit raptori nubere. neque Princeps ſolebat conſentire, vt eum ſibi matrimonio iungeret, qui hoſtili more in Repub. verſatus eſſet. *l. vn. §. ſi quid. C. de rap.* cui conſonat *ar. 26. læti Introit. Brabantiæ.* ſed abrogat. *c. cum cauſa c. fin. x. de rapt.* Verùm Trident. *ſeſſ. 24. de ref. mat. c. 6.* nullum admittit matrimonium, quamdiu rapta eſt in raptoris poteſtate. libertate donatæ liberum id facit: raptorem tamen pœnis non eximit: præſertim ciuilibus. ſed criminalis ferè (non tamen excommunicatio *d. c. 6.*) per matrimoniũ ceſſat. præſertim inter pares neq; quotidianus eſt rigor, qui de Carolo Audace Principe refertur.

4 Vidi tamen fiſcali actione pulſatos, vt raptus reos, quamuis iam coniuges. & pecunia crimen abolitum. atque hæc in gratiam, vt videbatur, matrimonij. qua ex cauſa etiam, qui eam ducit quam polluit per adulterium, vix hodiè ſolet accuſari, quamuis *l. commiſſum. C. ad leg. Iul. de adult.* non excuſet. ſed accedente fidei promiſſione aut in mortem innocentis coniugis machinatione, per canones nuptias contrahere ſimul vetantur. ſed hodiè faciliùs diſpenſatur à Sede Apoſtolica cum iſtis ſine machinatione promiſſoribus : in eiuſque rei gratiâ, & matrimonij ab Eccleſia iam conceſſi, ſolent ſæculares Magiſtratus non ſæuire in huiuſmodi reos, nec verò poſſunt, vbi Eccleſiaſticum forum adulteros punire per præuentionem cum integra abſolutione poteſt : ſiquidem litteræ diſpenſationis Executori mandant, vt ſi res ad forum deducta ſit, oratores ante executionem pareant Iudicato : ſin minùs, in vtroque foro abſoluantur.

Ad legem Corneliam de ſicariis.

SVMMARIVM.

1. *Pœna homicidij.*
2. *Qui inuaſorem de nocte, aut in ſolitudine occiderit, quid facere teneatur.*
3. *Vbi quis occiſus eſt, correi quantum temporis habeant.*
4. *Animus occidendi indicari ſolet ex genere armorum.*
5. *Ebrietas cohibetur edicto.*
6. *Ne diuerſoria ſint in obſcuris viarum receſſibus.*
7. *Vt ebrioſi magiſtratus incapaces.*
8. *Taberna ab officiarijs loci viſitandæ.*
9. *Si in eis contingat homicidium, hoſpes per triennium exercere tabernam vetatur.*
10. *Qui rure eam exercere vult, probitatis teſtimonium exhibere debet.*
11. *Officiarij tabernam non exerceant.*
12. *Iureconſulti, medici, ſi vitæ hominis nocuerint, quomodo teneantur.*
13. *Homicida tenetur ad reſarcienda damna, & lucra ceſſantia.*
14. *Furem nocturnum quatenus occidere liceat.*

1 Homicidij crimen grauiſſimum eſt, &, poſt peccatum in pomo ab Eua & Adamo commiſſum in Abel à Cain primum, & naturæ corruptæ inclinatione frequens, adeoque Principes legibus cohibere & vindicare illud ſemper ſategerunt. Carol. V. etiam, aliique Principes noſtri diuerſa Edicta eam in rem ediderunt. 20. Oct. 1551. *E. crimin.* 1570. *art.* 24. 66. 22. *Iunij* 1589. 12. *Iulij* 1611. *ar.* 47. etiam tabulæ legum Brabantiæ *an.* 1312. decreuèrunt, vt ſi quis ex propoſito homicidium commiſerit, omninò vitâ & bonis exuatur : qui aliàs gladium eduxerit, cædendi animo, qui percuſſerit graui mulctâ (pro paupertate illorum temporum) caſtigetur : qui membrum amputauerit, ſimili truncetur: ſi mors ſecuta fuerit, vitâ boniſque plectatur: ſubiectis pluribus diſtinctionibus pœnarum in eos, qui verbo factóve alteris iniuriam inferunt. permittit tamen iis, quibus minæ imminent, arma ferre ad defenſionem.

2 Sed ſingulatim Ioannis Brabantiæ Ducis litteris, *anno* 1312. decretum eſt, vt extra omnem pœnam ſit, qui domi ſuæ ſe defendendo, inuaſorem occiderit. Qui porrò de nocte, aut in ſolitudine & campis quem occiderit, tranſmittere debet confeſſionem ſuam cum omnibus ſingulatim circumſtantijs, alioquin vt homicidij reus punitur. E. 22. *Ian.* 1589. *art.* 13. E. 10. *Iul.* 1528. *art.* 18. E. 1. *Iul.* 1616. *art.* 14. Quamprimũ autẽ homicidiũ

ali-

aliquod eſt commiſſum, per magiſtratum loci ſumi debet informatio ex officio, non ad inſtantiā partis, E. 28. *Nouemb.* 1541. *art.* 2. E. 1. *Iul.* 1616. *art.* 12. 13. & bona delinquentis apprehendi. E. 1589. *art.* 14. 15. E. 1. *Iul.* 1626. *art.* 15. 16. & reus ab officio ſuo ſuſpenſus eſt, quod alij demandatur, donec ille remiſſionem obtinuerit. E. 22. *Iun.* 1589. *art.* 16. 10 *Iul.* 1628. *art.* 20. E. 1. *Iun.* 1616. *art.* 17. Plura vide *tit. de abolitionibus & remiſſionibus Anſelmus Cod. verbo doot-ſlaghen, & verbo remiſſen.*

3 Et quia ſolet plerumque diſputari, an defenſionis causâ homicidium factū ſit, ibidē decernitur, vt vbi quis occiditur, omnes correi ad dies octo pacem habeant (quos lætus Introitus Brabantiæ videtur reſtringere in innoxiis ad 24. horas *ar.* 20.) & quòd ſi quis domi, aut vbi ei inſidiæ paratæ erant, pro vitæ neceſſariâ tutelâ aliquem læſerit, occideritve, impune ſit. vnde neque cum telo ambulare animo hominis occidendi hodiè capitale eſt: contra *l. is qui. C. ad leg. Corn. de ſic.* niſi inchoato delicto, & ex ſingularibus circumſtantiis. Bugnion *leg. abrog. l.* 1. *ſat.* 56.

4 Porrò animus occidendi indicari etiam ſolet ex genere armorum, *l.* 1. §. *diuus. ff. de ſicarijs.* qua de re dixi *in Reſp. de immunit. Eccl. reſp.* 2. *n.* 12. eoque grauior erit præſumptio, ſi genus armorum etiam fuerit prohibitum. Vnde & E. *vlt. Ian.* 1614. ſtatutum eſt, vt qui bombardam prohibiti generis in aliquem exploſerit, ſiue nocuerit, ſiue non, etiam prima vice, vitâ boniſque priuetur. Arma apud nos prohibita per regias ordinationes, Vide *Anſel. Cod. v. vande Wapenen.*

5 Quoniam verò ebrietas multarum contentionum, homicidiorumque cauſa eſt; viſum hîc adijcere, quàm ſeriò Imp. Car. V. E. 7. *Oct.* 1531. cohibitam eam voluerit, ſtatuens *ar.* 27. ad obuiandū incommodis ex ea naſcentibus, vt omnia encœnia & amburbalia per totas regiones ad vnam diē reducantur, & vnam dumtaxat diem durent. qui intùs aut foris exceſſerit, quindecim florenos luat. quod tamen vſu receptum non fuit. nam vt de Eccleſiaſtico officio nihil potuit mutari, ita mores culinæ fumum retinuerunt.

6 Eodem E. *ar.* 30. vt ad viam regiam tantùm, non ſecus obſcuras ſemitas diuerſoria ſint. Cura tabernarum, vnde omnis generis mala, ſæpè principes noſtros ſollicitos habuit: quare iterum ſanxerunt; ne quis tabernam exerceat locis infrequentibus, ſed ſecus viam publicam. E. 2. *Mart.* 1572. 10. *Iul.* 1628. 1. *Iul.* 1616.

7 Denique *ar.* 33. vt ebrioſi ad Magiſtratus non promoueantur, promoti deſtituantur.

8 Diuerſoria ſæpiùs à locorum officiariis viſitentur. E. 1. *Ian.* 1609. *art.* 21. 22. 24. *Mart.* 1562. Hoſpites ne recipiant vagabundos, ſub pœna arbitraria, etiam exilij. E. 1600. *art.* 52. 10. *Iul.* 1628.

9 Quòd ſi contingat homicidium in taberna fieri; intra triennium, nec ibi nec alibi, hoſpes eam exerceat. E. 22. *Iun.* 1589. *art.* 4. 10. *Iul.* 1628. *art.* 8. 1. *Iul.* 1616. Quòd ſi quis aduena ſuſpectus videatur, deferat hoſpes mox officiario, ſeu magiſtratui. E. 18. *Nou. an.* 85. neque criminoſum hoſpitetur. E. 10. *Iul.* 1628. *ar.* 2.

Vbi & *art.* 1. ne quis rure tabernā exerceat, niſi probitatis teſtimonium exhibuerit à parocho, aut magiſtratu vltimi domicilij datū, eoq; ex officiarij aut magiſtratus licentiâ, quibus conſtiterit religionis orthodoxæ, & vitæ probæ hominem eſſe. E. 18. *Nou* 1585. Quòd ſi contingat oriri iurgia, hoſpes aliiq́ue præſentes intercedant. E. 1. *Ian.* 1616 *art.* 4. 6. Sed neque ad ſolemne conuiuium, ſeu congregationem, armatus quis accedat. E. 1. *Iun.* 1616 *art.* 8. 10

Ipſi officiarij, ſcribæ, ſatellites, tabernam non exerceant. E. 22. *Ian.* 1589. *art.* 5. E. 10. *Iul.* 1628. *art.* 9. vide infrà *de abolitione.* 11

Quæritur de Iuriſconſulto, & Medico; dubium eſſe non debet, quin ſi ſcientes, prudentes, vitę hominis nocuerint, vt ſicarij teneantur, atque aliàs aduerſus iudices qualiter leges prouiderint, dixi *in Iudice lib.* 2. *cap.* 13. Cæterùm, ſi quis per imprudentiā in ciuilibus peccauerit, & litē ſuā fecerit, tenebitur in quantum religioni iudicantis æquū videbitur. §. 1. *Inſt. de oblig. quaſi ex delicto.* Medicū autem teneri volunt ex mero delicto, quia ſpontè ægrum curat; Iudex autē ex publica & neceſſaria functione ius dicit. De ęquali autē culpa magiſtratus, aſſeſſores, aliiq́; iure teneātur, latè explicat Delrio *ad l. contract. de reg. iur. §. generalis grammatica interpretatio.* Per mores vix ſolet iudicū imprudētia puniri, niſi ad dolum accedat; medicorū errores terra tegit, & verè coniecturalis ars eſt medicina, vt niſi culpa ſit admodum lata, liquidò per cauſas detegi non poſſit. 12

Homicida, etiā non doloſus, tenetur ad damna reſarcienda, & lucra, quæ læſo abfutura ſunt: non autem cicatricum, aut deformitatis nomine, quia liberum corpus nullā recipit æſtimationē. *l. vlt. de his qui effud.* quā rationē iuris Romani ſubtilitate nixam, ab æquitate recedere quidam nunc exiſtimant, exemplo eius quod in virgine corrupta ſtatutum eſt *cap.* 1. *de adult.* vt obſignaculi virginalis fractionem dotetur, vt quantò difficiliùs ſit repertura maritum, tantum damnum ex deformitate natum reſarciatur. 13

Lex XII. tabularum furem nocturnū permittit occidi, vt tamen idipſum cū clamore teſtificetur, *l.* 4. *ad l. Aquil.* clamorem hunc nō requirit placitū ordinum Hollandiæ 1591. 19. *Mart.* 1614. deprehenſum tamen cū furto requirit lex, non ſufficit nocturnū ambulonem eſſe; diurnū occidere non licet, niſi telo ſe defendat, *d. l.* 4. nec mores facilè nocturni cædem excuſarent, cui ſine periculo res auferri, aut aliàs expelli repellíve potuerit, neque enim naturæ leges aliter permittunt, à quibus politiæ interpretationem capere debent. 14

---

§. *De pugnantibus in duello.*

SVMMARIVM.

1. *Duella olim permiſſa in defectum probationis.*
2. *Nunc vetita.*
3. *Pœna.*
4. *Duella ex falſa opinione ortum habent.*
5. *Vetitum & nuntia prouocationum deferre.*

6. *In graui iniuria quomodo partes reconciliandæ.*
7. *Temerarium iudicium de iniuria remittendum.*
8. *Vbi hac materia tractetur.*

1 IGnorantia priorum ſæculorum multis in locis etiam publicis legibus duella receperat, vt in vicem, atque defectum probationum illa admitterentur: per ſacros tamen canones ea ſemper reprobata ſunt, tamquam diuini Numinis tentatiua: cui non ſemper viſum patrare miracula,cauſarumque iuſtitiam per illa approbare. tamen mali mores radices ſuas reliquerunt vnde infinita homicidia pullulant: & maximè iniquiſſimis his ſæculis inualuerunt duella, ad propriam iniuriæ vindicationem ſuſcepta.

2 Quibus coërcendis vix hodiè vllæ ſufficiunt leges. quales tulerunt plures Comites Flandriæ, & dedit Philipp. II. E.22.*Iun.*1589. *ar.*10. ſed pleniſſimè æquè atque ſanctiſſimè Albertus & Iſabella *pen. Febr.*1610. Edictum propoſuerunt repetitum 11.*Iulij* 1624. 26.*Octob.*1626. vt in primis omnes ſubditi amicè, beneuolè, ſine iniuriis aut contumeliis conuerſentur, minores reſpiciant honeſtè maiores; neque hi illos deſpiciant: nemo alterum verbis factiſve indiſcretis irritet, ſub pœna indignationis Principalis, exemplariſque correctionis.

3 Nemo alterum prouocet ad duellum; ſiue intra ditiones, ſiue foras: verbotenus, aut miſſis libellis. nemo nuntia aut huiuſmodi libellos recipiat: ſub pœna degradationis,inſignium,& nobilitatis, famæ, priuationis officiorum, penſionum, ac medietatis bonorum: quòd ſi qui de facto depugnauerint,ſeu ad condictum locum deuenerint, mortis, & confiſcationis omnium bonorum.

4 Et quoniam pleraque duella ortum habent ex falſa opinione, quaſi degenere timore impediantur, qui manu ſua iniurias aut conuitia non vindicant; declarant Principes falſam eam eſſe opinionem, honorem iniurias paſſorum ſub ſuam protectionem recipiunt; & ne quis eis exprobret ſub ſuæ indignationis & arbitraria pœna vetant eod. E. *penult.Febr.*1610.

5 Inſuper ne quis nuntia aut libellos prouocationum deferat,in duellum euntibus auxilietur quomodocumque,aut comitetur,ſub capitis pœna & bonorum.

6 Quòd ſi grauior iniuria acciderit In Curia, aut exercitu, querela ad Principem,aut exercitûs ſupremum Ducem deferatur:qui aſſumptis duobus equitibus conciliet partes, & idoneis modis offenſo honoris reparationem curet. Si acciderit in aliqua prouincia,idem officium præſtent Gubernator, & Concilium; ſummariè atque expeditè: quòd ſi non potuerint, aut iniuria ſit atrox, crimen Maieſtatis, aliúdve id genus, ſtuprum mulieris, aut virginis conſanguineæ obiectum, ad Principem referatur: qui negotio expenſo, integram offenſo famam reſtituat.

7 Quòd ſi quis temerario iudicio quidpiam vt iniuriam ad animum reuocauerit, quæ verè iniuria non fuerit, cum dedecore & arbitraria pœna eius querela reiicietur.

8 De duellis, vt per canones & conſtitutiones Pontificiæ prohibita ſunt; dixi *in Iure Pont. h. tit.* & pluribus tractat Mansfeldt in ſuo *Magiſterio militari,tract.* 2.*cap.*18.*de duello.*

De maleficis, mathematicis & ſortilegis.

SVMMARIVM.

1. *Malefici quomodo coërcendi.*
2. *Secundùm edicta.*
3. *Maleficium veros effectus producit.*
4. *Ægyptiaci exterminati.*

GEnus hoc hominum ſemper prohibebitur & ſemper retinebitur: nulla ei diligentia ſufficit. Igitur Eccleſiaſticis canonibus, & decretis frequentibus coërcetur. & nuper decretis Synodi Prouincialis Mechlinienſis,& ad illa E.*vlt.Aug.*1608.*ar.*13. quo ſancitur vt nemo prædictionibus, & arcanorum reuelationibus ſuperſtitioſis ſe addicat, perpetuo exilio, grauibuſque pœnis rei coërceantur, atque etiam conſulentes. & *ar.*14. aduerſus magos & maleficos ſeriò & diligenter procedatur, iuxta litteras Regias ad Epiſcopos omnes atque Concilia Regia miſſas 20.*Iul.*1592.quibus Rex mandat vt aduerſus omnis generis ſortilegos, genethliacos, aſtrologos Iudiciarios,maleficos,ſuperſtitioſos,omnes Iudices diligentet inſurgant, Prælati per paſtores & concionatores populum inſtruant, Iudices Eccleſiaſtici & ſæculares officio fungantur: ij ſecundùm canones & conſtitutiones Apoſtolicas; illi ſecundùm leges & Edicta, Epiſcopi per Officiales & promotores diligentiam præſtent: ſimiliter Concilia, Magiſtratus,officiarij. 1

Et quidem E.*crimin.*1570.*ar.*57.59.60.iubentur puniri ſecundùm edicta & ius ſcriptum.& Synodus Mechlinienſis *ann.*1608.*tit.*15. Cameracenſis *ann.*1586.*tit.* 1.*cap.*7. animaduerti ſigulatim iubet in facientes ſigna, imagines, annulos, orationes, ſcripturas, ad morbi curationes; item eos qui per ligaturas matrimonij actum impediunt; vulnera per ſigna, per verba, per preces curant,& artem aſtrologicam iudiciariam exercent; quæ tamen preces non pertinent ad Eccleſiæ exorciſmos,quibus nemo,niſi ab Ordinarijs approbatus, & ipſe licentiam in ſcriptis adeptus, vti permittitur, per *d.Synodum Mechlin.* à Paulo V. approbatam, *d.tit.*15.*cap.*4. 2

Neque verò aniles nugæ ſunt, huiuſmodi maleficia, ſortilegia, incantationes,&c. effectus manu deprehenduntur, & in litteris etiam ſacris illarum mentio eſt, porrò ex malis moribus naſci dicuntur leges, Romani decemuiri in legibus XII. tabul. alij legiſlatores, principes, antiſtites ſacri profanique meminere, quibus phantaſia non fuerit læſa, qui nouerint quanta ſit dæmonum in naturalibus rebus potentia, quantum odium hominum ex pacto maleficiorum exercent: tametſi & multæ fraudes miſceantur, cuiuſmodi impoſtores etiam ex arbitrio Iudicis rectè puniuntur. 3

Porrò Ægyptiaci, qui vocantur, E. 15. *Febr.* 1537. 4

1537.2.*Sep*.1560.exterminari iubentur.& in Brabantia *in add.2.ad latum Introit.ar*.6. Qui per ſortilegia occidunt,incantationibus conceptum partum perimunt, valetudinem hominibus, vitam brutis per carmina eripiunt, incendio abſumuntur.

De falſis.

SVMMARIVM.

1. *Crimen falſi quomodo puniatur.*
2. *Mendaciorum pœna per mores abrogata.*
3. *Hodiè prædijs ſuis titulos imponere vt liceat.*

1 CRimen falſi multis modis committitur, multis punitur, de quibus hîc rectè Damhoud. *prax.crim.c*.119. *vſque* 125. & plerumque quidem arbitrariè ſed quoniam hactenus nimis molliter ſæpè Iudices arbitrabantur, ſtatuit Imperator E. 30.*Ian*.1545. vt qui ſciens prudens,ex propoſito, dolo malo commiſerit crimen falſi, ſiue in priuilegiariis diplomatibus, ſiue aliis contractibus, inſtrumentis, ſchedulis, obligationibus ſuſpendio puniatur. ſed & hoc rariùs frequentatur, circumſtanciis pœnas iudicantium arbitrio mollientibus. In frontiſpicio Parlam. Mechlin. adhuc viſitur manus falſi fabricatrix amputata.de qua falſi pœna Damhoud.*prax.crim.c*.122. Veteres è ſaxo falſarium præcipitabant, deportatione, deinde exilio, & bonorum confiſcatione mulctabant. illius pœnæ imminentis vt memores eſſent, ea formula iurabant; *Si ſciens prudens fallo,ita me Dieſpiter bonis omnibus eijciat, vt ego hunc lapidem.* hunc de ſummo Tarpæi proijciebant.

2 Mendaciorum pœnæ in *l*.11.*§.ſi cùm ceſſet.D. de interrog.act.* alijſque quamplurimis Iuris locis inductæ, moribus deſueuerunt. falſitas teſtium peierantium nimis etiam leuiter tractatur, præſertim cùm crimen coram Iudice euidens ſit.quando non eſt impunè tranſmittendum.quamuis aliquando dicatur periurium ſolum Deum habere vltorem. Damhouderius vt de cæteris criminibus ad noſtros mores latiùs,ita rectè de falſo commiſſo verbis, *prax.crim.c*.121.ſcriptis,*c*.122.reipſa,*c*.123. reticentia, *c*.123.proſequitur.

3 Edictum olim fuit, vt nemo priuatus titulos prædijs ſuis vel alienis imponat, vel vela regia ſuſpendat. ſed hodiè, quaſi in ſignum ſubiectionis,impunè fit.quin etiam ſecuritatis ergo à principe obtineri ſolent litteræ ſaluæ-guardiæ, & inſignia regia frontiſpicio ædium affigi, vt illa militum inſolentia reuereatur.

De raptoribus & incendiarijs.

SVMMARIVM.

1. *Incendiarij,raptores, quomodo puniantur.*
2. *Heredes in delictis in quantum teneantur.*
3. *Heres qui inuentarium non fecit, vt condemnetur in ſolidum.*

STatuunt tabulæ legum Brabantiæ latæ *in Maio* 1312. vt qui incendium, rapinam, concuſſionem fecerit, moriatur. ſæpè hæc crimina concurrunt, ſæpè ſeparatim perpetrantur. validi mendicantes ſæpè in ea delabuntur, dum improbitati ſuæ à paganis non ſatisfit, ideoq́ue de his Edicta multa prodierunt; quæ citamus inf. *tit.de mendicant. valid*. vſus ferè hîc habet vt incendiarij igne pereant: raptores ſuſpendio necentur. 1

Heredes, vt in omnibus alijs delictis,non tantùm in quantum ad eos peruenit, ſed in quantum facultates ab authoribus relictæ patiuntur, per canones tenentur, *c*.5. *in v.iuxta facultates ſuas condignè ſatiſfacere. cap.vlt.de ſepult. Heredes*, inquit, *& propinqui,ad quos bona peruenerunt*,&c.adeoq́ue etiam fiſcus, qui hîc plerumque ſuccedit morte punitis,ad iacturam ſarciendam tenetur. 2

Quatenus igitur actiones rei perſecutoriæ ſunt, ſiue ex delicto, ſiue ex contractu oriantur, heres qui inuentarium non fecit, meritò in ſolidum hodiè condemnatur, omiſſa iuris Romani ſubtilitate, quæ ex delicto tantum damnat heredem, ſi lis cum defuncto conteſtata non fuerit,in quantum ad illum peruenit. Repetitio autem bonorum ſcelere quæſitorum numquam perimitur; ſi autem reus appellatione pendente mortuus fuerit, & ſententia nihil de bonis expreſſerit, omnis quæſtio criminalis perimitur; ſi ſpecialiter etiam & bonorum confiſcatio expreſſa, ceſſat quæſtio quidem criminis, ſed non bonorum.*l*.3.*C.& l*.1. *ff.ſi pend.appellat.mors inter*. & ibi Cuiac. *in paratit*. ex delicto ergo poſt litem conteſtatam heres tenetur in ſolidum, *l*.1.*C.de delict.defunct*. quæri poteſt, accuſato lite conteſtata mortuo, an heres quaſi ex contractu teneatur ad expenſas? & videbitur teneri, *argum.d.l.vnica,d.l*.3. 3

De Vi, & Vi armata.

SVMMARIVM.

1. *A Magiſtratu grauatus, reſiſtere non poteſt.*
2. *Qui rem ſuam inuaſerit, mulctatur à fiſco arbitrariè.*

INter prima crimina eſt hodiè; vim inferre, præſertim armatam. quæ ſi collectis hominibus fiat, facilè ad læſionē Maieſtatis refertur, & odioſa adeò eſt, vt nec hodiè recipiatur lex *prohibitum. & l.defenſionis de Iur.fiſc.C.l*.10.ſed à Magiſtratu, aut apparitore extra Iuris rationem grauatus, non vi reſiſtere poſſit, ſed prouocare; & ſuperiorem interpellare. habere tamen apud nos licet arma domi, quod *tit.de C.de armis.& D.vi publ*. prohibetur: imò Iurata ciuitatum Collegia tenentur. & hoc ſeptuagenarium bellum non ciues tantùm armis vigilijſque, ſed & ruſticos aſſuefecit. aliquando tamen ex metu inſtantis periculi auferuntur, aut copioſiùs dantur. 1

De vi priuata, vt ſi quis rem ſuam vi inua- 2

ſerit,

ſcrit, non ſeruat vſus; quod habet *lex ſi quis in tantum. C. vnde vi.* & ſimiles, vt re ſua priuetur, ſed mulcta fiſco applicanda coërcetur arbitrariè.

De furtis.

SVMMARIVM.

1. *Quomodo furtum hodiè puniatur.*
2. *Viatori, equo ſuo pabulum capere, quatenùs liceat.*
3. *Præter exiguum vnum alterúmve furtum, quis non ſuſpendendus.*
4. *Quid ſi pecora, vel alia ruſtica ſuſtulerit inſtrumenta?*
5. *An in flagranti furem occidere liceat?*
6. *Qui rebus conductis aliter vtitur, quàm colono liceat, quomodo conueniendus.*
7. *Furti actio de re minima datur.*
8. *Receptator vt puniatur.*
9. *Brabantorum & Antuerpienſ. priuilegium.*

1 LEgales pœnæ, vt in omnibus ferè, ita & in furto manifeſto, & nec manifeſto in deſuetudinem indiſtinctè abierunt: parti res reſtituitur ablata, & damna: ad vindictam autem publicam agit accuſator publicus, prætor, vrbi præfectus, &c. Conſtitutio Frederici ſuſpendit furem quinque ſolidorum, minorem tonſione, ſcopiſque punit, *tit. de pac. tenend. & eius viola. lib. 2. feud. § ſi quis.* & delinquentes iam olim tonſos, & virgis cædi ſolitos ſcribit Tacitus, *de moribus German.* Tabulis legum Brabantię ſcriptis *in Maio* 1312. qui furatus fuerit infrà quinque ſolidos, ſignatur: ſi dein relapſus fuerit, vitâ priuatur, & medietate bonorum. Fures hodiè primùm virgis cædi, ſecundâ vice tergum etiam ſtigmate inuri, tertiâ in patibulum attolli ſolent; nonnullis & auris præſcindi. circumſtantiæ tamen ætatis, ſpes frugis melioris, exigua furti quantitas, pœnas mitigant, & aliæ circumſtantiæ exaſperant.

2 Sed & circumſtantia à pœna eximit: ſic viator ad præſentem vſum frugibus vtitur. Deut. *c.* 23. Plato, *lib. 8. de leg.* Et d. Conſt. Frederic. *§. vlt.* quicumque per terram tranſiens equum ſuum pabulare voluerit, quantum propinquo ſecundùm viam ſtans in loco amplecti potuerit, ad refectionem & reſpirationem ſui equi impunè ipſi equo porrigat. licitum ſit etiam ipſi vti herbâ viridi, & ſyluâ, & ſine vaſtatione aliquâ quilibet vtatur pro ſua commoditate & vſu neceſſario: alioquin qui pecus ſuum immittit in alienum agrum, ex L. XII. Tabularum tenetur. *l. qui ſeruando. §. vlt. D. de præſcript. verb.* & diuina. *Exod. c. 22.* de quo ſuprà egimus *tit. ad leg. aquil.*

3 Furti crimen Edictum criminale 1570. etiam ex rigore tractat *ar.* 61. 66. ita tamen vt pauper aliquis, qui exiguum furtum vnum alterúmve commiſerit, non necetur.

4 Sed maximè cùm agricolis ſua pecora aut inſtrumenta ſubtrahuntur inſurgit E. 12. *Ian.* 1586. quod & prouocauit eo tempore annonæ caritas.

Permiſit edictum in flagranti facinore occidi, 5
quod vtique defendendo & furto reſiſtendo licere exiſtimandum eſt, non verò vi ſecuris priuatam vindictam concedere. Sed E. 14. *Mart.* 1562. permiſſum eſt cuilibet officiario furem apprehendere. aduerſus fures aggeribus ſeu littoribus damnum inferentes ſingulariter prouidet E. 6. *Maij* 1560. & aliud 9. *Sept.* 1643. aduerſus fures bonorum naufragorum E. *vlt. Octob.* 1563. & ſemper dominis rerum furtiuarum reſtitutio eſt facienda; etiam contraria conſuetudine non obſtante, cui derogat hîc. E. *crimin.* 1570. *art.* 61. ſaluo ſalario; adeoque puniri hîc furta balnearia, aliter quàm cætera, non apparet.

Ad furti actionem non commodati tantùm 6
pertinet, vſus rei ſupra quàm commodata ſit. *l. ſi vt certò, D. commod. l. qui iumenta. de furt.* quò etiam vocari Iure poſſent, qui rebus conductis aliter vtuntur quàm colono liceat. ſed hodiè priuati agunt actione ex contractu, ad id quod intereſt, non expreſſo actionis nomine; officiarij vix manum admouent iis, quæ vmbram ex contractu furto obducunt: ſed ſi omninò liqueat crimen.

Furti & bonorum raptorum actio de re mini- 7
ma datur. *§. 1. Inſt. de vi bon. rapt. Nou.* 63. 69. non doli, ſi res non ſit duorum aureorum. *l. ſi quis* 9. *§. meritò l. 10. l. 11. D. de dol.* moribus tamen cuique actio ad ſuum recuperandum datur, ſed formulas non explicamus, & potiùs ex facto quàm nomine furti dolíve intentatur. fures etiam balnearij apud Romanos grauiùs coërcebantur: Belgis balnea rara, nec admodum vbique fauorabilia, niſi fortè medica.

Iure Romano, etiam prohibiti furti actio da- 8
tur aduerſus eum, qui teſtibus præſentibus, furtum quærere volentem, prohibuerit. *§. conceptum inſt. de oblig. quæ ex del.* vt per mores vix ſine auctoritate publica, & præuijs iudicijs, introiti domus alicuius inuiti ſolet; præſertim ſi ſuſpicio receptationis ingereretur: dum hîc receptatio ferè punitur vt ipſum furtum, ex ratione *l. 1. de recept.* & ipſa furti apud quem inuentio, indicium facit: ſed an ſufficiens ad torturam? ex qualitate & circumſtantijs, ex iudicis arbitrio exiſtimandum eſt. *arg. l. 10. de quæſtionib.* vbi autem fur reperitur, ibi & hodiè ſolet puniri: nam ad locum delicti remiſſio hodiè non frequentatur, niſi fortè in grauiſſimo crimine, quaſi ex amica vrbanitate ſub antigrapho, id fore ſine præiudicio. *Gail. de pace publ. l. 1. cap. 16. n. 30.*

Brabantorum priuilegium eſt, vt extra Bra- 9
bantiam nec in ciuilibus ſiſti, nec arreſtari poſſint, nec in criminalibus cauſis extra Brabantiam educi, ſed neque Antuerpienſes extra hanc ipſam ciuitatem.

De concuſſionibus.

SVMMARIVM.

1. *Concuſſiones executorum cohibentur per edicta.*

2. *Gu-*

2. *Gubernatoribus, officiarijs, vetitum accipere munera.*
3. *Qui officij authoritate pecunias extorquet, quomodo puniatur.*

1 COhibet E.12.*Iulij* 1611. concuſſiones executorum. De militum concuſſionibus plura diximus *tit.de validis mend.* & *tit.de re milit.*

2 Sed & E.2.*Maij* 1627.denique inhibetur omnibus gubernatoribus & officiarijs,ne præter ſtipendia,iura,& legitima emolumenta officiorum, exigant aut recipiant munera in pecunia, auena, fœno, &c. ſub pœna quadrupli,& arbitrariâ correctione dantium, & recipientium, ſed malignitas temporum aurei ſæculi eutopicas cogitationes non admittit.

Ex tabulis legum Brabant.*in Maio* 1312.Droſſardus aut Iudices ſine ſententia nihil à quoquam accipere poſſunt.

Si ad Ius dicendum munus, aut ſeruitium accipiant, incurrant pœnam dupli: quam niſi reſtituerint,vitâ & bonis puniuntur.

Sed & iiſdem tabulis cautum, vt ſi doceantur quidquam commiſiſſe aduerſus eas tabulas, priuentur officio,inhabileſque ſint in poſterum.

3 Qui per Magiſtratus officiíve quod gerit auctoritatem pecunias extorquet punitur per leges vt falſarius & calumniator, etiam exilio.*l.* 1.2.*D.h.t.l.ſi ab eo. D.de calumn.* Iure Canonico vt calumniator. *l. militare* 23. *qu.*1. & Eccleſiaſticus ſuſpenſione annali; & ſi diuinis ſe ingerit,perpetua. *c.cùm aeterni.de ſent.in* 6.

De termino moto.

S V M M A R I V M.

1. *Quâ pœnâ plectatur qui terminum mouet.*

1 GRaui 50. librarum auri pœnâ, qui terminum mouerat, damnabatur.*l.vlt.D.h.t.*odioſum crimen, etiam tabul.leg. Brabant. *ann.* 1312. mulctatum,in Gallia virgis & exilio. hic vt fures rei habentur, & arbitrio ferè Iudicis plectuntur, vt *in l.* 1.2.3.*D.eod.*præter damna,& expenſas parti læſæ reſarciendas, præterquam quòd qui tranſpoſito termino agrum ſuum ampliat, etiam falſi teneatur. *gloſſ.vlt. in l.fin. D.de termin mot.*

Arborum furtim cæſarum.

S V M M A R I V M.

1. *Arbores furtim cadentes quomodo puniantur.*
2. *Arborum ramos in vicinum fundum propendentes an amputare liceat.*
3. *Pro fructibus pendentibus, quid vicino ſoluatur.*

1 ODioſum etiam hoc crimen eſt, & grauiter Iure punitur. Duret.*tract.de pœn.v. Arbres.* adeò vt vitium inciſores priuatâ etiam auctoritate occidantur.per *l.*1.*§.ſciendum D.h.t.* quam tamen vſus non ſeruat. in Gallia extat Conſtitutio Franciſci I.*ann.*1518. de aquis & ſyluis, *ar.*25.26.28.rigidè & per plures diſtinctiones puniens. Tabulæ legum Brabantiæ *ann.* 1312. domino damnum interdiu datum iubent reſtitui, & fiſco mulctam. ſi noctu autem acciderit damni duplum, & mulctam porrò grauiorem. Edictum Car.V. 7. *Septemb.*1536.11.*Ian.*1548. ſuprà citauimus *tit.ſi quadrupes pauperiem.* Vide *Cod. Anſelm.V.Preſcben.*

Nihilominùs ſi arbor ædibus alienis impen- 2
deat, ſuccidi poteſt.*l.*1.*§.ſi arbor. D.h.t.*ſed vſus tantùm permittit arboris ramos impendentes amputare, & radices quatenus in vicinum fundum porriguntur dumtaxat præcidere.

Conſuetudines Antuerpienſes,*tit.van erfſcheydinge, art.vltim.* Mechlinienſes,*tit.*14.*art.*12.aliæque plures, & illæ quidem, ſemiſſem propendentium fructuum, tantùm concedunt vicino. 3

De iniurijs.

S V M M A R I V M.

1. *Conuitium quomodo puniatur, & quomodo reales iniuria.*
2. *Pœna pecuniaria veteres aucta.*
3. *Iniuriam paſſo datur actio ad emendam honorabilem.*

AB iniurijs conuitijſque abſtinere omnes 1
mandat E. *penult.Febr.*1610. iubet beneuolè, amicè, honeſtè omnes conuerſari.

Tabulis legum Brabantiæ *in Maio* 1312.diſtinctionibus pluribus iniuriæ vendicantur.ſi quis alteri conuitiatus fuerit, quinque ſolidis mulctatur, ad compendium domini: ſi ruſticus militi, quinque libris: ſi ſcutifero ex militari genere,viginti ſolidis nigris Turonenſibus. ſi quis mendacem alterum nominauerit, mulctatur etiam pecuniâ pro diſtinctione perſonarum, Et in Gallia Edictis Regiis emenda honorabili,annihilato conuitio: miles palinodia coram tribuno, & legione, vexillo explicato,cum veniæ deprecatione. E.20.*Mart.*1550.9.*Feb.*1566.Duret.*tract.de pœnis.v.Dementir.*

Quoad reales iniurias ſi quis alterum pulſauerit, iiſdem Brabantiæ tabulis punitur decem ſolidis: ſi in terram ceciderit pulſatus,quindecim: ſi ſanguinem emiſerit, grauiori: ſi miles pulſatus fuerit à ruſtico, manus aut pes, qui pulſauerit, truncatur: ſi ſcutifer ex militari genere, 100.ſt.ſi lapſus ſit,7. lib.10. ſt. ſi ſanguinem miſerit, 10. lib.

Qui baculum cædendi animo arripuerit, qui percuſſerit,ſi in terram ceciderit,ſi ſanguinem miſerit, ſi mutilatus fuerit, aut craneum læſum, ſi alterum quis in domum ſecutus fuerit, & aſſeclæ diu noctúve domum perquiſierint; qui ſi pacem negauerit, imperatam fregerit, atque aſſeclæ, diuerſis mulctis ibidem afficiuntur: vt & ſi alteri

mina-

minatur; qui & toparchæ; & parti ſecuritatem præſtat. atque hæc pro ratione illorum temporum, quo pecuniæ caritas hîc ſumma adhuc erat.

2 Plura id genus alia illis tabulis ſtatuuntur: & maiorum noſtrorum tempore exactiùs ſeruabantur. vnde & ſimilia illata ſunt in leges municipales Mechlinienſes *tit. de criminalib. cauſis, & ciuilibus mulctis. ar. 4. & ſeqq.* quæ commodè videri poſſunt cum Commentariis Chriſtinæi. nam pleraque earum legum illius tituli de criminalibus cauſis alibi in vicinia paſſim vſurpantur. auctis tamen pœnis pecuniariis, prout indies decreſcit pecunia.

3 Iniuriam paſſo datur actio, etiam per mores, ad emendam vtilem, vt ſolent loqui, atque etiam honorabilem, ſeu criminalem, quæ locis pijs, ſeu fiſco ſoluatur. Sed in primis obtinuit, vt palinodia exigatur, quæ reparationem famæ ſpectat: adeoque ciuilis eſt, de qua etiam publica pro concione dixi *in Reſp. canon. de pœnit. & remiſſ. reſp. 3.*

§. De trenga & pace.

SVMMARIVM.

1. *Qui pacem publicam infregerit, quomodo puniatur.*
2. *Quomodo qui priuatam.*

1 INiuriam paſſi ſolent ad Iudicem recurrere, interdictum poſtulare. Id maiores noſtri pacem priuatam vocarunt, eiuſque modum optimè tractant Conſuet. Antuerp. *tit. 21.* Tabulis legum Brabantiæ *in Maio 1312.* qui pacem publicam infregerit, diuiditur in quatuor partes, quas toparcha ad quatuor dominij plagas ſuſpendit.

2 Iiſdem tabulis plura decernuntur de pace priuata; & non petentium vel concedentium mulctis, reorum, & fugitiuorum, & conſanguineis læſorum.

De famoſis libellis.

SVMMARIVM.

1. *Vt contumelioſa ſcripta puniantur.*

1 EDict. 1. *Maij* 1566. & 29. *Feb.* 1593. vetiti libelli famoſi, contumelioſa ſcripta, aduerſus religionem, ſalutem publicam, Maieſtatem & Iura Regia, eoſque qui ad gubernacula Reipub. ſedent; ſub pœna patibuli, & confiſcationis bonorum. vltorem gladium pridem propoſuit *l. vnic. C. h. t.* famam lædens in rebus non grauibus iniuriæ æſtimatione plectitur, & arbitrariè. Weſemb. *in parat. h. t. num.* 19. canones flagellationem comminantur. *c. qui in alterum. 5. qu. 1.* & anathema. *c. fin. ibid.*

De abigeis.

SVMMARIVM.

1. *Pecoris abactor, furum pœnis puniendus.*

EX tabulis legum Brabantiæ 1312. qui pecus abegerit, parti damnum, toparchæ 240. ſol. pendit. ſed ſi retinere ſtuduerit, vt fur hodiè arbitrariè paſſim abactor atque pro valore pecoris abacti punitur, ſi retinet, pro quantitate furti, vt equorum fures plerumque ſuſpendio; aliorum, exilio, relegatione, virgis aliiſque furum pœnis. 1

De viis publicis.

SVMMARIVM.

1. *Is, cuius ager ad viam publicam ſitus non eſt, per proximum euehere fructus poteſt.*
2. *Via regia quomodo reparanda.*
3. *In vijs, quæ operiuntur aquis, ponendi termini, vt à profundo viatores diuertant.*
4. *Via reparanda; publica elocanda, in defectum viciniorum.*
5. *Alia deſuper edicta.*
6. *Quæ latitudo viarum, itinerum.*
7. *Ad vias reparandas tenentur, qui vectigal pro tranſitu accipiunt.*
8. *Viam publicam rectà ducere per fundum intermedium, ſoluto pretio, licet.*
9. *Ex publico.*

IN tabulis legum Brabanticarum grauiter mulctatur qui viam obſtruxerit. Ius enim priuatum lædit, qui alteri tantùm debitam; Ius publicum, qui viam Regiam. vtramque ratio publicæ priuatæque neceſſitatis fauorabilem facit. adeò quidem, vt pro Iure mores noſtri habeant, vt cuius ager ad viam publicam ſitus non eſt, per proximum euehere fructus ſuos poſſit, ſi aliter ei via conſtituta non ſit: quam ideò vocant neceſſitatiam. quæ tamen non obſtat domino, volenti fundum ſuum ſepire & claudere, dummodò neceſſitati alterius ſuo tempore ſeruiat. via autem publica ſi chaſmate; aut vi fluminis ſit ſublata, proximus vicinus viam præſtat, *l. 14. D. quemad. ſer. amitt.* ex publico tamen compenſandam. vt vſu ſeruari ait Buſ. *ad d. l. 14.* quia publicum onus diſtributiua iuſtitia non patitur vnius humeris imponi. 1

Diligenter Edicta Principum viarum Regiarum curam habuerunt. In primis E. 1. *Mart.* 1505. vt viæ Regiæ reparentur à dominis fundorum, quibus adiacent: vt currus, equi, mercimonia commodè tranſeant, vehantur: ſub mulctis, & quòd officiarij locorum defectum ſupplebunt, duplicato ſumptu. quòd ſi lacunæ aliquæ fuerint ſumptuoſiores, quàm vicinos fundos ferre æquũ ſit, ſeu poſſibile; impenſæ fiant ad onus pagi totius, 2

tius ; vt quotannis reparari viæ proclamate iubeantur ineunte Vere, ſeu ad medium Martij, & ſic ſeruari, ſub eadem pœna; vt viæ Regiæ quotannis viſitentur tempeſtiuè , atque diu ante feſtum S. Ioannis : vt ſcabini requiſiti ab officiario præſtò ſint : viſitationem præcedat proclama diebus quatuordecim : ab vtroque viarum latere ſufficientes ad quinque pedes in profundum foſſæ fodiantur , terra eiecta in medias vias aqua ſpargatur , colliculi in profunda transferantur: ligna & impedimenta viarum auferantur: pontes, viæ lapidibus ſtratæ reficiantur, ad onus eorum, qui vectigalia recipiunt : flumina, fluuioli, aquæ-ductus non minùs curentur : tranſigere aut componere officiarij non poſſint, niſi poſt factam reparationem : negligentia officiariorum mulctis emendetur: viæ reparatu impoſſibiles , per vicinos fundos auditis dominis commodè, & minimo cum damno ducantur.

3 Et E. 17. *Mart.* 1507. 24. *April.* 1510. & 17. *Maij* 1536. atque 15. *Iun.* 1555. vt viæ reparatæ ſint ante medium Maij, & mox officiarij eas viſitent, mulctent, reparent vt ſuprà. ſi aquæ-ductus vijs adiaceant, ita vt in hyẽme exundent, & vias aperiant; termini ponantur, & ſtipites , quibus mercatores & aurigæ moneantur , vt à profundo diuertant : vt pontes , qui ſimiliter nonnumquam operiuntur, vtrimque muniantur : ne viatores ignari decidant. & Procurator generalis proprietariorum, & officiariorum defectum ſuppleat. & qui executioni ſe opponit , decretam pecuniam ante omnia conſignet. Ordinatio hæc quotannis primâ Dominicâ Martij in ſingulis parochiis publicetur.

4 Et E. 17. *April.* 1556. vt viæ quæ ad medium Martij aquis adhuc operiuntur, reparentur quamprimùm per eas licebit : atque ex terræ , quæ communi ſumptu reparari ſolent, eadem diligentia reparentur. Procurator generalis vias publicas elocet reparandas minùs exigenti , ſub haſta, ſumptu eorum, ad quos pertinet, ſine incommodo fiſci.

5 Succeſſere & Principum Edicta 3. *Febr.* 1570. 14. *Decemb.* 1588. denique aliud 6. *Mart.* 1610. ſæpiùs exinde repetitum , & publicatum.

6 Plura ex edicto 10. *Ian.* 1628. alijſque ex *Lato Brabantia Ducum introitu* ; adde ex *Anſelm. Cod. verbo Wateringen.* vbi etiam ex inſtructione 24. *April.* 1510. quæ debeat eſſe latitudo viarum regiarum, aliorumque itinerum, actuum, &c.

7 Ad vias etiam reparandas etiam lapide non ſtratas ij ſunt cogendi qui vectigal aliquod pro tranſitu recipiunt , vt ante paucos annos Senatus Brabantiæ coëgit Principem Auraicum & Baronem de Grimbergem tamquam dominos de Semps & Eppegem.

8 Sed & ratio viarum publicarum tam fauorabilis eſt, vt ſi illæ magnis ambagibus publicæ vtilitati incommodent , liceat eas rectà ducere per fundum intermedium, ſoluto pretio fundi domino. vt à Curia Mechlin. aliàs iudicatum pro domino de Bornhem.

9 Et olim Romani vias Regias rectà per obuios omnes agros duxerunt. & nuper Guſtauus Rex Suediæ per totum regnum vias Regias inſtituit foſſis complanatis, ſtratis ſyluis, medijſque agris. æquum tamen eſt, vt , cum Reipublicæ priuata cedit, priuatæ rei domino ex publico iactura ſarciatur. nam vt auctoritas ea Reipub. datur, ita æquitatem illam non excludit, Iud. Cur. Mechl. apud. Chriſtin. *vol* 2. *deciſ.* 75. nam vt initio diximus, iuſtitia diſtributiua non patitur publicum onus vnius humeris imponi. ſic ex tit. *Cod. Pro quibus cauſis ſerui pro præmio accipiunt libertatem* dominis ex publico pretium ſoluitur, Cuiac. *in paratit. C. eo tit.* vbi ex Liuio Romanis id in vſu fuiſſe docet. etſi non deſint hodiè qui de mero iure , ſed non æquo in contrarium diſputent in ſimili ; cùm extruendis v.g. munitionibus priuata pomeria occupantur, quæ Reſpub. luere ex iuſtitia diſtributiua debet. & hanc ſententiam ſupponunt Induciæ Belgicæ 1609. *ar.* 19. & *Tract.* Pacis 1648. *art.* 42.

De purgatione canonica.

SVMMARIVM.

1. *Que purgationes hodiè damnentur.*

RArus hodiè purgationis , præſertim in tribunalibus ſæcularibus, vſus tamen ex tabulis legum Brabantiæ *an.* 5312. qui de delicto conuinci non poteſt, cum tertiâ fide dignorum manu ſe purgat. ſi exterus eſt , iurat ſe eſſe innocentem, & compurgatores inuenire non poſſe. purgationes aliæ vulgares & canonibus damnatæ ſunt, & ab vſu deſertæ. niſi quòd indocti quidam de facto adhuc nuper vſi ſunt probâ aquæ frigidæ; in eam iniectis iis, qui de magia accuſabantur : quæ ſi mergerentur, inſontes; ſi ſupernatarent, reæ credebantur. improbato Iure & more. 1

De aggeribus non rumpendis.

SVMMARIVM.

1. *Nocentes aggeribus quomodo puniantur.*
2. *Materialia domorum inundatarum non auferenda; ſub pœna corporali.*
3. *Ad præfectos exaggerationis quæ ſpectant.*
4. *Limites , viæ , itinera iuxtà littora maximè, ſeruanda.*
5. *Reditus ſuper terris inundatis, qualiter contribuere debeant.*
6. *Decimæ neque èx edicto, neque iuris ratione , ad contributionem tenentur.*
7. *Quod tamen moribus non ſeruatur.*
8. *Præter communem vtilitatem.*
9. *Quando decimæ contribuunt , quæ ineunda ratio.*

MAgna pars ditionum Belgicarum mari alluitur , aut inſignibus fluminibus vehementi fluxu interſecatur. Principes ergo noſtri ſemper ſummam aggerum curam habuerunt. Extant E. 23. *Maij* 1531. bina 7. *Septemb.* 1531. 26. 1

Octob.

Octob. 1547. ne quis quidquam faciat, quod aggeribus noceat, pecora in illos immittat, paſcat, ſentes, tribulos, gramen præſcindat; munimento rumpat, lapides, faſces, ligna, ſepes auferat, frangat, incommodet; ſub pœna amiſſionis nauium, curruum, arbitrariâ, fuſtigationis, etiam capitis. vt in littoribus (dunis vt vocant) Flandriæ quatuor Membra, ſeu Ordines Prouinciæ, tot perſonas committant, quot opus videbitur, quę inſpiciant, impediant, mulctas exigant. Molitioli maris fluminumque aggerum ruptores igne puniuntur. *l. vn. C. de Nili aggerib.* priuatarum foſſarum, quò priuatus tantùm ager aliquis mundetur, arbitrariè; etiam ad mortem vſque, ſi damni quantitas, & circumſtantiæ exigant.

2 Adde, ad aggeres datam inſtructionem 14. *April.* 1510. *E.* 8. *Aug.* 3. *Iul.* 1587. 21. *Maÿ* 1592. & interpretationem 20. *Oct.* 1609. quæ etſi terras inundatas quædam ſpectent nobis dumtaxat vicinas, diſpoſitionis tamen æquitas ſolet extendi; vt ſingillatim, ne materialia templorum, turrium, domorum inundatarum, auferantur, ſub pœna carceris. E. *vltim. Octob.* 1563. *art.* 25.

3 Vt ad eos, qui præfecti ſunt exaggerationi, ſpectet pecuniæ neceſſariæ imperatio, fundorum inundatorum ſubhaſtatio, ſoluere dominis negligentibus, aliaque quæ inde pendent. E. 8. *Aug.* 1602. Et ne in integrum detur reſtitutio aduerſus huiuſmodi ſubhaſtationem. E. 28. *April.* 1587.

4 Limites etiam E. 2. *Maÿ* 1613. ſeruari iubet, vias itidem atque itinera iuxta littora marina, quà pedes equeſque commodè tranſeant; venari illic volucres, canes, arma habere non licet; mulctæ, quæ non excedunt viginti libras Pariſienſes vno teſte, ampliores, duobus, ſeu Ipſis cuſtodibus probati poterunt; & hi regiæ protectioni ſubijciuntur; iniuriam paſſi duplâ mulctâ, atque arbitrariâ, vindicantur. *d. E.* 1613.

5 Reditus ſuper terris inundatis, dum exaggerantur, contribuere debent; ſi redimibiles ſunt, duos canones remittendo, duos numeratâ pecuniâ ſoluendo, aut ſaltem nummos quatuor pro rata, irredimibiles autem pro rata, quanta ipſius fundi dominus. vſufructuarius vnum canonem remittit, vnum ſoluit, ex E. 25. *Maÿ* 1531. quod pleraque exaggerationum indulta exinde ſunt imitata, nonnulla pro varia locorum ratione paulò aliter decreuerunt.

6 Edictum illud decimas non vocat in contributionem, ſed neque iuris ratio, quòd illas ſine expenſarum deductione vult percipi, & ex fructibus demum debentur, *tot. tit. extra, de decimis.* vnde & aliàs iudicatum, pro fraude coloni in decimandis fructibus commiſſa, conueniri non poſſe ſucceſſorem.

7 Nequior tamen ætas cœpit etiam decimas in contributionem vocare, ſi illi, quibus illarum ius competit, ſuper aliqua collatione tranſigere nequiuerint, quam vt rigor iuris non inducit, ita æquitas aliquam ſuadet, vt dixi *in Conſ. canon. de decimis, conſ.* 1. & ferè nunc ſolent, qui decimas obtinent, quotam illarum in futuros aliquot annos minuere, id quod referri ſolet ad rationem *cap. non minùs, cap. aduerſus de immunit. Eccleſ.* ad releuandas vtilitates communes.

Communio autem vtilitatis eſt, non in fundo ipſo, qui totus ſemper manet domini, ſed in fructibus, quorum fit decimatio, vt propterea rectè Innocent. III. *in cap. paſtoralis de decimis,* 28. *Nec pro reſtaurando,* inquit, *detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decima perſoluuntur, credimus deducendas expenſas de prouentibus decimandis, quia penes dominum res permanent reſtauratæ.* 8

Et porrò ex ratione *legis Rhodiæ.* quando in contributionem vocandæ eſſent decimæ, ineunda eſſet ratio omnium vtilitatum, quas habiturus eſſet dominus, vt quia non omnium ſoluat decimas per mores hodiernos, vt dixi *in d. conſult.* 2. Non niſi inter prata decimationis fiat collatio, ſeu remiſſio; æſtimentur vtilitates, quæ non decimantur, minuantque collationem ſeu remiſſionem: alioquin Eccleſia, quæ decimas percipere debet immunes ab omnibus expenſis, non tantùm priuilegio ſuo priuabitur, ſed etiam contra rationem & iuſtitiam diſtributiuam, plus feret in onere, quàm ſentiet in commodo. 9

De quæſtionibus.

SVMMARIVM.

1. *Iudex quæ circumſpicere debeat, antequam torturam decernat.*
2. *An ob vnum teſtem?*
3. *An ob ſemiplenam probationem?*
4. *An in vagabundos?*
5. *In quæſtionibus rectè doctor medicus adhibetur.*
6. *Confeſſos de complicibus qualiter interrogare liceat.*

NOmen hoc indicat probationum defectu inquiſitionem fieri per torturam. quòd quàm graue ſit, res ipſa loquitur: vt qui quem improbum aſſerit, per eculeum eius probationem fieri poſtulet. & tamen, vt nonnumquam id æquum eſſe leges iudicarunt; ita Iudicibus valdè incumbit, vt circumſpiciant accuratiſſimè an omnia legum requiſita adſint, antequam quæſtionem decernant, quadrato agmine in cauſa criminali procedant, iuxta leges & edicta. de quibus ſuprà *tit. de mod. proceden. in cauſ. crim.* 1

In Gallia ſanè S. Ludouicus ob vnius teſtis, vel maximæ fidei quamuis, noluit quemquam torturæ ſubiici. quod & hîc habent multarum vrbium priuilegia. 2

Ordinatio quoque 9. *Iun.* 1570. torturæ vſum hîc non permittit, niſi vbi probatio tam eſt clara, vt non videatur reſiduum quippiam eſſe, niſi rei confeſſio. Semiplenæ probationi aliquid deferri videtur, verumtamen non ſimpliciter illud, ſed ſecundùm iuris terminos exaudiendum exiſtimem, atque ſecundùm lætos introitus Ducum Brabantiæ *anni* 1549. *art.* 51. *Alberti, art.* 55. *Philippi IV. ann.* 1623. *art.* 55. atque hæc eò ſcrupuloſiùs in Brabantia ſeruanda ſunt, quòd à decreto torturæ appellari nequeat. E. 14. *Maÿ* 1530. nec interponi poſſit, niſi informationibus accura- 3

tè cape-

tè captis, & diligenter expenſis, vt habet E. *anni 1611.*

Mores noſtri legibus derogant, quæ perſonas honeſtas ac nobiles ab eculeo eximunt. ſed neque vſus ſeruat *l. ſi quis. C. de cuſt. reor.* vt Iudex reos interroget præſentibus aliquibus honeſtis perſonis, vt immodicè ſæuientibus fræni quædam temperies adhibita videatur.

4 Excipiuntur etiam à regula communi vagabundi, qui idoneè reſpondere non poſſunt. E. 1. *Iun.* 1609. *art.* 31. E. 11. *April.* 1541. at verò niſi alia indicia concurrant, leuem eſſe huiuſmodi torturam oportet, ad eruendam notitiam, & ad minas potiùs atque terrorem refertur, dum certi criminis non eſt accuſatio, ſed vagationis tantùm cauſâ inquiritur.

5 Sed aduocatus & procurator Regius alicubi ſolet adeſſe, ſed in inferioribus ſubſellijs duo Senatores, qui torturæ modum arbitrantur. ſed neque eas leges ſeruamus, quæ in ciuilibus negotiis aliquando torturæ locum faciunt. Memini etiam, doctorem medicum adhibitum fuiſſe in eo, qui bis pertinaciter torturam ſuſtinuerat, & vice tertiâ, ex nouis indicijs adeò diſtractus, vt fugiente venarum pulſu, monente doctore tormentis exemptus fuerit; alioquin eum anima deſeruiſſet. quod alibi etiam memini accidiſſe, dum incauti indices nimium ſæuiunt, & qui ex officio accuſant, ſi præſentes ſunt, fortè nimium ab humanitate recedunt. quos rectè, per abuſum adeſſe permitti ideò quidam ſentiunt; & ſanè ratio euincit, vt ipſius iudicis conſcientiæ modus tormentorum, ſecundùm indicia permittatur.

6 Confeſſos autem crimen ſuum, de conſcientia aliena ſcrutari non oportet. *l. vlt. C. de accuſ.* hodiè, viles præſertim, ſolent de complicibus interrogari, ac etiam torqueri. Breuiter apud nos de quæſtionibus Damhouder. *prax. crim. c.* 35. 36. 37. 38. 39. 40.

De abolitionibus & remiſſionibus.

SVMMARIVM.

1. *Officiarij ſaluum conductum dare non poſſunt.*
2. *Neque tranſigere ſuper delictis qualificatis.*
3. *Qui litteras remiſſionis impetrauit, quid facere debeat.*
4. *Homicidis per ebrietatem non dantur litteræ remiſſionis.*
5. *Neque aliorum delictorum in ebrietate commiſſorum.*
6. *Infra annum ab homicidio commiſſo, non dantur litteræ remiſſionis.*
7. *Officiarius informationes exhibere debet in concilio prouinciali.*
8. *Nondum factis informationibus non componitur.*
9. *Officiarius, qui apprehenſionem neglexerit, quomodo puniatur.*
10. *Officiarius alter alteri informationes tranſmittit.*
11. *Litteræ remiſſionis intra ſemeſtre iudici oſtendendæ.*
12. *Perſonaliter.*
13. *Tranſmittit informationes.*
14. *Quas diligenter expendit fiſcalis.*
15. *Eas controuertere poteſt pars læſa.*
16. *Quando ſubreptitiæ cenſeantur.*
17. *Quomodo procedatur.*
18. *Qui litteras abolitionis impetrarit, quid facere debeat.*
19. *Iudices à Rege ſuper gratiâ conſulti, abſtinere interim debent à lite perſequenda.*
20. *Qui eas impetrarint, vt famæ reſtituantur.*
21. *Conceſſa clericis à ſenatu regio, non extenduntur ad pœnas canonicas.*
22. *Rege per ſententiam declarante innocentem quæ reſtituantur.*
23. *Bona rei annotata, ſi pendente inquiſitione moriatur, tranſmittuntur ad heredes.*
24. *Domini, gratiæ interminationi ſe opponere poſſunt, ſi obreptum principi.*
25. *Gratiâ per principem factâ, bona publicata & alienata an reſtituantur.*
26. *Vaſalli, quatenus gratiam concedere poſſint.*
27. *Rei corrigi poſſunt, vbi apprehenduntur.*
28. *Homicida caſualis, aut neceſſarius, abolitione non eget.*
29. *Niſi homicidium per culpam ſit commiſſum.*
30. *Occidens ex inſidijs gratiam non meretur.*
31. *Vſu patrio, ebrietas minuit delictum, contrà edicta.*
32. *Non datur homicidis venia, niſi cum amicis reconciliati fuerint.*
33. *Quibus hæc reconciliatio obtinenda.*
34. *Aliæ quæſtiones apud Damhouderum.*

SEntentiam paſſos reſtituere, crimen abolere, pœnas remittere ſolius eſt Principis. quare E. 27. *Octob.* 1469. 2. *Maij* 1500. 13. *Aug.* 1518. 12. *Iul.* 1611. *ar.* 45. alijſque vetitum eſt, ne quis omninò officiarius poſſit reis ſaluum conductum dare, de quibus ſuprà. Tit. de modo procedendi, ſed teneantur aduerſus eos ſine conniuentia procedere, ſine vllius ſalui conductus reſpectu, qui non ſecum ferat ſigillum Principis: ſed neque qui litteras à Principe obtinuerint, eximantur; niſi eas Concilio Prouinciali præſentent, & preces verificent. E. 13. *Aug.* 1518. neq; quantæuis auctoritatis officiarij, qui remiſſiones dare conſueuerint, aliter eas poſſint deinceps concedere, quàm vt primùm parti ſatisfiat, verificatio & decretum per eaſdem reſeruetur Concilio Prouinciali, & mulcta ciuilis illic ſoluenda. excepto ſupremo Bailliuo Flandriæ; qui mulctas ipſe recipit, & dat rationes. E. 2. *Maij* 1500. 3. *Ian.* 1541. quam ſi delicto condignam reus in ære ſoluendâ non habeat, luat in corpore, fuſtigatus, carcere, panis & aquæ inediâ maceratus, peregrinatione, aliáve pœnitentiâ afflictus. E. 21. *Oct.* 1516. Permittit tamen edictum 1541. ſaluum conductum dari ad ſex hebdomadas *ar.* 9. *&* 10. vt à defuncti proximo herede homicida veniam petat; ſupplicibus ceremoniis, de quibus Kindtſchot. *tract. de remiſſion. homicid. c.* 13. *n.* 7. 1

Quare neque tranſigere licet officiarijs ſuper delictis qualificatis E. 20. *Decemb.* 1527. ſcilicet homicidio inſidioſo, & deliberato, ex antiquo rancore, falſo teſtimonio, falſificatæ monetæ, ſtupro violento, latrocinio, ſeditione, blaſphemiâ, 2

incendio, expilatione piratica, & ſimilibus: compoſitiones huiuſmodi nullæ ſunt, componentes puniuntur officiarij, & rei: interdictum, ne qui ſaluum conductum dilationémve dent, niſi pro publico bono, & iuſtitiæ, & de conſilio Concilij, quæ generali themate complectitur E. 12. *Iul.* 1611. *ar.* 44. vt non liceat officiarijs cum reis tranſigere ſuper criminibus extremo ſupplicio, perpetuo exilio, ſeu aliâ corporali pœnâ ſecundùm Edicta, patriaſque conſuetudines dignis: & Procurator Fiſcalis huiuſmodi officiarios & reos iure perſequatur; niſi ſicubi Principes aliud priuilegium conceſſerint.

3 Litteræ igitur remiſſionum offerendæ ſunt Concilio Regio, & quidem intra ſex menſes. quæ tamen non habent locum in ijs, qui ſunt in carcere ſtricto: nec retardant Procuratorem generalem, ſi preces ſciat eſſe ſubreptitias, quin anticipare illos poſſit, & petere reiectionem. E. 5. *Iul.* 1551. teneanturque impetrantes E. 10. *April.* 1547. 1. *Febr.* 1552. litteras remiſſionis, & deſuper litteras citationis à Concilio leuare, & eas per oſtiarium officiario loci, & parti inſinuari, & diem præfigi curare, intra ſex ſeptimanas; alioquin pro nullis & inefficacibus habentur.

4 Si porrò Concilium informationes non ſatis inueniat eſſe exactas, poteſt decernere, vt aliæ fiant, quæ deciſioni ſufficiant. E. 3. *Ian.* 1541. Quoniam verò frequentia homicidiorum naſcitur ex ebrietate, Concilia, quæ de precibus cognoſcunt, E. 30. *Ian.* 1545. iubentur diligenter animaduertere, an commiſſa ſint per ebrietatem, curareque huiuſmodi homicidas apprehendi, & in exemplum puniri. atque in poſterum dari vetantur; & datæ declarantur ſubreptitiæ omnes litteræ remiſſionum homicidiorum, aliorúmve delictorum commiſſorum in encœnijs, primo eorum die, & duobus ſequentibus; prohibenturque eorum Iudices decretum eo non expreſſo interponere. atque inſuper mandat edictum vt hoſpitibus, penes quos homicidium acciderit, tabernæ exercitium interdicatur, in tempus, quantum religioni Magiſtratuum videbitur.

5 Et E. 7. *Oct.* 1531. iam antè *ar.* 32. decretum erat, ne facilè abolitiones darentur homicidiorum, aliorumque delictorum in ebrietate commiſſorum; ſed contra rei punirentur primò ob delictum, ſecundò ob ebrietatem.

6 Quoniam verò Edicta quamuis pluries repetita delictis compeſcendi, & remiſſionibus reſtringendis iuxta Principum intentionem non ſufficere, ſeu per negligentiam officiariorum, ſeu facilitatem conceſſarum abolitionum, ſeu in earum litteris admittendis fiſcalium remiſſiorem diligentiam; officiariorúmve, quibus hactenus licuerat ſuper homicidio componere, non debitam informationem: multis verbis edixit Car. V. E. 8. *Oct.* 1541. vt infra annum ab homicidio commiſſo litteræ non dentur. vt ſtatim loci officiarius debitam capiat informationem, eamque ſecretam habeat, parti aut cuiquam priuato non edat: vtrumque ſub pœna arbitraria.

7 Officiarius informationes ita ſtatim, aut poſtmodum factas exhibeat Concilio Prouinciali, illudque declaret an homicidium ſimplex ſit, & compoſitioni permiſſum: & ſi ſic, procedi ad eam poſſit, ſeruatâ tamen ordinatione 12. *Martij* 1527.

Nulli componere poſſint, qui non fecerint informationem ex continenti à perpetratione homicidij. 8

Statim officiarius omni diligentiâ laboret, vt homicidam apprehendat: ſi nequiuerit, omnibus bonis in ſuo territorio ſitis manum inijciat, repertorium faciat, informationi adiungat: ſi apprehenſionem neglexerit, priuetur, & centum florenos luat: contra apprehenſum celerrimè proceſſum compilet, alioquin arbitrariè puniatur. 9

Vt homicida de vna ditione in alteram fugiens non aſſequatur immunitatem, vbique ſit punibilis; officiarius alter alteri informationes requiſitus tranſmittat. 10

Qui litteras remiſſionis impetrarunt, infra ſemeſtre Iudicibus offerant, per eius lapſum euaneſcant, neque reſtitutio detur quacumque de cauſa: ſi ſecundas litteras remiſſionis obtinuerit, aurum ſigilli pœnale rurſum pendat, ſi quis caſum ſuum non ſufficienter narrauerit, non ampliationis litteras, ſed remiſſionis ſecundas petat, in quibus primarum fiat mentio; alioquin vtræque ſubreptitiæ habeantur, neque ad ſecundarum examen ante primarum caſſationem procedatur. 11

Qui litteras remiſſionis obtinuerit, perſonaliter eas Iudici offerre teneatur, & carcerem reclusum ingredi: nec antè Iudex relaxare eum poſſit, quàm ita recluſerit, & informationes vt ſuprà factas viſitarit. 12

Officiarius per viatorem cogatur ad dandas informationes ſuas obſeratas: viator iungat relationi ſuæ: ſi ille renuerit, vocetur vt ſumptu ſuo deferat; quin & corrigatur. 13

Fiſcales diligenter expendant Informationes, atque an aſſentire, vel diſſentire debeant: poſſint tamen referre ſe ad diſcretionem Iudicis. Si ſufficientes eas non inuenerint, poſſint poſtulare, vt repetantur. Iudex poſſit reijcere remiſſionem, ſi ita debere iudicauerit; tametſi fiſcales conſenſerint. neque poſſit ex conſenſu eorum remiſſionis decretum interponere, non viſis informationibus: ſed his ſe debeat conformare. 14

Quin & pars læſa eas poſſit controuertere, negligentiamque fiſcalium ſupplere: adeoque non tantùm pro ciuili ſuo damno interuenire; ſed & pro publica vindictâ, ita tamen, vt, ſi id per iniuriam fecerit, litis ſumptibus, & arbitrio corrigatur. 15

Subreptitiæ ac nullæ cenſeantur litteræ ſi quid tacitum fuerit, quo expreſſo difficiliùs fuiſſent conceſſæ; ſi quid expreſſum, quod factum alteret. v. g. quòd reus antehac frugi fuerit; occiſus autem vitæ perditæ. 16

Libellus ſupplex aut ſupplicatio ciuilis, vt vocant, in materia remiſſionis locum non habeat. 17

Dilationes omnes reis conceſſæ ſint peremptoriæ:

Proceſſus ſummarius quantum fieri poteſt:

Mulcta ciuilis, non minor florenis viginti; maior, ſi qualitas exigat.

Si rei non ſint ſoluendo, fuſtigentur, aut arbitrio Iudicis puniantur.

Com-

Componi autem non poſſit minori ſummâ triginta flor.

Ordinatio intelligitur de homicidijs mortis pœnâ dignis, non quæ ad tutelam, aut per caſum accidunt, aut ſi læſo non letaliter alia cauſa mortem creat.

Mulcta ciuilis non remittatur, niſi ob ſeruitium factum, de Regio conſenſu.

18 Tandem Albertus & Iſabella 12.*Iul.*1611.*ar.*47.ad amuſſim iuſſerunt ſeruari Edicta 20.*Octob.*1541.22.*Iunij* 1589. præcedentibus ampliora, & nominatim vt in remiſſionibus & abolitionibus concedendis, qui litteras impetrarint, & eas obtulerint Curiæ cui inſcribuntur, carcere concludantur; ibique ſuo ſumptu, aut eleëmoſynis, ſi pauperes fuerint, victitent, donec Procurator generalis informauerit ſe de re geſta, audito officiario, & læſa parte ſi qua fuerit, idemque procurator conſenſerit in rei relaxationem: quam obtinens teneatur cautionem præſtare de ſiſtendo ſe, quando iubebitur ex E.3.*Ian.*1541.

19 Quoniam verò rei abolitionem poſtulantes diutiùs ſæpè in carcere detinentur, iubet E. 27. *Octob.*1623.vt Iudices à Rege conſulti poſtquam opinionem reſcripſerint, ſi cauſam gratiæ idoneã exiſtiment, ad menſem vnum abſtineant à peragenda lite, ſaltem à condemnatione ad eculeum, aut diffinitiua: ſi non exiſtiment; ad dies quindecim: quibus lapſis reſpectiuè non apparente gratiâ, aut ordinatione aliquâ inhibitiuâ, rem Iudices peragant.

20 Ex huiuſmodi litteris, etiam id ex ſtylo communi habetur, vt qui eas impetrant, famæ reſtituantur. tantum Principis gratiâ reſtitui ſolet, quantum ſententiâ adimi poteſt. *l.1.§.fin. C. de ſentent.paſſ.* & culpa etiam litteris vetatur reia deinceps obijci. vnde Iuris quidem omninò infamia aufertur: manet tamen ex facto apud probos grauata exiſtimatio.

21 Solent DD. in *Auth.clericus.C.de Epiſc.*tradere gratiam clerico factam non prodeſſe. in Gallia caſus priuilegiatos vſurpant, quibus Regij Senatus clericos iudicant; adeoque Rex indulgentiam facit. Bugnion *leg. abrog. l.2.ſect.*145. ſed tamen quoad excommunicationes & irregularitates homicidis imminentes, ſimileſque pœnas canonicas ea gratia non extenditur.

22 Quoniam verò vbi delictum non eſt ibi locus eſſe non poteſt vindictæ, neque hærere debent reliquiæ pœnarum vbi non fuit culpa; idcircò gratia conceſſa per viam Iuſtitiæ, ſeu declarata accuſati innocentia, omnia omninò ſunt reſtituenda: alienata aliàs non reſtituuntur, poſtquam per ſententiam confiſcata fuerunt; ſed tantùm quę adhuc penes fiſcum ſunt. conſumptos ergo fructus is non reſtituit, ſed extantes.

23 Etiam actio confuſa per confiſcationis cauſam, ea per reſtitutionem plenam reducta ad non cauſam reſtituta intelligitur: ita iudicatũ in Concilio Brabantiæ 24.*Decemb.*1591. quòd ſi annotata tãtùm bona fuerint, nulla ſententia lata, quando nõ ipſo iure bona in confiſcationẽ incidunt, multò magis id obtinet; nã eo caſu reo pendente inquiſitione mortuo, annotata etiã ad heredes tranſmittuntur, quando per mortem illa reorum exſpirat.

24 Sed & hîc Barones alijque domini territoriorium gratiæ Principalis approbationi, ſeu interinationi, vt loquimur, opponere ſe poſſunt, ſi obreptum eſt Principi; quod illi amore Iuſtitiæ, non cupiditate bonorum ſuo in territorio ſitorum, proponere velint.

25 Sed gratia iam per Principem facta, bona illi etiam reſtituere tenentur: ſed ſi iam publicata illa fuerint, & magis ſi alienata, reſtitutio eò non porrigitur, niſi in litteris diſertè id exprimatur.

26 Statutum hîc fuerat Ducis Albani tempore, vt à vaſallis conceſſa gratia (ſi quibus concedendæ facultas iure competeret) opus haberet approbatione, ſeu interinatione: ſed id, totaque criminalis illa inſtructio, Pace Gandenſi, ſublata eſt: & Edictum 12.*Iul.*1611.*art.fin.* iubet edicta priora, præſertim data 20.*Octob.*1541.& 22.*Iun.*1589. exactè ſeruari: illis autem mandatum fuit, vt huiuſmodi vaſalli de Iure illo ſuo docerent, tituloſque exhiberent: quòd cùm non ſatis ſit factum non adeuntur modò vaſalli, ſed Princeps. Sed & ſi vaſalli illi quibus facultas illa competeret, per ſordes cum ſcandalo & Reipub. damno, poteſtate abuterentur, rei à Procuratore generali accuſari, & obiecta gratia SC. reuocata, puniri poterant.

27 Quamquam remiſſiones reorum hodiè non frequententur, non tantùm in locis ſub diuerſis, ſed eodem ſupremo Domino exiſtentibus, ſed corrigi ij poſſint tam in loco delicti, domicilij, quàm vbi apprehenduntur, ſicut debitores in ciuilibus arreſtantur, & *ar.*11.edictum 28.*Nouemb.*1541. in omnibus locis punibiles declarat, & omnes officiales ad tranſmittendas inuicem informationes obligat: tamen quibus & quo caſu gratiæ faciendæ facultas competit, non licet tamen ad vitandas fraudes, & quia optimè loci delicti Dominus de veritate negotij poteſt eſſe informatus, & diſpicere an ad terrorem exemplo opus ſit, an gratia ſpem impunitatis non ſit paritura, (niſi ſoli illi loci delicti domino, præter Principem) componere: & ad hanc reſtrictionem videtur ſpectare quod *art.*5.dicitur, *vande ſtucken gheſchiet in hare baenderyen.* & *ar.*10. ne ſaluum conductum dent, quando delictum accidit extra eorum territorium.

28 Tametſi etiam in Gallia omnium homicidiorum à Rege petenda ſit remiſſio, & ferè concedi prohibetur niſi ijs, qui defenſionis ſuæ causâ aut caſu occiderint, tamen apud nos tales à Iudice poſſunt declarari innocentes, & abſolui, ſicut in læto Introitu *ar.*28.addicitur neceſſarium & fortuitum homicidium nemini fraudi futurum, vt *ar.*29.Edicto 28.*Nouemb.*1541.tales excipiuntur, & qui vulnerarint tantùm, & poſteà ab alio accidente ſuperueniente ſunt extincti. quia tamen neceſſitas defenſionis, inculpata tutela, imprudentia non grauis culpæ, & accidentis ſuperuenientia efficacia difficilis eſt probationis, ſolet etiam apud nos recurri ad Principem.

29 Adeoque illo recurſu tũ magis opus eſt, quando etiam probata eſt culpa eius, qui homicidium commiſit, quamuis non omninò dolus, aut ſaltem alia circumſtantia doli delictique cauſam minuit. quare eò explicito nouæ litteræ poterunt

impetrari ab oratore, qui per ſimplicitatem lapſus, in prioribus precibus rem non rectè propoſuit. Sic *ar.21.& 22.* E. agitur de ſub & obreptione generatim; vt ſi quid explicitum, ſubticitúmve ſit, quod Principem mouere potuiſſet, reddatur gratia inualida, præſertim ſi quid ex Iuris præſcripto aut ſtyli conſuetudine ſit exprimendum, aut iuſta cauſa ſuadeat Iudicis arbitrio. v.g. ſi expreſſa non ſit magna occiſoris negligentia, alia veniæ impetratio in eodem genere delicti, vel interuentus amicorum homicidium auertere conantium.

30 Etiam iuſto iracundiæ calore occidens tenetur pœnâ homicidij, præſertim ex interuallo occidens; & mulctâ per edictum præſcriptâ impetratis venialibus codicillis caſtigatur. neque contra verum homicidam ex *art.29.* edicti minor mulcta ſtatui poteſt, ſed facilè maior. ſed ex inſidiis occidens, non ſolet obtinere gratiam: ſi tamen Princeps ex certa ſcientia, & poteſtatis plenitudine eam concederet, non poſſet reijci. ſi tamen litteræ approbationem exigant, cauſæ cognitio deſiderabitur.

31 Et quamuis Carol. V. decreuerit ne homicidia prætextu ebrietatis excuſata eſſent, veniáve ijs daretur, ſed duplici pœnâ rei punirentur; Illud repetitum fuit E.10.*Iul.*1628.*art.*15. E.1.*Iul.*1616. *art.*11. tamen id vſu receptum non eſt: ſed ebrietas minuit delictum vſu patriæ. quin & in Hiſpanijs, vbi illud vitium magis eſt exoſum, lege Regiâ; & Iure communi apud Romanos. *l. omne §. per vinum. D. de re milit. cap. ſanè* 16. *q.* 1.

32 Ante gratiam Principis, pacem à conſanguineis obtinere ſuppliciter reū oportet; adeò quidem vt nec pax à defuncto data ſufficiat, qui in iſto articulo reciprocam adeò condonationem ſpectat: heres enim ex ſtatuto aut moribus, non iure hereditario condonandi ius conſequitur. & in Brabantia ſpeciali iure læti Introitus *ar.*21. non aliter dari poteſt homicidis venia, quàm ſi reconciliati fuerint cum conſanguineis. at ſi illi conſanguinei irrationabiliter ſint inexorabiles, Senatus declarat reum partibus ſuis ſatisfeciſſe præſtando oblata, aut à Senatu præſcripta.

Quare & conſanguinei pacē dare poſſunt, etſi nō ſint heredes: neq; dando ſe cenſentur immiſcere. extraneus autē heres bonorū inſtitutus, ſi remittat, cenſetur eo ipſo hereditatē adire: quia non niſi vt vniuerſalis heres bonorum poteſt id facere.

33 Pacem ab omnibus heredibus obtineri tutius: omnes vocari & audiri æquius. ſi minor maiorem partem audire pertinaciter noluerit, à Principe ſeu ſummo eius Concilio ad rationabilem modum conſtringi, & ad pacem inuitam etiam cogi poſſe humanius eſt.

34 Quæ ferè omnia latè tractat Kintſchotius *tract. ſing. de remiſſ. homicid.* aliaſq; plures quæſtiones ex edictis noſtrorū Principū quotidiè naſcentes. ſed & praxim omnem Belgicam atque ſtylum impetrandarum abolitionum, & remiſſionū, & cognoſcendarum, & decernendarum, quibus in reatibus admittantur, quibus negentur, quæq́ue eò ſpectant, optimè executua eſt Damhoud. *prax. crim. c.*146.147. Vide *Anſelm. Cod. V. Gratie, V. perdon, V. Remiſſen.*

De pœnis.

SVMMARIVM.

1. *Pœna hodiè arbitraria.*
2. *Publicatis bonis, poſteà acquiſita cui cedant.*
3. *Stigma diuerſimodè imprimitur.*
4. *De pœnis in Gallia Duretm, apud nos Dambouderus.*
5. *Accuſare, tantùm publico officiario licet.*
6. *An damnatus ad mortem dimittendus, quando eum poſtulat meretrix in matrimonium.*

POenæ pleræque hodiè ſunt arbitrariæ. ſtatuendæ ex cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euentu, pro religione iudicantis. vt conſiderat omnia *lex, aut facta D. de pœn.* ex hiſce *adſit regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas: Nec ſcutica dignum horribili ſectere flagello.* Idq́ue obtinere non in pœnis legalibus dumtaxat, ſed & ijs, quæ Conſtitutionibus. & placitis continentur vult Bugnion *leg. abrog. l.6. coll.73.* quòd valdè etiam per conſuetudinem receptum eſt, quoad pœnas legales, præſertim in Belgio. maximè in caſibus, quibus deſunt pœnæ ſtatutariæ. Atque Antuerpiæ adeò quidem, vt reus Senatorum ſententia, vt alibi ferè obtinet, & deſiderat inſtructio criminalis anni 1570. non damnetur ad certam pœnam; ſed addicatur arbitrio Præfecti vrbis, ſeu Marcgrauij, qui gladij poteſtatem exercet: atque is de genere pœnæ ſtatuit, exequiturq́ue. 1

Pœnæ dupli, tripli, quadrupli hodiè non frequentantur, ſed quod intereſt. non legales aliæ; 2
v.g. neque ea quæ in *l. ſi quis maior. C. de tranſact.* proponitur aduerſus eos, qui iuratæ tranſactioni per Numen, aut ſalutem Principum contraueniunt; & caſu *l. conductores. C. locat. l. ſi quis in tantum. C. vnde vi*, &c. ad eumq́ue modum nec obtinere volunt *l. ſi quis volente.* 24. *C. de neg. geſt.* hodiè quidam volunt expenſas prohibente quamuis domino factas repeti, quòd per leges Chriſtianas ex alieno lucrum fieri non debeat. ſed non vſque adeò ea ratio concludit ſi domino vtiles non ſint, ſi abraſionem concedat.

Iure ſtigmatibus facies deformari vetita eſt. *l.* 3
ſi quis C. de pœn. in Francia ſontibus in fronte lilium imprimitur; in his locis ſtigmata, pro ratione locorum diuerſa, tergo vel humeris. alicubi furibus auris abſcinditur.

De pœnis legalibus & conſuetudinarijs, ſeu 4
quibus hodiè ferè delicta vindicantur, in Gallia dedit Ioan. Duretus breuem vtilemq́ue tractatum *De pœnis & mulctis ciuilibus.* apud nos Iudocus Damhouderius *Praxim criminalem.*

Id quoque obſeruandum eſt, quòd vt olim 5
cum inſcriptione de populo quilibet accuſare poterat, hodiè denuntiare quidem flagitium licet cuilibet, ſed accuſare tantùm officiario publico; eiq́ue mulctæ cedunt, ſeu fiſco, æraríóve dominorum localium, non priuato.

Enimuerò quis productis ad ſupplicia reis 6
con-

contingere aliquando ſolet, vt ij ab aliqua in matrimonium petantur, aut, reſte fracto ; ſuſpendio excidant ; quæſitum pluries fuit, dimittendíne ſint, an ad pœnam reuocandi? Et certum eſt poſtulationem meretricis executioni damnationis iure non obſtare: ſed nonnullibi mores, qui etiam Iudicato Cur. Mechl. firmati ſint apud Chriſtin. *vol. 2. deciſ.* 48. ei autem, qui ſocordia carnificis reſte exciderit, aut non primo ictu capite ſit minutus, nec mores quidem niſi tumultuantis populi ſuffragantur. & calumniæ vitandæ causâ ex ſtylo ſæpè ſolet ſententijs inſeri, reum ſuſpendendum eſſe *ita*, *vt mors ſequatur*. de eo tamen qui miraculo potiùs ſeruatus creditur, referendum ad Principem videbitur : qui rem mirandam pro cauſa gratiæ, & remiſſionis poteſt aſſumere, miraculi verò ratio prædicari non poteſt, niſi ab Epiſcopo examinata, iuxta Trid. *ſeſſ.* 25. *decret. de inuoc. vener. & reliq.*

---

§. *De cadaueribus punitorum.*

S V M M A R I V M.

1. *An ſepultura ſacra ſit danda ſuſpendio punitis.*
2. *Et ſacrum viaticum.*

1 EX E.3. *Feb.* 1511. in Flandria adempta poteſtas omnibus Iuſtitiarijs, vt ne cadauera punitorum auferantur ad ſepulturam ſacram, ſine ſpeciali indulto Principis : ſed ad terrorem exemplarem in furcis, rotis, patibulis relinquantur.

2 Iubetur tamen dari ſacrum viaticum decreto Prouinciali Mechl. 1607. *t.* 7. *c.* 6. & officiarijs, vt id permittant, mandatur E. ad *illam Synod. ar.* 10. in illiuſque honorem frequentiùs, qui non fuerunt grauium criminum rei, ſepeliuntur.

---

§. *De bonis damnatorum.*

S V M M A R I V M.

1. *Confiſcato corpore, vt confiſcentur bona.*
2. *Cui cedant bona, quæ poſt bonorum publicationem ſunt acquiſita.*
3. *Inflicta confiſcatione, bona ſub alijs dominis ſita, quatenus illi cedant.*
4. *Ex cauſa hæreſis inflicta confiſcatione, cui cedant bona feudalia.*
5. *Fiſcus & vxor bona rei vt diuidant.*
6. *An liberi reorum Maieſtatis, ab hereditatibus extraneorum amoueantur.*
7. *Qui habent priuilegia, ne ſua bona poſſint confiſcari, pecuniariter puniri poſſunt.*

1 IN Francia, & Burgundia, & ferè hîc qui confiſcat corpus, confiſcat bona. quæ plerumque dominum altæ Iuſtitiæ ſequuntur, qui gladij poteſtatem exercet. ad quem pleraque talia Regalia tranſlata ſunt. Nonnullibi tamen in Gallia, & multis Belgicæ locis, excepto crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ confiſcationi bonorum locus non eſt ; ſed ea ad cognatos tranſeunt quocumque gradu. alicubi bona mobilia non immobilia confiſcantur. alicubi hæc annotantur ad vitam rei. alicubi nullo ex crimine publicatio ſit bonorum. alioquin Ordin. crim. 9. *Iul.* 1570. iubet officiario bona vnà cum corpore addici. quæ tamen E. 22. *Iun.* 1589. vetat intra annum vendi, vel ante executionem citationis perſonalis. & E. *crim.* 1570. iubentur proferre ſua priuilegia qui ſe aliqua habere dicunt, ne bona ſua confiſcari poſſint, ſub pœna priuationis.

2 Et porrò deportati facultates, etiam poſt damnationem acquiſitæ, iure publicantur. *l.* 26. *de bonis præſcriptor.* quod non vbique mores receperunt : ſed magis vt publicatis bonis, quidquid poſteà acquiritur, non ſequatur fiſcum, iuxtà *l.* 22. *§. is cuius, de mand. l. vlt. §. vlt. de bonis damnat.* ſicut etiam deportatus, & bonorum publicationem paſſus, conueniri amplius non poteſt, ſed fiſcus, cuius eſt mancipium. *l.* 34. & 8. *C. de ſent. paſſis & reſtit.* ſed cum hodiè ſeruus penè quis per mores non efficiatur, creditor debitorem ſuum perſequi poteſt.

3 Porrò confiſcatione per Principis Concilium inflicta, bona ſub alijs dominis ius confiſcandi habentibus ſita ijs cedunt : dummodò expenſas pro rata non detractent. Inſtruct. Concil. Fland. *an.* 1531. 2. *Aug. ar.* 5. *ann.* 1533. 16. *Iul.* At verò in confiſcatione ex cauſa hæreſis, duriùs canones, quàm leges ſtatuunt ; vt & filij bonis careant parentum hæreticorum. quos canones Edicta patria ſequuntur, & Curia Mechlin. apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 35. quamuis vſus ſit remiſſior. vt ſuprà diximus *de hæret.* & Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 36.

4 Sed & E. 20. *Nouemb.* 1549. confiſcatio ex cauſa hæreſis inflicta cedit Principi, non vaſallis, à quibus feuda mouentur, aut ſub quorum territorio bona ſita ſunt : ſaluis alioquin eorum iuribus, & dato alio vaſallo, &c. idque quando bona confiſcantur propter tranſgreſſionem edictorum Regiorum in materia hæreſis : ſed ſi tamquam hæretici condemnentur à Iudicibus Eccleſiaſticis, & condemnati morte afficiantur, feudalia bona ſeu alia à vaſallis dominis mouentia eis cedunt : ſi alioquin ius confiſcationis habeant. quòd ſi à Iudicibus ſæcularibus hæretici damnentur ob violata edicta, & quia ſunt hæretici, & pertinaces extremo ſupplicio afficiuntur ; fit partitio in dimidias inter Regem & vaſallum. In crimine autem læſæ Maieſtatis humanæ, confiſcatio tota cedit Principi ſaluo in reliquis iure domino feudali. Quibus de rebus videri poteſt quid Curia Mechlinienſ. cenſuerit apud Chriſtin. *vol.* 2. *d.* 35. 36. 37. atque inſuper declaratur, quòd confiſcatio læsâ maieſtate diuinâ vel humanâ locum habeat, non obſtantibus conſuetudinibus, priuilegijſque in contrarium prætenſis.

5 Ex tabulis legum Brabantiæ *an.* 1312. qui bonis priuatur ſi vxorem & liberos habet, his pars media, altera toparchæ cedit : ſi non habet, bona eius omnia toparchæ. quippè communio bono-

tum id exigit;quodq́ue nemo ob alterius crimen puniri poſſit : ſed illud ſuum auctorem teneat dumtaxat.atque ideò apud nos ferè paſſim rei bona tantùm fiſco cedunt. quæcumque alteri ex communione coniugali cederent , ſoluto aliter matrimonio etiam hoc caſu cedunt. fiſcus ſuo modo reum tantùm repræſentat.

6 Liberos porrò reorum maieſtatis inſontes,neque ab honoribus, neque ab hereditatibus extraneorum ſubmouent mores Franciæ. Boër. *in tract.de ſeditioſis.§.6.n.*23.Iudicium tamen etiamnum poſt murtem inſtitui , & bona auferri poſſunt.

7 Cæterùm E. 13.*Mart.*1549. declaratur quòd Flandri quicumque priuilegium habent,vt eorum bona confiſcari non poſſint , non comprehendantur edictis confiſcationem irrogantibus , ita tamen vt rei ſecundùm demerita puniantur , ſeu corporaliter ſeu pecuniariter, quod repetitum eſt E.11.*Maij* 1626. adeò vt emenda exhaurire poſſit magnam patrimonij partem ; ita tamen, ne fraus fiat priuilegio. Quod attinet ad confiſcationem ex cauſa belli , bonorum exportari vetitorum, licentiarum, ſimiliumq́ue rerum , earumq́ue ceſſationem , ex fœdere Monaſterienſi 30. *Ian.*1648. tabulæ illæ inſpiciendæ ſunt , edictaq́ue quæ allegat vlteriùs *Anſel. Cod.verbo, confiſcatien.*

---

§. *De his qui ſibi mortem conſciuerunt.*

SVMMARIVM.

1. *Nemo corporis,aut vita ſua Dominus.*
2. *Qui mortuus deprehenditur , non praſumitur ſibi mortem conſciuiſſe.*
3. *Qui ex furore mortem ſibi conſciuit , bona ad heredes transmittit.*
4. *Furorem an heres probare teneatur.*
5. *Furorem probare debet, qui in eo ſe fundat.*
6. *Quod per furorem geſtum eſt , non eſt puniendum.*
7. *Praſumptiones contraria heredem obligare poſſunt ad probationem.*

1 IVre ſtatutum vt qui tædio vitæ non conſcientiâ criminis manus ſibi intulerunt non puniantur. *l.*1.*&* 2.*C.de bon.eor.qui ſibi mort. conſciuer.* ſed mores noſtri cadauer eorum in furcam agunt, niſi arguantur phreneſi aliquâ capti , aut ſatis compotis mentis non fuiſſe, ſimilive causâ affecti. *c.aliquos. c.ſi quis inſaniens. c.illa.*§.*fin.*15.*q.*1.*c.ſi non c. placuit.*23.*q.*3.*c.quicumque.*23.*q.*8. bonaq́ue confiſcantur. atque meritò mores id mutarunt. nemo eſt membrorum ſuorum , corporis, ac vitæ dominus , vt perdere ea aut prodigere, niſi in Rempub. poſſit. vt olim nec licuerit moribus membrum præbere amputandum , ad ſeruationem totius, niſi causâ à Magiſtratu cognitâ , & auditis conſanguineis. quod prudentiores chirurgi in tibijs, membriſve præſcindendis, calculoq́ue exſcindendo etiamnum exigunt;

2 Porrò caſus qui extra culpam euenerint,etiam extra pœnam ſunt , magiſtratus autem loci cognoſcit, caſúſve merè fuerit,nec ne,ex læto introitu, *art.*28. Maria autem Burgundica 13. *Mart.* 1476.*art.*45. Hollandis, Zelandis,Friſijſq́ue conceſſit , vt nemini fraudi ſit, ſi quis mortuus deprehendatur,quòd obfirmato propoſito per neſas ſeipſum interfeciſſet,neque enim ſufficit ad damnationem mortuorum aliqua ſuſpicio , aut non euidens præſumptio ; atque ita memini viri nobilis, domi ſuæ interempti hereditatem fiſcalibus actoribus abiudicatam fuiſſe à ſupremo Senatu Mechlinienſi.

3 De furioſo porrò in *l.*1.*tit.*50. *C.de bonis eorum qui mort.ſibi.* expreſsè deciſum eſt,eorum qui nullo delato crimine , ex furore vel inſania mortem ſibi conſciuerunt , bona ad ſucceſſores tranſmittunt,quod pluribus verbis etiam proſequitur *l.*3. *D. eod.* vbi etiam §.*final.* de eo qui in reatu exiſtens ſibi mortem conſciuit, reſcriptum eſt, ſi parati ſunt, heredes defenſiones ſuſcipere , non eſſe bona publicanda, *niſi*,inquit, *de crimine fuerit probatum.* probatio ergo criminis requiritur ab eo, qui illud allegat , & in eo fundat ſuam intentionem : actoris quippè eſt probare, eoq́ue non probante reus abſoluitur ; quinimò quando aliqua alia iuſta ratio concurrit,non ſubeſſe crimen præſumitur. *d.l.*3.§.*& videri autem* , præſumenda eſt igitur,& ſic mentis impotentia,non dolus & malitia, ſine quibus nullum crimen committitur. Et verò naturali præſumptioni aduerſatur , vt quis nullius criminis reus ſeipſum velit interimere.

4 Neque tamen contrarium facit *l*,2. *C.qui teſtam. fac. poſſ.* vbi hæredes videntur obligari ad probationem , quòd teſtator aliqua furoris rabie conſtrictus, ſe præcipitem dedit, quia ibidem, vt ait gloſſa,erant præſumptiones contrariæ,*alioquin probatur* , inquit, eo ipſo quòd contrarium non probetur, per *d.l.*3.§.*fur.* & verò heres ex teſtamento , quia venit contra legitimam ſucceſſionẽ, actor eſſe debet ; ideoq́ue ſanam mentem teſtatoris probare, & porrò liquidiſſima ratione , quòd quilibet debet probare fundamentum ſuæ intentionis; adeoq́ue qui furore ſe fundat,furorem,qui in mentis potentia eſt,in eo qui ſemel fuit furioſus, eumdem probare debet; latè *Maſcard. de probat.v.furioſus,conſ.*824 *& ſeqq.*

5 Sic reiecta eſt petitio Gallionis Archiepiſcopi , contra Hermannum Epiſcopum , *in c.Iudicis* 3.*q.*9.*in verbo, nec vtrum ſana mentis erat idem Antiſtes,nec ne,cùm ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter oſtenderit,vbi gloſſ.in v.oſtenderit.*

6 *Quando enim aliquid geſtum eſt per furorem , eſt potiùs*, inquit ibidem Nicolaus Papa , *compatiendum , quàm puniendum , vel aliquo modo feriendum;* vti etiam Auguſtinus *in c. aliquos* 15.*q.*1. *in verbo minimè reos factos; eò quòd non voluntate, ſed impellente vi neſcio qua, hac geſſerunt neſcientes : quomodo enim reus conſtitueretur,qui neſcit quid faciat?*

7 Sed contingit etiam, præſumptiones eſſe contrarias,eoq́ue ad heredes ſpectare probationem,v.g.eo quòd defunctus ſacramenta à parocho acceperit : ſed iterùm redit ſolutio ex *d.c.iudicis*,quòd vtrum ſanæ mentis erat, nec ne,cùm ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter non oſtenderit officia-

rius:

rius : prӕterquàm quòd in fauorabili ſacramentorum adminiſtratione, non tanta requiritur certitudo ſanӕ mentis, ſicut in condemnatione criminali; prӕſertim quòd olim etiam pueris Euchariſtia ſolebat dari. Atque hӕc quidem latiùs, quia frequens eſt caſus.

§. *De mulctis.*

SVMMARIVM.

1. *Mulcta ex delictis publicis indicta ad fiſcum ſpectant.*
2. *In foro Eccleſiaſtico pœna pecuniaria cauſa pia addicuntur.*

1 QVibus & viui emendantur, quӕ & ex damnatorum bonis graues ſumuntur, vbi confiſcatio priuilegio excluditur; ordinatum *penult. Maij* 1627. vt nulla Concilia aut collegia ſub prӕtextu operum piorum mulctas & emendas ex publicis delictis indictas, aliò quàm ad fiſcum diuertant: ſed ex delictis leuibus, ſeu contrauentionibus politicarum ordinationum, cum moderatione illas earúmve partem operi pio poſſint applicare.

2 Sed in foro Eccleſiaſtico pœnӕ pecuniariӕ non iudicibus, aut fiſco, ſed pijs cauſis addici ſolent, vt dixi *in Iure Pont.*

§. *De his qui ſibi aliquid adſcribunt in teſtamento.*

SVMMARIVM.

1. *An quis rectè ſibi legatum adſcribat in teſtamento?*
2. *Vt Eccleſiӕ ſuӕ paſtor quid adſcribere poßit?*

1 NEc Africanus quidem in re ſua teſtis eſt idoneus. nec rectè ergo quis ſibi adſcribit legatum in teſtamento, quod vt notarius aut paſtor excipit. vetat id E. 12. *Iul.* 1611. *ar.* 12. vſque ad quartum gradum ciuili computu.

2 De paſtore autem qui Eccleſiӕ ſuӕ quid adſcripſit, conſtat eum edicto non comprehendi: non enim ſibi ſuiſque ſcripſit. qui autem officio, aut paſtoratui adſcripſit, apparentiùs dubitatur: ſed tamen nec ille ſibi ſuiſque ſcripſit, ſed officio. quarum rerum in Iure magna eſt diſtinctio. nam & eo deciſum eſt, conſulem filiumfam. rectè apud ſeipſum adoptari. *l. ſi conſul. D. de adopt.* aliaque ſimilia ex legibus *ibidem in gloſſ. citatis.* ritè fieri: an porrò fructus ſcriptoris tempore ceſſurus, ei auferri, & alteri, qui adſcriptum fortè onus ſit ſuppleturus (nam ne id omittatur defuncti intereſt, pro animӕ refrigerio) dari poſſit, ex perſona, & rei circumſtantijs deliberari poteſt.

Ad leg. Iul. de ambitu.

DIximus *ſuprà tit. de ſuffragio.* & *tit. de iuriſd. omn. Iud.* quàm hîc ſit vetitus legibus ambitus, & adipiſcendorum officiorum intuitu data pecunia, vel reſignandorum accepta. E. 2. *Maij* 1627. & 20. *Septemb.* 1539.

De falſa moneta.

MVlta hîc ſunt edicta de moneta, & fraudibus, quӕ multӕ in ſpeciem aliquam incidunt falſitatis: breuitatis causâ eas remittimus ad titulum generalem *infrà de veteris numiſmatis poteſtate & moneta.*

De ſeditioſis, & iis qui plebem audent colligere.

CRimen Magnum ſeditio: oriri ſolitum ex collegijs conuentibúſve illicitis. tumultus Belgici documento ſunt. quorum initia conuentus turbaſque ſuas habuerunt: effectus ſӕuiſſimi belli ciuilis adhuc durant. nec edictis ordinationibuſque principia, nec armis ſeceſſiones compeſci potuerunt. in cuius rei ingrata memoria, etiam pauca verba nimia ſunt.

De ſeditioſis breuiter more ſuo Damhoud. *prax. crimin. c.* 63. latè nos de ijs *in Iudice lib.* 3. *c.* 9. earumque de cauſis & remedijs.

LIBER X

De iure fiſci.

SVMMARIVM.

1. *iura fiſci quæ propriè dicantur.*
2. *Fiſcus, in bonis debitoris, quatenus hypothecam habeat.*
3. *An & ciuitates ita obligata habeant debitorum bona.*
4. *Ad iura principum quæ referantur.*
5. *Venatio prohibita.*
6. *Venatio nobilium eſt.*
7. *Res communes regia non ſunt.*
8. *Alluuionem, piſcationem, qui ſibi competere contendit, titulos exhibere debet.*
9. *Paludes proprias ad terram fructiferam reducere licet.*
10. *Bona vacantia cui acquirantur.*
11. *Hereditates vacantes ad fiſcum ſpectant.*
12. *An fiſcus cum conſanguineis vnius lateris, ſi alterius nullus exiſtat, hereditatem diuidat?*
13. *Bona deperdita cui cedunt.*
14. *Vacantia fiſco debita, motu proprio à principe largienda.*
15. *Bona naufraga cui cedant?*
16. *Cui bona pro derelictis habita?*
17. *Princeps dominus terminum præſcribere ſolet, quo terras inundatas exaggerent.*
18. *Qui non currit tempore belli.*
19. *Fiſcus omnibus creditoribus præfertur.*
20. *In lite ſuper proprietate iurium dominicorum, interpellandus procurator generalis.*
21. *Circa curſum publicum quæ vetita.*
22. *Arces ſtruere an liceat?*
23. *Pace Belgica, quæ circa eas conuenta.*
24. *Ius confiſcandi in quos tranſlatum.*
25. *Molas ſine indulto principis erigere non licet.*
26. *Qui eam facultatem prætendit, titulos exhibere debet.*
27. *Soli principi competunt ſubſidia à ſubditis.*
28. *Nemo, ſine principis conſenſu, ſtatuam erigere poteſt.*
29. *Salua-guardia regiæ authoritatis.*
30. *Hereditas vt indigno relicta, moribus non deferatur fiſco.*
31. *Bonis fiſco addictis, fideicommiſſa quatenus ei cedant.*

1 IVra fiſci diuerſimoda ſunt, quædam iuris proprij quadamtenus ſicut ſingulorum, vt prædia, agri, paſcua, nemora, ſyluæ, canones emphyteuſes, alijque huiuſmodi rerum quaſi propriarum prouentus, ac dominici reditus: quæ hodiè omnia nomine domaniorũ veniunt, Principi olim relicta ad ſuſtinendam Maieſtatem. & alia ſunt quæ extra ordinem exiguntur in neceſſitates publicas belli & pacis; tributa, indictiones, collationes, munera, perſonis aut patrimonijs indicta; denique compendia ex delictis prouenientia, vt ſunt bona damnatorum quæ in fiſcum redigantur, atque hæc propriè iura fiſci dicuntur, alia ærarij, aut res dominicæ. Atque ad hæc generalia fiſci iura ſpectant ferè quæcumque tribus poſterioribus libris Codicis traduntur. quorum plurima à moribus noſtris diſſident; mutata Republica, eiuſque gubernandæ more modoque; adeoque & nominibus Officiorum, Ordinum, & Dignitatum: æquitas tamen manet rerum negotiorumque; vt leges his libris proditæ, ſi quando factis conueniant, quoad deciſionem poſſint applicari, quatenus mores non contradicant. In hos tres poſteriores libros Codicis planè atque ad mores noſtros optimè ſcripſit Chriſtinæus *vol. 5.* vt negligenda non ſit eorum lectio, præſertim ijs qui in publicis rebus verſantur, dummodo vſus hodierni ſale condiatur.

2 Fiſci priuilegium eſt vt in bonis debitorum hypothecam habeat: ſed *Pœnis fiſcalibus creditores præferri*, adeò eſt verum, vt non tantùm ad debita rei pridem contracta fiſcus teneatur, ſed & ad quæcumque ante acceptum iudicium acciderunt. *l. poſt contract. D. de donat.* vt & controuerſiâ pendente res accuſatorum inquietari, deſcribíve fas non ſit. *l. 7. C. de iur. fiſc.* quod non vbique hodiè ſeruatur. ob crimen tamen læſæ maieſtatis & pauca alia rei ipſo iure bonis excidunt, & fiſco ea cedunt. litteris tamen publicis aut ſententia declaratoria opus eſt, ſi crimen negetur, antequam capi poſſint. *l. 5. C. de iur. fiſc.*

3 Priuilegium fiſci eſt, vt obligata habeat bona debitoris. *l. 2. C. de iure fiſc.* ſed id præter Romam, alia ciuitas non habet, niſi ex priuilegio principis, *l. 10. ad municip.* niſi fortè in bonis adminiſtratoris, ſed fiſci priuilegium vſurpant ciuitates liberæ, ſeu quę ſuperiorem non recognoſcunt, & regalia poſſident. *Gail. l. 2. obſeru. 130. nu. 15.* aliæque plures, quæ ex immemoriali tempore eo vtuntur, *vt Antuerp. Conſuetudines, tit. van preferentien. art.* 38. quoad omnia debita pœnalia, idemque ius vſurpant multi Germaniæ principes.

4 Ad iura Principum hodiè referuntur res ſacrę, ſanctæ, publicæ, communes, nullius, adeſpotæ; ſacræ quidem, quoad protectionem, ſanctæ quoad directionem & ſubiectionem: aliæ penè etiam quoad proprietatem. Sacræ ſiquidem non ſunt in alicuius

alicuius dominio, & à nemine priuato vindicari poſſunt, *l. 23. §. 1. D. de rei. vind.* poſſunt tamen ab Epiſcopis & Eccleſiarum Rectoribus, quaſi curatorio nomine; cùm in illarum dominio quodammodo cenſeantur. *l. 21. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & ibi DD. Sanctæ res ſanctionibus Principalibus tutæ ſunt, vt morte punitur qui muros vrbis tranſcendit. *l. vlt. D. de rer. diuiſ.* quam pœnam mores mitigant pro arbitrio Iudicantis, & temporum pacis, bellíve, ac periculi ratione.

5 Feræ nullius ſunt, ſed capientium iure fiunt. at venationibus hodiè per edicta prohibitis quaſi in dominio Principum ſunt. non tamen tam proprio vt ſi quis feræ inſidiatus fuerit, pauidumque leporem, & aduenam laqueo gruem ceperit, furtum committere cenſeatur, aut conſcientiam lædere, periculo pœnæ legalis dumtaxat ſubiectus. Quòd ſi autem fundi fructus, ſiue principalis ſiue priuati, in venatione conſiſtat, vt in ſyluis circumſeptes, res habet difficultatem, vt & in auibus, quarum venatio fit in paluſtribus locis, munitis circumquaque foſſis, aucupe inſidias ſalictis veſtiente. Buſ. *ad l. 16. D. de ſeruit. ruſt. præd.* ſic enim feræ habitæ occupatæ iam, & in poteſtate eſſe videntur; adeoque in dominio ſic detinentis, aut circumſcribentis. Sunt & bona ſyluis proxima alicubi eâ lege in emphyteuſim data, ne poſſeſſores feras ſyluis egreſſas inuadere, aut nocere, fructus quamuis depaſcentibus, poſſint: ſed cornu tantùm, ære, alióve ſono, aut ſtrepitu depellere. procul dubio ea pacta ſeruanda ſunt, & rei ſub eo modo datæ poſſeſſorem obligant.

6 Venatio tanti fit, vt in Batauia res nobilium eò deducta ſit, vt eo ſolo à plebeis diſtinguantur, quòd his vetitum, illis permiſſum ſit lepores & cuniculos venari: Baronibus autem quotannis capere vnum ceruum. Grot. *in Iſagoge iur. Holland. l. 1. p. 14.* qui *eod. l. 2. c. 4.* plura de venatione, piſcatione, aucupijs. edicta ſuper venatione edita infrà indicamus *tit. de venatione ferarum.*

7 Res communes, flumina, viæ, aliæque Regiæ factæ ſunt. *tit. quæ ſunt Regal. in feud.* de quibus cæteriſque vtilibus Iuribus Regijs latiùs diximus in *Indice lib. 4. c. 11. §. 12.* vnde hodiè & Inſulæ in flumine Regio natæ, Regis ſunt, non dominorum fundorum adiacentium, Bugnion *leg. abrog. lib. 6. coll.* 115.

8 Edicto 22. *Maij* 1559. præſcribitur, vt qui huiuſmodi incrementa, alluuiones, piſcationum iura ſibi competere contenderit, titulos ſuos rationalibus regijs oſtendant; & id certum eſt quoad dynaſtas, ex lege feudi ea poſſidere: vt apud nos toparcha de Moſeca, vbi à duobus ſæculis monaſterium S. Bernardi, pluries huiuſmodi incrementa larga, longaque aggeribus cinxit, ex conuentione cum toparcha inita.

9 Si qua tamen paſcua, vel paludes ad alicuius proprietatem ſpectant, & is diligentiâ ſuâ exſiccarit, meliores reddiderit, illius manent, ne diligentia ſua illi ſit damnoſa, vt loquitur *l. vlt. C. de alluuionib. paſcuis, ad al. ſtat. tranſlat.* alioquin, ſi ad proprietatem eius non pertinerent, ſine licentia principis occupare non poſſet.

10 Bona etiam vacantia & adeſpota fiſco acquiruntur, non ærario ciuitatum *l. 1. l. vlt. C. de bon. vacan. lib. 10.* ſed fiſci ius multæ Imperij ciuitates, & Principes vſurpant: Epiſcopi itidem, & Prælati: quâ dominia & territoria poſſident. Sed an quà Epiſcopi ſunt, eis competant? & dicendum eſt ſpiritualia competere. vt ſi Inſula in mari ſit nata, quò ſe non extendit certa parochia, ſed dumtaxat diœceſis, ſatis in ea fructibus, Epiſcopo decimæ ſpirituales competente, quoniam 13. *x. de decimis.*

Ad bona vacantia ſpectant hereditates iacen- 11
tes, vbi nullus apparet conſanguineus, agnatus, cognatuſque; aut ſi apparet, hereditatem adire nolit. *Vacantia,* inquit Honorius *l. 4. C. de bon. vacant. mortuorum bona tunc ad fiſcum iubemus transferri, ſi nullum ex qualibet ſanguinis linea, vel iuris titulo, legitimum reliquerit inteſtatus heredem.* Enimuerò multis hîc locis omnes ab inteſtato ſucceſſiones in duo latera diuidi mores iubent: & quæſitum eſt ſæpiùs, cùm ab vno latere nullus appareret conſanguineus, an alteram hereditatis partem occuparent ex altero latere conſanguinei, an fiſcus? & diuerſimodè ſæpiùs iudicatum refertur. Iuſtius tamen & æquius videtur, vt fiſcus excludatur. videntur enim mores, qui in duo latera hereditatem diuidunt, præſupponere ex vtroque agnatos, cognatoſque exſtare: neque à iure ſcripto recedere cenſeri, niſi quatenus disertè ſcripto expreſſum, aut facto vſurpatum videtur. Quare in rebus iudicatis à ſuprema Curia Mechlinienſi, quas citat Chriſtin. *vol. 5. d.* 220. animaduertendum eſt, Curiam non contentam fuiſſe generali themate conſuetudinis; ſed iniunxiſſe ſemper ſpecialem probationem fiſco, quòd aliàs facto ipſo alterum latus excluſiſſet, & vindicias interim alterius lateris conſanguineis dediſſe.

Qua ex cauſa, etiam placitum ordinum Bata- 12
uicorum, ſuper ſucceſſione ab inteſtato, *an.* 1599. *art.* 6. deficientibus vnius lateris conſanguineis, alij totam hereditatem cernunt: neque fiſco quidquam debetur: quin etiam non paterna paternis, non materna maternis, ſed indiſtinctè vtrique lateri defertur, *Batauicarum politicarum ordinationum, art.* 27. facit *d. l. 4. in v. ſi nullum ex qualibet ſanguinis linea.*

Huc etiam referri volunt bona deperdita, ita 13
vt inuentor illa curare debeat proclamari, vt ſi dominus appareat, ei reddantur, ſin minùs, fiſco, ſaluo inuentoris præmio, *Conſuet. Antuerp. tit. van revendicatien, art. 3. Mechlinienſ. tit. eod. art.* 51.

Et quamuis hodiè huiuſmodi fiſci compendia 14
quaſi minoris momenti aulicis heredipetis nonnullibi indies tribui ſoleant: veterum tamen Principum frugalior adminiſtratio vacantia bona, & fiſco debita, peti prohibuit: & niſi Princeps motu proprio largiretur ſcripturam à ſecretarijs confici. *l. 1. & l. vlt. C. de pet. bon. ſubl.*

Bona naufragorum quaſi adeſpota, derelicta, 15
mari ſeu Principi eius domino ceſſa multam inhumanitatem alicubi patiuntur aduerſus *Auth. nauigia. C. de furt. l. 1. C. de naufrag.* quæ fiſco ex priuatorum naufragio compendium quærenti & res tempeſtate eiectas ſibi vindicanti aduerſantur. quas ſummi etiam Pontifices in Bulla Cœnæ cenſuris adiuuerunt. Sed vt Paulus III. eos, qui operam dederint rebus naufragis à mari vindi-

candis;

candis, & ſeruandis *Conſtitutio in c. accepimus*. ita optimus maximus Princeps Carolus V.E.10.*Decemb*.1547. iuſtiſſimè ſanxit, vt bona naufraga è mari vindicata nemo auferat, occupet, ſed omninò nuntiet Principis quæſtori extraordinariorum prouentuum, eius locumtenenti aut officiario ordinario loci; qui eis pro opera dignè ſatisfaciat: qui ſecùs fecerit, vt puniatur. ciſtæ clauſæ, onera colligata non reſerentur: nemo tunc ad littus armatus veniat: ſeruentur bona inuenta mercatoribus, & dominis; aut fiſco, ſi nemo intra annum compareat & dominium probet: alioqui ſi probet, ſua recipiat, ſolutis expenſis ſeruationis. quòd ſi tanto tempore bona deteriorarentur, à quæſtore ſubhaſtentur, & pretium domino aut Principi ſeruetur: illi quidem intra annum venienti; Principi autem eo lapſo cenſeatur acquiſitum.

16 Bona aliàs pro derelictis habita, etiam fiſco cedunt, vt cætera adeſpota hodiè, non occupanti. vnde & cenſent plerique titulum *pro derelicto* moribus ceſſare: vt & *pro ſuo*. Sed vt eſt Iuris naturalis is vterque titulus; ita moribus omninò non extinguitur, etſi in ſoro non proſit. quare derelicta, adeſpota, venatu, piſcatu apprehenſa naturaliter apprehendentium fieri non dubito; etſi eis in ſoro auſerrentur.

17 Ad maris dominatum, quem vicini mari Principes hodiè vſurpant, etiam pertinet, vt Inſulæ in eo natæ Principi cedant, cuius rei varias in Batauia conſuetudines tangit Grot. *in Iſagoge iur. Holland. l*.2.*p*.9. terræ etiam per annos ſaltem decem inundatæ ad maris dominatum deuoluuntur, idē *ibid*. quamquam pro æquitate, cùm adhuc ita recens eſt inundatio, edici à Principe ſolet, vt intra terminum aliquem temporis veteres domini terras à mari vindicent, illudq́ue aggeribus oppoſitis excludant; alioqui iure ſuo excidant. cuinſmodi eſt edictum Car. V. 23. *Maij* 1531. An autem continuâ piſcatione vetus dominus ſeu alio modo priſtinum dominium retineat, tractat ibidem Grotius. Edicta Principum noſtrorum, & indulta veteribus dominis alijſq́ue conceſſa ita ferè loquuntur, quaſi inundatæ terræ cum mari factæ ſint communes, adeoq́ue illius cuius eſt mare: gratiam tamen faciant ad eas à mari vindicandas, aggeribuſq́ue cingendas.

18 Vbi tamen bellum ciuile impedimento fuit, ne terræ à mari vindicari poſſent, rectè impeditis agere non currit præſcriptio, nec æquum fuit vt fiſcus, in aliena calamitate, in re tam luctuoſa, compendium ſectaretur. *l*.1. *C. de naufragijs*. Sed pace nunc Belgis reddita, veteres vbique domini, ad vindicias terrarum ſuarum ſe accingunt, ne pro derelictis illas habere viderentur, Regis impetrato aſſenſu.

19 Declaratum E. 12. *Iul*. 1611. *ar*.24. *&* 25. vt quamuis ius reale in re immobili iuxta Edicta patria non acquiratur, niſi per legis operas coram Magiſtratu ſitus factas, vt fiſcus tamen ſecundùm Iuris ſcripti priuilegium omnibus creditoribus adminiſtratorum rerum dominicarum, quacumque in prouincia adminiſtrauerint, præferatur. etiam aduerſus liberos ſoluto matrimonio, & bona quoad proprietatem ad eos deuoluta, vtique cum onere inhærente.

20 Quò minùs per ignorantiam colluſionémve depereant Iura Regia; ſtatutum eſt E. a. *Decemb*. 1511. vt nemo litiget de proprietate aliquorum iurium dominicorum Principis, non interpellato Procuratore generali; pro accuratiore defenſione: neque cum parte tranſigat, cum vllo Principis præiudicio, ſine ſimili interuentu: Aduocati, & procuratores in his non interueniant; ſed omninò denuntient, ſub pœna arbitraria.

Porrò E. 5. *April*. 1508. cauetur, vt nemo conſerat, diſponat aliquod Regium beneficium, aut officium quomodocumque, ſed ſoli Principi, ſeu Locumtenenti generali reſeruatum ſit: ſecùs factum nullum ſit, effectuq́ue careat.

21 De curſu autem publico pridem decretum eſt E. 4. *Nouemb*. 1551. vt curſus cum cornu veredariorum ſit inhibitus, niſi pro ſeruitio Principis, aut de conſenſu Magiſtri *poſtarum*. vt nemo litteras per equos citatos ad modum *poſtarum* mittat niſi de eodem conſenſu; alioquin pro ſuſpecto torturæ ſubijci poſſit: officiarij & vigiles diligenter ad tales attendant, tranſitum denegent. Magiſter *poſtarum* citatos equos concedi non permittat, niſi perſonis exceptione maioribus ſibi notis. Curſus autem hodiernus aliter inſtitutus eſt, quàm vetus: nam ille publico & prouincialium ſumptu ſuſtinebatur. *l*.1.§.*patrimon. D. de muner. tot. tit. C. de curſ. publ. l*.12. hodiernus Præfectus eſt celerum curſorum, qui ſumptum facit, & equos diſpoſitos alit, litterarum vecturam vectigali pecuniâ locat.

22 De Iure Romano arces ſtruere cuique licitum fuiſſe creditur: *l. per prouincias. C. de ædiſ. priuat. l*. 1.§.*ſunt. D. de ſolut*. niſi in limite Imperij *l. quicumque caſtellorum. C. de fund. limitrof. l*.11. multis locis moris id non permittunt, ſine domini ſuperioris permiſſu: neque loca ſua vallis munire; præſertim in limitibus: minùs verò villam, pagum, municipium muris turribuſq́ue circumdare, atq; in vrbis formam redigere ſine Principis Indulto.

23 Vti etiam hîc E. 12. *Sept*. 1576. *art*.4. prohibitum fuit, arces demoliri, aut nouas extruere; & tractatus pacis 1648. *art*.58. conuentum eſt, ne fortalitia extruantur, atque aquæ-ductus fodiantur, quibus pars vna ab altera excludi queat. E. *etiam* 1579. *articul*.6. vt arcibus Belgicis præficiantur Belgæ, ſancitum fuit. & Læto introitu Brabantiæ, *articul*. 38. vt Brabanticis Brabanti; ſed iniquitas temporum arces exinde nouas extrui, & exteros præfici paſſa eſt: ſed neque per leges Romanas etiam ſtatutum eſt, *tit. C. ne ſine iuſſu principis, certis iudicibus liceat confiſcare*, non aliàs vtique, *quàm qui in ſumma adminiſtrationis poſiti ſunt poteſtate*, inquit, *l. vnic. C. ibid*. Sed neque furcas, patibula, cruces pridem collapſas reſtituere; minùs nouas erigere, ſine ſuperioris domini conſcientia. quamuis illud Imperij inſigne ſibi competere quis ſuſtineat.

24 Hodiè ius confiſcandi multis feudis iuriſdictionalibus, præſertim maioribus, tributum hîc eſt, maximè dominijs à Rege annis proximè lapſis diuenditis, in quibus ſupremitas & pauca quædam, ſed ſummæ notæ iura regalia dumtaxat ſunt reſeruata, quin etiam confiſcata bona, ex cauſa hæreſis iure ordinario, pertinent ad eos, qui ius

con-

confiſcandi habent; ſed ſi ob tranſgreſſionem edictorum principalium hæretici damnentur, bona fiſco regio addicenda ſunt. E. 20. *Nouemb.* 1549. vide quæ vlteriùs dixi ſuprà, de pœnis, §. *de bonis damnatorum.*

25 Conſtitutum E. 21. *Febr.* 1547. vt nemini liceat erigere molas vento, aquis, equis agendas; niſi vbi cuilibet molere licitum eſt: niſi ex indulto Principis. ſub pœna demolitionis & pecuniariâ. molas equis agendas, ſi quis infra decennium ſtruxerit, vbi Princeps aut vaſalli molas habent bannales, demoliatur: ante decennium ſtructis ad vſus domeſticos, ſtructor vti poſſit, non vicinorum negotiationem.

26 Quoniam verò poſt E. illud 1547. multæ omnis generis molæ ſunt erectæ, & plures domini erigendi facultatem ſub annua recognitione concedunt, Iura Regia, in quorum hodiè numerum venti & aquæ reijciuntur, vſurpantes, multique alij intra priuatos parietes molas habent, magno precariarum vectigaliumque publicorum præiudicio; mandatum E. 21. *Iul.* 1628. vt paſſim illud edictum publicetur, ac ſimul omnibus mandetur, qui molas huiuſmodi habent, aut habendi facultatem conceſſerunt, titulos ſuos exhibeant, vt auditis fiſcalibus, quod oportuerit ordinetur.

27 Declaratum etiam E. & ordinat. 22. *Auguſt.* 1531. *art.* 20. ſoli Principi ſupremo competere, recipere à ſubditis ſubſidia, dona, collectas, ſub pœna dupli & arbitrariæ correctionis, id vetatur vaſallis ſine ſpeciali indulto, quod & in Gallia obtinet Bugnion *leg. abrogat. l.* 1. 5. 19. non admiſſis caſibus, quos refert Bart. *in l. placet. C. de excuſ. mun. l.* 10.

28 Ad Regiam etiam dignitatem pertinent ſtatuę, vt nemo eas ſine Principis nutu alteri erigere poſſit, nec ſine illius ſumptu cuius honori dicantur. *l.* 1. *l. vlt. C. de ſtat.*

29 Saluaguardia etiam Regiæ auctoritatis eſt. frequentatur tamen apud nos, vt quis Iudicem ordinarium accedat, in eiuſque defenſionem ſe tradat, aduerſus alium ſibi minitantem, cui pacem ſeruare Iudex iniungit: eamque ſeruare tenetur, vt offenſa etiam capite luatur. abeſt tamen auguſtum nomen ab hac tutela.

30 Quibus caſibus hereditas legatúmve per leges auſertur aliquibus vt indignis, mores vix vnquam id fiſco aſſignant, ſed proximo heredi.

31 Rei bonis fiſco addictis, fideicommiſſa à fiſco tantiſper detinentur, donec fideicommiſſi dies veniat. *l. ſtatuis* 48. §. *Cornelio h. t.* ſed ſi adiecta ſit clauſula, *ne alienentur*, venire in fiſci manum non debent. *l. Imperator, de fideicomm. libert.* & ita cenſuit ſupremus Senatus Mechl. ſolemni iudicio apud fiſcum pro Comite Gulielmo Naſſauio, ſubſtituto à Guilielmo-Philippo principe Auriaco, quod refert *Chriſtin. vol.* 6. *deciſ.* 66.

De vtilitatibus denique fiſcalibus totoque iure maieſtatis latè nos egimus in *Iudice lib.* 4. *c.* 1. *& ſeqq.*

De incolis.

SVMMARIVM.

1. *In Brabantia habitatum venientes, gaudent libertate.*
2. *Aduenæ teſtimonium vltimi domicilij ferre debent.*
3. *Præſertim rure.*
4. *Curiales in Belgio non ſunt.*
5. *Onera perſonalia perſonam ſequuntur.*
6. *Qui aliò dominium transfert, reipub. vectigal alicubi ſoluere debet.*

TAbulis legum Brabantiæ prouiſum 1312. vt qui aliundè in hanc ditionem habitatum venient eâ ipſi, eorumque liberi libertate gaudeant, quâ apud ſuos vterentur: dummodo legitimi coniuges fuerint. 1

Sed ob malignitates temporum iubet E. ad Synod. Mechl. 1606. *art.* 17. *&* 18. vt qui aliundè habitatum veniunt, parochi ſeu Magiſtratus vltimi ſui domicilij teſtimonium conferant, quo nouo parocho ſeu Magiſtratui fidem faciant, de fide ſua ac probitate. 2

Atque iterum E. 1. *Iul.* 1609. prohibitum, ne, præſertim rure, quis domicilium figat, niſi exhibito teſtimonio prioris vitæ & conuerſationis; ne quis peregrinus ſine fixo domicilio armatus, cuiuſuis generis bombardis ditiones percurrant; & quamuis per pacem Belgicam *art.* 3. & antè per inducias *art.* 28. & pacificationem Gandenſem 6. *Nouemb.* 1576. permittatur omnibus vtrarumque partium incolis transferre quò libuerit domicilium: id tamen non excludit huiuſmodi edicta; quæ non ad bellum, ſed ad politiam pertinent; ideoque in *d. art.* 3. tranſmigratio permittitur, ſub modo, vt leges ſeruent & conſuetudines locorum quo migrarint, & quamuis incolę ferè vtantur iure ciuium; tamen E. 16. *Mart.* 1616. declaratum eſt, extra XVII. prouincias natos, quamuis in numerum ciuium adſcitos, non gaudere telonia magni terreſtris priuilegio, vt vocant, *geleyde & peert-ghelt*, ſicut gauderent originarij, qui annum & ſeptimanas ſex habitarint in liberis Brabantiæ ciuitatibus. Similiter qui non ſunt nati in Brabantia, officia ibidem adipiſci non poſſunt, ex Lęto introitu, *art.* 5. 6. 9. 37. 38. tametſi eſſent à Principe iure ditionis donati, ſeu naturalizati; ſed & rebus reipub. turbatis, ne meliores ciues, qui eam tueri debeant, turmatim abſcedant ſæpè ſolet inhiberi, eoque ſpectat E. 18. *Sept.* 1567. nequis emigret, niſi iuſtam cauſam officiario, magiſtratuique, vno ante menſe, indicarit. 3

Curiali etiam, è ciuitate ſua non licet recedere. 4
l. 1. *de decurio.* & rus habitare, *l.* 1. *C. ſi curialis rel. ciuit.* ſub periculo famæ fortunarumque. *l.* 21. *C. de decurion.* ſed huiuſmodi conditionis homines vix ſunt in Belgio; homines proprij in Polonia, ſimilibúſve locis adhuc ſuperſunt, quaſi glebæ adſcripti.

Poteſt quis Iure Romano pluribus eſſe locis, 5
ciuis, incola, municeps: loco originis, & domi-

cilij;

cilij, ad munera & indictiones, præſtationes & onera vocari. *D. & C. h. t.* ſed moribus ferè perſonales ſunt huiuſmodi pręſtationes, & domicilium perſonamque ſequuntur: neque extra domicilium quis perſonalibus oneribus ſubijci poteſt: realia onera vbicumque ſitis rebus incumbunt.

6 Ideoque multis locis obtinuit, vt qui domicilium aliò transfert, decimam, vigeſimam bonorum ſuorum reip. qui deſerit, ſoluat; ſed de bonis vtique ſub illius territorio ſitis *Burgund. ad conſuet. Flandriæ, tit. 14. nu. 6.* immobilibus vtique: nam mobilia, ſeu quæ inſtar illorum ſunt, quià perſonam ſequi videntur, etiam in contributionem vocantur, ſaltem Antuerpiæ, *tit. van iſſue, art. 2. & 3.*

LIBER XI.

De nauiculariis, & naucleris, & re mercatoria maritima.

SVMMARIVM.

1. *Priuati, qui naues habent, neceſſarium auxilium præſtare fiſco tenentur.*
2. *Qui tamen merces ſuas publicatas oſtendere debent.*
3. *Publicas merces deferentibus prohibitum eſt priuatas adiungere.*
4. *A lege Zelandorum, de bonis naufragis non attingendis, quomodo quis excuſetur.*
5. *De re nautica quæ præcepta.*
6. *Quæ de captura halecum.*
7. *Retia habere debent antiquæ latitudinis.*
8. *Piſcis iuuenis ne includatur.*
9. *Retium foramina cuius latitudinis debeant eſſe.*
10. *Ad debitam piſcationem quæ requiſita.*
11. *In littore quæ fieri vetita.*
12. *Moles in mare iactas ad defenſionem ne quis auferat.*
13. *A litteribus quæ arcenda, quæ verò ijs appenenda.*
14. *Aſſertio vnius littorum cuſtodis, an plenè probet.*
15. *Quis contribuere debeat ad exaggerandas terras.*
16. *Rei iacta quomodo æſtimanda.*
17. *Actio ex lege Aquilia competit ei, qui in naui ſua damnum paſſus eſt.*
18. *Quæ in aſſecuratione ſeruanda.*
19. *Præſcripta per edicta.*

1 MVneribus accenſetur nauiculariorum officium, vt publicas ſpecies tranſportent, qui hoc vnum munus debent, à reliquis oneribus vnà cum prædijs ſuis liberi, & immunes. *hoc tit. & ſeqq.* & quemadmodum ſuprà à muneribus nemini ſe licet excuſare, niſi vacationem à Principe obtinuerit ſeu alijs iuſtis cauſis iuuetur; (qua de re tota latè agitur à *tit. 40. vſque ad finem libri* 10 *C.*) ita etiam priuati qui naues habent in ea ſunt conditione, vt neceſſarium fiſco auxilium præſtare teneantur. *l. 1. & 2. C. de nauibus non excuſand.* vt ne quidem reſcripto à Principe impetrato liberentur. *d. l. 2.* ad quem modum indies videmus ſiſti omnibus in portibus nauiculariorum, id eſt dominorum, tum Incolarum, tum aduenarum naues, & in bellicas Principum neceſſitates trahi, vnà cum naucleris, nautiſque.

Qui, tamen, dum publicam in cauſam nauigant, gaudent omni ſecuritate, nullibi arreſtari, aut impediri poſſunt. *l. 1. h. t.* tametſi inſpiciendas publicanis merces oſtendere debeant. *l. interdum. §. dum. D. de publican.* vt ſæpiùs iudicatum refert Chriſtin. *h. t. vol. 5. d. 58. & 61. num. 8.* nec tamen teneri eos, qui notoriè ab omni vectigali ſeu telonio ſunt immunes: & ſi quæ publicis rebus & immunibus aliæ non priuilegiatæ ſint adiunctæ, & ob fraudem vectigali factam in commiſſum hæ cadant, pœnam ad immunes non porrigi; ſi nauicularij fraus abſit: quæ alioquin integras in commiſſum trahat. 2

Publicas autem ſpecies deferentibus prohibitum eſt priuatas merces adiungere; alioquin ſi eam culpam caſus naufragij ſequatur, diſpendium fiſco præſtabitur. *l. vnic. Ne quid oneri publico.* cui citra aliorum culpam res ſuæ alioqnin perirent. *l. 4. C. de naufrag. l. pignus. C. de pignerat. act.* ideoque vt fiſco cautum ſit prædia & res nauiculariorum tacitè obligantur. *C. de præd. & reb. nauicular.* & quidem totum nauiculariorum Collegium pro vnius culpa obligatur. *l. vlt. C. de naufrag.* quod moribus noſtris negat obtinere Leonin. *conſ. 16.* eumque ſequitur Chriſtinæus *vol. 5. d. 62. n. 3.* 3

De naufragorum porrò bonis ſuprà diximus *C. de iur. fiſci.* In his afflictis omnis acerbitas eſt mitiganda, conſuetudines, conſtitutiones, ſtatuta interpretatione molienda. ſicut idem Chriſtinæus *vol. 5. d. 64. n. 20.* refert ſupremam Curiam iudicaſſe de lege Zelandorum, quæ naufragorum bona à quopiam vetat attingi ſub pœna capitis, & ex ipſo attactu dolum præſumit; non obtinere eam cùm citra malitiam quis probus eiectas merces collegerit. 4

De maris Præfecto, & Camera maritima, legibus militaribus, nauticis, diximus infrà ſub *tit. de re militari nautica.* vbi ſe ingeſſit mentio neceſſaria Edictorum 29. *Ian.* 1549. 29. *Ian.* 1551. *vlt. Octob.* 1563. quæ etiam commercia nautica attingunt. 5

gunt. qualiter naues inſtrui, quot viris, velis, tormentis, qualiter onerari, viſitari, ſi inuicem colliſæ ſint damna reſtitui debeant, aliaque id genus. innoxia maximè mercatura eſt, quæ fructus naturæ colligit, citra dolum & circumuentionem, vt piſcatio in mari, atque fluminibus, etiam exemptione decimi nummi donatâ, E. 9. *Septemb.* 1569. *ar.* 54.

6 Illi benè dirigendæ edictum eſt 26. *Iul.* 1535. politia & regulæ. quibus naucleri, & piſcatores capturæ halecum intenti vti inuicem debeant, E. 19. *Maÿ* 1512. vt vaſa capturæ halecum parata ad antiquam capacitatem formentur, & iuſto ſtigmate ſignentur.

7 E. 9. *Aug.* 1531. vt retia Britannica aliaque inſtrumenta capturæ halecum parata, antiquam latitudinem & bonitatem habeant.

8 E. 19. *Martÿ* 1539. vt iuxta littora piſcari non liceat retibus nimis arctis, quibus piſcis nimis adhuc iuuenis includatur.

9 E. *vlt. Septemb.* 1545. 15. *Octob.* 1614. vt retia, quibus piſcatores ad littus vtuntur, foramina non habeant quinque pollicum longitudine minora, tranſgreſſores apprehendantur, retia confiſcentur à prætore loci; qui & ea poſſit inueſtigare, domos perquirere, confiſcare, pœnas exigere.

Super piſcatu in fluminibus Flandriæ extat E. *vlt. Iul.* 1627. ſuper ijs fluuijs, qui ciuitatem & territorium Gandauenſe lambunt.

10 E. 14. *April.* & 27. *Ian.* 1542. porrò illius generalioris ferè hæc ſumma, vt debitis temporibus, retibus, & inſtrumentis piſcatio fiat, à conductoribus Regijs, vel ijs qui ius piſcandi in fluminibus habent, ſub ſuo diſtrictu: vt piſces minores iuſtâ quantitate in aquam reijciantur: vt officiarij retia viſitare & perquirere poſſint, an ſint ſecundùm leges piſcatorias facta: ad fraudem vitandam de nocte piſcatio non fiat: ad certum ſpatium abſtineatur ab ijs angulis, vbi aliqui pabulum piſcibus ſolent proijcere: aduerſus leges piſcatorias peccantes ſine diſſimulatione aut compoſitione mulctentur; venia aut diſpenſatio aliter piſcandi dari non poſſit: alioquin ipſi officiarij corrigantur, etiam priuatione officij; & aduigilet Procurator generalis. rei qui non habent in ære luant exilio, carcere, ieiunio, ſeu arbitrio Iudicis: parentes & heri filiorum & famulorum nomine mulctas ſoluant: procedatur in cauſis ſummariè & de plano: binis citationibus rei peragantur: officiarijs cū vno teſte omni exceptione maiori iurantibus quòd reos in delicto flagranti inuenerint, credatur: cauſa coram ordinario peragatur, cuiuſcumq; qualitatis ſint rei: nullus priuatus aut Magiſtratus officiarios impedire poſſit; ſed ſubſidio eſſe debeat: cuilibet officiario in ſuo diſtrictu harum rerum perſecutio ſit; ſaluâ procuratori fiſci præuentione, eiúſve commiſſarijs: in concurſu autem plurium iuriſdictionem exercentium vigilantiori & tempore priori priuatiuè: prioribus Edictis de cætero ſaluis.

11 Littorum cura & huc pertinet. quam ſancit E. 7. *Septemb.* 1531. vt in littoribus (ſeu dunis, vt vocant noſtri) nulla animalia paſcantur. nemo ligna, ſentes, tribulos, gramen præſcindat: vt quatuor Membra tot, quot opus videbuntur, perſonas committant, quæ inſpiciant, & mulctas exigant.

E. 26. *Octob.* 1547. vt nemo moles in mare ia- 12
ctas ad defenſionem littorum, ſaxa, lapides, ligna moueat, auferat, ſub pœna amiſſionis nauium, curruum, arbitrariæ correctionis, fuſtigationis, etiam capitis.

E. 2. *Maÿ* 1613. vt antiqui limites littorum po- 13
nantur, vocatis territoriorum prætoribus; viæque, ac iuxta mare littora reparentur: nemo ibi venetur: intra medium lapidem retia habeat, aut canes, niſi prioribus vncis, aut feles, niſi auribus præciſis: nemo in littoribus pecora paſcat, herbam præſcindat: ne veniâ quidem (quam dare nequeant) à conductoribus venatorijs impetratâ: nemo in littoribus appareat eques, cum ſclopeto, arcu, haſta, ligone: cuniculos venetur, occidat, fodiat; ſub pœna 60. lib. par. interdiu, dupli noctu, atque arbitrariæ correctionis.

Probationique ſufficiat aſſertio vnius littorum 14
cuſtodis, alteriúſve teſtis, ſiue de mulcta 20. librarum agatur; quoniam rarior ibi teſtium eſt præſentia: ſi excedat 20. lib. duorum cuſtodum, aliorúmve teſtimonio opus ſit. quibus cuſtodibus ne quis conuitietur, aut pulſet, ſub arbitraria pœna prohibetur. qui ſi ipſi exceſſerint, triplam pœnam luant. omnes officiarij & viatores Regij delinquentes corrigere poſſint: & iudicatum non obſtante appellatione exequi: in rem ſuam mulctarum tertiam, alteram in fiſcum, tertiam in conductorum rem vertere.

Quòd ſi marini fluctus terminos ſuos exceſ- 15
ſerint, & tyrannidem in continentem exerceant, edictum eſt 23. *Maÿ* 1531. vt omni diligentiâ terræ inundatæ è mari vindicentur. id quò minùs retardetur, ex æquitate apparentia dubia deciduntur, ſi coniuges eam in rem impenſam fecerint ſoluto matrimonio, cuius terræ fuerint, medietatem ſumptuum alteri refundat, aut terrarum medietatem cedat, pro ſua optione: vſufructuarius penſionem vnius anni remittat, & alteram in hos ſumptus contribuat; alioquin iure excidat, aut ſaltem quartum nummum ſuo quoquo tempore, eius ſummę, quam hypotheca contribuere tenebitur. Redituarius redimibilis duas pēſiones remittat, duas eroget: alioquin iure excidat: aut ſaltem quatuor nummos ſoluat cùm proprietarius ſoluit quinque, ad ratā cuiuſque prouentus, redituarius irredimibilis ad ſimilem ratam æqualem cū proprietario nummum ſoluat. omnia collegia Eccleſiaſtica & loca religioſa pro rata bonorum contribuant: nec non beneficiarij ſingulares: ſed hi eâ lege, vt heredes eorum hæc bona tantiſper poſſideant, donec fructus impenſam æquauerint: ſi beneficiarij id renuerint, poſſint patroni, & fundatores eâdem lege id facere. In horum defectum cedant terræ fiſco, aut ijs, quibus Princeps indulſerit inundatas terras aggeribus cingere, vt omnes terræ, quæ inundari poſſunt, quibus noui aggeres profuturi ſunt, contribuere teneantur, pro arbitrio gubernatoris, aut commiſſarij generalis aggerum: vt proprietarij terrarum Eccleſiaſticis ſeruitijs grauatarum tantiſper immunes ſint, donec ſumptus ex fructibus refecti erunt. Vide *ſuprà de aggeribus non rumpendis.*

16 Ex l. Rhodia, omnes, quorum intereſt iacturam fieri, conferre oportet pro rerum pretio, etiam gemmarum, annulorum, veſtium, *l.2.§.2.ad l. Rhod.* ſed ex *E.vlt.Octob.1563.tit.van ſchip-brekinghe, art.7.* quotidianarum veſtium non fit æſtimatio; quòd ſi à piratis nauis redempta ſit, omnes conferunt, quod prædones dominis abſtulerunt, quod quis redemerit, ſibi redemit: aliįque non conferunt, *d.l.3.§.ſi nauis.* quod per mores ſeruari ait *VVeytſen van Auarien*, ſacta à iactura, æſtimatio fit earum rerum, quæ ſaluæ, & quæ amiſſæ ſunt: iure quidem quantæ amiſſæ fuerint, non quanti vænire potuerint, quia tanti ſunt, hodiè vna videtur fieri æſtimatio, quanti vt ſaluæ, ita & amiſſæ loco deſtinato venire poſſent. E.*vlt. Octob.1563.tit.van ſchip-brekinghe, art.6. VVeytſen.vbi ſuprà.*

17 . Si nauis tua in meam impacta fuerit, damnumque datum ſit, nauiculariorum culpa dabitur *ex l.Aquilia actio.l.29.§.4.ad l.Aquil.* ſi nulla adſit culpa, vt vi ventorum, aut caſu acciderit, caſus præſtari non debet, ex *reg.contractus, de reg.Iur.* adeoque debet hodiè eo in caſu damnum eſſe commune. E.19.*Iul.*1581.*art.*46.E.*vlt.Octob.*1563.*tit.van ſchepen die malcanderen beſchadighen.*

18 Nautici fœnoris, & aſſecurationum praxim noſtram & morem hodiernum aſſecurandi tradit optimè Grotius *Iſagoge iur.Holland.l.3.p.24.* Igitur hîc tantùm dicamus conſtitutiones præſcribere, qui aſſecurare quo pretio præmióve, quas merces pro more modóve poſſint, quid ſub illud nomen veniat, E.29.*Ian.*1549.*art.*20.21.22.23. E.19.*Iul.*1551.*art.*19.20.21.22. E. *vlt. Octob.* 1563. legibus 20.& 25.*Ian.*1570. legibus 36. ac formula, ſecundùm quam ſolam aſſecurationes fieri poſſint: mandatiſque in hanc negotiationem commiſſario datis conſtans.

19 Legum potiſſima capita Grot. *d.p.*24. complectitur: quamuis earum non meminerit more ſuo. nos ad edicta remittimus Lectorem: cui res ea vſuueniet: quia præter ſpecialia edicta, etiam notitiã diſciplinæ maritimæ ab Edictis præſcriptæ exigit, quæ maioris eſt operæ. eademque quæ citauimus, Edicta & Grot. *vbi ſuprà p.*29. tractat quæ ex lege Rhodia de iactu hodiè vſurpantur. & latiùs. *Quintinus VVeytſen tractatu ſpeciali van Auarien. Leydæ impreſſe 1617. cum deciſ. Cur. Holland.* Vide *Anſelm. Cod. verb. Aſſeurantien, Auaryen.*

De veteris numiſmatis poteſtate, ſeu de moneta.

SVMMARIVM.

1. *Numiſmata debiti ponderis & ſpeciei proba recipienda.*
2. *De eis edicta.*
3. *Moneta ordinum Batauorum reproba.*
4. *Neque proba recipienda ſuper valorem.*
5. *De nummis reprobatis qua cauta.*
6. *Nummorum ſpecies non permutanda.*
7. *Alia cautiones circa rem monetariam*
8. *Vt veteres externorum principum nummi, hîc abrogati, qua edictis non expreſſe permiſſi.*
9. *Pœna in reos, qui nummos adulterant.*

1 VEterum Principum numiſmata à mercantibus recipi omninò iubet *l.ex 1.h.t.* dummodò debiti ponderis ſint, & ſpeciei probæ. & ſeuerè legibus coërcetur improbitas in pecuniam admiſſa, & capite quidem, *d.l.1.& vlt.C.h.t.* vt non ſint hodiernæ in pecunias admiſſæ fraudes, & pœnæ. Quemadmodum in re monetaria ab omni æuo hîc laboratum eſt, vt in ea iuſtitia & æquitas obtineret, ſed in primis Maximil. Imper. E. 14.*Dec.*1489. abundè prouidit: & Car. V. pluribus quamquam edictis: etiam de conſilio Ordinum generalium aliquando decreuit, vt quoad monetam ſeruaretur Ordinatio 10.*Dec.*1526. tamen neque illud iudicium publicum iniquitati temporum ſuffecit. ſed vt moneta à malignitate hominum admodum vexari non deſijt; ita neque ab edictis continuò exerceri.

2 Emanarunt ergo E. 14.*Decemb.*1489.16.*Feb.* 1509. 10.*Decemb.*1526.7.*Octob.*1531. 11.*Auguſt.* 1536. 12.*Iunij* 1539. 10. *Maij* 1540. 29.*Octob.* 1540. 7.*Nouemb.*1541. 16.*Febr.* 1541. 6.*Nouemb.* 1542. 22.*Febr.*1542. 7.*April.*1543. 6.*Iul.*1548. 4. *Septemb.*1548. 16.*Septemb.* 1549. 23.*Mart.*1552. 5.*Octob.*1553. 15.*Decemb.*1593. 10.*Iul.*1601. 19. *Feb.*1607. 14.*April.*1612. 21.*Maij* 1618. 12.*Septemb.*1619.*vlt.Octob.*1622.17.*Feb.*1627. 17.*April.* 1627.23.*Iun.*1628.18.*Mart.* 1633.*vlt.Maij* 1644. 26.*Mart.*1652. Longa hæc eſſet diſciplina. Itaque lubet tantùm potiſſima capita quædam attingere. Declaratum itaque eſt ſæpiùs, vt nummi nulli ſint vſuales, niſi edicto disertè permiſſi.

3 Moneta omnis Ordinum Batauorum reproba declarata: vetita vt pecunia dari, iuſſa deferri ad monetarios Principis, liquefacienda, ſoluto intrinſeco valore. ſub pœna confiſcationis, & quadrupli; ſoluenda ab ijs, qui erogare voluerint, aut penes ſe detinuerint. ſub eademque pœna vetitum deferri ad eas prouincias aurum, argentum reprobatæ monetæ, aut excedere valorem per edicta taxatum, exindeque permiſſum reprobam aliundè monetam inferre, non erogare; decretumque vt nummi abrogati aliundè illati, ad monetam Regiam deferantur: quàm primùm vrbem Regiam vllam attigerint, declarentur in quam fabricam monetariam ferendi, aut deportandi deſtinentur; & à loci officiario declarationis teſtimonium aſſumatur.

4 Pecuniam ſupra valorem oblatam, non liceat recipere creditori; quamuis proteſtanti, eam ſe recipere, ad ratam præſcriptæ æſtimationis, reliquum donare.

Sed neque poſt emptas merces ad certum pretium nummos certos offerre, nullo pretio expreſſo.

5 Species nummorum edicto approbatorum nemo emat, vendat, ſub pœna confiſcationis earumdẽ, & quadrupli, ſuſpenſionis ab officio, aut artificio ad ſex menſes; pro ſecunda vice inſuper banni è Belgio ad trienniũ: reprobatos nemo aliò quàm ad fabricam ſeu monetam Regiam transferat:

in maſ-

in maſſam redigat cudendæ monetæ idoneam: ſub grauibus item pœnis, tum reis, tum qui operam præſtiterint imminentibus: nemo permutare aut cambire poſſit prohibitas ſpecies, ſine publica auctoritate. nullus aurifaber in maiori quantitate confringere, liqueſacere auri ſpecies probatas, niſi præmonito Decano, & ijs annotatis, quæ Monetarijs per ſingulos ſex menſes indicetur.

6 Decretum inſuper vt puniantur omnes qui nummarias ſpecies ex profeſſo permutant, ſupra valorem præſcriptum: auream v.g. monetam, cum minuta argentea.

7 Vt mercatores emptas merces non reſtituant, aut emere recuſent niſi artifices, venditoréſve pecuniam aduerſus edicti præſcriptum velint accipere.

Qui maſſam pecuniariam damnatam aliundè illatam dies quindecim penes ſe ſeruauerit arbitrariè pro prima vice, pro ſecunda relegatione quinquennali puniatur. Intermedij qui ſine difficultate ſaſſi fuerint, erunt immunes, donec veniatur ad eum qui aduexit.

Rei pecunias illicitè erogatas amittant; inſuper quadruplum in mulctam ſoluant: pro ſecunda vice arbitrariè atque exemplariter corrigantur; & mercatoribus officina interdicatur ad tres mēſes; & qui ſine taberna negotiantur anni vnius exilio è ſua vrbe puniantur: pro tertia vice in quinquennium toto Belgio excedere iubeantur.

Qui publicâ auctoritate pecunias tractant, monetarij criminis rei, non tantùm priuatorum pœnas luant, ſed officijs quoque ſuis deſtituantur.

Nulla etiam ſint chirographa, reditus, aliæque obligationes pecuniâ damnatâ contractæ. neque ex ijs actio detur, ſi modò intra biennium exceptio proponatur, & probetur debitè. ſi ipſe debitor denuntiauerit, abſoluatur toto debito, & mulctâ.

Quod idem in cambijs obtineat, quæ de vno loco ad alium fiunt, intra has ditiones: quæ ad vſum aut duplicem vſum vocant, quę ſint inhibita in poſterum.

Pecuniam probatam nemo rodat, quacumque arte minuat, monetam falſam fabricet, aut inſtrumenta ſciens conficiat ſub pœna corporis & bonorum: & arbitrariè etiam corporaliter, qui huiuſmodi monetam ſcientes permutauerint, puniantur.

In ſingulis vrbibus ſint campſores qui reprobos cum probis nummis permutent; immunes à muneribus accíſiarum & vigiliarum.

Abrogati ſint nummi omnes quibus iuſtum pondus deeſt. aureis vſque ad 6. momenta dumtaxat ſupplendis ſingulis ſeſqui ſtuſero.

Argenteas etiam monetas non habentes deſcriptum pondus, nemo teneatur recipere: nec attritos aſſes, & ſemiſſes veteres: neque probos niſi ad ratum quatuor ex centum.

Cuprea pecunia in moneta Regia cauſa dumtaxat ſit permiſſa: & in ſuo quæque tantùm diſtrictu. ſi quis aliam in quantitate aduexerit; decuplum luat, & relegetur in quinquennium; ita vt antè reuerſus fuſtigetur.

Non erogetur in faſciculos compoſita.

Omnes perſonæ publicæ, eminentiores mercatores, inſtitoreſque, queſtores, receptores confraternitatum, & opificiorum decani iuſiurandum præſtent, pecuniam ſupra valorem edicto præſcriptum ſe non erogaturos; ad idque cogantur perſonæ publicæ ſuſpenſione ab officio, priuati negotiorum interdictione, tabernarum officinarumque occluſione: qui contrauenerint, etiam periurij pœnis puniantur, & inhabilitatis ad omnia munera.

Omnes queſtores pecuniam ipſi, ſeu ipſorum iurati commiſſarij numerent, non alios debitores iureiurando ſolutos delegent.

Non ſeruetur ordo iudiciarius, ſed rei per ſeſe reſpondeant obiectis, ſemotis aduocatis & procuratoribus; confeſſi damnentur: aduerſus inficiantes, ſtatim teſtes audiantur, & vlteriùs procedatur, vt in cauſis criminalibus.

Denuntiare etiam quis alium poſſit non tantùm apud ordinarium Iudicem, ſed etiā ſuperiorem: & ſi non expeditè aditus iuſtitiam adminiſtret, ad ſuperiorem tranſire.

Omnes Regij officiarij poſſint conuenire contrauentores, & ius dicatur expeditè, perinde ac ſi locorum officiarij agerent.

Magiſtratus ſatellites ſæpè ad forum mittant, vt videant an erogetur pecunia iuxta edictum; ſin minùs, correctio fiat. arreſtari pecunia poſſit, & erogantes, ſi non ſint incolæ, nec mox pignus porrigant par pœnæ.

Magiſtri monetarij etiam in ſingulis vrbibus poſſint aliquem ſtatuere, qui per præuentionem reos appellet; qui etiam tertiam habeat, ſicut officiarius haberet.

Si quis pecuniam receperit, poteſt ſub iuramento cogi, vt declaret qualis ea fuerit: & ſi ea in re promptus fuerit, pœnam euadet: ſi tergiuerſetur, & deprehendatur malè verſatus; damnabitur.

Detineri & aperiri poſſint omnes ſarcinæ, litteræ nuntiorum, ſi præſumantur pecuniam deferre, præſente tamen eo, ad quem litteræ deferuntur, & aliquo ex Magiſtratu.

Socius criminis ſi intra 24. horas exceſſum detulerit, à ſua culpa ipſe abſoluatur, & tertiam mulctæ obtineat.

Inter teſtes etiam recipiantur ſocij criminis.

Teſtes plures de ſingularibus factis deponentes ad fidem faciendam coniungantur.

Neque licitum ſit officiarijs ſuper monetaria contrauentione componere; quamuis periculo ſuo omnes mulctas conduxerint, ſub pœna inhabilitatis.

Si quando alicui à Rege fiat remiſſio, non porrigatur ea extra partem fiſci, ad officiarij aut delatoris quotam.

Concilia etiam ac Magiſtratus pœnas præſcriptas ſine moderatione irrogent: nec quem tueatur exceptio; quòd aliquibus locis publicè edicto contraueniatur.

Vbi confiſcatio locum non habet, irrogentur mulctæ tantæ, vt confiſcationi alioquin irrogandæ æquiualeant.

Fiat executio condemnationis, non obſtante appellatione. Si rei in ære non habeant, luant in cute.

Mulctarum vna pars fiſco, ſecunda officiario, tertia delatori cedat: qui ſi ignotus eſſe velit, et recipiat officiarius numerandam.

Imprimatur Gallicè & Teutonicè edictum cũ numiſmatum figuris. mox promulgetur, & exinde deinceps de trimeſtri in trimeſtre, ſine alia iuſſione: fiatque executio ſine vlla conniuentia.

Omnes officiarij mox infra menſem ac deinceps de trimeſtri in trimeſtre Senatui Prouinciali ſignificent, an in ſuo diſtrictu edictum ſeruetur; & quam in id operam præſtiterint.

Qua in re ſi negligentes fuerint, & exceſſus monetæ excreuerit; mittentur negligentium officiariorum Magiſtratuúmve ſumptibus commiſſarij Regij, vt prouideant.

Fiſcales etiam de trimeſtri in trimeſtre ad Audientiarium ſcribant, quid ſuper ea re intellexerint, diligentiamque ad reorum punitionem præſtent, ſub pœna priuationis.

Pœnæ graues omnibus articulis adduntur, & tam E. 1618. 1619. quàm 1622. 1628. 1633. plures modi ad deprehendendos reos, atque ad coërcendam hominum in re adeò inter homines neceſſariâ iniquitatem. quæ omnia nimis longum eſſet perſequi, atque adeò minùs neceſſarium: cùm E. 18. *Mart.* 1633. pleraq; omnia priora edicta repetendo, articulis 116. continuo ſtylo, ſufficientiſſimè perſtrinxerit; aliaque quamplurima addiderit.

Quàm porrò obligatoria ſint edicta de monetę valore impoſito non intendendo in rempublicam lata, & ad furta publica compeſcenda conſcientias etiam obſtringant, facultas Theologica Louanienſis & Duacenſis publica cenſura eſt teſtata. eiuſque meminimus in *Iudice l. 4. c. 35. ad fin.*

Ad veteris numiſmatis poteſtatẽ pertinet Ordinatio 27. *Septemb.* 1627. vt cùm in Brabantia iura inueſtiturarum feudalium ſolui olim ſoleant in antiquis Petris Louanienſibus, deinde ſcutis Francicis, denique equitibus Burgundicis, ſeu valore olim taxato, nunc ſolui ſint iuſſi in poſterum in ſpecie, ſeu, quia ea vix reperitur, in valore per vltima edicta taxato: & decretum vt vaſalli à ſubuaſallis ad eam ratam poſſint exigere, dummodò ipſi ſic Regi pridem ſoluerint, aut etiamnum ſuppleant. conſonat *c. elim. x. de cenſib.* Spectat & huc *art.* 18. *læti Introitus Brabantiæ.* vt nummus non niſi conſultò cudatur, neque vnquã minuatur. & *art.* 11. *Addition.* 2. *ad læt. Introit.* vt quoad omnium ſolutionem defungatur quis eo valore, quo hactenus conſueuit: ſine præiudicio ſortis ſeu conſtitutionis reditus: durante precaria illic conceſſa: atque in poſterum Regis & vaſallorum canones & reditus in aureis & argenteis nummis debiti non augeantur ſupra ſolitum nummorum pretium: in vim præſcriptionis *d. c. elim.* ſed multa ad hanc iure requiruntur aduerſus iuſtos titulos; ideò ſæpiùs aduerſus eam eſt iudicatum: & verò etſi certis annis aliquid præſtitum, remiſſúmve ſit ſponte ac gratuitò, ſequelam id non trahit obligationis in futurum eodem pretio defungendi. Kindiſchot. *reſp.* 52.

8 Meritò autem *l. 1. C. h. t.* iuſſit vt numiſmata veterum Principum pro ſuo valore recipiantur: indignum ſiquidem videbatur ſi anteceſſorum venerationi id detraheretur: ſed, Imperio nunc in tam multas dynaſtias diſtracto, non eadem in omnibus eſt ratio; ſed hîc edicta hodiè abrogant omnes nummos, qui diſertè non probantur. Sed an id de exteris tantùm accipiatur, an generalitas etiam ad Principum noſtrorum anteceſſorum numiſmata extendatur? diſſuadet *d. l. 1.* ſuadent nupera edicta edita ſuper abrogatione etiam Hiſpanicorum & Mexicorum regalium octuplicium his annis 1634. 1635. publicata.

Iure quidem quicumque nummos raſerit, finxerit, tinxerit, liber ad beſtias datur, ſeruus extremo ſupplicio afficitur. *l. quicumque. D. ad l. Corn. de falſ.* qui cuderit, flammis datur: *l. 2. C de falſ. mon.* & domus, vbi fabrica fuit, niſi abſens dominus fuerit, vt negligentia eius argui non poſſit, confiſcatur. *l. 1. eod.* quod & firmatum arreſto Curiæ Mechlin. apud Chriſtin. *vol. 4. d.* 199. *num.* 22. ſed rei bullienti oleo immerguntur per mores eodem arreſto firmatos. 9

De venatione ferarum.

SVMMARIVM.

1. *In venatione quæ ſeruanda.*
2. *In Brabantia vt libera, ſed tamen ſecundùm leges.*
3. *Non armata.*
4. *Clere vetita.*

DE prohibita, vel permiſſa venatione, & aucupijs ſecundùm morem modumque multis legibus præſcriptum, diſtrictumque, non eſt quòd latiùs diſſeramus: quibus in eam ſyluam ire lubet, præſtò ſe offerent E. 21. *April.* 1510. 5. *Octob.* 1514. 14. *Auguſt.* 1517. 3 *April.* 1519. 7. *Auguſt.* 1528. 20. *Ian.* 1528. 22. *Nouemb.* 1529. 22 *April.* 1540. *vlt. Mart.* 1541. 14. *Nouemb.* 1545. 29. *Octob.* 1546. 22. *Auguſt.* 1551. latè omnia agunt de inhibitione venationis ferarum, & volucrum, canibus baculo ad collum muniendis, retibus, ſclopetis, arcubus inhibitis, beſtijs laſis ne quidem è ſyluis auferendis, ad forum latis non emendis, pœnis, mulctis, Iudicibus. Sed & de aucupijs rurſus E. 3. *April.* 1570. denuò publicatum 24. *Octob.* 1609. aliud 29. *Nouemb.* 1611. *vlt. Auguſt.* 1613. 5. *Iun.* 1619. 1. *Iul.* 1619. 1

In Brabantia valdè ſpeciali priuilegio, læto Introitu *art.* 33. 34. ſtabilito, omnibus venari permiſſum eſt, nobiliter tamen: id eſt feras canibus, volucres falconibus, atq; accipitribus perſequendo. Ideoque ſeruanda Edicta generalia, quæ hanc venandi libertatem non impediunt. v. g. quæ tangunt idonea venationum tempora, ne fœta animalia capiantur, ne ſeges ſternatur, ne facultas venandi elocetur; aliaq; id genus priuilegio nõ derogantia; ſed iuſtas venationi leges præſcribentia, quam ius naturale & ciuile indeterminatam permiſerat etiam in fundo alieno nõ prohibente domino. vt & Fredericus Imperator *in vſibus feudorum. de pace tenenda.* §. *nemo.* retia tendi vetuit; niſi ad vrſos, apros, vel lupos capiẽdos: quod maximè reſtringunt ne armata ſit venatio ob §. ibi præce- 3 2

den-

dentem, qui ruſticis vſum armorum vetat. ſed nec apros hîc ita capere licet. volunt etiam dominos mediam & infimam iuriſdictionem habentibus licere venari intra terminos ſuę iuriſdictionis, vaſallis in fundo ſuo. atque ita iudicatum refert Chriſtin. in Curia Brabantię *vol. 5. d. 84. n. 32.*

4 Clericis etiam omnibus venatio eſt interdicta. *c. 1. 2. x de cler. venat. c. Epiſcopum. c. omnibus. d. 34.* ſiquidem venatorem numquam legimus Sanctum. *c. quorumdam. ibid.* vbi Nicolaus Papa teſtatur de clericali catalogo plurimos genere dumtaxat Germanos & Gallos vitium venationis irreuerenter implicare. quod malum etiamnum non paucos in iſtis nationibus detinet. Clerus Belgicus eſt reformationi aſtrictior. Plura ex læto introitu. Vide *Anſel. Cod. verbo Iacht.*

De fundis patrimonialibus, ſaltuenſibus, emphyteuticis, & de ſyluis.

S V M M A R I V M.

1. *Emphiteutes & cenſus vt differant.*
2. *Edicta de ſyluis conſeruandis.*
3. *Menſura lignorum cædendorum.*
4. *Vt ſyluis vtendum, non abutendum.*
5. *De frequenti ſyluarum viſitatione.*

1 IVs emphyteuticum plerumque confundunt cum iure cenſuali, cùm domini ſub cenſu annuo rem perpetuò poſſidendam concedunt. emphyteuſes ferè olim erant temporales, vel ad certas generationes aut ſtirpes. hodiè dominicales emphyteuſes ſeu in cenſum conceſſiones perpetuæ, neque excidunt poſſeſſores, non ſoluto per biennium canone, neque domini conſenſum in alienatione requirere debent, neque nummum quinquageſimum ſoluere, nec is ius ferè retractus habet, niſi ſpecialis conſuetudo aut conuentio in contrarium ſit.

2 Sed & latæ E. 12. *Mart.* 1619. 16. *April.* 1535. Ordinationes particulares, ad conſeruandam peculiariter ſyluam dominicam *de Niepe.* de ſylua etiam *Zonia* E. 11. *Mart.* 1619. E. 17. *Sept.* 1620. ..... 1624. item het keur-boſch van *Zonie*, quæ citat *Cod. Anſel. verbo Zonige-Woud, v. Iacht, v. boſſchen.*

3 De ſaltibus autem & ſyluis dominicis ſuprà tetigimus *tit. de Iure emphyteut.* quoniam verò Regis atque Reipublicæ intereſt, vt & priuatarum ſyluarum non ſit prodiga, atque ad publicam caritatem ducens adminiſtratio, & commercium ſine fraude; conſtitutum eſt E. 17. *Septemb.* 1515. vt ligna cædua non ve...antur, niſi eo anno quo cędenda ſunt: vt eorum venditio exinde fiat in foro: vt vetus menſura lignorum venalium ſeruetur: nec in longo, lato, aut profundo minuatur: officiarij ligna cæſa rure, & in vrbe viſitent: menſuræ à ſingulis pagorum officiarijs ad ſuas vrbes, ſub quibus cenſentur, tranſcribantur: atque ab his vlteriùs ad Metropoles, vrbeſque ſuas capitales: ordinatio publicetur non in vrbibus tantùm, ſed in ſingulis pagis, parochijs, vicis. idem Edictũ in Flandria repetitum & exactiùs ſeruari iuſſum 21. *Nouemb.* 1614. Inſuper E. *vlt. Octob.* 1571. vt ne liceat ſyluis, & arboribus damnum dare: ſurculos ſtipitéſve præſcindere, qui ſcopis inſerantur; ſed ramuſculos dumtaxat innoxios. Denique E. 19. *Nouemb.* 1605. pluribus articulis explicatiùs iuuat edictum 11. *Ian.* 1548. ne quis ſyluis, nemoribus, paſcuis, pratis, limitibus, fructibus, arboribus, ſurculis, quomodocumque damnum det. Cui acceſſit E. 3. *Nouemb.* 1629. adhuc vberiùs interpretandò Senatus Flandriæ prouidit.

Denique E. 7. *Septemb.* 1536. 11. *Ian.* 1548. 4
conſtitutum, vt menſura lignorum publicè proponatur, ad locum publicum appenſa: quam obſeruare teneantur, quicumque ligna venalia habent: ſed quæ in vſum ſuum quis cædit, pro arbitratu quantitatem ſeruat. ligna cædua cenſentur quernea anno 9. mollia anno 7. vt antè vendi non poſſint nemo mercaturam lignorum exerceat, niſi matriculæ à Magiſtratu inſcriptus ſit. Inſcriptio à Magiſtratu non fiat, niſi iurauerit ſe Magiſtratui indicaturum, vbi ligna comparauerit, aut ceſpites, pretium, numerum, locum, & venditorem: Magiſtratus æquum pretium taxabit: qui non comparuerit, arbitrariè corrigetur. nemo intra duo milliaria ambitus circularis cuiuſque vrbis, niſi in vſus ſuos emat, exceptis iis, quæ in aggeres tuendos impendentur. qui ceſpites vendunt, æquo pretio diſtrahant. monopolia non incant, aut inuicem pretium ſtatuant, promittentes minori non diſtrahere.

Nouo bono publico ſyluæ rectè adminiſtran- 5
dæ ſunt, ne quis etiã re ſua abutendo noceat bono publico. adeoque 1. *Iun.* 1609. *art.* 21. officiarijs iniungitur frequens ſyluarum viſitatio, mulctaturque ſi quis in ſyluis cum bombarda fuerit deprehenſus. E. 31. *Auguſt.* 1613. foueæ in ſyluis puteíve fodi prohibentur. Edictum 31. *Aug.* 1613. *art.* 61. E. 12. *Octob.* 1585. pœnam addit centum regalium. E. 22. *Mart.* 1631. *art.* 57. 58. E. 9. *Sept.* 1643. *art.* 2. vbi caſtrametatur miles, hortos, ſyluas, arbores vrere, ſecare, prohibetur. E. 27. *Maij* 1596. *art.* 40. Sed laſciuia militum hodiè negat ſibi iura nata, vide *Mansfeld in Magiſterio milit. tract. 2. p. 2. c. 7. de pabulatione, lignatione, frumentatione.* quinetiam eradicatio ſyluarum prohibita eſt. E. 5. *Decemb.* 1623. *art.* 2. quamuis regiarum liberarumque. E. 31. *Aug.* 1613. *art.* 12. & E. 25. *Mart.* 1631. *art.* 13. *Vide Anſelm. V. Boſchen.*

De mendicantibus validis.

S V M M A R I V M.

1. *Validos mendicantes coërcere oportet.*
2. *Inter quos non referendi ſunt bello eiecti.*
3. *De militibus vagabundis coërcendis.*

MAgna fuit veteris Reipublicæ Romanæ 1
in ciues indigentes liberalitas, vt ex hiſtorijs veterum Scriptorum liquet non tantùm, ſed etiam ex legibus noſtris. vnde titul. *C. l. 11. de canone frumentario vrbis Romæ, de frumento vrbis Con-*

ſtantinopolytana, de frumento Alexandrino, & de annonis ciuilibus. quæ indigentibus diſtribuebantur, ſed tamen inualidis,non quos integritas corporis & robur annorum facit indignos; nam hi inquirendi & ad labores vrgendi ſunt.*l.vnic.* vbi Gloſſa & DD.c.*h.t.* & maiorum hîc noſtrorum benigna in pauperes pietas, in ſingulis parochijs menſas, vt vocant S.Spiritus; multa paſſim Xenodochia, aliaſque pias pauperum cauſas largiter dotauit, de quibus ſuprà egimus *tit. de Epiſc. & cler.* Enimuerò promiſſum Chriſti eſt; *Pauperes ſemper habebitis vobiſcum.* vt eius membris charitatem exhibentes, mercedem expectemus, perinde ac ſi ipſi præſtita eſſet.Sed vt ſemper cum frumento naſcitur & palea : ita veris pauperibus,validi ſe, otioſi, ignauique homines immiſcent. eos & olim leges Romanæ, vt latiùs diximus *in Ind.l.* 3.*c.*10. & pridem frequentia Principum noſtrorum Edicta proſequuntur. E. 22. *Septemb.* 1506. 12.*Decemb.*1515.28.*Nouemb.*1527.*vlt.Feb.* 1530. 24.*April.*1532. 29.*Nouemb.*1530. 11.*April.* 1541.15.*Feb.*1537. 18.*Septemb.*1542.3.*Feb.*1542. 25.*Octob.*1544. 15.*Iunij* 1556. *vlt. Febr.*1558. 7. *Octob.*1531.*art.*8. 2.*Septemb.*1560.*vlt.Octob.*1583. 29.*Ian.*1572. 24.*Mart.*1605.16.*Ian.*1576. 8.*Iul.* 1599. 1.*Octob.*1607. 27. *Iun.*1611. 27.*Septemb.* 1617.3 *Iul.*1611. Vide *Anſelm.* V. *Bedelaren.*validi ergo mendicantes prohibentur, quamuis ſub ſpecie cupreorum operum ſeu aliorum artificum. extranei & qui annale domicilium non habuerunt intra octo dies excedant, ſub pœna fuſtigationis & ſtigmatis dorſo imprimendi, aut arbitrariæ; ſi armati ſint graues,ſi vi vſi etiam fuerint, ſi incendium minati igne puniantur.

2 Ex limitibus profligati pauperes, cum teſtimonio officiarij, ſub validis mendicantibus non ſint comprehenſi : alij non validi, leproſi in loco natiuitatis, aut annalis domicilij, & vicino mendicare poſſint,ſed abſtineant ab encœnijs,nuptijs, & ſolemnibus conuiuijs, & alioquin contenti ſint eleëmoſynis quæ erogantur,ſine contumacia, & obſeruent ſtatuta eorum locorum, ſi quæ eis data ſint.

3 Si quis huiuſmodi prætenſos milites,vagabundos,ac validos mendicantes hoſpitetur, ſeu quoquo modo iuuet, complex cenſeatur : neque excuſetur, ſi ſe inuitum dicat,niſi eos officiario indicauerit : qui aſſumptis auxilijs proſequi,omneſque ab eo rogati ferre auxilium teneantur.Oberrent officiarij ſępè in nundinis,encœnijs,nuptijs, hoſpitalibus : huiuſmodi errones perſequantur, apprehendant, puniant; ſub pœna priuationis officij, inhabilitatis,& damni exinde illati: priuati etiam apprehendere poſſint,& officiarij in alieno diſtrictu, ſed apprehenſos loci officiario conſignent, vtique puniendos. Officiarij ſaluum conductum dare, aut conniuere nequaquam poſſint. Reſiſtentes ad campanæ ſonum apprehendantur: & ſi mutilari, aut occidi contingat, innoxium eſto. Otioſi, etſi non mendicantes incolæ vel externi inquirantur,vnde viuant : niſi aptè reſpondeant,carceri includantur, & diligenter de ijs inquiratur: otium inexcuſatum ſufficiens ſit ad torturam indicium, vt ſi crimen aliquod confiteantur condignè plectantur, & recidiui ſemper ſeueriùs : ſin minùs, exteri relegentur extra ditiones, incolæ extra confines domicilij exire vetentur: vtrique ſub pœna capitis: Iudices has pœnas omnibus infligant, ſub pœna priuationis & inhabilitatis. Denique vt qui ſe dicunt Ægyptios aut habitum illorum geſtant, intra paucos dies prouincijs excedant, ſub pœna capitis & bonorum. De erronibus militibus, deſertoribus, vagabundis egimus *tit.de re militari.*

---

§. *De leproſis.*

SVMMARIVM.

4. *Diſciplina mendicantium leproſorum.*
5. *Iuriſdictio.*
6. *Viſitatio illorum, an verè tales ſint.*

LEproſi iure merito ab hominum cœtu ſe-
cernuntur, per ſacras etiam litteras. & qui- 4
dem Edictum 19.*Octob.*1547.iubet vt nemo vtatur habitu leproſorum, niſi ex viſitatione liqueat eſſe talem, eiuſque rei fidem faciat requiſitus : vt leproſi intra ſuam quiſque parochiam ſe contineant : & eò redeant, vnde originem habent,aut citra fraudem domicilium annale ante declarationem morbi : vt ne alibi mendicent, tabernas & ædes non ingrediantur, eleëmoſynas ante fores petant,ſub pœna fuſtigationis,exilij & arbitrariæ correctionis : vt Magiſtratus curent ex bonis pro leproſis relictis alieos:& ſi non ſuffecerint, committant,qui pro eis eleëmoſynam petant.

E. 21.*Auguſt.*1537. Decano leproſorum per-
mittitur inquirere in eos,qui morbum ſimulant, 5
cogere vt exhibeant ſe viſitandos in leproſarijs ciuitatum : aſſumere coniudices, ex compendijs mulctarum ſtipendium recepturos : ad iuſtitiam inter leproſos miniſtrandam,ordinarijs Iudicibus mandatur, vt eidem Decano auxilium præbeant, ad executionem ſuæ poteſtatis.

In Brabantia pluribus locis erecta ſunt Xeno- 6
dochia, vbi à medicis & chirurgis quotannis ſolemniter viſitentur infecti ; & reijciuntur ſani, ſub hoc pallio validam mendicitatem affectantes. plura diximus *in Iur. Pont.non.aual. tit. de conuug. leproſ.*

LIBER XII.

De dignitatibus & nobilitate.

SVMMARIVM.

1. *Dignitatum nomina antiqua abolita.*
2. *Functiones manent & poteſtates.*
3. *Miſsilis pecunia maieſtatis nota.*
4. *Officia vt ſint perpetua.*
5. *Patriciatus, Pares regnorum.*
6. *Præfecti prætorio, Pro-reges.*
7. *Admiralli.*
8. *Salarium defunctis totius anni iure præſtatur vix per mortem.*
9. *Sportula.*
10. *Primicerij Cancellarij.*
11. *Præpoſiti labarorum, Capitanei guardiæ regiæ.*
12. *Magiſter officiorum, ſeu eorum qui in ſuis officijs vti tirones exercentur.*
13. *Peculium quaſi Caſtrenſe.*
14. *Eques miles.*
15. *Huius varia nota, earumq́ obſeruantia.*
16. *Dignitas perſonam non egreditur, nobilitas tranſmittitur.*
17. *Alienum nomen aut inſignia vt aſſumere non liceat.*
18. *Naturales vt retineant nobilitatem.*
19. *Vt nobiles ſua inſignia ad heraldos prouinciales mittant.*
20. *Apud quos omnes litteræ poſt Albertum conceſſa regiſtrantur.*
21. *Nobilitati an deroget mercatura.*

1 AD materiam dignitatum ſpectat totus liber C. 12. quò conſequenter recenſentur vetera nomina dignitatum, officiorumq́ue, tum publicorum, tum aulicorum: quorum nomina pridem obſoleta, functiones tamen manent; ſed diuerſimodè pro moribus regionum diſtributæ, alijs nominibus atque alijs nuncupatæ. multa tamen iure in illis conſtituta etiamnum obtinent, multa vſus variauit: quædam quaſi per ſaltum hinc inde viſum attingere. In dignitatibus firma regula eſt, vt gradus obſeruentur: minor maiori cedat: in gradu paribus ordo temporis prærogatiuam præſtet. *l. 1. de conſul. lib. 12. tot. tit. vt dignitatum ordo ſeruetur. C. lib. 10.*

2 Rebus nunc mutatis antiqua poteſtatis exercitia minuta etiam ſunt. vt prætorum magna fuit olim poteſtas, deinde inane nomen & Senatorij cenſus grauis ſarcina. Boët. 3. *de conſolat.* tenebantur ſiquidem ſuis ſumptibus Circenſes & ſcenicos ludos exhibere; neque reſpondebant dignitati vtilitates. vnde clariſſimi & ſpectabiles cogi deinceps ad præturam ſunt vetiti. *l. 1. C. de prætor. lib. 12.* remiſſa glebæ, follis, ſeptem ſolidorum functio, ſimiliſve collatio. *l. 2. eod.*

Similiter Republica Romana in Imperatores 3
tranſlata Conſulibus non ampliùs licuit miſſilem
pecuniam in vulgus ſpargere; ſed reſeruatum id
eſt Maieſtati Principis. *l. ordinem. de conſul. lib. 12. Auth. de conſul §. ſpargere. col. 4.* quod etiam hodiè ſeruatur; nec extra reatum cenſeretur, ſi quis ſecùs faceret.

De Principum, Ducum, Marchionum, Co- 4
mitum, Vicecomitum, Baronum titulis & dignitatibus, quæ antiquis officijs ſucceſſerunt, eorumque poteſtate, paſſim Interpretes multa ſcripſerunt, præſertim Feudiſtæ. Loyſeau *des ſeigneuries, des offices.* Chenu *des reglemens.* Borrellus *de magiſtratuum edictis*; alijque. ſed præſertim eſt animaduertendum, quòd ea quondam officia paſſim tranſiuerunt in hereditarias dignitates, ac iuriſdictiones; ideoque eorum Edicta & Ordinationes, quæ olim pro iure prætorio habebantur, *§. Ius autem prætorium. Inſtit. de iur. natural.* annoque dumtaxat durabant; ciuiles autem erant perpetuæ, *l. in honorariis. in princ. D. de act. & obligat.* hodiè iure proprio competunt, actioneſque ideò ſunt perpetuæ. Bartol. *in l. 1. §. de qua re. D. de poſtulando.*

Patriciatus etiam magna fuit dignitas, ceteris 5
omnibus antepoſita. *l. nemini. C. de conſul. lib. 12.* parentes Principis & velut patres patriæ cenſebantur. vt hodiè Pares Franciæ, Equites aurei Velleris, S. Michaëlis, &c. fratres Principum nominantur: ſed illa dignitas & ipſum nomen patriciatus eſt obſoletum: niſi quòd dicatur Pontificia auctoritate nuper Romæ eſſe quaſi renatum.

Præfecti prætorio, & Magiſtri militum in 6
dignitate ſunt exæquati. *l. 1. C. de præfectis prætorij lib. 12.* ſed hodiè non eſt officium, quod præciſè reſpondeat alterutri dignitati. Locum Principis tenentes, generales, gubernatores, pro-reges, Duces exercitus ferè ſunt, ſed poteſtate magis mandatis præſcripta, quàm legibus attributa. quam etſi liberam eſſe velint Interpretes, Chriſtinæus tamen refert *d. 110. vol. 5. num. 26. 8. April.* 1571. Voluiſſe Philippum II. Duci Albano tunc hîc Gubernatori generali, datam à ſe poteſtatem illius legibus & conſtitutionibus prouinciarum eſſe ſubiectam, adeò vt à voto Conciliorum Regiorum, in materia præſertim iuſtitiam concernente, recedere non poſſet.

Ad præfectum prætorio etiam ſpectabat cura 7
claſſium generalis *l. vnic. C. de claſſib.* vt ad ſingu-

los prouinciarum rectores ſingularum ſpecialis; quà mari commiſſam ditionem tuerentur, piratas expellerent, ſicut malis hominibus prouinciam generatim purgare iubentur. hodiè claſſium mariſque curam edicta & mores tranſtulerunt ad eos, quos Admiralios vbique vocant, qui plerumque ſummæ ſunt dignitatis; alios minoris habent ſubſtitutos, ſeu viceadmiralios, qui vice illorum funguntur, & minoribus ferè claſſibus mare oberrant; in caſus maiores ſummoſque conflictus veniunt ipſi Thalaſſiarchi, vt ſæpiùs iam olim atque æuo noſtro accidit.

8 Honorarium ſiue ſalarium illis qui in officijs aulicis ſunt morientibus totius anni deberi tradit *l.4. C.de domeſt. lib.12.* quod non in omnibus ſeruatum etiam ex Plinio patet, *epiſt.4. & l. Seio. D.de an.legat.l.diem functo. D.de offic.aſſeſſ.* & negat Chriſtin. *vol.5.d.*118.*n.*14. in his ditionibus pro tempore non præſtiti officij ſalarium ſolui: atque ita in ſupremis Curijs ſæpè iudicatum ait. excipit tamen caſum quò magis honoris cauſa quàm officij ſalarium addictum eſt, aut publica ex cauſa quis abfuit, aut iniuſtè accuſatus impedituſque. & rurſus *d.*120.*n.*10. in caſu *legis, ſi quis in ſacris* 11.*C.de prox.ſac.ſcrin.lib.*12.

9 In ea lege officiarijs ſportulæ debentur quæ ſucceſſerunt in vicem ſalarij. *§. tripli, inſtitut. de action.* vnde Iudicibus ordinarijs, & Officiarijs ſalarium à Principe aut Republica habentibus negant ſportulas deberi. *c. cum ab omni. de vit. & honeſtat.cler.c.ſtatutum.de reſcript.in* 6. ſed conſuetudo præualet, qualis eſt in his prouincijs, vt ſportulæ ſoluantur à priuatis annuente Principe ob annonæ caritatem, æris veteris imminutionem, & anguſtias ærarij: nam ad Principem ſpectat ſalaria ſuis Magiſtratibus ſoluere. *l.*a. *§. hoc etiam. C. de offic. præfect. Afric.* ſed vſus noſter id ſeruat tantùm in maioribus dignitatibus, conſiliarijs, alijſque id genus. vrbium, municipiorumque & minorum gentium Magiſtratus ſtipendia habent ab vrbibus, municipijs, pagis.

10 Primiceriorum etiam magna dignitas fuit, tribunos vocat notariorum. *l.2.C.de primicer.* præclaram nobilemque illorum militiam fuiſſe eos volunt qui hodiè Cancellarij vocantur. quibus Reſcriptorum Principalium examen incumbat, & ab ijs reſcriptis quæ contra ius vel vtilitatem publicam impetrata eſſent reprobandis, ſeu cancellandis nomen inueniſſe.

11 Præpoſiti etiam laborum, vt habet communis lectio, etiam clariſſimi ſunt, & ex conſularibus. volunt interpretes eos fuiſſe qui præerant cuſtodibus corporis Principis, triarijs periculorum laborumque participibus: alij legendum volunt Labarorum, ſeu vexillorum militarium, quale Conſtantinus primum auro gemmiſque ornatum fieri, & in bello præferri iuſſit. Franci vexillum aureæ flammæ, imitando olim ſubſtituerunt, ſed præpoſitus fortè fuerit quem hodiè Capitaneum guardiæ Regiæ vocant.

12 Nec inter minimas dignitates fuit Comes & Magiſter officiorum, vt inſcriptio vocat & prima verba *l.1.de primil.ſchol.* quæ vndecim numero fuerunt. *l.vlt.C.locat.* erant eæ ſcholæ in quibus ad militiam & artes Reipublicæ vtiles cum ſtipendijs annuis erudiebatur. *l.vlt.C.de tyron.lib.*12. quod hodiernis temporibus magno Reipublicæ damno non vbique vſurpatur; ſed tyronibus, qui vel ciuilem vel militarem diſciplinam vixdum à limine ſalutarunt, magna nonnumquam cingula dantur. apud Turcas adhuc in vſu eſſe dicitur, & vel apud Barbaros olim fuit, vt Iudæis in Perſidem tranſlatis tres pueri de ſanguine Regio præpoſito Eunuchorum traditi ſunt, Daniel. 1. vt omni diſciplina excolerentur, & poſteà ſtarent in conſpectu Regis.

13 Omnes autem Palatini quæ donatione Principis, labore, parcimonia quæſierint iure peculij caſtrenſis poſſident, quia néc alieni ſunt à puluere & labore caſtrorum qui ſigna Principis comitantur, quos intentos & eruditos ſtudijs itinerum prolixitas & expeditionum difficultas exercet. *l. vnic.de caſtrenſ.omn.palatin.pecul.*

14 Ad finem ſequitur equeſtris dignitas, *l.vnic.C. de equeſt.dignitat.* Quę olim magna fuit, ſecundum gradum poſt clariſſimatus dignitatem obtinuit. *l.2. C.de equeſt. dignitat.* clariſſimatus erat conſularis dignitas. *l.2. C.de domeſt.* militem ferè dixerunt antiqui poſt tempora Longobardorum. quando hoc nomen tantæ fuit dignitatis ad indicium virtutis, vt Principes ac Reges ipſi milites crearentur. vt in Guilielmo Comite Hollandiæ tradunt hiſtorię quòd electus in Regem Romanorum ante inaugurationem à Rege Bohemię miles creatus fuerit.

15 Hodierni equites diuerſorum generum & graduum ſunt. milites non eo delectu, quo olim, creantur. nobiles diuerſorum ordinum, horum inſignia diuerſa, atque notæ. de omnibus intra idoneos terminos continendis latè hîc edicta 23. *Septemb.*1595. 14.*Dec.*1616. in primis vt qui antiquitus ex nobili ſanguine ſint orti, aut cuius pater, auus, ipſique palàm nobiliter vixerunt, & pro nobilibus habiti, aut qui ipſi, eorumque paterni in recta maſculina linea maiores, nobilitate à Principibus noſtris per literas donati ſunt, ſeu qui munerum, dignitatum, & honorum, quos ipſi, pater auuſque geſſerint, eo iure fruuntur, ſoli poſſint, neque alij adſumere qualitatem ſcutiferi, domicelli, nobilis, titulúmvé quemuis nobilitatis palàm vel clàm, vt inſignibus timbratis, in ſigillis, tapetibus, in exequijs alijſque actibus, vti ceremonijs aut honoribus, ſolis nobilibus competentibus; ſub pœna quòd publica auctoritate, quod ſecùs actum erit, delebitur, irritabitur, & flor.50.

16 Dignitas patris per leges tranſibat in filios. *l.* 11.*C.h.tit.lib.*12. ſed hodiè vix aliud quàm nobilitas tranſmittitur. Ex quo liquet, non iam obſoletam hîc eſſe adoptionem, quàm aliqui putant, quin illius alienando ſit vſus, etſi non vulgò frequentatus.

17 Nemo alienæ familiæ, quamuis intermortuæ nomen aut arma aſſumat, niſi per adoptionem, teſtamentum, contractum matrimonialem ab ijs, quorum in poteſtate eſſet, & à Principe obtinuerint: niſi ſicubi mores emologati id permittant.

Ne quis inſignium paternorum, auitorum, proauitorum ſeriem interturbet, inordinata aut aliena interſerat.

Qui quocumque titulo dominia obtinuerint, eorum inſignia tamquam familiaria geſtare non poſſint. liceat tamen eis vti dominiorum titulis, expreſſo tamen nomine ſuo & agnomine, & in negotijs dominij ſigillo dominij. quòd ſi autem huiuſmodi dominia magnæ fuerint dignitatis, vtpotè Baronatus, aut maiores, atque ad ignobilem manum deuenerint, eo ipſo tituli, nomina, & dignitates ceſſent.

Vt ſecundò & vlteriùs geniti, quin imò primogeniti viuo patre, integra inſignia non gerant; ſed aliqua nota diſtincta, vt perpetuò lineæ dignoſci poſſint, & ex qua quique deſcendant donec anteriores defecerint; exceptis Luxemburgis & Gueldris, quibus non ſunt ij mores.

Vt qui per mechanica exercitia, opificia, ſeu vilem profeſſionem aliam nobilitate exciderint, illius rurſum honore aut immunitate non fruantur, niſi poſtquam ab illis reipſa abſtinuerint, ac nobilis genealogiæ ſuæ rectâ ſerie probatæ litteras à Principe rehabilitationis obtinuerint; eæque Heraldorum actis inſcriptæ fuerint: niſi vbi mores emologati, ſeu aliàs notoriè vſurpati huiuſmodi litteras non exigunt.

Vt nemo ſibi aut alteri tribuat titulum Baronis, aut maiorem, aut ſecus inſignia ſua delatores aut ſuſtentatores ponat, coronáſve indebitè aſſumptas, niſi hæc ſibi per litteras Principum noſtrorum probet attributa, ſeu perditis per bella litteris notoriè poſſeſſa: quo caſu aliæ dabuntur litteræ actis Heraldorum inſcribendæ.

Vt nemo vtatur titulo equitis, niſi dignitate equeſtri à Principibus noſtris donatus. vt notarij & ſcribæ publici titulos nobilitatis nemini adſcribant, niſi quem certò aut omninò veriſimiliter ei deberi compertum habuerint.

Vt ab externo Principe obtenti tituli, nobilitas, inſignia, legitimatio incolis harum ditionum nihil proficiat.

Vt nemo ſupra inſignia ponat timbra facie planâ, ad ſupremorum Principum modum, nec galeas vndique inauratas, neque coronas alias, quàm diſtinctè cuique dignitati competant.

18 Vt ſpurio ſanguine nati, quamuis reſcripto Principis legitimati, ipſi baſtardi & naturales bartam inſignibus interſerant: eorum autem liberi inſignem notam, quæ à ſecundò genitis legitimis ritè eos diſtinguat. Mores ferè obtinent, vt Comitum, Baronum, Equitum liberi naturales habeantur pro nobilibus, quin etiam alicubi liberi ſcutiferorum, vt vocant. Fortuna autem non mutat iura natalium. nulla inter pauperes & opulentiores eſt diſtantia, *l. humilem, C. de inceſt. nupt.*

19 Et ne contingat in nouorum inſignium conceſſione, aut antiquorum approbatione alijs præiudicari, vt omnes nobiles ſua inſignia, patris, atque matris, & titulos mittant ad primum ſeu generalem Heraldum ſuæ Prouinciæ, vt regiſtris ritè inſcribantur, quę in conceſſionibus huiuſmodi conſulantur.

Vt nuntij prouinciarum, territoriorum, & ciuitatum inſignia deferant ſine corona *op verbeuen buſſen* ad latus corporis ſiniſtrum.

20 Vt omnes litteræ poſt aduentum Alberti & Iſabellæ Principum impetratæ, nobilitatis, inſignium, legitimationis, equeſtris dignitatis aliarumq́ue id genus conceſſionum regiſtrentur apud generalem, & prouincialem Heraldum; alioquin non proſint.

Mechanica exercitia, opificia & vilem profeſſionem adeoq́ue mercaturam minutam & tabernariam, nobilitati nocere innuunt Edicta, inſignem eorum & abundantem mercaturam non ita officere ſtatuendum videtur, præſertim ſi mores admittunt, vt dixi *in Ind. lib. 1. c. 35. in fin. l. 3. t. 2. num. 2 ã.* & cenſuiſſe videtur apud Chriſt. *vol. 3. deciſ.* 106. Suprema curia de Venetis, Genuenſibus, palàm eſt, amplas ſine iactura nobilitatis, mercaturas exercere & veteres Romanos exercuiſſe latè refert *Myns. cent. 6. obſeruat.* 54. vbi & communem opinionem admittit, vt non noceat mercatura per alios exercita. Et Cuiac. *in Paratit. c. de commerc.* In eandem ſententiam loquitur. Videmus tamen hîc heraldos proſapia etiam nobilium, galeas in ſarcophagis proſcindere ſine alio examine: quando nomini defuncti adſcripta eſt qualitas mercatoris. quod dum paſſim toleratur, generalem trahit ſequelam. 21

De nobilitate ſcripſit noſter *Hollanderus*, Tiraquellus. Loyſeau *traict. des ordres, & ſimples dignitez, de la nobleſſe en general, des ſimples gentilshommes, de la haute nobleſſe. des Princes, & des ſimples dignitez en France.* vbi ea paſſim tradit quæ his in cauſis noſtris ferè moribus conueniunt.

De re militari.

SVMMARIVM.

1. *Qui militare non poſſit.*
2. *Vt militiæ quis adſcribendus ſit.*
3. *Vt litis causâ adſcriptus dimittendus, aliaq́ ad militiam ſpectantia.*
4. *Nuntiatores publicorum gaudiorum, nihil immodicum poſſunt accipere.*
5. *Miles, legatus, commiſſarius capti, à quo redimendi.*
6. *Tyrones exercendi.*
7. *Annona militaris olim, hodiè ferè pecuniaria.*
8. *Pœna aduerſus militem peccantem.*
9. *Viarum ſecuritas contra prædones, vt curanda.*
10. *Ciuitatum cuſtodia quibus competat.*
11. *Ne quis externus det nomen militia ſine licentia principis.*
12. *Milites miſſi, quò ſe recipiant.*
13. *Exploratores cui denuntiandi.*
14. *Vigilijs portarum ciuitatis quid incumbat.*
15. *Vallum tranſilientes, aut inſueto itinere in caſtra ſubrepentes.*
16. *Inſolentia militum coërcenda.*
17. *Saluus conductus exhibendus.*
18. *Agricultura defendenda.*
19. *Miles itinerans qualiter alendus.*
20. *Concuſſio vlterius auertenda.*
21. *Seditioſi eliminati.*
22. *Turmæ equeſtres ordinariæ, veluti ſe gerant, Vide ſeqq.*

23. *Quanti*

23. *Quanti eas fecerit Carolus V. Imp. & quo fine eas instituerit.*
24. *Summa priuilegiorum.*
25. *Iuriſdictio.*
26. *Puluis nitratus, ſalpetra, arma, ne ad hoſtes deferantur.*
27. *Edicta recentiora de puluere nitrato.*
28. *Ne vina Francica, aut alia merces inferantur.*
29. *Communicatio cum vnitis prouincijs vetita.*
30. *Quæ merces non comprehenſa.*
31. *Edictum* 19. Iul. 1625. *quare ſub licentia vectigali reuocatum.*
32. *Immunitas vehentium annonam ad exercitum.*
33. *Qua cautione.*
34. *Præter antiquas accijſias in ciuitatibus exſoluendas.*
35. *Imminente hoſte, mola impedienda.*
36. *Seditiones vt præcauendæ.*

1 POſt dignitatem equeſtrem Codex vicinum habet titulum, *Qui militare poſſunt*, quoniam equeſtris ordinis, eorumque qui aureorum annulorum iure donati erant, digniorumque ciuium propria fuit militia Romana, vt non tantùm ſerui prohiberentur militare, ſed & decurionum filij, & muneribus ciuilibus obnoxij, curialis vel cohortalis conditionis, coloni vel ſaltuenſes, vt nec vltrò ſe offerentes ſuſciperentur, nec inuiti cogerentur. *l.* 2. 3. 4. 6. 7. C. *eod.* quomodo etiam titulo ſequenti, *negotiatores ne militent*, conſtitutum eſt.

2 Inde dicebatur delectus militum, quòd ex pluribus deligerentur militiæ aptiores, qui exinde in numeros referebantur; adeò quidem, vt ſine probatorijs principis, in numeros mitti nemo poſſit. *l.* 17. C. *hoc tit. l.* 12. niſi quòd in locum demortuorum, magiſter militum, ſeu belli dux, aliquos poſſet ſubrogare, quare nec hodiè à centurione, aut tribuno fortè adlectus, miles in rigore habetur, antequam nomen ipſius in libris regijs ſit inſcriptum. Vide *Mansfeld in Magiſterio milit. parte* 2.

3 Sed & qui litis cauſa militiam appetierint poſtulantibus aduerſarijs ſolui iuramento ſolent. *l.* 1. C. *lib.* 12. *qui militar.* quod hodierna militia vix recipit, vt nec illud, ne debitores pecuniæ aut criminum rei in milites adſcribantur, iuxta *l. vlt. D. de re militar.* Ad milites remque militarem ſpectant qui conſequuntur tituli, ad finem vſque libri duodecimi: de caſtrenſi peculio, præfecto annonæ, & erogatione annonæ militaris, excoctione & tranſlatione eiuſdem, veſte militari, iudicijs, priuilegijs, ſtipendijs, hoſpitijs, ſeu metatis, epidemeticis, ſeu pretio hoſpitij redimendi; quod ad vitandam concuſſionem deinceps prohibitum eſt, *l. vlt. de metat.* vt & ſalgamum, quod hoſpitibus non eſt præſtandum, nec illius gratia culcitras, ligna, oleum milites vel à volentibus auferre non debent; de commeatu, ſeu commeandi poteſtate, vel ad tempus vel in perpetuum à tribunis cohortium, præpoſitis militum, vel etiam à Principe concedenda, de tyronibus, de veteranis, de littorum itinerumque militari cuſtodia, de deſertoribus, eorumque occultatoribus puniendis, de filijs Officialium & militarium, qui in bello morinntur, in locum parentum ſurrogandis, cùm aliàs de non continuandis inter parentem & filium honoribus leges latæ eſſent, de numerarijs, ſeu tabellarijs, qui nomina, numeroſque militum conſcribunt, & actuarijs Iudicum militarium, aliorumque, de curſu publico, quo duces exercitus, alijque ex eorum iuſſu vti poſſunt, & ſæpè debent, angarijs, & parangarijs, eius curſus adminiculis, de tractatorijs litteris, quibus hoſpitium eis præberi mandatur ac victus, & ſtatiuis, manſionibúſve vbi conſiſtere debeant, de apparitoribus, qui & ipſi inter milites numerantur, præfecto prætorio, vrbi, magiſtrorum militum, proconſulis, legati, comitis Orientis, præfecti annonæ, Iudicum officijs diuerſis, & approbatorijs eorum, ſeu Principis elogio, ac diplomate, ſingulorumque priuilegijs, de cohortalibus principibus cornicularijs ac primipilarijs, de executoribus, & exactoribus qui erant familia Iudicis armata, de lucris & concuſſione officiorum ſeu apparitorum, primopilo, ſeu paſtu, & annona militari, qua contenti eſſe iubentur, & alieno abſtinere, neminemque concutere, ne quidem publicæ lætitiæ, vel conſulum nuntiatores, & inſinuatores conſtitutionum & aliarum ſacrarum iudicialium litterarum, & ex deſcriptione, vel ab inuitis ne quid accipiant immodicum.

4 Nam honoraria quidem præſtari nuntiantibus non vetantur, ſed ait Gratian. *l. vn. C. publica lætitia, hoc ſine immodico pretio nuntiari, excipiq; ſancimus: nec turpi colludio quæri ex miſeris pretium gaudiorum.* quæ lex opportunè monet eos qui euangelizant gaudia magna noſtræ fidei, quomodo ſacros vultus Chriſtus mundo intulit, & deuicto diabolo hominem ad cæleſtia reuocauit, vt ſerentes ſpiritualia metant quidem temporalia, ſed victum & amictum, & his contenti ſint, nihil immodicum quærant: *Actum*, inquit Gratian. *iubemus eſſe caſtiſſimum.*

5 Miles ab hoſtibus captus & poſtliminio reuerſus ſtipendia & donatiua medij temporis non recuperat. *l.* 1. C. *h. t.* de legatis & commiſſarijs captis vt eorũ lytrũ ſolui debeat à mittente, præſertim ſi inuiti ſint miſſi, ſecùs iudicatũ aliquando refert Chriſtin. *vol.* 5. *d.* 136. Gloſſa *in hac l.* 1. alijque alibi diſtinguunt, in milite in præſidio, vel ex improuiſo capto, de iure vel indulgentia Principis. Chriſtinæi caſus inuiti proficiſcentis rationem habere videtur ex eo quòd officium præſertim publicum, quod inuito imponitur, nemini debeat eſſe damnoſum: in contractibus autem caſus non præſtantur, niſi fortè in ſua cauſa ſatis prouiſi. vt tetigimus *ſuprà* 1. *mandati.*

6 Tyrones ex diſciplina Romana exercebantur, quæ filijs Romanis olim charior fuit, & ſcholas habebant. *l.* 3. C. *de tyron.* diſciplina non tantùm vſum armorum, ſed etiam virtutes militares ſpectabat, & continentiam, vt feroces eſſent aduerſus hoſtes, humani erga ciues & ſocios, timidi ad iniurias inferendas, prompti ad vindictam; vtque nihil magis ſtuderent, quàm laudem & gloriam adipiſci.

7 Et erogabatur militibus annona, *tot. tit. C. de erogat. annon. milit. & C. de annonis & tribut. lib.* 10. *tit.* 16. & limitaneis militibus alendis fundi limi-

trophi

trophi addicti erant. *tot. tit.* C. *de fund. limitrophis lib.* 51. ſed hodiè ſtipendia militum addicuntur in pecunia numerata, niſi quòd in militia regia panes dentur, magno militiæ commodo, niſi annonæ flagellatores deteriorem conuento panem non exhiberent.

8 Quemadmodum Magiſtratibus cuiuſuis generis contractus hodiè in prouincia in qua præſident licet celebrare; ita etiam militibus negotiari, agros colere, & ciuilia negotia tractare aduerſus veteres leges: & vt aduerſus diſciplinam delinquentes à commilitonibus occidebantur, ita hodiè ſæpè ſclopetorum globis traijciuntur. In furcam olim non tollebantur, niſi ſeditionis, proditionis, vel ſimilis ſceleris rei, *l. 2. D. eod.* hodiè ex delictis non militaribus ſuſpendio etiam necantur. Et verò veterani etiam ſummis priuilegijs donati ſi in latrocinia ſe dederint, priuilegijs exuuntur, & à Rectoribus etiam prouinciarum competentibus pœnis ſubijciuntur.

9 Littorum & itinerum cuſtodia ad rem militarem pertinet. præſidibus incumbit tam vt omnibus tutum iter ſit terrâ marique, quàm ne illicitæ merces ad barbaras nationes efferantur; & naucleri ex portu ſoluturi declarent in quam prouinciam ſint nauigaturi. *l. vn.* C. *de litt. & itin. cuſtod.* vnde territoriorum domini ſpolia prædonum in ſuis territorijs commiſſa in Camera Imperij ſæpiùs damnati ſunt reſarcire. Gail. *obſeruat. l. 2. obſ.* 64. quod accipi oportet non de quibuſuis, ſed ſuperioribus, quibus vſus armorum eſt permiſſus, qui de vno ad alterum locum eapropter commeatum præſtant; quem qui neglexerit habet quòd ſibi imputet.

10 De cuſtodia ciuitatum & portarum clauibus ſæpè inter militares & ciuiles poteſtates quæritur. Boër. *in tract. de cuſtodia clauium portarum ciuitatum, &c.* conſuetudinem dicit eſſe generalem regimen clauium habere adminiſtratores Reipublicæ. neque dubitandum eſt pacis tempore quin id obtineat, comprehenſumque intelligatur conceſſione Principali, quâ locus iure ciuitatis donatus, & ab incolis muris cingi, turribus & portis inſtrui permiſſus eſt: ſed ſi belli tempore ad ſecuritatem publicam in ciuibus non ſatis præſidij eſſe videatur, ſed miles ſit imponendus, & Chiliarchæ ſeu maioris nominis prȩfecto cura demandetur, huic tradi ſolent claues, præſertim in vrbibus non ſummis. ſed quoniam temporis, loci, perſonarumque circumſtantiæ variæ ſunt admodum, multæ indies natæ quæſtiones, ſolent ad Principem referri, & ille hic militari, illic ciuili poteſtati claues committere. ad Principem enim ſpectat ſuprema cura, cuſtodia, defenſio.

11 Summa Imperij, vt maximè reſplendet in bello, & re militari; ita maximè illam defendit, atque conſeruat. vnde quàm ſæpiſſimè Principes noſtri promulgarunt E. 8. *Ian.* 1529. 9. *Maij* 1539. 2. *April.* 1543 9. *Maij* 1542. 18. *Febr.* 1547. 9. *Decemb.* 1551. 2. *Febr.* 1617. 20. *Iun.* 1618. 8. *Mart.* 1621. vt nemo militem conſcribat intra has ditiones: nemo ſubditorum externi Principis militiæ nomen det, ſine venia Regia: miles non tranſeat, aut aliquem concutiat; ſub pœna ſuſpendij, corporiſve & bonorum confiſcationis, ſine ſpe veniæ: vt nec captiuos liceat ſoluto lytro dimittere: ſed prouideant limitanei officiarij, ne huiuſmodi hominibus pateat tranſitus, & ſi quid attentent apprehendanter, criminaliter puniendi: ſed & militiæ externæ dediti reuertantur, ſub pœna confiſcationis corporis, bonorum, & banni: quodque tam ipſi quàm vxores & liberi ſecludentur à ſucceſſionibus, quæ maritis eorum, aut parentibus poſſent deferri: ſed nec partem ipſi accipere poſſint ex bonis parentum, aut conſanguineorum per ſucceſſionem, teſtamentum, donationem, &c. ſublatâ Iudicibus facultate pœnæ mutandæ, minuendæ. atque hæc quidem ad terrorem, & ferè ad populum lata ſunt, cùm vel bellum Principibus noſtris immineret, aut ijs ſocijs aduerſus quos, ſuos nollent militare. & ſolet facilis eſſe redeuntibus ad mentem & obſequium gratia Principis atque remiſſio.

Edicto 28. *Nouemb.* 1527. 27. *Ian.* 1521. *vlt.* 12
Febr. 1530. vt qui militarunt & miſſi ſunt, redeant ad loca natiua, externi ditionibus excedant, ſi ſibi non ſufficiant, ſed ſtipem cogant: omneſque miſſi, qui non ſunt de numeris retentis, ſeparentur, & ſuas quique domos repetant: neminem concutiant, exigant, hoſpitentur, ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum: ſicubi ſeparari noluerint, officiarij vi cogant, ad ſonum campanæ; ſub pœna priuationis officij: & ſi reſiſtentes lædantur impunè ſit, quoad publicam priuatamque vindictam. E. 18. *Septemb.* 1542.

Et quoniam belli tempore domi conſpiratores 13
ſæpiùs habentur, foris exploratores adueniunt; Edictum eſt 6. *Aug.* 1542. vt qui aduerſus Principem conſpirant, denuntientur gubernatori, aut officiario Principali, etiam agnati; cum omni notitia quæ de ijs habetur; ſub pœna amiſſionis corporis & bonorum: tametſi probationes non habeantur, dummodò malignitas abſit.

Edicto *vlt. April.* 1537. vt vigiliæ ad portas ci- 14
uitatum ponantur; interrogenturque ſinguli aduenæ quales ſint, vnde veniant, quò vadant, quid exerceant: nulli militi tranſitus permittatur, niſi ex chirographo centurionis: occluſis portis, quicumque aduenas aliquos hoſpitio exceperint, eorum nomina, qualitatem, exercitium, officiario indicent: & ſi quod indicium explorationum deprehendatur, nulla deſit diligentia.

Si quis vallum tranſcendit, aut per murum ca- 15
ſtra ingrediatur, capite punitur. ſi quis foſſam tranſiliuit, militiâ reijcitur. *l. 3. §. nec non h. tit.* vſu hodiernæ militiæ, vrbem obſeſſam, aut exercitum obſidentem, ſi quis ingreſſus fuerit aliter quàm per portam, ſeu viam ordinariam, ſeu vallum, ſeu foſſam tranſiliendo, laqueo punitur.

Sed & domi in præſidijs atque intra prouin- 16
cias compeſci militarem inſolentiam enixiſſimè Principes ſemper voluerunt. E. 15. *Iunij* 1556. & vt nulli ſub prætextu militiæ monaſteria exedant.

Edicto 2. *Iul.* 1552. iuſſum, vt milites exhi- 17
beant litteras ſui conductus, alioquin apprehendi poſſint: & ſi conſtiterit ſine venia diſceſſiſſe, etiam ſuſpendio puniri: ſecundùm leges militares, cstra appellationem.

Aliud

18 Aliud E. Editum eſt 25 *Martij* 1581. aduerſus exceſſus militares, atque ad promouendam agriculturam. aliud 27. *Maij* 1596. copioſum pro diſciplina militari, coërcenda militum inſolentia, quiete ruſticorum, promotione agriculturæ. atque vt ductores militum diſciplinam ſeruent ſæpiùs iudicatum teneri centuriones, alioſque de furtis eorum, quos ducunt. Chriſtin. *vol.* 2. d.82.

19 Iterùm 25. *Ian.* 1593. pro diſciplina militari tam in præſidijs quàm tranſitu ſeruanda, & vt proficiſcentes milites contenti ſint in diem vnâ librâ carnis, ſeſqui librâ panis, vno poculo cereuiſiæ, neque amplius extorqueant. quod idem placito 22. *Feb.* 1582. fuerat decretum.

20 Eſt & Ep. Regia 7. *Ian.* 1592. quæ mandat priora edicta ſeruari, & vt in delictis militaribus ad Iudicem militarem fiat remiſſio: in alijs rei puniri poſſint à Iudice loci, in quo fuerint apprehenſi. Denique aliud 14. *Ian.* 1623. ſuper tranſitu, & coërcenda inſolentia militari. & E. 1. *Iunij* 1544. proponens taxam ſub qua rure, & in vrbe miles, & equus excipi, & moderatè tractari debeat: ne ſuprà æquum exacto ſtipendia ſufficere non poſſint, & ruſticos concutiat. Et 5. *Octob.* 1555. E. 22. *Febr.* 1626. aduerſus deſertores. Sed & E. 5. *Octob.* 1555. præter milites omnes cuniculorum operarios, alioſque id genus militiæ aſſeclas ad vexilla reuocat, ſub pœna capitis.

21 E. 12. *Decemb.* 1609. aduerſus milites qui ſeceſſionem vmquam feciſſent, & per ſeditionem ſtipendia poſtulaſſent (quos mutinatos vocant) vt intra certum diem ex his ditionibus omnibus diſcedant, ſub pœna capitis & omnium bonorum. quod rigidum quidem fuit, poſt condonatam culpam, vt fieri aſſolet cùm ſeditioſis ſtipendia ſoluuntur, lignaque confringuntur: & rigidè executioni demandatum: ſed ſalus publica rigorem hunc poſtulabat aduerſus frequens, & validum malum. ob quod plures ciuitates prouinciæque perierunt à principio belli Belgici, quàm vllo errore militari.

Denique pro promptiori malorum militarium remedio E. 15. *Maij* 1587. data inſtructio, ſeu mandata Regia, pro iuriſdictione militari.

22 Poſt militiæ generalia edicta, meritò ſingularem locum demus ordinarijs turmis equeſtribus, quòd vicem Palladij Belgici rectè ex inſtituto ſuſtinere videantur. E. 12. *Octob.* 1547. quæ quia & pace & bello militiæ ſunt obligatæ, & amphybia quædam priuilegia habent, cum diſciplina militari: viſum eſt hîc idem inſtitutum latioribus verbis proponere. Igitur oportet eas ab armis conuenientibus continuò eſſe inſtructas: & ad iter quò vocentur paratas. Iurant milites equos & arma eſſe ſua: fidelem ſpondent militiam, & obedientiam militarem; & In præſidio manſionem, niſi conductum obtinuerint: iter facere iubentur viâ Regiâ ſub vexillis, Ita vt nemo deflectat; omneſque vbi ordinatum fuerit, hoſpitentur, ſub pœna vitæ: quæ hoſpitia capientur, prout opportunitas itineris, & anni tempeſtas feret, ſine perſonarum vllo reſpectu: alioquin obnoxij erunt Duces, ſeu Capitanei; & metatores laqueum incurrent, ſi ob aurum, aut quodcumque beneficium loca vna excuſauerint, alia grauauerint.

In itinere, aut præſidio exiſtentes pauperiem, aut noxiam non faciant, ſub pœna vitæ: expenſas ſuas equorumque iuxta pretium taxatum ſoluant.

Dum de vna ditione in alteram proficiſcentur, Duces centurioneſve gubernatoribus, ſeu curam illius ditionis habentibus id indicabunt, vt de annona proſpiciant; eamque, ſi opus, taxent.

Ad ignem hoſpitum gratioſè poſſint accedere; ſi ampliorem deſiderent, ſoluant ad iudicium Capitanei; & ex conſilio Magiſtratus loci: lignum nullum fabrefactum, aut iam operi applicatum, arbores creſcentes, ſepes viuas, aut alias comburant, ſub correctione arbitraria.

De vnis numeris ſeu turmis ad alias tranſire nulli liceat, nec Capitaneo recipere, niſi de ſcripto conſenſu eius à quo abibitur: & qui turpiter miſſi ſunt, ſine ſimili ſcripto cauſam miſſionis & conſenſum continente, non recipiantur: vti neque calones inſeruientes huiuſmodi equitibus, & in numeros vt tales relati tranſire de vnius ſeruitio in alterius, ſine illius conſenſu non poſſint.

Animaduertant Capitanei, eorumque Locumtenentes, ne qui vagabundi turmas ſequantur: ſed pueri tantùm & miniſtri neceſſarij, & qui herum habeant: alios, qui ſe ingerunt, præpoſito militari, aut eo deficiente officiario vicinæ vrbis tradi curent, puniendos iuxta edicta.

Ducum centurionúmve domeſtici, à cubiculis, ſecretis litteris, œconomia, culina in numeros non referantur: cenſitores ſub iuramento interrogent, deprehenſos quomodocumque mittant.

Commiſſarij dentur, qui proficiſcentes turmas ſequantur, querelas audiant, noxias apprehendi curent, ac tradi præpoſito militari viciniori, ad vindictam exemplarem: illóve deficiente, gubernatori loci, vel ſi deſit, Iudici prouinciali.

Permittitur loci officiarijs militarem hominem in flagranti delicto, aut concuſſione deprehenſum, ſine vexillo, punire; aut ſi Capitaneus adſit, ei tradere: qui debitè corrigat; ipſe alioquin reſponſurus.

Capitanai cognitionem habeant in præſidijs omnium cauſarum, non capitalium militum ſuorum: ſi capitales occurrant, reos apprehendi curent, & tradi ijs de quibus mox diximus: & ſi reus fugerit, officiarius loci delicti faciat informationem, omneſque officiarij fugitiuum poſſint apprehendere, & punire: nec teneantur ad Capitaneos alióſve remittere.

Quoad delicta ante militiæ ſacramentum commiſſa, ſi capitalia fuerint, ſine remiſſione cognoſcet Iudex ordinarius: ſi non capitalia; cùm miles in præſidio fuerit, ordinarius non ſe intromittet; foris, ſi cognoſcet perinde ac ſi non militaret.

Milites ſine vexillo foris pro delictis durante militia commiſſis ab ordinario poſſunt apprehendi, niſi à Capitaneis miſſi fuerint ad actum aliquem militarem.

Neque aliter quàm dictum eſt poſſunt ordina-

rij quicumque cognoſcere de delictis militaribus in præſidio commiſſis; neque Duces aut Capitanei quicumque gratiam facere, ſecuritatem, aut inducias dare, aut iuſtitiæ progreſſum impedire.

Quoad debita ante militiam contracta, Iuri ſtabunt coram Iudice competente loci, nec militia excuſabit; non tamen dum eunt redeúntve ex præſidio, perſonæ eorum, equi aut arma arreſtari poterunt; etiam in executionem rei iudicatæ: ſed ei ſubijci debent bona eorum mobilia, & immobilia: niſi fortè debitum contractum ſit ex emptione equorum, aut armorum.

Quoad actiones hypothecarias durante militiâ quamuis contractas, omneſque alias actiones reales, & eas, quæ de ſucceſſionibus ſunt, quiſque Iure conſuetudinario vtetur, ſine priuilegio militiæ; niſi fortè iuſtis ex cauſis moratoriæ litteræ conceſſæ fuerint.

Quoad obligationes in præſidio contractas ſolus Capitaneus excluſo ordinario cognoſcet: de conſilio eorum quos volet breuem Iuſtitiam faciet: atque executionem etiam ſuper perſona, equis, & armis: & ſi Capitanei litis acta miſerint ad Concilium Prouinciale, eis ſine difficultate de Iure reſpondeatur.

Hiſce turmis ordinarijs renouatâ auctáque ſunt ſua priuilegia in perpetuam militiam & præſidium harum ditionum. E. 21. *April.* 1591. 5. *April.* 1597. 3. *April.* 1579. 2. *April.* 1607. 13. *Nouemb.* 1615. 1. *April.* 1610. 10. *Decemb.* 1624. 1. *Maij* 1628. 16. *Iul.* 1632. quo tuta ſit reſpublica domi à ſeditionibus, ſi quæ ingruere poſſent, per has mox compeſcendis; & toris à vi externa: adeóque maximè in limitibus conſiſtere ſolent.

23 In vtramque rem optimus Princeps Carol. V. E. 7. *Octob.* 1531. *art.* 44. de Ordinum generalium conſilio edito commendat omnibus ditionibus, tamquam ſub vno capite membris, mutuam amicitiam, & defenſionem: ſi qua difficultas oriatur, amicè per eos componatur; alioquin per gubernatores ſingularum prouinciarum: & ſi opus per Reginam Regentem Sororem: & promittit aduerſus omnem vim, vt bonus Princeps, bonorum ſubditorum defenſionem. Ea in turmis his ordinarijs prædeſtinabatur, quæ belli paciſque tempore perpetuò alerentur. nec verò fefellit illum ſua ſpes. niſi quòd ciuilium etiam tumultuum incommodis inuolutæ, nec productæ, nec exauctoratæ per diffidentiam diu elanguerunt. ſed ruſſus ad Bredam fidelem operam opportunæ neceſſitati præſtiterunt.

24 Priuilegiorum ſumma ferè hæc capita: vt qui alis equitum ordinarijs aſcripti ſunt, prouiſionaliter, & donec ſuper re tota militari generatim diſpoſitum erit, continuò ac reipſa equis & armis inſtructi ſint: immunes ab omnibus vrbium, pagorumque, vbi reſident, quamuis bellicis, oneribus (non tamen extraordinarijs ſubſidijs, in quibus Clerus, Nobilitas, aliter ve ibi immunes contribuunt) ab hoſpitijs præſidiariorum, aut tranſeuntium militum, pecunijſque in eam rem conferendis: ſcilicet in domibus ſuis proprijs; ſeu in quibus habent domicilium principale; non in conductis ruſticis ſeu agriculturæ ſeruientibus.

25 Militiæ reipſa dediti, ſeu in expeditione, ſeu in præſidio vſque in reditum, pulſari non poterunt vllis litibus, niſi ſi fuerint in loco ſui domicilij: vbi coram Iudice ſibi competente conueniri poterunt; nuſquam tamen moleſtari vlla executione, vel arreſto in perſonam, arma, equos; quamuis nec ſint in expeditione; niſi pro debitis eo loco contractis, ſeu ob equos, & arma iuxta E. 1547. Exempti etiam erunt quoad iuriſdictionem, ſcilicet conformiter ad priora edicta.

Ad rem denique militarem refertur, ne quis arma vetita ferat. vt E. *vlt. Ian.* 1614. 16. *Feb.* 1627. prohibentur ſclopeta 32. pollicibus minora. etiam ante E. 11. *April.* 1541. ne quis præter milites ſtipendiarios, officiarios, ſcabinos, confraternitates ciuitatum, exteros mercatores, ſclopetum ferat: ſub pœna confiſcationis eiuſdem, ac decem aureorum; quos qui non habet in ære, luat in corpore.

Inſuper eòdem pertinet, ne arma ad hoſtes ferantur, ne commeatus; non quidquid bello ſubſeruire poteſt; non puluis nitratus, ſalpetræ, glandes plombeæ; aurum, argentum cuſum, aut non cuſum, annona, merces cuiuſuis generis rectâ viâ, ſeu obliquâ. E. 6. *Iul.* 1512. 28. *Auguſt.* 1513. 1. *Iun.* 1626. 3. *Septemb.* 1542. 8. *Febr.* 1543. 3. *Iani* 1544. 30. *April.* 1553. 27. *Maij* 1554. 6. *April.* 1589. Et quidem feruentibus bellis Gallicis etiam rigidè cautum, ne quis dolus admittatur: E. 9. *Octob.* 1551. vt nullæ merces quocumque deferantur ad terras amicas, vel neutrales, eo fine vt directè vel indirectè ad hoſtiles perueniant: vt mercatores teneantur mercium quantitatem, qualitatem & numerum declarare, & iurent ſe eas in terras hoſtiles non diſtributuros: ſed ſi in Germaniam aut Italiam mittantur, declaratione vel iuramento non erit opus, niſi ſpecialis occurrat ſuſpicio; ſed tantùm ſi per mare aut vicina Franciæ loca merces deducantur. Qui cuprum, canapem, haleces, piſcem ſale conditum efferre volent ad loca Franciæ vicina, cautionem præſtare tenebuntur, ad valorem ſimilium mercium quòd eas diſtribuent in terris amicis, aut neutralibus, deſignandis; & exinde fidem diſtractionis facere tenebuntur.

Præter ea edicta quæ notauimus, E. 20. *Sept.* 27
1599. 1. *Octob.* 1617. 27. *Decemb.* 1627. vetitum puluerem nitratum, aut ſal-petræ, ex regijs prouincijs efferre, & quidem ſub pœna capitis. Edicto 23. *Decemb.* 1629. 9. *Feb.* 1630. 18. *Mart.* 1639. & ſal-petræ ſcrutationem, regali iure, etiam in locis ſacris, competere declaratum eſt. E. 16. *Mart.* 1604. 16. *Ian.* 1618. & quibus rex ſcrutandi facultatem conceſſerit, eâ vti illi poſſunt in quibuſcumque iuriſdictionibus, neque impediri. E. 17. *Octob.* 1640. ita tamen, vt ſemper ædificia & fundi, ex quibus ſal-petræ extractum eſt, in priorem ſtatum reſtituantur, & domini ſint indemnes. E. 16. *Ian.* 1618. *art.* 3. ita ſcrutatoribus hiſce fauor & auxilium eſt præſtandum, *d.* E. 1630. 1618. priuilegijs olim conceſſis gaudere ſunt permittendi. *d.* E. 16. *Ian.* 1618. in protectione ſunt principis, & inſtrumenta illorum nequeunt arreſtari. *Ibid.* & ſalpe-træ immune habetur ab omnibus vectigalibus, *d.* E. 1590. E. 13. *April.* 1601. *art.* 12. permiſſum eſt ciuitatibus emere ſal-petræ, conficere

puluerem nitratum, & vendere ad vſum ciuium ſuorum, non alium. E. 16. *April.*1590. 13. *April.* 1601.*art.*10. 11. permittitur, inquam, ſed rectiùs imperaretur vt emerent, puluerem que conficerent in futuram neceſſitatem, cùm tam multa oppida, caſtra, arces, illius defectu in hoſtium veniſſe poteſtatem lugubris experientia docuerit.

28 Parique ratione E. 9. *Octob.*1551. 30. *April.* 1553. vetitum ne vllæ merces, ne vina Francica in has ditiones inferri poſſent, ne quidem ad exercitum noſtrum: vt centuriones, & milites cum mercatoribus non colludant, quaſi captis vinis & mercibus ſub tympano venditis; & vt per vias Regias, & ciuitates edicto præſcriptas tranſuectio fiat, & Commiſſarij in finibus viſitare poſſint ciſtas, arcas, & arcana: ſummariè ſine figura Iudicij procedatur.

Vt nemo ex quacumque terra deferat merces in Gallia natas, aut inde profectas, ſub pœna confiſcationis earumdem mercium, nauium, curruum: vt ſeruetur ordinatio de prohibitis efferri mercibus, vtpotè armis, equis, frumento, auro, argento, & quiſquis in Franciam euexerit, contrauentor capite luat, & bona confiſcentur: & quò minùs dubitetur de ijs, quæ ad arma pertinere cenſeantur, latè omnia recenſentur.

29 Ad eamdem rationem E. 19. *Iul.* 1625. prohibitum eſt, ne quis negotietur cum incolis prouinciarum, quæ à fide Regi debita deſciuerunt. & cùm ei multa fraus fieret edictum eſt 23. *Iul.* 1626. ne ſub prætextu mercium ex Ooſtlandia profectarum vllæ inferantur per edictum prohibitæ: vt permiſſæ rectà deuehantur in portus Flandricos, nullis alijs interim quacumque ex cauſa attactis: vt qui aduehunt, quàm primùm exhibeant mercium ſynopſim, cum ſcabinali teſtimonio vnde, quo die, qua naui, quo domino, quo nauclero, quo merciũ domino, ad quem dominum ſeu inſtitorem deuehantur: teſtimonio inquam, ſiue loci ſigillo, & ſecretarij chirographo munito, eodemque vtroque ab alia publica perſona, & duobus teſtibus cognito: ſub pœnis commiſſi mercium, aqua vel terra illatarum, correctionis, domini, naucleri; alijs in edicto propoſitis.

30 Sub ea prohibitione tamen non comprehenduntur frumentũ, ſiligo, auena, aliáve grana, quos fructus æſtiuos vocant, quæ liberè vndecumque inuehi poterunt.

31 Quod tamen Edictum cùm fine ſuo deſtitueretur intercidendorum minuendorumque apud Batauos commerciorum, per miniſtrorum plures in portubus & vijs corruptelas, & facilè nimis factam alijs indulgentiam, tandem reuocatum eſt, & reſtrictum ad pauciores merces, ſub *licentia* vectigalium.

32 Rurſus ad rem militarem referendum eſt, vt qui commeatum aut annonam curant militarem, vel aduehunt, E. *vlt. April.*1537. immunes ſint ab omnibus muneribus, itinerum, pontium, telonijs, &c. neque ſiſti poſſint ob debita, muniti teſtimonio commiſſariorum annonæ, & magiſtratus ſollicitudinem gerant per deputatos, vt ad condicta loca annona ſubuehatur: illius, & vecturarum pretium taxetur: & ne cariùs fiat, & ne efferantur grana extra patriam: ſub pœna confiſcationis granorum, nauium, curruum, dupli, & correctionis, & edicta valuis Eccleſiarum, prætoriorum, portarumque ciuitatis affigantur.

33 Quod idem repetitum eſt E. 19. *Maij* 1514. 28. *April.*1553. additumque, vt annonarij obligentur ad cautionem de ea annona ad exercitum transferenda, & teſtimonium tranſlationis factæ: vt aurigę requiſiti ad annonam tranſferendam, pretio taxato de facto & remota appellatione cogantur: publicatio fiat vt ſuprà: atque in omnibus vijs & vicis, & compitis ciuitatum.

34 Denique 24. *Ian.*1554. rurſus idem publicatum repetita immunitate. ita tamen vt braxatores & annonarij in ciuitatibus teneantur ſoluere antiquas acciſias, non alias impoſitiones, niſi in precarijs promiſſis aliter decretum ſit.

35 Vt annonæ copia militi noſtro omnibus modis eſt procuranda, ſic & hoſti intercidenda. vnde E. 23. *Auguſt.*1577. prodeunte in aciẽ hoſte mandantur deſtrui molæ, quò deeſſe farina ei poſſit. ſed hodiè ferramenta auferuntur, quò inutiles fiant, donec tempeſtas deſierit.

36 Ad rem deniq; militarem ſpectat, vt Duces militiæ prouideant, ne in vrbibus, quamuis ciuilibus ex cauſis, ſeceſſiones fiant; atque dentur initia tumultuum, conſultantes de Repub. vt ſtatis horis conueniant, ſtatis domum regrediantur.

In Brabantia ex tabulis Ioannis Ducis *ann.* 1312. omnes armis ferendis idonei ad generalem expeditionem patriæ defendendæ vocati comparere debent, ſub pœna capitis & bonorum; niſi à Principe abſentiæ veniam impetrarint.

Plura ad militiam Belgicam ſpectantia, ex Edictis, vide *in Cod. Anſel. v. ſoldaten*, & quæ dixi in Iudice, *l.* 4. *c.* 8. 9. *& ſeqq.* adi & *Caroli à Mansfeld Magiſterium milit.* ſiue, *de Iuriſdictione & iure militia Belgica.*

De claſsicis, ſeu de re militari nautica.

SVMMARIVM.

1. *Rei militaris nautica diſciplina.*
2. *Concilium maritimum.*
3. *Iuriſdictio.*
4. *Aliaq́, leges maritimæ.*
5. *Mercaturam nauticam quæ ſpectent.*
6. *Securitas maris & fluminum.*
7. *Cum piratis vt componi nequeat, ſed ſcelera puniri.*
8. *Nauigatio Indica.*

1 INfelicitas bellorùm noſtrorum non ſaturata eſt ſanguine in terram fuſo, etiam eo maria voluit decolorari: non mari ſecùs eſt quàm terrâ belligeratum. eamob rem pridem vetitum E. 15. *April.* 1551. vt nulli nautæ ſine venia Principali militent externo Principi, ſub pœna corporis & bonorum. E. 16. *Iul.* 1574. vt nihil efferatur in ditiones refractarias, quod nauibus ædificandis, vel inſtruendis ſeruiat. E. 6. *April.*1590. ne puluis nitratus, & ſalpetra, quæ ſuper re plures ſanciuntur

regulæ,

regulæ, ad eruendum, conficiendum, diſtrahendum hoc genus militaris mercis, in hominum perniciem inuentæ. & exactiùs E.13. *April.* 1601. exactiſſimè E. 16. *Ian.* 1618. rurſus E. 2. *Auguſt.* 1590. de re tota militari nautica, iure, auctoritate, prærogatiua iuriſdictione Præfecti maris Belgici, de apparatu, inſtructione nauium bellicarum, & deſcenſu in mare, de prędis, & iudicijs maritimis, ſaluis conductibus, commeatibus.

2 Denique E.5 *Ian.* 1524. de erectione, auctoritate, iuriſdictione Cameræ, ſeu Concilij maritimi, apparatu nauium bellicarum, & deſcenſu in mare, prędis & iudicijs maritimis ampliſſimè diſponit. quæ omnia non eſt viſum latiùs diſſerere. propiora ſunt ſtudia Neptuniarum prolium.

3 Sed & ciuile bellum noſtrum, tot in annos extenſum, plura alia edicta, ſed pleniora genuit, iuriſdictionem maritimam ſpectantia. 5. *Ian.* 1624. 2. *Auguſt.* 1590. quæ explicatiùs videri poſſunt *in Cod. Anſel. verbo Admiraliteyt.*

4 Sed & mercatorias naues aduerſus piratas pacis tempore, ſeu hoſtes belli tempore ab armis inſtructas eſſe, vt tuta nauigent commercia, pridem decretum eſt E. 29. *Ian.* 1549. quod latè agit de nauigatione, nauium inſtructione onerariarum, & piſcatoriarum armis, numero hominum, & regulis nauticis, defenſione nauali, operis ſtipendijs, aſſecuratione nauium, & mercimoniorum; inhibitâ ſalui conductus petitione à piratis, diſciplinâ nauali militari contra piratas, politiâ piſcatoriâ, accuratis ſingula legibus propoſita.

Sed & E. 19. *Iul.* 1551. ijſdem ſuper rebus. qui-
5 bus additæ regulæ ſecundùm quas mercatores, piſcatores, nautæ naues ſuas inſtruere, onerare, portu excedere, in nauigatione, reditu, exoneratione conformare ſe debeant. Denique 51. regulæ Iuris maritimi. Iterùm E. *vlt. Octob.* 1563. dedit leges maritimas de apparatu nauium, nautis, inſtitoribus, mercatoribus, naucleris, cæteriſque ephibotarum officijs, naufragijs, iactu, damnis nauibus inuicem datis, mulctis, emendis nauticorum exceſſuum, cæteraque politiâ nauali. Quibus de rebus omnibus, præſertim quà mercaturam ſpectant, eique ſubſeruiunt prout mores hodiè habent, optimè atque latiſſimè diſſeruit Grotius *in Iſagoge Iur. Holland. l.* 3. *c.* 20. 21. 22. 23.

Sed & iure ſcripto rebus maritimis fuit prouiſum. vt enim regentis prouinciam officium eſt, malis hominibus eam purgare, ita etiam vicinum mare, adeoque claſſes & naues paratæ ad bellica obſequia habebantur, & incenſiti, ſeu numeri militum nauticorum. *L. vnic. hoc tit.* Neque verò hanc neceſſe eſt accipi cum Gothofredo pro nauibus amnicis dumtaxat purgandorum fluminum cauſa inſtructis, quoniam ea cura non eſſet digna præfecto prętorio ad quem ea lex dirigitur, & cui claſſem Seleucenam aliaſque vniuerſas obſequi dicit, & Seleucenam mitti ad auxilium purgandi Orientis, aliaſque neceſſitates, quæ diſtant longè à curis dumtaxat amnicis. 6

Sicut & ex antiquis fœderibus inter Anglos 7
& Belgas conuentum fuit, vt mare à piratis tutum eſſet, neque illi ad portus receptarentur, res furtiuas diſtraherent, ſed dominis reſtituerentur. Pace etiam Belgica *art.* 57. conuentum, vt flumina & maria nullatenus eſſent infeſta, & quicumque damnum aliquod darent; ſeuerè punirentur, vti etiam Edicto 20. *Decemb.* 1527. Sancitum eſt, ne ſuper piratica prędationéve liceat officiarijs componere, & verò eligendorum origo principum omninò fuit, vt ſubditi ab omni violentia eſſent tuti.

De nauigatione Indica, cæteris gentibus præ- 8
ter Hiſpanos atque Luſitanos prohibita, atque vt Mare non Liberum, vt voluit Hugo Grotius, ſed potiùs liberum hodiè ſit cenſendum, diximus *in Iur. Pont. nou. anal. tit. de ſum. Trin. in fin.* eamque nauigationem Alexander VI. commerciorum, aliáve quacumque de cauſa ſuſceptam prohibuit, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna. meritò: vt præmium Inſularum illis Regibus, qui tam ſanctam operam fidei propagandæ nauaſſent in ijs detegendis, cederet non tantùm, ſed & ne rectæ fidei cunabula ibi contaminarentur ab ijs, qui domi ſuæ religionem conſpurcaſſent. Qua de cauſa, pluribuſque politicis, ſi rectè Ioſaphat Rex Iuda noluit Regem Iſraël ad claſſem ſuam in Inſulam Ophir ex more Maiorum nauigantem ad auri opumque ſocietatem admittere; Rex Catholicus ne alij in Indias nauigent tàm iuſtè armis prohibet, quàm legibus interdicit.

F I N I S.

INDEX
GENERALIS

Qui pro Commoditate legentium deſignat vnumquodque Volumen Edictorum & Ordinationum Principalium, refert quoque Libros, Rubricas, Capita, & denique folia quibus Edicta in hac Notitia allegata continentur.

Anno 1152.

APril. Vol.1. Gandenſi l.3. Rubr.3. fol.795.

1220.

Meert. vol. Antuerpienſi 1. l. 1. tit. 3. c. 1. f.229.

1221.

13.Decemb. v.A.1.l.5.t.1.c.1. f.545

1260.

Sabbathi poſt Matthiæ. vol. A.1. l.1. t.5. c.1. fol.91.

1261.

Sabbathi ante Purificationem B.M.V. vol.A.1. l. 5.t.1.c.29. f.670

1291.

Hoeymaent. v.A.1.l.2.t.3.c.7. f.244

1293.

In Vigilia omnium Sanctorum. vol. G.1.l.1. rub.4. f.47

1312.

Meij. v.A.1.l.2.t.2.c.1. f.117

Sept. Woonſ-daechs voor Sinte Baeffs. vol. A.1.l. 2.t.2.c.2. fol.122

1313. 1314.

Vry-daechs naer d'Octave van S.Peeter, ende Pauwels v.A.1.l.2.t.2.c.3. f.126

1339.

3.Decemb. v.A.1.l.5.t.1.c.2. f.546

1349.

6.Kal. Auguſti. vol. A.1. l. 2. t.2. c.1. fol.213.

2.Kal.Mart. v.A.1.l.2.t.2.c.8. f.227

1354.

2.Non.April. v.A.1.l.2.t.2.c.9. f.228

1355.

3.Ianuar. v.A.1.l.2.t.1.c.4. f.128

1359.

Vry-daechs naer Sinte Marten. vol.A.1.l.5. t.1.c.3. f.552

1366.

10.Novemb. v.G.1.l.2.r.27. f.724

1372.

In Feſto S. Lamberti. vol. A.1. l.2. t.1. c.5. fol.134.

1383.

3.Septemb. *Vide infrà.* fol.1

Aller-heylighen auont. vol.A.1.l.2. t.3. c.3. f.233.

1385.

12.Ianuar. v.A.1.l.2.t.3.c.1. f.230

15.Februar. v.G.1.l.1.r.12. f.234

1406.

18.Decemb. v.A.1.l.3.t.1.c.6. f.140

1407.

Vlt. April. v.G.1.l.1.r.10. f.220

1409.

17.Auguſt. v.G.1.l.1.r.12. f.327

1411.

30.Auguſt. v.A.1.l.5.t.1.c.4. f.554

1414.

17.October. v.G.1.l.1.r.11. f.231

1415.

13.Ianuar. v.A.1.l.2.t.1.c.7. f.144

4.Novemb. v.A.1.l.5.t.1.c.5. f.555

1420.

28.Novemb. v.A.1.l.5.t.1.c.6. f.557

1421.

4.Meij. v.A.1.l.1.t.1.c.7. f.559

1422.

12.Meij. *Vide infrà.* f.3

1424.

6.Ianuar. v.A.1.l.2.t.2.c.1. f.213

7.Ditto. v.A.1.l.2.t.2.c.2.& 3. f.221.225

1426.

7.Novemb. v.A.1.l.1.t.6.c.2. f.102

1427.

23.Meij. v.A.1.l.2.t.1.c.8. f.145

1428.

2.Novemb. v.A.1.l.1.t.6.c.5. f.106

1436.

5.October. v.A.1.l.2.t.1.c.9. f.152

1437.

29.April. v.A.1.l.5.t.1.c.8. f.560

1440.

31.Meert. v.A.1.l.2.t.5.c.1. f.257

1443.

Idibus April. v.A.1.l.1.t.6.c.4. f.114

1444.

1.Meert. v.A.1.l.5.t.1.c.9. f.563

1446.

13Novemb. v.A.1.l.2.t.5.c.2. f.259

1447.

3.Ianuar. v.A.1.l.1.t.1.c.1. f.1

2.Februar. v.A.1.l.1.c.3. fol.3

19.Ditto. v.A.1.l.1.t.6.c.4. f.106

1448.

15.Februar. v.G.1.l.1.r.6. f.72

18.Kal.April. v.A.1.l.1.t.7.c.1. f.109

27.Novemb. v.G.1.l.1.r.4. f.62

1449.

29.Novemb. v.A.1.l.1.t.1.c.2. f.3

1450.

25.Auguſt. v.A.2.l.1.t.1.c.1. f.1

1451.

	1451.	
20.Septemb.	v.A.1.l.2.t.3.c.4.	f.234
20.Septemb.	v.A.2.l.1.t.1.c.2.	f.2
20.Septemb.	*Vide infrà.*	f.84
	1456.	
17.Iunij.	v.G.1.l.1.r.5.	f.68
	1457.	
18.Novemb.	*Vide infrà.*	fol.84
28.Novemb.	v.A.1.l.1.t.1.c.4.	fol.12
	1459.	
14. Auguſt.	*Vide infrà.*	f.12
	1460.	
27.Auguſt.	v.G.1.l.2.r.27.	f.725
	1466.	
3.Iulij.	v.A.1.l.5.t.1.c.10.	f.567
	1467.	
12.Iulij.	v.A.1.l.2.t.1.c.10.	f.168
	1469.	
Nonis Maij.	v.A.1.l.1.t.5.r.3.	f.104
17.Octobér.	v.G.1.l.1.r.3.	f.39
	1471.	
11.12.13.Hoeymaent.	v.G.1.l.1.r.15.	f.39
	1472.	
{29.Meij. 5.Decemb.	v.A.1.l.2.t.1.c.1.	f.178
	1475.	
8.Iulij.	v.A.1.l.4.c.1.	f.75
	1476.	
1.Iulij.	v.A.1.l.1.t.4.c.10.	f.90
	1477.	
3.Ianuar.	*Vide infrà.*	f.164
29.Meij.	*Vide infrà.*	f.138
	1478.	
7.Februar.	v.A.1.l.1.t.1.c.14.	f.37
29.Novemb.	*Vide infrà.*	f.25
	1479.	
23.Iunij.	v.A.2.l.1.t.1.r.3.	f.6
	1481.	
19.October.	v.A.1.l.2.t.3.c.5.	f.238
	1483.	
12.Ianuar.	v.A.1.l.1.t.1.r.2.	f.3
	1485.	
12.Septemb.	v.G.1.l.1.r.8.	f.205
	1486.	
24.Auguſt.	v.G.1.l.1.r.4.	f.48
	1489.	
14.Decemb.	v.G.1.l.2.r.5.	f.468
	1490.	
13.Ianuar.	v.A.1.l.1.t.1.c.5.	f.13
9.Septemb.	v.A.1.l.1.c.6.	f.14
	1491.	
15.Novemb.	v.A.2.l.1.t.7.c.1.	f.203
	1493.	
28.October.	v.G.1.l.1.r.5.	f.69
	1494.	
8. April.	v.G.1.l.2.r.10.	f.588
9.Septemb.	v.A.1.l.2.t.1.c.12.	f.179
	1495.	
24.Februar.	v.A.1.l.5.t.1.c.11.	f.568
Vlt.Iunij.	v.G.1.l.1.r.6.	f.76
	1496.	
Meert.	v.A.1.l.2.t.1.r.13.	f.189
14.October.	v.G.1.l.1.r.4.	f.50
	1497.	
Inſtructie op de bede.	v.A.2.l.1.t.1.c.4.	f.9

16.Ianuar.	v.G.1.l.1.r.12.	f.245
29.Ianuar.	v.G.1.l.1.r.12.	f.248
18.Februar.	v.G.1.l.1.r.12.	f.245
20.Meij.	v.G.1.l.1.r.8.	f.209
17.October.	v.G.1.l.1.r.3.	f.39
17.Novemb.	v.G.1.l.2.r.10.	f.592
	1500.	
2.Meij.	v.G.1.l.1.r.6.	f.77
2.Meij.	v.G.1.l.1.r.3.	f.40
22.Septemb.	v.G.1.l.1.r.8.	f.211
22.Septemb.	v.A.1.l.1.t.1.c.18.	f.39
	1502.	
24.Ianuar.	v.G.1.l.1.r.13.	f.289
	1505.	
1.Meert.	v.G.1.l.2.r.4.	f.423
	1506.	
22.Septemb.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.1
	1507.	
17.Meert.	v.G.1.l.2.r.4.	fol.427
	1508.	
5.April.	v.G.1.l.1.r.9.	f.212
29.Septemb.	v.G.1.l.2.r.20.	f.657
	1509.	
16.Sprockel.	v.G.1.l.2.r.5.	f.469
	1510.	
27.Meert.	v.G.1.l.1.r.20.	f.657
9.April.	v.G.1.l.2.r.6.	f.529
21.April.	v.G.1.l.2.r.3.	f.405
24.April.	v.A.2.p.2.l.1.t.4.c.1. fol.158.	
1.Iunij.	v.G.1.l.1.r.1.	f.3
	1511.	
3.Februar.	v.G.1.l.1.r.9.	f.214
2.Decemb.	v.G.1.l.1.r.13.	f.289
	1512.	
5.Martij.	v.A.1.l.1.t.2.c.1.	f.213
25.Meij.	v.G.1.l.2.r.21.	f.665
29.Meij.	v.G.1.l.2.r.1.	f.345
6.Iulij.	v.G.1.l.2.r.26.	f.714
	1513.	
6.April.	v.G.1.l.1.r.9.	f.215
28.Auguſt.	v.G.1.l.2.r.26.	f.714
	1514.	
24.Ianuarij.	v.A.1.l.2.t.1.c.14.	f.192
24.Ianuarij.	*Vide infrà.*	f.167
5.October.	v.G.1.l.2.r.3.	f.406
16.Decemb.	v.G.1.l.1.r.11.	f.232
	1515.	
5.Ianuar.	v.G.1.l.1.r.1.	f.38
12.April.	v.A.1.l.2.t.1.c.16.	f.205
26.April.	v.A.1.l.2.t.1.c.17.	f.207
26.April.	*Vide infrà.*	f.179
8.Meij.	v.G.1.l.2.r.23.	f.691
8.Meij.	v.G.1.l.2.r.11.	f.594
8.Meij.	v.G.2.l.2.r.10.	f.582
8.Meij.	v.G.2.l.2.r.10.	f.584
10.Meij.	v.G.1.l.1.r.2.	f.71
16.Meij.	v.G.1.l.2.r.8.	f.544
18.Meij.	v.G.1.l.1.r.4.	f.54
2.Idus Iunij.	v.A.1.l.1.t.1.c.17.	f.37
2.Idus Iunij.	v.A.1.l.1.t.7.r.2.	f.111
Tertio nonas Iulij.	v.G.1.l.1.r.4.	f.51
17.Decemb.	v.G.1.l.2.r.22.	f.666
22.Decemb.	v.G.1.l.1.r.1.	f.5

	1516.	
6. April.	v.G.1.l.2.r.7.	f.534
16. April.	v.A.1.l.4.c.2.	fol.77
22. Ditto.	v.A.1.l.1.t.4.c.3.	fol.79
21. October.	v.G.1.l.1.r.3.	fol.42
	1517.	
3. April.	vol.G.1.l.2.r.8.	f.563
14. Ooſt-maent.	v.G.1.l.2.r.3.	f.407
11. October.	v.G.1.l.2.r.8.	f.546
17. October.	v.G.1.l.2.r.8.	f.548
17. October.	v.G.r.l.2.r.8.	f.552
16. November.	v.G.1.l.1.r.6.	fol.78
Leſten Novemb.	v.G.1.l.1.r.2.	fol.37
19. Decemb.	v.G.1.l.2.r.8.	f.572
	1518.	
5. Ianuar.	v.G.1.l.1.r.8.	fol.38
14. April.	v.G.1.l.2.r.8.	f.553
11. Iulij.	v.A.1.l.1.t.5.c.3.	f.113
13. Auguſt.	v.G.1.l.1.r.3.	fol.43
8. Septemb.	v.G.1.l.2.r.7.	f.536
8. Septemb.	v.A.1.l.1.t.4.c.3.	f.79
	1519.	
12. Meert.	v.G.1.l.2.r.22.	f.669
3. April.	v.G.1.l.2.r.3.	f.410.
21. Septemb.	v.G.1.l.2.r.8.	f.582
	1520.	
1. October.	v.G.1.l.2.r.12.	f.598
19. October.	v.A.1.l.1.t.4.c.4.	f.80
6. Novemb.	v.A.1.l.1.t.5.c.2.	f.62
12. Novemb.	v.G.1.l.2.r.8.	f.583
12. Novemb.	v.A.1.l.1.t.4.c.4.	f.80
	1521.	
27. Ianuar.	v.G.1.l.2.r.29.	f.733
8. Meij.	v.G.1.l.1.1.7.	f.88
3. Iulij.	v.A.1.l.1.t.4.c.5.	f.84
5. Auguſt.	v.G.1.l.1.r.4.	f.56
15. Septemb.	v.A.1.l.1.t.4.c.6.	f.86
	1522.	
4. Ianuar.	v.G.1.l.1.r.12.	f.272
9. Meij.	v.G.1.l.1.r.12.	f.249
14. Meij.	v.G.1.l.2.r.19.	f.641
23. Iulij.	v.G.1.l.2.r.25.	f.698
19. Auguſt.	v.G.1.l.2.r.19.	f.632
10. Octob.	v.A.1.l.1.t.4.c.7.	fol.87
9. Novemb.	v.G.1.l.1.r.6.	fol.80
2. Decemb.	v.G.1.l.1.r.24.	fol.57
	1523.	
23. Martij.	v.G.1.l.2.r.19.	f.635
17. Iulij.	v.A.1.l.2.r.5.c.3.	f.265
6. October.	v.G.1.l.2.r.7.	f.537
7. October.	v.G.1.l.1.r.26.	fol.83
	1524.	
25. Lauw.	v.G.1.l.3.r.2.	f.788
7. October.	v.G.1.l.2.r.8.	f.538
	1525.	
10. Meij.	v.G.1.l.1.r.5.	fol.71
	1526.	
2. Meij.	v.G.1.l.2.r.13.	f.605
17. Hoeymaent.	v.G.1.l.1.r.7.	f.103
	1527.	
21. Auguſt.	v.G.1.l.2.r.9.	f.585
4. Septemb.	v.G.1.l.1.r.14.	f.298
18. October.	v.G.1.l.2.r.19.	f.636
28. Novemb.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.7
28. Decemb.	v.G.1.l.1.r.14.	f.302
20. Decemb.	v.G.1.l.1.1.3.	fol.44
	1528.	
10. Ianuar.	v.A.1.l.1.t.5.c.4.	fol.96
20. Ianuar.	v.G.1.l.2.r.3.	f.412
21. Februar.	v.G.1.l.3.r.1.	f.747
24. Martij.	v.G.1.l.2.r.10.	f.593
22. Iunij.	v.A.1.l.1.t.1.c.7.	fol.15
7. Auguſt.	v.G.1.l.2.r.3.	f.411
28. Septemb.	v.G.1.l.1.r.6.	fol.86
	1529.	
8. Ianuar.	v.G.1.l.2.r.28.	f.728
14. October.	v.G.1.l.1.r.7.	f.107
22. Novemb.	v.G.1.l.2.1.3.	f.412
	2530.	
Leſten Febr.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.8
14. Maij.	*Vide infrà.*	f.90
14. Maij.	v.A.1.l.2.t.2.c.4.	f.224
Vlt. Iunij.	v.A.1.l.2.t.5.c.4.	f.269
1. Iulij.	v.A.1.l.2.t.2.c.1.	f.213
15. Septemb.	v.G.1.l.2.r.12.	f.600
10. October.	v.G.1.l.2.r.14.	f.606
22. Nouemb.	v.G.1.l.2.r.3.	f.412
29. Novemb.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.13
	1531.	
4. Ianuar.	v.G.1.l.3.r.3.	f.797
5. Lauw.	v.G.1.l.3.r.2.	f.791
24. April.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.11
23. Meij.	v.G.1.l.2.r.2.	f.398
18. Iunij.	v.G.1.l.1.r.4.	foi.60
2. Auguſt.	v.G.1.l.2.r.8.	f.539
9. Auguſt.	v.G.1.l.2.r.1.	f.346
22. Auguſt.	v.G.1.l.1.r.12.	f.274
7. Septemb.	v.G.1.l.2.r.2.	f.400
7. Septemb.	v.G.1.l.2.r.2.	f.402
23. Septemb.	v.G.1.l.2.r.19.	f.638
7. October.	v.G.1.l.1.r.7.	f.113
7. October.	v.G.1.l.3.r.1.	f.751
7. October.	v.G.1.l.2.r.5.	f.480
	1532.	
Vlt. Martij.	*Vide infrà.*	fol.30
24. Meij.	v.G.1.l.2.r.19.	f.641
	1533.	
16. Iulij.	v.G.1.l.1.r.12.	fol.28
	1535.	
11. Lauw.	v.G.1.l.1.r.13.	f.291
10. Februar.	v.G.1.l.1.r.12.	f.284
16. Sprockel.	v.G.1.l.1.r.12.	f.286
17. Sprockel.	v.G.1.l.1.r.7.	f.119
16. April.	v.G.1.l.2.r.22.	fol.67
18. Meij.	v.G.1.l.2.r.4.	f.431
10. Iunij.	v.G.1.l.1.r.7.	f.118
16. Iulij.	v.G.1.l.1.r.12.	f.281
26. Hoeymaent.	v.G.1.l.2.r.1.	f.348
8. October.	v.G.1.l.2.r.19.	f.641
	1536.	
25. Februar.	v.G.1.l.2.r.27.	f.727
18. Meij.	v.G.1.l.2.r.4.	f.431
1. Iunij.	v.G.1.l.2.r.24.	f.714
11. Auguſt.	v.G.1.l.1.r.5.	f.488
7. Septemb.	v.G.1.l.2.r.21.	f.678
	1537.	
10. Februar.	v.G.1.l.1.r.12.	f.286
15. Februar.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.17
25. Februar.	v.G.1.l.2.r.7.	f.540
7. Meert.	v.A.1.l.3.t.12.c.4.	f.515.

7.Meert.	v.A.1.l.3.t.12.c.5.	f.516
Leſten April.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.16
Leſten April.	v.G.1.l.1.r.30.	f.742
9.Meij.	v.G.1.l.2.r.28.	f.729
25.Meij.	v.A.1.l.3.t.12.c.2.	f.511
	1539.	
19.Meert.	v.G.1.l.2.r.1.	f.351
7.April.	v.A.1.l.3.t.12.c.3.	f.513
11.Iunij.	v.G.1.l.2.r.5.	f.489
20.Septemb.	v.G.1.l.1.r.9.	f.217
22.Novemb.	v.G.1.l.2.r.3.	f.412
	1540.	
31.Ianuar.	v.A.2.l.1.t.1.c.5.	f.14
14.Sprockel.	v.G.2.l.1.r.10.	f.283
14.April.	v.G.1.l.1.r.25.	f.698
22.April.	v.G.1.l.2.r.3.	f.413
10.Meij.	v.G.1.l.2.r.5.	f.499
22.Septemb.	v.G.1.l.1.r.7.	f.122
4.October.	v.G.1.l.3.r.1.	f.767
29.October.	v.G.1.l.2.r.5.	f.500
7.Decemb.	v.G.1.l.1.r.16.	f.336
	1541.	
3.Ianuar.	v.G.1.l.3.r.1.	f.781
16.Februar.	v.G.1.l.2.r.5.	f.504
2.Meert.	v.A.1.l.1.t.1.c.3.	fol.8
10.Ditto.	v.A.1.l.1.t.1.c.8.	f.16
Leſten Meert.	v.G.1.l.2.r.3.	f.417
11.April.	v.G.1.l.1.r.1.	f.18
2.October.	v.G.1.l.1.r.16.	f.338
15.October.	v.G.1.l.1.r.9.	f.217
20.October.	v.G.1.l.3.r.1.	f.776
20.October.	*Vide infrà.*	f.106
31.October.	v.A.1.l.3.t.12.c.1.	f.511
29.October.	v.G.1.l.2.r.5.	f.502
7.Novemb.	v.G.1.l.2.r.5.	f.502
16.Novemb.	v.A.1.l.3.t.12.c.1.	f.509
20.Novemb.	*Vide infrà.*	f.106
	1542.	
27.Ianuar.	v.G.2.l.3.r.1.	f.793
3.Februar.	v.G.1.l.1.r.1.	f.24
16.Februar.	v.G.1.l.2.r.5.	f.506
22.Februar.	v.G.1.l.2.r.5.	f.507
24.April.	v.G.2.l.3.r.r.	f.790
10.Iunij.	v.G.1.l.1.r.25.	f.699
23.Wedemaent.	v.G.1.l.1.r.13.	f.291
6.Auguſt.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.22
3.Septemb.	v.G.1.l.2.r.26.	f.715
18.Septemb.	v.G.1.l.1.r.1.	fol.22
6.Novemb.	v.G.1.l.2.r.5.	f.506
27.Novemb.	v.G.1.l.1.r.1.	f.20
	1543.	
2.Ianuar.	v.A.1.l.5.t.1.c.31.	f.673
14.Ianuar.	v.G.1.l.1.r.10.	f.229
11.Februar.	v.G.1.l.2.r.26.	f.715
7.Meert.	v.G.2.l.1.r.10.	f.287
1.April.	v.G.2.l.2.r.5.	f.421
7.April.	v.G.1.l.2.r.5.	f.509
30.Meij.	v.A.1.l.2.t.2.c.5.	f.225
3.Septemb.	v.G.1.l.2.r.26.	f.715
12.Septemb.	v.A.1.l.5.t.1.c.32.	f.677
24.Decemb.	v.A.1.l.2.t.2.c.6.	f.225
	1544.	
3.Lauw.	v.G.1.l.2.r.26.	f.716
20.Lauw.	v.G.1.l.2.r.25.	f.700
21.Sprockel.	v.G.2.l.3.r.1.	f.781

7.Meert.	v.G.1.l.1.r.7.	f.133
9.Meert.	v.G.1.l.1.r.15.	f.322
9.Meert.	v.G.1.l.1.r.15.	f.331
4.Meij.	v.G.2.l.1.r.10.	f.300
16.Meij.	v.G.1.l.2.r.16.	f.610
19.Meij.	v.G.1.l.2.r.30.	f.743
1.Wedemaent.	v.G.1.l.2.r.29.	f.738
27.Iunij.	v.A.1.l.1.t.5.c.3.	f.94
12.Septemb.	v.G.1.l.1.r.7.	f.129
25.October.	v.G.1.l.1.r.1.	f.26
26.Nouemb.	v.G.1.l.2.r.19.	f.641
9.Decemb.	v.G.2.l.1.r.10.	f.290
12.Decemb.	v.G.1.l.2.r.19.	f.646
18.Decemb.	v.G.1.l.1.r.7.	f.132
18.Decemb.	v.A.1.l.1.t.2.c.1.	f.40
18.Decemb.	v.A.1.l.3.t.7.c.1.	f.465
	1545.	
30.Lauw.	v.G.1.l.3.r.1.	f.782
Vlt.Februar.	v.A.2.l.1.t.5.c.1.	f.167
6.Meij.	v.G.1.l.2.r.25.	f.700
26.Auguſt.	v.G.1.l.1.r.13.	f.294
Leſten Sept.	v.G.1.l.2.r.1.	f.354
5.October.	v.G.1.l.1.r.19.	f.641
14.Novemb.	v.G.1.l.2.r.3.	f.417
12.Decemb.	v.G.1.l.2.r.19.	f.646
	1546.	
24.Ianuar.	v.G.1.l.2.r.15.	f.701
12.Meij.	v.G.1.l.2.r.20.	f.659
22.Meij.	v.G.1.l.2.r.19.	f.647
12.Wedemaent.	v.G.1.l.2.r.20.	f.659
Leſten Wedemaent.	v.G.1.l.2.r.19.	f.651
Leſten Wedemaent.	v.G.1.l.1.r.7.	f.134
7.October.	v.G.1.l.2.r.10.	f.223
29.October.	v.G.1.l.2.r.3.	f.418
	1547.	
18.Sprockel.	v.G.1.l.2.r.29.	f.730
21.Sprockel.	v.G.1.l.2.r.15.	f.608
21.Sprockel.	v.G.2.l.3.r.1.	f.781
26.Meert.	v.G.1.l.1.r.12.	f.288
10.April.	v.G.1.l.1.r.13.	f.293
29.April.	v.G.1.l.1.r.10.	f.126
12.October.	v.G.1.l.2.r.29.	f.735
19.October.	v.G.1.l.2.r.9.	f.586
26.October.	v.G.1.l.2.r.2.	f.404
10.December.	v.G.1.l.2.r.1.	f.357
	1548.	
9.Lauwe.	v.G.1.l.1.r.13.	f.684
11.Ianuar.	v.G.1.l.2.r.22.	f.682
23.Iunij.	v.G.1.l.2.r.4.	f.434
26.Iunij.	v.A.1.l.5.t.1.c.12.& l.5.	
t.1.c.13.		f.581.& 585
11.Iulij.	v.G.1.l.2.r.5.	f.509
17.Iulij.	v.A.2.l.3.t.1.c.1.	f.473
Vlt.Iulij.	v.A.2.l.1.t.19.c.1.	f.277
4.Septemb.	v.G.1.l.1.r.5.	f.519
4.Septemb.	v.G.1.l.2.r.18.	f.630
3.Novemb.	v.G.1.l.2.r.5.	f.520
27.Novemb.	v.G.1.l.1.r.4.	fol.62
27.Novemb.	v.G.1.l.1.r.4.	fol.64
	1549.	
28.Ianuar.	v.G.1.l.2.r.26.	f.716
29.Lauw.	v.G.1.l.2.r.1.	f.360
14.Februar.	v.G.1.l.3.r.1.	f.787
13.Meert.	v.G.1.l.3.r.3.	f.796
17.Hoeymaent.	v.G.1.l.1.r.7.	f.201

5.Iulij.	v.A.1.l.2.t.1.c.15.	f.192
16.Septemb.	v.G.1.l.2.r.5.	f.520
18.Septemb.	v.G.1.l.2.r.25.	f.704
24.October.	v.A.2.l.3.t.1.c.3.	f.483
20.Novemb.	v.G.1.l.1.r.7.	f.153
6.Decemb.	v.G.1.l.2.r.19.	f.653
10.Ditto.	v.A.1.l.3.t.14.c.3.	f.525
11.Ditto.	v.A.1.l.2.t.1.c.19.	f.212
21.Decemb.	v.G.1.l.2.r.21.	f.661
	1550.	
29.April.	v.G.1.l.1.r.7.	f.157
Naer-Leſten Meij.	v.G.1.l.1.r.7.	f.202
Vlt.Maij.	v.A.1.l.1.t.2.c.2.	f.41
27.Maij.	v.G.1.l.2.r.24.	f.693
15.Iunij.	v.G.1.l.2.r.4.	f.435
22.Auguſt.	v.G.1.l.2.r.3.	f.419
25.Septemb.	v.G.1.l.1.r.7.	f.186
3.Decemb.	v.G.1.l.2.r.25.	f.704
	1551.	
4.Martij.	v.G.1.l.2.r.6.	f.530
8.Meert.	v.G.2.l.1.r.10.	f.291
13.April.	v.A.1.l.3.t.11.c.1.	f.496
15.April.	v.G.1.l.2.r.1.	f.396
3.Iunij.	v.G.1.l.1.r.16.	f.340
5.Iulij.	v.G.1.l.1.r.3.	f.45
19.Hoeymaent.	v.G.1.l.2.r.1.	f.395
22.Auguſt.	v.G.1.l.2.r.3.	f.419
12.Septemb.	v.G.1.l.2.r.19.	f.654
19.Ditto.	v.G.1.l.2.r.25.	f.704
9.October.	v.G.1.l.2.r.26.	fol.716
24.Dito.	v.G.1.l.2.r.19.	f.636
4.Nouemb.	v.G.1.l.2.r.17.	f.628
9.Decemb.	v.G.1.l.2.r.29.	f.732
	1552.	
13.Lauw.	v.G.1.l.1.r.13.	f.197
13.Ditto.	v.G.1.l.2.r.19.	f.636
1.Februar.	v.G.1.l.1.r.13.	f.293
23.Meert.	v.G.1.l.2.r.5.	fol.521
In April.	v.G.1.l.3.r.3.	f.795
13.Iunij.	v.G.1.l.2.r.27.	f.727
2.Iulij.	v.G.1.l.2.r.29.	f.740
12.Decemb.	v.G.1.l.1.r.10.	f.226
	1553.	
9.Meert.	v.A.1.l.1.t.1.c.9.	fol.24
28.April.	v.G.1.l.2.r.30.	f.745
30.April.	v.G.1.l.2.r.26.	f.722
Leſten Sept.	v.G.1.l.2.r.16.	f.625
5.October.	v.G.1.l.2.r.5.	f.526
22.October.	v.G.1.l.2.r.6.	f.532
23.October.	*Vide infrà.*	f 32
17.October.	v.G.1.l.2.r.25.	f.704
	1554.	
18.Iunij.	v.A.2.l.1.t.1.c.6.	f.15
7.Wedemaent.	v.G.1.l.2.r.12.	fol.603
24.Ditto.	v.G.1.l.2.r.30.	f.745
	1555.	
7.Meij.	v.G.1.l.1.r.9.	f.218
15.Iunij.	v.G.1.l.2.r.4.	f.435
5.October.	v.G.1.l.2.r.29.	f.740
	1556.	
25.Februar.	v.G.2.l.1.r.10.	f.293
17.April.	v.G.1.l.2.r.4.	fol.439
19.Meij.	v.G.1.l.3.r.2.	f.793
Leſten Meij.	v.G.1.l.2.r.25.	f.708
15.Wedemaent.	v.G.1.l.1.r.1.& v.G.2.l.1.	

r.3.		f.28.& 131
17.Iunij.	v.G.1.l.1.r.5.	f.68
20.Auguſt.	v.A.1.l.1.t.2.c.3.	f.45
In October.	v.A.1.l.2.t.3.c.6.	f.238
10.November.	v.A.2.l.3.t.1.c.3.	f.480
	1558.	
14.Meert.	v.G.2.l.2.r.13.	f.617
	1559.	
26.Ianuar.	v.G.2.l.1.r.1.	f.26
	1560.	
5.Idus Martij.	v.A.1.l.1.t.1.c.10.	f.24
6.Meij.	v.A.2.l.1.t.3.c.1.	f.132
	1561.	
15.Septemb.	*Vide infrà.*	fol.36
6.Decemb.	v.G.2.l.2.r.2.	f.39
	1562.	
19.Meij.	v.A.1.l.3.t.7.c.2	f.467
24.Meert.	v.A.2.l.2.t.6.c.1.	f.438
	1563.	
21.Iunij.	v.A.2.l.3.t.1.c.4.	f.489
Vlt.October.	v.G.2.l.1.r.3.	f.307
Vlt.October.	v.G.2.l.2.r.1.	f.138
	1564.	
30.Meij.	v.A.1.l.3.t.1.c.1.	f.281
31.Meij.	v.A.2.l.3.t.1.c.5.	f.495
6.Iunij.	v.A.1.l.1.t.5.c.5.	f.98
	1565.	
24.Iulij.	v.G.2.l.1.r.2.	f.49
	1566.	
25.Meert.	v.A.1.l.3.t.2.c.1.	f.328
1.Meij.	v.G.2.l.1.r.1.	f.22.
25.Auguſt.	*Vide infrà.*	fol.37
28.Septemb.	v.G.2.l.2.r.13.	f.625
	1567.	
4.Iunij.	v.A.2.l.3.t.1.c.6.	f.496
10.Septemb.	*Vide infrà.*	f.39
20.Septemb.	v.G.2.l.2.r.11.	f.599
	1568.	
26.Februar.	v.A.2.l.1.t.5.c.2.	f.173
25.Iunij.	v.G.2.l.2.r.13.	f.626
11.Novemb.	v.A.2.l.2.t.6.c.7.	f.469
	1569.	
Vlt.Februar.	v.A.1.l.2.t.5.c.5.	f.271
4.Meert.	v.G.2.l.1.r.1.	f.1
9.Septemb.	v.A.2.l.1.t.1.c.7.	f.23
16.Novemb.	v.A.2.l.2.t.5.c.1.	f.419
	1570.	
20.Ianuarij.	v.G.2.l.2.r.1.	f.335
20.Ianuarij.	*Vide infrà.*	f.112
3.Februarij.	v.G.2.l.2.r.4.	fol.414
3.April	v.G.2.l.2.r.3.	f.387
26.April.	v.A.1.l.1.t.1.c.11.	f.31
19.Meij.	v.G.2.l.1.r.1.	f.8
19.Ditto.	*Vide infrà.*	f.113
10.Meij.	v.A.2.l.1.t.1.c.8.	fol.36
3.Iunij.	*Vide infrà.*	f.41
7.Iunij.	v.A.2.l.1.t.1.c.9.	f.37
13.Iunij	v.A.1.l.3.t.5.c.1.	f.402
5.Iulij.	v.A.2.l.2.t.3.c.1.	f.370
Vlt.October.	v.A.1.l.2.t.5.c.6.	f.273
14.Decemb.	v.A.2.l.1.t.1.c.10.	f.39
	1571.	
5.Meert.	v.G.2.l.2.r.5.	f.422
Vlt.April	v.A.2.l.1.t.5.c.3.	f.176
12.Iunij.	v.A.2.l.1.t.8.c.1.	f.231

Vlt.October.	v.G 2.l.2.r.12.	f.612
	1572.	
29.Ianuarij.	v.G.2.l.1.r.3.	f.147
13.Iunij.	v.A.2.l.1.t.7.c.2.	f.204
27.Iulij.	v.A.2.l.3.t.1.c.7.	f.499
	1573.	
23.April.	v.A.2.l.2.t.1.c.27.	f.129
11.October.	v.A.1.l.3.t.3.c.1.	f.359
24.Novemb.	v.A.2.l.1.t.7.c.3.	f.206
26.October.	v.A.1.l.1.t.4.c.8.	f.88
	1574.	
23.April.	v.A.2.l.2.t.5.c.2.	f.425
23.April.	v.A.2.l.2.t.5.c.3.	f.431
	1575.	
16.Iunij.	v.G.2.l.3.r.1.	f.727
4.Iulij.	v.G.2.l.2.r.11.	f.601
10.Septemb.	v.G.2.l.2.r.10.	f.586
	1576.	
26.Meert.	v.A.1.l.3.t.14.c.1.	f.519
19.Meij.	v.A.2.l.2.t.1.c.1.	f.281
16.Iunij.	v.G.2.l.1.r.3.	f.151
Vlt.Auguſt.	v.G.2.l.2.r.9.	f.543
22.Septemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.3	f.284
23.Septemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.2.	f.283
25.October.	v.A.2.l.3.t.1.c.8.	f.501
8.Novemb.	v.A.1.l.5.t.1.c.14.	f.586
21.Novemb.	*Vide infrà.*	f.45
12.Decemb.	*Vide infrà.*	f.48
18.Ditto.	*Vide infrà.*	f.49
18.Ditto.	v.A.2.l.1.t.1.c.11.	f.154
	1577.	
10.Februar.	v.A.2.l.3.t.1.c.9.	f.502
17.Ditto.	v.A.1.l.5.t.1.c.15.	f.595
8.Septemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.5.	f.293
20.Septemb.	v.A.2.l.1.t.1.c.12.	f.62
11.Novemb.	v.A.2.l.3.t.1.c.10.	f.303
18. } 20. } Decemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.5.	f.291
	2578.	
25.Ianuar.	*Vide infrà.*	f.52
1.Februar.	v.A.2.l.2.t.1.c.4.	f.285
15.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.5.	f.288
22.Ditto.	v.A.2.l.2.t.5.c.4.	f.433
9.Meert.	*Vide infrà.*	f.55
28.Iunij.	v.A.2.l.3.t.1.c.11.	f.505
19.Iulij.	v.A.1.l.2.t.4.c.1.	f.255
19.Iulij.	*Vide infrà.*	f.225
12.Auguſt.	v.A.1.l.2.t.5.c.7.	f.275
23.Ditto.	v.A.1.l.3.t.1.c.2.	f.283
29.Septemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.6.	f.296
1.October.	v.A.2.l.2.t.1.c.6.	f.297
22.Decemb.	v.A.1.l.3.t.16.c.1.	f.527
	1579.	
12.Meert.	v.A.1.l.5.t.1.c.16.	f.601
28.Ditto.	v.A.1.l.3.t.1.c.3.	f.286
17.Meij.	*Vide infrà.*	f.98
5.Auguſt.	*Vide infrà.*	f.123
7.October.	v.A.1.l.1.t.3.c.1.	f.69
	1580.	
Vlt.Iulij.	v.G.2.l.2.r.13.	f.622
20.Auguſti.	v.A.1.l.3.t.8.c.1.	f.480
23.Decemb.	v.A.2.l.1.t.7.c.5.	f.208
	1581.	
25.Meert.	v.G.2.l.2.r.17.	f.674
	1582.	
22.Februar.	v.G.2.l.2.r.17.	f.679
26.Meert.	v.G.2.l.1.r.1.	fol.3
2.April.	v.A.1.l.1.t.3.c.2.	f.72
8.Iunij.	v.G.2.l.1.r.5.	f.232
	2583.	
10.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.9.	f.546
10.Ianuarij.	v.G.2.l.2.r.1.	f.729
15.Ditto.	v.A.2.l.1.t.7.c.7.	f.120
23.Decemb.	v.A.2.l.1.t.7.c.6.	f.212
	1585.	
18.Februar.	v.G.2.l.1.r.5.	f.235
10.Meert.	v.A.1.l.5.t.1.c.18.	f.610
17.Auguſt.	v.A.1.l.5.t.1.c.19.	f.614
4.October.	v.G.2.l.2.r.10.	f.587
4.Ditto.	v.A.1.l.3.t.1.c.12.	f.506
18.November.	v.A.2.l.2.t.6.c.2.	f.446
	1586.	
17.Ianuar.	v.A.2.l.3.t.1.c.13.	f.512
1.Iunij.	v.G.2.l.1.r.2.	f.88
12.Iunij.	v.A.2.l.1.t.7.c.7.	f.216
22.Auguſt.	v.A.1.l.3.t.3.c.2.	f.362
Vlt.Auguſt.	v.G.2.l.1.r.5.	f.238
23.October.	v.G.2.l.1.r.2.	f.50
12.Kal.Nov.	v.A.1.l.3.t.1.c.4.	f.287
6.Decemb.	v.G.2.l.3.r.1.	f.731
	1587.	
Vlt.Ianuar.	v.A.2.l.1.t.8.c.2.	f.239
7.Februar.	v.G.2.l.1.r.1.	f.5
28.April.	v.A.2.l.1.t.8.c.5.	f.256
15.Meij.	v.G.2.l.2.r.8.	f.519
15.Meij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.663
26.Meij.	v.G.2.l.1.r.2.	f.94
1.Iunij.	v.G.2.l.1.r.2.	f.88
10.Septemb.	v.G.2.l.2.r.8.	f.522
10.Septemb.	v.A.1.l.3.t.3.c.3.	f.368
Vlt.October.	v.G.2.l.2.r.5.	f.427
Ditto.	v.A.2.l.1.t.7.c.9.	f.222
	1588.	
14.Meij.	v.G.2.l.2.r.5.	f.437
14.Novemb.	v.A.1.l.3.t.3.c.4.	f.373
15.Novemb.	v.G.2.l.2.r.9.	f.550
	1589.	
6.April.	v.G.2.l.2.r.8.	f.522
22.Iunij.	v.G.2.l.1.r.4.	f.169
Vlt.October.	v.G.2.l.2.r.7.	f.506
5.Decemb.	v.G.2.l.2.r.11.	f.602
	1590.	
16.April.	v.G.2.l.2.r.14.	f.628
30.Ditto.	v.A.2.l.3.t.1.c.14.	f.513
10.Iulij.	v.G.2.l.2.r.9.	f.552
18.Iulij.	v.A.2.l.1.t.8.c.6.	f.256
2.Auguſti.	v.G.2.l.2.r.1.	f.346
	1591.	
21.April.	v.G.2.l.2.r.17.	f.671
6.Meij.	v.G.2.l.2.r.5.	f.437
9.Kal.Iulij.	v.A.1.l.1.t.1.c.12.	f.32
12.Auguſt	v.G.2.l.2.r.5.	f.438
14.Septemb.	v.G.2.l.2.r.8.	f.525
	1592.	
7.Ianuarij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.684
21.Meij.	v.A.2.l.1.t.8.c.7.	f.258
3.Iunij.	v.G.2.l.2.r.8.	f.525
20.Iulij.	v.G.2.l.1.r.1.	fol.35
		1593.

	1593.	
16.Ianuarij.	v.A.2.l.2.t.1.c.44.	f.361
25.Ianuar.	v.G.2.l.2 r.17.	f.677
19.Februar.	v.G. 2.l.1.r.1.	f.24
21.Iunij.	v.G.2.l.2.r.8.	f.527
15.Decemb.	v.G.2.l.2.r.6.	f.461
	1594.	
16.April.	v.G.2.l.3.r.1.	f.735
18.April.	v.G.2.l.2.r.8.	f.530
23.Iulij.	v.G.2.l.1.r.6.	f.244
23.Iulij.	v.G.2.l.2.r.15.	f.650
13.Auguſti.	v.G.2.l.2.r.8.	f.530
	1595.	
23.Ianuar.	v.A.1.l.1.1.1.c.13.	f.34
13.Februar.	v.A.2.l.2.t.1.c 7.	f.297
29.Iulij.	v.G.2.l.2.r.9.	f.556
12.Auguſt.	v.G.2.l.2.r.5.	f.438
23.Septemb.	v.G.2.l.2.r.16.	f.452
23.Septemb.	v.A.2.l.2.t.4 c.1.	f.411
25.Septemb.	*Vide infrà.*	f.120
27.Novemb.	v.G. 2.l.1.r.3.	f.131
	1596.	
5.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.11.	f.604
27.Meij.	v.A.2.l.2.t.1.c.7.	f.299
27.Meij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.685
8.Iunij.	v.A.1.l.1.1.5.c.6.	f.99
28.October.	v.A.2.l.2.t.1.c.9.	f.313
8.Novemb.	v.A.1.l.1.1.1.c.13.	f.75
	1597.	
8.Martij.	v.G.2.l.2.r.9.	f.557
5.April.	v.G.2.l.2.r.17.	f.698
5.April.	v.A.1.l.2.1.3.c.8.	f.252
5.April.	v.G.2.l.1.r.1.	f.26
9.Iunij.	v.A.2.l.1.t.8.c.8.	f.263
31.Auguſti.	v.A.1.l.3.t.6.c.1.	f.410
10.Septemb.	v.G.2.l.2.r.10.	f.588
8.Novemb.	*Vide infrà.*	f.131
	1598.	
2.Meij.	v.A.1.l.5.t.1.c.33.	f.681
14.Auguſt.	v.A.1.l.3.t.6.c.2.	f.419
12.October.	v.A.1.l.3.t.3.c.8.	f.380
12.October.	v.G.2.l.2.r.10.	f.594
26.Ditto.	v.G.2.l.2.r.5.	f.241
	1599.	
9.Februar.	v.A.1.l.3.t.1.c.5.	f.290
12.Meert.	v.A.1.l.3.1.3.c.9	f.381
12.Martij.	v.G.2.l.2.r.20.	f.596
8.Meij.	v.G.2.l.2.r.9.	f.560
8.Iulij.	v.G.2.l.1.r.3.	f.153
24.Iulij.	v.A.1.l.3.r.9.c.1.	f.483
20.Septemb.	v.A.1.l.3.t.2.c.2.	f.331
24.Novemb.	*Vide infrà.*	f.59
24.November.	v.A.1.l.2.t.1.c.18.	f.210
	1600.	
8.Meij.	v.G.2.l.2.r.6.	f.464
15.Iunij.	v.G.2.l.1.r.8.	f.551
15.Iunij.	v.G.2.l.2.r.14.	f.631
24.Iulij.	v.A.2.l.1.t.1.c.14.	f.88
	1601.	
3.Ianuar.	v.A.2.l.1.1.1.c.15.	f.92
20.Meert.	v.G.2.l.2.r.11.	f.607
13.April.	v.G.2.l.2.r.14.	f.636
25.Meij.	v.G.2.l.1.r.1.	f.28
25.Iunij.	v.G.2.l.2.r.5.	f.439
	1602.	
23.Iunij.	v.A.2.l.3.t.1.c.15.	f.519
12.Iulij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.698
13.Iulij.	v.G.2.l.1.r.7.	f.253
8.Auguſt.	v.A.2.l.1.t.8.c.9.	f.267
15.Septemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.11.	f.321
17.Septemb.	v.A.1.l.3.t.1.c.6.	f.293
	1603.	
{27.Febr. {5.April.	v.A.1.l.3.t.1.c.7.	f.298
5.April.	v.A.1.l.3.t.1.c.8.	f.306
	1604.	
16.Meert.	v.A.1.l.3 1.2.c.3.	f.334
{18.Aug. ſtilo veteri.	v.A.1.l.5.t.1.c.20.	f.621
{28.Aug. ſtilo nouo.	v.A.1.l.5.t.1.c.20.	
2.Septemb.	v.A.1.l.2.t.2.c.10.	f.227
22.Auguſt.	v.A.2.l.1.t.1.c.16.	f.104
	1605.	
24.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.9.	f.561
10.Martij.	v.G.2.l.1.r.11.	f.302
12.Meert.	v.A.1.l.3.1.1.c.9.	f.308
24.Martij.	v.G.2.l.1.r.3.	f.151
22.April.	v.G.2.l.2.r.11.	f.608
19.Novemb.	v.G.2.l.2.r.12.	f.614
	1606.	
15.Februar.	v.A.1.l.3.1.1.c.10.	f.309
13.Iunij.	v.G.2.l.1 r.3.	f.153
27.Septemb.	v.G.2.l.2.r.8.	f.540
14.October.	v.A.1.l.3.t.1.c.1.	f.490
	1607.	
19.Februar.	v.G.2.l.2.r.6.	f.462
3.April.	v.G.2.l.2.r.17.	f.701
29.April.	v.A.1.l.3.t.10.c.2.	f.490
26.Iunij.	v.G.2.l.1.r.2.	f.96
20.Septemb.	v.G.2.l.2.r.1.	f.33
26.October.	v.G.2.l.1.r.3.	f.157
	1608.	
24.Meij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.702
26.Iunij.	v.A.1.l.3.1.1.c.11.	f.310
Vlt.Auguſt.	v.G.2.l.2.r.2.	f.125
10.October.	v.A.1.l.3.1.4.c.1.	f.383
20.October.	v.G.2.l.2.r.6.	f.445
20.October.	v.A.1.l.3.1.11.c.2.	f.500
	1609.	
9.April.	v.A.1.l.1.t.1.c.21.	f.632
1.Iunij.	v.A.2.l.2.t.6.c.3.	f.448
13.Iulij.	v.A.1.l.1.t.2.c.6.	f.62
Vlt.Auguſt.	v.G.2.l.2.r.9.	f.569
20.October	v.A.2.l.1.t.8.c.10.	f.268
5.October.	v.G.2.l.2.r.3.	f.387
Vlt.Decemb.	v.G.2.l.1.r.1.	f.30
	1610.	
7.Ianuar.	v.A.1.l.5.t.1.c.22.	f.642
29.Ianuar.	v.G.2.l.1.r.1.	f.19
31.Ianuar.	v.A.1.l.3.t.5.c.2.	f.403
Vlt.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.8.	f.536
27.Februar.	v.G 2.l.2.r.17.	f.704
6.Meert.	v.G.2.l.2.r.4.	f.418
27.Meert.	v.A.2.l.1.t.4.c.2.	f.161
2.April.	v.G.2.l.2.r.17.	f.708
6.Meij.	v.A.1.l.3.t.6.c.3.	f.426
31.Auguſt.	v.A.1.l.4.1.2.c.1.	f.543
	1611.	
9.Februar.	v.G.2.l 2.r.1.	f.605
22.Meert.	v.A.2.l.3.t.1.c.16.	f.523

28.Meert.	v.A.1.l.1.t.2.c.7.	f.63
3.Iulij.	v.G.2.l.1.r.3.	f.167
12.Iulij.	v.G.2.l.3.r.1.	f.739
12.Iulij.	v.G.2.l.3.r.1.	f.753
5.Auguſt.	v.G.2.l.1.r.3.	f.157
10.Septemb.	v.G.2.l.3.r.1.	f.737
8.Novemb.	v.A.1.l.3.t.13.c.2.	f.518
18.November.	v.G.2.l.3.r.1.	f.750
28.November.	v.G.2.l.3.r.1.	f.762
29.Ditto.	v.G.2.l.2.r.3.	f.394
	1612.	
Vlt.Ianuar.	v.A.2.l.1.t.3.c.2.	f.137
13.Meert.	v.A.1.l.3.t.1.c.12.	f.312
14.April.	v.G.2.l.2.r.6.	f.466
14.April.	v.G.2.l.2.r.6.	f.456
Vlt.October.	v.G.2.l.2.r.14.	f.641
24.November.	v.G.2.l.2.r.9.	f.566
	1613.	
12.Ianuar.	v.A.2.l.1.t.5.c.4.	f.179
2.Meij.	v.G.2.l.2.r.2.	f.385
8.Iunij.	v.A.1.l.4.t.1.c.1.	f.529
4.Iulij.	v.A.2.l.1.t.8.c.4.	f.246
3.Auguſt.	v.A.2.l.1.t.8.c.3.	f.241
Vlt.Auguſti.	v.G.2.l.2.r.3.	f.594
31.Auguſt.	v.A.1.l.4.t.1.c.3.	f.530
Vlt.Septemb.	v.G.2.l.3.r.1.	f.738
2.October.	v.G.2.l.1.r.1.	f.37
4.Ditto.	v.A.2.l.1.t.2.c.1.	f.131
23.October.	v.A.1.l.3.t.8.c.2.	f.482
17.Decemb.	v.A.1.l.3.t.1.c.3.	f.491
20.Decemb.	v.A.2.l.1.t.7.c.10.	f.223
20.December.	v.A.2.l.1.t.7.c.11.	f.227
	1614.	
Vlt.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.17.	f.710
12.April.	v.A.1.l.1.t.1.c.13.	f.312
15.October.	v.G.2.l.2.r.1.	f.364
21.Novemb.	v.G.2.l.2.r.10.	f.598
9.December.	v.A.1.l.1.t.2.c.8.	f.64
	1615.	
11.Meij.	v.A.2.l.1.t.9.c.2.	f.275
3.Iulij.	v.A.2.l.1.t.3.c.3.	f.139
15.October.	v.A.2.l.2.t.6.c.6.	f.453
7.November.	v.A.1.l.5.t.1.c.23.	f.657
	1616.	
20.Februar.	v.G.2.l.1.r.1.	f.19
11.Meert.	v.A.1.l.3.t.7.c.3.	f.473
6.April.	v.A.1.l.3.t.6.c.4.	f.427
20.April.	v.G.2.l.5.r.1.	f.752
28.April.	v.A.2.l.2.t.6.c.5.	f.459
1.Iulij.	v.G.2.l.2.r.4.	f.180
14.Decemb.	v.G.2.l.2.r.16.	f.656
	1617.	
7.Ianuar.	v.A.2.l.2.t.3.c.3.	f.414
13.Ditto.	v.A.1.l.3.t.1.c.14.	f.318
22.Februar.	v.G.2.l.2.r.17.	f.713
27.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.12.	f.324
21.April.	v.A.2.l.3.t.1.c.18.	f.529
2.Auguſt.	v.A.2.l.4.t.1.c.4.	f.530
3.Auguſt.	v.G.2.l.2.r.9.	f.570
8.Ditto.	v.G.2.l.1.r.9.	f.281
28.Septemb.	v.G.2.l.1.r.3.	f.162
12.October.	v.A.2.l.2.t.6.c.6.	f.450
16.Decemb.	v.A.2.l.2.t.6.c.1.	f.201
18.Decemb.	v.A.1.l.3.t.2.c.4.	f.339
	1618.	
16.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.14.	f.645
3.Meert.	v.G.2.l.3.r.1.	f.763
28.Martij.	v.G.2.l.2.r.9.	f.571
9.Meij.	v.G.2.l.2.r.6.	f.246
21.Meij.	v.G.2.l.2.r.6.	f.474
20.Iunij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.715
9.Septemb.	v.A.1.l.3.t.5.c.3.	f.406
2.Novemb.	v.A.1.l.4.t.1.c.5.	f.531
	1619.	
11.Meert.	v.A.2.l.3.t.1.c.4.	f.140
2.Iunij.	v.A.1.l.3.t.15.c.1.	f.526
5.Iunij.	v.G.2.l.2.r.3.	f.409
1.Iulij.	v.G.2.l.2.r.3.	f.412
11.Iulij.	v.G.2.l.1.r.8.	f.277
27.Iulij.	v.G.2.l.1.r.5.	f.241
30.Iulij.	v.A.1.l.3.t.5.c.4.	f.407
10.April.	v.A.1.l.4.t.1.c.6.	f.532
12.Septemb.	v.G.2.l.2.r.6.	f.482
9.Novemb.	v.A.2.l.2.t.5.c.5.	f.434
21.Novemb.	v.G.2.l.1.r.5.	f.243
	1620.	
17.Februar.	v.A.2.l.1.t.7.c.7.	f.148
16.Meert.	v.A.1.l.4.t.2.c.1.	f.542
18.Meert.	v.A.1.l.4.t.1.c.7.	f.532
19.Septemb.	v.A.1.l.4.t.1.c.8.	f.533
15.Decemb.	v.A.1.l.4.t.1.c.9.	f.534
	1621.	
21.Ianuar.	v.G.2.l.2.r.5.	f.443
21.Ianuar.	v.G.2.l.3.r.1.	f.766
21.Ianuar.	v.G.2.l.3.r.1.	f.765
8.Meert.	v.G.2.l.2.r.17.	f.716
18.April.	v.A.2.l.2.t.1.c.13.	f.325
28.Iulij.	v.A.1.l.4.t.1.c.9.	f.621
13.Auguſt.	v.G.2.l.2.r.9.	f.572
	1622.	
20.Ianuar.	v.A.1.l.3.t.1.c.16.	f.314
22.Ditto.	v.A.1.l.3.t.4.c.2.	f.386
Vlt.Martij.	v.A.1.l.3.t.1.c.15.	f.313
2.Meij.	v.A.1.l.3.t.6.c.5.	f.429
20.October.	v.G.2.l.2.r.11.	f.508
20.October.	v.G.2.l.2.r.7.	f.609
Vlt.October.	v.G.2.l.2.r.6.	f.490
18.Novemb.	v.A.1.l.3.t.10.c.5.	f.494
13.Decemb.	v.A.2.l.1.t.1.c.17.	f.106
	1623.	
9.Ianuar.	v.A.1.l.3.t.6.c.6.	f.434
16.Meert.	v.A.1.l.4.t.1.c.2.	f.529
1.April.	*Vide infrà.*	f.71
14 Iunij.	v.G.2.l.2.r.17.	f.718
20.Iunij.	v.A.2.l.2.t.1.c.1.	f.363
1.Iulij.	v.A.1.l.3.t.6.c.7.	f.442
4.Septemb.	v.G.2.l.2.r.9.	f.573
4.Septemb.	v.G.2.l.2.r.9.	f.573
6.October.	v.A.1.l.4.t.2.c.2.	f.543
7.October.	v.A.1.l.3.t.14.c.10.	f.536
27.October.	v.G.2.l.3.r.1.	f.768
Vlt.October.	v.G.2.l.4.r.1.	f.769
14.Novemb.	v.G.2.l.2.r.15.	f.650
14.Novemb.	v.G.2.l.2.r.14.	f.647
18.Novemb.	v.G.2.l.3.r.1.	f.770
21.Novemb.	v.A.2.l.3.t.1.c.5.	f.141
27 Ditto.	v.A.1.l.4.t.1.c.15.	f.540
29.Novemb.	v.G.2.l.3.r.1.	f.771
5.Decemb.	v.A.2.l.1.t.3.c.6.	f.145

1624.
21.Meert. v.A.1.l.3.t.1.c.17. f.314
20.April. v.G.2.l.1.r.5. f.190
11.Iulij. v.G.2.l.2.r.17. f.704
20.Auguſt. v.A.2.l.1.t.3.c.8. f.149
3.Decemb. v.A.1.l.1.t.2.c.9. f.65
10.Decemb. v.G.2.l.2.r.17. f.720
1625.
21.Februar. *Vide infrà.* f.135
22.Februar. v.G.2.l.2.r.17. f.723
26.Ditto. v.A.2.l.2.t.6.c.7. f.463
5.Meert. v.G.2.l.2.r.17. f.723.
7.Meert. v.A.2.l.2.t.2.c.2. f.364
23.Meij. v.A.2.l.1.t.1.c.18. f.109
17.Iulij. v.A.2.l.1.t.5.c.5. f.182
29.Iulij. v.A.1.l.3.t.1.c.18. f.315
26.Auguſti. v.A.2.l.1.t.3.c.9. f.149
30.Auguſt. v.A.1.l.3.t.10.c.4. f.493
16.October. v.A.1.l.3.t.14.c.11. f.537
23.Decemb. v.A.2.l.1.t.1.c.19. f.111
1626.
2.Meij. v.A.1.l.3.t.14.c.2. f.522
11.Meij. v.A.1.l.3.t.1.c.19. f.318
Pen.Maij. v.G.2.l.3.r.1. f.778
1.Iulij. v.A.2.l.1.t.10.c.1. f.278
13.Iunij. v.G.2.l.3.r.1. f.778
23.Iulij. v.G.2.l.3.r.1. f.779
18.October. v.G.2.l.2.r.17. f.704
29.October. v.A.1.l.3.t.1.c.4. f.476
12.Novemb. v.A.2.l.2.t.1.c.14. f.325
22.Decemb. v.G.2.l.2.r.13. f.623
1627.
16.Februar. v.A.2.l.1.t.5.c.6. f.184
16.Februar. v.G.2.l.2.r.17. f.712
27.Februar. v.G.2.l.2.r.6. f.496
6.& 12.Meert. v.G.2.l.2.r.10. f.598
6.Meert. v.A.1.l.3.t.3.c.10. f.383
1.April. v.A.1.l.3.t.5.c.5. f.408
3.April. v.G.2.l.2.r.17. f.718
17.April. v.G.2.l.2.r.6. f.499
10.April. v.A.2.l.2.t.1.c.15. f.326
20.April. v.G.2.l.2.r.14. f.648
Vlt.April. v.A.1.l.3.t.4.c.4. f.392
2.Meij. v.G.2.l.3.r.1. f.774
4.Iunij. v.G.2.l.2.r.13. f.625
6.Iulij. v.A.1.l.3.t.6.c.9. f.455
Vlt.Iulij. v.G.2.l.2.r.1. f.380
18.Septemb. v.A.1.l.3.t.6.c.10. f.456
6.October. v.G.2.l.2.r.1. f.379
14.October. v.G.2.l.1.r.9. f.575
8.Novemb. v.A.1.l.3.t.6.c.11. f.458
21.Novemb. v.G.2.l.2.r.9. f.586
23.Decemb. v.A.1.l.3.t.2.c.5. f.344
1628.
29.Ianuar. v.A.1.l.3.t.1.c.21. f.321
26.April. v.A.1.l.3.t.5.c.6. f.408
1.Meert. v.A.2.l.1.t.1.c.20. f.114
10.Iunij. v.A.2.l.1.t.4.c.2. f.163
23.Iunij. v.G.2.l.2.r.6. f.501
21.Iulij. v.G.2.l.3.r.1. f.781
31.Iulij. v.G.2.l.3.r.1. f.784
4.Auguſti. v.G.2.l.2.r.11. f.611
1629.
8.10.Ianuar. v.A.1.l.3.t.6.c.14. f.463.464
10.Ianuar. v.A.1.l.3.t.6.c.12. f.459
26.Ianuar. v.A.1.l.3.t.13.c.1. f.519
4.Februar. v.A.1.l.3.t.1.c.25. f.323
10.Februar. v.A.1.l.3.t.6.c.13. f.462
19.Febr. v.A.2.l.1.t.3.c.11. f.152
13.Meert. v.A.2.l.1.t.5.c.7. f.185
8.Meij. v.A.1.l.3.t.1.c.22. f.321
12.Meij. v.A.2.l.2.t.1.c.20. f.338
12.Meij. v.A.2.l.2.t.10.c.21. f.339
6.Auguſti. v.A.1.l.3.t.4.c.5. f.393
21.Ditto. v.A.2.l.2.t.1.c.22. f.339
30.Auguſt. v.A.1.l.3.t.6.c.8. f.459
11.Septemb. v.A.1.l.3.t.4.c.6. f.393
25.October. v.A.2.l.1.t.1.c.22. f.126
1629.
25.October. v.A.1.l.1.t.2.c.10. f.65
29.October. v.A.2.l.1.t.1.c.23. f.126
3.Novemb. v.G.2.l.3.r.2. f.786
15.Novemb. v.A.1.l.2.t.5.c.7. f.176
24.Novemb. v.A.1.l.3.t.1.c.2. f.326
5.Decemb. v.A.1.l.3.t.4.c.7. f.398
9.Decemb. v.A.1.l.1.t.2.c.8. f.64
18.Ditto. v.A.1.l.3.t.2.c.6. f.348
20.Ditto. v.A.2.l.1.t.3.c.12. f.152
1630.
9.Meert. v.A.1.l.2.t.5.c.9. f.277
9.Meert. v.A.1.l.3.t.15.c.3. f.527
16.Ditto. v.A.1.l.3.t.2.c.8. f.355
12.April. v.A.1.l.4.t.1.c.16. f.541
27.Iunij. v.A.1.l.4.t.1.c.12. f.538
4.Iulij. v.A.1.l.1.t.5.c.7. f.100
4.Iulij. v.A.2.l.1.t.1.c.14. f.127
5.Novemb. v.A.1.l.5.t.1.c.25. f.655
13.Novemb. v.A.1.l.3.t.1.c.26. f.313
16.Novemb. v.A.1.l.3.t.1.c.27. f.324
28.Novemb. v.A.1.l.3.t.7.c.5. f.479
1631.
5.Februar. v.A.1.l.3.t.2.c.9. f.355
5.Martij. v.A.2.l.1.t.1.c.21. f.119
22.Meert. v.A.1.l.4.t.1.c.13. f.539
22.Meert. v.A.2.l.1.t.5.c.8. f.185
22.Meij. v.A.1.l.3.t.3.c.6. f.378
14.Iunij. v.A.1.l.1.t.1.c.11. f.66
30.Iulij. v.A.1.l.2.t.5.c.10. f.278
Sine die & conſule raeckende d'overloopers.
v.A.1.l.2.t.1.c.23. f.340
23.Septemb. v.A.1.l.3.t.8.c.3. f.482
25.Ditto. v.A.2.l.2.t.4.c.2. f.414
14.Ditto. v.A.1.l.5.t.1.c.24. f.594.& 653.
18.Novemb. v.A.1.l.4.t.1.c.17. f.541
1632.
16.Meert. v.A.2.l.2.t.2.c.3. f.366
20.October. v.A.1.l.3.t.1.c.23. f.322
13.Meij. v.A.1.l.3.t.3.c.7. f.378
5.Iunij. v.A.1.l.5.t.1.c.26. f.664
10.Iulij. v.A.1.l.2.t.3.c.9. f.254
20.Iulij. v.A.2.l.2.t.1.c.24. f.341
16.Auguſt. v.A.1.l.3.t.4.c.8. f.399
1632.
22.Auguſt. v.A.1.l.5.t.1.c.17. f.666
24.Decemb. v.A.1.l.3.t.1.c.28. f.325
1633.
3.Ianuar. v.A.2.l.2.t.1.c.25. f.342
15.Ianuar. v.A.1.l.4.t.1.c.14. f.540
18.Meert. v.A.2.l.3.t.1.c.19. f.532

21.Ditto.	v.A.2.l.1.t.7.c.4.	f.207
21.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.26.	f.344
23.Iulij.	v.A.1.l.1.t.3.c.3.	f.74
27.Auguſt.	v.A.2.l.2.t.1.c.27.	f.345
Vlt.October.	v.A.2.l.2.t.1.c.19.	f.333
	1634.	
21.Ianuar.	v.A.2.l.2.t.1.c.28.	f.345
22.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.29.	f.346
24.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.32.	f.349
26.Ditto.	v.A.1.l.2.t.5.c.12.	f.280
26.Ditto.	v.A.2.l.2.t.3.c.2.	f.410
Vlt.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.30.	f.347
6.April.	v.A.2.l.2.t.1.c.33.	f.350
7.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.34.	f.351
29.Ditto.	v.A.2.l.2.t.5.c.6.	f.437
6.Iunij.	v.A.2.l.2.t.1.c.16.	f.327
Iunij.	v.A.2.l.2.t.1.c.31.	f.348
4.Auguſt.	v.A.2.l.1.t.1.c.26.	f.128
8.Ditto.	v.A.2.l.3.t.1.c.20.	f.553
6.Novemb.	v.A.2.l.1.t.3.c.13.	f.153
	1635.	
12.Ianuar.	v.A.1.l.1.t.2.c.13.	f.68
23.Ianuar.	v.A.1.l.3.t.5.c.7.	f.409
21.Februar.	v.A.2.l.2.t.1.c.35.	f.352
7.Meert.	v.A.2.l.2.t.1.c.36.	f.353
16.Meij.	v.A.2.l.2.t.1.c.37.	f.355
24.Iunij.	v.A.2.l.1.t.1.c.38.	f.354
27.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.39.	f.356
1.Auguſti.	v.A.2.l.2.t.1.c.40.	f.358
26.October.	v.A.1.l.3.t.1.c.29.	f.327
11.Decemb.	v.A.2.l.2.t.1.c.41.	f.358
	1636.	
3.Meert.	v.A.1.l.3.t.6.c.15.	f.464
4.Ditto.	v.A.2.l.2.t.1.c.17.	f.328
14.Ditto.	v.A.1.l.3.t.9.c.2.	f.485
	1637.	
27.Ianuar.	v.A.2.l.2.t.1.c.42.	f.359
7.October.	v.A.1.l.5.t.1.c.28.	f.667
	1638.	
16.Ianuar.	v.A.1.l.1.t.1.c.15.	f.36
2.Meert.	v.A.2.l.1.t.8.c.11.	f.273
23.April.	v.A.2.l.2.t.1.c.18.	f.332
3.December.	v.A.1.l.1.t.4.c.9.	f.89
	1639.	
17.Iunij.	v.A.2.l.2.t.1.c.43.	f.360
	1640.	
21.Ianuar.	v.A.1.l.3.t.9.c.3.	f.486
17.October.	v.A.1.l.3.t.2.c.7.	f.349
25.October.	v.A.1.l.3.t.1.c.24.	f.322
15.Decemb.	v.A.1.l.3.t.9.c.4.	f.486
	1641.	
11.Meert.	v.A.2.l.1.t.1.c.25.	f.128
19.December.	v.A.1.l.3.t.9.c.5.	f.487
	1643.	
26.Auguſt.	v.A.2.l.3.t.1.c.21.	f.554
	1644.	
Vlt.Maij.	v.A.2.l.3.t.1.c.22.	f.557
	1645.	
27.Meert.	v.A.2.l.3.t.1.c.23.	f.565
	1646.	
31.October.	v.A.2.l.2.t.1.c.45.	f.362
	1647.	
30.Meij.	v.A.1.l.5.t.1.c.30.	f.671
6.Iunij.	v.A.2.l.2.t.1.c.46.	f.368
23.Ditto.	v.A.2.l.1.t.1.c.47.	f.368
18.Novemb.	v.A.2.l.3.t.1.c.25.	f.569
	1648.	
10.Ianuar.	v.A.2.	f.579
Tractaet van Peijs. 30.Ianuar.	v.A.1.	f.693
5.Iunij.	*Vide infrà.*	fol.57
4.Iulij.	*Vide infrà.*	fol.83
29.Iulij.	*Vide infrà.*	fol.83
7.November.	*Vide infrà.*	fol.83

INDEX RERVM

Quæ in hac Notitia Iuris continentur.

A.

ABactor pecoris, ſeu abigens, vt hodiè puniatur. pag. 120.
Abbatiſſam procuratricem quis ſtatuat. 24
Abolitiones & remiſſionum litteræ, à quo, cui, & quomodo concedantur. 123. & ſeqq. Non dantur in Brabantia niſi tranſegerint heredes ſuper occiſo. 22
Abrogationem patiuntur leges natæ in publicum damnum. 2
Abſenti per acceptationem Notarij acquiritur. 105
Abſentes rei proſcribuntur. 38
Abſens Eccleſiæ cauſâ, reſidens habetur. 13
Academia Louanienſis priuilegijs augetur, & à quibus. 4. 5
Academiæ, quæ Regi non ſubſunt interdicuntur, exceptâ Româ. 4. & ſeq.
Accipitribus vt in Brabantia volucres perſequi permiſſum. 138
Accenſis, ne quem concutiant, mandatur. 28. in fin.
Accuſator quando teneatur ad expenſas. 108
Accuſatio criminalis quanto tempore perficiatur. ibid.
Accuſare, tantū publico officiario licet & cōpetit. 126
Acquiſitio dominij rerum. 50
Acquiſitio immobilium vt in Belgio Clero vetita. 7
Actiones, obligationes, cambia, chirographa, contractus, aſsignationes. 55
Actio metus causâ in quot annos detur. 25
Actio famoſa de dolo, in factum, bonæ fidei, & ſtricti iuris. ibid.
Actio furti. 118
Actiones reales, hypothecariæ, perſonales. ibid.
Actio quanti minoris ob quid detur. 60
Acta & rationes edere qui teneantur. 19
Actoris intentio vt edenda. ibid.
Adeſpota hîc Principi cedunt. 80. 132
Adſcribere ſibi in teſtamento Paſtor aut Notarius non poteſt. 129
Adſcribere ſuæ Eccleſiæ Paſtor non prohibetur. ibid.
Aduenæ, teſtimonium vltimi domicilij ferre debent. 133. 6.
Adultis inuitis an detur curator. 93
Aduocati an admittendi ſine laurea. 22. Eorum ſtatus nobilis eſt, quamuis ſit obſcura natiuitas. ibid. Pauperibus gratis operam præſtare tenentur. 23. Aduocatorum priuilegia, vt vix nunc obtineant. ibid. Aduocatorum bona mobilia, an ſubiaceant executioni. 43
Aduocatus datur accuſatis. 108. Chriſtianus vt ſit. 11
Adulterij crimen molliùs nunc punitur, & quomodo probetur. 108. 113. Adulteri publici ad Magiſtratum non promouendi. 113. Mulier à viro, qui in probatione adulterij defecit, vt poſſit diuertere. 87.
Adulterium cauſa diuortij. ibid. Adulterum aut adulteram, occidere non licet. 113
Aduſta vina ex quibus diſtillanda. 71
Ædiles eccleſiarum nihil ſtatuant ſuper earum reparationibus, ſine conſenſu quorum intereſt. 8
Ædes vicinæ hodiè dirui non permittuntur incendij arcendi causâ. 52. Ædium infeſtationes à ſpectris, an iuſtam emigrandi cauſam præbeant. 79
Ægri vt curandi. 12
Ægyptiaci iubentur exterminari. 116. in fin.
Æs ne deauretur, niſi pro quibuſdam ornamentis. 70
Ætatis veniam impetranti minori, an reſtitutio concedatur. 26
Aggeribus nocentes quomodo puniantur. 121. Aggerum cura quibus incumbat. 122
Agnatis præ domino ius retractus competit. 62
Agricolarum inſtrumenta neque pignori, neque executioni ſubijci poſſunt. 43
Agricultura, ruſticorumq́; quies promouenda. 146
Alearum luſus multis olim pœnis coërcebatur, quæ non ſunt in vſu. 53. in fin.
Allaudia, feuda, cenſus, quando præſumantur. 79. 80.
Alluuionem qui ſibi competere contendit, titulos exhibere debet. 131
Alienatio. 50. Verum eſt alienare & oppignorare feuda. 82. De rebus alienari prohibitis, & vt alienationes fieri debeant. 76. Alienationes perpetuæ rerum Eccleſiaſticarū nullæ declarandæ, ſi non factæ iuxtà canones, & de rebus Eccleſiæ nō alienandis. 15. Alienata in fraudem creditorum reuocantur per leges. 104. Alienationem amiſſio imitatur. 82. Alienanda non ſunt prædia minorum ſine decreto. 93
Altare non habent hæretici, neque ſacra miniſteria. 9
Alta iuriſdictio complectitur ius gladij. 32
Altiùs tollendi ius, quando ſeruitus cenſeatur. 51
Aluminis cognitio, & inde naſcentes controuerſiæ cui competant. 73
Ambiguis rebus quas clauſulas Princeps adijciat. 2
Ambitus vetitur. 129. Dantes munera vt obtineant officia, & accipientes vt promoueant quomodo puniantur. 54
Ambulare cum telo, animo hominis occidendi, an hodiè capitale ſit. 115
Amiſſio feudorum. 82
Amneſtia comes pacis. 1
Anabaptiſtæ denuntiandi. 7. Qui Anabaptiſtas non denuntient, complices habeantur. 111. 112. Extirpandi ſunt Anabaptiſtæ. 4
Angarijs & ſeruitijs Comitis Flandriæ obligatorum hominum emancipatio. 94
Annuæ nundinæ, ſi incidant in diem feſtum, transferuntur. 31
Annonæ cura commendatur Edictis. 69. Annonæ taxa facienda eſt à magiſtratu. ibid.
Annonam & ceruiſiam in exercitum aduehentes non ſoluunt acciſias. 148
Anno lapſo quid heres declarare debeat. 103

Annui reditus an inter mobilia cenſentur. 68
Antichreſis, ſeu pignus datum ad vſum. 65
Antichreſis pertinet ad rationem redituum. 66
Antuerpia obligare ſe mulier non poteſt, niſi coram magiſtratu. 57
Antuerpia vt floruit. 68. Inter creditores habet ius prælationis pone fiſcum. 43. Conſuetudo in pactis creditorum, vt ſe pars minor maiori conformet. 21. Marcgrauius in reos ſtatuit exequiturq́; de genere pœnæ. 126
Apoſtatæ reducendi ſunt in ſua monaſteria. 112
Apoſtatæ matrimonium irritè contrahunt. 114
Apoſtolicarum litterarum narratiua quid probent. 38.
Apparitor primipilaris vt iuſſus publicet conditam legem. 2
Apoſtoli in appellationibus vt peti debeant. 50
Appellantes temerè vt puniantur, & de appellationibus. 45. Senatus Prouinciales inſtituti ſunt ad examinandas res iudicatas; quando condemnati prouocant ad Principem. 35. Appellatur à dilata denegataq́; iuſtitia in Curijs præſertim Eccleſiaſticis. 28. Appellans ad quid teneatur. 45. Appellans victus reſtituit expenſas. 44. Appellatus ſi vincatur, an damnandus ſit in impenſas. ibid.
Apprehenſia criminoſorum ab officiario quocumque vt fieri poſſit. 49
Apprehenſio mutua, qua partium vtraque detrudebatur in carcerem, deſijt. 37
Arbitria quomodo & quando tractanda, & de arbitris. 27
Arbores furtim cædentes quomodo puniantur. 119
Arca ius habent Collegia licita, pecunijs communibus ſeruandis. 24
Arces, ſine Principis indulto, ſtruere non licet. 132
Argentarij rationes edere tenentur ijs, ad quos ſpectat. 19. Argentea materialia ſi furtiua, vt exponantur. 70
Arma efferri prohibentur, quæ ſpectant ad munitionem Belgicam. 74. Arma ferre pro vita neceſſariâ tutelâ. 115
Armatus vt, nemo nuptijs interſit. 86
Arreſtum in die feriata quando licitum. 31
Arreſtum, & citatio realis fundant iuriſdictionem. 21.
Artilibraria quomodo cautum. 75
Aſſaſſinatores eliminantur ab immunitate Eccleſiæ. 8
Aſſecurationis contractus an vetitus & vſurarius. 58. In aſſecuratione quæ ſeruanda. 136
Aſſertio in verbo Principis, ſub fide & honore, &c. an valeat pro iuramento. 39
Aſſeſſores olim ex publico ſtipendium accipiebant. 35
Aſylo quis gaudeat, confugiens ad Eccleſiam. 8
Aucupij & venationis diſciplina. 131.138
Audientiam non tantùm ſtrictam, ſed & iuriſdictionem habet Epiſcopus. 15. & ſeq.
Audientiario deferantur litteræ debitorum per ſtatus Generales contractorum. 16
Auia quibus præferatur in tutela. 92
Aulicis officiarijs defunctis an debeatur ſalarium totius anni. 142
Aurea Flamma vexillum olim apud Francos. ibid.
Aurifabris quæ vetantur. 71
Aurea materialia quæ diuendi vel emi prohibentur. ibid.
Aurifabri vt iuramentum præſtent, & eorum diſciplina. 75. & ſeqq.
Auriga, ſi equos habent magni valoris, quam cautionem præſtent. 70
Auris furibus alicubi abſcinditur. 126
Auth. offeratur C. de litiſconteſt. non eſt in vſu. 20
Auth. generaliter C. de Epiſc. & Cler. exolent in praxi. ibid.

B.

Balliuus ſupremus Flandriæ. 33
Bannitus ex regno procuratorem non dat. 24
Barones qui olim. 141. Baronibus in Batauia permiſſum ſingulis annis venari & capere vnum ceruum. 131
Baronis titulus per litteras Principum probandus. 143
Baptiſmata, matrimonia, ſepulturas, referant in ſua archiua locorum Magiſtratus. 38
Baſtardi nobilitatem vt retineant. 143
Belgicarum ditionum priuilegia, vt obtenta. 2
Belgæ extra patriam in prima inſtantia non euocantur. 11
Belgica ditiones conſuetudinariæ. 17. Belgium floruit commercijs. 68. In Belgio non appellatur à cauſa criminali. 49
Belgicus equitatus vti ſe gerat. 146
Belgarum ius hîc, quid dicatur. 1
Bello capta, quæ hoſtium fiant. 94
Benedicenda nuptiæ à Sacerdote. 85
Beneficiati poſſeſſiones inundatas cum alijs vindicare teneantur, & contribuunt. 11
Beneficium inuentarij, vt hodiè concedatur. 102
Beneficiorum ſimplicium poſſeſſores per conſuetudinem à reſidentia excuſantur. 13
Beneficiarij vt teneantur ad terras inundatas à mari vindicandas. 135. Beneficiarius, vt fructuarius, fructus perceptos tranſmittit ad heredes. 53
Beneficiarij ſuccidere grandes arbores an poſſint. ibid.
Bibliopolæ, à curia admittendi. 6. Nequid quod fidem moréſve lædat diſtribuant. 5. Eorum officina vt viſitanda. ibid.
Biennio quibus rebus ex edicto præſcribatur. 42
Blaſphemi coërcentur Edicto. 112. Ad blaſphemiam ſpectat frequens peierandi mos inter ſermocinandum. 112
Bohemiæ Rex vt Guilielmum Hollandiæ Comitem in militem creauerit. 142
Bonorum diuiſio vt fiat. 52. In Bonorum diuiſione magna inæqualitas quando reſtitutione penſanda. ibid.
Bona communia poſt mortem alterutrius coniugum quomodo diuidantur. 58
Bona clericorum, in titulum ordinationis aſſumpta exempta ſunt ab executione. 13
Bona debitoris vt ſint obligata fiſco. 130
Bruxellenſes vt immunitatē à telonijs obtinuerint. 78
Bona vacantia, cui acquirantur. 131. Bona deperdita, cui cedant. ibid. Bona naufraga è mari vindicata, nuntianda ſunt Principi, aut eius officiario. 132. Bona confiſcandi ius, penes quem reſideat ibid. Bonis fiſco addictis, fideicommiſſa quatenus in eiuſdem fiſci manum venire non debeant. 133. Bona damnatorum vt confiſcentur. 127. Bona, poſt bonorum publicationem acquiſita, cui cedant. ibid. Bona reorum, vt fiſcus & vxores diuidant. 127.

Bonis qui cedere poſſint. 103. Bona ſua ſecretò in alios, in fraudem creditorum, transferentes aut tranſcribentes, vt puniantur. 104 Bona feudalia confiſcata ex cauſa hæreſis, cui cedant. 127

Brabantorum priuilegium. 35. In Brabantia libertas teſtandi. 63. Omnibus venari permiſſum, ſed ſecundùm leges. 138. Brabanti extra territorium arreſtari aut conueniri non poſſunt. 36. Brabantiæ Principes iurant curſum iuſtitiæ. 28

Brabantorum quoad carceres priuilegia. 110. Brabanti de poſſeſſione non deijciuntur viâ facti. 29. Brabanti vt citentur. 21. In Brabantiam aliundè venientes habitatum, gaudent libertate. 133. Brabanti & Flandri non extra prouinciam in ius vocandi. 11. In Brabantia liberrima eſt teſtamentorum diſpoſitio. 95. In Brabantia Concilio quæ res tractentur. 33. Ex Brabantia relegati Iudæi, ſententiâ Ducali. 109

Braxatores & annonarij in ciuitatibus tenentur ſoluere antiquas acciſias. 148

Braxare & tabernas tenere, officiarijs prohibitum. 34.

Brephotrophi, à quibus ex officio curandi. 11

Breuibus & peremptorijs dilationibus, in criminalibus informandum. 49

Brila intercipitur à refractarijs. 111

Britannica retia, vt ſint antiquæ latitudinis. 135

Brugarum opulentia. 68

Butyrum vt ſine fraude vendatur. 73

C.

CAcodoxi à tutela Catholicorum remouentur. 92.

Cadauera punitorum vt ſepeliantur. 127. Cadauera occiſorum viſitanda. 75

Calamijnen, minerale. ibid.

Caluiniſta quomodo iurent. 39

Calumniator ex proprio iudicio non fit infamis. 31

Calumnia damnati à teſtimonio repelluntur. 39

Camera maritima & maris Præfectus. 134. Eius auctoritas & Iuriſdictio. 149. Camera legalis Flandriæ iura. 33. Camera Renengarum, ſeu Curia cenſualis apud Flandros ſtylus. 33.80

Cambia vt permiſſa, & eorum praxis. 61. Cambij ſolutio nummis permiſſis facienda. 61. 62. Cambia ad vſum, aut duplicem vſum prohibita. 137

Cameracenſis Synodus vt approbata. 4

Campſores pecunias reprobas cum probis permutantes in ſingulis ciuitatibus ſint. 137

Cancellaria & metropolium Branbantiæ iuriſdictio. 33.

Canones ſequendi ſunt, vbi controuertitur alienatio rei Eccleſiaſticæ. 12.13

Canones & leges canonibus non contrariæ, vt obſeruentur. 15

Canonica purgatio hodiè rara. 121

Capitanei officium. 146

Captiui vt tractandi. 108.109

Captiuus teſtatur, & ei filius heres eſt. 94

à Carceris decreto vt ſit appellationi locus. 46

Carceres an in pœnam, vel reorum cuſtodiam inuenti. 108. Carcerum effractores quomodo puniendi. 109.

Carnifici taxatur ſalarium. 28

Caroli V. edicta de hæreticis recenſentur. 4

Caſus Regij qui vocentur. 18

Cauſa pia in foro Eccleſiaſtico addicitur mulcta pecuniaria. 129. Cauſa ſententijs hodiè non additur. 43.

Cauſa poſſeſſoria & proprietatis. 29. Cauſis fiſcalibus quis interueniat. 28. in fin.

Cauſidicorum clauſula an actionum naturam mutent. 25

Cautiones etiam pigneribus fieri poſſunt. 27

Cenſuris non vtendum in Regios officiarios. 37

Cenſus quando præſumantur. 79. in fin. Cenſuale ius plerumque confunditur cum emphyteutico. 132

Cereuiſia ex quibus coquenda. 73. 69. Extra ditiones exportari vetatur. 74

Cereuiſiam ne coquant iudices & officiarij. 34

Cereuiſia venalis non coquatur, niſi infra certum valorem. 69

Cereuiſia coctores ne vendere poſſint vinum aduſtum à ſe diſtillatum. 73

Ceſpites qui vendunt, æquo pretio diſtrahant. 139

Ceſſionem bonorum qui facere poſſint. 108

Ceſſionis littera cui committenda. 109

Ceſſionatius agere poteſt ad ſolidum debitum. 63

Charta qualis eſſe debeat. 71

Charta ſigillata ſua inſtrumenta Notarius inſcribat. 40.

Chirographum ſuum inficiatus, vt hodiè puniatur. 38

Chriſtiani ſepeliendi ſunt in loco ſacro. 53

Circulatores ſunt infames. 23

Circumforaneis vbique inhibetur, ne diuendant libros, cantilenas, rithmos, ephemerides, imagines, &c. 75.

Citatio ſine iuſſu Iudicis fieri an nequeat. 20. In citatione reali de domo quid moribus caueatur. 21. Citatio ad audiendam ſententiam non eſt neceſſaria. 42. Citatus ad agnoſcendam ſcripturam, ſi non compareat, contumax. 38

Ciuis pluribus locis eſſe quis poteſt iure Romano; an & moribus? 133

Ciuitates an habeant tacitam hypothecam. 43. iure minorum gaudent. 66

Clandeſtinum matrimonium vt punibile. 85

Clauſulæ finales Regiæ, Quia nobis ita placet, &c. legem ſtabiliunt. 1

Clericus pauper debita non ſoluit, niſi in quantum poteſt, ne mendicet. 12. 13. Clerici politicis legibus conformare ſe debent. 11. An in actione reali fori priuilegio gaudeant. ibid. Si negotientur, non ſunt immunes. 13. Clericus contra Eccleſiam poſtulare non poteſt. 23. Neque ſecretò conſulere. ibid. Malè ſe obligat ad carceres ſæculares. 13. Clericis mendicare vetitum. ibid.

Clericorum bona in titulum ordinationis aſſumpta, exempta ſunt ab executione. ibid. Clericorum teſtamenta. 99

Clericis omnibus venatio eſt interdicta. 138

Clerico quomodo ſuccedatur ab inteſtato. 102

Clericatus probatio per litteras fiat. 40

Coctares cereuiſiæ quibus granis vtantur. 69

Cognatis à latere mater & auia præferuntur. 92.

Collecta pro Eccleſijs reparandis. 8

Collega contra collegium poſtulare non poteſt, neque cenſu-

conſulere. 23
Collegia licita, pecuniję communibus aſſeruandis, arca ius habent. 24
Collationes dotis vt hodiè fiant. 52
Collationes, prouiſiones & nominationes Eccleſiaſtica nulla fiant, ſubrepente minimo. 55
Collegia artificum. 75
Comitis & Magiſtri officiorum dignitas. 142
Comites olim non perpetui, nec hæreditarij. 140
Commenſarienſis officium. 109
Commercatio cum rebellibus, & inde pœna contrauentionis edicti, præſcribuntur quinquennio. 42
Commercia Belgica vt floruerint. 68
Commercia cum prouincijs quæ à Rege defecerunt, prohibita. 74. & ſeqq.
Commoditatem amplectentes & onus recuſantes ferendi non ſunt. 9
Communio coniugalis bonorum, vt morte ſoluatur. 88. De communi diuidundo. 52
Communitates vt ſine indultu Regio non conſtituant reditum. 66
Comœdia quæ vetita. 5. à quibus examinanda. 5
Compenſatio admittitur, cùm debitor non eſt ſoluendo. 52
Compenſata mutilatio talione. 114
Compenſatio expenſarum. 44
Conatus in crimine læſæ Maieſtatis. 110
Concilij Tridentini in Belgio publicatio. 5
Concilij Cameræ legalis Flandriæ inſtructio. 32
Concilium Brabantiæ quando erectum, & quæ res in eo tractentur. 33. Eius, & Flandriæ Concilij priuilegia. ibid. & ſeq.
Concilia ſuprema ſub nomine Principum pronuntiant. ibid.
Conciliorum iuriſdictio. 35. 36
Concordata Caroli V. Imperatoris cum Epiſcopo Leod. 37.
Concubina è medio populi Chriſtiani tollenda. 90
Concuſsiones Gubernatorum, Magiſtratuum, Officiariorum & Executorum cohibentur. 119
Conditiones quatuordecim recenſentur, ad contractum requiſita, ne ſit vſurarius. 25
Concuſsio militaris auertitur. 146
Condemnatus ad mortem an matrimonio liberetur. 127.
Condemnatio an inducatur ex chirographo. 40
Conductor rem priùs reſtituit, & poſteà de proprietate agere poteſt. 78. in fin. Conductor ab emptore expelli non poteſt. 79. An poſsit alteri conductas ædes locare. ibid. Vt præferatur emptori. ibid.
Confeſſus in iure pro iudicato eſt. 38. Nec appellat. 46.
Confiſcatio bonorum damnatorum. 127
Confiſcatione inflictâ, causâ hæreſis, cui cedant bona feudalia. 127
Confraternitates priuilegio minorum gaudent. 11
Congruam portionem, Parochis per Epiſcopos aſsignatam, vt etiam exequantur Concilia Regia. 13
Conſanguineos pace reconciliandi, ante remiſsionem. 126.
Conſcij tenentur hæreticos denuntiare. 6. 7
Conſeruatoria in Belgio non habent locum, vt & delegationes. 28
Conſignatio pecuniæ litigioſæ. 42
Conſpiratores aduerſus Principem vt denuntientur. 145.
Conſtitutiones, leges, edicta, placita, &c. ad Principes hodiè pertinent. 18
Conſuetudines, tacitis vtentium moribus, non refragantibus Principibus, inducuntur. 17. Conſuetudines poſteriores de facto, præualent prioribus, quamuis à Principe probatis. ibid. Conſuetudines mittendæ ſunt ad Curiam prouincialem, vt emologentur. 18. An Princeps conſuetudini derogare poſſit in Belgio. 3
Conſultationes præmitti ſolent legibus condendis. 2
Contractus, obſidionis tempore facti, quatenus reſcindantur. 25
Contractus noxij qui reſcindantur. 15
Contractus varij recenſentur, quos Notarij ſcribere prohibentur. 40. Contractu perfecto pœnitere non licet. ibid.
Contractus triplex, ſocietatis, aſſecurationis, certi pro incerto lucro, an vſurarius. 89. De contrahenda ſtipulatione. 105
Controuerſia de Iudice competente lites ad Concilia ſolet euocare. 36
Contumacia non punitur in cute. 37
Contumacia à iudicijs abſit. ibid. Contumax non appellat. 46
Contumaci ad agnoſcendam ſcripturam citato, ſi non compareat illa pro agnita habetur. 38. Contumax non auditur niſi refuſis expenſis. ibid.
Conuitium quomodo puniatur & quomodo reales in iure. 119
Coria efferri prohibita. 74
Corporis habitudo quando inſpicienda. 113
Cornelij à Reytelem libellus curioſus & admodum ſtudioſus commendatur. 7
Correctio militaris. 145. & ſeqq.
Creditores qui præferantur. 43
Creditores pœnis fiſcalibus præferuntur. 130. creditor conſentiens pignoris diſtractioni, ius ſuum amittit. 56
Creſcentium adhuc granorum emptio ſit irrita. 69
Crimen falſi quomodo puniatur. 117
Crimen læſæ Maieſtatis grauiſsimum. 110
Criminalis inſtructio vnde petenda. 48. 49. Criminoſi vt apprehendendi ſint & puniendi. ibid.
Cuniculos & lepores venari quibus in Batauia permiſſum. 131
Cuprum non miſceatur cum metallis alijs nobilioribus. 71. Cuprea opera, quibus alia metalla mixta, exportari vel inferri prohibentur. 25
Curator rebus datur, tutor autem perſonæ. 84. Curator an detur minoris adultis. 93. Curator ſuſpectus vt remoueatur. ibid.
Curiales in Belgio non ſunt. 133
Curiæ prouinciales, Conſuetudines examinent. 18
Curia feudalis Flandriæ ſtylus procedendi. 83
Curſorum celerum Præfectus. 131. Curſus publicus cum cornu veredariorum, quibus prohibitus. ibid.
Cuſtodia portarum ciuitatis, quibus competat. 145
Cuſtodia reorum. 108
Cuſtodia littorum & itinerum ſecuritas vt curanda. 145.

D.

DAmna diuiſa minùs lædunt, ſi quiſque de publico malo aliquid ſentiat. 62
Damnatorum bona cui cedant. 127
Damnum iniuriâ dàtum quomodo vendicetur per edicta. 52
Dantes munera, officijs priuantur. 54
Debiti in ſcriptis contracti ſolutio, an per ſcripturam probari debeat. 39
Debitoribus, quorum poſſeſſiones bello fuerunt deuaſtata, vt ſubuentum. 68
Debitor reditus vt à creditore poſtulare poſſit litteras creationis exhibeat. 65
Debita per ſtatus generales contracta, cognoſcenda ſeruantur Gubernatori generali. 25
Debiti petitio quantum duret. 106
Debitor in carcerem, bonis deficientibus, detruditur. 43.
Debita fiſcalia magiſtratus loci exequi poſſunt. 43
Debitor fugitiuus & ſuſpectus an ſiſtatur etiam die feſto. 31
Debitoris bona Iudex vt haſtæ ſubijciat. 43
Decano leproſorum permittitur inquirere in eos, qui morbum ſimulant. 140. in fin. Decani aurifabrorum in fraudes inquirant. 76
Decimæ an magis obligentur ad Eccleſiarum reparationes quàm alia bona. 10
Decima à iure diuino profecta. 14
Decima inſolita non exigenda. ibid. & ſeq. Decimæ ad parochorum congruam portionem obligata. ibid. Decima vt ſoluenda. ibid. vt ſint ſubſidio reparandis Eccleſiis. 8
Decretum magiſtratus domicilij, an ſufficiat ad alienandum prædium extra iuriſdictionem eius ſitum. 93.
Defloratòr virginis ad quid teneatur. 92
Dei opus eſt, iudicium exercere. 28
Delegatus iudex an exequatur ſententiam ſuam 43
Deliberandi ius vt heredibus concedatur. 102
Delictorum militarium correctio. 145. & ſeqq. delictorumq́; qualitates & circumſtantiæ ponderandæ. 49.
Denuntiatio quomodo fiat. 108
Denuntiatio flagitij cuique libera, ſed accuſatio ſoli officiario competit. 126. in fin.
Depoſitâ penes ſe pecuniâ vtens ad vſuras tenetur. 58.
Depoſiti aut conſignati nummi, quibus in ſpeciebus reſtituendi. 65. in fin.
Derelicta bona & adeſpota vt fiſco cedant. 132
Deſertos agros quatenus occupare concedatur. 79.80
Deſertorem militiæ vt occidere liceat. 37
Diſtillationum vini aduſti diſciplina. 71
Deuotionis causâ iter agentes vt mendicare poßint. 11.
Diamantes vt auro ritè inſerantur. 70
Dies à media nocte incipit. 31
Diebus feſtis quæ prohibentur. ibid.
Difficultas inaudita in explicandis legibus vt enodetur. 2
Dignitatum nomina antiqua abolita. 141. & ſeq.
Dignitas perſonam non egreditur, nobilitas tranſmittitur. 142
Dignitate ſoluitur patria poteſtas. 56
Dilationum litteræ currunt à tempore conceßionis, non præſentationis. 30. Dilationes iure Canonico & moribus arbitrariæ. ibid.
Diplomatum Romanorum causâ ne quis extra patriam trahatur. 36
Diſciplina militaris. 143. & ſeq.
Diſpoſitio vltra 300. florenos in ſcriptis fieri debet. 40. 55.
Diſputare de fide Laicis prohibitum. 4
Diſſenſus parentum irrationalis, an impediat matrimonium. 84
Dißimulatione iudicum notabili repertâ, lis vt enocetur. 49
Diuiſio bonorum coniugalium Antuerpiæ quomodo fiat. 88
Diuortij cauſa fornicatio; an & ſæuitia? 87. Diuortium permittitur, non lubitu partium, ſed Eccleſiæ iudicio præuio. 87
Diuturnitas temporis non excludit debiti petitionem. 106.
Doctores creandi facultas penes quos reſideat. 17
Dolus à iudicijs abſit. 37. & ab aleis. 53
Dominus rem venditurus, vt indicet cenſuario conditiones. 65
Domino feudali ius retractus feudi permittitur. 62. Domino militarem operam quatenus præſtet vaſallus. 82. Dominus iure ſuo excidet, ſi vaſallum malè exceperit. ibid.
Domini, ne ruſticanos grauent. 79.80
Dominij iure ſepulchralia non vendicantur. 53
Domino competit res vindicatio ad annos triginta. 42
Dominium rerum vt acquiratur. 50. & ſeqq.
Domania Principis relicta ad ſuſtinendam Maieſtatem. 130. vt transferatur dominium. 50
Domos villaſq́; diruere vetitum. 60
Doaria vt vſu frequententur. 88
Doariorum exceſſus reſtricti. ibid.
Donare iuniores quibus prohibeantur. 104
Donare non poteſt, qui mandatum habet cum libera poteſtate. 22
Donationes ne fiant ex pecunia publica. 77
Donator vniuerſalis, ſi ſoluendo non ſit, an donatarius conueniri non poßit. ibid.
Donationes inter virum & vxorem ſunt affecta liberis, ſuperſtite iterum nubente. 87. Donationes remuneratorias Belgarum Principes in inauguratione confirmant. 3
Dos quando reſtituenda. 89
Dotare virginem à filio corruptam an teneatur pater. 92. Dotalis fundus an præſcribatur. 89
Dotalia pacta ſuper futura ſucceßione an ſuſtineantur. ibid.
Dotium Romanarum vſus euanuit. 88
Dos cauta non numerata hodiè non obtinet. 41
Antuerpiæ mulier pro dote, alijs perſonalibus creditoribus præfertur. 68
Droſſardus Brabantiæ, quid officij fungatur. 33
Dubijs rebus clauſula per prouiſionem, ad reuocationem, & ſimiles adijciuntur. 2
Duces qui olim. 141
Duella olim recepta publicis legibus, in vicem probationum. 115. Duella per canones ſemper vetita. ibid. Ex falſa opinione ortum habent. 116

E.

EBrietas coërcita. 115
Ebrietas non excuſat delictum, ſed auget. 124 minuit in Belgio & in Hiſpanijs. 126. Ebrioſi ad officia non promouentur, promoti deſtituuntur. 115
Ebrioſis pauperibus qualiter eleëmoſyna ſit eroganda. 12.
Eccleſia aſylum. 8
Eccleſia iuriſdictio. 15
Eccleſia donata qua valeant, etiam ſine confectione actorum. 8
Eccleſia, vt & minores, in integrum reſtituuntur. 11.
Eccleſiarum reparationes quomodo & vnde facienda. 8. & ſeqq.
Eccleſiaſticis negotiatio prohibita, alioquin oneribus ſubiaceant. 13
Eccleſiaſtici Iudices non vtantur cenſuris contra Regios officiarios, ſed requiſitorijs. 37
Eccleſiaſtici in quantum exempti à muneribus & tributis. 11
Eccleſiaſtica perſona ad iudicium ſaculare non trahitur. 36
Eccleſiis & pijs locis ne milites vim inferant. 8. 9
Edere rationes & acta qui teneantur. 19
Edendi modus hodiernus. ibid.
Edictorum intentione non abutendum. 14
Edictum de futuris diſponens, vt præterita nolit conniueri. 54. in fin.
Edictorum obſeruationes. 1
Efferentes grana vt à priuatis apprehendi poſſint. 69
Egeſtate clericus ne ſordeat. 12. in fin.
Eleëmoſyna vt colligenda, diſtribuenda. 12 & ſeqq. Eleëmoſynarum communio contentiones generat. 13
Elocationes rerum Eccleſiaſticarum qui fieri debeant. 15. In longum tempus facta declarantur nulla. ibid.
Emancipatio hominum, ſeruitijs Comitis Flandriæ obligatorum. 94
Emenda & mulcta, ex publicis delictis indicta, ad fiſcum diuertunt. 129
Emigrans ædibus ob iuſtum timorem mercedem non ſoluit. 79
Emponemata & refectiones an executionem rei reſtituendæ retardent. 51
Emphyteuticum ius. 79. 80. Emphyteuta an emphyteuticum fundum vendere poſſit. ibid. Emphyteuticum ius vt plerumque confundatur cum cenſuali. 139
Empta bona vt purgentur. 76
Emptio granorum adhuc creſcentium, ſit irrita. 69
Emptori rei cenſualis aut feudalis, pro allodiali venditæ, quando ſuccurratur. 60. ad Emptorem pertinet periculum rei venditæ, etſi non traditæ. 60. 61.
Emptori rei Eccleſiaſticæ an reſtituatur pretium pro empta. 15
Emptori incumbentia onera ne pacto transferantur in venditorem. 63
Ephemerides ne ſine cenſura Curiæ imprimantur. 75
Epiſcopatuum nouorum in Belgio erectio. 5
Epiſcopus, & quæ ad eum ſpectant. 10
Epiſcopis vera iuriſdictio competit, non ſolùm audientia. 15. Epiſcopis bonorum fabricarum, hoſpitalium, aliorumq́; locorum piorum cura demandata. 10. & ſeqq. rationibus reddendis interſint, per ſe, vel commiſſum. 12
Equi extra prouinciam educi vetantur. 70. Equorum mercator iurato debet obſeruationem edictorum. 71. Equos, equas, pullos ex VVeſtphalia qui huc inducunt, ad quid teneantur. 74
Equis citatis ad poſtas nemo vtatur, niſi de conſenſu Magiſtri poſtarum. 132
Equitatus Belgici diſciplina. 145. & ſeq.
Equites aurei Velleris apud ſupremum Senatum conueniuntur. 35. in fin. fratres Principum nominantur. 141
Eſcomeſſes, ſeu cambiorum ſiccorum praxis, prohibita. 61.
Euictionem venditor vt præſtet. 107
Exaggerationis Præpoſitus dat inueſtituram fundi inundati. 50
Examen magiſtrorum, publicè ſcholas aperientium. 6
Examinanda lex antequam publicetur. 2
Examini teſtium, & deciſioni quatenus interueniat Fiſcalis Aduocatus. 29
Exceptio non numeratæ pecuniæ quatenus hodiè obtineat. 41
Exceptione declinatoria qui priuetur. 19
Exceſſus executorum vt corrigantur. 48
Exceſſiua dotarij conuentio non ſemper vetita. 89
Excommunicati an in iudicio audiuntur, etiam vt actores. 41
Excommunicatus per annum inſordeſcens, eſt infamis, & officijs excidit. ibid.
Excommunicatus an inteſtabilis. 99
Excommunicatus procuratorem non dat. 24
Executionis ordo ſeruandus in mobilibus & immobilibus. 43. Executioni quæ ſubijci non poſſint. ibid.
Executores quid cauere debeant. 48
Exemptis quatenus non permittatur vti ſuo priuilegio. 24.
Exercitui rem frumentariam & annonam ſuppeditantes non ſoluunt acciſias. 148
Exheredari poſſunt filij-familias, ſi parentibus neglectis, contrahant matrimonium. 84
Exorciſmi vt aduerſus dæmoniacas terrificationes adibus adhibendi. 79
Expenſæ in communem domum factæ, vt refundantur. 52.
Expenſarum compenſatio. 44. & ſeq. quomodo taxanda. ibid.
Expenſas reſtituit victus appellans. 45
Exteri vt arreſtentur & ad iudicem loci vocentur. 21
Extorſio pecuniarum, officij authoritate, interdicta Officiarijs. 119
Extorta priuilegia patiuntur abrogationem. 3

F.

FAbricarum conſeruandarum cura. 12
Facultas recipiendi pretium, an mandato vendendi comprehendatur. 78
Facultas contrahendi matrimonij vt à magiſtratu detur, ſi rationes diſſentiendi parentum legitimæ non ſint. 85
Facultas creandi Doctores Principi reſeruata & Vniuerſitatibus. 17
Facultas teſtandi de feudis vt impetretur. 83

Facultates defunctorum ſæpè ſunt ſuſpectæ. 102
Facibus dumtaxat vini aut cereuiſiæ vtantur aduſti vini diſtillatores. 71
Falcidia an vſitata ſit in Brabantia. 99
Falconibus vt volucres perſequi permiſſum ſit in Brabantia. 138
Falſa moneta. 129
Falſam monetam fabricantes, vt flammis dentur. 138.
Falſi crimen quomodo puniatur. 117. Falſitatem teſtium peierantium quis vlciſcatur. ibid.
Falſarium è ſaxo veteres præcipitabant. ibid.
Fames dum vrget, annonæ prouidetur Edictis. 69.70
Familia erciſcunda. 52
Famam lædens contumelioſo ſcripto, quatenus pœna patibuli & confiſcatione bonorum mulctetur. 120
Famuli conductitij. 94
Femina an Velleiano renuntiare poßit per iuramentum. 57
Femina pro ſe aut propinquis poſtulare non poteſt. 22. Femina procuratrix ne ſit. 24. Femina an in feuda ſuccedat. 80
Feminas ad teſtimonium praxis admittit. 39
Feræ nullius ſunt ſed capientium fiunt; hic quaſi ſub domino Principis ſunt. 131
Feriato die quæ licita ſint propter periculum. 31.
Feriato die citatio facta, non adſtringit. 20
Ferias futuras Iudices ipſi plerumque indicunt. ibid.
Ferrarij in Sueciam migrare vetantur. 76
Feſtis diebus quæ prohibentur. 31
Feudalia iura hodiè realia, perſonali tamen obligationi ſubijciuntur. 82
Feuda quando præſumantur. 80
Feudorum qui capaces. 80.81. Feuda vt difficilè præſcribantur. 83
Feudi alienatio & oppignoratio vetita iure feudorum. 82. Secùs in Brabantia & in Gallia. ibid.
Feuda grauari vetantur reditu irredimibili. 64. Feuda quamuis nobiles titulos præ ſe ferant, non nobilitant poſſeſſorem. 82
Fidei orthodoxæ contra hæreſes conſeruandæ remedia. 7
Fidei inſtrumentorum priuatorum quot perſonis interuenientibus firmetur. 40. à fidem violante damnum repeti poteſt. 85
Fidei commiſſa rem non afficiunt, niſi coram Curia vnde dependent. 50. & ſeqq. ad gradum tertium reſtricta. 99. quatenus cedant fiſco. 133
Fideiubens pro filio mater, an teneatur. 57
Filius an patrem in ius vocare poßit. 20
Filij presbyterorum, an naturales, an nothi. 90
Filij legitimati, quatenus patri ſuccedant. 91
Filius, cui minus legitimâ relictum, quo effectu querelam exerceat. 102
Filij-familias matrimonium, ſine parentum conſenſu contractum, validum. 84
Finium regundorum actioni quot annis præſcribatur. ibid. Belgis id inſolitum. ibid.
Fiſcales animaduertant diligenter in minores, qui neglectis parentibus aut mamburnis contrahunt. ibid.
Fiſcalis procurator non præſtat iuramentum calumniæ in Camera Imperij. 27
Fiſcalis Aduocatus interuenit cauſis fiſcalibus. 28
Fiſci iura quæ dicantur. 130
Fiſcus an omnibus crediteribus præferatur. 132. baſtardo vt ſuccedat. 101
Fiſcus quoad debita, non pœnas fiſcales, crediteribus præfertur. 43
Fiſcus & pauper gratis litigant. 44. Fiſcus ſuccedit peregrinis. 108
Fiſco vt cedant bona adeſpota. 131. in fin.
Fiſcus ad ſe diuertit mulctas & emendas ex publicis delictis indictas. 129
Fixos lares habenti manus vt iniJcere non liceat. 49
Flagellatio annonæ vt vetita, & vt comprimatur. 69.
Flamma aurea vexillum, quid olim apud Francos. 142.
Flandriæ priuilegia, quoad ſuos originarios. 34
Flandri non poſſunt appellare, omiſſo medio Iudice, ad Parlamentum Mechlinienſe. 46. de feudis vt diſponant. 95
Fœnebres menſæ & Montes Pietatis. 58
Fœnoris nautici & aſſecurationum praxis. 136
Fœneratores publici à diuinis arceantur. 59
Fœnerator criminoſus ad teſtimonium non admittitur. 39.
Fori priuilegio Clericus vt vtatur. 11
Foro qui ceſſerunt improbè non gaudent immunitatibus Eccleſiæ. 8
Fortificationes quibus prohibitæ. 132
Fortuna non mutat iura natalium. 143
Fortuna iniuriâ qui ſoluendo non eſt, an ſit liber à ceßione. 104
Franciæ Pares, fratres Principum nominantur. 141
Fraus aſtringit, non diſſoluit periurium. 55
Fraus ne fiat vectigalibus Regijs. 77. in fin.
Fructus hæreſeos blaſphemia frequens. 112
Fructus rei dotalis, ſoluto matrimonio quomodo diuidantur. 89
Fructus percepti per eum damnatum, quî æſtimandi. 45.
Fructuarius quid poßit in ſylua cædua. 53
Fructus poſt mortem vſufructuarij vt diuidantur. ibid.
Fructibus beneficiorum gaudent Conſiliarij Principis abſentes. 13
Fruges nemo furetur. 69.70
Frumenta exportari prohibita. 74
Frumentarias ordinationes non obſeruantes vt compeſcantur. 69.70
Frumenti ad hoſtes auectio, capite ſancitur. ibid.
Fugitiui omni beneficio ceßionis priuantur. 104
Fugitiuos apoſtatas nullus hoſpitetur. 112
Fundationum piarum litteras habeant penes ſe patroni. 15
Fundum qui locauit, dum vendit, ſtipulari quid debeat. 79
Fundus ſi chaſmate perierit, iactura pertinet ad emptorem. 61
Fundus dotalis non præſcribitur aduerſus vxorem ſtante matrimonio. 89
Fundis hoſtiliter occupatis, belli tempora non valent ad præſcriptionem. 42
Fundum alienum animalia vt non ingrediantur. 51. 52.
Fundi inundati quatenus emptoribus addicantur per ſubhaſtationem. 50
Funerum ſumptus, ante omnia debita ſolui debent con-

cur-

currentibus pluribus creditoribus. 43
Furem nocturnum quatenus occidere liceat. 115
Furibus publicis non ſuffragatur immunitas Eccleſia. 8
Furioſo curator dandus. 93
Furtum hodiè quomodo puniatur. 118
Furti actio de re minima datur. ibid.
Fuſtigentur blaſphemi. 112

G.

GAbellarum executio, ſeu impoſitio, non impeditur appellatione. 46
Galli pretium viuorum hîc venditorum collocent in mercimonia noſtra. 75
Gandauenſis Iuridici, ſeu locumtenentis ciuilis iuriſdictio. 33. *Gandauenſes in qua ſolemnitate duo millia tadarum accenderint.* 9
Gazophylacia quomodo conſtituenda. 12
Geldris teſtandi facultas ſublata. 95
Gentiliſio retractus praſcribitur poſt annum ab inueſtitura. 62
Gentilitia proauorum inſignia, vt gerenda. 142. 143.
Germani fidei ſemper obſeruantes. 31
Generalis lex vnde dignoſcitur. 2
Gerontocomorum valetudinariorum cura. 10
Gladij poteſtatem Marcgrauius Antuerpia exercet. 126. *in regno Chriſti gladij duo.* 16
Gladij poteſtas ordinaria iuriſdictionis eſt. 16. 32
Gladium qui eduxerit cadendi animo, vt puniatur. 114.
Graphiarij, notarij, ſcriba, tenentur acta ſua edere. 20.
Grana, aliunde allata vt emi poſſint. 69
Granaria Magiſtratus viſitet. ibid.
Graſſatores eliminantur ab immunitate Eccleſia. 8
Graſſatoribus publicis aquiparantur, qui per fraudem foro ceſſerunt. 104
Grauitas materia in arbitrarijs ponderanda, 49
Grauatum mixturâ ſericum ne vendi poſſit. 76
Gulielmus Comes Hollandia vt creatus miles à Rege Bohemia. 142

H.

HAlecum captura politia. 135
Hannonia Concilium ſuas habet praſcriptas leges. 48
Hebdomadaria nundina transferuntur, ſi in diem feſtum incidant. 31
Heluetia confœderati cum Burgundis amicitiam vt ſeruent. 111
Hareticos denuntiare conſcij vt teneantur. 6. & ſeqq.
Hareſeos crimen etiam ſacularia iudicia perſequuntur. 111. in fin.
Haretici alienigena quomodo ſe gerere debeant in Belgio. 5
Hareſes vt ſuffocentur. 6. & ſeq.
Heres de patris nece hodiè tranſigit. 22
Heres non vindicans mortem, non priuatur hereditate vt indignus. ibid.
Heredes communicare teſtamenta quib debeant. 99.
Heredes ab inteſtato habent dominij continuationem. 29. *an & poſſeſſionem?* ibid.
Heredi beneficium inuentarij vt concedatur. 102
Heres ſimplex, an ad ſolutionem debitorum teneatur iure canonum & conſcientia. 103
Heres priuilegiati loci in Flandria non vtitur interdictis poſſeſſorijs. 101
Hereditatis petitio vt inſtituatur coram magiſtratu loci. 29
Heroaldorum prouincialium actis inſcribenda littera, nobilitationis. 142. 143
Hiſpania proponit immunitates vxorem ducentibus, & liberos procreantibus. 86. in fin.
Hofredeninga, ſiue cenſualis Flandrorum curia. 79. 80.
Holoſericarum veſtium vſus. 76
Homagium, ſeu hominium, complectitur iuſiurandum fidelitatis & ſubiectionem. 81
Homologata ſententia arbitrorum quando mandanda executioni. 27
Homicidij crimen grauiſſimum. 114. *Homicidium ſi in tabernis contingat, quomodo hoſpes mulctetur.* 115. *Homicida tenetur ad reſarcienda damna & lucra ceſſantia.* ibid. *Homicida caſualis, aut neceſſarius, abolitione non eget.* 125
Homicida vbique punibilis. 124. *Eliminatur ab immunitatibus Eccleſia.* 8
Honorarium, ſeu ſalarium totius anni debetur defunctis aulicis officiarijs. 142
Honori domini parcere tenetur vaſallus. 20
Hordeo & auenâ, ſimilibuſq́; granis tantùm vtantur cereuiſia coctores. 69
Hortorum ſepes ne frangantur, ſub pœnis pecuniarijs. 51. 52.
Hoſpitalia in integrum, vt minores, reſtituuntur. 12.
Hoſpitalium cura pertinet ad Epiſcopos. 10
Hoſpitibus vt ne grauentur monaſteria. 9
Hoſtibus commeatu vel armis ſubſeruire, vetitum. 147.
Hypotheca immobilium eſt, etſi quandoque cum pignore confundatur. 55. 56. *Hypotheca ſi non conſtituatur, ſtipulari poteſt vt ſors repetatur.* 63
Hypotheca tacita vt concedatur illi, cuius pecuniâ adificium reparatum eſt. 60
Hypotheca generalis alienationem non impedit. ibidem.
Hypotheca conſtituatur coram magiſtratu rei ſita. 40.
Hypotheca dum eſt à mari vindicanda, quid redituarius contribuere teneatur. 135
Hypothecis bello vaſtatis, vt fiant ſolutiones redituum. 66. & ſeq.

I.

IBera, potiùs cenſenda eſt nauigatio Indica; quàm libera. 149
Idonei per examen vt ſint Notarij. 42
Ieiunium in pane & aqua blaſphemis imponitur. 112
Ignis & aqua vt ſint neceſſaria ſacrificio. 9
Illegitimi ab officijs & honoribus arcentur. 91. & ſeqq.
Imagines figurantes ad morborum curationes, vt puniantur. 116
Immobilia an debeantur religionem profeſſo. 11

Immo-

INDEX RERVM.

Immobilium alienatio quibus conceditur. 26
Immobilia Eccleſiæ tranſcribi vetita. 8. Immobilia paterna paternis, materna maternis ſeruantur. 101.
Immunitas Eccleſiarum, ſeu aſylum. 8. quibus non ſuffragetur. ibid.
Importunitate poſtulantium ſæpè quid contra ius vtilitatemq́; publicam impetratur. 19
Impreſſoribus quid iniunctum. 75
Inædificatum ædificium alieno fundo, quomodo æſtimetur. 50.51
Inæqualitas dum in rerum diuiſione magna reperitur, datur reſtitutio. 52
Incendiarij, raptores, quomodo puniantur. 117
Incendij causâ vicinæ ædes hodiè non diruuntur. 51
Incolæ Gandauenſes coram quo iudice debitores ſuos in ius euocare poſſunt. 33
Incolæ, quamuis aliundè habitatum venerint, libertate gaudent in Brabantia. 133
Indica nauigatio quibus prohibita. 149
Indictitiæ feriæ vix vſu veniunt. 31
Indicere vectigalia cui competat. 77
Induciæ ſolutionum. 30
Infamia ex quibus cauſis irrogetur. 23. Infames ſunt, qui quæſtus causâ in ſcenam prodeunt. 23. Infames poſtulare nequeunt. 22
Inferre licet monetam damnatam, non erogare, ſub qua pœna. 137
Infeſtationibus ædium dæmoniacis vt occurrendum. 79.
Inficiator chirographi punitur arbitrariè. 38
Informatio in criminalibus vt ritè fiat. 49
Ingratitudo vaſallum feudo ſpoliat. 82
Iniuria vitanda. 119. Iniuriam paſſo datur actio ad emendam honorabilem ibid. Iniuriæ reales vt puniantur. ibid.
Iniuriâ damnum dari leges Belgicæ prohibent. 52
Iniuriarum damnati infames ſunt iure. 23.24
Inobedientia & irreuerentia filiorum in parentes edictis punitur. 85
Inſidioſo homicidæ gratia non datur. 126
Inſignia gentilitia vt ſeruanda, mutanda, gerenda. 142.143.
Inſonti calumnia ne ſtruatur. 49
Inſpectio corporis ad agnoſcendam pubertatem, an abolita. 113
Inſtantia iudiciorum hodiè biennio aut triennio non finiuntur. 28
Inſtructio Concilij Flandriæ Cameræ legalis. 33
Inſtructio criminalis ſub Albano non vndecumque ſeruata. 49
Inſtrumenta agricolarum, an pignori aut executioni ſubiecta. 43
Inſtrumentis quot teſtes adhibendi. 40. Inſtrumentum, quod cauſam debiti non continet, inefficax. ibid.
Inſulæ in mari natæ Principi viciniori cedunt. 132
Intentio actoris apud Iudicem vt edenda. 20
Interdicta poſſeſſoria heres habet iure Romano; an & moribus? 101
Interlocutoriam ſententiam Iudex vt retractare poſſit. 42. in fin.
Interpellationem amicam exigit vrbanitas, antequam quis in ius vocetur. 21
Interpretatio Decalogi ſpectat ad Eccleſiam. 85
Interrogantur rei, tormentis etiam ſubiecti, de complicibus. 39
Interrogatoriæ actiones an abrogatæ. 48
Interrogare qualiter liceat eos, qui de complicibus ſunt confeſſi. 122.123
Inuaſorem de nocte qui occiderit, quid facere teneatur. 114.
Inuentarij beneficium litteris Regijs conceditur. 102
Inueſtiturâ neglectâ, dominus manum inijcit aperto feudo. 83
Inueſtitura feudi coram Paribus curiæ facienda. 81. inueſtiturâ coram Magiſtratu, rerum dominium acquiritur. 50
Inuitis vaſallis fundum alienare dominus poteſt. 82. inuitis, aut inſcijs parentibus qui nuptias contraxerint, quibus pœnis obnoxij. 84
Inundata terra per decem annos ad maris dominatum cedunt. 132. inundati fundi quatenus addicantur empteribus ſubhaſtati. 50.51
Inundata prædia aggeribus à mari vindicanda. 135
Iracundiæ calor non excuſat ab homicidij pœna. 126
Irredimibiles in poſterum reditus vendi, hypothecarive ne poſſint, vt decretum. 64.& ſeq.
Irrita vt non ſint, quamuis punibilia, clandeſtina matrimonia. 85
Irriti ſunt omnes contractus per fraudem initi. 104
Itinerum cuſtodia ad rem militarem pertinet. 145
Iudæi, quorum ſint incapaces. 109
Iudæis ad Principum arbitrium vbique licet habitare. Ex Brabantia relegati. 109
Iudæi non Iudæorum tutores eſſe poſſunt. 92. Iudæorum medicorum operâ vti Chriſtianis vetitum. ibid.
Iudex qui iuſtitiam poſt tertiam requiſitionem differt, an officio priuandus. 28
Iudice auctore quod fit, pœna eximitur. 85
Iudices, in reſciſſione locationum & contractuum Eccleſiæ noxiorum, iudicare debent ſecundùm canones. 15
Iudicis delegati, iure canonico, & iure ciuili differentia. 43
Iudicium exercere, opus Dei eſt. 28
Iudiciorum inſtantia hodiè non finiuntur biennio aut triennio. 28. Iudicium ſoluitur vetante eo qui iuſſit iudicare. ibid.
Iudices à quibus abſtineant. 34.& ſeq.
Iudex non poteſt emere bona, quæ ſua authoritate ſubhaſtantur. 35
Iumentorum fures vt puniantur. 120
Iumenta colonorum executioni ne ſubijciantur. 79
Iunior coniugatus an reſtituatur aduerſus immobilium alienationem. 26. iuniores in criminalibus perſonaliter reſpondent. 93
Iuramentum in litem, vt ferè moribus ſublatum. 41.
Iuramentum à promotis ad officia præſtandum. 34 & à prouiſis de beneficio Eccleſiaſtico. 55
Iuramentum non ad præſtantis, ſed ad exigentis intentionem fieri debet, & ſine reſtrictione mentali. 55
Iuramentum calumniæ vt præſtetur. 27
Iuramentum corporale præſtare, iubentur teſtes. 39.
Iuramenti præſtatio per procuratorem fieri poteſt. 81.

Iuran-

Iurandi forma teſtium. 39
Iura Principum, quæ. 130
Iura emphyteutica, quatenus ad Curiam Reneugarum Flandriæ ſpectent. 79.80
Iura fiſci quæ propriè dicantur. 130. *Ad iura Principum quæ referantur.* ibid.
Iuramentum Ordinibus à Principe præſtatur, de non minuendo Principatu. 3
Iurantes execrabiliter, per locum vbi acciderit, fuſtigentur. 112
Iure annulorum aureorum donatis propria fuit Romana militia. 144
Iureconſulti ſi vitæ hominis nocuerint, quomodo teneantur. 115
Iureiurandum exigere non licet formâ ſuperſtitioſâ aut improbatâ. 40. in fin.
Iuris infamia vt auferatur, impetratis à rec litteris abolitionis. 125
Iuriſdictio omnium iudicum, & de foro competenti. 32
Iuriſdictio Epiſcopis competens. 15
Iuriſdictio militaris. 145
Iuriſdictionum diuiſio. 32. *Iuriſdictionum origo ſtatuitur in Principe.* ibid. *Iuriſdictionum controuerſiâ exurgente, lis ad Concilium euocatur.* 36.
Ius altiùs tollendi, quando ſeruitus eſt. 51
Ius arcæ poſſident Collegia licita, ad pecuniam communem ſeruandam. 24
Ius Belgarum hîc, quid dicatur. 1
Ius cenſuale vt plerumque confundatur cum emphyteutico iure. 139
Ius deliberandi datur heredibus, quando ſuſpectæ ſunt defunctorum facultates. 102
Ius gladij eſt alta iuriſdictionis. 32.16
Ius retractus vnde fluxerit. 62. *in feudis quibus competat.* ibid.
Ius reale in re immobili vt hîc acquiratur. 132
Ius publicum ſequitur poſt ſacra. 16
Ius in ſua cauſa nemo dicit. 29

K.

KAlendis Ianuarijs vt annus inchoetur. 31
Kalendarium vt mutatum per Belgium. ibidem.

L.

LÆſa Maieſtatis accuſati non gaudent immunitate Eccleſiæ. 8
Læſæ Maieſtatis crimen grauiſſimum. 110
Læſio quanta requiratur in reſtituendis coniugatis minorennibus. 26
Laici ad forum Eccleſiaſticum quando vocentur. 11
Lana Anglica, quæ prohibita inferri in Belgium. 70.
Lanea fila efferri prohibita. 74
Lapilli auro inſeri quinam prohibiti. 70
Latitans per edictum citatur. 20
Latitudo viarum publicarum qualis debeat eſſe. 121.
Lauare ſe in flumine, in conſpectu populi, vetitum. 115
Laudemijs emptor ne obligetur. 63
Laudemijs acceptis, vt dominus inueſtire teneatur emptorem feudi. 82
Legato in itinere ſpoliato quid imputetur. 78
Legato ab hoſtibus capto, an à mittente lytrum ſoluendum. 144
Legata indebita, an condicantur intuitu piæ cauſæ. 106. *legata irrita, à minoribus facta curatoribus.* 105. *legatum nemo ſibi vt adſcribat in teſtamento.* 129
Leges veſtiariæ & ſumptuariæ, fortunâ quamuis afflictâ, parum in vſu. 115
Legibus prioribus leges poſteriores derogant. 2
Lex generalis, an particularis, vnde dignoſcatur 2
Leges Brabantiæ à Ioanne Duce. 17.18. *Leges per leges explicandæ.* 2
Legis habet vigorem quod Principi placet. 18
Legitima, an religionem profeſſo debeatur. 11
Legitimare qui poſſint. 90. in fin.
Legitimari qui vetentur. ibid.
Legitimationem poſtulans quænam exprimere debet. 91.
Legitimatus per ſubſequens matrimonium, an ſuccedat in feuda & primogenia. 91. *an ab inteſtato, & quibus.* ibid.
Legitima, pars hereditatis eſt. 92
Legitima tutela vt decernatur. ibid.
Leproſi, in loco natiuitatis, non comprehenduntur ſub validis mendicantibus. 140
Leproſorum habitu nemo vtatur, niſi ex viſitatione medicorum liqueat eſſe talem. 141
Lepreſis mendicare permiſſum. 11
Leuandæ annonæ caritati Edicta. 69.70
Lex Aquilia, & ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. 51.52
Lex Iulia, de adulterijs, & ſtupro, & de luxu veſtium, &c. 114.115
Lex Iulia Maieſtatis. 110. & ſeqq.
Lex in nemium vtilitatis publicæ damnum conceſſa, reuocatur. 2
Lex vlt.C. de ſacroſanctis Eccleſiis ceſſat. 9.10.
Lex 45. Cod.de Epiſc. *ceſſat.* 10
Leydenſis Academia damnata. 5
Libellos prouocantium ad duella deferre, vt vetitum. 116.
Libelli famoſi aduerſus ſalutem publicam prohibentur. 5. *etiam ſub pœna patibuli & confiſcationis bonorum.* 120
Liberi reorum, ſi ſint inſontes, ab hereditatibus extraneorum non amouentur. 128
Libertati matrimonij an aduerſetur pœna. 85
Libertas alienandæ rei non reſtringatur venditori reditus. 63
Libera vt ſint matrimonia. 85
Librarijs quid vetitum. 5. *de ijs quæ foris impreſſa fuerint, reſpondere teneantur.* 75
Libri, tractatuſq́; maiores, ſine Curiæ indulto non imprimantur. ibid.
Libri mercatorum quatenus probent. 38
Libri vt viſitandi. 6.7. *Librorum editiones vt licitæ.* ibid.
Licentiatę quid requiratur vt medicinam exerceat. 75.
Ligaturis actum matrimonij impedientes puniuntur. 116.
Ligna nemo præſcindat in littore. 135

Ligna cædua quæ cenſeantur. 139. Lignorum menſura publicè proponatur. ibid.
Ligna exportari vetita. 74
Lignandi ius habent alicubi communitates. 58
Lilium in Francia ſontibus imprimitur in fronte. 126. in fin.
Limites ſeruari iubentur edicto. 122
Limitrophi fundi commeatum & alimenta præbent præſidiarijs. 79. 80
Limites antiqui littorum ponantur. 88
Lingua maledica vt puniatur. 110
Lingua inciſione blaſphemi coërceantur. 112
Lintea Flandrica ob telonium Zelandicum non grauanda. 77
Linum non textum efferri rigidè prohibetur. ibid.
Lis vt cum ſucceſſore defuncti continuetur. 24
Lis communicatoria vt inſtruatur. 20. Lis, quatenus habetur pro deſerta, reo non comparente. 38
Lites in criminalibus vt ſummariè ſint inſtruendæ. 49.
Litigare tutores non poſſunt, niſi de aſſenſu magiſtratus pupillaris. 92
Litigioſa vt alienentur, diſtrahantur. 105. vt æſtimentur. 45
Litterarum amortizationis effectus. 64
Littera mandatorum, quibus aduerſario quid facere, aut non facere iubebatur, abrogata. 36
Litteræ moratoriæ non dantur, niſi præuia atteſtatione de damnis. 30
Littera Placiti Regij. 36. in fin. ſuper prouiſione beneficiorum quomodo concedantur. 13
Litteras ceſſionis impetranti quid ſeruandum. 103
Litteris abolitionis vt non tollatur irregularitas & excommunicatio. 125
Litteras abolitionis & remiſſionis impetrans, quid facere debeat. 124
Litteris prouiſionum formula quæ inſerenda. 54
Littorum cura ad Quatuor-Membra pertinet. 135
Littorum cuſtodia ad rem militarem pertinet. 145
Littoribus quæ ſint apponenda, quæ verò ſint ab ijs arcenda. 135
Lituani & Luſatij Saxonum iure vtuntur. 18
Locator, quantumuis dies ſolutionis non aduenerit, quando ſibi prouidere poſſit. 79. Locans ædes quid præſtare debeat. ibid.
Longobardico iure, vaſalli vt æſtimarentur. 82
Louanium pannificio quondam florens. 68
Louanij commorantes ſtudioſi vt à telonijs ſint immunes. 78
Louanienſis Vniuerſitas Conſeruatorijs vtitur. 28
Lubricum linguæ vt acerbè puniatur. 110
Lucernas & candelabra in templis præſcripſit Deus. 9.
Ludi-magiſtri reprobatos libros diſcipulis ſuis non proponant. 112
Lucra ceſſantia homicida reſarcire tenetur. 115
Lupulo vetitum immiſcere improbas herbas. 73
Lupulus, ob aridam ſterilitatem, efferri prohibitus. 74.
Luſus aleæ prohibitus. 53
Luſus ex induſtria pendentes vt non ſint vetiti. ibid.
Lutheri proſcriptio. 112
Lutheranorum exſtirpatio. 5. Lutherani & Caluiniſtæ quâ formâ iurent. 39
Luxus veſtium prohibitus. 115
Luxui prodigè donantium occurritur edicto. 105

M.

MAcedonianum etiam locum habet in pecunia in creditum accepta. 56
Magiſtratus extra territorium contentioſum iuriſdictionem non exercet. 34
Magiſtratus quotannis copias deſumant ex regiſtris parochialibus baptizatorum & matrimoniorum. 38.
Magiſtratus annonam taxet. 69
Magiſtratus vini pretium ſtatuat. 71
Magiſtratus maiores olim conueniri non poterant; nunc ſecùs. 20
Magiſtratus vt contrahendi matrimonij facultatem faciat. 84
Magiſtri & Comitis officiorum dignitas & vtilitas. 142.
Magiſtri monetarij diſciplina. 137
Magiſtri poſtarum conſenſus requiſitus ad curſum. 132.
Magiſtri ſcholarum, an idonei ſint, examinentur. 6.
Magos qui conſulunt vt puniendi. 116
Magnates fœminæ vt Velleiano excludantur. 57
Maior quando reſtituatur in integrum. 26
Maior diuidit bona, minor eligit. 52
Maledicentia compeſcitur. 110
Malefactoribus ne detur ſaluus-conductus. 49. in fin.
Malefici quomodo coërcendi. 116
Maleficium an veros effectus producat. 116. in fin.
Mamburni, tutorum & curatorum officium peragunt. 84
Mandata pœnalia examinentur ante executionem. 2.
Mandato vendendi, an comprehendatur facultas recipiendi pretium. 78
Mandatario quæ imputentur. ibid.
Mandatum finitur morte mandantis. 24. Mandatum Procuratoris vt probandum. ibid. Mandatarij ab hoſte capti lytrum, à quo ſoluendum. 78
Manufactura ſerici vt dirigatur. 76
Manus falſi fabricatrix amputatur. 116
Marcgrauij Antuerpienſis arbitrio pœna relicta. 126
Marchiones quales olim. 141
Maritima leges. 149
Maris Præfectus. 134
Maritus an vxorem rerum amotarum conuenire poſſit. 90
Maritus vxoris debita ſoluere debet. 89
Maritus, ne condemnetur niſi in quantum facere poteſt, an ſublatum beneficium. 90
Maſculi fœminas excludunt in feudis. 89
Mater & auia tutrices eſſe poſſunt. 92
Mater pro filio fideiubens tenetur. 57
Materialia deuaſtatarum Eccleſiarum auferri prohibita. 9. vt & materialia domorum inundatarum. 122
Mathematici & ſortilegi coërcendi. 116
Matrimonij actum impedientes per ligaturas puniuntur. 116. in fin.
Matrimonium contractum ſine parentum conſenſu, an validum. 84
Matrimonia clandeſtina vt deteſtãda & punibilia. ibid.

Matrimonium contrahentibus ritus ſeruandi. 85
Matrimonium vt liberet reum ad mortem condemnatum. 127
Matrimonia cum apoſtatis contracta, ſunt irrita. 114
Matrimonio ſoluitur tutela. 93
Mechlinia textrinis olim abundans. 68
Mechlinienſis Synodus Principum edictis approbata. 4
Mechanicis exercitijs qui nobilitate exciderint, vt rehabilitentur. 142. 143.
Mechlinienſes vt immunitatem à telonijs obtinuerint. 78.
Medicinam exercere nemo poteſt, niſi licentiatus aut Doctor in Vniuerſitate Belgica renuntiatus. 75
Medici vt conueniri non ſoleant. 46. 115
Medicorum errores terra tegit. 115. *Medicus doctor rectè quaeſtionibus adhibetur.* 122
Mendaciorum poena deſueuerunt. 121
Mendicantium leproſorum diſciplina. 140
Mendicantes validi inquirendi, vrgendi ad labores. 140. *Apprehenſibiles & coërcendi.* ibid.
Mendicantibus, verè pauperibus, benignè prouidetur. 11. *vt de vno loco in alium migrare non poſſint.* ibid. *tabernas ne frequentent.* 12
Menſas foenebres exercentes quatenus tolerati. 58
Mercatura nobilitati vt noceat. 143
Mercatorum libri quatenus probent. 38
Mercatores pecunias collocare ad 6. in centum poſſunt, ſed in annum tricum. 58. *Mercatores annonarum vt in foro grana poſſint emere.* 69
Mercaturam equorum nemo exerceat, niſi iuratus. 74.
Mercatura prohibita cum rebellibus. 147. & ſeqq.
Mercatura nautica ſpectantia. 142
Mercimonia monopolium redolentia vt compeſcantur. 76. *in fin.*
Meretrice poſtulante in matrimonium reum ſuſpendendum, an ipſe dimittendus. 127
Merces publicas nauigio deferentibus vetitum eſt priuatas adiungere. 134. *merces illicitae ad barbaras gentes ne efferantur.* 145
Merces praefecto carceris taxatur. 28. *in fin*
Meſſis ſeruanda, vt diſpenſentur ruſtici, die feſto operari. 31
Metalla efferri vetita. 74
Metallarij in Suediam migrare prohibentur. 76
Metus cauſâ quod geſtum eſt, nullo tempore praetor ratum habet. 25
Migrantes de loco in locum, religionis & vitae teſtimonium exhibeant. 133. 6
Miles ab hoſte captus & poſtliminio reuerſus ſtipendia & donatiua medij temporis non recuperat. 143. & *ſeq. Militis nomen quanta fuerit dignitatis apud antiquos.* 142
Miles & Clericus vt à tutela exempti. 93
Militarem operam domino praeſtare vaſallus vt teneatur. 82
Militia naualis diſciplina. 148. & 149
Militares annonarij, vt immunes. 148
Militare externo Principi nauta non poteſt. 148. *in fin.*
Militum conſcriptio. 144. & *ſeq.*
Militaris inſolentia vt coërcenda. 146
Mineralia efferri non permiſſa. 74. & *ſeq.*
Miniſtranti peſte infectis vnde ſumptus exprimendi. 13.
Minorennium clandeſtina matrimonia poenis plectuntur. 89
Minorennium nuptijs an inducatur bonorum communio. 85
Minorennes, ne quid ſuis concubinis relinquant. 90
Minorum praedia non alienanda ſine decreto. 93
Minorum donationes vt irritae. 105
Minorum reſtitutio non conceditur ijs qui veniam aetatis impetrarunt. 26
Miſerabiles perſonae an ad Epiſcopi curam pertinent. 10. 11.
Miſſilis pecunia ne ſpargetur in vulgus niſi à Principe ſummo. 141
Mobilium pignus creditori traditur. 55
Modus in Belgio procedendi. 47. *in fin. in cauſis criminalibus.* 48. & *ſeqq. in remiſſionibus.* 124
Moles in mare iactas ad defenſionem ne quis auferat. 135.
Molae erectio quibus licita. 133
Molae vt impedienda, dum hoſtis imminet. 148
Monachi quâ formulâ iurare iubentur. 32
Monachus monaſterium heredem an habeat. 101.
Monaſterium in quibus heres eſſe poſſit. ibid. *Monaſterijs ne milites vim inferant.* 9
Moneta ordinum Batauorum reproba. 136. *edicta de moneta publicationem ſingulis trimeſtribus renouandam praeſcribunt.* 2
Moneta falſa. 129
Moneta damnata efferri prohibita. 74
Moneta proba non recipienda ſuper valorem. 136
Monopolia quibus ſub poenis prohibeantur. 76
Montes Pietatis, erecti beneficio Reipub. 58
Monumenta ſepulchralia à nemine iure dominij vindicantur. 53
Moram vbi res patitur, ſiſtendi facultas in die feſto vt impetretur. 31. *Mora vbi publico bono refragatur, non admittitur appellatio.* 46
Morborum ſuperſtitioſae curationes vetitae. 116. *in fin.*
Mortem qui ſibi conſciuerunt in furcam agantur. 128.
Mos peierandi ad blaſphemiam ſpectat. 112
Mulctae pecuniariae duplicantur ex nocturno maleficio. 51. 52
Mulcta ex pecunijs publicis indicta ad fiſcum ſpectant. 129.
Mulctare qui Iudices poſſint. 19. *Mulctam mutare cui competat.* ibid. *Mulcta, vt executioni mandentur, non obſtante appellatione.* 46
Mulieri raptae num licitum ſit nubere. 114
Mulier an ad teſtimonium admittatur. 32
Mulier Antuerpiae vt obligare ſe non poſſit, niſi coram Magiſtratu. 57
Mulier in bonis mariti furtum non committit, ſed amotionem, & quando ſpolij teneatur. 89. 90
Mulier intra annum luctus nubens, non eſt infamis. 86
Mulier, quae iuuenem viginti quinque annis minorem ſeduxerit, vt puniatur. 84. *an mulier aduerſus dotem reſtituatur.* 88
Mulier, quamuis liberos habeat, ſecundum virum admittere non prohibetur. 86
Munera ne dent ad officia promouendi. 54

Mùnera ne accipiant Gubernatores & Officiarij. 119.
Murus vicinus quatenus cedat ſtructori. 52
Mutilatio talione compenſata. 114

N.

NAmurci, aut VVerta; ſiſtendum eſt album & excoctum ſal. 74
Narratiua litterarum Apoſtolicarum quid probent. 38.
Naſcendi ordo & ſexus, quid prærogatiua tribuat. 100.
Nati ſpurio ſanguine nobilitatem vt retineant. 143
Nati ex Eccleſiaſticis aut coniugatis, non legitimantur niſi ex Regis conſenſu. 90
Natalium iura fortuna non mutat. 142
Naturales liberi vt legitimentur. 90. an teſtari hodiè poßint. ibid. ab officijs & honoribus remouentur. ibid.
Naturales in feuda non ſuccedunt, quamuis legitimati. 81
Naturalibus liberis Princeps vt ſuccedat. 101
Naues vino onuſtæ quatenus exonerentur. 87
Naualis iuriſdictio. 149
Naucleri quantum commeatus ſecum efferant. 69. in fin.
Nauibus ædificandis quidquid ſeruit, efferri non poteſt ad ditiones refractarias. 148
Naufraga bona cui cedant. 131. 132
Nauigandi libertas vt Brabantis permiſſa. 78
Nauigatio Indica. 149
Nauigio efferentes grana quam cautionem dent. 69.
Nautica rei diſciplina militaris. 148. in fin.
Neceſſarium & fortuitum homicidium nemini fraudi ſit. 125
Neceßitas quatenus legi deroget. 31. in fin.
Negligentia notabili, aut dißimulatione reperta, lis euocetur in criminalibus. 49
Negociatio cum prouincijs, quæ à fide Regi debita deſciuerunt, prohibita. 148. Negociari vetitum Clericis. 13
Nitratus puluis aut ſalpetra vetantur efferri.
Nobiles tituli, cùm in manum ignobilem venerint, extinguuntur. 82. nobilibus quatenus venari liceat. 131
Nobilis titulum alicui non nobili adſcribere, Notarijs vetitum. 40
Nobilitatem non amittunt baſtardi. 143
Nobiles ſua inſignia ad Heraldos prouinciales mittant, vt regiſtris inſcribantur. ibid.
Nocentes aggeribus quomodo puniantur. 121
Nocturno tempore & extra vias regias equos ducentes, vt corporaliter caſtigentur. 70
Nolendo acquirere, an quis creditores fraudare cenſeatur. 104
Nomen aut arma nullus aſſumat alienæ familiæ. 142. in fin.
Nomina teſtium, non dicta, publicari ſolent. 39
Nomina nec in immobilibus ſunt, nec in mobilibus. 68. vt communicentur per matrimonium. ibid.
Nominationes ad Eccleſiaſtica beneficia nulla fiant, ſubrepente minimo. 55
Noſocomiorum cura. 10
Notarij per Concilium prouinciale approbandi. 34. 35.
Notarijs quæ ſeruanda, quando perſona eis incognita. 40. protocollum habeant. ibid. acta ſua tenentur edere. 19
Notorij ſub nomine quæ veniant. 38
Nouälium decimæ vnde proueniant. 14
Nouam Eccleſiam ædificans, de quibus cauere debeat. 9.
Nouorum inſignium conceßio antiquis ne præiudicet. 143
Nouitas odioſa, quæ alteri præiudicatur. 107
Noui-Caſtri lanæ vt inferri poßint. 70
Nouus reditus ex cambijs lapſus, an cenſeri poßit. 59.
Nouälia ſoluant decimas de fructibus decimabilibus. 14. 15.
Noxij contractus vt annullentur. 3. 15
Noxij vt compeſcantur, quàm vtile reipub. 49
Nugæ aniles, incantationes, ſortilegia, vetantur. 116
Nullitatis via vt aperiatur ſine iniquitate & appellatione. 47. Nullitates quibus defectibus exoriantur. ibid.
Numiſmata veterum Principum vt recipienda. 136
Numiſmata vetera in ſpecie, vel valore per edicta taxato, ſoluenda. 138
Nummi veteres externorum Principum abrogati. ibid.
Nummarias ſpecies ex profeſſo permutantes puniuntur. 137
Nummorum corruptores vltimo ſupplicio puniuntur. 138. nummi depoſiti vt reſtituantur. 65. in fin.
Nundinæ diebus feſtis aut Dominicis fieri prohibentur. 31
Nuntia prouocationum deferre, vt vetitum. 116
Nuntij prouinciarum, territoriorum, ciuitatum, vt inſignia deferant. 143
Nuptiæ à patria poteſtate liberant. 56
Nuptijs armatus vt nemo interſit. 86
Nuptijs quæ perſonæ intereſſe poßint. 69
Nuptijs ſecundis mulier non infamatur. 86. Nuptias adultæ curator iure impedire non poteſt. 84.
Nupturientes filij non tenentur exſpectare conſenſum matris, quæ ad ſecundas nuptias conuolauit. 85.

O.

OBlatio debiti num ſiſtat vſuras. 57
Obligare ſe ſub pœnis Cameræ, prohibitum. 37.
Obligationes debent ſolui nummis per Edicta probatis. 55.
Obreptitiè conſecuta gratia remißionis, vt inualida. 126.
Obſtetrices quales eſſe debeant. 5
Occidere num liceat nocturnum furem. 115
Occidens iuſto iracundiæ calore, etiam tenetur pœna homicidij. 126
Oecumenica Concilia, remedium ordinarium contra hæreſes. 7
Oenopolijs annona taxa ſtatuenda. 69. 70
Offenſo famæ vt reſtituatur. 115

Officia iuſtitia vendi prohibentur. 54. *Officia obtenta elocari vetantur.* 55
Officiariorum munia & obligationes. 49. & ſeq.
Officiarijs braxare inhibitum. 34
Officiarij criminoſos omnes apprehendere poſſunt. 49.
Officiarijs interdicitur accipere munera. 119
Officium publicum nemini debet eſſe damnoſum 144.
Officiario cum reis, ſuper crimine tranſigere non licet. 22
Onera feudalia rei potiùs cohærent, quàm perſonæ. 82.
Onera emptori incumbentia ne transferantur in venditorem. 63 64
Operum publicorum inſpectio an ad Epiſcopi curam pertineat. 10
Opinio falſa, cauſa duellorum. 116
Oppidorum ſecretarij rectè ſtipulantur pro abſentibus. 105.
Oppignoratis mobilibus an detur actio, dum in tertium venerint. 55
Ordinarius petitorium in beneficialibus cognoſcit. 36. 37.
Ordinibus priuilegia per Principem conceſſa, vt valeant. 3
Ordinum opprobrium, ſi Clericus mendicet. 12. 13
Ordinum Eccleſiaſticorum probationes, per teſtes vt non fiant. 40
Ordinum aſſenſu non præuio, Edicta non recipiuntur in Brabantia. 54
Ordines Hollandiæ vt vetuerint Catholicis fieri tutores ſuorum. 92
Ordo naſcendi & ſexus quid prærogatiua tribuat in bonis. 100
Ordo rigidus iudiciorum, per leges præſcriptus, hodiè non ſeruatur. 48
Orphanotrophorum cura. 10
Orthodoxa fides vt contra hæreſes propugnetur. 7
Oſtiarij ſeu executores Concilij Mechlinienſis. 44. *Oſtiario vt mandatur publicare conditam legem.* 2
Otioſis pauperibus qualiter eleemoſyna ſit eroganda. 12

P.

Pacem publicam qui infregerit quomodo puniatur. 120
Pacificatio Gandenſis à Ioanne Auſtriaco approbata. 111. *rigorem Edictorum mitigauit.* 49
Pacto maioris partis creditorum cæteri creditores vt accedere teneantur. 21
Pacta publica priuatis præualent. ibid.
Pacta dotalia ſuper futura ſucceſſione, an ſuſtineantur. 89
Pacta de acquiſitis quouſque ſe extendant. ibid.
Pacta dotalia moribus maiorem efficaciam habent, quàm legibus. ibid.
Pagorum domini deſignent officiarios, qui inuigilent, ne fruges auferantur furto. 70
Palatinus à Ferdinando III. Imp. Germaniâ pulſus. 111.
Palatini, acquiſita iure caſtrenſis peculij poſſident. 142.
Palinodia, quæ ad famæ reparationem ſpectat, vt exigatur. 120
Panis & cereuiſia coctores vt grana poſſint emere. 69.
Pannus Anglicus vt inferri vetitus. 70
Panni & alia lanificia Anglica exhibeantur, ſigilloq; muniantur. 74
Pares Franciæ, fratres Principum nominantur. 141.
Parentum vt ſæpè inſolens & irrationabile imperium. 85.
Parentibus neglectis, filij familias matrimonium ſi contrahant, vt puniantur. 84
Pares Curiæ feudalis cognoſcunt cauſas domini & vaſalli. 83
Parlamentorum ſententia vim legis an habeant. 18
Parochorum portio per Epiſcopos aſsignatur. 13
Parochialia regiſtra plenam fidem faciunt. 38
Parochiales Eccleſiæ ad Epiſcoporum regimen ſpectant. 11.
Parochorum querelas audiant Concilia Regia. 13
Paſtor adſcribere poteſt in teſtamento legatum Eccleſiæ ſuæ. 129
Patria poteſtas vt ſoluatur. 56
Paternis inſignibus nemo aliena interſerat. 143
Patriciatus magna fuit olim dignitas. 141
Patrio iuri ne lex refragetur, examinandum. 2
Patrimonij, ad cuius titulum Clericus ſacros Ordines ſuſcepit, alienatio vetita. 13
Patrimoniales fundi. 138
Patronatus prætextu, ne in Eccleſiam peccetur. 13
Patroni penes ſe habeant piarum fundationum litteras. 15
Pauperi an tutela committenda. 92
Pauperiem quadrupes ſi fecerit. 51
Paupertas non appellantem intra fatales dies excuſat. 45. 46
Pauperum cura quibus committitur. 12
Paupertas voluntaria non reprobatur. 13. *niſi quandoque ob indecentiam publicam.* ibid.
Pax à conſanguineis obtinenda ante remiſsionem. 126.
Pax priuata Tabulis legum Brabantiæ roboratur. 120
Pecoris abactor, furum pœnis puniendus. ibid.
Pecora extra ditiones educi prohibentur. 74. *in fundos dominicales acta fiſcus ſibi non vendicat.* 51
Peculium quaſi Caſtrenſe. 142
Pecunia damnata ne efferatur. 70
Pecuniam vltra valorem oblatam non licet accipere. 137.
Pecuniam extorquens officij ſui auctoritate, punitur vt falſarius. 119
Pecuniam publicam qui receperint rationes vt dent & reliqua. 77
Pecuniâ præſenti ſoluatur, non alijs rebus ſuppoſitis. 54.
Pecunia publica quomodo exigenda. 77
Pecuniâ ſit debiti ponderis & ſpeciei proba. 126. *Pecuniâ non permiſsâ conuenti contractus ſcribere, Notario vetitum,* 40. *Pecuniæ non numeratæ exceptio, quatenus obtineat.* 41
Pecuniam adulterantes vt puniantur. 138
Pecuniam pupillarem tutor vt collocet. 93
Pecuniam miſsilem in vulgus ſpargere Maieſtatis

Principis eſſecuatum. 141
Pecus quod nocuit vt includere liceat. 51.52
Peierandi mos vt ad blaſphemiam ſpectet. 112
Penſionibus cenſus non augeatur. 63. & ſeq.
Peregrinatione longinquâ ſponſalia non ſoluuntur. 85.
Peregrini vna nocte in Xenodochijs hoſpitari permittuntur. 11. *an illis mendicare vetitum.* ibid.
Peregrinis quis ſuccedat. 101
Peremptorijs & breuibus dilationibus informandum in criminalibus. 49
Periurium quatenus dicatur habere ſolum Deum vltorem. 117
Perſonaliter comparente reo, quid incumbat Iudici. 49.
Perſonales reditus an ſint improbati. 63
Perſonales actiones annis durant triginta. 42
Perſonam dignitas non egreditur, nobilitas tranſmittitur. 142. in fin.
Peſte infectis miniſtranti, vnde ſumptus expromendi. 14.
Petitionem debiti non excludit ſola diuturnitas temporis. 106
Petitorium in beneficialibus quis cognoſcat. 36.37.
Petitorium nihil commune habet cum poſſeſſorio. 29.
Pignore diſtracto, programmate moniti & tacentes ius amittunt. 56
Pignoribus etiam fieri poſſunt cautiones. 27
Pigneratitia actio. 55
Pigneratio feudi iure feudorum vetita eſt. 82
Pignus prætorium ex miſſione, an abrogatum. 56
Piratarum ſcelera ſeuerè punienda. 149
Piſcari iuxta littora non licet, retibus nimium arctis. 135.
Piſcationi debita quæ requirantur. ibid.
Piſces in piſcina, nec adium ſunt, nec fundi. 50.51. *piſcationem qui ſibi competere contendit, titulos exhibeat.* 131
Placita vt hodiè pertineant ad Principes. 17. in fin.
Plebem colligentes ad excitandum tumultum, vt compeſcendi. 129
Plumbea glandes ne ad hoſtes ferantur. 147
Plus petentium pœna, moribus abrogata. 30
Plus valere, quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. 41
Pluuiæ arcendæ actio datur. 107
Pœna pleraque hodiè ſunt arbitraria. 126
Pœna in duellis pugnantium. 115. & ſeqq. *excedentium taxam teloniorum.* 77. *in ludentes falſis aleis.* 54. *in promotos per munera.* 54. *in periuros.* ibid. *contractibus vſurarijs adiecta.* 58. *in flagellatores annonæ.* 70
Pœna contrahentium matrimonium ſine conſenſu parentum. 84
Pœna ruptorum aggerum. 122
Poloni Saxonum iure vtuntur. 18
Pontes in vijs publicis vt curandi. 121
Pontium & viarum reparationi vt obligentur vicini fundi. 12
Popinas mendici ne frequentent. ibid.
Populus, qui neglexerit occurrere templa deuaſtantibus, vt priuilegijs exuatur. 9
Populus liber an ſibi ius condere poſſit. 16
Porta dignitatum excommunicato ne pateant. 41. in fin.
Poſſeſſores decimarum an cogi poſſint per arreſtum ad reparationem Eccleſiæ. 10
Poſſeſſores beneficiorum patronatus Regij exemplum ſuæ collationis Fiſcalibus exhibeant. 15
Poſſeſſorium in beneficialibus cognoſcitur à Concilio Principis. 36.37
Poſſeſſorium & petitorium an coram eodem Iudice tractentur. 29
Poſſeſſionem vacuam venditor præſtare debet. 107
Poſtarum Magiſter citatos equos concedi non permittat, niſi perſonis exceptione maioribus ſibi notis. 132.
Poſterior creditor vt poſſit pignus diſtrahere. 55.56
Poſtulantibus reis abolitionem, edicto conſulitur. 125.
Poteſtas alia ſacra, alia ſæcularis. 15.16
Poteſtas veteris Numiſmatis. 136
Poteſtas Prætorum olim quanta. 141
Poteſtas patria ſoluitur ſacerdotio. 56
Potior pars, an ex ſuffragantium numero dicatur. 25.
Prata communia nemo vt faciat. 51
Preces ſuperſtitioſas vulneribus adhibere vetitum. 116. in fin.
Prædia minorum ſine decreto non alienanda. 93
Prædictionibus ſuperſtitioſis nemo ſe addicat. 116
Præfecti exaggerationi quid incumbat. 122
Præfecti-Prætorio cura quæ olim commiſſa. 142
Prælationem an tribuat arreſtum, bonis iniectum. 56
Prælatus ſine Capitulo tranſigere non poteſt in liquidis rebus aut maioris momenti. 22
Præpoſiti laborum qualis olim dignitas extiterit. 142.
Præcepta Canonum, non legum, ſeruanda in alienatione rei Eccleſiaſticæ. 15
Præſcripta per edicta circa maritimam diſciplinam. 136.
Præſcriptio. 30. *annorum ferè vniuerſalis.* 42. *Præſcriptio quinquennalis quoad pœnas, in commercijs cum rebellibus vetitis.* ibid. *Præſcriptio feudorum admodum difficilis.* 83
Præſumptiones contraria hæredem obligant ad probationem. 128
Prætor de minimis non curat. 52
Pretium an perdat emptor rei Eccleſiaſticæ. 15
Pretium cereuiſiæ Magiſtratus ponat. 69.70. & vini. 21
Primiceriorum quanta olim dignitas. 142
Primipilaris apparitor vt publicet leges conditas. 2
Principum tituli olim officia, in hæreditarias dignitates tranſierunt. 141
Principes noſtri ſibi ius non dicunt. 29
Principum iura fiſcalia. 130
Princeps priuilegium non poteſt reuocare quod tranſijt in formam contractus. 2.3. *niſi ſingulorum res publicæ neceſſitati cedant.* 3. *Principis perſonam non vilipendendi, Principatus intereſt.* 3
Principibus non refragantibus vt conſuetudines inducantur. 17
Principem qui ſalutabant, dicebantur olim adorare purpuram. 76
Prior creditor quatenus poſteriori præferatur. 56. *prior tempore potior iure eſt.* 55.56

Primi-

Priuilegia quædam à Principe conceſſa, vt iure iam abrogata. 2.3
Priuilegiati ne ſua bona confiſcari poſſint, poſſunt pecuniariter puniri. 127.128
Priuilegia militum. 147
Probatione deficiens accuſator an teneatur ad expenſas. 108
Probationis in defectum, duella olim permiſſa. 116
Proba aqua frigida improbatur. 121
Probare non probata, allegare non allegata iure poteſt appellans. 46.47
Probatio damni fiat coràm iudice loci. 52
Probatione quatenus egeant notoria. 38
Probatione deficiens accuſator an teneatur ad expenſas. 108
Proceſſus criminalis vltra ſex menſes non protrahatur. 49
Procedendi modus in curia feudali Flandriæ. 83
Proclamationes præmittendæ ſunt elocationi rerum Eccleſiaſticarum. 15
Proclamationes fieri debent, vt cuique ſuum ius retractus ſeruetur. 62
Procuratores, ſeu ſollicitatores vt eligendi. 23. Procuratores apud ſumma ſubſellia non amittunt nobilitatem. ibid.
Procurator generalis vt elocet vias reparandas. 121
Procurator fiſcalis an præſtet iuramentum calumniæ. 27. in fin.
Procuratorem dare quis poſſit. ibid. & ſeq.
Prodigo curator datur. 92
Profanas res ad loca ſacra delatas auferre prohibitum. 9.
Profeſſus religionem, hereditatis eſt incapax. 11
Promiſſa in ſui fauorem Princeps remittere poteſt, ex Ordinum conſenſu. 3. Promiſſa legum & conſuetudinum ſeruandarum non extenduntur ad irrationabiles. 3
Promiſſio ſub fide principis, militis, &c. in magnatibus æquiparantur iuramento. 57
Proportio criminis & pœnæ vt ſeruetur. 49
Proprietas rei ex pecunia dotali empta, cui cedat. 89
Pro-regis poteſtas & dignitas. 141.142
Proſcribuntur abſentes rei. 37
Proteſtatur, de damno, etiam infecto. 107
Protocollum habeant Notarij. 40
Prouinciæ Belgicæ mutuam amicitiam vt foueant. 25.
Prouocationum nuntia ne deferantur. 116
Prouocatur à ſententia poſſeſſoria ad ſupremum vſque tribunal Regium. 29.30. Prouocare an iure liceat in criminalibus. 46
Proxenetarum libris quatenus credatur. 38
Proximi conſanguinei curant aſſignari curatorem pupillis adultis. 93
Ptochotrophorum cura ad quem ſpectet. 10.11
Pubertatis agnoſcendæ causâ, quando habitudo corporis poſſit inſpici. 113
Puberibus quatenus teſtari permiſſum. 105
Publicatio edictorum in ſingulis prouincijs neceſſaria, vt obligent. 2. Publicatis bonis, poſtmodum acquiſita cui cedant. 126. publicatis damnatorum bonis, quidquid poſteà acquiritur, non ſequitur fiſcum. 127.
Publicæ neceſſitati res ſingulorum cedunt. 3
Publici fures eliminantur ab immunitate Eccleſiæ. 8
Publica via non adiacentis agri fructus per proximum euehantur. 120
Publici fœneratores à diuinis arcentur. 52
Puellæ meritoriæ an ad Epiſcopi curam pertineant. 11.
Puellam viginti annis minorem vt nemo abducat, promiſſis matrimonialibus, citra parentum conſenſum. 84.
Pueri cohibeantur à parentibus ne mendicent. 12. in ſcholas mittantur, vel ad opificia. ibid.
Pugnantes in duello vt puniantur. 116. & ſeqq.
Puluerem nitratum ex prouincijs regijs nemo efferat. 147.
Punibiles in omnibus locis ſunt rei. 125
Punitio in cute non fit ob contumaciam. 38
Puniendum non eſt, quod per furorem geſtum. 128
Purgationis canonicæ hodiè rarus eſt vſus. 121
Purpurâ ſolus Princeps olim induebatur. 76

Q.

QVadriennio minores equi ne extra prouincias educantur. 70
Quadrupes pauperiem ſi fecerit, æſtimatur boni viri arbitrio. 51.52
Qualificatis delictis ne per tranſactiones conniueant officiarij. 123
Quantitas illati damni, vt æſtimetur. 52. pecunia ludentium ne ſit nimia. 53.54
Quarta pars reddituum cedebat Eccleſijs reparandis. 9.
Quæſtionibus & torturæ doctor medicus hodiè rectè adhibetur. 123
Querela grauioris iniuriæ ad quem deferenda. 116
Querela appellationis, ſeu alia quæuis, vt proponatur intra annum à lata ſententia. 45
Quæſtus inhoneſti non reſtituuntur. 51
Quies populi & tranquillitas obſeruetur. 49
Quinquennium pro creditoribus à morte defuncti currit. 43
Quinquennio præſcribuntur pœnæ commercationis cum rebellibus. 42
Quotannis reddendæ rationes à tutoribus. 93

R.

RAmes arborum in vicinum fundum propendentes an amputare liceat. 119
Raptus crimen capitale. 113.114
Raptæ mulieri nubere num liceat. ibid.
Raptores ſuſpendio necantur. 117
Raptorem interficere, raptæ parentibus olim permiſſum. 118
Reale in immobilibus nihil acquiritur, niſi ex inueſtitura. 79
Rebelles declarati, etiam qui in partes neutrales receſſiſſent. 110
Recambiorum praxis. 61. & ſeq.
Receptator furis punitur vt ipſe fur. 118
Reconductio tacita quouſque extendatur. 78
Reconciliantur vt partes iniuriâ grauiori læſæ. 116
Recuſantes onus & commoditatem amplectentes,

ferendi non ſunt. 9
Redemptio redituum frumentariorum vt fiat. 64.65
Reditus pecuniâ emptus, an poſſit conſtitui irredimibilis. 63
Reditus perſonales an ſint improbati. ibid.
Reditus contra edictum minori pretio conſtitutus, eſt vſurarius. 64
Reditus frumentarij, vt Reip. noxij, prohibentur conſtitui ex pecuniâ. 64.65
Reditibus luendis an totius anni vſura ſoluenda. 58
Reditus, ſine indultu Regio à ciuitatibus conſtituti, non ſubſiſtunt. 66
Redituarius vt ſortem repetere poſſit. 63. in fin.
Redituarius quid contribuere teneatur, dum eſt hypotheca à mari vindicanda. 135
Reditus omnes irredimibiles hypothecati intra vrbes priuilegiatas, vt redimi poſſint. 64
Reductio eſt inſtar appellationis. 27
Refectiones an executionem rei reſtituendæ retardent. 51.
Regulis, non exemplis eſt iudicandum. 18
Regulares, vt omnis hereditatis incapaces. 101
Regulamentum ſuper Eccleſiis reparandis. 8
Regulamenta antiqua opificiorum, non mutanda. 31.
Rei læſæ maieſtatis vt puniantur. 110
Rei, bonis excidunt, ipſo iure, ob crimen maieſtatis. 130.
Rei abſentes proſcribuntur. 37. & ſeq. Reorum Maieſtatis liberi inſontes, non remouentur ab honoribus in Gallia. 127. Reo non comparente poſt edictum peremptorium, lis pro deſerta habetur. 38. Rei dum apprehenduntur, quæ ſeruanda. 49. Rei vindicatio quatenus domino competat. 42
Reipublica minoribus comparantur. 64
Relegatus ex territorio municipali procuratorem dat. 24.
Religioni typographia ne noceat, vt curandum. 6. Religionis & vitæ teſtimonium ab aduenis exigendum. 133.6
Reliquiæ Sanctorum, è locis ruinâ collapſis, ad Ordinarios deferendæ. 13
Rem ſequuntur quæ rei adhærent & inhærent. 51
Remiſſio colonis facienda. 79
Remiſſionis litteras impetrans, quid facere debeat. 124.
Remuneratoriæ donationes, in inauguratione Principum, apud Belgas confirmantur. 3
Renouanda pœna aduerſus libidinoſos in cælibatu viuentes. 86. in fin.
Reparare vias publicas quis debeat. 220. & ſeqq.
Reparationes Eccleſiarum quibus incumbant. 9. ad reparationem Eccleſ. vt decimæ à manibus mortuis poſſeſſæ teneantur. 13. Reparationes in communem domum facta, vt refundantur. 52
Repetitio bonorum ſcelere quæſitorum numquam permittitur. 117
Re pereunte, pereat cenſus. 63.64
Repreſaliæ non conceduntur, niſi in caſibus à iure permiſſis. 110
Repræſentatio in VVaſia vt reſtricta, & admiſſa. 102.
Repreſaliæ vt vetitæ. 110. & ſeq.
Repudiorum leges quæ de cauſa ceſſent. 87
Rerum amotarum actione quatenus vxor conueniatur. 90.
Rerum dominium vt transferatur. 50
Reſciſſiones annis decem præſcribuntur. 25
Reſidens habetur, qui Eccleſiæ cauſâ eſt abſens. 13
Reſiſtere vt non poſſit à Magiſtratu grauatus. 117
Res communes; flumina, via, &c. Regiæ ſunt. 131
Res ſacræ ſub protectione Principis ſunt. 130. Res bello captæ, quæ hoſtium fiant. 94. Res creditæ vt vendicentur. 58. Res litigioſæ vt æſtimentur. 45. Res quæ exportari, vel inferri poſſint. 74. Res iudicata in ſcriptum referenda. 42. Res ſingulorum publicæ neceſſitati cedunt. 3
Res ex pecunia dotali empta, an fiat dotalis. 89
Res communes regiæ vt ſint. 131
Reſcriptum renouandum, ſi intra annum Indici præſentatum non ſit. 19. Reſcripta iuri conformia eſſe debent. ibid. Placito Regio vt egeant. ibid. Reſcripta iuſtitiæ perennia ſunt. ibid.
Reſidentiam relinquentibus Clericis, alij ne ſurrogentur. 13
Reſignandorum officiorum intuitu pecunia ne accipiatur. 129
Reſponſa prudentum quanta ſint auctoritatis. 17
Reſtituuntur famæ qui litteras abolitionis impetrant. 125.
Reſtitutio in integrum vt hodiè à Principe petatur, in foro ſæculari. 26. an concedatur minori, qui veniam ætatis impetrauit. ibid. quando detur in diuiſione bonorum. 88.83
Reſtrictio mentalis abſit à iuramento. 55
Retia Britannica pro halecum captura quam latitudinem habere debeant. 135
Retinendæ poſſeſſionis materia non admittit appellationem. 46. & ſeq.
Retrahendi ius vnde fluxerit. 62
Retractui gentilitio præſcribitur poſt annum ab inueſtitura. ibid.
Reuiſionum & ſupplicationum materiam quis moribus noſtris tractauerit. 47
Reuocare priuilegium quod in formam contractus tranſijt, an Principi liceat. 3
Reuocanda, quæ in fraudem creditorum. 103.104
Reus inuentus in flagranti delicto vt comprehendatur. 49.
Reus antequam extrahatur ab Eccleſia, quid agendum officiario. 8
Reus ſi non habet in ære, ſoluat in cute. 19
Rigor iuris in modo procedendi hodiè non ſeruatur. 47. 48.
Rigor Edictorum in criminalibus non vndequaque ſeruatus. 49
Rigorem vt ſalus publica poſtulet. 146
Ritus matrimonij laudabiles ſeruandi. 85
Romanarum legum æquitas, 17. & ſeq.
Ruptores aggerum vt puniantur. 122
Rure habitans nemo admittatur ad mercaturam equorum. 70
Ruſtici vt ad forum deferant annonas venales. 69. quando in agros demeſſos animalia poſſint immittere. ibid.
Ruſticanos equos pro Cameracæſio ducentibus, quid præcipiatur. 71. ruſticorum quieti conſulitur edictis. 146

S.

Sacerdotes vt hodiè iurare ſoleant. 39
Sacerdotium à patria poteſtate liberat. 56
Sacramenta quis miniſtret infectis peſte. 14
Sacrilegus eliminatur ab immunitate Eccleſiæ. 8
Sacrilegis nuptijs procreati, neque naturales, neque nothi ſunt. 90
Sæcularia iudicia hæreſin etiam perſequuntur. 112
Sæuitia cauſa diuortij. 87
Salarium totius anni an debeatur aulicis officiarijs morientibus. 142
Salariorum petitio vt præſcribatur. 42
Salarij officiorum, pecunias publicas exigentium, taxa. 77. Salarij cauſâ, ne procurator inſtrumenta litis retineat. 24
Salem coquere ſine Principis indulto, permiſſum non eſt. 73
Sal ſubnigrum vt ne efferatur in alias ditiones. 74. Salem de Broüage vt non emant ſubditi harum prouinciarum. 73
Salganum hoſpitibus non eſt præſtandum. 144
Salpetra ne ad hoſtes deferantur. 147
Saltuum & ſyluarum cura. 139
Salua-guardiæ litteræ vt obtineantur. 117
Salua-guardia Regia auctoritatis eſt. 133
Saluus conductus reis criminalibus per officiales Principales non conceditur. 49. 124
Sanctimonialium raptores vt puniantur. 113. & ſeqq.
Sanctorum reliquiæ vt aſſeruentur. 13
Sapo, vt ex puro oleo confici debeat. 73
Sapphiri albi auro ne inſerantur. 70
Sarcophagi Sacerdotum hoſtiæ & calicis figurâ non rectè ſignantur. 112
Satiſdare quomodo tutores teneantur. 92
Satiſdationes fiunt fideiuſſionibus, & etiam pignoribus. 27
Saxonum iure qui vtantur. 18
Scandala praua doctrina compeſcuntur edicto. 5. à ſcandalis vt abſtineant hæretici. 8
Scholas aperire publicè, ſine admiſſione debita, vetitum. 6
Sclopetum ferre quibus inhibitum. 147
Scriba, vt acta ſua debeant edere. 20
Scriptura à ſolis contrahentibus ſignata an ſufficiat ad probationem. 40
Secretarij oppidorum rectè pro abſentibus ſtipulantur. 105.
Scripturas qui faciunt ad curationes morborum, vt puniantur. 116. in fin.
Secundæ nuptiæ quatenus non ſunt infames. 86
Secundo & vlterius geniti non integra gerant inſignia paterna. 142. & ſeq.
Seditionis accuſati non gaudent immunitatibus Eccleſiæ. 8
Seditioſi, & qui plebem audent colligere, vt compeſcantur. 129
Senatus Prouinciales quorſum creati. 33. & ſeq.
Senatorij cenſus grauis ſarcina, & olim inane nomen. 141
Sententia in ſcriptum referri iubetur. 42
Sententia, durante bello lata in abſentes, executioni mandari nequeunt. 42
Sententijs hodiè cauſa non inſeritur. ibid. à ſententijs per diffinitiuam reparabilibus non appellatur. 45. 46
Sententia Parlamentorum non habent vim legis, niſi pro lege ſint lata. 18
Sepes hortorum, ſyluarum, agrorum, ne frangantur, vellicentur. 51
Sepes viuas, aut arbores creſcentes ne milites comburant. 146
Sepulchralia monumenta vendi nequeunt. 53
Sepultura ſacra num danda ſit ſuſpendio punitis. 127.
Sericum mixturâ grauatum vt vendi non poſſit. 76.
Serica quæ inferri vetita. 70
Serici parandi diſciplina. ibid.
Seruitutis ratione an retractui locus fiat. 62
Seruitus quid, quando prædio vicino incommodari poteſt. 51
Seruorum vſus inter Chriſtianos obſoletus. 94
Serui, in Gallia & Belgio, liberi vt fiant. 94
Sicariorum pœna. 114. & ſeq.
Sigillata charta, ſcribendis inſtrumentis requiſita. 40.
Sigilli iura vt ſine ambitu ſoluantur à promotis ad officia. 54
Signum Crucis humi ſculpere an vetitum. 112
Signa ſuperſtitioſa facientes ad curationem morborum. 116
Sileſij Saxonum vtuntur iure. 18
Syluarum ſepes ne frangantur, ſub pœnis pecuniarijs. 51. 52.
Sylua Dominica de Niepe particulari conſeruatur ordinatione. 139
Syluis vtendum, non abutendum. ibid.
Simplicia beneficia an excuſent à reſidentiâ. 13
Simplex heres, an ad ſolutionem debitorum teneatur. 103
Simulatio excludit conſenſum contractus, 41
Societatis Ieſu Religioſi, hereditatis capaces vſque ad vltimam profeſſionem. 101
Societatis contractus, quando cenſeatur vſurarius. 58.
Solemnia iuris ſcripti in teſtamentis, an hodiè ſeruentur. 95
Soluendo qui non eſt, amittit ipſo iure adminiſtrationem. 104
Soluendo ſi non ſit vniuerſalis donator, an donatarius conueniri poſſit. 105
Soluto matrimonio, dos an reſtituatur. 88
Solutiones probâ pecuniâ fieri debent. 106
Solutionum dilationes obtinendæ à Principe. 30
Solutiones redituum vt fiant, hypothecis per bella vaſtatis. 66. & ſeq. Solutionis die veniente, an pignus diſtrahere liceat. 56
Sortilegi & malefici quomodo coërceantur. 116. quibus pœnis. 54
Souueranus Baillivus Flandriæ Principis ſupremitatem tuetur. 33
Species oppoſita non caret influxu generis. 16
Spectaculis exhibendis quæ ſeruanda. 5
Spectra dum ædes infeſtant, an iuſta ſit migrandi cauſa. 79
Spica quando colligi permiſſa. 70
Spolium committit, qui rem alieno nomine poſſeſſam,

ſuo poſſidet. 78. in fin.
Sponſalium matrimoniorumq́ libertas aſſeritur. 84.
Sponſalia non ſoluit longinqua peregrinatio. 85
Sponſalium contractui quæ pœna rectè poſſit adijci. ibid.
Sponſio certi ſuper futuram ſortem non comprehenditur alea luſu. 54
Sponſiones ſuper victorijs & alijs euentibus vt prohibita. ibid.
Sponſus in aliquibus pro marito eſt, & ſponſa pro vxore, non tamen in communione bonorum inducenda. 88
Sportulæ, Iudici vt per tabulas Brabantiæ taxatæ. 28.
Sportulæ, quæ ſucceſſerunt in vicem ſalarij, debentur officiarijs. 142
Spurio ſanguine nati, quamuis legitimati, barram ſuis inſignibus imponant. 143
Spurijs alimenta debentur à patre. 98. 99
Spurij non legitimantur, niſi ex ipſo Regis conſenſu. 90.
Spurijs Princeps vt ſuccedat. 101
Stapulæ ius, quid annonarijs mercatoribus conferat. 69.
Statuæ vetantur erigi abſque Principis placito. 133
Stellionatus crimen, vt varium. 60
Stigma reo condemnato diuerſimodè imprimitur. 126.
Stipendia militum vt hodiè addicantur in pecunia numerata & panes. 144
Stipulatio pœnalis aduerſus repudium, non permittitur. 85
Stipulatio dupla redolet fœnus vſurarium. 60
Stipulationes de non admittendo ſecundo marito, ſublatæ. 86
Stipulationes hodiè non frequentantur. 105
Stipulatus vſuras in annum, an eo lapſo ad vlteriores teneatur. 58
Stomme, vini genus, prohibitum. 71
Studiorum causâ impenſum filius non confert. 52
Stupro voluntario hodiè pœna non imponitur; ſed violento grauis. 114
Subhaſtatis & venditis rebus, ſi qua fraus interuenerit, vt ſubueniatur dominis. 44
Subhaſtatio frequens in rebus indiuiſibilibus diuidendis. 52.
Stylum certum qui non habent, ſequantur decretum ſtylum Concilij ſui prouincialis. 18
Stylus & modus procedendi Curiæ feudalis Flandriæ. 83.
Subnigrum ſal ne efferatur in exteras ditiones. 74
Subreptitiæ num ſint litteræ remiſſionis & abolitionis, vnde indicetur. 124
Subticuiſſe quod Principem mouere potuiſſet, obreptitium eſt. 126
Succeſſio ab inteſtato vt à legibus diſſideat. 100
Succeſſio in peculium Clericorum. 102
Succeſſio feudi vt hereditaria non ſit. 81
Suffragio an hodiè promoueantur Officiarij. 54
Sumptu ſuo venditor emptorem vt defendere debeat. 107. in fin.
Supremo ſolùm Principi vectigalia competunt. 78
Superſtitioſa iuramenti forma exigi non poteſt. 41
Superſtitionibus nemo ſe addicat. 116
Suppletorium iuramentum non facilè deferendum. 41.
Supplicatur hodiè omni litis parte in cauſa reſtitutionis. 26
Suſpecti tutores vt remouendi. 93
Suſpectum eſt, creditorem differre petitionem debiti vſque ad mortem debitoris. 106
Suſpendio num excidat reus, dum meretrix eum poſtulat in matrimonium. 127
Symbola fidem Chriſtianam complectentia. 7
Synodus Cameracenſis, vt & Mechlinienſis, Principum edictis approbantur. 5

T.

TAberna ab officiarijs loci viſitanda. 115
Tabernam non exerceant officiarij. ibid.
Talionis pœnâ vt abrogata. 108
Tapetes & ſerica vt parentur, texentur, tingantur, &c. regulæ. 70
Taxa vt annonæ ſtatuatur. ibid.
Taxa vectigalium vt detur. 77. 78
Taxilli non comprehenduntur ſub alea luſu. 54
Teloniorum conductori ſunt indicandæ merces quæ inferuntur. 77
Teloniorum immunitas, quibus competat. 78
Templa vaſtantibus, deprædantibus incendentibus, vltimum ſupplicium proponitur. 9
Templo an eijciendus hæreticus. 8
Templa ruſticana diruta vt reparentur. ibid.
Temporum circumſtantijs variatis, variantur ſæpè leges. 2. Tempora reſtitutionum in integrum quamdiu durent. 26. 27
Tempus luctus annale, vel decem menſium, abrogatum. 86
Ter in eadem cauſa prouocare num liceat. 47
Tergiuerſatio doloſa mulctis coërcetur. 28
Tergiuerſans, aut dilationem temerè petens, an in cute puniatur. 37
Termini elocationum præſcripti vt non excedantur. 15.
Terminorum motores quomodo puniantur. 119
Termino elocationis elapſo, vt reconductio tacita cenſeatur. 79
Termini ponendi in vijs quæ operiuntur aquis, vt à profundo viatores diuertant. 120
Terra inundata Principis ſunt. 132. à mari vindicanda. 135
Teſtamenti factionem non habet qui profeſſus eſt religionem. 11
Teſtandi facultas in Brabantia libera. 95. in Flandria eſt alicubi reſtricta. ibid.
Teſtamenta à morte teſtatoris, quibus & quando exhibenda. 99
Teſtamentum prius quatenus poſteriori reuocetur. 100.
Teſtamenta an plura fieri poſſint. ibid.
Teſtes quatenus in ſingula capita recipi poſſint. 39. quatenus repellantur à Iudice. ibid.
Teſtes hodiè non torquentur. ibid.
Teſtium peierantium falſitas vt puniatur. 117
Teſtium dicta num ſint publicanda. ibid. & ſeqq.
Teſtibus teſtator legare an poſſit ſine minutione fidei. 96.
Teſtimonium religionis & vitæ exigendum ab ijs qui de loco in locum migrant. 133

Teſti-

Teſtimonium non dicit quis, in qua cauſa fuit Aduocatus. 39
Teſtium numerus eſt in arbitrio iudicantis. ibid.
Teſtis nemo eſt in re ſua ſatis idoneus. 129
Textorum tapetia regula. 70
Tignum immittens ædificio alieno, quatenus ſumptuum partem refundat. 52
Timbria facie plana, qui in ſignibus ſuis poßit imponere. 143
Tituli magni, ſi cum dominijs ad ignobilem manum deuenerint, ceſſant eo ipſo. 143. & ſeq.
Tituli nobiles extinguuntur, cùm feudum in manum ignobilem venerit. 143
Tit. C. vt nulli patriæ ſuæ adminiſtratio ſine ſpeciali permiſſu Principis permittatur, *non eſt in vſu.* 35
Tit. C. de contractibus Iudicum, *non eſt in vſu.* ibid.
Tonſurarum clericalium probationes, per teſtes vt non fiant. 40
Topazij, qui diamantes referunt, auro non inſerantur. 70
Tormentis ſubiecti rei, etiam de conſortibus interrogantur. 39
Torqueri & interrogari vt ſoleant complices. 122. 123.
Tortura antequam decernatur, quid Iudex circumſpicere debeat. 122. *à tortura ſententia non appellatur.* 46
Tranſigere ſuper occiſo quatenus liceat. 22
Tranſigere cum reis graui pœnâ plectendis Officiario non licet. 22. 49. 123
Tranſactionem ſequitur actio & exceptio. 22. *Tranſactioni non eſt locus poſt rem iudicatam niſi in certis caſibus.* 2
Tranſitus beſtiarum, ſine noxa fit. 51. 52
Tranſlati in manum exteram irredimibiles reditus, erunt redimibiles. 64
Trebellianica an vſitata ſit in Brabantia. 99
Treugam aut pacem qui infregerit, quomodo puniatur. 120.
Tribunal & iuriſdictionem habent Epiſcopi. 15
Tribunalia ſuprema finem litibus imponunt. 47
Tributis & muneribus eximuntur Eccleſiaſtici. 21
Truncatione pollicis, mulctatur, qui falſis aleis luſerit. 54.
Turmatum equeſtrium diſciplina. 146
Tutela inculpata & neceßitas defenſionis vt probetur. 125.
Tutela legitima nunc defertur à magiſtratu. 92. *matrimonio ſoluitur.* 93. *ab ea miles & clericus exempti.* ibid.
Tutores non Iudæorum eſſe non poſſunt Iudæi. 92. *Tutoris filij matrimonium cum pupilla contractum, an validum.* 84
Tutor perſona, curator bonis datur. 84
Tutor donare non poteſt. 92. *nec litigare de rebus pupillaribus inconſulto magiſtratu.* ibid. *rationes quando reddere tenetur.* 93. *non ei rectè legatur à minoribus, durante adminiſtratione.* 96.
Turmatum equeſtrium diſciplina. 146
Typographorum cura, circa religionem & politiam. 6. 7. *Typographi, niſi à Curia admißi, libros ne imprimant.* 75. *nec ſine cenſura.* ibid.
Tyrones vtiliter exercendi. 142
Tyronum diſciplina. 144

V.

VAcantia bona fiſco debita, cui tribuantur. 131.
Vacuam poſſeßionem venditor præſtare tenetur. 107
Vagabundus miles coërcendus. 21
Vagabundis non ſuffragatur immunitas Eccleſiæ. 8
Vagabundus vt cicetur. 20. torturæ ſubijciatur. 123
Validi mendicantes non cenſentur bello euecti. 140
Validi mendicantes edictis coërcentur. 20
Valor rerum litigioſarum vt æſtimetur. 45
Variantur quandoque leges, circumſtantijs variatis. 2.
Vaſallus excidit iure ſuo, ob ingratitudinem erga dominum. 82. 83. *Vaſallo inuito dominus feudum alienare poteſt.* ibid. *vti domino præſtet iuramentum.* 81. *dominum in ius vocare non prohibetur.* 20.
Vaſallus actione doli non agit in dominum. 25. *contra dominum poſtulare non poteſt, niſi permiſſu domini, aut iuſſu magiſtratus.* 22. 23
Vectigal caminis impoſitum quibus incumbat. 53
Vectigalia proponenda, ſeruata proportione ad media. 77. *vt non odioſa, ſed fauorabilia ſint, ſi iuſta.* 77. *vt exigantur.* ibid. *Regia ſunt, & ſupremo Principi competit eorum indictio.* ibid.
Vectigalium publicorum debitorumq́; Fiſcalium fauorabilis cauſa. 43. *in fin.*
Velleiano an fœmina renuntiare poßit per iuramentum. 57
Venationum in materia lata ſententia non ſuſpenditur appellatione. 46
Venationes quaſi in dominio Principum ſunt. 131. *quanti fiant in Batauia.* ibid. *in venatione quæ ſeruanda.* 138. 131
Venari Clericis interdictum. ibid.
Venales equi vt ad forum ducantur. 70
Venalia officia ne habeantur. 54
Venditione perfectâ, periculum rei pertinet ad emptorem. 61
Venditor, ſi fidem non habuerit de pretio rem vendicat. 54
Venditor, lite mota, ad defendendum tenetur. 107. *vacuam poſſeßionem præſtare vt debeat.* ibid.
Venditum, reuendi nulla lege reuendi præcipitur. 66
Venditum nomen, etiam venditi reditus, eodem pretio à debitore numerato extinguuntur. 68
Vendendi mandato an comprehendatur facultas recipiendi pretium. 78
Vulnera per ſigna, verba, ſeu preces curantes puniendi. 116
Veniam ætatis impetrantibus non conceditur minorum reſtitutio. 25. 26
Venia homicidis non datur, niſi reconciliati fuerint cum conſanguineis occiſi. 126
Veritas rei geſtæ plus valet quàm inſtrumenta ficta. 41.
Veſtium luxus cohibetur edictis. 113
Viaticum ſacrum an dandum ſuſpendio mox puniendis. 127
Viatorum ſportula taxantur. 29. *viator vt equo ſuo pabulum capiat.* 118

Vicarij Epiſcoporum pia loca viſitent. 12
Vicecomitum qualis olim dignitas. 141
Via Regia quomodo reparanda. 121
Viam publicam rectà ducere per fundum intermedium, ſoluto pretio licet. ibid.
Vicinis iuribus vt omnes adſtringantur. 51
Vicinæ ædes non diruuntur incendij causâ. 52. *Vicini boni mores ſeruandi.* 107
Vim Eccleſiæ aut iuſtitiæ inferentes non gaudent immunitate Eccleſiæ. 8.9
Vina Francica vendantur ad menſuram. 71. *ea hinc efferre vetitâ pecuniâ non licet.* 75. *eorum pretium Galli collocent in mercimonia noſtra.* ibid. *Vina aduſta ex quibus diſtillanda.* 71. *vina nemo corrumpat.* ibid.
Vindictæ locus non eſt, vbi delictum non adeſt. 125
Violator virginis ex ſtupro non violento, tenetur ad dotandum vel ducendum. 91
Virga directionis, & virga ferrea, data ſunt in regno Chriſti. 16
Viri mors probetur antequam coniux alteri nubere poßit. 87
Vis armata, ſi collectis hominibus fiat, ad læſionem Maieſtatis refertur. 117
Vis illata quomodo probetur. 113. *vt priuata rem ſuam inuadere non licet.* 117
Viſitatores librorum curent, ne quid imprimatur indecens aut ſcandaloſum. 6
Vitæ teſtimonium excipiendum ab ijs qui de loco in locum migrant. 6.133
Vitium inciſores priuata auctoritate occiduntur. 119
Viuentis nulla eſt hereditas. 92
Vſucapio mobilium ferè deſijt. 42
Vſufructuario defuncto, fructus vt diuidantur. 53. *Vſufructuarius vt ſyluam cædat.* ibid.
Vſura ad. 12. *in centum, quatenus permiſſa.* 57 & ſeq. *Vſuras an ſiſtat oblatio debiti.* 59. *Vſurarios contractus ſcribere, Notarijs vetitum.* 40
Vſura ex mora an debeatur. 55
Vſuræ rei legatæ quatenus debeantur. ibid.
Vſuras vſurarum ſtipulare nullatenus licet. ibid.
Vxor an debitis, ſtante matrimonio contractis, obnoxia. 104. *vxoris debita maritus ſoluere debet.* 89. *Vxori mente captæ curator dandus.* 92
Vxor & fiſcus bona rei damnati diuidunt. 127
Vxores, quæ mercaturam exercuerunt, an ſint liberæ à ceßione. 104

W.

W*Andalorum progenies, Sueci.* 111. in fin.
VVaſiæ moribus, nepotes per repræſentationem ſuccedunt patruo. 67

X.

X*Enodochiorum cura competit Epiſcopo.* 10
Xenodochia paßim multa pauperibus ſubleuandis dotata. 140

Z.

Z*Elandicum telonium lintea Flandrica grauare ne poßit.* 76
Zelandorum lex de bonis naufragorum non attingendis, vt non obtineat. 134. & 135
Zonia ſylua conſeruatur ordinatione particulari. 139

FINIS.

00564 7509